

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ РЕЄСТРАЦІЇ ІНФОРМАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

ДЖЕРЕЛО
DJERELO

UKRAINIAN
JOURNAL
OF ABSTRACTS

FOUNDED IN 1995
PUBLISHED 6 TIMES PER YEAR

УКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРАТИВНИЙ ЖУРНАЛ

Журнал засновано 1995 року
Виходить 6 разів на рік

6 • 2022

листопад - грудень

СЕРІЯ 3

Соціальні та гуманітарні науки
Мистецтво

Соціологія. Демографія

Історія. Історичні науки

Економіка. Економічні науки

Політика. Політичні науки

Держава і право. Юридичні науки

Культура. Наука. Освіта

Філологічні науки

Мистецтво. Мистецтвознавство

Релігія

Філософія. Психологія

Зміст

Соціологія. Демографія	3	Культура. Наука. Освіта	117
Соціальна робота	3	Культура. Культурологія	118
Соціологія	4	Наука. Науково-дослідна робота	121
Методологія соціології	5	Загальні проблеми науки	122
Соціальні процеси і стани	5	Історія науки	123
Соціальні групи	8	Організація науки	123
Сфери громадського життя	10	Науково-дослідна робота	123
Історія. Історичні науки	16	Освіта. Педагогічні науки	123
Історія	16	Загальна педагогіка	124
Археологія	20	Історія освіти та педагогічної думки	125
Археологія України	20	Спеціальні школи. Дефектологія	126
Археологічні категорії та типи. Окремі проблеми археології	21	Загальна освіта дорослих. Самоосвіта	127
Етнографія	22	Професійна і спеціальна освіта	127
Етнографія сучасних народів	22	Вища освіта	130
Господарство, культура, побут і суспільне життя народів	22	Сімейне виховання	134
Економіка. Економічні науки	23	Фізична культура та спорт	134
Теоретична економіка. Основи економічної теорії	24	Медико-біологічні основи фізичного виховання	136
Загальні основи економічного розвитку та формування ринку	25	Теорія та методика фізичного виховання	137
Економічна географія	33	Історія фізичної культури	138
Економічна статистика. Облік. Економічний аналіз	36	Організація фізичної культури	138
Облік. Аудит	36	Ігри	138
Світова економіка	38	Гімнастика	138
Спеціальні та галузеві економіки	40	Спорт	139
Міжнародні економічні відносини та зв'язки	45	Туризм. Альпінізм	140
Економіка Європи	46	Друк	141
Економіка України	47	Засоби масової інформації	142
Бізнес	49	Радіомовлення. Телебачення	146
Землеустрій	50	Філологічні науки	148
Інноваційна діяльність	50	Мовознавство	148
Інвестиції	52	Загальне мовознавство	149
Відтворення	52	Прикладне мовознавство	152
Економічні ризики	53	Мови світу	153
Управління. Менеджмент. Маркетинг	54	Фольклор. Фольклористика	164
Економіка праці	54	Літературознавство	165
Фінанси. Грошовий обіг. Кредит. Страхування	56	Теорія літератури	165
Забезпечення неприцездатних. Взаємодопомога. Благодійність	60	Світова література. Література народів окремих країн	166
Економіка підприємства	61	Ораторське мистецтво	175
Економіка промисловості	66	Дитяча та юнацька література	175
Економіка будівництва	71	Мистецтво. Мистецтвознавство	176
Економіка сільського господарства	71	Образотворче мистецтво	176
Економіка транспорту	74	Історія образотворчого мистецтва	176
Економіка зв'язку	76	Архітектура	177
Економіка внутрішньої торгівлі.		Теорія архітектури	178
Економіка громадського харчування	77	Історія архітектури	180
Економіка меліоративного, водного господарства	81	Види та типи архітектури за призначенням	182
Економіка галузей невиробничої сфери	81	Декоративно-прикладне мистецтво	184
Міжнародні економічні відносини і зв'язки	82	Види художніх виробів, що відрізняються за призначенням	184
Економіка Америки	83	Скульптура	184
Політика. Політичні науки	84	Живопис	185
Внутрішня політика. Внутрішнє становище	84	Види і жанри живопису	185
Зовнішня політика. Міжнародні відносини. Дипломатія	85	Музика та видовищні мистецтва	186
Держава та право. Юридичні науки	86	Танець. Хореографія	188
Загальна теорія держави та права	87	Театр	189
Держава та право України	88	Кіномистецтво	191
Державне (конституційне) право	92	Релігія	192
Державне управління. Адміністративне право	93	Релігія в цілому	192
Фінансове право	100	Окремі релігії	192
Цивільне та торгове право	100	Філософські науки. Психологія	194
Інформаційне право	104	Історія філософії	194
Екологічне право	104	Філософія країн Європи	195
Кримінальне право. Кримінологія. Пенітенціарія	105	Логіка	195
Судоустрій (судова система)	106	Соціальна філософія	195
Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)	107	Етика	195
Держава та право країн світу	108	Психологія	196
Міжнародне право	109	Загальна психологія	196
Міжнародні конференції. Міжнародні організації	110	Галузева (прикладна) психологія.	
Галузі права (порівняльне вивчення правових інститутів)	110	Психологія окремих видів діяльності	198
Воєнна наука. Військова справа	111	Соціальна (суспільна) психологія	200
Збройні сили	112	Література універсального змісту	200
Окремі види збройних сил, роди військ і служби	113	Авторський покажчик	201
Військова техніка. Воєнно-технічні науки	115	Покажчик періодичних та продовжуваних видань	208
Служба з питань надзвичайних ситуацій. Цивільна оборона	115		

Соціологія. Демографія

(реферати 6.C.1 — 6.C.73)

6.C.1. Аналіз теорій міжнародної міграції / П. Е. Герчанівська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 277-284. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Досліджено ключові теорії трудової (економічної) та вимушеної міжнародної міграції. Розкрито суть міжнародної міграції і причинність її появи як об'єктивного соціального процесу на індивідуальному, колективному, національному та міжнародному рівнях. Установлено взаємозв'язок феномена міграції зі змінами в суспільстві (соціальними, економічними, політичними, культурними), що створює теоретичну основу для формування науково обгрунтованої стратегії та тактики в галузі міжнародної міграційної політики.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.C.2. Науковий доробок професорсько-викладацького складу кафедри ЮНЕСКО та соціального захисту (1996 — 2021 рр.): до 25-річчя з дня заснування: наук.-доп. бібліогр. покажч. / ред.: Н. М. Николаенко; уклад.: Е. М. Бочарова, О. І. Бараболік, Т. Б. Богданова; Держ. біотехнол. ун-т. — Харків: Держ. біотехнол. ун-т, 2021. — 316 с.: фот. — (Серія бібліографічних покажчиків «Праці кафедр»; вип. 1). — укр.

Відоображено науково-дослідну та освітню діяльність науково-педагогічних співробітників кафедри ЮНЕСКО та соціального захисту в різні роки. Подано бібліографічний опис наукових, навчальних і науково-методичних видань, а також статті, опубліковані у збірниках наукових праць, тези доповідей конференцій, періодичні видання й інші документи, що відображають питання вивчення, дослідження та створення нових знань вченими кафедри за такими напрямками, як: філософія спілкування, філософсько-соціологічне осмислення проблем сучасності; гуманізація та гуманітаризація вищої освіти; педагогіка, психологія, соціологія, історія України, феномен туризму в економічному, філософському та історичному аспектах; теорія комунікацій, філософія науки, а також історія аграрної освіти України, історія Слобожанщини тощо.

Шифр НБУВ: ВА855260

6.C.3. Одеські діалоги культур: творчість, людина, мова & Риторика медійного дискурсу: матеріали I Всеукр. наук.-практ. конф. та Круглого столу, м. Одеса, 26 — 27 листоп. 2021 р. / ред.: О. Л. Олійник, О. І. Самойленко, Н. В. Петлюченко, С. І. Потапенко; Одеська нац. муз. академія ім. А. В. Нежданової, Київський нац. лінгвіст. ун-т, Українська асоціація когнітивної лінгвістики і поетики. — Одеса: Фенікс, 2021. — 148, [5] с. — укр.

Висвітлено лінгвосоціотичний підхід до аналізу філософії ритуального танцю амеріндіанців у сучасному англосовієтському прозовому тексті. Досліджено роль мотивації до вивчення іноземної мови в умовах дистанційного навчання. Розглянуто особливості навчання говорінню італійською мовою у музичному ЗВО. Увагу приділено проблемі інтуїції у студентів-виконавців музичних ЗВО. Оцінено вплив риторичної мови на харизматичність його особистості. Оцінено фразеологічні одиниці як засоби впливу. Досліджено когнітивно-риторичний аспект міжжанрової трансформації змісту промови у новинному тексті. Розглянуто особливості перекладу неологізмів, які виникли внаслідок світової пандемії Covid-19.

Шифр НБУВ: ВА855623

Див. також: 6.Т.78, 6.У.340, 6.Ч.755, 6.Э.1201

Соціальна робота

6.C.4. Державна політика у сфері соціального захисту населення / І. П. Адаменко // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 84-89. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Забезпечення цілеспрямованого впливу на суспільний розвиток потребує формування та реалізації дієвої державної політики у сфері соціального захисту населення з врахуванням адаптаційних змін інституційного забезпечення у фінансово-бюджетній сфері. Обгрунтований вибір інструментів державної політики у сфері соціального захисту населення сприятиме стабілізації соціально-економічних процесів та підвищенню добробуту громадян. Вагомими завданнями в сучасних умовах є: підвищення соціальної ефективності та забезпечення соціальної справедливості; удосконалення інструментарію державного регулювання со-

ціальних процесів; оптимальний вибір інструментів зміцнення фінансового забезпечення у сфері соціального захисту; оптимізація структури бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення. Проблематика формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення доволі поширена в наукових дослідженнях. Це роботи відомих зарубіжних та вітчизняних науковців: Дж. Кейнса, Ф. Лассалля, П. Самуельсона, А. Сміта, В. Танзі, Л. Баранник, С. Качули, Л. Козарезенко, Е. Лібанової, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, А. Мазаракі, В. Макогон, О. Насібової, М. Пасічного, Д. Полозенка, І. Чугунова та інших. Зазначені питання актуалізуються у зв'язку з погіршенням тренду соціально-економічного розвитку, що вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з підвищенням обгрунтованості державної політики у сфері соціального захисту населення. політики у сфері соціального захисту населення; вимагає здійснити аналіз та оцінку видатків державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення. Мета дослідження — розкриття стратегічних напрямів державної політики у сфері соціального захисту населення в умовах інституційних перетворень. Розкрито роль державної політики у сфері соціального захисту населення на даному етапі розвитку суспільних відносин. Обгрунтовано особливості формування та реалізації державної політики у сфері соціального захисту населення. Здійснено аналіз та оцінку видатків державного бюджету на соціальний захист та соціальне забезпечення. Визначено стратегічні напрями державної політики у сфері соціального захисту населення в умовах інституційних перетворень. Висновки: розробка дієвої державної політики у сфері соціального захисту населення передбачає необхідність адаптації її інструментарію до соціально-економічних процесів. В умовах розвитку суспільних відносин, посилення ролі системи соціального захисту населення у стабілізації суспільних процесів вагомим завданням є удосконалення фінансового механізму соціального забезпечення виходячи з поглибленого аналізу та оцінки бюджетних видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.C.5. Інвалідність в інклюзивному суспільстві: навч. посіб. / М. І. Скільська, Н. С. Сухорукова; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». — Київ: Талком, 2022. — 86 с. — Бібліогр.: с. 86. — укр.

Висвітлено еволюційний шлях поглядів на питання «інвалідності», роль громадських організацій у формуванні соціальної політики, інноваційних підходів до проблем інвалідності, взаємозв'язок між доступністю і забезпеченням прав людини. Охарактеризовано зміст поняття «Інклюзивне суспільство». Проаналізовано питання інвалідності та прав людини.

Шифр НБУВ: ВА856305

6.C.6. Організаційна культура: чинник підвищення ефективності функціонування соціальних служб / Т. Г. Добіна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 138-143. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Висвітлено важливий специфічний напрям культурного облаштування й обслуговування — особливості організаційної культури у сфері соціальних служб. Визначено специфіку особливостей організаційної культури у сфері соціальних служб та зазначено її практичну значимість як стимулюючого чинника в покращенні якості соціального управління. Обгрунтовано можливість удосконалення збалансованого функціонування усього спектра соціальних служб в умовах організаційної культури за рахунок інтегрованої взаємодії усіх складових сучасного управління.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.C.7. Прикладні методики та основи супервізії в соціальній роботі: навч. посіб. / І. В. Астремська; Чорноморський національний університет імені Петра Могили. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2017. — 395 с.: табл. — Бібліогр. в кінці розд., с. 375-383. — укр.

Висвітлено сучасні методи соціальної роботи, серед яких провідну роль відіграють спеціальні (прикладні) психологічні методи соціальної роботи, що є специфічним інструментарієм науково-практичних знань із таких психологічних напрямів, як гуманістичний, психоаналітичний, арт-терапевтичний, когнітивний тощо. Засвоєнню проблематики, виробленню практичних навиків корекційно-розвивальної, відновлювальної та консультативної роботи сприятимуть запропоновані прикладні методики. Важливе місце в організації та проведенні сучасної соціальної практики належить супервізії, спрямованій на покращання якості практичної підготовки та профілактику емоційного вигорання соціальних працівників. Визначено сеттінг, стилі, фокуси,

форми, моделі супервізії та ролі супервізора в соціальній установі. Введення інституту супервізії буде сприятиме розвитку соціальної роботи, підвищенню її якості. Це досить складний вид діяльності, який висуває перед виконавцями досить високі вимоги, тому перед широким впровадженням у практику соціальної роботи є необхідним глибоке осмислення його ролі і змісту в контексті діяльності соціальних служб. Інше важливе питання для розгляду — близькість понять супервізії і кураторства, яке має довгі історичні корені, інтуїтивно більш зрозумілий зміст, тоді як супервізія потребує пояснення. Питання їх схожості чи відмінності має сенс як у термінологічній, так й у практичній площинах. Супервізія в соціальній роботі розглядається як інструмент підвищення ефективності діяльності соціальної служби.

Шифр НБУВ: ВА855605

6.С.8. Розбудова системи паліативної допомоги в територіальній громаді: навч. посіб. / А. М. Костенко, О. В. Купенко, Н. М. Теслик, Ю. О. Сміянова, К. С. Сахно; ред.: О. В. Купенко; Сумський державний університет. — Суми: Цьома С. П., 2021. — 134 с.: іл., табл. — (Серія «Соціальні інновації в територіальних громадах»). — Бібліогр.: с. 113-117. — укр.

Розглянуто нормативно-правові й організаційні аспекти паліативної допомоги з огляду на наявні у громаді потреби. Увагу приділено медичній, психологічній і духовній допомозі. Розглянуто питання вивчення потреб громади у наданні паліативної допомоги. Визначено знеблення як основний складник у медичному аспекті паліативної допомоги. Наведено психологічний аспект комунікації з людиною з обмеженим прогнозом життя. Визначено духовні аспекти в паліативній допомозі. Охарактеризовано волонтерство в паліативній допомозі. Увагу приділено стресу та запобіганню професійному вигоранню людей, які надають паліативну допомогу.

Шифр НБУВ: ВА855679

6.С.9. Соціальний захист населення України: навч. посіб. / М. М. Руженський, М. М. Руженський; Інститут підготовки кадрів державної служби зайнятості України. — Київ: ІПК ДСЗУ, 2022. — 546 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 545-546. — укр.

Висвітлено теоретичні засади соціального захисту населення, його мету, принципи, систему, об'єкти та суб'єкти. Проаналізовано види й умови забезпечення захисту населення, надання соціальних послуг окремим категоріям громадян. Подано інформацію про завдання, принципи й особливості страхування від нещасного випадку на виробництві та професійних захворювань. Наведено характеристику системи пенсійного забезпечення України. Увагу приділено питанням соціального захисту дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування.

Шифр НБУВ: ВА855867

6.С.10. Effective tools for integrating social service recipients into the community / D. Barkasi // Україна. Здоров'я нації. — 2020. — № 3 (т. 2). — С. 58-62. — Бібліогр.: 13 назв. — англ.

Шифр НБУВ: Ж25956

Див. також: 6.С.19, 6.С.41, 6.У.369, 6.Ч.788

Соціологія

6.С.11. Глобалізація як фоновий чинник зовнішнього впливу в переході від модерну до постмодерну / Е. А. Гугнін // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 113-120. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Мета дослідження — побудова описової характеристики глобалізації як фонового чинника зовнішнього впливу суспільств, які є культурними лідерами щодо суспільств, які є об'єктами зовнішнього впливу. Дослідження базується на використанні загальнонаукових методів пізнання соціальних явищ і процесів (аналізу, синтезу, індукції, дедукції, типологізації, екстраполяції, операціоналізації, інтерпретації, абстрагування, узагальнення, а також методів логіко-історичного, системного, порівняльного та структурно-функціонального аналізу). За допомогою логіко-історичного методу досліджено характеристику глобалізації як фонового чинника зовнішнього впливу суспільств; методу типологічного аналізу і проаналізовано ознаки культурно-стандартизаційних чинників глобалістичного лідерства. Визначено, що поглиблення постмодерністської деконструкції включає, перш за все, створення нестабільних держав із нестабільними культурними системами. У структурованні соціального порядку глобалістичні актори пропонують перепідпорядкування культурних систем екстернальним суб'єктам та остаточне розминання культурної статки на користь безсуб'єктної культурної динаміки. Відзначено, що соціальна статка, якою є культурний порядок, тримається на суб'єктності, тоді як постмодерні поширюють уявлення про безсуб'єктну динаміку. Це означає зміщення дослідницьких акцентів із структур на процеси та «потоки» спонтанного культуротворення. Визначено, що така парадигма надає можливість розмивати авторство відповідних культурних впли-

вів та зняти всілякі обмеження у сфері цензурування та фільтрації культурних сенсів. Зрозуміло, що потокова та процесуально-безсуб'єктна картина культурного й соціального світу знає спрямованого поширення в тих суспільствах, які стають мішенями неокolonізації та інфільтрування агентів зовнішнього впливу. Побудовано описову характеристику глобалізації як фонового чинника зовнішнього впливу суспільств, які є культурними лідерами, щодо суспільств, які є об'єктами зовнішнього впливу. Побудову здійснено завдяки визначенню культурно-стандартизаційних чинників глобалістичного лідерства та наслідків глобалістичних культурних проєктів для нестійких суспільств. Практичне значення одержаних результатів полягає в збагаченні української соціології теоретичним і методичним обґрунтуванням терміна «глобалізація» як фонового чинника зовнішнього впливу в період модерну та постмодерну.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.12. Дискурс постколоніалізму Е. Саїда, Е. Сазара, Л. Сенгора, Ф. Фанона в теоретико-соціологічній рефлексії зовнішнього впливу Заходу / Е. А. Гугнін // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 126-132. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження теоретико-соціологічних засад постколоніального дискурсу в аспекті розуміння зовнішнього соціокультурного впливу Заходу на колоніальну периферію. Методологічну основу роботи становлять загальнонаукові методи пізнання соціальних явищ і процесів. У ході дослідження використано такі методи: логіко-історичного, структурно-функціонального й порівняльного аналізу — для виявлення теоретико-соціологічних засад постколоніального дискурсу в аспекті розуміння зовнішнього соціокультурного впливу Заходу на колоніальну периферію; аналізу й синтезу — для уточнення ключових ідей постколоніального дискурсу; узагальнення — для розкриття євроцентризму світоглядної основи знання про неєвропейські спільноти. Постколоніальний дискурс змістово збігається із соціологією глобалізації. За обставин ігнорування самого конструкту «глобалізація» йдеться про відсутність суттєвих відмінностей між історією нації й історією імперії. Серед фундаторів однієї нації та колоніальної імперії фігурують як прихильники узагальнення та колоніалізму, дегуманізації колонізованих, так і прихильники звільнення колонізованих від усіх форм залежності. Постколоніальний дискурс розкриває глобалістичні колоніалізму та використання для цілей неокolonіалізму універсальних образів, практик, соціальних інституцій, масиви різноманітних речей, товарів та послуг. Практичне значення одержаних результатів полягає в збагаченні української соціології теоретичним і методичним обґрунтуванням дискурсу постколоніалізму Е. Саїда, Е. Сазара, Л. Сенгора, Ф. Фанона в теоретико-соціологічній рефлексії зовнішнього впливу Заходу.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.13. Проблеми соціалізації особистості в умовах соціальних змін: колект. монографія / Л. В. Манчуленко, Н. І. Кучумова, Я. С. Мудрий, Т. В. Шоліна, С. В. Андрійчук, Т. А. Равлюк, О. В. Шманько, С. П. Кармалюк, А. В. Камбур, Н. С. Коса, І. М. Петрюк, І. В. Ковальчук, Л. Б. Платаш, В. В. Балахтар; ред.: А. В. Камбур; Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці: Технодрук, 2020. — 415 с.: рис., табл. — укр.

Наведено результати наукових пошуків з проблем с'ї як первинного середовища соціалізації особистості. Висвітлено проблеми соціального виховання і соціалізації особистості в освітніх закладах. Оцінено процеси соціалізації в контексті формування ціннісних орієнтацій молодого покоління. Визначено вплив ситуаційних особливостей культурно-історичного розвитку країни на процеси соціалізації та ресоціалізації особистості. Розглянуто проблеми «підходу можливостей» та його застосування в практиці соціальної роботи; проблеми соціально-психологічного супроводу становлення особистості фахівця соціальної роботи у процесі професіоналізації.

Шифр НБУВ: ВА855706

6.С.14. Ризики в сучасному нестабільному суспільстві: соціальні і культурні виміри: монографія / Л. Бевзенко, Н. Бойко, В. Бурлачук, Н. Булига, В. Буткалюк, І. Демченко, О. Злобіна, Н. Костенко, М. Паращевін, Т. Петрушина, А. Ручка, О. Симончук, Л. Скокова, Н. Толстих, Г. Чепурко; НАН України, Інститут соціології. — Київ: Ін-т соціології НАН України, 2021. — 294 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 274-294. — укр.

Розглянуто концептуальні засади дослідження ризиків у соціології, системний характер та актуальні прояви ризиків у нестабільному суспільстві. З'ясовано варіативність концептуалізації ризику, важливість зв'язків політики, влади і ризиків; основні сфери глобальних ризиків. Виявлено системний характер проблеми бідності й соціальної нерівності, масштаби поширення малозабезпеченості, диспропорції освітніх послуг і ринку праці в Україні. Проаналізовано фактори і динаміку соціальної напруженості в оцінках населення, структурні, емоційні, релігійні виміри соціальної напруженості. Розглянуто ризики інформаційної сфери медіа та соціальних мереж; проблемні місця електронної демократизації; дисбаланси у партисипаційній сфері культури;

соціокультурні особливості сприйняття ризиків і соціальних проблем. Визначено, що аналіз проявів і локалізацій ризиків бідності, соціальної напруженості, культури, у т. ч. в умовах пандемії Covid-19, ґрунтується на емпіричних даних щорічного проекту «Українське суспільство: моніторинг соціальних змін» Інституту соціології НАН України та інших соціологічних досліджень.
Шифр НБУВ: BA856842

Див. також: 6.С.17, 6.С.40, 6.С.73, 6.У.325

Методологія соціології

6.С.15. Проблеми розвитку соціологічної теорії: суспільство та держава: 30 років незалежності України: матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. «Проблеми розвитку соціологічної теорії» 24 – 25 верес. 2021 р., м. Київ / ред.: Л. Малес, Ю. Савельєв, О. Боровський, А. Мельніков; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, НАН України, Інститут соціології, Соціологічна асоціація України. — Київ: Наукова столиця, 2022. — 173, [2] с.: рис., табл. — укр.

Розкрито тенденції легітимації приватної власності на землю та підприємства в Україні. Виокремлено інституціональні ризики демократичної трансформації української держави, проблеми ідентифікації та теоретичного осмислення. Окреслено український капіталізм у контексті глобальних ризиків. Зазначено про сегментування громадян сучасної України за ставленням до влади. Обговорено суб'єктність громадянського суспільства в Україні. Охарактеризовано взаємодію української держави та релігійних спільнот як чинник демократичного транзиту. Розглянуто питання розвитку теоретичного аналізу суперечностей соціального відтворення консьюмеристських практик в сучасній Україні. Наголошено про соціальні проблеми і ризики у повсякденному житті українського соціуму. Висвітлено проблеми розвитку інформаційного ресурсу колективної пам'яті народу України в умовах культурної глобалізації.

Шифр НБУВ: BA856846

Соціальні процеси і стани

6.С.16. Підліткова наркоманія в сім'ї: причини виникнення та профілактика / В. М. Подолян // Україна. Здоров'я нації. — 2021. — № 2. — С. 49-54. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Підліткова наркоманія є серйозною соціальною проблемою, зважаючи на значну небезпеку, яку представляють наркотики для здоров'я підростаючого покоління та всієї соціальної ситуації в цілому. Багато в чому недостатня увага сім'ї до проблем підростаючого покоління слугувало причиною виникнення підліткової наркоманії та поширення цього явища в сучасному суспільстві. Актуальність дослідження зумовлена загрозливими темпами поширення підліткової наркоманії в суспільстві й зниженням середнього віку підлітків, які вперше спробували наркотичні речовини. Мета роботи — виявлення основних причин появи підліткової наркоманії в сім'ях та створення методів профілактики подібного явища. Головний метод дослідження — метод аналізу, за допомогою якого було комплексно розглянуто питання підліткової наркоманії в сім'ї, зокрема причини та наслідки цього явища. Виявлено основні фактори, що штовхають сучасних підлітків до початку вживання наркотиків, розглянуто роль сім'ї в подібному явищі, типи відносин всередині сімей, в яких розвивається підліткова наркоманія. Описано передбачувані заходи профілактики підліткової наркоманії, які слід застосовувати для припинення поширення подібного явища в суспільстві. Висновки: прикладна цінність даного дослідження полягає у визначенні причин виникнення підліткової наркоманії в сім'ї й розробці заходів профілактики виникнення подібного явища та його подальшого поширення в суспільстві.

Шифр НБУВ: Ж25956

6.С.17. Соціалізація і її успішність у моделі осягнення розвитку соціального світу / В. Геєць // Екон. теорія. — 2021. — № 4. — С. 5-40. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Наведено результати аналізу диспропорційності на матеріалах, що характеризують економіку та суспільство України, які надали змогу дійти висновку про формування пасти модернізації, через яку трансформаційні зміни не досягли бажаного результату. Як явище, вона зумовлена відповідними процесами в соціумі через його відставання в опануванні нагромадження екзогенного за обмеженості ендогенного характеру досвіду в суб'єкта модернізації. Для розв'язання суперечностей і подолання відставання необхідно реалізувати модель розвитку соціального життя, що надасть можливість послаблювати диспропорційність. Запропоновано авторську модель розвитку соціального світу, в основу якої покладено взаємодію діалектичного характеру таких основоположних соціальних процесів, як інтеріоризація, екстеріоризація, суб'єктивація, об'єктивація, інноватизація, що беруть участь у переформатуванні і розвитку соціального світу. Розглянуто соціалізацію і як процес осягнення свідомістю об'єк-

тивної реальності, і як процес осягнення динаміки і структури розвитку навколишнього соціального світу. Подано спільне і відмінне процесів трансформації середньовіччя та сучасності за соціальним критерієм і показано, яку роль у довготерміновому переформатуванні соціального світу відіграла соціалізація і соціальні інновації. У разі їх успішності в соціальному конструюванні реально має існувати симетричність між об'єктивною і суб'єктивною реальністю. Розглянуто соціалізацію суб'єкта та генеровану ним соціальну інновацію в осягненні розвитку соціального світу як необхідну умову успішності його трансформації в довготривалому відношенні. Достатніми умовами є необхідна соціалізація об'єкта, об'єктивна реальність, економічні відносини, капітал, спосіб взаємодії суб'єкта і об'єкта. Цей спектр буде предметом наступних досліджень автора.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.С.18. Соціально-економічна нерівність: сутність, циклічність динаміки / В. Подлесна // Екон. теорія. — 2021. — № 4. — С. 41-55. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Досліджено соціально-економічну нерівність як суспільне явище, іманентне всім історичним формам суспільства, яким властива експлуатація елітарними верствами суспільства широких народних мас. Вона породжується основним економічним законом кожної історичної форми антагоністичного суспільства і виражається в періодичному загостренні класових протиріч. Доведено, що найважливішою компонентою соціальної нерівності в капіталістичному суспільстві є економічна нерівність. Між економічним зростанням і нерівністю доходів існує взаємозв'язок, що одним з перших було обґрунтовано С. Кузнецом. П. Соркін, обґрунтовуючи гіпотезу про циклічність коливань середнього рівня добробуту і доходу в межах певного суспільства, апелював до існування «дрібних ділових циклів», а тенденція до збільшення середнього рівня доходу і добробуту, що проявилася з другої половини XIX ст. в ряді країн, пояснював існуванням кондратєвських циклів. Проаналізовано тісний зв'язок між динамікою нерівності і суспільними процесами, руйнівною силою яких є насильство — «чотири вершини вирівнювання»: війна з масовою мобілізацією, трансформаційна революція, розпад держави і летальна пандемія, який встановив В. Шайдель; саме «чотири вершини вирівнювання» зменшують розрив між багатими і бідними, тобто деструктивним шляхом згладжують соціальну нерівність. З'ясовано, що в ході масштабних війн, революцій, руйнувань держав відбувається вирішення протиріч суспільного розвитку, що циклічно загострюються і породжують розгортання довгострокових соціально-економічних циклів (цикли зміни форм суспільства; цикли встановлення гегемонії у світ-системі, довгі політичні цикли, кондратєвські цикли та ін.), тому зміни в рівнях соціально-економічної нерівності, породжені цими «вершинами вирівнювання», також мають циклічний характер.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.С.19. Сталій розвиток і соціальна глобалістика: навч. посіб. / В. Бебик, В. Куйбіда, Н. Мякушко; Редакція міжнародного журналу «Social and Human Sciences», Всеукраїнська асоціація політичних наук, Університет «Україна». — Київ: Талком, 2022. — 255 с. — укр.

Розглянуто процеси глобалізації, які інтенсифікувалися з кінця XX ст., сприяли появі нових доктрин соціального розвитку та принципів організації соціальної сфери суспільства, а також концепцій соціальної, правової, демократичної держави і концепції сталого розвитку, які набули нового бачення в умовах еволюції постіндустріального та формування інформаційного суспільства. Наголошено на актуальності соціальної глобалістики як науки і навчальної дисципліни на сучасному етапі глобального, регіонального, національного та локального розвитку.

Шифр НБУВ: BA855984

Див. також: 6.У.323

Соціальні дії

6.С.20. Блогінг як специфічне явище культурної діяльності та комунікації в соціумі: генеза та метаморфози значеннєвого поля / В. І. Маслак, О. М. Тур, В. В. Шабуніна, В. І. Саранча // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 109-115. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Розглянуто генезу та метаморфози поняттєвого поля блогінгу як специфічного явища культурної діяльності та комунікації в соціумі. З'ясовано, що одним із найбільш обговорюваних феноменів мережевої культури є блог. Проаналізовано соціокомунікаційні, соціологічні, філологічні, політологічні, культурологічні, філософські розвідки вчених, присвячені блогінгу; простудійовано генезу цього специфічного явища культурної діяльності. Доведено, що дослідниками пропонуються досить різні визначення поняття «блог» як у межах журналістики, комунікології та лінгвістики, так і в міждисциплінарному контексті. Однозначна думка про те, через яку дефініцію найбільш доцільно вилучувати сучасний блог, у сучасній науці відсутня.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.С.21. Використання маркетингових технологій у розвитку підприємств та здійсненні ними соціальної відповідальності в умовах електронної комерції / М. М. Ігнатенко, Л. Ю. Леваєва, В. В. Посполит // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 40-46. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Досліджено особливості використання маркетингових технологій для розвитку підприємств у середовищі електронної комерції та цифрової економіки, а також здійснення ними соціальної відповідальності. Мета роботи — встановлення особливостей Інтернет-маркетингу та впливу і напрямів застосування маркетингових технологій на розвиток підприємств і здійснення ними соціальної відповідальності в середовищі електронної комерції як важливої складової частини цифрової економіки. Методологічною основою роботи є методи системно-структурного аналізу і синтезу, історичний та монографічний, економічних порівнянь. Визначено, що Інтернет-маркетинг або маркетингові технології розвитку підприємств охоплюють специфічні інструменти та прийоми. Та, оскільки соціальна відповідальність яка впроваджується в традиційній економіці як важливий чинник підвищення іміджу та ділової репутації бізнесу, сприяє підвищенню лояльності та прибутковості підприємств, то вона має здійснюватися і в е-економіці. Встановлено її специфічні форми та прояви. Висновки та результати роботи можна використовувати підприємствам у здійсненні маркетингових технологій в умовах е-комерції; у навчальному процесі економічних спеціальностей закладів вищої освіти. Висновки: розвиток та функціонування підприємств у середовищі електронної комерції супроводжується особливими стратегіями та технологіями Інтернет-маркетингу. Вони стосуються не тільки його складників та інструментів, характерних для умов діяльності в умовах онлайн (інтерактивності, таргетування, веб-аналітики), але й різних форм та проявів соціальної відповідальності. Враховуючи, що е-комерція орієнтована на цільову аудиторію, прояви соціальної відповідальності сприяють покращенню ділової репутації та іміджу підприємств, отже, й залученню додаткових покупців. Проявами соціальної відповідальності є: надання інформації та представлення нової якісної продукції з переробленої сировини; розробка та використання програм лояльності для постійних клієнтів; нарахування бонусів за покупку товарів для тварин, а також екологічного спрямування; надання акцій і знижок на товари продовольчої групи й першої необхідності. Також це надання безплатної доставки товарів, — безумовно або за певних умов. Нарешті, це продаж у мережі тільки продуктів і послуг, які дозволено законом. Це і надання правдивої інформації та реклами, добросовісні дії та відповідальність за них.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.С.22. Конвергентність звукового образу як важливий чинник комунікативної ефективності (на прикладі радіопроектів «Саме там» радіо НВ) / Г. С. Скуртул // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 65-71. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз конвергентності звукового образу аудіофільму Ірини Лопатіної «Війна, яка «валтує» в програмі «Саме там» на Радіо НВ. Цей радіопроект став переможцем на журналістському конкурсі «Честь професії» (липень 2020 р.) у номінації «Найкращий аудіоматеріал». Застосування методів моніторингу, інтерпретації даних, порівняльно-історичного, а також методу аналізу актуальної наукової інформації надало змогу дійти висновку, що Ірині Лопатіній у радіопроекті «Війна, яка «валтує» вдалося створити складний, багаторівневий звуковий образ Війни. Авторка програми вдалася до експериментів зі звуковим образом, радіопроекті «Війна, яка «валтує», який властивий жанрова гібридність, тяжіння до конвергентності, візуалізації. Обравши репрезентативним форматом аудіофільм, який є результатом поєднання комунікативних практик радіо й телебачення, журналістка створила якісний медіапродукт, що можна вважати зразком ефективною радіокомунікації. На сучасному етапі функціонування радіопроектів конструювання їх звукового образу ускладнюється, збільшується набір виражальних засобів, які використовують журналісти, автори програм, звукорежисери для досягнення певних медіаефектів. Звуковий образ утворюється в результаті активної дифузії прийомів і засобів подання інформації, як наслідок, конвергентність стає важливим чинником ефективності радіокомунікації. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вдалося довести: аудіофільм Ірини Лопатіної став свідченням того, що розмовний формат радіо, втілений в оригінальний авторський проект, може претендувати на ефективну радіокомунікацію й виступати зразком якісного медіапродукту.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.23. Лідерство та антикризовий менеджмент: підруч. для здобувачів ступеня магістра за спец. галузей знань «Соціальна та поведінкова науки» та «Управління та адміністрування», «Публічне управління та адміністрування» / С. В. Войтко, А. А. Мельниченко; ред.: С. А. Чукут; Нац. техн. ун-т України «КПІ ім. І. Сікорського». — Київ: КПІ ім. І. Сікорського, 2021. — 192 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 151-155. — укр.

Розкрито поняття лідерства, його новітні концепції, теорії та різновиди. Визначено підходи до вивчення лідерства. Розглянуто питання управління кадрами в умовах кризового стану. Описано кризові явища та принципи антикризового управління. Охарактеризовано світові майданчики з управління кризовими ситуаціями. Запропоновано організаційно-управлінські засади антикризового менеджменту та лідерства, а також уникнення кризових явищ в епоху Індустрії 4.0. Наголошено на необхідності ресурсного забезпечення процесів антикризового менеджменту та соціальної відповідальності за несприятливих підприємницьких умов.

Шифр НБУВ: ВА856307

6.С.24. Моделі і методи управління комунікаціями в освітніх проєктах: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.13.22 / В. А. Ткаченко; Нац. транспорт. ун-т. — Київ, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Увагу приділено розробці методів, моделей та інструментів управління комунікаціями, які виникають між різними суб'єктами проєктної діяльності та забезпечують формування необхідного рівня обміну інформацією між зацікавленими сторонами освітніх інноваційних наукових проєктів. На основі аналізу сучасного стану проблеми управління комунікаціями в освітніх інноваційних наукових проєктах розроблено моделі, методи та механізми управління комунікаціями при розробці освітніх проєктів і програм, спрямованих на впровадження інновацій на підприємствах транспортної галузі. Запропоновано просторову комунікаційну модель «трикутника знань», яка має вигляд трикутної призми, відображає розвиток комунікацій на кожному окремому рівні (початковий, організаційний, освітній, науковий) в умовах єдиного комунікаційного освітньо-наукового простору та дозволяє відтворити процес взаємовпливу всіх складових єдиного комунікаційного простору з урахуванням стану всіх учасників. Розроблено комунікаційну модель взаємозв'язку між різними стейкхолдерами в освітніх інноваційних наукових проєктах, яка включає всі можливі комунікаційні процеси, що надходять у комунікаційну інформаційну систему освітнього проєкту, учасників і механізмів обробки одержаної інформації, а також поняття й об'єкти аналізу розглянутої предметної області. Розроблені моделі управління комунікаціями надають змогу підвищити ефективність комунікаційних процесів в освітніх інноваційних наукових проєктах за рахунок сегментації основних зацікавлених сторін проєкту, визначення очікувань стейкхолдерів при реалізації проєктів і програм, спрямованих на впровадження інновацій на підприємствах транспортної галузі.

Шифр НБУВ: РА446754

6.С.25. Професійна комунікація журналістів-розслідувачів на сучасних онлайн-платформах / Т. І. Сапчук // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 86-97. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясувати особливості професійної комунікації журналістів-розслідувачів на сучасних онлайн-платформах. Під час дослідження було використано такі методи: загальнонаукові (спостереження, опис, аналіз, синтез, узагальнення відомостей про комунікацію журналістів-розслідувачів) та спеціальний метод кількісного контент-аналізу з елементами якісного для виявлення особливостей професійної комунікації журналістів-розслідувачів на сторінках соціальної мережі Фейсбук. Акцентовано увагу на особливостях професійної комунікації журналістів-розслідувачів на сучасних онлайн-платформах, зокрема в спеціалізованому онлайн-хабі «Ресурсний центр журналістів-розслідувачів, на офіційних сторінках у мережі Фейсбук відповідних масмедіа та на особистих сторінках журналістів-розслідувачів. Матеріали відкритої частини ресурсного центру спрямовано на надання рекомендацій та порад з практичного досвіду журналістів-розслідувачів, що більш актуально для журналістів-початківців. Встановлено, що дописи на офіційних сторінках проаналізованих видань характеризуються витриманою структурою, яка є більш чіткою та оригінальною в «Vihus.info»; дописи на сторінці телепрограми «Схеми: корупція в деталях — RFERL» побудовано за структурою переверненої піраміди, окрім останнього запитання «Навіщо?», на яке відповідає основний матеріал. Дописи на особистих сторінках журналістів-розслідувачів відзначаються емоційним, розмовним, а в деякого й фамільярним стилем спілкування. Спостерігається тенденція до нехтування знаними журналістами-розслідувачами не лише дотримання певної структури, а й порад дослідників щодо обов'язкового візуального супроводу текстового матеріалу. Результати проведеного дослідження можуть бути включені до навчальних матеріалів під час викладання основ розслідувальної журналістики. Крім того, вони стануть у пригоді журналістам-розслідувачам у плануванні комунікації із читачами на сучасних онлайн-платформах.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.26. Психолого-педагогічні, правові та соціально-культурні проблеми сучасного суспільства: матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., 20 — 21 жовт. 2021 р., м. Кременчук / ред.: Т. Б. Поясок, Ю. О. Артеменко, В. Л. Скрипник, В. І. Маслак, К. Л. Сізова, Р. М. Білоус, О. О. Пономаренко; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. —

Кременчук: Щербатих О. В., 2021. — 274 с.: табл., рис. — укр.

Конференцію було присвячено 100-річному ювілею Кременчуцького національного університету ім. Михайла Остроградського. Розглянуто проблеми правореалізаційних процесів у зв'язку з інтеграцією України до європейського союзу. Визначено питання філології і соціальної комунікації. Наведено психолого-педагогічні проблеми сучасного суспільства. Зазначено питання культури і мистецтва.

Шифр НБУВ: BA855688

6.С.27. Соціальна безпека людини як об'єкт дослідження економічної безпекології / З. С. Варналій // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 90-97. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Внутрішні і зовнішні загрози, глобалізаційні процеси зумовлюють необхідність розв'язання важливої науково-прикладної проблеми забезпечення національної безпеки України. Важливою складовою національної безпеки є соціальна безпека людини. Новим надвеликим викликом для національної, зокрема, соціальної безпеки України стала військова агресія Російської Федерації проти України, відкрита війна, що розпочалася 24 лютого 2022 р. Російське вторгнення в Україну є частиною російсько-української війни, розв'язаної Росією 2014 р. В умовах військової агресії відбувається посилення ролі і значення подальшого розвитку знань про безпеку в широкому розумінні. З накопиченням знань безпекознавство перетворюється на науку — безпекологію. Дослідженням проблем економічної безпекології присвятили свої праці такі науковці, як: О. І. Барановський, Т. Г. Васильців, О. С. Власюк, З. Б. Живко, Г. В. Козаченко, Д. В. Нікітенко, С. В. Онищенко, С. І. Пирожков та інші. Питання соціальної безпеки України, у тому числі соціальної безпеки людини, активно досліджують З. І. Галушка. Використовувалися наукові методи дослідження: діалектичний — для обґрунтування дефініційного апарату та змісту теоретичних положень; абстрактно-логічний — для визначення суті економічної безпекології; гіпотетично-дедуктивний — для побудови основних робочих гіпотез; системно-структурний аналіз і синтезу — для виявлення багаторівневого складу соціальної безпеки та розкриття ролі та місця соціальної безпеки людини як об'єкта дослідження економічної безпекології. Одержані висновки й результати доцільно використовувати в науковій діяльності та у подальшому дослідженні актуальних проблем соціальної безпеки людини, в навчально-науковому процесі закладів вищої освіти при підготовці фахівців за спеціальністю 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою», у сфері забезпечення соціальної складової економічної безпеки держави, зокрема, соціальної безпеки людини. Висновки: визначено та розкрито роль та місце соціальної безпеки в системі національної безпеки в глобалізаційних загрозах, зокрема, в умовах військової агресії. Надано авторське визначення економічної безпекології як науки, яка вивчає закономірності ефективного забезпечення безпеки економічних систем, своєчасного виявлення, запобігання та нейтралізації реальних і потенційних, внутрішніх та зовнішніх загроз економічним інтересам відповідних суб'єктів.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.С.28. Соціальні мережі як джерело інформації в журналістиці / О. Гарматій, С. Онуфрив // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 45-52. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Розглянуто використання у журналістській роботі соціальних мереж як джерел інформації. Останнім часом такі соціальні мережі, як Facebook, Twitter чи Instagram стали частиною традиційного інструментарію журналістів для одержання відомостей про поточні події, оцінки та думки громадськості, діяльність влади тощо. Соціальні мережі сьогодні інтегровано у щоденну професійну практику збору новин, що робить їх важливими джерелами інформації для журналістської роботи. Сучасні ЗМІ використовують їх, щоб задовольнити постійний попит на якісну інформацію, а також з огляду на такі їхні переваги як доступність, діалоговість, оперативність і популярність. Значна увага приділяється використанню журналістами інформації з офіційних сторінок органів влади та особистих акаунтів урядовців у соціальних мережах. Через те, що органи влади мають повноваження та визначають шляхи розвитку держави та суспільства, вони є одним із ключових комунікаторів, котрі впливають на формування порядку денного медіа. Тому участь влади в соціальних платформах забезпечує журналістам доступ до суспільно важливої інформації. Соціальні мережі, завдяки властивій їм двосторонній комунікації, також можуть допомогти налагодити та підтримувати контакти з людьми та структурами — організаторами, учасниками або очевидцями подій. Більше того, це також можливість довідатися про багато різних поглядів, отримати стартові ідеї та підказки від користувачів для майбутніх публікацій і сюжетів. Залучення інформації з соціальних мереж безпосередньо пов'язано з ключовими ідентифікаційними характеристиками журналістської професії та дотриманням основних стандартів журналістики: об'єктивності, достовірності, неупередженості, збалансованості. Без перебільшення значення соціальних мереж для професійної журналістської праці потрібно від-

значити, що вони розширюють поле діяльності журналіста. Відтак критичне використання соціальних мереж допомагає журналістам створювати якісний продукт та є порівняно новим інструментом для виконання традиційного завдання журналістики — інформувати про події суспільно-політичної та інших сфер життя держави та суспільства.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.С.29. Феномен скандалу як специфічної форми соціокультурної комунікації / В. В. Шабуніна, О. М. Тур, Д. П. Василенко, В. І. Саранча // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 122-127. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто феномен скандалу як суспільного явища, подано його типологію, виокремлено позитивні й конструктивні ознаки феномену. Проаналізовано скандал як форму соціокультурної комунікації, визначено стадії його розгортання, специфічні риси, соціальні функції, комунікаційні особливості. Ураховано деструктивний вплив скандалу на соціальні відносини. Доведено, що скандал є екстремальним видом комунікації, потужним фактором формування громадської думки в сучасному соціокультурному просторі під впливом глобалізаційних процесів у інформаційній сфері.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.С.30. Філософсько-психологічні проблеми соціальної взаємодії в системі сучасного управління: монографія / Н. Г. Діденко, С. Ф. Марова, В. І. Токарева, К. В. Дубич, В. І. Николаєва, О. К. Любчук, К. В. Данилюк; ред.: Н. Г. Діденко; Донецький держ. ун-т управління. — Кривий Ріг: Роман Козлов, 2019. — 190. [2] с.: табл., рис. — укр.

Розглянуто проблеми соціальної відповідальності, партнерства державного та недержавного секторів, формування соціального капіталу. Увагу приділено аспектам соціальної взаємодії в управлінні системою соціальних послуг та у соціальних комунікаціях. Сформульовано рекомендації для органів державної та місцевої влади щодо вирішення проблем соціальної взаємодії в практиці управління. Розкрито технології та методи публічного управління соціальною взаємодією та роль соціальних стратегій у забезпеченні суспільного консенсусу. Зазначено, що соціальне проектування є інструментом ефективного вирішення соціальних проблем. Надано моделі взаємодії держави з недержавними організаціями щодо надання соціальних послуг. Виокремлено інтегральні функції інститутів державного управління системою надання соціальних послуг.

Шифр НБУВ: BA856603

6.С.31. Instagram as a platform for forming the image of the country (on the example of the account of the Office of the President of Ukraine and of the President of Ukraine Volodymyr Zelensky personal profile) / N. Semen // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 40-44. — Бібліогр.: 5 назв. — англ.

Соціальна мережа Instagram сьогодні є однією з найпопулярніших в Україні. Зокрема, це найдинамічніший вебресурс, адже його розробники регулюють оптимізують всі його функції. Якщо колись його використовували лише як платформу для поширення фотографій і невеликих описів до них, то сьогодні це ресурс, який також відіграє важливу роль у створенні та поширенні інформаційних приводів і повідомлень. Ця соціальна мережа завоювала прихильність численної аудиторії, зокрема серед молоді. Саме тому вона також впливає на формування громадської думки та іміджу країни та її владних структур. Instagram є особливо цінним ресурсом у роботі журналіста, оскільки сьогодні він відіграє роль першоджерела. Досліджено особливості та способи подачі контенту в акаунті Офісу Президента України та в особистому профілі В. Зеленського в соціальній мережі Instagram, а також вмотивованість дописів. Проаналізовано основні «меседжі», котрі намагаються створити та поширити на цих сторінках для формування позитивного іміджу державної влади. Виокремлено основні недоліки, а також позитивні тенденції аналізованих у роботі Інста-сторінок, що впливають на імідж України на міжнародній арені. Проведено порівняльний аналіз акаунту державної установи (Офіс Президента України) та особистої сторінки В. Зеленського, який раніше не мав жодного стосунку до політичного життя країни. Сучасна наука потребує досліджень у сфері ведення акаунтів в Instagram. А дотримання всіх вимог і наслідування трендів Інстаграму допоможе сформувати позитивний імідж нашої країни у світі.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.С.32. Internet-communication as key parameters of media industry formation / I. V. Pohrebniak // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 98-104. — Бібліогр.: 10 назв. — англ.

Досліджено поняття Інтернет-комунікації як одного з важливих аспектів формування медіа загалом. На сьогодні окреслена проблематика потребує більш детальної наукової обсервації, адже робота працівників Інтернет-видавництва принципово відмінна від праці журналістів у традиційних ЗМІ і ставить низку проблем, оскільки тут мають місце безпосереднє спілкування, зменшення дистанції в системі «журналіст — споживач». У такому контексті принципово змінюється власне поняття комунікації й

виникає термін «Інтернет-комунікація», що містить певні неточності у визначенні, зважаючи на появу Інтернет-журналістики. Комунікативні потреби сьогоденного суспільства доволі різноманітні. Еволюція та стрімкий розвиток Інтернету не викликають подиву, тому що він швидко насичує «інформаційний ринок», а це призводить до перегляду питань запиту інформації та ставлення суспільства. Споживачі сьогодні вимагають «свіжої» інформації, таким чином, виникає потреба у зворотних комунікативних процесах між журналістами та споживачами. Інтернет-комунікації належать до різновиду соціальних комунікацій, тому що мережа є загальнодоступною, не містить вікових або інших кордонів, поширюється на всі верстви суспільства, відображає різноманітні напрями життя та функціонування соціуму більш потужно й достатньо точно. Безумовно є наявність інформаційно-комунікативного підходу до розуміння інформації, яку схематично можна відобразити таким чином: джерело інформації → передавач → канал → отримувач → досягнення інформацією поставленої мети. У мережі Інтернет чільне місце посідає спілкування між авторами та споживачами, значну роль у цьому процесі відіграють форуми й чати, де публікують відгуки на прочитаний чи побачений матеріал. Подано результати анкетування, що охопило 560 респондентів, окреслено ставлення аудиторії, наведено причини довіри до блогів, що нині перевищує рівень довіри до традиційних ЗМІ. Проаналізовано специфіку Інтернет-комунікації як провідного чинника формування суспільної думки, зокрема досліджено структуру та тип написання блогів і їх вплив на масову свідомість. Результати дослідження допомагають простежити сучасне комунікативно-інформаційне наповнення блогів, а також можуть бути використані в подальших дослідженнях Інтернет-комунікації.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

Див. також: 6.С.14, 6.Ч.812, 6.Ч.880, 6.Ч.886, 6.Ч.890, 6.Ч.892-6.Ч.893

Соціальні групи

6.С.33. Аналіз науково-методичних підходів і концепцій інноваційних спільнот / О. М. Омеляненко // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 99-104. — укр.

Інновації все більше з більшою швидкістю входять в наше життя, а темпи їх зростання змушують створювати інноваційні спільноти для більш швидкого розвитку та впровадження. Мета дослідження — аналіз концепції інноваційних спільнот, визначення їх завдань і підкреслення важливості їх розвитку. Проаналізовано науково-методичні підходи до визначення суті інноваційної спільноти. інноваційну спільноту визначено як групу людей, що вирішує нагальні питання та об'єднана спільною метою для досягнення поставлених цілей. Розглянуто загальні складові та риси інноваційних спільнот. Обґрунтовано актуальність їх створення. Визначено, що інноваційні спільноти надають можливість вирішувати проблеми, спираючись на думку соціально активного населення, що надає змогу підійти до вирішення актуальних питань більш детально та приймати правильні та узгоджені рішення. Розглянуто принципи розвитку інноваційних спільнот. Визначено етапи розвитку інноваційних спільнот, зокрема, робочі групи, спільноти практики, інноваційні спільноти. Акцентовано увагу на сильних сторонах і перевагах інноваційних спільнот (створення відкритої комунікації, сприяння навчальному, зменшення ризиків при вирішенні питань надто великих або ризикованих проєктів, збільшення рівня довіри шляхом урахування ідей кожного, що, своєю чергою, формує комфортну атмосферу, створення відкритої комунікації за рахунок дискусій та генерації спільних узгоджених ідей). Наведено приклад інноваційної спільноти та розглянуто обов'язки кожного з учасників (розвідники тенденцій, технологічні розвідники, конкурентні розвідники, дослідники контенту, галузеві експерти, клієнти, провідні користувачі, генератори ідей, аналітики). Стисло надано характеристику кожному з учасників та його завдання.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.С.34. Бібліотека в соціокультурному просторі поліетнічного ОТГ: до концептуалізації соціологічного дослідження / З. І. Ібрагімова // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 133-139. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Мета дослідження — соціологічний аналіз проблем і чинників розвитку бібліотеки в соціокультурному просторі регіону для встановлення актуальних потреб етнокультурних груп населення в послугах системи бібліотек. На основі розгляду українських і зарубіжних практик упровадження моделей розвитку й позиціонування кращого досвіду тісної співпраці бібліотек з місцевими громадами за методом порівняльного аналізу встановлено чинники впливу на функції системи бібліотеки, трансформації її соціальної ролі в суспільстві та характеру взаємодії з різними етнокультурними регіональними групами. Наведено соціологічну інтерпретацію бібліотеки як комунікаційного та соціокультурного інституту й багатфункціонального інформаційного осередку комунікації сучасних громад, функції та орієнтири розвитку сис-

теми бібліотек під впливом соціокультурних змін. Констатовано потребу в соціологічному визначенні сутнісного впливу зовнішніх чинників і створенні відповідних моделей втілення модернізаційних проєктів у бібліотечну практику багатоетнічних регіонів країни. Результати дослідження можуть бути використані під час комплексних соціологічних досліджень та розробки практичних заходів активізації місцевих громад щодо адвокації культурних прав як засобу розбудови конструктивного діалогу в поліетнічних громадах, для розробки соціологічних критеріїв дослідження впливів реформування і створення ОТГ на функції системи бібліотек як складової програму розвитку інтеркультурної взаємодії в багатонаціональних регіонах.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.35. Гендерні аспекти дослідження народної традиції старообрядців Бессарабії / Т. Каплун // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 54-59. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Роль жінки у старообрядницькому середовищі дуже значуща. Саме жінка є хранителькою стародавніх народних традицій, які зберегли свій зв'язок із давньоруським корінням. Особливо яскраво проявляється роль жінки-старообрядки у збереженні жанрів духовного вірша, весільної та календарної пісенно-фольклорної культури староіврів. Старовірки Бессарабії повною мірою зберегли у своєму фольклорі зазначені жанри, що становлять багатий духовний світ старообрядців. Проаналізовано окремі форми їх побутової практики.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.С.36. Гендерні інверсії у сучасних практиках моди (український досвід) / Н. О. Копилова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 153-158. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Досліджено гендерну трансформацію у соціокультурних та візуальних практиках високої і масової моди сучасної України. Встановлено, що мода як соціокультурний простір та набір естетичних зразків виступає віддзеркаленням певних соціальних процесів та ментальних настанов. Проведений аналіз надав змогу простежити основні напрями, у яких виявляють себе інверсії гендеру та тілесності у модних практиках: інверсії в межах традиційних гендерних стандартів фемінності; рух до андрогінності (змішування традиційних гендерних маркерів фемінності та маскулінності); рух до гендерної нейтральності (спроба позбутися гендерних маркерів узагалі). Виявлено певну специфіку гендерних реалій в українському соціокультурному просторі у порівнянні зі світовим досвідом гендерних трансформацій.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.С.37. Медико-соціальне обґрунтування концептуальної моделі гендерної рівності в охороні здоров'я України / автореф. дис. ... канд. мед. наук: 14.02.03 / А. А. Можарівська; Ужгородський національний університет. — Ужгород, 2020. — 26 с.: рис. — укр.

Досліджено науково-практичну проблему — наукове обґрунтування та розробку сучасної концептуальної моделі гендерної рівності в охороні здоров'я України в межах реформування системи надання медичної допомоги населенню. Комплексним соціально-гігієнічним дослідженням доведено невідповідність рекомендаціям ВООЗ та міжнародним підходам рішення проблеми гендерної рівності в одержанні медичної допомоги в системі охорони здоров'я України. Вивчено сучасні гендерні особливості показників захворюваності, поширеності хвороб та смертності населення України. Рівні поширеності хвороб та захворюваності вищі у жінок (в цілому в 1,2 — 1,3 разу), за винятком розладів психіки та поведінки та травм, отруєнь та деяких інших наслідків дії зовнішніх чинників. Тоді як показники смертності вищі у чоловіків (в цілому в 1,2 разу), ніж у жінок, за винятком хвороб системи кровообігу. Аналіз вітчизняних нормативно-правових документів виявив недосконалість законодавчої бази з гендерних питань в охороні здоров'я. За допомогою методу соціологічного дослідження встановлено недосконалість при забезпеченні гендерної рівності системою охорони здоров'я при наданні медичних послуг населенню та виявлено недоліки при наданні репродуктивних послуг чоловікам (75,8 ± 3,5 % чоловіків та 71,4 ± 2,8 % жінок серед лікарів та 86,1 ± 3,9 % чоловіків і 72,2 ± 5,3 % жінок серед організаторів охорони здоров'я), що зумовлено відсутністю лікаря-андролога у лікувальних закладах і визначено пропозицію до впровадження його посади у закладах охорони здоров'я (90,8 ± 2,3 % чоловіків та 82,6 ± 2,4 % жінок серед лікарів та 73,4 ± 5,0 % чоловіків та 70,8 ± 5,4 % жінок серед організаторів охорони здоров'я). Науково обґрунтовано концептуальні підходи та модель гендерної рівності в охороні здоров'я, структурними компонентами якої є 5 взаємопов'язаних блоків: правова складова, організаційна структура охорони здоров'я, наукова складова, освітня складова, зацікавленість населення та проведення моніторингу і оцінки забезпечення гендерної рівності. Запропонована модель гендерної рівності позитивно оцінена експертами (9,3 ± 1,0 балів) та рекомендовано для

впровадження в систему охорони здоров'я України у процесі реформування галузі.

Шифр НБУВ: RA445978

6.С.38. Патріотичне виховання сучасної молоді як цілеспрямований процес успішної соціалізації особистості: метод. посіб. для студентів ВО / уклад.: Л. І. Мартинюк, В. В. Мартинюк; Черкаська обласна державна адміністрація, Черкаська обласна рада, Комунальний вищий навчальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т. Г. Шевченка». — Умань: Сочінський М. М., 2022. — 178 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 170-178. — укр.

Розкрито особливості патріотичного виховання, основні напрями, завдання та зміст роботи з учнями, студентами, дітьми дошкільного віку, форми методичної роботи з педагогами, поради батькам. Висвітлено особливу роль соціально-педагогічних основ патріотичного виховання у становленні особи як громадянина. Зосереджено увагу на патріотичному вихованні молоді як на організованому, планомірному та цілеспрямованому процесі засвоєння особистістю національних цінностей і норм культури, спрямованому на формування у неї громадянської самосвідомості.

Шифр НБУВ: BA856342

6.С.39. Перевесники Незалежності. Силуєти покоління у часі та подіях: [колект. монографія] / Н. Коваліско, С. Макеєв, Н. Черниш, М. Борецька, Л. Малиш, О. Симончук, Х. Глик, А. Лобанова, Г. Бондар, Т. Лапан, Г. Кудринська; ред.: С. Макеєв, С. Коваліско; НАН України, Інститут соціології. — Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. — 298 с.: рис., табл. — укр.

Зауважено, що у монографії представлено деякі силуєти однієї покоління Незалежності держави — тих, хто народився на початку 90-х рр. минулого століття. Ті абрис, які їм надавали відмінності у соціальному походженні, а також час та події надзвичайної загальної значущості та індивідуальної важливості. Те, як вони — не в універсальний спосіб — усвідомлювали рух історії та своє місце в ньому. Дано оцінку чисельності когорти 1991 р. народження і в найзагальніших рисах охарактеризовано соціально-економічні умови її первинної соціалізації. Розглянуто соціологічну інтерпретацію походження, розкрито відмінності й особливості однієї покоління незалежної України, досліджено участь у подіях 2013 — 2014 рр. — Майдану та війни на Сході країни. Зауважено, що емпіричну базу становлять дані порівняльних міжнародних обстежень, моніторингу Інституту соціології НАН України, ініціативи опитування у мережі, що їх виконали співробітники кафедри соціології історичного факультету Львівського національного університету ім. Івана Франка, власні матеріали, одержані за участі авторів книги в різних наукових та історико-біографічних проєктах.

Шифр НБУВ: BA857084

6.С.40. ПР-технології як засіб формування й використання громадської думки під час інформаційних війн / В. А. Полторак, Я. В. Зоська, А. Г. Стадник // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 121-128. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета дослідження — виявити особливості впливу ПР-технологій на формування й використання громадської думки під час інформаційних війн. У ході дослідження використано такі методи й підходи: системний аналіз — для з'ясування характеристик, з одного боку, сучасної інформаційної війни, з іншого — стану масової свідомості та громадської думки; структурно-функціональний аналіз — для дослідження особливостей впливу інформаційної війни та реакції на неї громадської думки; порівняльний аналіз — для зіставлення ефектів впливу інформаційної війни на різні групи населення України. Емпіричну базу дослідження становлять дані експертного опитування представників низки специфічних категорій населення: воїнів АТО, волонтерів, викладачів суспільно-політичних кафедр закладів вищої освіти (32 особи, 2016 р.). Розглянуто особливості використання ПР-технологій суб'єктами інформаційних війн для формування громадської думки в населення обох сторін, що протистоять, та вирішення різноманітних проблем, що постають у ході війни. Проаналізовано специфіку використання таких технологій, як іміджмейкінг, брендинг, приховане управління на НЛП-технології, організація ПР-кампаній тощо. Аналіз здійснено переважно на базі розгляду відповідних проблем, що виникали та виникають у процесі інформаційної війни між Російською Федерацією та Україною, що триває з 2014 р. Наведено приклади використання ПР-технологій. Сформульовані висновки можуть бути використані як науковцями для розвитку спеціальних соціологічних теорій (соціології масових комунікацій, соціології війни, соціології громадської думки), так і практиками, працівниками систем державного управління та служби безпеки України для поліпшення роботи у сфері інформаційної безпеки держави.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.41. Соціальний захист інвалідів та постраждалих внаслідок катастрофи на ЧАЕС в Україні: навч. посіб. / Л. Ю. Малега; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. —

Київ: Права едність: Алерта, 2016. — 322 с. — Бібліогр.: с. 285-317. — укр.

Висвітлено соціальну спрямованість свого розвитку та визнано необхідність створення надійної й ефективної системи соціального захисту громадян. Закріплення на конституційному рівні права кожного на соціальний захист є важливим кроком, який надає змогу за будь-яких обставин через систему соціально-забезпечувальних благ забезпечити кожній людині задоволення її необхідних потреб та гідний рівень життя у разі виникнення складної життєвої ситуації. Викладено питання правового регулювання соціального захисту усіх категорій інвалідів та громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи. Розкрито основні поняття категоріального апарату права соціального забезпечення. Викладено загальну характеристику соціального захисту інвалідів та соціального захисту постраждалих в результаті катастрофи на ЧАЕС. Приділено увагу видам та формам соціального захисту вказаних осіб, порядок отримання соціально-забезпечувальних благ. Викладено основні проблеми соціального захисту інвалідів та громадян, що постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи.

Шифр НБУВ: BA855910

6.С.42. Соціосистемологічна рефлексія соціології гендерної культури в Україні: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук: 22.00.01 / І. О. Святненко; Класичний приватний університет. — Запоріжжя, 2020. — 40 с. — укр.

Розв'язано науково-теоретичну та соціально-практичну проблеми, що постають як суперечність між наявністю смислових лакун і потребою в осмисленні зв'язків окремих складників гендерної культури на загальнотеоретичному та галузево-соціологічному рівнях рефлексії соціології гендеру й соціології гендерної культури (теоретична проблема) і подолання соціопатогенних наслідків гендерної культури в Україні, що виявляються в аутоетноцидні титульного етносу, неперервному скороченні народонаселення, міграції, нездоланній корупції, яка зростає, і прихованих геноцидарних практик, спрямованих на погіршення культурно-ціннісної, соціально-економічної та політичної ситуації в Україні (соціально-практична проблема). Запропоновано визначення гендерної культури як структурованої аксіосфери, яка містить центруючі, вертикалізуючі, ординалізуючі та матеріалізуючі рівні в субординованій єдності цих рівнів та їх елементів. Відмінність від результатів попередніх досліджень полягає у вирізненні елементів гендерної культури України на засадах культурної та соціальної системології (гендерного центратора, місії, ієрархії гендерних ідентичностей, гендерного світогляду, протиріччя божої точки зору тощо) із розкриттям гендеру як формоутворення в культурі, суспільстві, психічній системі й тілесності.

Шифр НБУВ: RA445973

6.С.43. Aspects of the formation of a gender-sensitive urban environment of residential structures / Kh. Pidlisetska, H. Hnat // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 235-243. — Бібліогр.: 241 назв. — англ.

Розглянуто аспекти сприйняття простору з позиції гендеру, та їх вплив на формування якісного житлового середовища. Наведено результати проведеного соціологічного дослідження, які свідчать про існування відмінностей у вимогах до формування міського середовища житлових утворень і в оцінках її якостей чоловіками та жінками. Вимоги до функціонально-просторової організації середовища залежать більшою мірою від гендерної схеми поведінки особи. Це своєю чергою продукує попит на розширення спектра впливу особистостей на міське середовище житлових утворень, яке б задовільнило різного споживача. Встановлено, що для аспектів формування житлового середовища важливішим є врахування гендерних схем поведінки та особливостей діяльності гендерних груп. За спроби поєднати поняття гендер і житлове середовище з'ясується наявність проблеми їх взаємозв'язку відповідно до рівня персоналізації власне середовища в котрому перебуває індивід.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.С.44. Motor Activity of Different Social Groups: collective monogr. / ed.: L. Balatska, T. Liasota, I. Nakonechnyi, A. Hakman, H. Bezverkhnia, O. Kljus, T. Osadchenko, A. Semenov. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 99 c.: tab., fig. — Бібліогр.: с. 87-99. — англ.

The monograph considers the theoretical and methodological principles of different social groups' motor activity. Organizational and methodological approaches to improving motor function are singled out, taking into account the asymmetry of preschool children during physical activity. The increase of adaptive abilities of primary school children to the learning conditions in primary school by means of motor activity is characterized. The specifics of self-control of adolescent behavior during physical activity are revealed. Peculiarities of motor activity of elderly people are determined.

Шифр НБУВ: IB228779

Див. також: 6.С.5, 6.Ч.897

Сфери громадського життя

6.С.45. Архетипний символ як структурно-семантичне явище в сучасному медіадискурсі / Г. В. Микитів // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 20-25. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз структури й семантики архетипних символів у сучасному медіадискурсі. У роботі застосовано такі методи дослідження: історико-філософський — для простеження етимології понять «символ», «архетип», «архетипний символ»; структурний метод, зокрема його методики дефініційного аналізу — для уточнення семантичної структури архетипних символів і компонентного аналізу — для виявлення їх семної структури; описовий метод: прийоми контекстного аналізу та інтерпретації, на підставі яких здійснено аналіз архетипних символів, їх семантичних і структурних особливостей у медіамовленні. Висвітлено дефініції символу, архетипу, архетипного символу, описано їх основні властивості, з'ясовано принципи кореляції між ними. Систематизовано наукові погляди стосовно архетипу як колективного позасвідомого й архетипного словесного образу-символу як усвідомленого втілення архетипного смислу в журналістський текст. Унаслідок огляду теоретичного доробку відомих українських та зарубіжних учених зацентовано увагу на їх твердженнях про те, що специфіка архетипної символіки відзначається системністю, структурованістю та семантикою в межах певного контексту. Уперше досліджено семантику і структуру архетипного символу в сучасному медіадискурсі; доведено, що функціонування символів виявляється в тісному зв'язку семантичного наповнення слова зі своїм архетипом, тобто з моделлю, сформованою ще на підсвідомому рівні. З'ясовано, що архетипні слова-символи — це лексеми, що стають символічними знаками не лише для окремого індивідуума, а й для значної частини людства. Такі слова-символи відзначаються подібною чи ідентичною семантикою. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони можуть використовуватись авторами при створенні журналістських текстів та усвідомленні того, що символічність припускає безліч значень, обрамлених загальною ідеєю, тому кожна людина може відкрити для себе в символі нове значення.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.46. До проблеми формування методологічних орієнтирів науки про соціальні комунікації / І. С. Бондаренко // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 59-65. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз основних методологічних парадигм, що окреслилися у світовій й вітчизняній науці про комунікації. Авторка, спираючись на методику компаративного аналізу, намагається окреслити специфіку національних програм розвитку науки про соціальні комунікації. Вивчаючи світові досвід вивчення феноменів масової комунікації й соціально-комунікаційних технологій, фахівчиня здійснює ретельний огляд терміносистеми цього академічного проекту. Її увага зосереджується на точній семантиці й джерелах походження термінів, що означають цю галузь знань, — «комунікативістика», «комунікологія» (communicationology), «наука про соціальні комунікації» («communication studies»/«communication sciences»). Методика метааналізу надала змогу відтворити процес становлення соціально-комунікаційного підходу у вітчизняній науці. Обстоюється думка про те, що вітчизняна платформа вивчення соціальних комунікацій постає модерною й автономною дослідницькою стратегією, що інтегрує здобутки світової гуманітаристики й практики наукового осягнення комунікаційних систем у працях українських учених. Подано критичне осмислення застосування інструментарію соціального інжинірингу до конструювання соціально-комунікаційного простору суспільства. Репрезентовано динаміку змістовних модифікацій концепту «соціальний інжиніринг» у світовій науці. Праця спонукає до думки, що статус соціальних комунікацій як прикладної науки автоматично впорядковує увесь її методологічний ресурс, орієнтований на проектування комунікаційних систем і мереж, оптимізацію існуючих соціально-комунікаційних технологій, прогнозування можливих негативних наслідків їх впливу на суспільство, конструювання безпечного правового інформаційного простору.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.47. Дослідження уявлень студентів про професійно важливі особистісні характеристики журналіста в аспекті підвищення якості журналістської освіти / О. В. Ситник // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 107-112. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Висвітлено результати одного з етапів дослідження уявлень студентів про складники професійної компетентності журналістів. Мета роботи — висвітлення результатів дослідження уявлень студентів першого курсу про професійно важливі особистісні якості в структурі професійної компетентності журналістів як предиктора їх професійного становлення. Методика дослідження передбачала проведення серед першокурсників, які навчаються за спеціальністю 061 «Журналістика» (N = 207), опитування за методом Лікерта з використанням спеціально розроб-

леної анкети. Для вербально-числового оцінювання за шкалою важливості/необхідності респондентам запропоновано 78 характеристик журналіста, визначених автором у процесі дослідження. Серед них 27 характеристик є професійно важливими особистісними якостями, аналіз результатів оцінювання яких першокурсниками представлено у запропонованій роботі. За результатами рейтингового розподілу оцінюваних характеристик визначено найбільш важливі, на думку респондентів, професійно важливі якості журналіста (оцінені балами з найвишого діапазону — 9 — 11 б.): чіткість мовлення, здатність моделювати обставини, стресостійкість, акуратність у роботі. Аналіз загального рейтингу оцінюваних характеристик надав змогу зробити висновок, що загальні уявлення першокурсників про професійно важливі якості журналіста зумовлені їх розумінням основних професійних функцій і ролей фахівця медіагалузі в аспекті зовнішніх впливів на його роботу. Виявлено деякі хиби в уявленнях студентів-першокурсників та аргументовано необхідність їх коригування у процесі викладання відповідних дисциплін. З'ясовано форми навчання, які сприятимуть розвитку найбільш важливих, за уявленнями студентів, особистісних характеристик майбутніх журналістів. Представлені результати дослідження надали можливість підтвердити гіпотезу про те, що систематичне опитування студентів за запропонованою методикою надасть змогу: визначити адекватність уявлень студентів про професію та в разі необхідності вчасно коригувати їх; прогнозувати професійне становлення студентів; удосконалити зміст та методику викладання відповідних навчальних дисциплін. Запропоновано напрями подальшого дослідження, зокрема вивчення уявлень студентів на різних етапах навчання в закладі вищої освіти, викладачів і журналістів-практиків щодо необхідних навичок у когнітивній і діяльній площинах професійної компетентності журналіста з метою аналізу й удосконалення змістового та методичного складників журналістської освіти.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.48. Засоби формування вербальної парадигми архетипного символу «ворог» у медіапросторі / Г. В. Микитів // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 129-134. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлення словесної парадигми архетипного символу «ворог» у медійному просторі Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ». Застосовано такі методи дослідження: порівняльно-історичний, синтезу та узагальнення — для простеження виникнення дефініцій «символ», «архетип», «архетипний символ», їх порівняння та зіставлення; описовий метод, прийоми контекстного аналізу та інтерпретації — для аналізу архетипного символу «ворог», засобів його вербалізації, виявлення семантичних та структурних особливостей у медіапросторі; системного аналізу — для визначення засобів формування вербальної парадигми архетипного символу «ворог». Розглянуто проблему співвідношення понять «символ», «архетип» та «архетипний символ»; проаналізовано засоби формування словесної парадигми архетипного символу «ворог» та його модифікаторів — образних лексем-символів; описано лексико-семантичне поле архетипного символу «ворог»; окреслено вербалізатори, що його модифікують; репрезентовано вербальну парадигму засобів творення архетипного символу «ворог» у сучасному медіапросторі. Уперше досліджено засоби формування вербальної парадигми архетипного символу «ворог» у сучасному медіадискурсі; окреслено його лексико-семантичне поле та охарактеризовано структуру; доведено, що засобами вербалізації архетипного символу «ворог» у медійному просторі Українського національного інформаційного агентства «Укрінформ» є лексеми на позначення образу нападника, агресора, противника. Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що їх можуть використовувати автори журналістських текстів при висвітленні воєнних подій на Сході України для формування асоціативного поля архетипного символу «ворог» з метою кращого сприйняття змісту інформаційного повідомлення.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.49. Інноваційні гібридні навчальні комплекси з української мови в ЗМІ професора О. Сербенської / О. Д. Кузнєцова // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 85-93. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета дослідження — показати необхідність використання інноваційних, концептуальних гібридних навчальних комплексів з української мови в ЗМІ професора Олександри Сербенської у закладах вищої освіти України, до яких входять друковані навчальні посібники, практикуми, довідники, словники, тексти лекцій, та електронні навчально-контролюючі засоби, що відповідають сучасним європейським вимогам до структури, змісту навчальної, методичної літератури ЗВО для навчання студентів-журналістів. Важливою складовою якісної підготовки майбутніх журналістів є забезпечення студентів комплексами навчальних, методичних друкованих та електронних засобів, що інтенсифікують навчання, удосконалюють його методи, форми, чому сприяють втілені ідеї «гібридного» комплексного навчально-методичного забезпечення навчання української мови в ЗМІ Академіка вищої школи, заслуженого професора Львівського національного університету ім. І. Франка О. Сербенської. Проаналізовано

відомі всій Україні її багатотиражні, чотири рази перевидані друковані й електронні, присутні в Інтернеті, навчально-методичні засоби вивчення української мови. Диференційовано навчально-методичні праці професора Олександри Сербенської на два типи: друковані й електронні, а друковані на види: посібники, практикуми, довідники, методичні вказівки, навчальні програми; також розподілено електронні навчально-методичні засоби на види: локальні, присутні у віртуальному навчальному середовищі університету, й віддалені, доступні в Інтернеті. Підтверджено, що навчальні книги за авторства, співавторства, під керівництвом професора Олександри Сербенської втілюють компетентнісний підхід до вивчення української мови в ЗМІ, враховують специфіку фахової журналістської діяльності, мають приклади з матеріалів сучасних масмедіа, містять практичну спрямованість володіння мовленнєвою, писемною мовою майбутніми журналістами та особливо зосереджують увагу на різних етапах професійної діяльності відповідно до освітньо-кваліфікаційної характеристики компетентностей, самостійній, творчій роботі з акцентом на забезпеченні культури мови, мовлення на радіо, телебаченні. Розкрито інноваційний, «гібридний», комплексний, концептуальний, компетентнісний характер друкованих та електронних навчально-методичних праць професора О. Сербенської, що відповідає вимогам сучасних європейських стандартів підготовки студентів університету. Поширення в Україні гібридного навчання сприяє використанню в навчальному процесі, під час самостійної роботи студентів інноваційного досвіду наукових колективів під керівництвом професора О. Сербенської, що закріплені у навчально-методичних друкованих комплексах (виданих друком посібниках, практикумах, словниках, довідниках, методичних вказівках, навчальних програмах), а також електронних навчальних засобах вивчення, удосконалення державної української мови матиме великий вплив на якість, результативність знань студентів відповідно до європейських вимог.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.50. Культурна тематика у фокусі сучасних українських газет (на прикладі газет «День», «ВЗ», «УМ», «ЛГ») / М. О. Кіца // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 19-23. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета дослідження — з'ясувати місце культурної тематики в сучасній українській пресі й ступінь зацікавленості читачів цією темою. У ході дослідження використано методи аналогії, порівняння, аналізу для характеристики матеріалів на культурну тематику. Відбір матеріалів здійснено за допомогою методу контент-аналізу. Опитувані надало змогу з'ясувати ставлення читачів видань до публікацій на культурну тематику, зокрема, яким чином публікації в рубриці «Культура» допомагають суспільству духовно розвиватися та бути поінформованими про культурні події й заходи, чи читають респонденти публікації культурного характеру, що вони думають з приводу актуальності таких матеріалів на шпальтах українських газет. Анкета містила запитання із запропонованими варіантами відповідей і такі, що передбачали обґрунтування респондентами своєї позиції. Висновки за результатами дослідження сформульовано за допомогою методу узагальнення. За даними соціологічного дослідження 80 % людей, яким не байдуже події, які відбуваються в різних сферах суспільного життя, читають газети. І лише 10 % респондентів не цікавляться тим, про що інформує читачів сучасна преса. Дослідження проведено на основі чотирьох газет. Виявлено, що найбільш актуальним та читабельним виданням для опитаних є газета «День» — їм вона до вподоби, і вони із задоволенням купують її. Натомість однаковою є популярність регіональної газети «ВЗ» та загальноукраїнської «УМ». Перегляду цих видань у вільний час приділяють свою увагу по 10 % респондентів. «ЛГ» опитаним не подобається зовсім. Дехто, наприклад, вважає цікавішим таке видання, як «Експрес». З'ясовано, що для того, аби збільшити кількість та зацікавленість читачів аудиторії, варто друкувати розгорнуті, цікаві матеріали культурної тематики різних жанрів, зокрема репортажі чи рецензії, не обмежуючись простими замітками. Виявлено ставлення читачів аудиторії до матеріалів культурної тематики, опублікованих у сучасних українських газетах.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.51. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми соціальних комунікацій», 13 — 14 листопада 2020 р. / Класичний приватний університет, академія «Болашак». — Запоріжжя: Гельветика, 2020. — 122 с.: табл. — Бібліогр. в кінці ст. — укр.

Проаналізовано теорію та закономірності розвитку комунікаційної системи суспільства. Розглянуто особливості державної підтримки преси в Європі й українського контексту. Висвітлено історію соціально-комунікаційних інститутів суспільства, а також охарактеризовано етапи становлення соціально-комунікаційних структур, форм та процесів. Розкрито закономірності розвитку засобів трансляції концептуальної, фактологічної та методологічної інформації як складових соціальної комунікації. Увагу приділено основним аспектам стратегії розвитку соціальних комунікацій, концепції трансформації комунікаційних систем. Розглянуто проблеми комунікаційних відносин та інформаційної культури суспільства. Висвітлено питання інформаційної

технологізації суспільства. Розкрито професіологічні аспекти підготовки кадрів для сфери соціальних комунікацій.

Шифр НБУВ: ВА854481

6.С.52. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Соціальні комунікації: фундаментальні парадигми розвитку», 24 — 25 вересня 2020 р.: [зб. доп. і повідомлень] / Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування. — Київ: Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського, 2020. — 95 с. — укр.

Розглянуто фемвертайзинг як гендерну стратегію сучасної реклами. Увагу приділено Інтернет-журналістиці у контексті соціальних комунікацій. Досліджено українську тематику у сучасних кримських ЗМІ: наведено результати моніторингу. Розглянуто соціальні комунікації: перцептивний вектор сприйняття. Розглянуто також масовізацію українського суспільства крізь призму соціальних мереж. Проаналізовано сучасні тренди журналістської діяльності в соцмережах. Акцентовано на медійності сучасного вітчизняного суспільства. Запропоновано міждисциплінарний підхід до розгляду масових комунікацій. Визначено роль масмедіа у формуванні громадської думки. Розглянуто інфографіку у медіапросторі як впливовий вид візуальної культури. Наведено головні положення професійної та комп'ютерної етики для фахівців із соціальних комунікацій тощо.

Шифр НБУВ: ВА857031

6.С.53. Медико-соціальні та соціально-психологічні особливості розвитку особистості підлітка в сучасній родині / Г. М. Даниленко, О. О. Щербаківа, О. Г. Авдієвська // Україна. Здоров'я нації. — 2020. — № 4. — С. 41-47. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета дослідження — гігієнічна оцінка впливу повної та неповної родини та вивчення ставлення учнів до причин власної поведінки, як індикатора свідомого відношення до власного здоров'я. Для вивчення соціально-психологічних особливостей розвитку особистості підлітків було охоплено 191 учня (133 з повних сімей та 58 з неповних), використано 14-факторний опитувальник Кеттелла (підлітковий варіант). Для дослідження особистості підлітків було використано методику Рене Жіля. Також проведено анонімне анкетування 1025 дітей (492 хлопців та 506 дівчат) 15 — 17 років, учнів дев'ятих класів ЗНЗ України, використано опитувальник «Методика оцінки впливу близького соціального оточення на суб'єктивне сприйняття власного здоров'я підлітків». Соціально-гігієнічний опитувальник містить як альтернативні, так і рейтингове питання. Статистичний аналіз було проведено з використанням Excel, SPSS-17. Розглянуто основні лінії розвитку особистості у підлітковому віці: сепарація і індивідуалізація (поступове відділення, пошук себе); розвиток самовизначення; визначення референтної групи; розвиток статевої ідентифікації; розвиток особистої системи цінностей; формування життєвих цілей. Розглянуто фактори, що негативно та позитивно впливають на формування особистості підлітків з повної та неповної сім'ї. Проведений аналіз показує, що на формування особистісних особливостей підлітків впливає ряд чинників: психологічний мікроклімат в сім'ї, стиль сімейного виховання, який визначається батьківськими ціннісними орієнтаціями, установками, емоційним ставленням до дитини, особистісними властивостями батьків і дітей та ін. Висновки: встановлено, що для більшості підлітків з неповних сімей характерні емоційна нестійкість, імпульсивність, мінливий настрій, драгтивність, стомлюваність та схильність до неврастенії. Одержані результати вказують, що у більшості підлітків, як з повних так і з неповних сімей, переважає дещо завишена та адекватна самооцінка. Найбільшою групою ризику щодо формування шкідливих звичок серед учнів, слід віднести хлопців зі зниженою самооцінкою, та дівчат дуже самовпевнених.

Шифр НБУВ: Ж25956

6.С.54. Образ-трансформа у структурі публіцистичного дискурсу / В. В. Колкутіна // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 32-37. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета дослідження — виявлення образу-трансформи в літературно-критичній спадщині Д. Донцова. Головним методом дослідження стала націософська герменевтика, завдяки якій виявлено основні сегменти, котрі надають можливість виокремити образ-трансформу, змістовно-комунікативні елементи, комунікативні моделі. Доведено, що утвердження національної ідентичності на основі національної ідеї в умовах колонізаторського тиску знаходить своє інтерпретаційне вираження в художньому образі-трансформі Дон Кіхота. Цей образ — вербальне повідомлення, що накопичує в собі кардинально різні комунікативні смисли: боротьби, змагання чи, навпаки, спокою, тиші — і може модифікуватися кардинально по-різному. Він різно/іншодоковий (може навіть трансформуватися в Санчо Пансу) і відбиває націософські устремління Д. Донцова. Інформаційний код, закладений у сенс вічного образу італійського ідеального, знає верифікації, тобто підтверджується (Сервантес), підлягає сумніву (Я. Галан), збагачується (майбутніми образами Дон Кіхотів), перетворюється (Санчо Панса) за допомогою імплікованої інформації. За тією ж комунікативною моделлю, але більш широко

модифіковано античний образ Прометея. Змістовно-фактуальна інформація змінює свій знаковий характер та вербальний код: він визначається (античний міф, Есхіл), спотворюється (П. Тичина, О. Олесь, К. Поліщук), збагачується (Тарас Шевченко), перероджується в інше (Джек Лондон). Актуалізація образу-трансформи значно розширюється в мікро- і макроплощинах, коли цей образ імплікується як у межах однієї літературно-критичної розвідки (Дон Кіхот), так і в творчому доробку публіциста загалом, знаходячи втілення в інших семантично споріднених жанрах (художня стрічка, кіно-рецензія) (Прометей). Уперше в сучасному журналістикознавстві було виділено і досліджено образ-трансформу в літературно-критичній спадщині Д. Донцова на матеріалі есеїв публіциста, котрі вміщено у виданні «Дві літератури нашої доби». Одержані результати можуть бути використані для написання теоретико-публіцистичних праць із соціальних комунікацій, широкого осмислення поняття публіцистичного образу-трансформи як іншосоціальної комунікативної моделі та розкриття механізмів таких модифікацій.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.55. Пандемія COVID-19 в Україні: соціальні наслідки / В. Степаненко, О. Стегній, Г. Чепурко, О. Резнік, В. Резнік, О. Рахманов, С. Макеєв, О. Симончук, О. Івашенко, О. Злобіна, С. Дембіцький, Н. Костенко, М. Наумова, Л. Скокова, М. Паращевін, С. Шевченко; НАН України, Інститут соціології, Національний фонд досліджень України. — Київ: Інтерсервіс, 2021. — 403, [2] с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 389-[405]. — укр.

Викладено результати соціологічного дослідження 2020 – 2021 рр. щодо соціальних наслідків пандемії COVID-19 в Україні, здійсненого фахівцями Інституту соціології НАН України. Представлено аналіз соціально-політичної динаміки, зокрема у таких аспектах, як довіра до владних інститутів та оцінки громадської думки щодо ефективності державної політики у протистоянні пандемії. Виявлено та проаналізовано тренди соціально-структурних змін, соціально-психологічні прояви COVID-19. Здійснено діагностику соціального самопочуття й аналіз психологічного дистресу населення в умовах пандемії. Досліджено впливи коронавірусної кризи на ціннісну ментальність соціуму та на культурні практики населення (умови відпочинку, дозвілля, участь у культурі). Зазначено, що сама пандемія COVID-19 є все ще незавершеним процесом, тому довготривалі соціальні наслідки пандемії для світу й України залишають відкриті питання для подальших досліджень.

Шифр НБУВ: ВА855354

6.С.56. Реалізація аналітично-прогностичної функції соціальним інститутом PR / Р. Р. Керімов // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 79-85. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета роботи — визначення шляхів реалізації аналітично-прогностичної функції соціального інституту PR в Україні, виявлення методів роботи PR-фахівців з аналітичними даними, окреслення основних методів прогнозування у сфері публік рилейшнз. Поставлена мета зумовила застосування таких методів дослідження: аналізу та синтезу — для вивчення теоретичних аспектів роботи з аналітичними даними; прогнозування, класифікації — для виявлення релевантних методик опрацювання аналітичної інформації соціальним інститутом PR. Проаналізовано актуальність використання аналітичної інформації під час формування практик застосування двосторонніх моделей PR-комунікації з метою їх втілення для зниження гостроти соціальної напруги та встановлення суспільного консенсусу. Розкрито сутнісні особливості поняття «аналітично-прогностична функція» та обґрунтовано необхідність її реалізації в системі стратегічного управління PR-комунікаціями як обов'язкової складової забезпечення конкурентної спроможності PR-практик базисних суб'єктів публік рилейшнз. З'ясовано, що, відповідно до практики відпрацювання інформаційної політики базисних суб'єктів публік рилейшнз, визначення їх стратегій і тактик, підвищується роль аналітичних даних і методики прогнозування PR-дій. Акцентовано увагу на тому, що важливим для соціального інституту PR є не лише початкове формування на підставі використання аналітичних даних і практик прогнозування комунікаційних дій у межах коректної та дієвої стратегії позиціонування базисних суб'єктів публік рилейшнз, а й відслідковування її актуальності для застосування в майбутньому, збереження ефективності позиції компанії для цільових груп громадськості. Обґрунтовано, що проста фіксація даних не є інструментом прогнозування розвитку PR-ситуації, сенс мають опрацювання зібраного аналітичного матеріалу та розкриття змісту проведених досліджень у вигляді інтерпретації одержаних фактів і показу перспектив їх використання щодо розвитку PR-ситуацій. Аналітичний процес у сфері управління зв'язками з громадськістю являє собою процедуру пошуку, збору, обробки та представлення інформації у формі, придатній для її використання при прийнятті управлінських рішень, це процес перетворення первинної інформації на вторинну (нову, аналітичну), тобто підготовки, по суті, нового продукту, передбаченого для використання під час планування PR-діяльності.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.57. Редакторсько-видавнича діяльність Агапія Шамрая / Н. С. Подоляка // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 48-52. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета дослідження — розкрити редакторську діяльність відомого літературознавця ХХ ст. Агапія Пилиповича Шамрая й визначити його роль у підготовці до друку та популяризації в Україні творів красномовного письменства. Для виділення матеріалів, які характеризують А. Шамрая як видавця чи редактора, використано загальнонаукові методи дедукції, індукції, аналізу, синтезу й узагальнення, а також застосовано історико-критичний метод, що надав змогу одержати з архівних документів достовірну інформацію, реконструювати історичні факти, зіставити їх із загальновідомою інформацією. З'ясовано, що критики того часу відзначали пильну увагу літературознавця до тексту у написаних ним передмовах та примітках. Метою роботи А. Шамрая було виявити, систематизувати, структурувати й підготувати до друку найкращі твори української літератури. Завдяки цьому важливою віхою в розвитку вітчизняної видавничої справи став вихід тритомного збірника «Харківська школа романтиків», творів Т. Шевченка, І. Котляревського, Г. Квітки-Основ'яненка тощо. Наукова новизна публікації полягає в тому, що виявлено та до наукового обігу введено нові факти, базовані на архівних джерелах та публікаціях початку ХХ ст., виокремлено факти редакторсько-видавничої діяльності вченого, на які досі не звертали увагу дослідники. Сьогодні спадщина науковця потребує переосмислення, адже про редакторську діяльність відомо дуже мало, біографія науковця тривалий час замовчувалася, а глибинних досліджень творчої спадщини вченого не проводилося. Практичну цінність визначено тим, що матеріали публікації можуть бути використані у підготовці ґрунтовних праць з теорії та історії видавничої справи, літературознавчих розвідок, матеріалів історико-краєзнавчих конференцій.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.58. Соціальні наслідки пандемії COVID-19: соціологічні аспекти: матеріали конф., 12 листоп. 2021 р. / упоряд.: В. Степаненко, Г. Чепурко; НАН України, Інститут соціології. — Київ: Інтерсервіс, 2021. — 100 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено соціальні особливості коронавірусної кризи в Україні. Увагу приділено змінам культурних порядків у просторі та часі пандемії. Проаналізовано стан довіри до інституцій державної влади, здійснено оцінку її зусиль у протидії пандемії. Вивчено соціально-психологічні чинники сприйняття населенням карантинних обмежень, пов'язаних з епідемією COVID-19. Досліджено ризики поширення соціально небезпечних хвороб в умовах пандемії коронавірусної інфекції.

Шифр НБУВ: ВА855437

6.С.59. Сторителінг як стратегія розбудови PR-комунікацій / А. Д. Баранецька // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 53-58. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета роботи — вивчення функціональних можливостей застосування сторителінгу в PR-комунікаціях. Під час розгляду порушеного питання, зокрема вивчення та систематизації наукових засад феномена сторителінгу, його структурних елементів та організації матеріалу, а також функціональних можливостей як комунікаційного засобу, застосовано методи синтезу й аналізу, реценції, описовий та узагальнення. Представлено формат розповідання історій як вагомий соціокультурний комунікаційний явище в сучасному інформаційному просторі та нову технологію організації діалогу з громадськістю. Зацентовано увагу на таких домінуючих характеристиках сторителінгу, як емоції, ідентифікація, персоніфікація. Охарактеризовано сторителінг як актуальний формат організації інформації в PR-комунікаціях. Осмислено сторителінг як важливий комунікаційний інструмент в організації зовнішніх і внутрішніх комунікацій організації. Описано базові характеристики сторителінгу у формуванні комунікаційної взаємодії з різними аудиторіями. Виділено основні напрями його функціонального застосування у корпоративному спілкуванні. Розкрито сторителінг як вагомий та оперативний інструмент формування довіри зі споживачами. Подано моделі організації матеріалу в історію. На прикладі відомого бренду «Моршинська» та компанії «Нова пошта» здійснено аналіз реалізації сторителінгу, описано базові аспекти встановлення комунікаційного контакту з аудиторією та критерії потенційної ефективності розповідання історій. Описано та систематизовано аспекти реалізації сторителінгу в PR-комунікаціях. Висвітлено основні напрями втілення історій та особливості їх розбудови. Представлено сучасні практики застосування сторителінгу в сучасних публік рилейшнз. Положення, викладені у роботі, можуть бути застосовані під час організації PR-комунікацій та імідажевих стратегій, а також подальшого вивчення комунікаційних практик у різних сферах.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.60. Сучасна дискурсологія: соціолінгвістичний аспект / С. М. Романчук, І. В. Гриненко // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 3-9. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета роботи — висвітлити дискурс як складний феномен, який «пронизує» різні наукові площини. Використано такі методи: описовий (для зазначення теоретичних засад роботи); аналіз й синтезу, структурний (для узагальнення та систематизації одержаних даних). Зокрема, розглянуто лінгвістичний і соціальний параметри розуміння дискурсу. Увагу приділено дискурс-аналізу як знаку мовного коду, зануреного в соціальне середовище. Його визначають як міждисциплінарну галузь знань, що спирається на соціологію, психологію, розробки штучного інтелекту, етнографію, семіотику, стилістику, філософію. Проаналізовано причини різноманітності підходів до соціологічного аналізу дискурсу, підходи до вивчення проблеми трактування поняття «дискурс», розмежовано значення термінів «текст», «дискурс», «мовлення», з'ясовано категорії, одиниці та структуру дискурсу, а також описано деякі його типологічні риси. Наголошено на природі дискурсу, яку пов'язано з двома аспектами — прагматичним і когнітивним; обгрунтовано психолінгвістичні параметри дискурсу. Зокрема, охарактеризовано дві позиції: власне лінгвістичну (дискурс як результат); лінгвокогнітивну (дискурс як процес). Наукова новизна праці полягає в розкритті соціолінгвістичних векторів дискурсу крізь призму його психолінгвістичних параметрів.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.61. Трансформація реклами в контексті розвитку диджитал-технологій / В. В. Березенко // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 72-78. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета роботи — дослідити трансформаційні процеси, що відбуваються в рекламі в епоху інтенсивного розвитку диджитал-технологій. Для з'ясування трансформаційних особливостей функціонування реклами в медійному просторі України в епоху диджитал та визначення її найбільш поширених видів і специфічних рис використано такі методи: аналіз, описовий, класифікації та узагальнення. Встановлено, що трансформація рекламного середовища й розвиток рекламної комунікації напряму пов'язані з процесами диджиталізації, а саме, проникненням цифрових технологій і даних у комунікаційні продукти. У межах цифрової трансформації відбувається значне переосмислення комунікаційної дії. Розкрито суть понять «Інтернет-реклама» і «диджитал-реклама» та обгрунтовано їх відмінність: диджитал-реклама включає в себе не лише онлайн-канали, яким, власне, і є Інтернет, але й інші види. Зазначено, що Інтернет-реклама є структурною частиною диджитал-реклами. Наголошено, що диджитал-реклама — це комплекс активностей, що рекламують, для просування продукту/послуги/ідеї/персони, для якого обов'язково характерне використання цифрових технологій, причому як через онлайн, так і через офлайн-канали. Це унікальний досвід й одна з головних тенденцій сучасного рекламування. Акцентовано увагу на тому, що процесу диджиталізації властиві трансформація, упродовження цифрових технологій з метою оптимізації та покращання комунікаційних зв'язків із споживачами за допомогою рекламного контенту. Цифрова трансформація комунікації в Україні передбачає необхідність переосмислення моделі вибудовування відносин з клієнтами й партнерами. Наукова новизна дослідження полягає в з'ясуванні того факту, що основною перевагою диджитал-реклами, яку використовують бренди для рекламування в медійному просторі України, є високий ступінь її сфокусованості, аж до кожного користувача; якщо практично всі інші засоби реклами орієнтовані на маси, то Інтернет надає змогу демонструвати рекламу чітко визначеному колу осіб.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.62. Трансформація системи ЗМІ Криму в контексті анексії 2014 року: статистичний аспект / Г. З. Юксель // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 38-47. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Описано процес примусового переформування та трансформації інформаційної сфери в АР Крим та м. Севастополь після окупації 2014 р. (термін «окупація» використано відповідно до резолюції Генеральної Асамблеї ООН 71/205 від 19 грудня 2016 р., яка засвідчує «тимчасову окупацію» Криму). Мета дослідження — висвітлення процесу переформування інформаційного простору Криму внаслідок окупації 2014 р. та дослідження статистичного аспекту цього процесу. Методологія дослідження ґрунтується на принципах вивчення процесів, явищ, тенденцій, які відбуваються у сфері журналістики та є невід'ємним складником загальнополітичних процесів у суспільстві. У дослідженні застосовано хронологічний підхід до розгляду подій. Інформацію систематизовано за допомогою історичного, соціологічного, статистичного методів дослідження. На різних етапах використано методи спостереження, порівняння, підрахунку, узагальнення, абстрагування. Розглянуто етапи примусової зміни та експансії в інформаційну сферу Криму. Після окупації 2014 р. в Криму спостерігається скорочення кількості ЗМІ у порівнянні із часом до окупації, головною причиною чого є встановлення тотального контролю над сферою інформації та комунікацій (включно із соціальними мережами) з боку чинної влади. Введено в науковий обіг інформацію про події, факти й тенденції переформування системи ЗМІ Криму після окупації.

Залучено інформацію з низки довідкових, правозахисних, публіцистичних матеріалів, оприлюднених після подій 2014 р. Робота є частиною комплексного дослідження трансформації інформаційного простору Криму й відображення в медійній сфері України «питання Криму» та тимчасово окупованих територій. Результати дослідження можуть бути використані в процесі формування інформаційної політики України щодо тимчасово окупованих територій, встановлення комунікації з громадянами України в Криму, вивчення ідеологічної, організаційної, пропагандистської роботи з населенням півострова. Важливим є посилення моніторингу та висвітлення актів системних репресій щодо активістів і громадянських журналістів з метою інформування та забезпечення спостереження правозахисних організацій за ходом судових процесів у Криму й на території Росії, куди вивозять заарештованих цивільних журналістів і активістів.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.63. Феномен міфологізованості серіальної продукції: соціологічні інтерпретації / Н. І. Глебова // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 120-125. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета дослідження — соціологічна інтерпретація міфологізованих форм впливів, що спираються на певні стереотипи соціального досвіду. За допомогою методу порівняльного аналізу встановлено типологічні особливості серіальної продукції як феномену масової культури ХХ ст. За методом експрес-опитування глядацьких уподобань серед старших школярів виявлено сучасні тенденції застосування міфологізованості як засобу створення серіального продукту для молодіжної глядацької аудиторії. Розглянуто феномен міфологізованості серіальної продукції, з'ясовано роль та значення міфу у створенні сучасного популярного серіального продукту і його рефлексії у свідомості сучасного глядача. Дані опитування щодо кінематографічних уподобань українців та авторського дослідження уподобань серед старших школярів засвідчують тенденції спрямування глядацьких інтересів української молоді й старшокласників упродовж останніх років до жанру міфологізованого серіалу, його жанрове різноманіття та художній потенціал у розвитку сучасної масової культури засобами кінематографу. Константовано такі характерні якісні зрушення, як актуалізація соціальної тематики та урізноманітнення проявів феномену міфу в серіальній продукції, активне використання при створенні продукції. Встановлено зв'язок застосування міфу як художнього засобу створення перебільшованої картини певних аспектів реальності й рефлексії міфу у свідомості сучасного глядача, що вказує на активне використання міфу як інструменту встановлення психологічної взаємодії. Результати соціологічної інтерпретації рефлексії міфу у свідомості сучасного глядача як художнього засобу створення перебільшованої картини певних аспектів реальності на прикладі серіального продукту можуть бути використані під час вивчення соціокультурних стереотипів формування свідомості широкого глядацького загалу, зокрема старших школярів і студентів.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.64. Формування цифрових компетенцій фахівців галузі соціальних комунікацій / О. В. Лесюк, Н. О. Коцацька, О. М. Ятчук // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 94-99. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета дослідження — теоретичне обгрунтування та аналіз науково-методичних засад розвитку неформальної дистанційної освіти фахівців галузі соціальних комунікацій, визначення впливу дистанційної освіти на рівень цифрових компетенцій спеціалістів. Використано загальнонаукові методи систематизації та групування матеріалу щодо нових форм, методів та онлайн-сервісів дистанційного навчання в роботі освітніх центрів та провідних бібліотек; метод контент-аналізу надав змогу провести змістовний аналіз навчальних програм і практичних курсів з набуття цифрових компетенцій. Виконано дослідження генерування контенту в умовах конвергенції (технічної, контентної, професійно-функціональної, організаційної, конвергенції ринків), формування й вивчення мобільних технологій, інформаційної соціалізації та інформаційного самообслуговування, створення інфографіки, відслідковано сучасні медійні тренди, які можна застосувати освітньому процесі. Формування цифрових компетенцій пов'язано із цифровізацією освітнього процесу. Цифрові технології сприяють інтенсифікації освітнього процесу, а сам процес навчання стає мобільним, диференційованим та персоналізованим. Визначено вплив пандемії COVID-19 на прискорення переходу соціально-комунікаційних інституцій у цифрове середовище. Результатом роботи є аналіз сучасних положень, суті та передумови формування цифрових компетенцій у контексті розвитку глобального тренду цифрової трансформації суспільства. Розглянуто основні суб'єкти та об'єкти соціально-комунікаційної інфраструктури, що забезпечили швидке реагування на виклики цифрового світу шляхом розвитку онлайн-сервісів для користувачів і дистанційного професійного розвитку. Методи формування цифрових компетенцій спеціалістів галузі масової комунікації засобами дистанційного навчання вдосконалено з урахуванням новітніх емпіричних даних. Виявлено, що соціально-комунікаційні інституції відіграють важливу роль у формуванні інформаційного суспільства. Результати дослідження можуть бути

використані в частині виконання Національної програми навчання загальних і професійних цифрових компетенцій «Дія. Цифрова освіта».

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.C.65. Archetypal dominant in the Ukrainian sector of social networks / Т. Khraban // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 15-21. — Бібліогр.: 18 назв. — англ.

The aim of the article is to analyze which archetypes are dominant in the personality, activities, objectives, self-concept of users of the Ukrainian sector of social networks and project as a manifestation of users — personal preferences and resonance in the posts on the social network Facebook. Insight into phenomenon of identity has been carried out in the media-centered approach to understanding the personality. The essence of this approach based on psychoanalytic theory and extends to modern ideas about oneself and the people which a person encounters throughout his life. In this study the method of contextual and intuitive-logical interpretive analysis was used in order to identify the meanings of publications (aphorisms and quotations) based on personal experience and logical thinking. Content analysis was used to separate certain patterns into thematic groups, which made it possible to identify the dominant archetypes in publications. The posts (aphorisms and quotes) posted on the users' pages in the Ukrainian sector of social networks (780 units) provided inputs for the study. Since archetypes are characteristic characters and plot elements, often represent key roles in life-story narratives with familiar and consistent traits, archetypal figures have become prototypes for a universal role model. Quotes and aphorisms are very common incentives for discussion on social networks. Personal preferences in this area are enough indicative to provide a complete picture of the issues of concern. Conclusions. The most common archetypes in the Ukrainian sector of social networks are «Sage», «Ruler», «Innocent», «Everyman», «Wizard». The share of these five archetypes is 73 %. The fact that the share of the three archetypes «Sage», «Innocent», «Explorer» reaches 42 %, indicates the prevalence of the strategy of individualism in social networks. The main characteristics of people using these three archetypes to build their identity are spiritual search, reflections on the world and their place in it, endless doubts about themselves, about the correctness/incorrectness of their choices, the desire to be a bright individual and to choose their own path. The full development of the personality and the realization individual's intentions as an end in themselves become a prerogative. Taking into account these circumstances, as well as the fact that social networks users are united in communities of interest, we can conclude there is a tendency in the development of constructive individualism in social networks — individuals consciously unite into groups to achieve their own goals and organize their lives.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.C.66. Discourse of communicational platforms: critical and digital typology / А. Dosenko // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 72-77. — Бібліогр.: 16 назв. — англ.

Мета роботи — вивчення культурологічних і критичних дискурсів комунікаційних платформ, що допоможе краще зрозуміти природу цього явища. У дослідженні реалізовано порівняльний аналіз наукових поглядів, моніторинг контенту сучасних популярних локальних комунікаційних платформ, аналіз діючих платформ. Загалом явище дискурсу є багатограним, має стародавню етимологію, яку нині продовжують вивчати фахівці. Мережеві типи дискурсів, досліджувані науковцями, зокрема публіцистичний, що знайшов себе у галузі КІ, формується як елемент загальної дискурсивної канви, що має низку складових та генерує виникнення нових типів. Саме з виникненням мережевої комунікативістики та диджитальних жанрів (що сьогодні становлять окрему групу, без якої неможливе існування Інтернет-журналістики) постає диджитальний дискурс. Диджитальний дискурс комунікаційних платформ варто визначати як загальний процес Інтернет-мовлення, письма, формування інформаційного простору світоглядних позицій аудиторії, а також процес виникнення принципово нових понять та одиниць, що безпосередньо пов'язані із зазначеним процесом формування мережевого контенту (мови ЗМІ, аматорських медіазавантажень, соціальних мереж, комунікаційних платформ). Тож, вивчення дискурсу стає трендовим та необхідним процесом. На думку сучасних науковців, нинішні умови входження у світовий медійний ринок зумовлено трендами та популярністю, постійним зростанням потреб споживачів. Одним з таких ринків є сучасний ринок Інтернет-комунікацій, де нині мають місце й конкурентоспроможні комунікаційні платформи. У роботі проаналізовано контент платформ Спрага, Слух, Твоя Любов, The Troja, Your Healthy choice. У межах роботи простежено динаміку існування поняття дискурсу на комунікаційних платформах та його типи.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.C.67. Ritualization of public relations communications in postmodern society: theoretical aspect / N. B. Mantulo // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 14-19. — Бібліогр.: 19 назв. — англ.

Мета роботи — теоретично обґрунтувати передумови та наслідки ритуалізації комунікацій публік рилейшенз у суспільстві постмодерну. Для реалізації мети дослідження застосовано такі методи: описовий, аналізу й синтезу, систематизації та узагальнення — для визначення основних наукових підходів до вивчення ритуалу як соціально-комунікативного феномену, встановлення ідентифікаційних параметрів ритуальної та PR-комунікації; порівняльно-історичний — для виявлення закономірностей генези й взаємодії ритуальної та PR-комунікації у публічному просторі; структурно-функціональний — для з'ясування функцій ритуалу в комунікаціях публік рилейшенз в умовах постмодерну. Однією з передумов ритуалізації комунікацій публік рилейшенз є генетична спорідненість ритуалу та PR через їх укоріненість у публічному просторі. У технологіях PR ефективно використовують потенціал ритуалу як засобу структурування реальності, а в PR-комунікаціях постмодерного часу ритуалізація стає одним із механізмів створення симулятивної гіперреальності. Негативними наслідками ритуалізації в публік рилейшенз є формалізація та примітивізація комунікаційних процесів, що призводять до втрати довіри громадськості й можуть негативно позначитися на якості суспільного розвитку. Водночас в умовах насиченості інформаційного простору ефективність PR посилюють притаманні ритуальній комунікації прийоми: зниження рівня критичності сприйняття через апеляцію до первинних структур архетипового, переважання невербального компонента над вербальним, видовищність, періодичність впливу. Новизна дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних засад, зокрема передумов і наслідків ритуалізації комунікацій публік рилейшенз у суспільстві постмодерну.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.C.68. The influence of genetic memory and memory of generations on the change of the habitat / I. Smadych // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 269-279. — Бібліогр.: 277 назв. — англ.

Розглянуто феномен пам'яті поколінь і його вплив на людину у разі зміни житлових умов. Пам'ять поколінь в архітектурі — це міждисциплінарне поняття, яке трактується, як передача системи знань, норм і цінностей, соціального досвіду, соціальних якостей, ролей і поведінки від одного покоління до іншого, та проявляється у всіх сферах життя людини, в тому числі при формуванні та виборі житла та житлового середовища. Реалізація цих компонентів досягається шляхом виховання людини в сім'ї та соціумі, а також частково на генетичному рівні (генетична пам'ять). У результаті теоретичних досліджень поняття «пам'ять поколінь» сформовано основні гіпотези даного дослідження, що охоплюють кілька аспектів: пам'ять поколінь має вплив на вибір житлового середовища при зміні місця проживання; існують сталі взаємозалежності між рівнем передачі ціннісних орієнтирів різних поколінь; при підвищенні рівня функціональних пріоритетів людини знижується рівень подібності житла, яке було притаманне різним поколінням. Для проведення цього комплексного дослідження використано метод соціологічного опитування, графоаналітичної оцінки та групового порівняння. Питання опитування відображають основні складові феномену пам'яті поколінь: засвоєння ціннісних орієнтирів, стереотипів поведінки, діючих соціальних норм, звичаїв, інтересів. Серед 210 респондентів, що пройшли це опитування в соціальних мережах, основна частка 99 % становлять жителі України. З них 82 % респондентів змінювали житло понад 3 рази. Визначено, що пам'ять поколінь втрачається при активізації функціональних орієнтирів (зміна житла в процесі зміни місця праці, бажання покращити умови проживання через наслідування модних тенденцій в архітектурі. Проте цей феномен проявляється в старшому віці (50 — 65 років у разі наступних змін житлового середовища). Визначивши причини, що вплинули на зниження рівня подібності в житлі різних вікових груп, сформовано пропозиції елементів архітектурно-планувальних і просторових рішень. Це допоможе виправити негативні тенденції міграційних процесів у сільській місцевості України, а також змінити підхід до уніфікованої системи житлового будівництва на систему адресного будівництва відносно потреб людини та її життєвих пріоритетів.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.C.3, 6.C.38, 6.У.477, 6.Ц.681

Економічна соціологія

6.C.69. Соціально-психологічні чинники конфліктів на підприємстві / Т. І. Лепейко, Н. К. Назаров // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 236-243. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження соціально-психологічних особливостей взаємодії учасників трудового процесу, які виступають чинниками конфліктів у соціально-трудовій сфері. Конфлікт розглянуто як один із варіантів розвитку соціальних відносин, який виникає в разі порушення їх збалансованості. Доведено, що конфлікти виникають під впливом складної системи чинників, які мають соціальну та психологічну природу. Розглянуто погляди вчених на суть соціально-психологічних чинників

конфлікту. Доведено, що чинниками, що мають безпосереднє відношення до спільної діяльності та взаємовідносин і впливають на конфліктність персоналу організації, є: організаційна культура, соціально-психологічний клімат, лідерство (які характеризують соціальну складову взаємодії); соціально-психологічні риси особистості, спрямованість і тип особистості (які характеризують психологічну складову взаємодії). Розглянуто суть кожного чинника та визначено його вплив на виникнення та розвиток конфлікту. Наведено наслідки позитивного та негативного впливу соціально-психологічних чинників на конфлікт. Використано методи узагальнення, порівняння, аналізу та синтезу — для розуміння суті конфлікту як певного етапу соціальної взаємодії, дослідження соціально-психологічних чинників конфлікту; графічний метод — для уточнення даних і схематичного подання основних положень дослідження. Проведені дослідження будуть сприяти розробці ефективної стратегії й тактики вирішення конфліктів, швидшому їх врегулюванню, а застосування дієвих механізмів їх прогнозування, забезпечення системного підходу до управління конфліктами з метою запобігання неконструктивним конфліктами взаємодіяючих трудових колективах, надасть змогу врахувати соціально-психологічні аспекти взаємодії учасників трудового процесу.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.С.70. Social scenario and formation of the concept of a multi-apartment residential complex / Н. Yablonska // *Architectural Studies*. — 2020. — 6, № 2. — С. 296-301. — Бібліогр.: 300 назв. — англ.

На ринку житлової нерухомості в Україні існує низка проблем. Необхідно змінити підходи до проектування багатоквартирного житла. Деякі проблеми можна вирішити, використовуючи сценарій підходу на етапі, що передуватиме створенню проектного завдання. Він полягає у формуванні можливих історій розвитку держав і подій у житті та діях жителів у швидко мінливих умовах сучасного міста. Його метою є формування конкретних подійних та архітектурно-просторових моделей житлового комплексу, які відповідали б різним демографічним, побутовим, соціально-економічним характеристикам потенційних груп мешканців. Ці моделі базуються на соціальному сценарії. Це сукупність соціально-демографічних умов місцевої групи жителів. Це послідовність можливих подій у житті людей, які вчасно відбуваються в житловому комплексі. Соціально-демографічні характеристики потенційних мешканців визначають основні переваги щодо організації середовища проживання. Наведено кілька варіантів соціальних сценаріїв і відповідні містобудівні та архітектурні концепції багатоквартирних житлових комплексів. Використання соціального сценарію на етапі створення концепції надає можливість моделювати ситуації взаємодії окремої людини, сім'ї чи групи жителів із середовищем проживання (простором). Створення комфортного середовища проживання має включати ряд ознак: вік, соціальний статус, майновий стан, спосіб життя, менталітет мешканців. Також необхідно враховувати час перебування в житловому комплексі — постійний, довгостроковий та короткочасний. Соціально-демографічна різноманітність характеристик мешканців має проявлятися в різноманітних містобудівних і типологічних прийомах. Це допоможе забезпечити максимальну відповідність потребам і можливостям місцево-територіальної громади, яка проживатиме у таких житлових комплексах. Це також урізноманітнить їх архітектурні, планувальні та об'ємно-просторові рішення.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.С.6

Політична соціологія

6.С.71. Висвітлення особливостей гібридної війни Росії проти України на сторінках журналу «Універсум» (1993 — 2020) / В. О. Романчук // *Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації*. — 2020. — № 4. — С. 26-34. — Бібліогр.: 47 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясувати ідейно-концептуальні засади й форми викриття на сторінках видання особливостей гібридної війни Росії проти України. У роботі використано як загальнонаукові методи дослідження, так і метод системного аналізу, що надав змогу системно осмислити проблему, інтенс-аналіз, який сприяв вивченню динаміки найважливіших політичних подій, а також термінологічний, аксіоматичний, структурний, історичний підходи. У результаті опрацювання відповідної літератури докладні-

ше з'ясовано зміст поняття «гібридна війна», визначено її найважливіші напрями, а також ті виклики, які стоять перед Україною у зв'язку з антиукраїнською діяльністю Росії в контексті гібридної війни. У роботі проаналізовано критичне висвітлення на сторінках журналу «Універсум» (1993 — 2020 рр.) особливостей гібридної війни Росії проти України, які держава-агресор поєднує з різноманітними засобами досягнення своїх цілей: воєнних, політичних, дипломатичних, економічних тощо. Уперше досліджено діяльність «Універсуму» як видання журнального типу, спрямованого своїми публікаціями на викриття антиукраїнських операцій Росії (зокрема гібридної війни), виробив певну концептуальну модель протидії гібридній війні, а результати цього дослідження можуть використати українські періодичні видання, політичні аналітики, які стоять на державницьких позиціях.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.72. Політична ефективність особистості як показник специфіки її політичної участі та політичної поведінки: соціологічний аспект / В. А. Полторак, Я. В. Зоска, А. Г. Стадник // *Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації*. — 2020. — № 4. — С. 140-148. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета дослідження — аналіз проблем учасності і показників індивідуальної політичної ефективності, реалізованої у процесах політичної участі та політичної поведінки. У ході дослідження використано такі методи: системний аналіз — для осмислення проблем суті індивідуальної політичної ефективності; структурно-функціональний аналіз — для дослідження форм політичної участі та політичної поведінки громадян. Емпіричну базу становлять результати міжнародного порівняльного соціологічного дослідження «European Social Survey». Розглянуто важливу та практично на сьогодні недосліджену в соціології проблему, пов'язану з ефективністю індивідуальної політичної діяльності пересічних громадян. Розкрито подібну політичну ефективність як відповідність досягнутих у процесі політичної діяльності результатів висунутим цілям. Проаналізовано різноманітні (у тому числі конвенціональні та неконвенціональні) форми політичної участі та політичної поведінки громадян. Наведено результати соціологічних досліджень, що свідчать про найбільшу ефективність політичної електоральної поведінки на рівні прийняття рішень щодо голосування з використанням технології «голос думки», на відміну від технології «голос належності» та «голос змін». Визначено, що в політичній діяльності особистостей виділяють як конвенціональні, так і неконвенціональні форми політичної поведінки, причому перші, конвенціональні (легальні), у сучасній Україні, як свідчать результати соціологічних досліджень, є найбільш ефективними, і саме в них згодна брати участь значна кількість громадян. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання для визначення суті та показників індивідуальної політичної ефективності, яка реалізується у процесах політичної участі та політичної поведінки суспільства.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.С.73. Український соціум: соціально-політичний аналіз сучасності та прогноз майбутнього: зб. матеріалів XXIII Всеукр. наук. конф. викл., молод. науковців і студентів, м. Харків, 30 листоп. 2021 р. / ред.: Д. В. Лученко, М. П. Требін, О. М. Сахань, Л. М. Герасіна, Г. П. Клімова, О. Ю. Панфілов, В. Л. Погрібна, І. О. Поліщук, В. Д. Воднік, О. В. Воляська; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Харківська асоціація політологів. — Харків: Право, 2021. — 193, [1] с. — укр.

Розглянуто методологічні проблеми дослідження сучасного українського суспільства. Досліджено динаміку соціальної структури в умовах трансформації українського соціуму. Проаналізовано демографічні процеси в сучасній Україні. Розглянуто політичну та правову культуру як чинник формування правової держави. Охарактеризовано геополітичні національні інтереси України. Висвітлено проблему віртуалізації соціальної реальності. Показано роль ЗМІ в процесах політичної комунікації в Україні. Розглянуто систему стримувань та противаг як один із ключових елементів забезпечення функціонування демократії. Розкрито тенденції розвитку вітчизняної політичної системи. Проаналізовано вплив міжнародних неурядових організацій на світовий політичний простір.

Шифр НБУВ: ВА855735

Див. також: 6.Ф.513

Історія. Історичні науки

(реферати 6.Т.74 — 6.Т.127)

6.Т.74. Максим Максимович Ковалевський: біобібліогр. покажч. / уклад.: О. М. Богдашина; ред.: С. Б. Глибицька; Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна. — Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. — 191, [4] с. — укр. Біобібліографічний покажчик містить найбільш повний на 2021 р. список праць М. М. Ковалевського — видатного соціолога правознавця, історика, публіциста, громадського і державного діяча, які вийшли друком з 1875 до 2019 рр., рецензії на них, а також книги і статті про видатного вченого в різних часописах, газетах, довідниках та енциклопедіях до 2021 року.

Шифр НБУВ: ВА856465

6.Т.75. Український історик Віктор Заруба: біобібліографія до 60-річчя від дня народж. / упоряд.: С. В. Савченко; Дніпропетровська облдержадміністрація, Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. — Дніпро: ДОУНБ, 2018. — 75 с. — укр.

Представлено повну бібліографію відомого українського історика, доктора історичних наук, професора В. М. Заруби. Біобібліографію упорядковано за жанровим принципом, окремо виділено монографії, публікації в збірниках, в періодичних виданнях, рецензії тощо. Увагу приділено рецензіям і відгукам на праці В. Заруби. Матеріали організовано за іменним та алфавітним покажчиками. Видання доповнено вступною статтею про ювіляра к. іст. н. С. Савченка та додатками з інформацією про опонування В. Заруби та його доповіді на наукових конференціях.

Шифр НБУВ: ВА855615

6.Т.76. Мінц-кабінет Київського університету св. Володимира: становлення, діяльність та доля колекції (1834 — 1930-ті рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.06 / З. О. Зразюк; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. — Переяслав, 2021. — 20 с. — укр.

Досліджено історію одного з найважливіших центрів вивчення нумізматичних пам'яток — мінц-кабінету Університету св. Володимира. Проаналізовано опубліковані та неопубліковані архівні джерела, що зберігаються в архівних, наукових і музейних установах Києва. Встановлено у процесі дослідження, що хронологічним початком заснування мінц-кабінету університету можна вважати видання наказу Державного попечителя Київського навчального округу Є. фон Брадке у вересні 1833 р. про передачу майна всіх закритих після польського повстання 1830 — 1831 рр. навчальних установ до складу новоствореного Київського університету св. Володимира. Впродовж 1834 — 1835 рр. Київський університет отримав нумізматичні колекції Кременецького (Волинського) ліцею — 19 939 екз. та Віденського університету — 2784 екз. З 1835 р. починається створення Нової Київської колекції, яка в 1915 р. складалася з 61 798 монет і медалей. Після встановлення в Україні більшовицької влади, долею нумізматичної колекції університету з 1924 р. опікувалась Всеукраїнська археологічна комісія при Всеукраїнській академії наук. У 1936 р. нумізматичну колекцію університету було передано до фондів Центрального історичного музею (зараз Національний музей історії України).

Шифр НБУВ: РА448435

6.Т.77. Монети розкопу «Орієнт» некрополя Ольвії / А. В. Івченко // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 81-94. — Бібліогр.: 92 назв. — укр.

Работы на раскопе «Ориент» некрополя Ольвии проводятся в течении одиннадцати лет. За это время здесь было найдено 100 монет в 47 различных контекстах, 97 из них были четко определены. Относительно небольшое количество нумизматических находок и археологических контекстов позволило провести подробный анализ взаимосвязей между ними. Были получены следующие выводы. На этой территории монеты в погребально-поминальных обрядах использовались на протяжении всего времени существования здесь некрополя (середина VI в. до н. э. — конец II в. н. э.). Состав монет по датам выпуска в основном соответствует основным этапам ольвийской чеканки. Более ранний тип монеты (литые дельфины) и более поздний (круглые чеканные) фиксируются приблизительно в одинаковом количестве в разных слоях раскопа. Основные слои раскопа формировались, главным образом, естественным путем. Такая ситуация дает возможность предполагать достаточно активное использование монеты именно в поминальных обрядах. Монеты in situ зафиксированы лишь в четырех типах погребальных сооружений. Время сооружения погребальных объектов, в которых монеты были зафиксированы in situ, четко разделяется на два периода: середина V в. до н. э. — начало III в. до н. э. и вторая половина I — II вв. н. э. В каждом периоде монеты клались в

могилу независимо от даты погребения, типа погребальной конструкции, возраста и пола покойного. Расположение монет в границах погребального объекта не унифицировано. Часто встречается, но не преобладает их положение в руке (не важно, правой или левой). Все остальные случаи индивидуальны. В погребально-поминальных обрядах допускалось использование монеты, которая уже не была в активном обращении. Некоторые монеты, близкие по дате выпуска дате погребения, еще при жизни покойного служили ему в качестве «оберегов».

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.78. Українське краєзнавство: сторінки історії та історія культури: навч.-наоч. посіб. [для студентів ВНЗ зі спец. 242 «Туризм»] / С. М. Домбровська, О. В. Поступна, О. В. Степанко; Національний університет цивільного захисту України. — Харків: ХНАДУ, 2019. — 336 с.: іл. — Бібліогр.: с. 328-336. — укр.

Розглянуто праісторію, ранню історію і початок людської цивілізації на території України. Висвітлено історію княжої доби: Київської та Галицько-Волинської держави; історію України під владою Польщі та Литви; козацьку, козацько-гетьманську добу; добу культурного відродження; історію відродження України 1917 — 1921 рр. Увагу приділено соціально-економічному та політичному розвитку України в 20 — 30-ті рр. XX ст. Визначено місце та роль України у подіях Другої світової та Великої Вітчизняної війн. Описано характерні риси розвитку УРСР в другій половині 40-х — середині 80-х рр. XX ст. Висвітлено основні етапи проголошення незалежності України, тенденції розвитку, труднощі та перспективи сучасної української держави; цивілізаційні витоки та детермінанти української культури. Розкрито суть українських національно-культурних проєктів. Описано світоглядні особливості української культури та їх зв'язок з національним характером; основні етапи формування художніх стилів в українській культурі тощо.

Шифр НБУВ: ВА855711

Див. також: 6.Щ.1140

6.Т.79. Культурна пам'ять про першу світову війну: регіональний вимір / В. І. Саранча, В. В. Шабуніна, О. М. Тур, Л. В. Бутко, Д. П. Василенко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 27-34. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто особливості формування культурної пам'яті про Першу світову війну в євроатлантичній спільноті й Україні, визначено вплив національного наративу та інших чинників на цей процес. На основі архівних матеріалів, публікацій у пресі та мемуарів сучасників подій охарактеризовано основні етапи формування культурної пам'яті про Першу світову війну в населення Полтавської губернії (області). Задля успішного формування «нової культурної пам'яті» про Велику війну 1914 — 1918 рр. запропоновано низку заходів щодо створення «місця пам'яті» на регіональному рівні.

Шифр НБУВ: Ж69407

Історія

Історія Європи

6.Т.80. Доля народів / О. І. Тютюн. — Вид. 8-ме, допов. і перероб. — Київ, 2021. — 634 с.: рис. — Слов'янський ребус. — Бібліогр.: с. 194-202, с. 603-630. — укр.

Увагу приділено питанням походження слов'янських народів. Дослідження археологічних, історичних та лінгвістичних даних надало змогу дійти висновку, що виникнення найдавніших предків сучасних балтійських, германських і слов'янських народів пов'язано з міграцією мовних предків балтів, германців і слов'ян з Італії в кінці VII ст. до н. е. до Північної Німеччини і Південної Скандинавії і формування там на основі культур місцевих народів ясторфської (балти) культури і близьких до неї культур (праслов'ян і першогерманців). На початку VI ст. до н. е. праслов'яни і частина першогерманців переселилася з Південної Скандинавії до Гданського Помор'я, де змішалася з місцевим фініновим населенням і сформувала поморську культуру першослов'ян, від якої походять всі відомі слов'янські народи. Досліджено походження держави Русь та східнослов'янських народів. Проаналізовано роські назви дніпровських порогів, наведених Костянтином Багрянородним у праці «Про управління

імперією», показав, що давні роси, які поклали початок формування держави Русь і східнослов'янським народам були скандинаво-елліномовним етносом, який сформувався у давній Сіндиці Боспорського царства в III – VI ст. в результаті зміщення прийдешніх германців черняхівської культури і місцевого еліліномовного населення. Окрім східнослов'янських народів політичними нащадками традиції Боспорського царства певною мірою є також болгары, поляки, литовці та багато інших народів.

Шифр НБУВ: СО38071

6.Т.81. Імперія русів: передісторія і початки становлення / О. Щодра // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 64-98. — Бібліогр.: 85 назв. — укр.

Досліджено процеси політичної консолідації слов'янських племен у IV – VIII ст.; визначено головні чинники, що вплинули на утворення ранніх слов'янських держав; простежено передісторію Русі та визначено початки становлення імперії русів. Встановлено, що вагомим чинником формування ранніх слов'янських держав і становлення імперії русів стала міжнародна торгівля, яка сприяла розвитку міст і процесам політичної консолідації.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Т.82. Політичне русинство Хорватії / М. Нагірний // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 194-206. — Бібліогр.: 200 назв. — укр.

Розглянуто процес зародження, кристалізації та еволюції політичного русинства на території Хорватії. Описано особливості цього явища впродовж кількох століть. Виділено причини та фактори, які зумовили піднесення політичного русинства у Республіці Хорватія у перше двадцятиліття XXI ст. Показано заходи хорватської влади, які сприяли активізації русинського руху. Проаналізовано погляди прихильників політичного русинства Хорватії. Висвітлено наслідки зміцнення позицій русинства у Хорватії для майбутнього як русинської, так і української спільнот (громад) цієї держави. Названо загрози, які несе з собою посилення русинської ідеології та розрив русинів з українцями у регіоні.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Т.83. Прищеплена етнологічна пам'ять, або як руси усвідомили свою слов'янськість / І. Шпик // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 117-142. — Бібліогр.: 133 назв. — укр.

На підставі критичного аналізу й узагальнення різномірних наукових досліджень і джерельних матеріалів висвітлено витoki й особливості функціонування в руській історичній свідомості початку XII ст. слов'янської ідентичності. В центрі уваги — слов'янські сюжети вступної частини та повідомлення під 898 р. «Повісті временних літ». Здійснивши ретельну деконструкцію цих текстів, доведено, що їх чужорідні, західно- та південнослов'янські протооснови відіграли визначальну роль у процесі усвідомленні високоосвіченими руськими книжниками своєї слов'янськості.

Шифр НБУВ: Ж62333

Див. також: 6.Т.91, 6.Т.103

Історія України

6.Т.84. З чого починалася Русь-Україна? / Л. Войтович // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 99-116. — Бібліогр.: 106 назв. — укр.

На підставі останніх досягнень світової науки проаналізовано етногенез слов'ян від появи індоєвропейської раси на теренах Європи до виникнення слов'янських племінних союзів. Проаналізовано також суспільний розвиток цих племінних союзів у світлі нових теорій протодержави-чифдому аж до її трансформації у ранню державу дружинного типу (military government). Наслідки цього розвитку зафіксовано у першому повідомленні про існування Руського каганату, яке дійшло до наших днів. Здійснено порівняльний аналіз розвитку інститутів держави дружинного типу у слов'янському, скандинавському та центральногерманському масивах. Вперше здійснено загальний аналіз цих складних процесів та явищ із повним усвідомленням дискусійності їх як загалом, так і в окремих деталях. Безсумнівно видається тільки загальний висновок щодо завершення цих процесів і трансформацій у Подніпров'ї у першій половині IX ст. унаслідок створення Руського каганату.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Т.85. За свободу. Українсько-польський діалог та спроби порозуміння / ред.: М. Литвин; НАН України, Інститут українознавства імені І. Крип'якевича. — Львів: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 2021. — 637 с.: табл. — укр.

У колективній праці розглянуто не конфліктогенність українсько-польських міждержавних і міжнаціональних відносин, якій традиційно присвячують наукові студії. Вперше в українській історіографії висвітлено конструктивний потенціал діалогу влад, політиків, публічних інтелектуалів і спроби їх порозуміння, особливо в екстремальні періоди історії відродження національних держав, під час світових і локальних конфліктів, гібридних війн за участю третіх сил. Більшість сюжетів книги мають на меті деконструвати травматичні канони колективної та індивідуаль-

ної пам'яті обох народів, які надають змогу виразніше окреслити багатогрівні контексти суспільно-політичних подій та етнокультурних явищ у Центрально-Східній Європі. Репрезентовано довід тисячолітнього сусідства двох країн і народів. Зазначено, що ревізія та «нормалізація» маркерів минулого мають актуалізувати в колективній свідомості позитивний потенціал історії/пам'яті/культури. Визначено аспекти, що зумовлюють і реалізують історичну політику в інтересах зміцнення національної ідентичності та єдності нації.

Шифр НБУВ: ВС69125

6.Т.86. Зв'язок із природою як ментальна основа української культури у творчості Лесі Українки / Т. І. Уварова, В. В. Фрейдліна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 42-50. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Здійснено спробу сучасного прочитання творчої спадщини видатної української поетеси Лесі Українки з точки зору репрезентації в неї провідних характеристик української ментальності. Увагу приділено відтворенню у творчості поетеси унікального іманентного зв'язку українського народу з природою, який на сичує фольклорну та міфологічну спадщину предків українців. З дитинства зачарована красою персонажів українського фольклору, глибиною космологічних поглядів давніх українців, Леся Українка мала тонке відчуття зв'язку людини зі Всесвітом, своє розуміння вседності макро- та мікрокосму. Суть філософії буття, розуміння специфічних рис української ментальності відтворено в ліричному дискурсі поетеси за допомогою метафоричних образів природи та розмаїття архетипної символіки. Погляд на творчу спадщину Лесі Українки с позицій сьогодення надасть змогу переосмислити основи української ментальності, надати їм важливого статусу духовних зразків, формуючих сучасну ціннісну систему українського суспільства.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Т.87. Про походження українців (у просторі-часі) / В. І. Гетьман. — Київ: Талком, 2022. — 198 с.: рис., фот. — Бібліогр.: с. 186-198. — укр.

Проаналізовано проблемні питання походження українського етносу, розкрито майже двохсотлітню історію їх вивчення. Наведено трактування поняття етносу, народності, нації. Висвітлено передісторію та історію слов'ян. Розкрито особливості періоду іраномовних народів, зокрема кімерійців, скіфів, сарматів. Увагу приділено готам і гунам. Розглянуто проблему походження давніх русів, етнонім «рос-рус». Охарактеризовано кочові народи Дикого Степу України — хозари, печеніги, торки, берендеї, половці. Висвітлено особливості давньоруської доби, польсько-литовських часів, запорозького козацтва. Увагу приділено народному побуту та святковому одягу українців, а також одягу запорізьких козаків.

Шифр НБУВ: ВА856299

6.Т.88. Україноадаптивні студії: зб. ст. / С. П. Білоколенко. — Одеса: Астропринт, 2021. — 188, [1] с. — укр.

Запропоновано класифікацію українських етнічних стереотипів бачення єврейства. За фольклорними матеріалами XIX ст. висвітлено питання щодо біблійно-іудейського аспекту українського світосприйняття. Досліджено українсько-єврейський аспект української календарно-обрядової поезії. Охарактеризовано «малі жанри» фольклору як інтерпретації українсько-єврейських взаємин (за матеріалами «Етнографічного збірника» Етнографічної комісії Наукового товариства ім. Т. Шевченка). Висвітлено особливості української національної казки XIX ст. і деякі аспекти українсько-єврейського співіснування. Описано особливості світогляду українського єврейства в «Трудах Етнографіческо-статистической экспедиции в Западно-Русский край» П. Чубинського, специфіку правового життя українського єврейства у XIX ст. (за етнографічними матеріалами П. Чубинського). Досліджено поему Т. Шевченка «Гайдамаки» у зв'язку з деякими аспектами життя українського єврейства. Звернено увагу на українську античорносотенську літературу початку XX ст.

Шифр НБУВ: ВА856715

6.Т.89. Феноменологічна дескрипція основних історико-культурних практик вірменської діаспори в Україні / І. Я. Гаюк // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 65-70. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Визначено, що історично для вірмен діаспори на землях України традиційні культурні практики ставали своєрідними конституюючими паттернами, завдяки яким розбудовувалася мережа нових соціальних зв'язків і формувалася новий топос діаспорної культури. Доведено, що культурні практики вірмен доцільно розглядати з точки зору специфіки соціокультурного структурування топосу вірменської діаспори, тому їх можна поділити на господарсько-ремісничі (ювелірне мистецтво, зброярство, ткацтво, будівництво тощо); медіативні культурні практики (торгівля, дипломатична та перекладацька справи); образно-символічні/художні культурні практики та науково-освітні культурні практики. З'ясовано, що якісний склад артефактів в музеях України, які репрезентують вірменську культурну спадщину, демонструє появу специфічних рис, котрі показують зміни у менталітеті, художніх смаках, ціннісних орієнтирах вірмен діаспори,

що засвідчує формування окремої автономної оригінальної сфери культури вірменської діаспори України.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Т.90. Южная Русь под властью татар. XIII — начало XIV вв. / П. П. Толочко. — Киев: Изд. дом Д. Бураго, 2022. — 193 с.: ил. — рус.

Рассмотрено первое появление татар у границ Южной Руси, описана Калкская битва 1223 г. Очерчено наступление орд Батгя на Южную Русь и предательство русских князей. Представлено очерк о мнимом мирном договоре Даниила Галицкого с татарами в 1239 г. и очерк про Киев и Киевскую землю под властью татар, а также очерк о Галичине и Волыни под властью татар. Изложена осадная техника и тактика татаро-монголов при завоевании Южной Руси. Упомянуто о киевской сестре Даниила Галицкого Федоре.

Шифр НБУВ: ВС69161

Див. також: 6.Т.80

6.Т.91. Британські адреси Півдня України: матеріали між-нар. наук.-практ. конф. Київ, 26 листоп. 2021 р. / упоряд.: І. Винниченко; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова, Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, Бердянський держ. пед. ун-т, Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка», Одеська національна академія харчових технологій, Морський інститут України, Миколаївська облдержадміністрація, Одеський історико-краєзнавчий музей, Громадська організація «Асоціація лідерів туризму Миколаївської області», Sustainable Rural Development International Limited, Асоціація в'їзних турсервісів України, Інститут досліджень діаспори, Ukrainian Institute London. — Київ: Геопринт, 2021. — 145 с.: рис. — укр.

Висвітлено питання історії та сьогодення британської дипломатії щодо Півдня України. Проаналізовано британський вплив на економіку цього регіону. Охарактеризовано діяльність уродженців Британських островів в гуманітарному просторі південних областей України. Досліджено український період життя та діяльності Томаса (Хоми) Кобле. Розглянуто садово-паркову спадщину Вільяма Гульда в Україні. Висвітлено роль Британії у розгортанні торговельного судноплавства на Дунаї у XIX — на початку XX ст. Особливу увагу приділено британській складовій українського етноекзогенного туризму та вітчизняних музеїв. Досліджено британські фестивалі кіномистецтва як перспективний напрям розвитку подорожного туризму на Південному Сході України. Оцінено вплив інформаційних технологій на туристичну індустрію України.

Шифр НБУВ: ВА855612

6.Т.92. Родина Рильських у європейському культурному просторі XIX — XX століть: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 125-річчю від дня народж. Максима Рильського (19 берез. 2020 р.) / Житомирська облдержадміністрація, Поліський нац. ун-т, Центр історико-демографічних досліджень та біографістики, «Просвіта» ім. Т. Шевченка, Всеукраїнське товариство. — Новоград-Волинський: НОВОград, 2020. — 347 с.: іл., фот. — укр.

Обґрунтовано духовні витоки поезії Максима Рильського. Досліджено феномен дитинства у становленні постаті Максима Рильського в українській і світовій культурі. Звернено увагу на сучасний розвиток села, освіченість громадян та виховання молодого покоління (у контексті історії та сучасності с. Романівки), а також спадкоємність любові до свого народу у контексті родоводу Максима Рильського (на матеріалах метричних книг і епістолярної спадщини). Розглянуто переклад Максимом Рильським опери Станіслава Монюшка Устрашний двірФ: в контексті українсько-польський культурного діалогу. Проаналізовано міжвидові кореляції поезії і музики у творчості М. Рильського. Розкрито плідну співпрацю М. Т. Рильського і Б. Г. Станевича з Новограда-Волинського щодо увічнення пам'яті Лесі Українки. Визначено роль української творчої інтелігенції у формуванні національної ідеї на Наддніпрянщині наприкінці XIX — на початку XX ст., провідну участь науково-освітньої еліти в Українській національній революції 1917 — 1921 рр.

Шифр НБУВ: ВА855644

6.Т.93. Дніпропетровський клан серед політичних еліт УРСР та СРСР (кінець 1920-х — початок 1990-х рр.): монографія / В. М. Буренков; ред.: О. Ф. Штейнле. — Запоріжжя: Гельветика, 2020. — 288, [1] с. — Бібліогр.: с. 214-288. — укр.

Комплексно досліджено дніпропетровську управлінську мережу 1920-х — початку 1990-х рр. На основі архівних матеріалів, опублікованих документів та мемуарів досліджено особливості формування і функціонування дніпропетровського клану на трьох рівнях влади (регіональному, республіканському та загальносоюзному). З'ясовано, як обсяг повноважень і розподіл функцій, які мали його ключові представники серед номенклатурних еліт УРСР та СРСР, впливав на піднесення цього неформального об'єднання з-поміж інших партійно-радянських еліт.

Шифр НБУВ: ВА856036

6.Т.94. Ілля Гаврилович Шульга — визначний дослідник Голодомору на Поділлі / ред.: Ю. А. Зінько, О. А. Колясчук, С. М. Василюк, А. В. Войнаровський, В. О. Гре-

беньова, О. А. Мельничук, І. М. Романюк; Вінницька облдержадміністрація, Вінницька обласна рада, Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. — Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. — 123 с.: іл. — (Видавничка серія «Професори»). — Бібліогр.: с. 120-123. — укр.

Книгу підготовлено до 100-річчя знаного українського вченого, доктора історичних наук, професора, визначного дослідника Голодомору 1932 — 1933 рр. на Поділлі, одного з фундаторів і організаторів відновленого історичного факультету в Вінницькому державному пед. університеті ім. М. Коцюбинського. Увагу приділено окремим неопублікованим працям І. Г. Шульги, статтям та спогадам його колишніх учнів — випускникам Ужгородського національного університету та Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського, нині працівників освіти і науки України. Представлено деякі фото з сімейного альбому родини Шульги-Короленко.

Шифр НБУВ: ВА856553

6.Т.95. Образ німців на матеріалах щоденної українсько-та російськомовної преси Києва (січень 1914 — грудень 1918 рр.): автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / І. В. Басенко; Київський ун-т ім. Б. Грінченка. — Київ, 2020. — 16 с. — укр.

Дисертація є дослідженням образу німців у щоденній українсько-та російськомовній пресі Києва 1914 — 1918 рр. На основі джерел періодики простежено еволюцію уявлень про німців і Німеччину впродовж мирного часу 1914 р., участі Російської імперії у Великій війні та за доби Української революції 1917 — 1918 рр. Залучення архівних матеріалів і літератури надало змогу врахувати чинники цензури і пропаганди, порівняти київський досвід зі сприйняттям німців у Росії та державах Антанти. За допомогою зіставлення видань різного напрямку та мови друку продемонстровано ідеологічно розмаїтий, поліетнічний інформаційний простір Києва. Студія пояснює, як політичні та національні переконання газет визначили їх бачення Німеччини та, навпаки, як образ німецького «іншого» kształтував місцевий образ «свого» у Києві як центрі Південно-Західного краю імперії, столиці УНР та Української Держави. Розглянуто характерні діля періоду образи німців як «культурного візиря», «геополітичного суперника-мілітариста», «внутрішнього ворога-чужинця» й «німецької зради», «звіра» або ж «людини» на війні, «руйнівника» єдиної Росії і водночас «приятеля-спільника» України у боротьбі з «великоросами-більшовиками», зрештою — представника окупаційного «німецького порядку» й «імперіалізму». Встановлено, що незважаючи на війну та революцію, тривкими у київській пресі виявились уявлення про німецьку національну вдачу.

Шифр НБУВ: РА447006

6.Т.96. Міста України: 30 років незалежності: довідник / А. С. Івченко. — Київ: Володимир Гурович, 2022. — 199 с. — Бібліогр.: с. 196-198. — укр.

Довідник містить понад 30 000 абсолютних, відносних і порівняльних статистичних, адміністративних, природних та історичних характеристик усіх сучасних міст (у яких менше ніж 61% населення) України. Наведено інформацію щодо сучасних адміністративного підпорядкування, площі, чисельності населення міст і його густоти, зміни чисельності за останні 125 років і за час існування незалежної України, історії заснування, надання їм магідебурзького права і статусу міста, географічного положення та поверхневих вод міст, зміни назв міст тощо. Окремий розділ довідника присвячено найчисельнішим і найменшим за чисельністю, найбільшим і найменшим за площею, найвищим і найнижчим над рівнем моря, найвіддаленішим і найближчим до столиці, найдавнішим і найновішим містам України. В текстовому розділі довідника (Міста України від А до Я) наведено окремі уніфіковані стислі статті, присвячені кожному з 461 місту України.

Шифр НБУВ: ВС69134

6.Т.97. Аккерманська фортеця. Дослідження 1999 — 2010 років: [монографія] / С. О. Біляєва, Ю. В. Болтрик, О. Є. Фіалко; НАН України, Інститут археології. — Київ: ІА НАН України, 2022. — 275, [1] с.: рис., фот. — Бібліогр.: с. 265-274. — укр.

Репрезентовано матеріали комплексних досліджень середньовічної фортеці, розташованої на березі Буго-Дністровського лиману в м. Аккермані (сучасному Білгороді-Дністровському), які провела Міжнародна Південна Середньовічна експедиція Інституту археології НАН України протягом 1999 — 2010 рр. Досліджено пам'ятки Південної України доби середньовіччя та раннього модерну, що входять до кола надзвичайно актуальних завдань української археологічної науки. Головну увагу зосереджено на дослідженні території Нижнього двору, який мав різні назви у джерелах та літературі у різні періоди та з різних обставин. В роботі опубліковано результати дослідження фортеці 1999 — 2010 рр.

Шифр НБУВ: ВС69166

6.Т.98. Переяславці княжої доби: історико-історіографічні портрети: [монографія] / О. В. Колибенко, О. В. Колибенко; Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав», Університет Григорія Сковороди в Переяславі. — 2-ге вид.,

перероб. та допов. — Переяслав: Рута, 2022. — 251 с. — (Краєзнавча бібліотека Переяславщини). — укр.

Досліджено військово-політичну, адміністративно-господарську та духовно-культурну діяльність групи найвідоміших представників переяславської еліти того часу з позиції їх впливу на суспільно-політичне життя Русі та Європи середини XI — середини XIII ст. Висвітлено життєвий шлях та долі тринадцяти історичних осіб визначеного періоду, чие життя було пов'язане з містом Переяславом Руським. Основним письмовим матеріалом стали давньоруські літописи. Головним обмеженням дослідження була мала кількість письмових джерел, що в свою чергу зумовлює незначна кількість імен особистостей, що творили історію. Звичайно, в першу чергу мова йде про вищі прошарки давньоруського суспільства, його еліту — князів, бояр та вище духовенство. Здійснено спробу дослідити історико-історіографічні портрети цих людей, серед яких є десять переяславських князів, а також одна донька, один зять та один боярин переяславського князя.

Шифр НБУВ: ВА856550

6.Т.99. Селянське повстанство на Миколаївщині (1918 — 1921 рр.): монографія / Ю. В. Котляр; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. — 120 с. — (Історична бібліотека МДГУ). — Бібліогр.: с. 112-120. — укр.

На основі архівних документів досліджено селянський повстанський рух на Миколаївщині у 1918 — 1921 рр. Проаналізовано антигетьманські, антибільшовицькі, антиденікінські й антикомуністичні виступи. Показано селянські формування державного типу (Врадівська Хліборобська республіка, Висунська та Баштанська республіки). Окрему увагу приділено діяльності отаманів Лихо і Ю. Тютюнника на території Миколаївщини.

Шифр НБУВ: ВА855524

6.Т.100. Феномен творчої особистості М. М. Синельникова в соціокультурному просторі Харкова кінця XIX — початку XX століття: особистість і місто / Л. Т. Лукашева // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напряма: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 35-44. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Здійснено аналітичний вимір творчого феномену М. М. Синельникова крізь призму культурологічних парадигм сучасності. За допомогою застосування комплексу загальнонаукових і конкретно наукових методів, що відповідають культурологічному дискурсу: історичного — задля висвітлення досліджуваної проблеми в історичній послідовності; системно-аналітичного — з метою висвітлення й аналізу елементів досліджуваної проблеми; компаративного — для встановлення схожості і відмінностей у трактуванні історичних явищ; герменевтичного — з метою вивчення й інтерпретації теоретичних основних положень; методу узагальнення — з метою концептуалізації складових досліджуваної проблеми виявлено суть явища. Наукова новизна полягає у зверненні до мало досліджуваної теми феномену творчої особистості М. М. Синельникова і його аналітичному виміру крізь призму сучасних культурологічних парадигм. Звернення до теми творчого феномену М. М. Синельникова крізь призму культурологічних парадигм сучасності надало змогу визначити основоположні складові культурно-мистецької концептосфери досліджуваного явища в координатах постнекласичного гуманітарного знання. Таким чином, розгляд проблеми творчого феномену М. М. Синельникова в подібному ракурсі, уможливило інтегрування цінного досвіду і знання досліджуваного об'єкта у реалії сьогодення.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Ц.676

6.Т.101. Діяльність Українського центрального комітету в Генеральній губернії: гуманітарна сфера: автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / А. Ю. Тронь; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2021. — 20 с. — укр.

Досліджено діяльність в гуманітарній сфері єдиної української легальної організації на території Закарпаття та Галичини в період нацистської окупації — Українського центрального комітету. Простежено процес формування структури управління культурно-освітньою, спортивною сферами життя українського населення в Генеральній губернії, адаптації у роботі відділів УЦК підходів національних просвітницьких, спортивних, харитативних об'єднань кінця XIX — початку XX ст. Встановлено, що УЦК здійснювалася планомірна діяльність щодо забезпечення національно-культурного розвитку українців з акцентом на національному та фізичному вихованні української молоді, максимально можлива в умовах нацистського окупаційного режиму. Розкрито особливості створення УЦК власної системи спортивних і молодіжних організацій. Розглянуто специфіку добродійної діяльності УЦК. Висвітлено масштаби охоплення допомогими акціями соціально незахищених категорій українського населення упродовж 1939 — 1944 рр. Визначено, що харитативна діяльність УЦК передбачала комплекс добродійних заходів і в межах співпраці з адміністрацією та міжнародними об'єднаннями, і у вигляді неофіційної підтримки політичних в'язнів, втікачів.

Шифр НБУВ: РА451382

6.Т.102. Євреї Лівобережної України. Історія та культура: матеріали XV Міжнар. наук. семінару / ред.: С. Г. Бельман, С. Л. Лаєвський, І. І. Ліпкина, В. Г. Мудрицька; Чернігівська обласна єврейська община, Благодійний єврейський фонд «Хасде Естер»; Чернігівський історичний музей імені В. В. Тарновського. — Чернігів: Лозовий В. М., 2020. — 295, [16] с.: кольор. іл., фот. — укр.

Досліджено дозволу та заборони євреям Чернігово-Сіверщини у першій половині XVII ст. Розглянуто «Єврейську проблему» у роботі ліберальних земців північної України (80-ті рр. XIX ст.). Проаналізовано долі студентів-євреїв Києва початку XX ст. як відображення становища євреїв у межах України та в контексті політики Російської імперії. Охарактеризовано сіонізм у Чернігівському окрузі у 20-х рр. XX ст. очима Чернігівського окружного комітету КП(б)У. Досліджено антисемітські мотиви в політичній карикатурі окупаційної преси Чернігівської та Сумської обл. (1941—1943). Розглянуто механізми живлення репресивної системи (на прикладі трилогії Анатолія Рибаківа «Діти Арбату»). Досліджено нові надходження предметів юдаїки в колекції дорожніх металів Національного музею історії України.

Шифр НБУВ: ВА855607

6.Т.103. Призов, що не відбувся (до питання про спробу призову українців до польської армії у 1920 р.) / І. Мрака // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 173-193. — Бібліогр.: 191 назв. — укр.

Проаналізовано обставини оголошення та проведення загального призову до польського війська, у тому числі представників національних меншин, влітку 1920 р., коли польсько-більшовицька війна сягнула кульмінаційного моменту. Розкрито чинники, які вплинули на проведення та результати мобілізації — дезертирство, панічні настрої, провоковані солдатами-утікачами, більшовицька пропаганда. Охарактеризовано зусилля командвання Дієвої армії УНР, спрямовані на мобілізацію галичан, які мали на меті компенсувати понесені втрати, а також перемовини з воєнно-політичним керівництвом Речі Посполитої з цього приводу.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Т.104. Socio-political preconditions for the emergence of public associations in Western Ukraine / B. Ivanytska // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 11-16. — Бібліогр.: 24 назв. — англ.

У другій половині XIX ст. західноукраїнські землі, придатні для розвитку сільського господарства, не могли забезпечити своїх мешканців належним добробутом. Більше того, в регіоні часто панував голод, і вирували злидні. Особливо постраждали українці, котрі становили більшість сільського населення регіону. Тогочасна урядова статистика намагалася довести, що для західноукраїнських селян було створено всі умови для забезпечення їх добробуту. Здавалося б, українські селянські господарства, що мали у своєму розпорядженні більшість орних земель, могли процвітати. Однак про інший бік цієї статистики не згадувалося: насамперед, було приховано, що найкращі землі належали власникам великих господарств. Якщо порівняти розмір площі великого землевласника та середнього селянського господарства, то селянське господарство було в рази менше сільськогосподарських угідь великого землевласника. Революційні події, котрі охопили Європу навесні 1948 р., принесли народам Європи надію на краще майбутнє. Наслідком революційного піднесення стало скасування кріпосного права в Австрійській імперії, яка також керувала Західною Україною. Насамперед українська інтелігенція, яка базувалася на священниках, вчителів та юристах, розпочала активну громадсько-політичну роботу. Однак більшість населення все ще залишалася осторонь політики: ні їх загальна освіта, ні їх матеріальне становище не сприяли участі в національному русі. Тобто «Весна народів» все ще не сприяла «масовому, повсюдному пробудженню національної свідомості українського народу Галичини, Буковини, Закарпаття» [17, с. 15]. Для цього потрібно було докласти чимало зусиль, перш за все для компетентного та політичного інформування нації про те, що мають робити освічені люди [22].

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

Див. також: 6.Т.94

6.Т.105. Брасовский партизанский. Неизвестные страницы: [монографія] / В. А. Котов. — 2-е изд., испр. и доп. — Одесса: Астропринт, 2021. — Бібліогр.: с. 1164-1190. — укр.

Досліджено діяльність в роки війни партійних і радянських органів з організації партизанського руху й підійїлля на окупованих територіях Брасівського р-ну та суміжних з ним західних районів Орловської обл. У контексті описаних подій проаналізовано діяльність німецьких спецслужб на території Локотського окружного самоврядування, організацію та становлення партизанської розвідки, чекорганів на окупованій території Брянщини і після її визволення.

Шифр НБУВ: ВА855985

6.Т.106. Українки в ГУЛАГу: вижити значить перемогти: [монографія] / О. Р. Кісь; НАН України, Інститут народознавства. — Передрук, зі змін і допов. — Дрогобич: Коло, 2020. — 299, [16] с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 267-283. — укр.

Представлено перше історико-антропологічне дослідження повсякденного життя українок-політв'язнів ГУЛАГу. Застосовано

феміністський підхід до вивчення жіночого минулого. Проаналізовано півтори сотні особистих спогадів колишніх невільників та офіційні документи, при цьому докладно висвітлено різні сторони табірної повсякденності українських жінок. Увагу приділено таким питанням, як: національне питання (національна солідарність, міжетнічні стосунки, підтримання зв'язків із батьківщиною); релігійні практики (молитви, відзначення християнських свят), традиційна жіноча творчість (поезія, спів, театралізовані постановки, вишивання, малювання тощо); прояви людяності та жіночності (дегуманізація і гуманність, стосунки з кримінальними злочинницями, жіноча взаємодопомога, турбота про зовнішній вигляд, упорядкування житла); жіноче тіло та сексуальність (вплив неволі на жіноче тіло, сексуальне насильство, особисті стосунки); проблематичне материнство за ґратами. Розглянуто способи підтримання та репрезентації ключових соціальних ідентичностей (гендерної, національної, релігійної) та системи цінностей (моральних, політичних) у повсякденних практиках і поведінці українських невільниць. Розкрито малопомітні, проте ефективні жіночі способи пристосування, виживання та протидії руйнівному впливові режиму на тіло і психіку, що допомагали невільницям зберігати основні соціальні ідентичності, залишаючись людьми, жінками, українками.

Шифр НБУВ: ВС68719

Див. також: 6.Т.93

Археологія

6.Т.107. Археологічна експедиція як культурне явище: термінологічний аналіз / А. В. Москаленко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 202-208. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Проаналізовано терміни, пов'язані із трьома культурологічними аспектами функціонування археологічних експедицій: адаптаційним, організаційним, субкультурним. Проведено розмежування близьких, але не тотожних понять. Визначено співвідношення понять «археологічна експедиція» та «постійно-діюча археологічна експедиція». Розкрито суть деяких елементів експедиційної субкультури археологів, зокрема таких як «ритуал» «посвяти в археологи» та професійне свято День археолога. Автор доходить висновку, що на сучасному етапі термін «експедиція» в контексті археологічних експедицій має щонайменше кілька значень. Автор пропонує відмежувати поняття «професійна субкультура археологів» і «археологічна експедиційна субкультура».

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Т.108. Відображення сімейної структури населення на біритуальному могильнику салтівської культури Червона Гірка / В. С. Аксьонов // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 49-65. — Бібліогр.: 62 назв. — укр.

У роботі здійснено спробу реконструювати сімейну структуру населення салтівської культури, до якої належить біритуальний могильник Червона Гірка. Для визначення сімейної структури залучено поховальні комплекси, які складаються з кількох (2 — 4) різних за обрядом поховань, здійснених у спільній могильній ямі.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.109. Знахідки горішків горобейника на археологічних пам'ятках України / Г. О. Пашкевич, Д. К. Черновол // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 47-60. — Бібліогр.: 57 назв. — укр.

Орешки воробейника лікарського (*Lithospermum officinale* L.) і воробейника полевого, який має сучасне названня *Buglossoides arvensis* (L.) I. M. Johnston [syn. *Lithospermum arvense* L.], обнаружены среди ископаемых зерновок и семян в материалах различных археологических культур территории Украины. Данные находки привлекли к себе внимание исследователей своей многочисленностью, которая иногда достигает десятков тысяч. Почему эти небольшие, ничем не привлекательные растения интересовали наших предков? Они не имеют ни ярких ароматных цветов, ни съедобных плодов. Наиболее древняя и самая большая находка — более 40 000 орешков воробейника лекарственного (*Lithospermum officinale* L.) в двух горшках из трипольского поселения Ожево-остров (последняя фаза этапа VI — этап V/I, Кукутень А4) последняя треть V тыс. до н. э. С какой целью было собрано такое количество орешков? В работе приведены данные о находках орешков воробейника на территории Европы и причины их сборов. Их несколько: использование орешков для посевов растений и будущей заготовки корней, имеющих красные красящие вещества; изготовление бус из орешков; использование орешков в лекарственных целях в качестве диуретиков, обезболивающих средств и афродизиака. С какой целью было собрано большое количество орешков жителями трипольского поселения Ожево-остров? Древнее население, возможно, использовало орешки как народное лечебное средство и как краситель. Однако закладка сосудов с орешками под площадкой 4 поселения Оже-

во-остров не предполагала их использования в хозяйстве. Вероятно, эти орешки были собраны и помещены в сосуды с ритуальными целями и их следует рассматривать как сакральные предметы. Сборы в материалах других археологических культур менее многочисленны. Возможно, орешки воробейника использовались как лекарственное средство, а корни как краситель. Для современных исследователей орешки воробейника также представляют интерес. Благодаря недавним исследованиям К. Пустовойтова и С. Риель установлена возможность использования биогенного карбоната из оболочек орешков воробейника для радиоуглеродного датирования. Таким образом, биогенный карбонат оболочки орешков — это новый источник хронологической информации. Этими же исследователями установлена зависимость между изотопным составом кислорода из биогенного карбоната орешков и климатическими условиями.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.110. Результати досліджень трипільського поселення біля села Глибочок на Черкащині / С. М. Рижов, В. О. Шумова // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 66-81. — Бібліогр.: 79 назв. — укр.

Розглянуто результати досліджень трипільського поселення Глибочок — фінальної фази розвитку небельської локально-хронологічної групи в Буго-Дніпровському межиріччі. Звернено увагу на питання походження пам'яток канівської локальної групи, уточнено їх територіальні та часові межі. Наведено дані про взаємовпливи між приїшлими західнотрипільським і місцевим східнотрипільським населенням.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.111. New hypothesized musical instruments of the European Neolithic / В. М. Pomberger, N. S. Kotova, P. Stadler // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 28-35. — Бібліогр.: 35 назв. — англ.

Роботу присвячено знахідкам виробів, реконструйованих як глиняні дзвіночки. Артефакти знайдено на раньнеолітичних поселеннях Брунн 3 у Нижній Австрії (культура лінійно-стрічкової кераміки, 5340 — 5265 рр. до н. е.) та Гелленхаза в Західній Угорщині (старчевська культура, 5800 — 5500 рр. до н. е.). Ці керамічні вироби мають пірамідальну форму, висоту близько 6,5 см і отвір у верхній частині. Автор розкопок Гелленхази вважає ці предмети тягарцями, однак в археологічних об'єктах їх зафіксовано разом із глиняними флейтами, що надає змогу запропонувати іншу інтерпретацію. Глиняні моделі дзвіночків, виготовлені за зразками з обох поселень, уможливили вивчення їх звучання. Воно було доволі глухим. Це, мабуть, і зумовило той факт, що вироби розбили й викинули. На поселеннях культури лінійно-стрічкової кераміки Брунн 2 та Брунн 3 досліджено будинки, де в ямах концентрувалися неординарні предмети: дзвіночки, флейти, статуєтки, амулети, амфори, імпортовані посуд. Усі статуєтки було умисно розбито, очевидно, під час церемоній, які, ймовірно, були пов'язані зі спорудженням будинків. Такі обряди могли супроводжуватися споживанням напоїв із амфор, які у побуті практично не використовувалися, зважаючи на рідкість відповідних знахідок. Про музичний супровід церемоній свідчать і залишки флейт і дзвінів. Саме у будинках із незвичайними предметами й зосереджено уламки імпортованих посудин, ідентичних кераміці з угорських неолітичних стоянок культури Старчево та угорського варіанта культури ранньої лінійно-стрічкової кераміки. Імовірно, для участі у певних церемоніях запрошували сусідні дружні групи населення, передовсім неолітичних мешканців Західної Угорщини.

Шифр НБУВ: Ж14310

Див. також: 6.Т.112-6.Т.113, 6.Т.116

Археологія України

6.Т.112. Історія розкопок у Криму 1920 — 1930-х років у листах до Миколи Ернста / О. О. Попельницька // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 110-121. — Бібліогр.: 117 назв. — укр.

У Науковому архіві Національного музею історії України зберігаються листи, авторами яких є археолог П. Єфименко, Б. Жуков та Л. Моїсєєв, адресатом — дослідник археології Криму М. Ернст. Означені листи, що містять відомості про розкопки у різних регіонах Кримського півострова у 1920—1930-х рр., є важливим джерелом з історії археологічного вивчення Криму міжвоєнного часу

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.113. Катакомба 74 Верхньо-Салтівського головного могильника / В. С. Аксьонов // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 106-116. — Бібліогр.: 114 назв. — укр.

В научний оборот введені матеріали катакомбного захоронення, досліджаного в 1988 г. експедицією Харківського історичного музею під керівництвом В. Г. Бородулина на главному участку ранньсередньовекового могильника у с. Верхній Салтов (ВСМ-І). Катакомба мала довгий (6,3 м) і глибокий (5,05 м) дромос, в западній частині якого фіксувався ход повторного проникнення в погребальну камеру. Погребальна камера,

поперечная по отношению к дмососу, сохранила останки трех человек (мужчины, женщины и девочки-подростка), на которых были следы преднамеренного разрушения, совершенного в древности (рис. 1:1). Несмотря на это, в камере был обнаружен богатый погребальный инвентарь, в состав которого входили: предметы вооружения (сабля, два топора-чекана); предметы хозяйственно-бытового назначения (два тесла-мотыги, кувшин); личные украшения (серьги, бусы, браслеты, перстни); предметы туалета (зеркала, туалетные коробочки); детали одежды; элементы поясной гарнитуры; амулеты. Данный погребальный комплекс по элементам поясной гарнитуры датируется второй — третьей четвертью IX в. Особенностью данной катакомбы было присутствие в ней серебряной серьги (рис. 1:13), которая находит широкие аналогии в славяно-аварских древностях Поднавья. На памятниках Днепровского лесостепного Левобережья подобные серьги встречаются в памятниках вольняшевской культуры второй половины VIII — начала IX в. Нехарактерной для классических салтовских древностей является серебряная бляшка-оправа с антропоморфным изображением (рис. 1:12), которая стилистически близка бляшкам из венгерского погребения (погр. 2) у с. Суботцы (Кировоградская обл.). Присутствие этих вещей в катакомбе 74 свидетельствует о тесных контактах алан салтовской культуры бассейна Северского Донца во второй — третьей четверти IX в. с представителями покоренных славянских племен, и с древними венграми, которые были союзниками Хазарского каганата.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.114. Матеріали з поселень західнотрипільської культури Кам'янець-Подільський, урочище Татариски та Кубачівка / І. С. Радомський, Є. Ю. Левінзон, П. О. Нечитайло, О. К. Нечитайло // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 82-94. — Бібліогр.: 91 назв. — укр.

У 1990-х — 2000-х рр. було проведено ряд розвідкових досліджень на пам'ятках західнотрипільської культури Кам'янець-Подільський, уроч. Татариски та Кубачівка (Кам'янець-Подільський р-н Хмельницька обл.). Публікацію присвячено аналізу виявлених матеріалів та історії вивчення цих поселень.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.115. Ольвійські перирантерії / А. В. Буйських, Т. М. Шевченко // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 35-48. — Бібліогр.: 45 назв. — укр.

У роботі здійснено узагальнювальний огляд відкритих кам'яних та керамічних посудин, знайдених на священних ділянках Ольвії, уточнено їх датування у межах кінця VI — V ст. до н. е. Ідеться про перирантерії — посудини для води на кшталт неглибоких блюд, що встановлювалися на вертикальних ніжках-п'єдесталах та використовувалися під час ритуальних дій. Зроблено спробу їх функціональної атрибуції стосовно культів, що відправлялися в Ольвії.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.116. Пам'ятки черняхівської культури Вінницької області [монографія] / Б. В. Магомедов; Інститут археології, НАН України. — Київ: ІА НАН України, 2022. — 142, [2] с.: рис. — Бібліогр.: с. 136-140. — укр.

Досліджено виявлені у Вінницькій обл. старожитності черняхівської культури (III — початок V ст.). Вміщено каталог археологічних пам'яток з їх стислою характеристикою. Каталог повністю нарисами історії, господарства та побуту населення цієї культури, а також історії її досліджень в області.

Шифр НБУВ: ВС69062

6.Т.117. Скляний кубок з еклектичними ознаками з поховання 112 Шишацького могильника / Р. М. Рейда, А. В. Гейко, С. В. Сапегін // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 95-109. — Бібліогр.: 103 назв. — укр.

Роботу присвячено публікації матеріалів одного з поховань Шишацького могильника, виявленого під час досліджень. Поховання 112, що датується кінцем IV — першою половиною V ст. н. е., належить до групи орієнтованих на захід черняхівських захоронень, до інвентарю яких входили скляні кубки провінційно-римського виробництва.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.118. New complex investigations of the Novhorod-Siverskyi upper palaeolithic site / L. Demay, D. V. Stupak // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 5-34. — Бібліогр.: 31 назв. — англ.

Нові комплексні дослідження Новгород-Сіверської верхньопалеолітичної стоянки Новгород-Сіверську стоянку відкрив і досліджував М. Я. Рудинський у 1933 р. Основні роботи на ній було проведено у 1936 і 1938 рр. під керівництвом І. Г. Підоплічка. У зв'язку із виявленням нових артефактів, у 2011 р. на стоянці було проведено нові невеликі дослідження. Роботу присвячено аналізу, в першу чергу, фауністичного комплексу стоянки, а також наведено дані типологічного аналізу крем'яної колекції. За колекцією кременю з досліджень 1930-х рр., стоянку було заселено носіями пушкарівського типу. Зазначено щодо недолітності обговорення питання щодо епіграфетської домішки. Якщо припускати іншокультурну складову колекції, то, швидше за все, на її роль може претендувати фрагмент двобічнообробленого знаряддя. Судячи з фауністичних решток розкопок попередніх

років, фауністичні комплекси є цілісними, характерними для холодного степового середовища льодовикового періоду, біля прибережного лісу. Тим не менш, це, здається, є наслідком поєднання решток тварин, похованих природним чином та безпосередньо пов'язаних із людською діяльністю. Під час останніх досліджень стоянки було виявлено два культурні шари з бідним крем'яним інвентарем. В обох шарах, з останніх розкопок, мало знахідок фауни і фауністичний спектр досить обмежений. Згідно з тафономічними спостереженнями, кістки тривалий час залишалися на відкритому повітрі, перш ніж вони потрапили у вологий ґрунт, але лише деякі з них мають сліди, пов'язані з дією вічної мерзлоти. Нижній шар (2) надав кістки шерстистого мамонта, шерстистого носорога, коня та північного оленя. Деякі кістки, імовірно, лежали *in situ*, інші, вірогідно, було переміщено під дією водних потоків або з вершини мису, або з річки Десни. У верхньому шарі (1) були залишки шерстистого мамонта, шерстистого носорога, коня, північного оленя, зубра, лисиці та зайця. Отже, видове різноманіття фауни верхнього шару є більшим, ніж нижнього. Кістки із можливими слідами розбивання можуть бути пов'язані із добуванням кісткового мозку давніми людьми. В обох шарах наявні кістки переважно дорослих особин *sensu lato*, наявність яких цілком може бути пов'язана з людською діяльністю, зокрема полюванням. Ці шари можуть відповідати тимчасовим таборам досить невеликих людських груп, що могли існувати в кінці холодної пори року / на початку теплої пори року. Новгород-Сіверська стоянка потребує додаткових розкопок у ще придатних для цього частинах.

Шифр НБУВ: Ж14310

Див. також: 6.Т.97, 6.Т.108-6.Т.110, 6.Т.119-6.Т.121, 6.Щ.1095, 6.Щ.1138, 6.Щ.1142

Археологічні категорії та типи. Окремі проблеми археології

6.Т.119. Жорна з Ревного на Буковині / С. А. Горбаненко, М. В. Ільків, Л. П. Михайліна, Б. Т. Рідущ // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 117-129. — Бібліогр.: 127 назв. — укр.

Опубліковані камні от легких ручних жернових поставів із Ревнянського гнізда поселень VIII — X вв., оставленого слав'янами — носителями райковецької культури (рис. 1; 2). Проведено определение литологического состава горных пород. Жернова изготовлены из двух разновидностей горных пород: 1 — известняка органогенно-детритового, слоистого, кавернозного, серовато-желтого (рис. 3:1, 2); 2 — известняка органогенно-детритового, массивного, мелко-кавернозного, желтовато-серого (рис. 3:3). Такие породы характерны для округа Ревнянского гнізда поселений, что подтверждает местное происхождение сырья (рис. 4). Породы легко поддаются обработке железными инструментами. При этом достаточно прочны и не склонны к разрушениям и мелкой трещиноватости; средняя плотность известняков составляет 2,7 г/см³. Жернова широко известны из материалов памятников райковецької культури (рис. 5). Вероятно, во всех случаях использовано местное сырье. На этом фоне упоминания о находках зернотерок встречается в научной литературе значительно реже. В материалах Ревнянской агломерации VIII — X вв. зернотерки неизвестны. Вывявленные жернова разделяются на «брак» либо заготовку (рис. 3:1); нижний камень (рис. 3:2); верхний камень (рис. 3:3). Для общей реконструкции легкого ручного жернового постава имеется достаточная база. Она состоит из археологических находок (каменей, а также изредка других деталей из железа и дерева), этнографических и иконографических данных (рис. 6). Все эти источники качественно проанализировал Р. С. Минаян и предложил свою классификацию. На сегодня его работа является наиболее обобщающей и надежной основой для описательной реконструкции жернового постава. Однако сама классификация не вполне удобна для использования, поэтому на ее базе предложена систематизация в виде комбинации основных признаков, представленную в табличном варианте (рис. 7). По предложенной авторами систематизации жернова из Ревного можно характеризовать как П.2.А — В — нижний камень с отверстием и деревянной цапфой (не сохранилась), с верхним камнем и порхлицей (не сохранилась), имеющие отверстие для рукояти неопределенной длины (не сохранилась).

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Т.120. Трипільська антропоморфна пластика у фондах Львівського історичного музею: [каталог] / Я. Яковичина, О. Купеняк; НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, «Львівський історичний музей», комунальний заклад Львівської обласної ради. — Львів: Ліана-М, 2021. — 165 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 158-165. — укр.

Представлено колекцію трипільської антропоморфної пластики з фондів Львівського історичного музею. Збірка налічує 205 статуеток, які походять з 14 пам'яток Івано-Франківської (Незвисько, Городниця, Комарів), Тернопільської (Заліщики, Більче-Золоте Вертеба, Ланівці, Зозулінці, Семенів-Зеленче, Лисичники, Кошилівці), Черкаської (Кочержинці, Сушківка,

Пекарі) та Чернівецької обл. (Ленківці). Теракоти згруповано за пам'ятками, на яких їх було знайдено. Подано інвентарний номер, зображення та опис кожного предмета. Трипільська колекція у фондах Львівського історичного музею (ЛІМ) нараховує понад 6000 одиниць збереження. Представлено крем'яні та кістяні знаряддя праці, різноманітний посуд, серед якого велика кількість цілих форм. Особливо цінною є добірка мальованої кераміки та теракотових антропоморфних і зооморфних статуеток. Пам'ятки, з яких походить більшість антропоморфної скульптури, почали досліджувати ще у XIX ст., і, внаслідок розформування одних музеїв та передачі матеріалів до інших, вивозу збірок за кордон під час світових воєн та інших обставин, деякі речі втрачені.

Шифр НБУВ: ВС69123

6.Т.121. Studying of local ancient greek pottery of Olbia and Borysthenes (historiographical aspect) / V. V. Kotenko, I. M. Sheiko, R. O. Kozlenko, A. S. Kushnir // Археологія. — 2021. — № 4. — С. 122-132. — Бібліогр.: 129 назв. — англ.

Античні центри Північно-Західного Причорномор'я належать до унікального історико-культурного регіону, якого було охоплено давньогрецькою колонізацією з архаїчного періоду. На перетині вивчення культурної та економічної історії цих центрів перебуває питання розвитку ремесел і промислів, серед яких виготовлення кераміки займало важливе місце. Потужну джерельну базу Ольвії та Березані, накопичену за майже 100 років досліджень, представлено багатогляним керамічним комплексом, який складається з виробів місцевої продукції та імпортованих речей. Але через відсутність прямої та вичерпної інформації про місцеве гончарство необхідно особливо увагу звернути не лише на масові знахідки, а й на ресурсний потенціал Ольвії в давнину. Поклади мінеральної сировини у безпосередній близькості до поліса неодмінно мали забезпечувати цю провідну галузь еллінської економіки. Науковий інтерес до місцевого виробництва кераміки в Ольвії виник ще на початку XX ст., коли почав формуватися керамічний комплекс пам'ятки. Перші узагальнюючі роботи, присвячені гончарству, з'явилися в 1940-х рр. (О. А. Кульська, Т. М. Кніпович), було зроблено перші класифікації кераміки та проведено хіміко-технологічні дослідження. Виявлення випалювальних споруд в Ольвії не було частим явищем, в окремих випадках це були вже зруйновані й переобладнані об'єкти. Серед досліджень другої половини XX ст. варто відзначити роботи Р. І. Ветштейн, В. В. Крапівіної. Сучасний етап досліджень знаменувався відкриттям на Березані гончарного району та впровадженням комплексних міждисциплінарних студій. Таким чином, історіографічний аспект надав змогу простежити основні вектори наукових поглядів та методи дослідження гончарства Ольвії та Березані.

Шифр НБУВ: Ж14310

Див. також: 6.Т.108, 6.Т.110-6.Т.111, 6.Т.113, 6.Т.116-6.Т.118, 6.Щ.1095, 6.Щ.1138

Етнографія

6.Т.122. Народознавчі студії в науковому товаристві імені Шевченка (1895 — 2020): ст. та матеріали / М. Глушко; Наукове товариство імені Шевченка. — Львів, 2022. — 662 с. — (Українська наукова бібліотека НТШ; число 52). — укр.

Наведено дослідження, опубліковані в різних виданнях Українського товариства історії діяльності Етнографічної комісії, організації і проведення науково-пошукових експедицій її членів у 1895 — 1940 рр., підготовки і друку серійних народознавчих видань («Етнографічного збірника», «Матеріалів до українсько-руської етнології»), інтерпретації різних наукових дисциплін (етнографії, етнології, фольклористики, антропології), стану дослідження окремих ділянок традиційно-побутової культури українського народу, невідомих і маловідомих сторінок життєвого шляху та таукових звершень українських етнологів, фольклористів, антропологів та істориків, їх творчої співпраці з Науковим товариством ім. Т. Шевченка тощо.

Шифр НБУВ: ВС69130

Етнографія сучасних народів

6.Т.123. До аналізу мистецької семіосфери в українській етнокультурі / В. А. Личковах // Укр. культура: минуле,

сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 64-70. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

У контексті етнокультурології та семіотики розглянуто репрезентації етнокультури в художньо-образній і знаково-символічній сферах української міфології, фольклору, народного мистецтва. Предметом семіологічного аналізу виступають, зокрема знак Коня і знак Риби у традиційному світогляді та образотворчості народу. Розкрито значення художньої символіки, передовсім архетипових знаків для побудови етнонаціонального образу світу, ментально-естетичних особливостей візуальної та поведінкової культури у повсякденному житті. Дослідження мистецької семіосфери збагачує розуміння народних традицій в етнокультурі, сприяють збереженню і трансляції культурної пам'яті народу.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Т.124. Родинне коло: трансформація спорідненості в українському суспільстві впродовж XIX — XX століть: [монографія] / О. Кондратюк; ред.: О. Бріцина. — Вінниця: Твори, 2021. — 346 с.: фот. — Бібліогр.: с. 280-325. — укр.

Роботу присвячено дослідженню спорідненості як феномену людських взаємин з точки зору культурної антропології. Особливу увагу приділено свояцтву, кумівству, побратимству та іншим видам соціальних зв'язків, механізмам їх формування та відтворення в історичній ретроспективі. Залучені етнографічні та фольклорні матеріали, нормативно-правові акти та історичні документи розкривають значимість спорідненості для різних сфер життя українського суспільства.

Шифр НБУВ: ВА856183

6.Т.125. Сучасне українське весілля в умовах глобалізації: традиції та новації у весільному ритуалі: культурологічний аспект / Г. М. Щербаківа // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 75-83. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Досліджено весільний ритуал як культурну практику, виявлену кризою призми традиційної обрядовості. У процесі порівняльного аналізу з такими поняттями, як «традиція», «обряд» та «звичай» визначено поняття «весільний ритуал» та здійснено його культурологічну експлікацію. Проведено соціологічне дослідження з метою визначення популярності тих чи інших весільних обрядів в умовах сьогодення. З'ясовано новації сучасного весільного ритуалу у порівнянні з традиційним. Визначено та обгрунтовано чинники трансформації весільного ритуалу в умовах глобалізаційних процесів сьогодення.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Т.126, 6.У.209

Господарство, культура, побут і суспільне життя народів

6.Т.126. Різдвяні ігри українців Закарпаття у міжвоєнний період / О. В. Курочкін // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 24-29. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Закарпаття, яке знаходиться у смузі етнокультурного пограниччя українців з угорцями та румунами, справедливо вважають заповідником давньослов'янських традицій. На основі наявних архівних та літературних джерел автором проаналізовано обрядовий сценарій і фольклорну специфіку реліктових різдвяних вистав, що побутували серед українців Закарпаття в 1920 — 1930 рр.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Т.127. Свято, святкові видовища як об'єкт дисертаційних досліджень українських науковців / М. В. Козловська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 29-35. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Проаналізовано основні напрями дослідження свята, святкових видовищ та їх супутніх феноменів (ритуалів, звичаїв, пісень, обрядів тощо) у дисертаційних дослідженнях сучасних українських науковців — представників соціально-гуманітарних наук. Зазначено, що майже всі дисертаційні дослідження українських культурологів, істориків та мистецтвознавців, підготовлених, зокрема в царині теорії та історії культури обраного напрямку, присвячені особливостям, різним аспектам та елементам календарно-обрядових свят регіонів України.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Т.124

6.У.128. Актуальні питання сучасної економіки: матеріали XIII Всеукр. наук. конф. за міжнар. участю / ред.: О. О. Непочатенко, Ю. О. Нестерчук, Л. Ю. Мельник, С. Ю. Соколюк, О. Г. Пенькова, Р. П. Мудрак, О. Т. Прокопчук, Ю. В. Улянич; Уманський національний університет садівництва, Державна вища професійна школа в Конені, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького. — Умань: Сочінський М. М., 2021. — 102 с.: рис., табл. — укр.

Описано особливості податкового планування на підприємствах аграрної сфери. Розглянуто фактори модернізації сільськогосподарського виробництва. Увагу приділено спеціалізації сільськогосподарських підприємств в Україні. Визначено вплив процесів фінансової децентралізації на формування і використання бюджету розвитку територіальних громад. Висвітлено теоретичні аспекти формування економічної ефективності агропромислового виробництва. Розглянуто аспекти вдосконалення кредитних відносин сільськогосподарських товаровиробників в умовах реформ. Проаналізовано український ринок рибної продукції. Досліджено проблеми обліку розрахунків з бюджетом газопостачальних компаній за екологічним податком. Наведено напрями вдосконалення роботи з проблемними активами банківських установ України. Розкрито роль бухгалтерського обліку в системі фінансового менеджменту. Описано особливості використання маркетингових концепцій вітчизняними підприємствами-виробниками мінеральних добрив. Висвітлено зарубіжний досвід аграрного страхування та можливості його впровадження в українську страхову практику.

Шифр НБУВ: ВА856265

6.У.129. Динамічні системи в економіці: монографія / В. П. Лісовська, Т. О. Зінкевич; Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана. — Київ: КНЕУ, 2021. — 235 с.: рис. — Бібліогр.: с. 233-235. — укр.

Викладено теоретичні відомості з теорії диференціальних і різницевих рівнянь і систем рівнянь, методи знаходження їх розв'язків і застосування до дослідження моделей економічної динаміки. Зроблено аналіз й узагальнено матеріали публікацій за темою, аналіз доповнено пошуком розв'язків різних моделей економічної динаміки і скомп'юровано моделі. Подано методи розв'язання як диференціальних, так і різницевих рівнянь за допомогою використання алгоритму розв'язання диференціальних і різницевих рівнянь, а також систем таких рівнянь, що описують моделі. Особливу увагу приділено процесам, які моделюються за допомогою апарату динамічних систем, а також дослідженню стійкості, асимптотичної стійкості розв'язків рівнянь і систем рівнянь як диференціальних, так і різницевих. Акцентовано, що процеси, які розвиваються з часом, прийнято називати динамічними. Тому математичні моделі, що описують такі процеси, називають динамічними математичними моделями. Зазначено, що математичні моделі — це абстрактні моделі оригінальних економічних моделей, що математичними засобами описують один і той же економічний процес, але з різними похибками наближення їх до реальності. Наголошено, що ніякою моделлю неможливо повною мірою відобразити всі властивості й співвідношення між параметрами модельованого об'єкта-оригіналу.

Шифр НБУВ: ВА856847

6.У.130. Загородній Анатолій Григорович: біобібліогр. покажч. / уклад.: О. Б. Ніколюк; ред.: А. І. Андрухів, О. В. Харгелія, Р. С. Самотний, О. В. Шишка; Національний університет «Львівська політехніка». — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. — 243 с. — (Біобібліографія вчених Львівської політехніки; вип. 66). — укр.

Розкрито основні етапи життя, наукову, науково-організаційну, педагогічну діяльність кандидата економічних наук, професора, академіка Академії економічних наук України, лауреата премії ім. Івана Огієнка в галузі освіти, заслуженого працівника освіти України А. Г. Загороднього. Покажчик містить інформацію про науковий та науково-методичний доробок вченого.

Шифр НБУВ: ВА857003

6.У.131. Математическое моделирование динамики неположно-наблюдаемых линейных пространственно-распределенных систем: монографія / В. А. Стоян; Киевский нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Киев: Киевский университет, 2019. — 318 с. — Бібліогр.: с. 297-305. — рус.

Поставлено та вирішено проблеми дослідження неповно спостережуваних за навчально-крайовим станом просторово розподілених систем. Запропоновано методику переходу від диференціальної форми моделей таких систем до її інтегрального еквівалента та індексації ядра останнього. Побудовано рішення прямих та зворотних завдань моделювання динаміки зазначених

систем. Виконано оцінку точності та однозначності одержаних рішень. Запропоновано алгоритми їх оптимізації.

Шифр НБУВ: ВА856026

6.У.132. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення», Львів, 01 — 02 червня 2022 року / Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Центральна спілка споживчих товариств України, Львівський торговельно-економічний університет, Кооперативно-торговий університет Молдови, Варшавський університет природничих наук, Ченстоховський технологічний університет, Південно-Східний науковий інститут у Перемишлі, Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України, ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Одеський нац. екон. ун-т, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут, Вінницький кооперативний інститут. — Львів: Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2022. — 527 с.: рис., табл. — укр.

Представлено тези доповідей, які оприлюднено на Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення», яка відбулася у Львівському торговельно-економічному університеті 01 — 02 червня 2022 р. Розглянуто питання: економіка та підприємництво; бухгалтерський облік, аудит, аналіз та оподаткування; фінанси, банківська справа та страхування; міжнародні економічні відносини та маркетинг; туризм та готельно-ресторанна справа; менеджмент; товариство, управління якістю та технології харчових продуктів; товариство, експертиза та технології непродовольчих товарів; тощо.

Шифр НБУВ: ВА856202

6.У.133. Методи та моделі управління складними системами: монографія / О. П. Адамів, О. С. Башуцька, Д. І. Боднар, Л. М. Буяк, О. Г. Возняк, І. В. Данилюк, Л. В. Дума, А. Я. Мушак, Р. М. Пасічник, К. М. Пришляк, Н. Г. Хома; ред.: Л. М. Буяк; Західноукраїнський нац. ун-т. — Тернопіль: Університетська думка, 2021. — 471 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено різні аспекти розвитку регіонального управління, які стосуються ресурсного забезпечення регіону, оцінки ефективності програм регіонального розвитку, зокрема розвитку його інтелектуального потенціалу, управління кваліфікованим трудовим населенням регіону. Розглянуто питання загальних проблем організації регіонального бізнесу та організації окремих виробничих процесів, автоматизації процесів підтримки наукових досліджень згаданої проблематики.

Шифр НБУВ: ВА856468

6.У.134. Модель інтегральної оцінки економічної безпеки підприємства / С. Т. Пілецька, Т. Ю. Коритько, Є. В. Ткаченко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 56-65. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Зазначено, що в сучасних умовах нестабільності, суперечливості реформаційних процесів однією з найважливіших задач економічної науки та практики стають розробка і реалізація складової частини економічної безпеки — системи забезпечення безпеки підприємств і організацій, яка має бути представлена сукупністю організаційно-правових, соціально-економічних, управлінських рішень, що забезпечують ефективний захист від зовнішніх і внутрішніх загроз і сприяють поступальному розвитку в інтересах національної економіки. Формування ринкової економіки об'єктивно поставило переважну більшість вітчизняних підприємств і організацій перед необхідністю створення системи економічної безпеки, здатної забезпечити зниження рівня загроз діяльності в ключових фінансово-економічних сферах. Мета роботи — дослідження методичних поглядів на суть економічної безпеки та методів її оцінювання, а також розробка моделі інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємства. Методологічною основою дослідження виступають наукові праці класиків економічної науки, праці та публікації провідних вчених і фахівців, які досліджують питання економічної безпеки суб'єктів господарювання, об'єднання теоретичних і наукових методів: аналіз, синтез, теоретичне і логічне узагальнення. Проведено аналіз підходів до трактування поняття «економічна безпека» та визначено, що досліджувана дефініція є багатогранною і комплексною і включає в себе: стан захищеності від небажаних змін (загроз); ефективне використання ресурсів для запобігання загрозам; систему і наявність конкурентних переваг, що надають змогу досягти головних цілей підприємства; здатність до відтворення та забезпечення живучості фірми незалежно від нестабільності зовнішнього і внутрішнього середовища; створення умов і забезпечення стабільного функціонування, прогресивного

науково-технічного і соціального розвитку, забезпечення фінансово-комерційного успіху. Запропоновано на основі системного підходу модель інтегральної оцінки рівня економічної безпеки підприємства, що надає змогу оцінити не тільки стан об'єкта дослідження, а й напрямки його розвитку. Для методичного формування об'єктивної оцінки інтегрального рівня економічної безпеки підприємства обґрунтовано необхідність використання системи показників за виробничо-збутовою, кадровою, техніко-технологічною, фінансовою складовою. Проведено на основі запропонованої моделі визначення наявного і прогнозного рівня економічної безпеки підприємств, як ПАТ «Хартрон», ПАТ «Датагруп», ПАТ «Київський радіозавод».

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.135. На İzломах времен... Моя летопись полувека. Эссе. Ч. III / Ю. В. Макогон // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 262-274. — рус.

Автобіографічна спроба розповісти про той час, у якому жив, ставав тим, ким тепер є, і про виникнення потреби розповісти про пережиті, та й ті, які ще досі переживає автор, наслідки зміни часів. У кожного автора своє бачення, при формуванні якого мали значення безліч чинників: становище в суспільстві, освіта, професія, що автор втрачав-набував, вік — і так можна перелічувати нескінченно.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.136. Особливості державного управління кооперативними та приватними формами видавничої діяльності населення в умовах НЕПу (теоретичний аспект до вивчення проблем економічної історії) / Є. П. Костик // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 97-113. — Бібліогр.: 47 назв. — укр.

Досліджено особливості державного управління кооперативними та приватними формами видавничої діяльності населення в умовах Нової економічної політики (НЕПу), а саме: монополізація й централізація видавничої галузі в Україні; запровадження системи політико-ідеологічного контролю у вигляді цензури; адміністративно-судові та ідеологічні заходи державних органів щодо діяльності кооперативно-приватних видавництв; взаємовідносини кооперативних, приватних та державних видавництв. Мета роботи — дослідження особливостей державного управління кооперативними та приватними формами видавничої діяльності населення в умовах НЕПу. Усі компоненти дослідження базуються на основних принципах — науковості, історизму, об'єктивності, системності, розвитку, пріоритету конкретної істини, плюралізму, а також методах пізнання соціально-економічних процесів суспільного розвитку — аналізу, синтезу, проблемно-хронологічному, порівняльно-аналітичному, археографічному, ретроспективному, статистичному, системного та комплексного підходу. Досліджено особливості державного управління кооперативними та приватними формами видавничої діяльності населення в умовах НЕПу, а саме: монополізація й централізація видавничої галузі в Україні; запровадження системи політико-ідеологічного контролю у вигляді цензури; адміністративно-судові та ідеологічні заходи державних органів, щодо взаємовідносин кооперативних, приватних та державних видавництв. Результати даного дослідження можуть бути застосовані у сфері вивчення проблем економічної історії та історії економічної думки, історії видавничої галузі. Висновки: дослідивши діяльність кооперативно-приватних видавництв, можна констатувати, що їх взаємовідносини з державними видавництвами мали ситуативну суспільно-політичну парадигму, яка відзеркалювала ставлення монопартійної системи до самодіяльних форм двох секторів видавничої діяльності, але спостерігалася тенденція до одержавлення кооперативно-приватних видавництв. Держава намагалася не допустити посилення ролі приватних і кооперативних форм. Запроваджуючи класифікацію видавництв, радянська держава прагнула монополізувати й централізувати видавничу галузь в Україні, запровадити систему політико-ідеологічного контролю у вигляді цензури. Адміністративно-судові та ідеологічні заходи державних органів було спрямовано проти кооперативних і приватних видавництв з декількох причин: усунути конкурента зі споживчого ринку книжкової продукції, унеможливити функціонування самодіяльної кооперативно-приватної системи в галузі поліграфії і друку, залучити їх до виконання державних замовлень ідеологічного спрямування, схилити до реорганізації на засадах і принципах державних об'єднань.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.137. Словник-довідник економіста та менеджера / ред.: Н. І. Верхоглядова; уклад.: Н. І. Верхоглядова, З. Д. Калініченко, Є. В. Коваленко-Марченкова, І. В. Кононова, О. М. Кубецька, О. В. Оскома, Т. М. Остапенко, Н. А. Протопопова, Г. В. Разумова, Н. О. Фісуненко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: ДДУВС, 2022. — 154 с.: іл. — укр.

Словник-довідник менеджера, що містить терміни та поняття з економіки, надає користувачам належний навчально-довідковий матеріал, який допоможе зрозуміти суть різних категорій. Порядок розташування статей словника — алфавітно-тематичний. Це сприяє системності в описі економічних термінів і певній концентрації економічної інформації. Після основного зна-

чення слова у статті нерідко вказуються і його найбільш поширені інші форми чи значення — їх подано в загальному контексті.

Шифр НБУВ: ВА856125

6.У.138. Формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. С. Дудукалова; Бердянський держ. пед. ун-т. — Бердянськ, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Теоретично обґрунтовано, розроблено й експериментально перевірено структурно-функціональну модель формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності, яка складається з цільового, методологічного, змістово-процесуального та оцінково-результативного блоків; забезпечує результат, яким є сформована готовність майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності. Передбачено поетапне запровадження оновленого змісту, форм організації освітнього процесу, методів і засобів навчання. Реалізовано завдяки створенню психолого-педагогічних умов (спрямованість мети та завдань освітнього процесу на формування здатності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності; систематичне використання різнорівневих спеціалізованих задач і практичних проблем професійної (професійно-технічної) освіти та галузі економіки в циклі дисциплін професійної та практичної підготовки). Застосовано форми, методи та засоби творчої взаємодії учасників освітнього процесу, а також організації психолого-педагогічного супроводу майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю в досягненні очікуваних результатів. Визначено зміст поняття «формування готовності майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю до професійної діяльності». Створено та впроваджено в процес професійної підготовки майбутніх інженерів-педагогів економічного профілю спеціальності 015 Професійна освіта (економіка) оновленого змісту практично-орієнтованої складової дисциплін циклу професійної та практичної підготовки та відповідного методичного забезпечення: «Вступ до спеціальності», «Економіка підприємства», «Основи інженерно-педагогічної творчості», «Креативні технології навчання», «Економіка та організація інноваційної діяльності», виробничої та переддипломної практики.

Шифр НБУВ: РА445974

Див. також: 6.С.21, 6.У.183, 6.Х.597, 6.Ч.758, 6.Ч.801-6.Ч.803

Теоретична економіка. Основи економічної теорії

6.У.139. Трансформаційні процеси у високорозвиненій економіці: теорія і методологія аналізу: монографія / А. В. Грималюк; Одеський нац. екон. ун-т. — Одеса: Астропринт, 2020. — 278 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 235-267. — укр.

Розкрито об'єктивну природу процесу економічної трансформації західного суспільства у XXI ст., який супроводжується загостренням соціальної і політичної турбулентності в США та інших високорозвинених країнах Заходу. На основі теоретичного аналізу цих трансформаційних процесів запропоновано практичні рекомендації щодо політико-економічної моделі технологічної модернізації та структурної трансформації вітчизняної економіки.

Шифр НБУВ: ВА856665

6.У.140. Формування інституційної архітекτονіки інформаційно-мережевої економіки: колект. монографія / А. А. Гриценко, О. Г. Білорус, Т. І. Єфименко, В. Р. Сіденко, О. Л. Яременко, О. М. Тімченко, Т. І. Артьомова, О. В. Бандура, Т. В. Бурлай, В. О. Корнівська, Т. О. Кричевська, В. В. Липов, В. Г. Подлесна, Ю. В. Прозоров, О. В. Данніков, І. В. Одолюк, К. О. Січкаренко, І. Г. Яненкова; ред.: А. А. Гриценко; НАН України, «Інститут економіки та прогнозування», державна установа, «Академія фінансового управління», державна навчально-наукова установа. — Київ: Ін-т економіки та прогнозування НАН України, 2021. — 735 с.: рис., табл. — укр.

Проаналізовано розвиток досліджень інституційної архітектоники, розпочатих у книзі «Інституційна архітектоніка і динаміка економічних перетворень» (2008 р.), продовжених у роботах «Ієрархія та мережі в інституційній архітектоніці економічних систем» (2013 р.) та «Довіра в інституційній архітектоніці економічного простору-часу» (2020 р.). З'ясовано логіку і зміст основоположного в сучасній соціально-економічній динаміці процесу, який полягає у переході від індустриально-ринкової до інформаційно-мережевої економіки, показано зміни в інституційній системі суспільства, розкрито їх суперечливість і конфліктність, запропоновано підходи до вирішення завдань забезпечення стабільного суспільного розвитку. Охарактеризовано глобальну стратегічну альтернативу XXI ст.: технотронно-мережевий

конвергентно-синергетичний співрозвиток з ноосферним збалансуванням інтересів.

Шифр НБУВ: ВС69127
Див. також: 6.У.229

Загальні основи економічного розвитку та формування ринку

6.У.141. Економічний світ: логіка / А. Філіпенко // Екон. теорія. — 2021. — № 4. — С. 95-112. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Розглянуто логічні аспекти економічної світобудови крізь призму головних її елементів — ресурсів, інституцій та взаємозв'язків між ними. Наголошено, що одним із головних питань економічної науки завжди був розгляд логіки, історичної тенденції руху двох ключових факторів (ресурсів): капіталу і праці. На нинішньому етапі зростаючого значення набувають логічні передумови аналізу природних, фінансових, технологічних ресурсів. Логіка капіталу і праці досліджується в контексті творчої спадщини А. Сміта, К. Маркса, Р. Люксембург, представників кембриджської школи, сучасних авторів (Т. Пікетті). Головним інтегральним показником, що відображає стан і логіку праці (робочої сили) починаючи від ХІХ ст., вважається співвідношення між вартістю капіталу і вартістю робочої сили в національному доході. Логіку природних ресурсів найповніше висвітлює концепція сталого економічного розвитку, яка відображає зміст і характер взаємодій людського соціуму і природного середовища як на нинішньому етапі, так і в майбутньому. При цьому доступ, розподіл та використання ресурсів мають відбуватися на основі принципів витрати-доходи та логічно і справедливо продовжуватися для кожного покоління. Логіка технологічних ресурсів проявляється найбільшою мірою крізь призму індустріальних революцій. Логічні виміри фінансових ресурсів знайшли відображення в роботах Дж. Ст. Мілля, Й. Шумпетера та Ч. Кіндлебергера. Основою інституційної логіки є еволюційне вчення Ч. Дарвіна. Базовою логікою вєбленівського інституційного будівництва були традиції, звичаї, їх еволюція, вплив на поведінку індивідів та філософія американського прагматизму. Логіка відносин між ресурсами та інституціями базується на працях Б. Рассела, А. Вайтгеда та Р. Карнапа. Взаємодія ресурсів та інституцій досліджується крізь призму використання ресурсів різними поколіннями людських спільнот і одержала назву «логіка гри між поколіннями».

Шифр НБУВ: Ж24845

Економічні закони та категорії

6.У.142. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підруч.: для студентів закл. вищ. освіти, які навчаються за освіт.-проф. програмами підгот. бакалаврів галузей знань 07 «Управління та адміністрування» та 05 «Соціальні та поведінкові науки» / Л. М. Гльч, О. В. Акіліна. — Вид. 3-тє, доопрац. — Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2020. — 949, [1] с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 920-936. — укр.

Структурно підручник складається з п'ятнадцяти тем і побудований таким чином, що повністю надає змогу досягти основної мети вивчення курсу «Економіка праці та соціально-трудові відносини» — формування теоретичних і практичних знань щодо функціонування, розвитку та регулювання соціально-трудових відносин у суспільстві. При укладанні підручника авторами враховано матеріали сучасних вітчизняних та закордонних видань з економіки, соціології та ринку праці, наукові розробки українських та зарубіжних вчених щодо ринку праці та соціально-трудових відносин, взято до уваги вимоги міжнародних статистичних стандартів та останні зміни норм трудового права. У підручнику також знайшли відображення результати наукових досліджень доктора економічних наук, доцента Л. М. Гльч та кандидата економічних наук, доцента О. В. Акіліної щодо процесів формування, відтворення та реалізації людського капіталу України, розробки теоретико-методологічних підходів до вивчення проблем формування інноваційної зайнятості, методології дослідження регіональних і галузевих диспропорцій попиту та пропозиції праці, напрямів реалізації інноваційних перспектив трансформації ринку праці, побудови механізму державного регулювання ринку праці.

Шифр НБУВ: ВА856042

6.У.143. Людський капітал в інноваціях, адаптації, потенціалі макро- та мікрорівня: [монографія] / О. З. Апостолок, Ю. А. Богач, А. Ю. Васіна, Т. Л. Желюк, Г. Л. Монастирський, Л. Ф. Морозовська, Д. Павличі, А. А. Турило, А. М. Турило, М. М. Шкільняк; ред.: М. М. Шкільняк, Д. Павличі, А. М. Турило. — Тернопіль: Крок, 2022. — 609 с.: рис. — укр.

Висвітлено ключові категорії сучасного суспільства та ринкової економіки — цінності людини і людського капіталу. Особливу увагу приділено таким економічним явищам і процесам, як

інноватизація, потенціал та адаптація на різних рівнях національної економіки. Охарактеризовано особливості розуміння й оволодіння окремими актуальними аспектами ефективного управління людським капіталом на макро-, мезо- та мікрорівнях. Розглянуто розвиток теорії цінності людини, концепції взаємозв'язку і оцінки категорій «цінність людини» та «людський капітал». Окреслено дефініцію «людський капітал» і його вплив на розвиток підприємства. Визначено соціально-психологічний капітал як складову людського капіталу підприємства. Висвітлено аспекти корпоративної соціальної відповідальності, інноваційний менеджмент і менеджмент інновацій. Розкрито передумови та напрямки імплементації інноваційних технологій менеджменту в управлінні економічним розвитком громад в Україні. Описано інноваційний розвиток підприємства і загальні підходи до його оцінювання. Зазначено, що ефективне корпоративне управління є інструментом підвищення інвестиційної спроможності.

Шифр НБУВ: ВС69149

6.У.144. Оптимізація управління інтелектуальною власністю за процесно-функціональним підходом / В. О. Черепанова, І. В. Силка // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 41-51. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Розроблено спосіб оптимізації управління об'єктами інтелектуальної власності (ІВ) за процесно-функціональним підходом, який базується на використанні нейронних мереж у поєднанні з мережами планування в умовах невизначеності. При аналізі праць різних учених було розглянуто концептуальні підходи до формування управління ІВ за процесним і функціональним підходами до управління. Систематизовано використання штучних нейронних мереж в управлінні інтелектуальною власністю на промислових підприємствах у поєднанні з мережевим плануванням в умовах невизначеності. Нейронні мережі складаються з різної архітектури, але для управління інтелектуальною власністю доцільно використовувати Self Organizing Maps (SOM) Кохонена, Generative Pre-trained Transformer 3 (GPT-3) і багатопараметричний перцептрон Румельхарта або їх поєднання. Доведено, що запропонований науковий підхід (інструментарій) у вигляді нейронних мереж і мережевого планування надає змогу скоротити час на виконання робіт, що пов'язані з управлінням інтелектуальною власністю на промислових підприємствах на засадах процесно-функціонального підходу. На підставі проведеного дослідження проведено розрахунок витрат часу, який підтвердив ефективність упровадження нейромереж у поєднанні з мережевим графіком.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.145. Поведінковий аспект економічного зростання / Т. М. Паневник, Н. К. Болгарова // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 13-18. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто суть і значення поведінкової економіки. Обґрунтовано необхідність урахування інструментарію поведінкової економіки у процесі вирішення соціально-економічних проблем. Проаналізовано макроекономічні показники розвитку економіки України. Розглянуто місце України у світовому рейтингу за рівнем ВВП на душу населення. Проведено інтегральну оцінку загальної економічної активності країни за використанням Індексу глобальної конкурентоспроможності, Індексу людського розвитку, Індексу якості життя країни. Висвітлено міжнародне порівняння показників економічного зростання. Проаналізовано динаміку сукупних доходів, витрат, заощаджень населення та виявлено значний вплив поведінкових факторів на прийняття рішень у цій сфері, розкрито їх взаємозв'язок на мікро- та макрорівнях. Виявлено значний вплив поведінкових факторів на прийняття рішень щодо споживання, витрат і заощаджень. Підкреслено зростання їх значення в умовах кризових явищ. Доведено, що поведінковий аспект економічного зростання передбачає не просто включення у класичні аналітичні моделі психологічних чинників, а комбінацію мікроекономічних складових з макроекономічними. Обґрунтовано необхідність розширення аналізу економічного розвитку на основі врахування поведінкового аспекту як рушійної сили економічного розвитку. Зазначено, що інструменти поведінкової економіки доцільно використовувати у процесі розробки та проведення соціально-економічної політики. Визначено, що поведінкова економіка є одним із інструментів, який посилює можливості ефективного прийняття економічних рішень суб'єктами та їх вплив на соціально-економічні процеси.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.146. Система об'єктивних економічних законів в реаліях сучасного суб'єктивного економічного беззаконня / В. Мандибура // Екон. теорія. — 2021. — № 3. — С. 29-56. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Розкрито відмінності системної дії законів соціальної форми матеріального світу від дії законів, що визначають рух чотирьох природних форм матерії. Показано відмінність наслідків порушення природних і соціальних законів. Поглиблено змістовне розуміння категорії «економічний закон» і уточнено загальний перелік системи об'єктивних економічних законів. Проведено структурування двох основних класифікаційних груп законів, що об'єднані на засадах найбільш типових ознак. За критеріями системної вагомості, а також сутнісного змісту і просторово-часових координат регулюючої дії виділено чотири блоково-типові

групи законів. Виокремлено диференційовані підгрупи законів, що об'єднані за шістьма системно-видовими ознаками. Показано руйнівний характер «наукових» догматів фінансово-боргового «ліберал-монетаризму». Розкрито спонукальну мотивацію, що визначає домінуючу поведінку нинішнього глобально-монополістичного капіталу, яку спрямовано на руйнування системної дії механізмів законів ринкової економіки. Зокрема, показано шляхи руйнування механізму дії закону вартості і законів грошового обігу, які забезпечують еквівалентний характер товарного виробництва і обміну. Розкрито конкретні прояви системно-суб'єктивного беззаконня, що панує в системі грошово-кредитних і фінансово-боргових відносин на глобальному і національно-державному рівнях. Надано оцінку наслідків фінансово-кредитної експансії для країн із різним рівнем розвитку капіталістичного способу виробництва, що призводить до удушення національних економік світовими монополіями шляхом формування непосильного тягаря обслуговування зовнішньо-емісійних запозичень та вилучення у разі несплати безцінних земельних та інших природних ресурсів у приватну власність світових корпоративно-монополістичних кредиторів.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.147. Управління інтелектуальною власністю: навч. посіб. / І. М. Корнілова, Л. А. Оліх. — Вінниця: ТВОРИ, 2021. — 351 с.: рис. — укр.

Розглянуто науково-прикладні інструментарії управління інтелектуальною власністю інноваційних організацій. Подано інформацію про види інтелектуальної діяльності, подвійну природу інтелектуальної власності, об'єкти та суб'єкти авторського права та суміжних прав. Охарактеризовано міжнародну систему управління інтелектуальною власністю. Увагу приділено патентній інформації, державній реєстрації авторського права, класифікації форм трансферу технологій, особливостям управління ліцензуванням у сфері інтелектуальної власності.

Шифр НБУВ: ВА856493

6.У.148. Цифровізація, як тренд економіки вражень в умовах актуалізації інклюзивного розвитку: на матеріалах туристично-рекреаційної сфери України: брошура / Т. О. Ніколайчук, Н. І. Хумарова, М. М. Петрушенко, Л. М. Черчик; НАН України, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень. — Одеса: ШРЕЕД НАНУ, 2021. — 53 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 40-42. — укр.

Висвітлено теоретичні, методологічні та прикладні засади формування послуг вражень як самостійного вектора економічної діяльності в Україні. Визначено економіко-організаційні, нормативні інструменти розвитку послуг вражень в умовах цифровізації. Розроблено методичний базис інформаційно-цифрових інструментів і створення цифрового простору ринку послуг вражень в умовах гео-соціальних і пандемічних обмежень. Обґрунтовано економіко-цифрові механізми розвитку ринку послуг вражень як альтернативної форми розвитку господарської діяльності в країні, напрямом формування стійких міжгалузевих зв'язків, засобом зменшення психологічно-емоційної втоми населення, зниження корпоративного тиску та мотивації людського капіталу одержання позитивних економіко-трудомих результатів. Запропоновано формування дуальної системи надання послуг вражень як традиційним способом, так і у форматі е-послуг, що надасть змогу суб'єктам підприємницької діяльності бути менш вразливими від економіко-суспільних явищ кризового характеру.

Шифр НБУВ: СО38005

6.У.149. Digital transformation of business structures in Ukraine: the barriers and drivers / M. I. Shepeliuk // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 48-53. — Бібліогр.: 26 назв. — англ.

Останніми десятиліттями однією із основних тенденцій розвитку економіки та суспільства стало проникнення інформаційних технологій у різні сфери людської діяльності. Цифрова трансформація економіки ставить виклики економічній науці й управлінню, оскільки соціально-економічні інститути суспільства різко змінюються, як і умови та способи ведення бізнесу під впливом технологічних змін в економіці. Ці проблеми полягають у тому, що традиційні економічні закони (економія від масштабу, ланцюжок створення вартості) вже не функціонують, і з'являються нові економічні суб'єкти (цифрові компанії), які не вписуються в традиційні моделі показників ефективності та бізнесу. Крім того, у контексті цифровізації економіки актуальним питанням є управління суб'єктами господарювання. Для того, щоб країна могла відігравати домінуючу роль у глобальній комп'ютерній економіці, особливу увагу необхідно приділяти виробництву інновацій і можливостям працевлаштування в країні. Для кожної країни виробництво та підтримка технічних навичок є важливим компонентом економічного розвитку, зайнятості, економічного зростання та розвитку. Проаналізовано тенденції розвитку та розмір цифрової економіки в Україні та інших країнах світу. Визначено ключові тенденції, які визначатимуть напрям цього типу економіки. Доведено, що цифровізація має здійснюватися відповідно до принципів рівного доступу, створення вигод, економічного зростання, сприяння розвитку інформаційного суспільства та орієнтації на співпрацю. Наведено переваги цифровізації української економіки, а також вказано за-

грози та ризики, які виникнуть у результаті цього процесу. Таким чином, розвивальна роль багатьох країн, включно з Україною, пов'язана з необмеженим доступом і трансформацією нових форм економічного розвитку з урахуванням використання інтелектуальних навичок.

Шифр НБУВ: Ж14572

Див. також: 6.С.33, 6.У.140, 6.У.387

Ринкова економіка

6.У.150. Глобальна переорієнтація світового економічного простору в сучасному вимірі на фоні російсько-української війни 2014 — 2022 рр. / В. А. Студінський // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 78-84. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

За сучасних умов, зокрема після початку повномасштабної російської агресії щодо України 24 лютого 2022 рр., поставлено перед світом ряд серйозних проблем у різних вимірах. Економічний простір світової цивілізації є одним із них. Насамперед це пов'язано з тим, що в умовах війни, особливо повномасштабної, важливими чинниками перемоги є не лише кількісна воєнна перевага однієї з воюючих сторін, але й переваги в економічній сфері, які базуються на сучасних технологіях виробництва. Разом з тим, виникають питання консолідації світової спільноти на боці країни, яка стала жертвою країни-агресора. У конкретному випадку мова йде про Україну, яка була піддана нападу з боку Російської Федерації. Саме консолідація країн-членів Європейського Союзу, країн-членів НАТО, а також окремо взятих країн, як то Сполучених Штатів Америки, Великої Британії, Канади, Польщі, Німеччини, Японії, Австралії та інших держав додає сил у цій нерівній боротьбі України з РФ. Окрім цього, не можна применшувати роль міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС, Світової Організації Торгівлі, МВФ та інших. Об'єднання зусиль окремих держав, міжнародних організацій, економічних міжнародних систем, які протистоять агресивній політиці РФ, нівелює зусилля країни-агресора у сфері домінування у світі. Запроваджені економічні санкції провідними країнами світу та міжнародними організаціями вже на самому початку повномасштабної агресії РФ проти України поставили на межу катастрофи економіку країни-агресора, зокрема її фінансову систему. Після Другої світової війни це найбільш масштабне перетворення, оскільки механізми безпеки взагалі та економічної зокрема, що були закладені в Статуті ООН, Гельсінської угоди 1975 р. не дають сьогодні жодних гарантій. Навіть Будапештський меморандум, яким гарантувалася безпека та територіальна цілісність України не спрацював та був порушений РФ, яка підписала цей документ. На даний момент фундаментальних та узагальнюючих праць з цього приводу нема, оскільки сама тема є доволі новою і потребує в перспективі комплексного дослідження. Разом з тим, існує велика кількість оцінок поточного моменту та перспектив розвитку світового цивілізаційного економічного глобального простору. Мета дослідження — визначення можливих перспектив перетворення світового цивілізаційного економічного простору та нового місця України в цій системі. Зроблено спробу розглянути питання перспективи глобальної переорієнтації світового економічного простору в контексті сучасних масштабних змін на фоні російсько-української війни. Висновки: в результаті повномасштабної агресії РФ проти України перед світовим співтовариством поставлено ряд серйозних ризиків у економічній, політичній, військовій, екологічній та інших сферах. Світ повинен був відреагувати на порушення світової рівноваги і балансу, викликаного агресивною політикою РФ. В результаті було вжито ряд рішучих кроків світовим співтовариством у сфері переорієнтації глобального економічного простору.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.151. Децентралізована емісія в блокчейні Біткоїн і монетарне правило Накамото / Т. Унковська // Екон. теорія. — 2021. — № 3. — С. 91-110. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

За допомогою математичного моделювання досліджено властивості блокчейна системи Біткоїн як нового глобального феномена монетарної економіки, що потребує осмислення з точки зору економічної теорії — саморегульованої системи децентралізованої емісії без участі органу монетарної влади. Проаналізовано параметри системи Біткоїн, що задають динаміку саморегульованого емісійного механізму, який працює в піринговій мережі, і забезпечує поступове зростання «грошової маси» із темпами, що знижуються, і переходом в довгостроковому періоді у граничний стан з максимальним обсягом (21 млн BTC). Саморегулювання реалізується через негативний зворотний зв'язок між зміною керуючих параметрів і швидкістю майнінгу біткоїн. Керуючими параметрами є цільовий інтервал значень хеш-функції і рівень складності майнінгу біткоїн (Bitcoin Difficulty), який визначається залежно від відхилення реальної швидкості майнінгу від цільового значення. Це забезпечує підтримку постійної швидкості майнінгу і стійкості темпів емісії. Запропоновано сплайн-функцію, яка описує щорічне збільшення емісії криптовалюти відповідно до протоколу Proof-of-Work в алгоритмі блокчейна

Біткоїна. Ця слайд-функція надала змогу встановити монетарне правило, що визначає щорічні темпи емісії. Запропоновано назвати це монетарне правило на ім'я розробника системи Біткоїна — монетарне правило Накамото. Монетарне правило Накамото можна розглядати як перший приклад програмованого монетарного правила, закладеного в алгоритмі децентралізованої емісії на основі технології блокчейна. Центральні банки можуть використовувати аналогічний підхід з необхідними модифікаціями для розробки своїх програмованих монетарних правил на основі технології DLT або блокчейна для емісії цифрових валют центральних банків (CBDC).

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.152. Корекція монетарної політики під впливом коронакризи та довгострокових чинників / Т. Кричевська // Екон. теорія. — 2021. — № 2. — С. 65-92. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Показано модифікацію монетарної політики та модифікацію її взаємодії з фіскальною політикою у відповідь на виклики глобальної фінансової кризи та коронакризи, а також розкрито потенційні корекції макроекономічної політики у відповідь на довгострокові структурні зміни у глобальній економіці. Специфіка глобальної фінансово-економічної кризи, винуватцями якої стали саме фінансові посередники, та переконання у більшій ефективності ринків, аніж держави, зумовили домінування монетарних інструментів у боротьбі з цією кризою. Втім, виключно монетарне стимулювання не вирішує структурні проблеми і, діючи з дуже низьким ступенем адресності, але у величезних масштабах, призводить до накопичення боргів і фінансових криз. Коронакриза змусила вдатися до бюджетного стимулювання з метою забезпечення адресності стимулів і стала поштовхом для обговорення можливостей більш ефективного використання потенціалу фіскальної політики з метою підвищення потенційного ввп і зниження нерівності. Розкрито такі потенційні довгострокові корекції макроекономічної політики: збільшення акценту на підтримці інтересів найманих працівників; збільшення інклюзивності монетарної і фіскальної політики; зростання ролі фіскальної політики як інструменту макроекономічної стабілізації; перегляд теорії взаємодії монетарної і фіскальної політики; перегляд превентивного підходу до антиінфляційної політики, який передбачає реакцію монетарної політики на відхилення прогнозу інфляції від цільового орієнтуру, і поява альтернатив: реакція на фактичне досягнення і збереження протягом певного часу цільового рівня інфляції та компенсація попередніх відхилень від інфляційного таргету; модифікація оптимальної антиінфляційної політики у відповідь на інфляцію попиту й інфляцію пропозиції; корекція монетарної політики провідних економік у відповідь на зростання інфляції унаслідок вичерпання тривалих глобальних дезінфляційних чинників, що діяли з 1980-х; більш активне монетарне і фіскальне стимулювання в економіках з ринками, що формуються.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.153. Маркетингові комунікації в сучасному мінливому середовищі: міжнар. колект. монографія / Victor, J. Sobura, M. Bajak, P. Chlipala, T. Olchawa, K. Sanak-Kosmowska, Agnieszka Zbikowska, M. O. Багорка, Ю. В. Гаврилюк, А. М. Гаврилюк, В. Ф. Іванов, Н. С. Ілляшенко, С. М. Ілляшенко, І. Г. Кадирус, А. О. Катруліна, Р. І. Колядюк, Л. М. Курбацька, Т. С. Мішустіна, Є. В. Ромат, Д. О. Сосновський, І. В. Тараненко, Ю. С. Шипуліна, Ю. П. Шегельська, С. С. Яременко; ред.: В. Ф. Іванов, Є. В. Ромат; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Краківський економічний університет, Спільна рекламистів України. — Київ: Студцентр, 2022. — 212 с.: табл., рис. — укр.

Досліджено розвиток теоретичних положень і практик маркетингових комунікацій. Розглянуто базові засади та інструменти маркетингових комунікацій, сучасні тенденції розвитку теорії та практики. Проаналізовано специфічні особливості різних типів бізнес-комунікацій у конкретних напрямках діяльності. Висвітлено стратегічну роль інтегрованих маркетингових комунікацій в інноваційній діяльності підприємств. Оптимізовано структуру інвестпроектів для максимізації гарантій досягнення частки ринку та наведено нові показники привабливості інвестицій в обґрунтування маркетингових стратегій. Досліджено тенденції розвитку та трансформації системи управління івент маркетингу. Охарактеризовано технології доданої реальності в інтегрованих маркетингових комунікаціях.

Шифр НБУВ: ВА856547

6.У.154. Методичний підхід до розрахунку вартості дослідно-конструкторських робіт зі створення космічних апаратів / В. Т. Марченко, О. А. Пегляк, Н. П. Сазіна, П. П. Хорольський // Техн. механіка. — 2021. — № 3. — С. 83-98. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — розроблення методичного підходу на створення єдиної для всіх виконавців дослідно-конструкторських робіт (ДКР) галузевої комп'ютеризованої методики розрахунку очікуваної вартості виконання ДКР зі створення космічних апаратів (КА). Основу методичного підходу складає вартісна модель КА та практичні рекомендації щодо розробки галузевої комп'ютеризованої методики. Вартісні параметри створення, виробництва й

експлуатації нових зразків КА та їх технічний рівень (досконалість) є визначальними факторами для оцінки їх конкурентоспроможності. Для ухвалення рішення про доцільність створення (або продовження робіт) нового зразка КА необхідно мати коректні результати розрахунку очікуваних витрат для виконання ДКР. Використання в методиках розрахунку очікуваних витрат для виконання ДКР зі створення нових зразків ракетно-космічної техніки стандартизованого методу калькуляції є неприйнятним через необхідність наявності відпрацьованої конструкторської і технологічної документації, яка є кінцевим результатом будь-якої ДКР. Розробка якісної галузевої методики розрахунку очікуваної вартості ДКР зі створення КА на основі параметричних методів (основні методи в методиках космічних агентств США й Європи) неможлива через відсутність в космічному агентстві України галузевої статистичної бази даних трудомісткості та матеріаломісткості таких робіт. Тому і виникає необхідність розробки нестандартної вартісної моделі ДКР зі створення КА. Авторами в основу вартісної моделі закладено метод покомпонентної аналогії відносно простих складових частин КА, використання руху (знизу — вверху) по гілках зваженого орієнтованого деревовидного графа, який є моделлю технічної структури КА та методи нечіткої математики. Деревовидний граф Gi(V(C), D) моделює технічну структуру КА (V, D і С-множини відповідно вершин, дуг графа та складових частин КА; кожній вершині графа відповідає складова частина КА). Наведено нестандартну вартісну модель ДКР зі створення КА (яка по своїй суті близька до нелінійної параметричної вартісної моделі) та методичну основу для розробки сучасної галузевої методики розрахунку вартості ДКР зі створення КА із деталізацією за складовими частинами та за етапами.

Шифр НБУВ: Ж16745

6.У.155. Основи біржової діяльності: підручник / Д. О. Приходько. — Харків: Бровін О. В., 2021. — 279 с.: рис., табл. — укр.

Розроблено відповідно до мети формування системи теоретичних знань, практичних умінь та навичок з біржової діяльності за базовими основами функціонування системи бірж в умовах ринкової економіки та особливостями розвитку біржової діяльності в Україні. Визначено організаційно-економічні основи біржової діяльності: економічна сутність біржі та її види; історичні аспекти виникнення бірж; виникнення біржового ринку України та його регулювання; створення біржі та її структура тощо. Розглянуто практичні основи біржової діяльності: товарна біржа; фондова біржа; валютна біржа тощо.

Шифр НБУВ: ВА856029

6.У.156. Ринок цінних паперів у питаннях та відповідях: навч. посіб. / А. Ю. Рамський, Ю. М. Жукова, С. М. Обухний. — Київ: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2021. — 227 с.: рис., табл. — укр.

Вміщено матеріал, який надає комплексне уявлення про функціонування ринку цінних паперів, його організаційну структуру та учасників. Охарактеризовано різні види цінних паперів, розглянуто питання емісії та обігу цінних паперів, методи розрахунку біржових індексів, особливості здійснення інвестицій у цінні папери та ризики, пов'язані з ними. Висвітлено основні принципи діяльності фондової біржі, а також питання визначення прибутковості портфеля цінних паперів.

Шифр НБУВ: ВА856030

6.У.157. Розвиток фінтеху: тенденції та наслідки для ринку фінансових послуг / А. Ю. Семенов // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 173-183. — Бібліогр.: 39 назв. — укр.

Мета роботи — визначення наслідків цифровізації та розвитку фінтех-сфери для ринку фінансових послуг. Виявлено та охарактеризовано ряд трансформаційних тенденцій для ринку фінансових послуг, серед яких основними є: дезінтермедіація на ринку фінансових послуг — як процес «усунення» класичних фінансових установ від безпосереднього процесу обміну фінансовими активами; демократизація процесів надання фінансових послуг — як процес розширення діапазону фінансових продуктів; дезагрегація фінансових послуг — як процес дроблення фінансових послуг на окремі фінансові продукти; зростання інклюзивності фінансових послуг, що передбачає більшу їх доступність для різних категорій клієнтів; поява децентралізованих фінансових послуг — як концепція та екосистема фінансових сервісів, за якої надання фінансових послуг і продуктів здійснюється напряму без традиційних фінансових посередників у межах публічної відкритої та децентралізованої блокчейн-мережі; розвиток автоматизації та віртуалізації фінансових послуг, що передбачає широке застосування технологій штучного інтелекту, алгоритмічної оцінки кредитоспроможності клієнтів, автономного ризик-менеджменту, автоматизованого трейдингу на біржі, роботу віртуальних асистентів, робо-едвайзерів і систем безпеки від шахрайства; поява вбудованих фінансових продуктів — як частина послуг поза межами застосунків фінансових установ. Наслідком цих тенденцій є скорочення попиту на фінансові послуги як на окремий продукт класичних фінансових установ; зниження прибутків традиційних постачальників фінансових послуг; розширення нових бізнес-моделей надання фінансових послуг у кооперації з технологічними компаніями; зростання потреби в оновленні

нормативно-правового забезпечення процесів надання фінансових послуг, а також інтеграція масових фінансових продуктів у клієнтські пропозиції нефінансових компаній у межах єдиної екосистеми продуктів і послуг цифрової компанії.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.158. Співвідношення глобалізації та локалізації економічних процесів в умовах зростання глобальних ризиків / В. Сіденко // Екон. теорія. — 2021. — № 3. — С. 72-90. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Проаналізовано зміни у співвідношенні глобалізації та локалізації економічних процесів в умовах посилення глобальної нестабільності, зростання геополітичного суперництва та появи і поширення нових глобальних ризиків технологічного, екологічного та біологічного походження. Дослідження доводить, що зростання глобальних ризиків зумовлює модифікацію піраміди потреб Маслоу у напрямі відносного посилення потреб безпеки — з багатоманітними наслідками в аспекті територіальної організації економічної діяльності та мобільності. Обґрунтовано, що експансія глобальних процесів може призводити до надмірних рівнів концентрації та гомогенізації економічних процесів, пригнічення форм самоорганізації на локальному рівні, створюючи ризики порушення стійкості локальних соціально-економічних структур. Важливим наслідком є трансформація глобалізаційного процесу через значне посилення регіональних і локальних чинників. Цей тренд зумовлює формування глобалізації як двомірного процесу, в якому поєднуються глобалізаційні та локалізаційні тенденції. Обґрунтовано, що баланс між процесами глобалізації та локалізації може зміщуватися на користь останньої внаслідок: загострення глобальної конкурентної боротьби за ресурси і ринки в умовах кардинальних технологічних і структурних зрушень у світовому господарстві; посилення міжнародної нестабільності в умовах геополітичного протистояння старих і нових центрів глобальної сили; недостатньої ефективності глобальних відповідей на кліматичні зміни та пандемії; ризиків цифрового віртуального середовища, що ведуть до посилення національного і регіонального регулювання та фрагментації глобального цифрового середовища; впливу технологій четвертої промислової революції у напрямі посилення локалізаційних тенденцій щодо глобальних ланцюгів створення вартості.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.159. Фінанси, гроші та кредит: [навч. посіб.] / М. П. Політило, І. Б. Хома, О. М. Чубка, Н. Б. Ярошевич, А. І. Якимів; «Львівська політехніка», нац. ун-т, «Айкю Холдинг», товариство з обмеженою відповідальністю. — Львів: Новий Світ-2000, 2022. — 233 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 228-233. — укр.

Акцентовано увагу на суті та функціях фінансів, грошей, грошового обороту і грошових потоків. Описано аспекти грошового ринку, грошових систем, кредиту, інфляції та грошових реформ. Увагу приділено характеристикам фінансової системи, валютних відносин та валютних систем, кількісної теорії грошей і сучасного монетаризму. Окреслено особливості кредитних систем, роль центрального та комерційних банків й спеціалізованих фінансово-кредитних установ. Розглянуто структуру бюджетної системи України, бюджетний устрій та принципи побудови бюджетної системи України. Зазначено, що податки є основним джерелом доходів бюджету. Розкрито причини виникнення бюджетного дефіциту і з'ясовано джерела фінансування.

Шифр НБУВ: ВС69148

6.У.160. Фінансові інститути і фінансовий контроль / А. Хмельков // Екон. теорія. — 2021. — № 2. — С. 47-64. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Визначено, що інститут фінансового контролю має чітко окреслені межі застосування в суспільстві, сфера його прямого застосування — це формування, розподіл та використання публічних фінансів. Показано, що інститут контролю має бінарну природу, врахування якої надає змогу розрізнити його формальний та неформальний зміст і знаходити шляхи підвищення ефективності його використання. Неформальний зміст інституту контролю пов'язаний з фінансовою мораллю суспільства та його членів, а формальний — з компетенцією, або практичною діяльністю агентів інституту контролю як його структурних елементів на користь суспільству у вигляді фінансової вигоди. Доведено, що суспільна корисність інституту контролю визначається фінансовою та інституційною вигодою від його функціонування. Показано, що інститут контролю перебуває у стані дисфункції. Запропоновано шляхи подолання встановленої дисфункції — надання інституту контролю повноважень із запобігання скоєнню фінансових порушень та відшкодування збитків у повному обсязі.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.161. Цифрові валюти: проблема довіри / В. Козюк // Екон. теорія. — 2021. — № 2. — С. 93-117. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Поява криптовалют відновила дискусії про перспективи монетарного порядку та роль центральних банків у ньому. В конкуренції між грошовими формами зростає роль функціональності, а сам платіжний простір може виявитись фрагментованим з подальшим зниженням ефективності монетарної політики. Цифрова валюта центробанків (CBDC) розглядається монетарними ор-

ганами як спосіб відповіді на технологічні виклики та заповнити провал ринку, пов'язаний з окремими імперфекціями цифрових валют приватної емісії. Успіх тієї чи іншої грошової форми залежить від довіри як прояву колективного досвіду. Поставлено питання про те, чи мають центробанки перевагу над цифровими валютами приватної емісії з міркувань довіри в умовах, коли вірогідно зміни вікової структури населення мають значення для поширення фінтеху. На основі емпіричного аналізу виявлено, що економічні агенти не ототожнюють цифрові валюти центробанків і приватної емісії. Інфляційний досвід спонукає до більшої довіри щодо останніх, тоді як рівень незалежності центробанків та цінова стабільність не є факторами кращої довіри до CBDC. Інституціональні характеристики країн також не вказують на те, що успішні центробанки можуть скористатися «парасолькою» довіри до власних цифрових валют, а фактори технологічної просунутості не виявляють явної значимості. Соціальний капітал краще працює на користь довіри до цифрових валют приватної емісії. При цьому вікова структура населення є сильним фактором, завдяки якому у суспільствах з більшою часткою молодих цифрові валюти (чи то централизовані, чи то приватної емісії) користуються більшою довірою. Зроблено висновки, що в ситуації, коли довіра до цифрових грошей не спирається на інституційні фактори, які історично перебували в основі забезпечення стабільності монетарного порядку, створюються передумови для підвищення його вразливості. В умовах зростаючої ролі вікової структури як фактора довіри до цифрової форми грошей якість соціальних взаємодій ставатиме принципово важливою інституційною передумовою стабільності монетарного порядку.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.162. Problems of the development of trust management in the conditions of the modern global financial market / S. V. Perminov // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 196-201. — Бібліогр.: 18 назв. — англ.

Розглянуто ключові проблеми розвитку ринку довірчого управління на сучасному етапі становлення глобального ринку. Усі проблеми визначено в межах основних трендів розвитку фінансового ринку, що пов'язано з ускладненням його суб'єктної структури та зміною структури інструментів. Крім того, активне розширення ринку відбувається і за рахунок упровадження посередників і соціальних медіа як специфічних гравців ринку. Активна диджиталізація економічної діяльності призводить до формування нових галузей діяльності, у тому числі й до необхідності формування системи кібербезпеки. Нові правила функціонування ринку довірчого управління вимагають розробки відповідного нормативного забезпечення функціонування ринку та формування глобальних ланцюжків створення вартості. Проблемним питанням є також і поінформованість нових клієнтів з послугами довірчого управління, правилами функціонування ринку. Варто враховувати і процеси глобальної офшоризації, яка визначає ключові напрямки нормативного регулювання як на глобальному ринку, так і його регіональну адаптацію. Розглянуто особливості напрацювання нормативно-регуляторного забезпечення функціонування фінансового ринку в цілому, а також ринку довірчих операцій зокрема в сучасних умовах, із прикладами реалізації даної концепції в окремих високорозвинених країнах (США, Велика Британія та ін.), з урахуванням вимог міжнародних організацій до забезпечення та регулювання даних ринків з метою протистояння відмиванню грошей, ухиляння від сплати податків, прихованню бази оподаткування. Крім того, запропоновано деякі варіанти мінімізації негативних наслідків ключових проблем розвитку ринку довірчого управління або мінімізації пов'язаних із цим ризиків.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.163. Shortageflation 3.0: воєнна економіка — державний соціалізм — пандемічна криза / Гж. В. Колодко // Екон. теорія. — 2021. — № 3. — С. 5-28. — Бібліогр.: 69 назв. — укр.

Криза, спричинена пандемією коронавірусу, змусила уряди та центральні банки вжити заходів, спрямованих на захист рівня життя людей та підтримку виробничої та сервісної діяльності компаній. Політика агресивного підвищення пропозиції грошей викликала значне збільшення дефіциту бюджету та державного боргу. Важливо врахувати ступінь її впливу на ескалацію інфляційних процесів та сформулювати поради щодо економічної політики. Інфляція вже фактично вища, ніж це показують офіційні індикатори, оскільки вона частково придушена. Зростання загального рівня цін не повністю відображає фактичний рівень інфляції. Зазначено, що дефіцитфляція (shortageflation 3.0) — одночасним виникненням інфляції цін та придушеної інфляції, яка супроводжується дефіцитом. Методологічно цікавим є порівняння цього явища, з яким стикаємося зараз («shortageflation 3.0»), із придушенням інфляції в економіці воєнного часу («shortageflation 1.0») та з подібним явищем в економіці країн державного соціалізму («shortageflation 2.0»). Такі порівняння підкреслюють не тільки схожість цих процесів, а й відмінності, що виникають як результат специфічності реакції домогосподарств та підприємств. Розглянуто п'ять каналів розвантаження надмірних заощаджень із зазначенням найбільш вигідних з них з точки

зору сталого економічного розвитку у постпандемічному майбутньому. Особливо важливо сприяти перетворенню вимушених заощаджень у заощадження добровільні та одночасно стимулювати перетворення інфляційних грошових резервів в ефективний попит, розширюючи таким чином використання існуючих виробничих потужностей та інвестицій, що створюють нові потужності.

Шифр НБУВ: Ж24845

Див. також: 6.У.179, 6.У.191, 6.У.316

Мікроекономіка

6.У.164. Економічна теорія. Мікроекономіка: підруч.: у 2 ч. Ч. 1 / В. Д. Лагутін, Ю. М. Уманців, К. М. Ніколаєць, Л. В. Лебедева, В. А. Романенко, Т. С. Ожелевська, О. В. Вертелева, В. В. Хрустальова, І. О. Штундер, Ю. І. Ясько; ред.: В. Д. Лагутін; Київський нац. торг.-екон. ун-т. — 2-ге вид., доопрац., перероб. — Київ, 2021. — 395 с.: рис., табл. — укр.

Підручник підготовлено відповідно до програми дисципліни. Розглянуто суть економічної теорії як науки, стан та перспективи розвитку на підставі сучасних теоретичних концепцій. Підручник складено з двох частин: мікроекономіка — де важлива увага приділена теорії поведінки споживача, суті розвитку підприємства, розвитку конкурентних відносин; макроекономіка — розглянуто ринки національної економіки та їх рівновага, проблеми макроекономічної нестабільності.

Шифр НБУВ: В358866/1

6.У.165. Концепція проєктування зворотних потоків у ланцюгах постачання / Н. Б. Ільченко, Д. В. Кочубей // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 144-151. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Досліджено суть, структуру та формування процесів управління зворотними потоками в ланцюгах постачання; визначено основні напрями та зміст зворотних потоків у логістичних системах і ланцюгах постачання; визначено поняття та зміст реверсивної логістики та логістики зворотних потоків. Досліджено суть процесу управління зворотними потоками відповідно до референтної моделі бізнес-процесів у ланцюгах постачання SCOR. Застосування логістичного підходу до управління зворотними потоками визначило окрему сферу логістики — зворотну логістику. Підприємства в ланцюгу постачання мають пропонувати споживачам ефективну послугу з управління поверненням, яка надає змогу мінімізувати потенційне погіршення відносин зі споживачами для управління процесом повернення постачальнику у випадку несправних товарів, термін придатності яких закінчився, або надлишків запасів. Для здійснення цього процесу необхідно належним чином вивчити канали зв'язку та бізнес-процеси для створення ефективної системи зворотного зв'язку в післяпродажному обслуговуванні з метою мінімізації витрат на повернення. Певні підприємства вважають зворотні логістичні процеси негативним явищем і не зосереджуються на управлінні ними, хоча підприємства, які впроваджують ефективний зворотний логістичний процес, можуть одержати низку суттєвих переваг. Серед них: зменшення витрат, збільшення швидкості обслуговування споживачів, підтримка лояльності споживачів. Розроблена модель бізнес-процесів надає змогу структурувати завдання з управління зворотними потоками й одержати ефективний інструмент для реалізації SCOR-моделі управління ланцюгами постачання.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.166. Потенціал і розвиток бізнесу: навч. посіб. / О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак, Л. В. Белінська, І. Г. Волинцев, Н. О. Грицюк, Л. С. Громко, Т. І. Данилюк, А. М. Колосок, В. П. Левченко, Л. Г. Ліпич, В. В. Мальцева, Г. В. Миськів, І. Р. Мицишин, Т. В. Сак, О. В. Скорук, В. В. Тринчук, О. А. Хілуха, Т. О. Шматковська, Л. О. Ющишина; ред.: О. М. Полінкевич, Л. В. Шостак; Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2019. — 591 с.: табл., іл. — Бібліогр. в кінці тем та с. 556. — укр.

Розглянуто актуальні питання формування, оптимізації та оцінювання потенціалу бізнесу, управління ним в умовах економічної нестабільності, методичні та практичні аспекти розвитку підприємством. Визначено графоаналітичну модель потенціалу та показано її використання при оцінці вартості бізнесу. Надано характеристику потенціалу бізнесу. Визначено формування аотенціалу бізнесу. Розглянуто теоретичні основи оцінювання потенціалу бізнесу. Надано методичні підходи до оцінювання потенціалу бізнесу. Розглянуто питання стратегічного потенціалу бізнесу. Увагу приділено питанням організаційного потенціалу підприємства. Зазначено завдання формування виробничого та інноваційного потенціалу підприємства. Надано оцінку вартості основних засобів. Розглянуто логістичний потенціал бізнесу.

Шифр НБУВ: ВА856660

6.У.167. Прийняття рішення про підприємницьку діяльність на основі підприємницької ідеї / О. Є. Гапоненко, С. О. Степурина, О. К. Павленко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 152-157. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — компаративний аналіз і теоретико-прикладне обґрунтування процесів прийняття фундаментального управлінського рішення щодо започаткування підприємницької діяльності, в основі якого полягає підприємницька ідея. На думку авторів, першочерговим завданням формування підприємницької ідеї є необхідність визначення мети, шляхів і засобів її досягнення, а також принципів. Розроблено класифікацію джерел формування комплексу ідей, що надає змогу зіставити джерело ідеї з перспективами розвитку компанії. З цією метою в дослідження запропоновано залучити групу експертів — фахівців певної галузі. Проведений ґрунтовний аналіз сучасних досліджень щодо процесу формування підприємницької ідеї та прийняття адекватного, обґрунтованого рішення щодо її розробки надав змогу зробити висновок про те, що процес прийняття рішення щодо вибору виду та напрямку або множини альтернативних напрямків підприємницької діяльності потребує аналізу всього комплексу параметрів, які формують зміст підприємницької ідеї у поєднанні з варіантами та стратегією досягнення результатів цієї ідеї — як генеральної цілі (місії), як сенсу існування компанії та як способу досягнення проміжних цілей. Апробацію процесу вибору проведено на прикладі компанії з виробництва медичного обладнання. Виявлено потенційні можливості та шляхи забезпечення конкурентних переваг і пріоритетних напрямків розвитку компанії. Перспективою подальших досліджень у даному напрямку є побудова експертної системи щодо пошуку ефективних векторів і сценаріїв стратегічного розвитку компанії в різноманітних умовах зовнішнього середовища.

Шифр НБУВ: Ж14572

Див. також: 6.Х.615

Менеджмент. Маркетинг

6.У.168. Еволюція теоретичної думки щодо трактування маркетингових стратегій підприємств / Т. В. Пономаренко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 6-12. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Визначено поняття «стратегія» як план, конкурентні дії, модель поведінки, позиція на ринку, концепція та перспектива. Стратегія являє собою комплексний, єдиний та інтегрований план, набір дій і заходів для вирішення конкретної проблемної ситуації, досягнення цілей цілеспрямованого характеру, які розроблено заздалегідь на певний період часу. Сучасні тенденції реалізації стратегій передбачають забезпечення якості продуктів, фокусування на окремих групах споживачів і вдосконалення продуктів та послуг. Стратегії лідерства та мінімізації витрат і диференціації зазвичай орієнтовані на одержання конкурентної переваги в межах широкого кола сегментів галузі, тоді як стратегія фокусування передбачає одержання переваг стосовно витрат або диференціації у вузьких сегментах галузі. Виявлено сучасні тенденції реалізації стратегій диференціації, лідерства, мінімізації витрат і фокусування на прикладі підприємств країн ЄС. Визначено три найбільш популярні стратегії компаній: фокус на високій якості — 52,3 % компаній ЄС використовують цю стратегію; фокус на задоволенні ustalених груп споживачів — 50,3 %, що відображає світогляд або мислення підприємців на цих ринках і підтверджує теоретичну думку про те, що стратегія — це концепція, яка має прояв у світогляді зацікавлених сторін і власників бізнесу; фокус на вдосконаленні існуючих продуктів і послуг, яку в середньому використовують 41,5 % компаній. Крім цього, фокус на зверненні до нових груп споживачів використовують 37,7 % фірм ЄС, а на конкретному для клієнта рішенні — 36,7 % організацій. Доведено, що більшість компаній ЄС використовують дві або більше стратегій водночас, які побудовані на інноваційній діяльності (продуктів, послуг, бізнес-процесів).

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.169. Економіка і менеджмент 2022: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 11 — 12 квіт. 2022 р.: у 5 т. Т. 1. Сучасні методи та інструменти управління суб'єктами підприємства / Дніпропетровська облдержадміністрація, Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара, Університет митної справи та фінансів, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз, Полтавський державний аграрний університет, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Університет прикладних наук, Центр менеджменту, Університет страхування та фінансів ВУЗФ, Баїшев Університет, Мерія м. Громадка. — Дніпро, 2022. — 111 с.: рис. — укр.

Визначено фінансову санацію підприємства як елемент антикризового управління. Вказано організаційно-економічний механізм забезпечення економічної стійкості підприємства. Звернено увагу на оцінку економічного потенціалу підприємства в умовах ринкової нестабільності, окремі аспекти проєктування системи управління персоналом. Вказано проблеми розвитку сучасних систем управління персоналом і методи їх оптимізації. Запропоновано стратегії підвищення ефективності діяльності підприємства. Розглянуто матеріальне стимулювання праці як елемент мотивації персоналу підприємства, управління трудовими ресурсами

як фактор конкурентоспроможності підприємств в сфері IT-послуг. Вказано основні функції та принципи комерційної діяльності. Звернено увагу на особливості формування ефективного колективу, стимулювання працівників як засіб розвитку підприємства.

Шифр НБУВ: В358855/1

6.У.170. Логістика: навч. посіб. / Л. А. Величко; Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. — Дніпро: Біла К. О., 2019. — 95 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 93-95. — укр.

Розглянуто логістику як інструмент розвитку ринкової економіки. Увагу приділено меті, завданням та функціям торгівельної логістики. Досліджено об'єкти логістичного управління. Охарактеризовано типові логістичні активності в управлінні закупівлями. Проаналізовано діяльність розподільчих центрів у логістичних ланцюгах. Досліджено транспортну торгівельну логістику. Визначено інформацію логістику та торгівельні логістичні системи. Досліджено ефективність торгівельної логістичної системи та методику її оцінювання.

Шифр НБУВ: ВА856415

6.У.171. Логістичний потенціал: до питання термінології / Н. В. Черношська, К. З. Стасюк // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 121-126. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Наголошено на важливості впорядкування української термінології з логістики та управління ланцюгами постачання. Поповнено науковий дискурс щодо терміна «логістичний потенціал» («ЛП»). Здійснено порівняльний та критичний аналіз змісту наукового поняття «ЛП» із наявних напрацювань вітчизняних наукових шкіл і запропоновано уніфікований термін «ЛП», придатний до подальшої кодифікації в термінологічному словнику з логістики та управління ланцюгами постачання.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.172. Матеріали наукової конференції «Сучасний менеджмент організації: витоки, реалії та перспективи розвитку», 23 квітня 2021 року / ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», Національний фармацевтичний університет, Білоруський нац. техн. ун-т, Brookbridge (Head Office) Брокбридж-міжнародні перевезення і сервіфікація, Клуб професіоналів. — Київ: КРОК, 2021. — 288 с. — укр.

Наведено результати сучасних наукових досліджень із новітніх напрямків розвитку менеджменту сучасних організацій. Висвітлено проблеми управління сучасних організацій, а також перспективи розвитку сучасного менеджменту. Охарактеризовано вплив інноваційних підходів в управлінні на ефективність діяльності підприємств та компаній. Розглянуто питання конфліктів в адміністративному менеджменті та шляхи їх подолання. Проаналізовано інформацію, її види та роль у менеджменті. Увагу приділено особливостям впливу транснаціоналізації на розвиток світової економіки. Розкрито постпандемічні трансформації логістики у світовій економіці. Запропоновано способи активного пошуку та залучення покупців. Висвітлено питання стратегічного планування медичної галузі України.

Шифр НБУВ: ВА854479

6.У.173. Менеджмент і маркетинг: посібник / К. М. Краус, Н. М. Краус, Ю. М. Радзіховська. — Київ: Аграр Медіа Груп, 2022. — 241 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 237-241. — укр.

Сучасні суб'єкти господарювання відзначаються постійним та динамічним зростанням своїх можливостей, потужностей і сфер впливу, а це, в свою чергу, призводить до посилення глобальної конкуренції. Зміна філософії прийняття управлінських рішень, способів планування, організації, контролю та керування суб'єктом господарювання вимагають впровадження систем автоматизованого управління бізнес-процесами, просування, постачання та збуту товарів і послуг. Розглянуто загальні засади системи менеджменту. Проаналізовано основи теорії прийняття управлінських рішень. Досліджено основні функції менеджменту. Особливу увагу приділено мотивації в управлінні та контролю результатів роботи. Охарактеризовано напрями маркетингової політики суб'єктів господарювання. Розглянуто особливості товарної і цінової політики суб'єктів господарювання.

Шифр НБУВ: ВА856410

6.У.174. Морально-психологічний та психоемоційний стан організації як показник якості менеджменту / І. В. Сушик, О. Г. Сушик // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 106-120. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Досліджено важливість формування та підтримки морально-психологічного та психоемоційного стану організації в системі управління. Доведено взаємозалежність якості менеджменту від дії соціально-психологічних методів управління, які впливають на свідомість працівників, на філософію відносин у компанії, їх соціальні, етичні, ментальні та інші інтереси. Визначено складові здорового клімату в організації, способи їх формування та діагностики. Проаналізовано традиційні та інноваційні методи управління організацією. Особливу увагу звернено на такі інструменти та технології управління, як корпоративна культура, командоутворення, емоційний інтелект, корпоративний гумор тощо. Наведено зарубіжний досвід управлінських нововведень. Ак-

центовано на потребі відновлення психоемоційного здоров'я працівників організації в часи коронавірусної інфекції COVID-19 і постковідні часи. Зроблено висновок про те, що морально-психологічний і психоемоційний стан організації є показником якісного менеджменту.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.175. Питання організації менеджменту створення, охорони об'єктів права інтелектуальної власності та трансферу технологій у наукових установах / І. І. Хоменко, В. В. Кравченко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 40-47. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Успішне втілення Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 р. передбачає врахування особливостей організації менеджменту створення, охорони об'єктів права інтелектуальної власності (ОПВ) і трансферу технологій. Мета роботи — дослідження цих аспектів у наукових установах і розробка дієвих пропозицій у цьому контексті. Розглянуто важливість ролі об'єктів права інтелектуальної власності в діяльності наукових установ і необхідність повноцінного функціонування в наукових установах підрозділів із питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності. Досліджено проблеми, що стримують розвиток даних підрозділів у наукових установах і закладах вищої освіти. На основі дослідження досвіду діяльності вищезгаданих підрозділів у вітчизняних і зарубіжних наукових установах рекомендовано запровадження та розвиток в Україні механізмів державної підтримки інноваційної діяльності, трансферу технологій, комерціалізації результатів досліджень, об'єктів інтелектуальної власності з урахуванням досвіду держав — членів ЄС, технологічно розвинутих країн, спрямованих на розвиток інновацій у бізнесі; об'єднання бізнесу та наукових установ, закладів вищої освіти щодо проведення досліджень і розробок, здійснення трансферу технологій в інтересах підприємств; підтримку високотехнологічних індустрій; розвиток інноваційної діяльності на регіональному рівні. Важливими питаннями, зокрема, є розробка модельних договорів із проведення досліджень і розробок за різних варіантів розподілу прав інтелектуальної власності між науковими організаціями та національними і зарубіжними контрагентами, що враховувало б міжнародну практику укладання таких договорів; розробка положень, які визначають особливості створення та використання об'єктів інтелектуальної власності працівниками НАН України, які працюють в іноземних проектах і наукових установах, а також іноземними фахівцями, що здійснюють дослідження та розробки в установах НАН України. Нюанси менеджменту створення, охорони об'єктів права інтелектуальної власності та трансферу технологій у наукових установах, які стосуються інноваційної привабливості підприємств, планується висвітлювати в подальших наукових дослідженнях.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.176. Теоретичні підходи до визначення поняття «цифрова логістика» / Ю. О. Шкригун // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 137-146. — Бібліогр.: 44 назв. — укр.

Ретроспективний аналіз суті терміна «логістика», різні наукові підходи, історичний контекст еволюційного розвитку логістики може бути розглянуто як теоретичне підґрунтя для визначення цифрової логістики. У контексті поширення цифровізації та посилення взаємозв'язку та швидкості взаємодії учасників ринку логістичних послуг, комплексне розуміння суті цифрової логістики та перспектив її подальшого розвитку стає запорукою ефективною діяльності підприємств. Наведено ключові складові поняття та основні тенденції розвитку цифрової логістики. Акцентовано увагу на важливості урахування змін споживчої самосвідомості, зокрема екологічної відповідальності, як результату впливу цифровізації на ринок, враховуючи кінцевого персоналізованого споживача.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.177. Транспорт та логістика: сучасні виклики та перспективи розвитку: матеріали Міжнарод. наук.-практ. конф., 18 листоп. 2021 р. / ред.: С. В. Ільченко; НАН України, Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень, Інститут економіки та прогнозування, Вища школа економіки в Білостоці, Ризький технічний університет, Батумська державна морська академія, Державний університет інфраструктури та технологій, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Одеський національний морський університет, Нац. ун-т «Одеська морська академія», Нац. транспорт. ун-т, Харківський нац. ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова, Нац. ун-т «Житомирська політехніка», Нац. ун-т «Львівська політехніка», Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса: ІРЕЕД НАН України, 2021. — 166 с.: рис., табл. — укр.

Наведено результати наукових досліджень з питань організації перевезень та управління логістичними системами, економіко-фінансового та правового забезпечення розвитку транспорту, інтелектуалізації ланцюгів постачання, управління екологічною безпекою транспортних потоків та транспортної логістики міста. Проведено регіональні дослідження вантажних перевезень внутрішнім водним транспортом України. Увагу приділено інтеграції вітчизняного ринку цукру в глобальні логістичні ланцюги. Висвітлено перспективи створення та функціонування міжнародних

логістичних центрів в Україні. Акцентовано на зовнішньому вимірі логістики ринку зернових і хлібних продуктів у контексті продовольчої безпеки держави. Проаналізовано історію та розвиток суднобудівельних і суднобудівельних заводів в Україні. Визначено вплив глобальної «зеленої» трансформації економіки на морські порти. Окреслено стратегічні напрями досягнення конкурентних переваг водного транспорту України. Розглянуто реверсивну логістику як новий етап життєвого циклу транспортної галузі України. Визначено перспективи розвитку залізничної галузі в Україні. Увагу приділено формуванню ефективних логістичних ланцюгів товарних ринків у зовнішньому вимірі.

Шифр НБУВ: СО38006

6.У.178. Цифровий маркетинг та соціальні мережі / О. З. Уголькова // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 146-152. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Досліджено стан та особливості цифрового маркетингу в сучасних умовах діяльності підприємств. Важливим аспектом роботи є аналіз ролі соціальних мереж як одного з найважливіших маркетингових інструментів. Виокремлено особливості використання таких соціальних мереж, як Facebook та Instagram для підтримки бренду та розвитку бази потенційних клієнтів. Виявлено найефективніші способи використання соціальних мереж як маркетингового інструмента. Охарактеризовано основні тенденції та нововведення у використанні соціальних мереж, що будуть найбільш значущими для маркетингологів у 2021 і 2022 рр. з огляду на розвиток цифрових технологій.

Шифр НБУВ: Ж101837

Див. також: 6.У.160, 6.У.461, 6.У.480

Підприємство, домашнє господарство — головні суб'єкти мікроекономіки

6.У.179. Вплив інноваційно-інформаційних технологій фінансових установ на трансформацію фінансової поведінки домогосподарств / О. В. Попело, Н. І. Холякко, М. В. Дубина, А. В. Тарасенко // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 105-112. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Виявлено зміну фінансової поведінки домогосподарств і проведено її аналіз внаслідок застосування інноваційно-інформаційних технологій фінансовими установами. Розглянуто провідні інноваційні технології у фінансовій сфері, окреслено напрями їх застосування з позиції домогосподарств. Виявлено й охарактеризовано переваги, нові та (або) додаткові можливості, які з'являються у домогосподарств від використання фінансовими установами інноваційно-інформаційних технологій. Доведено, що для досягнення успіху на фінансовому ринку фінансові установи мають швидко адаптуватися до змін у потребах споживачів та оперативно відповідати на клієнтські запити та побажання. Досліджено, що фінансовий ринок сьогодні стає більш сегментованим, його учасниками стають нові групи клієнтів, які донедавна не були пріоритетними для фінансових установ — домогосподарства з низьким рівнем доходу, молодь і підлітки, люди пенсійного віку. Доведено, що в умовах активізації та поширення фінансових технологій, домогосподарства одержують не тільки можливість долучитися до нових, розроблених для них, фінансових продуктів, послуг та інструментів, а і до нових методів, підходів, форм їх обслуговування, комунікації, взаємодії, що призводять до позитивних наслідків (стратегічного соціально-економічного ефекту). Обґрунтовано залежність успішності запровадження інноваційно-інформаційних технологій від готовності клієнтів користуватися ними завдяки володінню необхідними знаннями, вміннями, навичками, а також здатності їх компетентно й успішно застосовувати. З урахуванням факторів, які сприяють і стримують використання інноваційних технологій домогосподарствами, та таких, що впливають на їх застосування фінансовими установами, виокремлено й окреслено основні трансформації фінансової поведінки домогосподарств.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.180. Емоційне вигорання працівників як гальмівний чинник розвитку підприємства в умовах розширення міжнародних економічних відносин / І. С. Процик, О. Б. Романська // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 99-105. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Проаналізовано суть і вплив синдрому емоційного вигорання на розвиток сучасних підприємств у контексті розширення міжнародних економічних відносин. Наведено інформацію про основні причини виникнення у персоналу синдрому емоційного вигорання. Виокремлено основні підходи до виділення стадій перебігу емоційного вигорання. Надано рекомендації щодо подолання емоційного вигорання у працівників і запобігання його виникненню та описано методи профілактики та заходи для ліквідації синдрому емоційного вигорання для керівництва організацій.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.181. Многоуровневая система в стратегическом менеджменте человеческих ресурсов / И. Гусейнов // Экон.

вістн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 29-33. — Бібліогр.: 3 назв. — рус.

В умовах глобалізації та складної демографічної ситуації стратегічний менеджмент людських ресурсів відіграє визначальну роль як у планомірному розвитку організації, так і в соціально-економічному розвитку держави. Побудова ефективної системи стратегічного менеджменту людських ресурсів на рівні організації без урахування зовнішніх факторів є утопічним завданням. Мета дослідження — розгляд багаторівневої системи стратегічного управління людських ресурсів. Поставлено такі завдання дослідження: визначити багаторівневу структуру стратегічного менеджменту людських ресурсів; визначити вплив зовнішніх факторів на стратегічний менеджмент організації. Дослідження проведено, використовуючи аналітичний та порівняльний метод, спостереження, анкетування, інтерв'ювання менеджерів вищої та середньої ланки управління (42 особи). Позначено важливість впливу зовнішніх факторів на функціонування організації. Відображено результати дослідження щодо застосування багаторівневого підходу у стратегічному менеджменті людських ресурсів. Висновки: дослідження наголошує на необхідності враховувати зовнішні фактори, державну та регіональну політику в стратегічному розвитку. Застосування багаторівневого підходу у стратегічному менеджменті людських ресурсів забезпечить досягнення системно-синергічного ефекту.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.182. Новітні технології маркетингових досліджень та аналізу ринку / О. І. Дума, М. С. Мельник // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 29-39. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Проведення маркетингових досліджень знижує ризик прийняття неправильних рішень під час аналізу та розроблення маркетингових стратегій, планування та контролю маркетингової діяльності. Наведено огляд виникнення маркетингових досліджень, досліджено новітні методи маркетингових досліджень, їх переваги та недоліки, можливість їх використання на різних етапах маркетингової діяльності. Систематизовано наукові підходи до трактування поняття «маркетингові дослідження», «методи маркетингових досліджень». Проаналізовано новітні методи маркетингових досліджень, які передбачають широке використання AI (штучний інтелект), Big Data, ML, TRI M. Проаналізовано реалізацію методів маркетингових досліджень на основі Big Data, AI, ML, кейси із використанням новітніх методів маркетингових досліджень.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.183. Оцінювання стратегії підприємства методом теорії ігор / З. О. Коваль // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 47-55. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Запропоновано методу вибору й оцінювання стратегій підприємств за допомогою застосування теорії ігор, що надасть змогу врахувати стратегії конкурентів (інших учасників конфліктної ситуації) або стан «природо», що особливо середовище функціонування підприємств. Розглянуто переваги та недоліки застосування методів теорії ігор у сфері оцінювання стратегій підприємств, здійснено класифікацію та порівняння видів цих методів із метою з'ясування особливостей використання їх у визначених ситуаціях, досліджено особливості застосування критеріїв вибору стратегій у цій сфері.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.184. Планування грошових потоків на підприємстві / О. І. Дорош, І. В. Пліш // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 21-28. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Проаналізовано визначення поняття «грошовий потік» (ГП), «планування ГП» і надано узагальнене визначення цих понять. Наведено ключові типи ГП на підприємстві. Висвітлено основні зовнішні та внутрішні чинники, які впливають на грошовий оборот підприємства. Досліджено процес планування ГП і розроблено послідовність планування ГП за видами виробничо-господарської діяльності з чіткою деталізацією кожного етапу. Визначено джерела надходжень на підприємства від фінансової, інвестиційної та операційної діяльності, видатки на ці види діяльності та можливості оптимізування з пошуком можливостей збільшення надходжень і мінімізування видатків. Запропоновано використання таких інструментів планування ГП, як платіжний календар, план-графік, плановий бюджет руху грошових коштів.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.185. Система показників оцінювання гармонійного розвитку підприємств в умовах глобалізації бізнесу / В. Ю. Харчук // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 59-81. — Бібліогр.: 36 назв. — укр.

Розглянуто міжнародні та вітчизняні доробки за проблемою виокремлення показників оцінювання гармонійного розвитку (ПОГР) підприємств. На підставі систематизації існуючих підходів до формування та складу індикаторів, наведених у міжнародних стандартах і наукових дослідженнях за окресленою

проблематикою, розвинено систему ПОГР, адаптовану для потреб вітчизняних підприємств. Запропоновано формувати систему ПОГР суб'єктів господарювання у розрізі відповідних сфер і критеріїв «результативність», «розвиток», «взаємодія із стейкхолдерами». Останнє надасть можливість повною мірою врахувати як специфіку досліджуваного явища, так й особливості адаптації ідей ГР у бізнес практиці.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.186. Управління фінансово-економічною безпекою підприємства засобами реінжинірингу бізнес-процесів / Т. Б. Хлевицька, О. Ю. Гусева // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 190-196. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Необхідність забезпечення умов життєздатності підприємств шляхом гнучкості й адаптивності до сучасних важко передбачуваних змін вимагає використання сучасних, визнаних світом інструментів і форм управління, чільне місце серед яких посідає реінжиніринг. Доцільність саме такого підходу до управління фінансово-економічною безпекою (ФЕБ) зумовлена тим, що, з одного боку, ФЕБ є вихідною передумовою довготривалого розвитку, а з іншого — виступає одночасно критерієм ефективності управління підприємством. Мета роботи — обґрунтування теоретико-методичного підходу до застосування засобів реінжинірингу бізнес-процесів у забезпеченні ФЕБ підприємств відповідно до його стратегічної орієнтації. Визначено основні принципи побудови системи ФЕБ. На підставі системно-структурного підходу проведено класифікацію видів ФЕБ з виокремленням ринкової та інтерфейсної безпеки. Запропоновано систему індикаторів моніторингу рівня ФЕБ будувати на засадах сталого розвитку з обов'язковим виокремленням екологічної, соціальної та безпосередньо фінансово-економічної груп показників. Надано визначення управління ФЕБ з позиції стратегічного управління, а саме: сукупність найбільш значущих рішень, спрямованих на забезпечення запрограмованого рівня безпеки функціонування підприємства. Продемонстровано взаємозв'язок між стратегією управління ФЕБ та застосованими механізмами реінжинірингу бізнес-процесів.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.187. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Ю. Ю. Верланов; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. — Вид. 2-ге. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. — 334 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 330-334. — укр.

Наведено стислу історію розвитку фінансового менеджменту, зроблено вступ до формування уявлень про предмет фінансового управління, а також окреслено сучасний стан соціального замовлення та професійні риси фінансового менеджера. Розглянуто інформаційне забезпечення фінансового менеджменту. Власне теоретичні концепції, на чому ґрунтуються прийняття управлінських рішень, охоплюють три основні поняття, такі як: ставка проценту, вартість грошей у часі та ризик. Наведено теорію та практику прийняття рішень щодо джерел формування капіталу підприємства. Представлено концепцію вартості капіталу та методи оцінки зобов'язань. Значну увагу приділено основним теоріям структури капіталу й її управлінським аспектам як основі розуміння процесів фінансового стратегічного планування та точного управління пасивами. Викладено теоретичні і практичні аспекти формування дивідендної політики. Розглянуто суть і види інвестиційних проектів, власне методів їх оцінки та порівняльної характеристики різних методів. Запропоновано методику оцінки грошових потоків від реалізації проектів та методи й прийоми врахування фактора невизначеності, тобто ризику. Відображено основні концепції та методи, що складають теоретичну базу та практичний інструментарій фінансового управління активами. Розглянуто амортизаційну політику щодо основного капіталу, формування політики фінансування оборотних активів, структуру обігових коштів і кредиторської заборгованості, управління грошовими коштами і ліквідними цінними паперами, управління дебіторською заборгованістю і запасами. Звернено увагу на формування кредитної політики, а також види й особливості короткострокових запозичень.

Шифр НБУВ: ВА855635

6.У.188. Функціональне моделювання та стратегічне проектування для регламентації стратегії підприємства / О. В. Лаїшева, Е. О. Підгора, В. С. Фокін // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 169-174. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Досліджено підходи стосовно побудови бізнес-процесу формування стратегії підприємства. Представлено процедуру застосування методології функціонального моделювання і графічного представлення процесів нотатції IDEF0 (англ. Integration Definition for Function Modeling) для процедури розробки стратегії підприємства. Складено алгоритм моделювання процедури формування стратегії підприємства, для чого наведено діаграму SADT (Structured Analysis and Design Technique) та представлено її декомпозицію за основними елементами та етапами.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.189. Business modelling in the strategic management of international high-tech companies / A. B. Zubkova, D. S. Maihurova // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 224-235. — Бібліогр.: 29 назв. — англ.

Мета роботи — аналіз концепції бізнес-моделі в межах стратегічного управління підприємством та обґрунтування її впливу на українські високотехнологічні підприємства. Беручи до уваги те, що концепція бізнес-моделі досить давно досліджується зарубіжними науковцями, виникає необхідність визначити, яким чином вона використовується у стратегічному управлінні українськими високотехнологічними компаніями. Завдяки проведеному контент-аналізу визначень стратегічного управління, наданих різними авторами, було виділено основні елементи, на яких зосереджують увагу більшість науковців, а саме: процес розробки стратегії, постановка цілей, аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища та створення цінності. Створення цінності є особливо важливим параметром ринку високих технологій, оскільки життєвий цикл таких товарів короткий. На підставі цих даних вирішено провести аналіз 50 інноваційних компаній України та їх бізнес-моделей за метриками «Канві бізнес-моделі», яку було розроблено швейцарським теоретиком бізнесу О. Остервальдером. Результати дослідження частотного аналізу допомогли встановити, що українські компанії мають чотири слабкі структурні елементи бізнес-моделей: клієнти, відносини з клієнтами, ключові партнери та структура витрат. Виявлено, що компанії використовують свої бізнес-моделі тільки як інструмент маркетингових комунікацій. Але без розуміння структури витрат, своїх клієнтів і партнерів, для яких створюється цінність, стратегічний розвиток компанії неможливий.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.190. Digital-маркетинг: теорія і практика: навч. посіб. / А. М. Слободяник, О. Ю. Могилевська, Л. В. Романова, І. Ю. Салькова; Приватний ВНЗ «Київський міжнародний університет». — Київ: КИМУ, 2022. — 228 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 215-227. — укр.

Висвітлено актуальні проблеми цифрового маркетингу. Розкрито питання формування загальних і професійних компетенцій фахівця управлінської діяльності в умовах стійкого розвитку та високої невизначеності бізнес-середовища. Увагу приділено маркетинговим функціям, сучасним цифровим технологіям, питанням розвитку цифровізації бізнес-процесів. Подано інформацію про сучасні теорії, моделі, технології цифрового маркетингу. Розглянуто особливості формування маркетингової політики компанії, проблеми інноваційного розвитку бізнесу в умовах цифрової економіки.

Шифр НБУВ: ВА856989

Див. також: **6.С.21, 6.У.371, 6.У.392**

Макроекономіка

6.У.191. Вплив інституційного середовища на фінансовий розвиток: описовий огляд / П. Керімов // Екон. теорія. — 2021. — № 3. — С. 57-71. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Окреслено підходи до висвітлення взаємозв'язку інституційного середовища і фінансового розвитку у сучасній англійській літературі. Його необхідність викликана недостатнім використанням зарубіжних джерел у вітчизняній літературі по темі, що зі свого боку призводить до проблем із порівнюваністю категоріального апарату, методичних підходів та отриманих результатів між ними. Огляд обмежується практико-орієнтованими зарубіжними джерелами, які містять достатній статистичний апарат, і концентрується на питаннях вибору репрезентативних змінних, очікуваної та фактичної функціональної залежності між ними та правдоподібності отриманих результатів. Зроблено ряд висновків, зокрема: про відсутність загальної теоретичної моделі взаємозв'язку інституційного та фінансового розвитку в основі моделей, які містяться в розглянутих джерелах; про недостатність показника фінансової глибини у його вузькому розумінні як універсального показника розвитку фінансової системи і про необхідність його доповнення показниками оперативної ефективності фінансових інституцій, ресурсного потенціалу інших складових фінансової системи та доступу реципієнтів до фінансових ресурсів; про поточну обмеженість вибору показників інституційного розвитку двома джерелами, обидва з яких подають комплексні показники, розраховані за експертним методом; про існування помітної різниці у параметрах інституційного розвитку, які чинять вплив на розвиток фінансової системи в розвинутих країнах та в країнах, що розвиваються.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.192. Вплив платформізації на трансформацію соціально-економічних зв'язків: конкурентна складова / В. В. Липов // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 222-233. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Швидке розповсюдження платформеної моделі бізнесу визначальною мірою є результатом використання конкурентних переваг, які одержують інформаційні (цифрові) платформи (ІІ) завдяки опорі у своїй діяльності на інформаційно-комунікаційні технології. Дослідження джерел їх виникнення набуває особливої актуальності. Методологічна база дослідження включає інструменти діалектичного, історико-генетичного, структурного, комплементарного, якісного аналізу. Визначено нові сфери конкурентних відносин, сформовані у результаті поширення ІІ. До

них віднесено конкуренцію між традиційними ієрархічними та горизонтальними мережевими структурами, формованими ІІ; конкуренцію між глобальними платформами – системними інтеграторами, що створюють програмні засоби, формують інформаційну базу та віртуальний простір для взаємодії інших ІІ; конкуренцію між ІІ, що діють на одному ринку; конкуренцію між організаторами та клієнтами ІІ за кращі умови перерозподілу доданої вартості; конкуренцію між клієнтами ІІ. Розкрито зміни, що відбуваються у сферах крос-галузевої, міжнародної та регіональної конкуренції. Представлено інноваційні інструменти одержання ІІ конкурентних переваг. Серед них: використання переваг віртуальної природи провідного чинника виробництва (даних), на основі якого функціонують ІІ; зміна структури витрат входження на ринок; формування багатостороннього характеру ринків; використання мережових ефектів; врахування ефектів мультихомігуну, пов'язаних з можливістю одночасного входження в екосистему кількох ІІ.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.193. Заходи соціально-відповідального бізнесу у реалізації концепції маркетингу цінності / Н. С. Косар, Я. І. Яричевська // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. – 2021. – 3, № 1. – С. 24-38. – Бібліогр.: 17 назв. – укр.

На підставі аналізу статистичної інформації проаналізовано рівень задоволення потреб населення України відповідно до класифікації потреб А. Маслоу та теорії спіральної динаміки. Встановлено, що вони задоволені лише на нижніх рівнях. Надано рекомендовані заходи соціальної відповідальності компаній, які надають можливість їм реалізувати загальнолюдські цінності та потреби людей на вищих рівнях, які згруповано по чотирьох групах суспільних потреб таких як екологія, розвиток, безпека та допомога.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.194. Соціальна відповідальність бізнесу: поняття, типологія та чинники формування / О. Е. Кузьмін, Н. С. Станасюк, О. З. Уголькова // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. – 2021. – 3, № 2. – С. 56-64. – Бібліогр.: 15 назв. – укр.

Проаналізовано підходи до визначення поняття «соціальна відповідальність» (СВ). Досліджено види СВ та її прояви. Зроблено висновок, що ініціативи корпоративної СВ базуються на чотирьох різних категоріях. Запропоновано розподілити всі чинники, що впливають на формування та розвиток СВ компанії, на дві групи: чинники дії та чинники забезпечення. Охарактеризовано один із можливих варіантів процесу фінансово-економічного забезпечення СВ.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.195. Управління корпоративною соціальною відповідальністю / А. І. Зубова, І. С. Стеців // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. – 2021. – 3, № 1. – С. 13-23. – Бібліогр.: 16 назв. – укр.

Розглянуто питання управління корпоративною соціальною відповідальністю (КСВ). Розглянуто основні підходи до оцінювання ефективності впровадження заходів КСВ і визначено основні принципи оцінки системи управління КСВ. Проаналізовано основні принципи оцінки системи КСВ підприємства, основні з яких це: універсальність, переважання показників результативності, а не ефективності, розмежування показників зовнішнього та внутрішнього середовища, застосування експертних оцінок у поєднанні з об'єктивними показниками, використання інструментів стратегічного бенчмаркінгу. Запропоновано систему типів організаційного профілю при оцінці збалансованості системи управління КСВ підприємства, яка враховує оцінку ретроспективних показників, оцінювання поточного стану системи КСВ підприємства та оцінювання перспектив розвитку системи КСВ. Досліджено критерії оцінки накопиченого організаційного досвіду у сфері КСВ і соціальних інвестицій, критерії оцінки поточного стану системи КСВ, критерії оцінки перспектив розвитку системи КСВ. Запропоновано схему визначення типу організаційного профілю при оцінці збалансованості системи КСВ компанії та систему з чотирьох типів: динамічний; збалансований; регресивний профіль.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.196. Циркулярна економіка як частина корпоративної стратегії організації / М. Л. Злотнік // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. – 2021. – 3, № 1. – С. 183-192. – Бібліогр.: 13 назв. – укр.

Досліджено впровадження концепції циркулярної економіки (ЦЕ) в корпоративну стратегію організації. Проаналізовано різні підходи авторів до визначення поняття ЦЕ, корпоративної стратегії та бізнес-моделей (БМ); проілюстровано процес стратегічного планування з урахуванням концепції ЦЕ; ідентифіковано БМ ЦЕ та їх взаємозв'язок зі стратегією організації. Проаналізовано впровадження ЦЕ у корпоративну стратегію на прикладі обраних підприємств та сформувано висновки.

Шифр НБУВ: Ж101837

Див. також: 6.С.18, 6.У.139, 6.Ч.744

Економічна географія

6.У.197. Вплив пандемії COVID-19 на регіональні ринки праці України / О. М. Леванда, Н. В. Белківа, М. О. Кизим, М. С. Дороніна // Проблеми економіки. – 2022. – № 1. – С. 59-69. – Бібліогр.: 11 назв. – укр.

У березні 2019 р. Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ) оголосила, що спалах COVID-19 у світі має характер пандемії. Імовірним осередком зародження вірусу стало м. Ухань (Китай), звідки він швидко розповсюдився по усіх країнах світу. За даними експертів, з початку пандемії в Україні до II кварталу 2022 р. зафіксовано 5,04 млн випадків зараження. А частка людей, які одержали хоча б одну дозу вакцини проти COVID-19, складає 36,4 %, що робить Україну найменш вакцинованою країною у Європі. Високий рівень захворюваності призвів до необхідності застосування карантинних заходів, які негативно вплинули на соціально-економічний розвиток регіонів України в цілому та регіональних ринків праці. Мета дослідження – оцінка впливу пандемії коронавірусу на регіональні ринки праці України. Для досягнення поставленої мети було вирішено такі завдання: аналіз динаміки розвитку COVID-19 у розрізі регіонів України з урахуванням загострення гуманітарної кризи; ідентифікація ситуації на регіональних ринках праці за показниками економічної активності; аналіз державного регулювання щодо дотримання державних соціальних гарантій у трудових відносинах. Визначено, що найбільш негативна епідемічна ситуація щодо COVID-19 склалася у регіонах, до складу яких входять основні великі міста країни з чисельністю населення від 1 029 049 до 2 611 327 осіб. Це свідчить про особливо негативний вплив пандемії на ринки праці регіонів, що мають високу економічну активність і потужний економічний потенціал. Встановлено, що пандемія призвела до скорочення рівня зайнятості в усіх регіонах на фоні підвищення рівня неформально зайнятого економічно активного населення. Зростання безробіття та зарборгованості за заробітної платою також є ознаками негативного впливу пандемії COVID-19 на ринки праці регіонів України. Проведений аналіз довів, що ключовими проблемами, які потребують управлінських рішень, є інклюзивне відновлення економіки після COVID та додержання державних соціальних гарантій на ринку праці практично по усіх регіонах країни, враховуючи вплив воєнного конфлікту та необхідність економічного відновлення після його завершення.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.198. Державне регулювання інституційних змін в регіональній інвестиційній політиці (на прикладі Дніпропетровської області) / Н. В. Осадча, В. В. Затишняк // Екон. вісн. Донбасу. – 2021. – № 3. – С. 66-74. – Бібліогр.: 28 назв. – укр.

Проаналізовано правові проблеми формування регіональної інвестиційної політики. Визначено правові засади залучення інвесторів в умовах децентралізації. Досліджено інституційну основу формування інвестиційного клімату в Україні, досвід інших країн з питань створення привабливих умов для інвесторів. Проаналізовано структуру місцевих податків і зборів, які встановлюють місцеві органи, їх переваги та недоліки. Розроблено рекомендації щодо вдосконалення національного законодавства щодо інвестування з урахуванням досвіду європейських країн, а саме запропоновано створення нових законодавчих актів, які нададуть змогу сформувати пільгові умови. Надано рекомендації щодо формування ділової репутації регіону.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.199. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика: монографія / І. О. Цимбалюк; ред.: Н. В. Павліха; Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки. – Луцьк: Вежа-Друк, 2019. – 335 с.: табл., рис. – Бібліогр.: с. 272-301. – укр.

Розкрито теоретико-методологічні основи інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації. Проведено аналіз процесу фінансової децентралізації в Україні та здійснено дослідження розвитку регіону за таких умов. Запропоновано організаційно-економічний механізм саморозвитку регіону на засадах інклюзивності та обґрунтовано рекомендації щодо вдосконалення стратегічного управління інклюзивним розвитком регіону в умовах фінансової децентралізації. Розглянуто суть фінансової децентралізації та її значення для регіонального розвитку. Увагу приділено європейському досвіду інклюзивного розвитку регіону в умовах фінансової децентралізації. Наведено методичні підходи до оцінки рівня фінансової децентралізації та її впливу на інклюзивний розвиток регіону.

Шифр НБУВ: ВА856578

6.У.200. Інфраструктурна підтримка регіональних інноваційних процесів: монографія / С. Б. Колодинський, С. О. Крамський, В. І. Дубницький, П. Г. Курган, О. Ю. Дукашов, О. М. Гарас, І. О. Гарас, В. О. Янковий, О. В. Пуршан, І. В. Кудлай, О. О. Алексеїчук, О. М. Євдокімова, О. В. Захарченко; ред.: С. Б. Колодинський. – Одеса: Екологія, 2021. – 255 с.: рис., табл. – укр.

Досліджено суть процесу формування та розвитку інфраструктурної підтримки інноваційних розробок в умовах ринкової трансформації регіону. Висвітлено особливості реалізації заходів щодо поширення новітніх форм інноваційних процесів сучасних підприємств в умовах економічної нестабільності та структурних зрушень економіки. Проведено аналіз динаміки та структури інфраструктури інноваційних розробок в сучасних умовах. Виявлено основні фактори, які впливають на інновації та формують відповідну політику регіональних підприємств, спрямовану на інноваційні розробки. Охарактеризовано сучасний стан та методологічні підходи до формування регіональної інноваційної інфраструктури. Досліджено особливості управління інноваційним розвитком на рівні регіону. Обґрунтовано доцільність застосування мережевих форм забезпечення інноваційної інфраструктури регіону. Здійснено моделювання і прогнозування регіональних інноваційних розробок. Розглянуто генерування зовнішніх і внутрішніх джерел реструктуризації регіонального господарського комплексу. Досліджено міжнародні інноваційні стратегічні альянси як форми трансферу технологій.

Шифр НБУВ: BA856458

6.У.201. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Перспективи сталого розвитку економіки: національний та регіональний аспекти», 19 вересня 2020 р.: [зб. доп. і повідлень] / Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадського, Навчально-науковий інститут управління, економіки та природокористування. — Київ: Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського, 2020. — 101 с.: рис., табл. — укр.

Визначено вплив процесів рещорингу на міжнародний бізнес. Проведено порівняння фармацевтичної галузі та сфери медичних виробів. Розглянуто питання підвищення ефективності роботи вітроенергетики країн Європейського Союзу завдяки розвитку офшорної вітроенергетики. Увагу приділено управлінню ризиками змін клімату в аграрній сфері. Описано особливості формування доданої вартості за експорту олійних. Розглянуто передумови створення фінансової основи самодостатніх територіальних громад в Україні та побудову системи фінансового інжинірингу. Висвітлено нові аспекти забезпечення відкритості державної служби в епоху діджиталізації суспільства. Проаналізовано основні стратегічні аспекти розвитку виноробних підприємств. Акцентовано на залученні фінансових установ до інтеграційних процесів в аграрній сфері. Описано особливості вертикальної диверсифікації аграрних підприємств. Розглянуто тенденції розвитку цифровізації економіки. Наведено напрями ефективного розвитку підприємств виноградно-виноробної промисловості в кризових умовах. Увагу приділено плануванню державної екологічної політики на місцевому територіальному рівні.

Шифр НБУВ: BA857030

6.У.202. Методичний підхід до ідентифікації проблем функціонування територіальних громад в умовах нестабільності / Ю. Б. Іванов, О. Ю. Іванова, В. І. Лаптев // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 51-58. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розглянуто актуальну проблему просторового розвитку територіальних громад. Мета роботи — розробка методичного підходу до ідентифікації проблем функціонування територіальних громад в умовах нестабільності та формування напрямів просторового розвитку територій на основі проблемно-орієнтованого підходу. Обґрунтовано використання проблемно-орієнтованого підходу до просторового розвитку територіальних громад, який передбачає сукупність дій з публічного управління та впливів, спрямованих на вирішення теоретичних або практичних завдань стосовно ефективного використання ресурсів територіальної громади за рахунок одержання нових конкурентних переваг, створення сприятливих умов життєдіяльності громади, забезпечення лояльності населення за допомогою активних практичних дій з вирішення наявних і перспективних проблем функціонування громади. З позиції проблемно-орієнтованого підходу просторовий розвиток об'єднаних територіальних громад передбачає підхід, що базується на гіпотезі існування проблем використання стратегічного потенціалу територіальної громади, які вимагають аналізу і прийняття обґрунтованих управлінських рішень на рівні громади в рамках компетенцій місцевих органів влади. Розроблено методичний підхід до ідентифікації проблем функціонування територіальних громад в умовах нестабільності, який передбачає проведення аналізу стану розвитку об'єднаних територіальних громад на основі оцінки їх ресурсного забезпечення та проведення самооцінки їх розвитку, а отже, ефективного використання наявних в громаді ресурсів; аналізу законодавчого забезпечення просторового розвитку територіальних громад; аналізу наявних механізмів, методів, інструментів державної політики щодо просторового розвитку територій. Розроблено когнітивну карту взаємозв'язку проблем просторового розвитку територіальних громад з виокремленням чотирьох груп проблем: проблеми просторового розвитку територіальних громад та адміністративно-територіального устрою; проблеми соціально-економічного розвитку на основі самодостатності; проблеми системи місцевого самоврядування; проблеми розвитку сільських територій.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.203. Пріоритети та ризики реалізації регіональної смарт-орієнтованої економічної політики / С. Л. Шульц, О. М. Луцків // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 73-79. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Розглянуто економічну суть смарт-спеціалізації. Вивчено європейський досвід застосування концепції «смарт-спеціалізації» у стратегічному управлінні. Розглянуто основні складові елементи концепції «смарт-спеціалізації». Досліджено напрями впливу старт-спеціалізації на підвищення інноваційної активності та конкурентоспроможності території. Визначено основні проблеми, на вирішення яких націлено старт-спеціалізацію. Акцентовано увагу на тому, що смарт-спеціалізація передбачає не стільки стимулювання інновацій, скільки активізацію довгострокових структурних змін в економіці регіону та націлена на виявлення сильних сторін і розвиток конкурентних переваг регіонів на основі існуючої структури регіональної економіки. Обґрунтовано необхідність запровадження концепції смарт-спеціалізації у сфері реалізації регіональної економічної політики в Україні. Досліджено основні цілі, принципи, пріоритети та ризики реалізації регіональної старт-орієнтованої політики. Зазначено, що реалізація старт-орієнтованої регіональної політики, як моделі структурних змін, розширить можливості для визначення та безпосередньої підтримки пріоритетних видів економічної діяльності для певних регіонів, що надасть можливість підвищити їх конкурентні переваги та сприятиме структурній диверсифікації економіки на інноваційних засадах. Значну увагу приділено дослідженню основних бар'єрів на шляху реалізації смарт-спеціалізації та запропоновано напрями їх нівелювання. Акцентовано увагу на необхідності застосування інтегрованого підходу до розвитку регіонів України, який передбачає взаємоузгодженість різних політик, які реалізуються державою та регіонами (економічної, структурної, промислової, інноваційної, зовнішньоекономічної тощо) та діяльності стейкхолдерів цього процесу. Інтегрований підхід до сучасної регіональної політики забезпечить стратегічне планування соціально-економічного розвитку регіону. Реалізація пріоритетів старт-спеціалізації сприятиме зростанню частки високотехнологічних видів економічної діяльності в структурі економіки регіонів. Основним інструментом реалізації цього напрямку реформ мають стати регіональні стратегії, ефективність реалізації яких забезпечить перехід від визначення пріоритетів до реалізації конкретних проектів.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.204. Регулювання земельних відносин у забезпеченні сталого розвитку сільських територій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / О. М. Кононенко; Національна академія аграрних наук України, «Інститут аграрної економіки», національний науковий центр. — Київ, 2021. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено теоретико-методичні засади, концептуальних положень та розроблено практичні рекомендації щодо регулювання земельних відносин (РЗВ) у забезпеченні сталого сільського розвитку (СР). Розкрито суть РЗВ у сільському господарстві. Узагальнено наукові погляди та визначено методи і засоби РЗВ. Поглиблено теоретико-методичні засади багатofункціональності земельних ресурсів у забезпеченні сталого СР. Висвітлено сучасний стан земельних відносин в контексті забезпечення сталого розвитку сільських територій, охарактеризовано їх природно-ресурсний потенціал. Виокремлено екологічні, економічні та соціальні проблеми СР. Узагальнено європейський досвід підтримки сталого СР та удосконалення РЗВ. Запропоновано механізм трансформації земельних відносин з урахуванням визначальних засад сталого СР. Обґрунтовано стратегічні напрями РЗВ та опрацьовано пропозиції щодо їх удосконалення в контексті розвитку територіальних громад.

Шифр НБУВ: PA448425

6.У.205. Роль інвестування у забезпеченні розвитку сільських територій України як туристичних destинацій / Ю. М. Дзюрах, І. Я. Кулняк // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 26-32. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

За умов незадовільного стану розвитку сільських територій України розвиток туризму є одним з перспективних напрямів подолання проблем занепаду сільських територій, трудової міграції, безробіття та підвищення рівня зайнятості селян, а також відновлення та розширення туристичної інфраструктури у сільській місцевості тощо. Проте розвиток туризму у сільських територіях потребує збільшення обсягів капіталовкладень шляхом залучення нових інвестицій. Розглянуто окремі теоретичні та методологічні аспекти ролі інвестування у забезпеченні розвитку сільських територій як туристичних destинацій. Удосконалено понятійно-термінологічний апарат у сфері туризму й уточнено категорію «інвестиційна діяльність». Беручи до уваги те, що інвестиційна діяльність значною мірою залежить від форми впливу на об'єкти інвестування та визначених цілей його здійснення, авторами наведено типологію форм інвестиційної діяльності залежно від об'єктів інвестування (інноваційна діяльність, капітальне будівництво, лізинг, корпоративна форма інвестування), які можуть реалізовуватися при забезпеченні розвитку сільських територій як туристичних destинацій. На основі розглянутих загальних характеристик інвестиційної діяльності,

її різноманітних ознак, наявних видів і форм здійснення сформовано класифікацію видів інвестування у забезпеченні розвитку сільських територій як туристичних дестинацій за такими класифікаційними ознаками: джерела надходження (та відповідна форма власності); об'єкти інвестування; рівень інвестиційного ризику; рівень дохідності; рівень соціальної відповідальності. Висвітлено пріоритетні напрями залучення інвестицій у розвиток туризму у сільських територіях.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.206. Сталій розвиток старопромислових регіонів України: інноваційний вимір: колект. монографія / Т. О. Пономаренко, І. А. Семенець-Орлова, Н. В. Руденко, В. П. Самодай, О. Ю. Кудріна, О. С. Телетов, Т. О. Корнієнко, М. В. Білошкурський, І. І. Пель, В. А. Омеляненко, О. М. Омеляненко, Н. О. Артюхова, О. Ю. Носаченко, І. П. Петрова, С. М. Березова, Є. І. Нагорний; ред.: О. М. Омеляненко; Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань. — Суми: Триторія, 2021. — 297 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 274-297. — укр.

Здійснено філософський аналіз можливостей і необхідності досягнення цілей сталого розвитку в умовах інформаційно-мережевої парадигми. Висвітлено вплив ковідного періоду на розвиток освіти для сталого розвитку (загальнодержавний та регіональний контексти). Розглянуто характерні особливості старопромислових регіонів України. Досліджено розвиток старопромислових регіонів та об'єднаних територіальних громад. Здійснено рейтингове оцінювання безпеки сталого розвитку старопромислових регіонів України. Розкрито інноваційний ландшафт як основу сталого розвитку регіону. Проаналізовано роль міжнародно-публічно-приватного партнерства для досягнення цілей сталого розвитку в старопромислових регіонах України. Досліджено організаційно-економічний механізм маркетингового тестування ринкових перспектив товарних інновацій промислових підприємств.

Шифр НБУВ: ВА856414

6.У.207. Стратегічні шляхи модернізації старопромислових регіонів України з позиції сталого розвитку / В. І. Ляшенко, І. П. Петрова // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 24-40. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Визначено стан сталого розвитку старопромислових регіонів України (Слобожанський, Придніпровський, Донецький економічні райони) з використанням методик визначення критеріїв та кількісної оцінки процесів та стадій їх індустріальної, постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації. Застосовано методичний інструментарій оцінки рівня та умов індустріальної, постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки на основі врахування кількісних параметрів екологічної, економічної та соціальної складових сталого розвитку. Результати оцінювання стадій модернізації регіонів України у 2005 – 2019 рр. підтвердили індустріальну розвинутість Донецького (Донецька та Луганська обл.) та Придніпровського (Дніпропетровська, Запорізька та Кіровоградська обл.) економічних районів. За результатами оцінювання постіндустріальної модернізації, найвищий індекс мав Слобожанський економічний район (Полтавська, Сумська та Харківська обл.). Даний район – безперечний лідер за індикаторами, які відображають інновації у знаннях і переданні знань (різниця становить десятки пунктів порівняно з відповідними індексами інших районів). Оцінювання стадії неоіндустріальної модернізації засвідчило існування негативної тенденції, яка склалась у всіх економічних районах, – стійке зменшення фінансування інновацій у знаннях. Унаслідок цього загальний індекс груп індикаторів знань не показував ознак зростання, а в деяких районах навіть зменшився. Оптимістичним винятком був Слобожанський економічний район. Розроблення та впровадження методики оцінювання процесів модернізації надасть змогу підвищити ефективність прийняття управлінських рішень державним органам влади, покращити якість стратегій і цільових комплексних програм з питань соціально-економічного розвитку. Для забезпечення постіндустріальної та неоіндустріальної модернізації економіки на засадах сталого розвитку в умовах недостатньої дієвості та ефективності традиційного інструментарію державної політики потребує формування інститутів регіонального розвитку. Проаналізовано сучасний стан наявності інститутів регіонального розвитку за напрямками діяльності. Визначено, що інституційна структура є неоднорідною, регіони різні за якістю трудових і природних ресурсів, що фактично зумовлює спеціалізацію регіональної економіки, тому для них необхідно використовувати диференційовані заходи підтримки з боку інститутів розвитку.

Шифр НБУВ: Ж25176

Див. також: 6.У.294, 6.У.297, 6.У.300, 6.У.307

Економічна географія України

Природні умови та ресурси

6.У.208. Природні та медико-географічні передумови використання рекреаційних ресурсів Рівненської області: моногра-

фія / С. І. Коротун, Ю. С. Кушнірук; нац. ун-т водного господарства та природокористування. — Рівне: О. Зень, 2022. — 174 с.: рис., табл. — укр.

Викладено методичні та теоретичні засади географічних досліджень на прикладі медико-географічних та інтегральних оцінок природних рекреаційних ресурсів Рівненської обл. Наведено бальну оцінку природних рекреаційних ресурсів адміністративних районів та рейтингове оцінювання за інтегральними показниками медико-екологічного ризику території. Встановлено регіональні особливості туристично-рекреаційного потенціалу Рівненщини. Проаналізовано природні передумови розвитку туризму в Рівненській обл. Здійснено медико-географічне оцінювання природних рекреаційних ресурсів області. Досліджено поняття медико-екологічного ризику території та методика його визначення. Охарактеризовано особливості інтегрального оцінювання природних рекреаційних ресурсів Рівненської обл. Охарактеризовано наведену сумарну бальну оцінку природних рекреаційних ресурсів Рівненщини.

Шифр НБУВ: ВА856418

6.У.209. Природно-ресурсний та етнокультурний транскордонний потенціал Гуцульщини в Україні та Румунії: проблеми збереження та сталого розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Україна, м. Рахів, 25 листопа. 2021 р.) / НАН України, Київський університет права, Карпатський біосферний заповідник, Український центр культурних досліджень, Союз українців Румунії, Примарія комуни Бистра, Український педагогічний ліцей ім. Т. Шевченка, Всеукраїнське товариство «Гуцульщина», «Природно-ресурсний та етнокультурний транскордонний потенціал Гуцульщини в Україні та Румунії: проблеми збереження та сталого розвитку», міжнародна науково-практична конференція. — Вінниця: Твори, 2021. — 298, [1] с.: іл., табл. — укр.

Розглянуто питання збереження та сталого розвитку природно-ресурсного та етнокультурного транскордонного потенціалу Гуцульщини в Україні та Румунії. Подано матеріали про вплив екологічного стану навколишнього середовища на збереження феномену гуцульської етнокультури; дослідження специфічних гірських умов соціально-економічної діяльності, зайнятості та культурної діяльності в умовах глобалізаційних викликів. Звернуто особливу увагу на підготовку номінаційного досвіду для включення до Репрезентативного списку нематеріальної спадщини людства, із робочою назвою «Культурні практики та унікальність гуцульського фольклору в Україні та Румунії через транскордонну співпрацю»; взаємодію між об'єктами, що охороняються Конвенцією про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини та Конвенцією про охорону нематеріальної культурної спадщини; створення транскордонного українсько-румунського біосферного резервату у Марамороських горах.

Шифр НБУВ: ВА856687

Територіальний поділ праці. Розміщення продуктивних сил

Географія окремих галузей народного господарства

6.У.210. Громадський транспорт міста Києва: суспільно-географічне дослідження: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 / І. О. Колодуха; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Проведено суспільно-географічне дослідження громадського транспорту Києва. Визначено місце географії міського громадського транспорту в ієрархічній структурі географічних наук. Проаналізовано сучасні напрями зарубіжних і вітчизняних географічних досліджень громадського транспорту міста. Сформульовано методику суспільно-географічного дослідження міського громадського транспорту. Визначено та проаналізовано фактори розміщення, функціонування та розвитку громадського транспорту. Охарактеризовано організаційно-управлінські чинники й інфраструктуру міського громадського транспорту Києва. Проведено просторово-часовий аналіз системи міського громадського транспорту Києва. Здійснено класифікацію та ідентифікацію транспортних утворень міста за масштабом, функціональною ознакою, обсягом пасажиропотоку, ступенем модальності. Визначено проблеми територіальної організації міста. Запропоновано створення «зони смартізації» транспортної системи Києва та реалізацію інноваційного проекту «Розумний транспорт Києва». Визначено основні напрями подальшого розвитку системи громадського транспорту Києва.

Шифр НБУВ: РА446990

6.У.211. Суспільно-географічне дослідження трудового потенціалу Київської області: автореф. дис. ... канд. геогр. наук: 11.00.02 / О. В. Ващенко; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2020. — 20 с.: рис. — укр.

Здійснено комплексний суспільно-географічний аналіз формування та використання трудового потенціалу та встановлено його центр-периферійні закономірності в Київській обл. Виявлено фактори формування та розвитку трудового потенціалу на регіональному рівні: медико-екологічний, освітньо-культурний та

демоєкономічний. Побудовано просторову модель «центр-периферійного» розвитку трудового потенціалу Київської обл., що включає пояс районів-лідерів, пояс буферних районів і пояс районів-аутсайдерів. Виділено райони-ядра, напівпериферійні райони, периферійні та лакунарні райони. Встановлено перспективні напрями зростання трудового потенціалу Київської обл. за чотирма ймовірними стратегіями його розвитку: порівняльними (конкурентними) перевагами розвитку трудового потенціалу, викликами розвитку трудового потенціалу, захищеністю розвитку трудового потенціалу та ризиками розвитку трудового потенціалу.

Шифр НБУВ: RA446989

Див. також: 6.У.466

Економічна статистика. Облік. Економічний аналіз

6.У.212. Економічний аналіз : навч. посіб. / М. І. Зачківська, І. І. Пасінович; нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Растр-7, 2022. — 254 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 234-240. — укр.

Викладено основні теоретичні та прикладні аспекти економічного аналізу діяльності підприємства з врахуванням вимоги чинного законодавства. Акцент зроблено на набутті студентами практичних навичок та знаходження оптимального вирішення проблемних виробничих ситуацій, представлених у вигляді ситуаційних завдань. Розглянуто теоретичні засади економічного та фінансового аналізу. Подано інформацію про класифікацію видів економічного аналізу, методик факторного аналізу, евристичні прийоми в економічному аналізі. Увагу приділено організації аналітичної роботи на підприємстві, аналізу виробничого устаткування та нематеріальних активів.

Шифр НБУВ: BA857086

Облік. Аудит

6.У.213. Бухгалтерський облік у контексті сталого розвитку та циркулярної економіки / Н. Г. Мельник, В. З. Семанюк // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 183-188. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Вагомою складовою сталого розвитку, проголошеного ООН, є вимога значно скоротити утворення відходів шляхом запобігання, скорочення, переробки та повторного їх використання. В умовах формування стійких моделей споживання та виробництва саме циркулярна економіка може забезпечити відновлювальний, замкнений характер і покликана замінити лінійну економічну модель. Циркулярна економіка має відновлювальний, замкнений характер, характеризується мінімізацією споживання первинної сировини й обсягів перероблених ресурсів, скороченням відходів і витрат на утилізацію. Однак перехід до циркулярної економіки вимагає абсолютно нового підходу не лише до процесу виробництва, але й до системи управління, вагомою складовою якою є бухгалтерський облік. Мета роботи — окреслити особливості та тенденції розвитку обліку в умовах сталого розвитку та циркулярної економіки. Зазначено, що швидкість змін у практичній діяльності та наукових дослідженнях у контексті сталого розвитку зумовлює зміну вимог і функціональних підходів до бухгалтерського обліку. Розглянуті теоретичні та практичні підходи надають можливість визначити ті особливості сталого розвитку та циркулярної економіки, які впливають на бухгалтерський облік. Найскладнішим викликом розвитку обліку в умовах сталого розвитку та циркулярної економіки є поєднання економічних, екологічних і соціальних результатів, а також сформованих, усталених принципів бухгалтерського обліку й фінансової звітності та забезпечення їх достовірності. Дослідження теоретичної концепції обліку сталого розвитку на основі позитивної та нормативної теорій бухгалтерського обліку можуть сприяти стандартизації та уніфікації фінансової та нефінансової звітності про результати діяльності компанії в контексті сталого розвитку та циркулярної економіки, обмежуючи можливість неповної, некоректної, неточної чи зайвої інформації.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.214. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. / В. Й. Пліса, З. П. Пліса. — Львів: АТБ, 2017. — 199 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 189-194. — укр.

Розглянуто суть, значення та види господарського обліку. Описано завдання, функції, вимірники, предмет і метод бухгалтерського обліку. Розкрито зміст і структуру бухгалтерського балансу та рахунків бухгалтерського обліку, суть подвійного запису. Виокремлено зміни в балансі під впливом господарських операцій, наведено класифікацію балансів та схеми балансних конструкцій у міжнародній практиці. Окреслено місце та роль оцінювання і калькулювання в системі бухгалтерського обліку. Охарактеризовано організацію документообороту на підприємстві.

ствих. З'ясовано склад, елементи, якісні характеристики фінансової (бухгалтерської) звітності. Зосереджено увагу на проблемах розкриття інформації та порядку виправлення помилок у фінансовій звітності. Наведено основні поняття та терміни бухгалтерського обліку.

Шифр НБУВ: BA811335

6.У.215. Філософська концепція якості в бухгалтерському обліку: теоретичне дослідження / С. Л. Безручук // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 170-176. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Якість інформації охоплює цілу низку її характеристик, і як філософська категорія характеризується відносною, незалежною від суб'єкта, є максимально об'єктивним поняттям. У бухгалтерському обліку це поняття є багатограним і багатоваріантним, що ускладнює окреслення дефініції та вивчення. Якість розглядали як внутрішню ознаку предмета, його властивість, сукупність ознак тощо. Досліджено філософське трактування поняття «якість» і його еволюцію в системі бухгалтерського обліку, у результаті чого було встановлено, що термін «якість» має об'єктивні (такі, що піддаються вимірюванню й обчисленню) та суб'єктивні (такі, що піддаються оцінюванню лише кожним індивідуально) характеристики. Запропоновано власне бачення філософської категорії «якість» в обліковій системі. Основний акцент зроблено на об'єктивний і нейтральний характер категорії «якість», що відповідає її філософській основі та надає змогу відізнати її від понять «рівень якості», «корисність» і «придатність». Відбувається перехід від схеми «користувачі — вимоги — можливості облікової системи — якість» до схеми «користувачі — вимоги — ознаки — можливості облікової системи — якість», а важливими факторами підтвердження якості стають стандартизація та система аудиту. Відповідно, у бухгалтерському обліку для забезпечення такої об'єктивності необхідне створення вимог, оскільки якість, крім вимірюваних (об'єктивних) ознак, має чисто суб'єктивні ознаки (кожна людина оцінює облікову інформацію по-різному). Для забезпечення якісної звітності обов'язковими умовами мають стати дотримання стандартів за умови чіткого державного регулювання, відповідального, а не формального підходу до одержання відповідного аудиторського висновку. Дослідження потребує не тільки теоретична сфера, але й практика складання звітності підприємствами для характеристики категорії «якість звітності».

Шифр НБУВ: Ж14572

Облік та аудит в окремих країнах

6.У.216. Професійні організації з обліку і аудиту в Європі / С. Семенова, А. Шаповалова // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 93-107. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Досліджено функції та цілі професійних організацій у сфері бухгалтерського обліку й аудиту в Європі. Проаналізовано результати їх діяльності. Розглянуто перспективи входження України до складу європейських професійних організацій. Окреслено перспективи розвитку бухгалтерської професії.

Шифр НБУВ: Ж69762

Бухгалтерський облік в Україні

6.У.217. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах: підруч. для студентів ВНЗ / В. Я. Плаксієнко, Т. Г. Камінська, Т. Г. Маренич, С. В. Скрипник, М. І. Гордієнко, О. В. Лячак, О. С. Ткаченко, О. В. Чернецька. — 3-те вид., перероб. та допов. — Київ: SBA-Print, 2022. — 507 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 434-436. — укр.

Підручник підготовлено відповідно до змісту програми вибіркової дисципліни «Облік у сільськогосподарських кооперативах». Передбачено вивчення як загальних засад організації бухгалтерського обліку на сільськогосподарських підприємствах, так і особливостей побудови облікової роботи кооперативних формувань, які спеціалізуються не лише на виробництві сільськогосподарської продукції, а й на її переробці, наданні сервісних, посередницьких та інших послуг. Розкрито також специфіку формування та обліку капіталу кооперативів, їх оподаткування та складання звітності.

Шифр НБУВ: BA856188

6.У.218. Інституційний вплив на розвиток бухгалтерської сфери в Галичині у другій половині XIX — першій половині XX ст. / О. С. Лемішівська // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 213-230. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Наведено результати історико-бухгалтерської розвідки про вплив господарських і культурно-просвітницьких інституцій Галичини у другій половині XIX — першій половині XX ст. на тогочасний розвиток бухгалтерської сфери краю (провінційна бухгалтерія). Досліджено та проаналізовано зміст навчальних програм, посібників та інструкторсько-методичного матеріалу,

які використовувалися в системі кооперативного шкільництва та практикуючими бухгалтерами.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.219. Інтегрований облік в ризик-орієнтованому управлінні підприємством: колект. монографія / О. В. Пікуліна, О. О. Матусевич, Л. А. Шило, С. С. Дехтяр, В. І. Дзюба; ред.: В. В. Бобиль; Український держ. ун-т науки і технологій. — Дніпро: Біла К. О., 2022. — 155 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено організаційні та прикладні аспекти інтеграції різних видів обліку для потреб управління суб'єктами господарювання. Теоретичною і методологічною основою узагальнених результатів досліджень є наукові концепції і теоретичні розробки провідних вітчизняних і закордонних вчених в галузі інтегрованого обліку, економічної безпеки, сфери підприємницьких ризиків, а також внутрішня нормативна база залізничної галузі та чинне законодавство, нормативно-правові акти з питань обліку і складання звітності, в тому числі результати досліджень міжнародних професійних організацій бухгалтерів та аудиторів.

Шифр НБУВ: ВА856194

6.У.220. Корпоративна звітність: транспонування положень Директиви 2013/34/ЄС / С. Король, О. Фоміна, О. Задніпровський // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 77-92. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Розглянуто положення Директиви 2013/34/ЄС щодо формування та оприлюднення річної фінансової звітності. Систематизовано вимоги та зазначено межі повноваження національних регуляторів щодо визначення структури і змісту фінансової звітності за категоріями підприємства. Досліджено підходи до реформи бухгалтерського законодавства у державою — членах ЄС та в Україні. Сформульовано відмінності вжитих заходів і перспективи транспонування Директиви 2013/34/ЄС у нашій країні.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.221. Наукові та прикладні аспекти обліково-аналітичного забезпечення ризик-орієнтованого управління: колект. монографія / Л. В. Марценюк, М. А. Дронь, В. В. Бобиль, О. А. Топоркова, І. М. Ломтева, М. П. Сначов; ред.: В. В. Бобиль; Український держ. ун-т науки і технологій. — Дніпро: Біла К. О., 2022. — 164 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено теоретико-економічні, організаційні та прикладні основи формування інформаційного забезпечення бухгалтерського обліку та ризик-орієнтованого управління в різних галузях економіки. Теоретичною і методологічною базою наведених досліджень є наукові концепції і теоретичні розробки провідних вітчизняних і закордонних вчених в галузі управлінського обліку, ризик-менеджменту, а також чинне законодавство, нормативно-правові акти з питань господарської діяльності, обліку та оподаткування, в тому числі результати досліджень міжнародних професійних організацій бухгалтерів та аудиторів.

Шифр НБУВ: ВА856192

6.У.222. Облік, аналіз і контроль в умовах застосування інформаційних технологій / С. Т. Слюсар, Л. І. Бурдонос // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 53-60. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Досліджено облік, аналіз і контроль в умовах інформаційних технологій. Мета роботи — визначення стану і тенденцій розвитку інформаційних технологій та автоматизованих систем обліку, що мають наукове та прикладне значення. Методологічною основою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень: експеримент, спостереження, порівняння, системний підхід, аналіз та синтез, індукція та дедукція, абстрагування. Доведено найбільш перспективні засоби технічної підтримки автоматизованих систем обліку — локальні і глобальні електронні мережі та розподілені системи обробки даних. Принципи та розвиток інформаційних технологій прискорять організацію та удосконалять зміст роботи впровадження автоматизованих систем обліку, зміни її методів і технологій, а також пов'язані з ними науково-теоретичні та практичні знання вченими, практиками та студентами закладів вищої освіти щодо розробки алгоритмів. Бухгалтерський облік, фінансова та управлінська звітність, виконання завдань бухгалтерського процесу в інтегрованій автоматизованій системі тощо. Висновки: з кожним днем розвивається все більше інформаційних технологій, що полегшують облік та обробку документів. Сьогодні державні органи все частіше використовують інформатизацію процесів управління та впроваджують їх у свої системи. Майже всі державні установи використовують програми, які заощаджують час на уніфікований підхід до порівняння інформації, зменшують обробку даних вручну, надають змогу зберігати та використовувати дані, а також надають змогу використовувати електронні сервіси, які значно полегшують та спрощують системи обліку та інформації.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.223. Операції підприємства з цінними паперами: організаційно-методичні аспекти обліку, аналізу і аудиту: монографія / Н. Б. Кашена, І. П. Порсюрора; Київський нац. торг.-екон. ун-т, Харківський державний університет харчування та торгівлі. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 354 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 235-271. — укр.

Обґрунтовано методологічні положення і розроблено практичні рекомендації з удосконалення обліку, аналізу й аудиту операцій підприємства з цінними паперами. Уточнено зміст понять «цінні папери» й «операції підприємства з цінними паперами». Удосконалено класифікацію цінних паперів підприємства з урахуванням потреб обліку, аналізу, контролю та управління операцій з ними. Розроблено концептуальну модель системи інформаційно-аналітичного забезпечення управління операціями з цінними паперами. Удосконалено методику обліку операцій підприємства з цінними паперами власної та невідомої емісії, систематизації і узагальнення облікових даних в управлінських відомостях і звітах, технологію організації обліку операцій з цінними паперами в управлінській інформаційній системі. Розвинуто концептуальні основи внутрішнього аудиту операцій підприємства з цінними паперами власної та невідомої емісії. Розроблено систему показників і запропоновано технологію оцінювання інвестиційної привабливості підприємства та ідентифікації надійності його цінних паперів.

Шифр НБУВ: ВА856904

6.У.224. Словник термінів бухгалтерського обліку: навч. посіб. / уклад.: З.-М. В. Задорожний, В. В. Муравський, І. Я. Омецьська; Західноукраїнський нац. ун-т. — Тернопіль: ЗУНУ, 2021. — 119 с. — Бібліогр.: с. 112-119. — укр.

Наведено в алфавітному порядку облікову термінологію, яку синхронізовано з національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Розкрито суть таких понять, як актуарні припущення, амортизована собівартість фінансової інвестиції, господарська операція, поточний податок на прибуток, безповоротні позики, функціональна валюта.

Шифр НБУВ: ВА857085

6.У.225. Управлінський облік: навч. посіб. / Л. Ю. Шевців; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: Растр-7, 2022. — 640 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 612-620. — укр.

Викладено теоретичні та практичні аспекти управлінського обліку. Висвітлено роль управлінського обліку в системі управління підприємством. Розкрито суть бізнес-процесів і їх класифікацію. Розглянуто процес формування управлінського рішення, концепції та інструменти управлінського обліку. Наведено порівняльну характеристику управлінського та фінансового обліку, управлінського обліку та контролінгу. Увагу приділено особливостям управлінського обліку за сегментами, організації обліку й оцінювання діяльності за центрами відповідальності.

Шифр НБУВ: ВА856983

Див. також: 6.У.214-6.У.215

Аудит в Україні

6.У.226. Доказовість професійного судження в аудиті: теорія та практика: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.09 / Н. Ф. Манько; Державна служба статистики України, Національна академія статистики, обліку та аудиту. — Київ, 2020. — 20 с.: рис. — укр.

Дисертаційну роботу спрямовано на вирішення наукового завдання розробки організаційно-методичних засад і практичних рекомендацій щодо забезпечення доказовості професійного судження в аудиті з метою обґрунтування форми аудиторської думки у звіті незалежного аудитора. Визначено роль наукового пізнання і значення практики у розвитку професійних компетенцій аудитора та формуванні його професійного судження. Сформуовано основні характеристики командного пізнання і встановлено доцільність його застосування у процесі виконання завдання з аудиту. Запропоновано напрями удосконалення організаційно-методичного забезпечення формування професійного судження в аудиті та розроблено методику оцінки його доказовості. Систематизовано джерела одержання аудиторських доказів. Розроблено пропозиції з удосконалення організаційних аспектів формування локальних суджень аудитора та сформуовано концептуальну модель їх узагальнення у процесі аудиту. Запропоновано комплексний підхід до дослідження тверджень управлінського персоналу у частині дотримання базових принципів підготовки фінансової звітності за МСФЗ та методику оцінки впливу аудитора на наслідки дії ризику невиявлення з метою зменшення ризику у процесі формування думки аудитора щодо фінансової звітності.

Шифр НБУВ: РА446996

6.У.227. Імплементация європейських вимог державного аудиту у вітчизняну практику / Л. І. Мельник, А. П. Шот // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 177-182. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Розглянуто головні завдання органу державного фінансового контролю в Україні. Визначено недоліки чинної системи державного фінансового контролю та надано пропозиції органам державного фінансового контролю в системі бюджетного регулювання щодо вдосконалення окремих напрямів роботи. Проаналізовано стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017 — 2021 рр. і зроблено відповідні висновки. Запропоновано напрями вдосконалення для поліпшення й оптимізації роботи органів фінансового контролю в Україні. Адже

від ефективності державного фінансового контролю багато в чому залежить добробут народу, задля чого одна з найважливіших функцій державного управління має бути спрямована на виявлення відхилень від прийнятих стандартів законності, доцільності й ефективності управління фінансовими ресурсами та державною власністю, а також на своєчасне вжиття необхідних відповідних коригувань і запобіжних заходів. Сучасний світ завжди вимагає вдосконалення системи фінансового контролю. Україна як держава, що розвивається, не стоїть осторонь від цього. Постійно проводиться робота з реформування системи державного фінансового контролю. Залучаються науковці, експерти, представники громадськості, використовується міжнародний досвід. Незважаючи на значний обсяг роботи, яку вже здійснено в процесі реформування системи державного контролю в Україні, формування потужної й ефективної системи державного фінансового контролю ще й досі залишається однією з найважливіших державних проблем сьогодні.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.228. Праксеологія звітності зі сталого розвитку для потреб аналізу й аудиту діяльності торговельної мережі / К. О. Назарова, А. О. Ус // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 102-108. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Пріоритетним напрямком цього дослідження є визначення стану подання українськими підприємствами звітності зі сталого розвитку, стандартів, які застосовуються при складанні та поданні такої звітності, та основних напрямків подальшого впровадження та застосування міжнародних стандартів. Подання звітності зі сталого розвитку останніми роками набуває все більшої актуальності як вагомий індикатор діяльності підприємства в межах корпоративної соціальної відповідальності та спрямованості до міжнародних ідей стосовно надання користувачам звітності інформації щодо економічних, соціальних та екологічних показників для прийняття оперативних управлінських рішень. Тому впровадження та пристосування міжнародних стандартів до національних і галузевих документів, які є основою складання звітності зі сталого розвитку, стає особливо актуальним. Мережевий принцип торгівлі за останнє десятиліття набув особливого розвитку, тому торговельні мережі, як вагомий показник соціально-економічного рівня життя, потребують особливої уваги в контексті впровадження звітності зі сталого розвитку. Визначено потреби стейкхолдерів щодо одержуваної інформації, які визначаються трьома основними напрямками: економічний, соціальний та екологічний, що в подальшому необхідно при визначенні привабливості підприємства для залучення до процесів M&A (злиття та поглинання). Проведено аналіз впровадження звітності зі сталого розвитку в Україні та світі; визначено активних учасників цих процесів; здійснено розподіл за сферами застосування звітності зі сталого розвитку підприємствами України. Визначено основний зміст існуючих міжнародних стандартів, відповідно до яких подається звітність зі сталого розвитку.

Шифр НБУВ: Ж14572

Світова економіка

6.У.229. Глобалізаційні виклики розвитку національних економік: тези доп. II Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 19 жовт. 2021 р.) / ред.: А. А. Мазаракі, Н. В. Притульська, С. В. Мельниченко, В. М. Сай, Н. І. Ведмідь, Ю. А. Гончарова, Т. В. Канєва, О. І. Міняйло, В. А. Осика, О. А. Харченко; Київський нац. торг.-екон. ун-т. — Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. — 583 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено актуальні питання захисту національних економічних інтересів та забезпечення стійкості національної економіки до сучасних загроз. Досліджено розвиток внутрішнього ринку, формування та забезпечення ефективності механізмів і інститутів розвитку національної економіки в умовах глобальних ринкових трансформацій. Значну увагу приділено правовому регулюванню торговельно-економічних відносин. Розглянуто стратегічні вектори розвитку національних економік. Висвітлено питання формування та реалізації фінансової політики, бюджетно-податкового регулювання, обліку та аудиту в умовах глобалізації економічних відносин. Науковий і практичний інтерес викликають питання розвитку туристичного, готельного та ресторанного бізнесу у постпандемний період. Узагальнено погляди науковців щодо забезпечення інформаційної безпеки економічних систем. Охарактеризовано цифрову трансформацію малого та середнього бізнесу. Досліджено європейські цінності глобального економічного простору. Проаналізовано стратегії міжнародних торговельних переговорів.

Шифр НБУВ: ВА856507

6.У.230. Значимість основних чинників економічної конкуренції через призму використання інструментів проектного менеджменту у підприємстві / М. Самсоненко, Х. С. Пердало, Ю. В. Огерчук // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 138-145. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Розглянуто основні чинники економічної конкуренції, а саме: люди, час, гроші та якість. Відображено можливість керувати даними чинниками через конкретні інструменти проектного менеджменту. Підкреслено практичну значимість кожного з чинників економічної конкуренції та відповідного для управління ним інструменту проектного менеджменту на прикладі компаній у різних сферах економіки, спираючись на результати досліджень чи статистичні дані. Запропоновано вдосконалений процес оцінювання зацікавлених груп впливу на проекти з метою підвищення рівня їх конкурентоспроможності.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.231. Інституційні механізми подолання суперечностей між глобалізацією та локалізацією / О. Яременко // Екон. теорія. — 2021. — № 4. — С. 56-72. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Показано, що інформаційні технології та формування глобального ринкового простору призвели до такого деструктивного ускладнення середовища, яке породжує глобальні дисбаланси, негативні ефекти конфліктності, зниження рівня інституціоналізації світової економіки, звуження часового горизонту раціонального вибору. Це стимулює пошук альтернатив надмірної складності та конфліктності розвитку. Виходом з такої ситуації є локалізація на базі відтворення ідентичностей. Розкрито, що бажаним ефектом локалізації є інституційне забезпечення більш рівноважного розподілу ресурсів/вигід глобалізації, з одного боку, та розподілу її ризиків і невизначеності — з іншого. Розглянуто ідентичність як граничний рівень структурності соціуму, який відповідає за цілісність соціальної поведінки суб'єктів як елементів системи. Визначено, що припустимий рівень складності глобальної системи досягається на шляхах оптимальної локалізації. Підставою такої локалізації слугує визнання позитивного сенсу чинника ідентичності, який породжує різні оцінки ризиків, різні часові горизонти прийняття рішень та різні критерії ефективності участі у глобалізації. Інституційними механізмами розумної локалізації глобального розвитку є економічний суверенітет, інституційний захист національного виробника, розвиток внутрішнього ринку, соціальний захист населення. Внаслідок цього у глобальній системі з'являється вибір варіантів реакції на виклики з боку невизначеності та загроз. Доведено, що глобалізація як уніфікація та стандартизація є більш ризикованим шляхом, тому що обмежує варіативність і не надає можливості використовувати методи оцінки альтернативної вартості.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.232. Інституційно-організаційне забезпечення імплементації моделі смарт-спеціалізації в Україні / І. Сторонянська, І. Залуцький // Екон. теорія. — 2021. — № 2. — С. 28-46. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Розглянуто проблему формування на національному рівні сталого інституційно-організаційного забезпечення впровадження моделі смарт-спеціалізації на засадах верховенства права та імплементації сучасного європейського інструментарію. Висвітлено методологічні особливості політики смарт-спеціалізації в ЄС та практики її імплементації як основи для формування інституційно-організаційного забезпечення впровадження такої моделі в Україні. Розкрито проблеми та суперечності сучасного механізму смарт-спеціалізації, сформованого на підзаконному рівні. Аргументовано наявність загрози відходу сучасного нормативно-правового регулювання стратегічного планування регіонального розвитку від європейської методології смарт-спеціалізації, реальних ризиків моносекторного впровадження засад смарт-спеціалізації в межах сталого розвитку промисловості та подальшої стагнації процесу інноваційної трансформації секторів економіки на різних адміністративних рівнях. З урахуванням необхідності усунення існуючих істотних недоліків щодо інституційно-організаційного забезпечення впровадження моделі смарт-спеціалізації запропоновано внесення змін до низки законів України, якими закладається підґрунтя юридично цілісного та структурно завершеного законодавчого регулювання інституційно-організаційного забезпечення імплементації моделі смарт-спеціалізації з елементами стимулювання та моніторингу її функціонування на різних адміністративно-територіальних рівнях.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.233. Природні ресурси і рекреаційні комплекси світу: навч. посіб. для студентів закл. вищ. освіти / В. Р. Монастирський; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: ННВК «АТБ», 2022. — 199 с.: табл. — Бібліогр.: с. 192-194. — укр.

Звернено увагу на рекреаційну діяльність і рекреаційно-туристичне обслуговування як складову господарського комплексу. Висвітлено теоретичні основи рекреаційного районування, природні передумови виникнення рекреаційних комплексів Європи. Описано природні ресурси і рекреаційні комплекси Прибалтійського, Центрального та Причорноморського мезорайонів Європейського макрорайону. Розглянуто природні ресурси і рекреаційні комплекси Адріатичного, Піренейського, мезорайонів Європейського макрорайону, а також рекреаційні комплекси Апенніно-Мальтійського, Греції, Франції та Монако мезорайонів Європейського макрорайону. Охарактеризовано природні ресурси і рекреаційні комплекси Німеччини і країн Бенілюкс, Альпійського

мезорайону. Проаналізовано природні ресурси і рекреаційні комплекси мезорайонів Великої Британії та Ірландії, країн Європейської Півночі, Білорусії і Європейської частини Росії Європейського макрорайону. Визначено особливості функціонування рекреаційних комплексів Азії, Америки, Австралії, Океанії та Африки.

Шифр НБУВ: BA856710

6.У.234. Реабілітація при Covid-19: обґрунтування ефективних складових частин комплексного реабілітаційного втручання / В. Пономаренко, К. Миліца, Т. Амеліна // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 76-82. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

У дослідженні акцентовано увагу на необхідності та важливості реабілітаційних втручань у пацієнтів, які мали коронавірусну хворобу (COVID-19) різного ступеня тяжкості. Наведено переконливі докази як на підставі власних досліджень, так і з урахуванням даних сучасної медичної науки щодо ефективного впливу різних засобів відновного лікування на перебіг COVID-19. Відомо, що метою комплексної реабілітації пацієнтів із COVID-19 є покращання симптомів задишки, зняття тривоги, зменшення ускладнень, мінімізація інвалідності, збереження функцій і покращання якості життя. Мета дослідження — установлення методичного підґрунтя та ключових аспектів комплексного використання засобів реабілітації у пацієнтів із COVID-19. Методи дослідження — аналіз науково-методичної літератури, абстрагування, синтез і узагальнення. Установлено, що фізична реабілітація (ФР) є необхідною складовою частиною лікування пацієнтів, яка передбачає вплив на різні ланки патогенетичних зрушень. Доведено ефективністю володіє фізична активність пацієнтів, яка призначається відповідно до функціонального стану та фізичних можливостей, є довготривалою й вимагає від пацієнта самодисципліни. Основною реабілітаційною програмою є підбір суворо дозованого фізичного навантаження з переважанням активних елементів, мета яких — розширення рухового режиму пацієнта, збільшення його мобільності, адаптація до професійних і побутових навантажень, профілактика ускладнень. Проведено аналіз інших компонентів відновного лікування (фізіотерапевтичного впливу, корекції харчування, психологічної реабілітації), які в поєднанні з фізичною терапією надають змогу отримати максимально повноцінний результат. Установлено, що реабілітаційні втручання є актуальними на різних етапах перебігу хвороби. Підбір складників, дозування маніпуляції, вибір методик здійснюються індивідуально, враховуючи тяжкість і період хвороби, наявність супутньої патології, фізичний стан пацієнта. Ефективною є комбінація різних методів фізичного впливу, які мають взаємопотенціувальну дію.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.У.235. Світовий ринок проектного фінансування: галузева структура / І. Ганечко // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 119-130. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Досліджено сучасні тенденції глобального ринку проектного фінансування, динаміку його обсягів і галузеву структуру. Проаналізовано напрями фінансування проектів за основними джерелами: кредитами банків та облігаційними позиками. Обґрунтовано доцільність використання міжнародного досвіду реалізації масштабних інвестиційних проектів у різних галузях економіки України з використанням схем та методів проектного фінансування.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.236. Теоретичні передумови формування організаційно-економічного забезпечення реорганізації діяльності суб'єкта господарювання / В. О. Александрова, О. В. Манойленко // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 76-82. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Розглянуто основні теоретичні підходи до визначення суті поняття «реорганізація діяльності суб'єкта господарювання». Дослідження сучасного інструментарію та підходів до реформування соціально-економічних систем (реінжиніринг, реструктуризація, модернізація, оптимізація та інші) показало їх обмеженість і концентрацію на певних компонентах їх діяльності або систем управління. Проведено теоретико-морфологічне дослідження пов'язаних дефініцій, що характеризують перетворення та реформування суб'єктів господарювання, визначено їх взаємозв'язок і взаємообумовленість. Обґрунтовано теоретико-методичний базис та компонентний склад проведення реорганізації суб'єкта господарювання з урахуванням особливостей побудови технологічних мереж і ланцюгів створення споживчої цінності, системи управління, фінансових потоків та ключових компетенцій його діяльності. Розроблено ключові елементи організаційно-економічного забезпечення проведення реорганізації діяльності суб'єкта господарювання з точки зору виділення контурів: управління, основної та допоміжної діяльності, діагностики та оцінки, формування складу засобів та інструментарію проведення реорганізації. Зважаючи на ключовий параметр діяльності господарюючих суб'єктів — віддачу капіталу, що вкладає інвесторами, доведено необхідність використання показника економічної доданої вартості як цільового критерію оцінки функціонування та розвитку суб'єкта господарювання при прийнятті а отже, й потреби

у проведенні реорганізації його діяльності. Крім того, такий підхід надає змогу прогнозувати наслідки запровадження інструментарію реорганізації діяльності, що надає можливість оцінювати її доцільність та формувати найбільш ефективні організаційно-економічні заходи.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.237. Трансформація методології ризик-менеджменту надзвичайних ситуацій на основі концепції сталого інноваційного випередження: глобальний і локальний виміри / В. Ю. Школа, О. В. Прокопенко, В. А. Омеляненко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 13-21. — Бібліогр.: 34 назв. — укр.

Мета роботи — удосконалення фундаментальних методологічних підходів до системи ризик-менеджменту надзвичайних ситуацій на основі концепції сталого інноваційного випередження, що надасть змогу запобігати різного роду деструктивним явищам та вчасно на них реагувати, сприятиме забезпеченню/підвищенню стійкості та безпеки економічних систем в умовах сучасних глобальних викликів і загроз (як фактичних, так і потенційних). Поглиблено суть основних категорій теорії ризик-менеджменту; проаналізовано вплив різних видів глобальних ризиків у динаміці (у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі); узагальнено та систематизовано існуючі підходи до управління ризиком; запропоновано авторську структуру процесу ризик-менеджменту. Також удосконалено методіку визначення стану економічної системи, методичний підхід до комплексної оцінки ризику на основі теорії стійкості та теорії складних систем; визначено принцип інтегральної оцінки ризику на основі комплексного підходу до оцінки викликів і загроз через синергію економічного, дипломатичного, людського, міжнародного, правового, політичного та культурного вимірів безпеки.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.238. Управління клієнтським досвідом як стратегія розвитку бізнесу / Н. І. Ситник // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 216-224. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

На тлі зростання споживацьких очікувань і посилення конкуренції компетенція з управління клієнтським досвідом стає фактором виживання сучасних компаній. Щоб добитися стійкої прихильності клієнтів, їм доводиться опанувати навички ефективного взаємодії з клієнтами та вчитися управляти клієнтським досвідом. Це робить актуальним дане дослідження, присвячене розробленню стратегії управління клієнтським досвідом. Мета роботи — дослідження стратегічних аспектів управління клієнтським досвідом, зокрема ідентифікація послідовності етапів розроблення стратегії, визначення їх суті, інструментарію та умов імплементації в бізнес-процесі компанії. Розроблення стратегії управління клієнтським досвідом спрямовано на підвищення ефективності ланцюга створення цінності клієнтського досвіду, який розпочинається з комунікацій в точках контакту та має результатом додатковий дохід від зростання бренд-капіталу компанії. У структурі процесу управління клієнтським досвідом виокремлено аналітичні, організаційні, управлінські та контрольні оцінні заходи. Запропоновано загальну схему розроблення стратегії управління клієнтським досвідом у вигляді покровоного циклічного процесу, що складається з восьми послідовних етапів: формування сервіс-бачення; структурування точок контакту; визначення потреб з удосконалення клієнтського досвіду; розроблення плану дій; визначення бюджету і ресурсів; розподіл ролей і сфер відповідальності підрозділів; створення нового бренд-досвіду клієнтів та оцінка результатів імплементації. Систематизовано інструменти збору й аналізу клієнтського досвіду та клієнтського сервісу, запропоновано конкретні управлінські заходи з їх поліпшення.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.239. Формирование системы показателей ведения электронного бизнеса в условиях современной хозяйственной конъюнктуры / К. В. Павлов, С. Ю. Ильин // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 234-237. — Бібліогр.: 6 назв. — рус.

Представлено авторський формалізований підхід до формування та оцінки системи показників ведення електронного бізнесу в статичному і динамічному станах, що сприяє детальному розкриттю взаємодії факторних і результуючих параметрів, за якими організація зможуть обґрунтувати прийняті підприємницькі рішення в сучасних господарських умовах щодо забезпечення для себе найкращих кінцевих і проміжних орієнтирів. Мета дослідження — створення надійної системи, що інтегрує загальні і приватні показники ведення електронного бізнесу для подальшої збалансованості ними результату, витрат і вилучення граничної фінансової вигоди. Завдання дослідження сконцентровано на анотуванні діяльності організацій, що функціонують і здійснюють бізнес-процеси за поточної господарської кон'юнктури, а також інтегрування на її основі показників, що відображають статичні і динамічні причинно-наслідкові зв'язки в сфері комерції. Методами для виконання дослідження слугували ланцюгові підстановки, доповнені математичним аналізом, які надають змогу організаціям одержувати повну і достовірну інформацію про якість ведення електронного бізнесу.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.240. Цифрова економіка: сутність, особливості та глобальні тенденції розвитку / І. Г. Ханін, В. С. Білозубенко, Є. О. Сопін // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 65-72. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Новий тип господарювання, який починає будуватися сьогодні та заснований на широкому використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), одержав назву «цифрова економіка». Використання ІКТ і цифрових систем несе в собі великі переваги, всебічно змінює національні господарства. Перехід до цифрової економіки є об'єктивним і безповоротним, тому потрібно чітко розуміти цю нову сутність, її особливості та тренди розвитку. Мета роботи полягає в тому, щоб окреслити сучасне розуміння суті, визначити риси, характеристики її особливості цифрової економіки, а також встановити тенденції її розвитку в умовах глобалізації світового господарства. Надано пояснення значення ІКТ в економіці, створення цифрових систем, Інтернету людей і речей, кіберфізичних систем, різного обладнання та пристроїв. Сформульовано головні результати широкого застосування ІКТ, особливо розвитку Інтернету. Надано пояснення цифровізації та цифрових трансформацій. У цілому роз'яснено наслідки застосування ІКТ на внутрішньоорганізаційному, мезоекономічному та макроекономічному рівнях. Виокремлено сутнісні риси цифрової економіки та загальні основи її виникнення з акцентом на ролі Інтернету. У цьому контексті визначено низку характеристик цифрової економіки. Обґрунтовано чотири основні підходи до визначення суті цифрової економіки (політекономічний, технологічний, ресурсно-факторний, підприємницький). Для розкриття структури цифрової економіки виокремлено основні її види, включаючи допоміжні (створення вебсайтів, Інтернет-маркетинг, аналітика та ін.). Наголошено на великому значенні платіжних операцій. Ураховано використання ІКТ для забезпечення діяльності промислових підприємств і створення «розумних» речей, міст, інфраструктури тощо. Запропоновано розглядати цифрову економіку як модернізацію та нову парадигму розвитку соціально-економічних систем. Виокремлено структурні, організаційні, управлінські, інституціонально-правові, соціальні, просторові особливості такої економіки. Наголошено на необхідності дослідження глобальних аспектів розвитку цифрової економіки, у межах чого визначено відповідні тенденції, враховуючи розвиток електронного бізнесу, галузей і ринкових сегментів, перетворення цифрової економіки на джерело економічного зростання та розвитку.

Шифр НБУВ: Ж14572

Див. також: 6.У.150, 6.У.158, 6.У.189, 6.У.311, 6.У.328

Спеціальні та галузеві економіки

6.У.241. Вплив приватизації на портові системи світу / А. Г. Дем'яненко, М. М. Дергаусов, В. В. Рябчук // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 110-114. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Морська вантажна галузь відіграє важливу роль у світовій торгівлі, дозволяючи країнам використовувати порівняно дешевий варіант переміщення товарів з однієї частини світу в іншу. Важливу роль у цьому процесі займають морські порти. Стверджено, що приватизація портів сприяє іноземним інвестиціям та сприяє інфраструктурному розвитку країни, а також забезпечує доступ до технологій для покращення загальної експлуатаційної продуктивності. Для багатьох, якщо не для всіх прибережних країн, порти є критично важливими вузлами для міжнародних торгових потоків. Якщо вони працюють ефективно, вигравать економіка, електорат і країна в цілому — але, на жаль, стосується і зворотного. За своєю суттю порти було висунуто як ідеальні кандидати для приватизації, оскільки, щорічно обмінюючи мільйони тонн вантажів та пасажирів, їх рівень продуктивності та ефективності впливає на всю економіку. Крім того, за надзвичайно великих інвестиційних портфель через характер інфраструктури та надбудови, необхідних для ефективного функціонування порту, довгострокова рентабельність інвестицій є критично важливою для виправдання стійкості. Стандартна економічна теорія передбачає, що за цілком конкурентних ринкових умов граничні витрати дорівнюватимуть граничному доходу, а цілком конкурентоспроможна кількість товарів або послуг буде поставлятися і купуватися. Порти можуть виконувати різні функції. Право власності на землю стосується таких матеріальних цінностей, як стіни набережної, причали для суден, термінали та зони паркування. Регулювання порту стосується судноплавства та забезпечення дотримання таких питань, як вивезення відходів, безпека членів екіпажу, експлуатація суден. У вищезазначених моделях суто державним морським портом буде порт, де всі три елементи перебувають під контролем держави. Суто приватний порт був би протилежним вищезазначеному, де всі три елементи перебувають під контролем приватної організації. Ускладнення може існувати, коли всі три елементи надаються приватно тим самим суб'єктом господарювання, що може розвинути монополію та привезти до провалу ринку. Державно-приватна портова система буде такою, коли земля є державною

власністю, діяльність порту регулюється державою, тоді як фактична операція виконується приватно. Це надає змогу державі мати контрольний пакет акцій над такими ключовими елементами, як земля, інфраструктура та регулювання, тоді як операції покращуються з точки зору ефективності, оскільки вони виконуються у приватному порядку. Виділяють дві моделі портового управління або регуляторного управління: комплексна, орендна та «інструмент». Проведений аналіз показує, що немає чіткої директиви щодо того, чи переважає приватна власність над державною, і кожне рішення про приватизацію повинно враховувати її цілі, унікальні ринкові умови та загальні обмеження, з якими стикаються при здійсненні приватизації фірми.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.242. Зростання рівня безробіття серед молоді як один з наслідків пандемії COVID-19 / Н. Р. Стасюк, Т. В. Харчук // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 328-337. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Досліджено вплив пандемії Covid-19 на макроекономічні показники Європи та окремих регіонів світу. Зокрема, відображено динаміку реального ВВП і рівня зайнятості впродовж 2012 — 2020 рр. Виявлено, що молоді працівники в Європі були більш схильними до втрати робочих місць під час кризи, ніж населення старшого віку. Втім, тенденція до скорочення зайнятості молоді стосується не лише Європи, а й інших регіонів світу, зокрема країн, що розвиваються, де рівень безробіття серед молоді може втричі перевищувати загальний. Встановлено низку причин низької зайнятості молоді, серед яких, зокрема, бар'єр входу на ринок праці через брак досвіду, незахищеність робочих місць, висока частота добровільних звільнень і тенденція до надциклічності. З метою подолання безробіття серед молоді сформуовано низку пропозицій щодо державної політики зайнятості, з врахування можливості витіснення інших вікових груп із ринку праці.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.243. Інвестиційні потреби та фінансування портової інфраструктури / Л. Л. Сотниченко, А. С. Сівань // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 115-119. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Підкреслено, що дуже часто головні вигоди від портових проєктів одержує широка спільнота та економіка, а не саме портове господарство. Це особливо наглядно, коли порти інвестують у базову інфраструктуру, щоб забезпечити можливість для майбутнього зростання. Окрім цього, до вимог портів інвестувати в базову інфраструктуру приєднався цілий ряд інвестиційних вимог, що є результатом більш широких суспільних імперативів, особливо у сферах екологічної та енергетичної політики. Порти, крім вузликів транспортних мереж, також представляють собою майданчики для цілого ряду видів діяльності, які можуть потребувати певних об'єктів. На основі цього широкого визначення можливо назвати різні типи портової інфраструктури. Виділяють дванадцять видів інвестицій в інфраструктуру. Інвестиції можуть стосуватися будівництва нової інфраструктури, а також модернізації або реконструкції існуючої інфраструктури. Загалом, інвестиції до морського доступу приносять користь усім користувачам порту, а не конкретним сегментам та конкретним терміналам у порту. Інвестиції в інфраструктуру потрібні морським портам для підвищення їх ефективності, вирішення проблем зростаючих і мінливих потреб виробничих та постачальних ланцюгів та адаптації до вимог сталого транспорту, що стосується якості повітря, зміни клімату та біорізноманіття. Збільшення розміру та складності флоту. Зростання обсягів обробки в портах. Довготерміновий перехід до декарбонізації економіки через зменшення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності та поглинання джерел енергії з низьким рівнем викидів. Більш жорсткі вимоги до екологічних показників та поглинання альтернативних видів палива. Тиск на збільшення модального розподілу більш стійких видів транспорту. Тиск у напрямку урбанізації прибережних зон, особливо в густонаселених районах. Сильна оцифровка практично всіх частин економіки, включаючи виробництво, логістику та транспорт. Моделі управління портами та відповідальність за інвестиції в інфраструктуру. Узагальнені тенденції призводять до інвестиційних потреб у портовій інфраструктурі. Рішення щодо цих інвестицій приймаються різними суб'єктами. Це залежить від діючої моделі управління портами, яка суттєво різниться в різних державах-членах. Інвестиції в життєздатну портову інфраструктуру — це ті, які, як очікується, принесуть велику цінність (на користь як споживачам, так і суспільству в цілому) відносно їх витрат. Однак не всі життєздатні інвестиції приносять необхідну фінансову віддачу від інвестицій, щоб зробити їх привабливими з комерційної точки зору, базуючись на комерційній ситуації. Порти є стратегічними активами і визначаються як «критична інфраструктура»). Геополітичний вимір розвитку портів посилює аргументацію щодо механізмів державного фінансування, оскільки відсутність таких механізмів пришвидшить участь іноземців у розвитку критичної портової інфраструктури.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.244. Морський транспорт і туризм: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія. Ч. 1 / О. Г. Шибаєв, С. П. Онищенко, В. К. Доля, Н. В. Судник, Д. О. Вишневіч, Г. М. Сільванська, Ю. В. Михайлова, Ю. О. Коскіна, О. Д. Вишневіч, О. Л. Дрожжин, О. В. Шербіна, І. І. Тихоніна, С. С. Боровик, М. С. Вільшанюк, О. А. Кравченко, Т. І. Берневек, Г. В. Карп, І. М. Петров, М. Д. Рудніченко, О. М. Мельнік, В. В. Іванов; ред.: О. Г. Шибаєв; Одеський національний морський університет. — Одеса, 2021. — 135 с.: рис., табл. — (Серія «Проблеми розвитку морського транспорту і туризму»; ч. 3). — Бібліогр.: с. 129-134. — укр.

Розглянуто проблеми організації морських перевезень та управління роботою флоту. Досліджено перспективи розвитку контейнерного та балкерного флоту. Проаналізовано сучасний стан і тенденції розвитку експортних потужностей України. Розкрито можливості та перспективи використання елементів транспортної інфраструктури для забезпечення транспортного обслуговування вгичизняного експорту. Охарактеризовано сучасний стан і перспективи розвитку ринку морського туризму. Визначено окремі аспекти вирішення проблем поповнення торговельного флоту України. Розвинуто теоретичні положення щодо організації та технології перевезень вантажів у Інтермодальному сполученні. Проаналізовано організаційно-технологічні аспекти утилізації суден спеціалізованого флоту. Досліджено вплив видобутих у шельфах морів вуглеводнів на ринок роботи оффшорного флоту. Висвітлено питання організації перевезень вантажів барже-буксирними суднами. Розроблено методичний підхід до прогнозування обсягів пасажиропотоків туристів.

Шифр НБУВ: В358905/1

6.У.245. Перспективні напрямки розвитку ІТ-сфери в світі / В. С. Хаустова, О. І. Решетняк, М. М. Хаустов // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 3-19. — Бібліогр.: 32 назв. — укр.

Дослідження перспективних напрямків розвитку ІТ-сфери є дуже важливим не тільки для пошуку конкурентних переваг для керівників підприємств сфери ІТ, а й з причин впливу на інші сфери економічної діяльності, включаючи клієнтів, покупців, екосистему. Мета роботи — визначення перспективних напрямків розвитку ІТ-сфери у світі на основі дослідження тенденцій, що склалися, та прогнозування публікаційної та патентної активності дослідників. Методичною базою дослідження є: огляд літератури, аналіз загальних трендів розвитку ІТ-сфери, бібліометричний та патентний аналіз, а також графічний та статистичний аналіз. Запропоновано загальний підхід до визначення перспективних напрямків розвитку ІТ-сфери у світі, який, на відміну від наявних, носить комплексний характер. Досліджено основні тренди розвитку ІТ-сфери на основі огляду літературних джерел і звітів технологічного розвитку галузі. Зокрема, проаналізовано Цикл хайпа для нових технологій компанії Gartner. Проаналізовано світові технологічні форсайти, зокрема країн ЄС, США, південної Кореї, Японії, що надало змогу визначити найбільш ймовірні тренди у розвитку ІТ-галузі у світі. Досліджено динаміку та структуру публікаційної активності науковців світу за тематикою «Комп'ютерні науки» за даними бібліометричних показників порталу SCImago Journal & Country Rank та опублікованих патентних заявок в галузі інформаційних технологій за даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (WIPO). Проаналізовано зміни у структурі кількості публікацій та патентних заявок за період 1996 — 2020 рр. Визначено найбільш перспективні напрямки наукових досліджень у ІТ-сфері. Угрупування одержаних результатів надало змогу визначити перспективні напрямки розвитку ІТ-сфери у світі, а саме: штучний інтелект, хмарні технології, технологія блокчейн, інформаційно-комунікаційні технології, великі дані, обчислювальна пам'ять, чат-боти, кібербезпека, розпізнавання мови, цифровий зв'язок, комп'ютерні мережі, ІТ-методи управління. Одержані результати дослідження можуть виступати основою для визначення пріоритетів наукового розвитку України в ІТ-сфері.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.246. Політика відновлення зайнятості в постпандемічний період: міжнародний контекст / В. Костриця, Т. Бурлай // Екон. теорія. — 2021. — № 4. — С. 73-94. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Шокуючі наслідки пандемії COVID-19 гранично загострили необхідність забезпечення життєстійкості суспільств перед новими епідеміологічними викликами. Невід'ємним елементом системи життєстійкості є ефективність, збалансованість та стійкість національних ринків праці та сфери зайнятості в цілому, на яку «коронакриза» справила руйнівний ефект. Мета дослідження — встановлення глобальних постпандемічних деструкцій у сфері зайнятості, визначення основних шляхів та факторів її відновлення, а також ресурсного потенціалу міжнародних управлінських структур, необхідного для прискорення цього процесу. Використано статистико-аналітичні підходи, а також методи системного, порівняльного та графічного аналізу. Проаналізовано сучасні міжнародні підходи щодо формування політики відновлення зайнятості, спрямованої на подолання негативних наслідків пандемії COVID-19 для сфери праці, громадського благополуччя та соціальної справедливості. Розкрито ресурсний потен-

ціал нових ініціатив ООН та МОП зі стабілізації зайнятості та прискорення темпів її відновлення у глобальному масштабі. Визначено ключові фактори глобальної динаміки відновлення зайнятості, у тому числі: протиковідна вакцинація; фіскальне стимулювання; продуктивність праці; трудова міграція; рівень розвитку національних систем соціального захисту та інститутів ринку праці, цифровізація, а також залучення країн до інтеграційних процесів. Доведено, що при формуванні сучасної державної політики, орієнтованої на прискорення постпандемічного відновлення економіки та суспільства, мають враховуватись ключові фактори відновлення зайнятості, а також відповідні стратегічні ініціативи міжнародних інституцій.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.247. Роль транспортних операторів в організації мультимодальних перевезень / О. І. Петренко, Я. Р. Корнійко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 61-67. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — встановлення ключової відмінності між мультимодальними та інтермодальними перевезеннями, а також дослідження ролі транспортних операторів в організації мультимодальних перевезень. Виявлено, що як у науковій сфері, так і на практиці змішаних перевезень часто розуміють як синонім поняття «мультимодальні перевезення», однак установлено, що всі інтегровані (мультимодальні, інтермодальні, комбіновані) та роздільні (сегментні) перевезення є частинно змішаних і доповнюють одне одного. Відмічено, що мультимодальні та інтермодальні перевезення мають певну відмінність між собою, яка полягає в наявності кількості договорів та відповідальності, яку несе оператор перевезень. Запропоновано враховувати всі умови, які впливають на результат прийняття рішення щодо здійснення мультимодальних перевезень. Вивчення теоретичних і практичних аспектів надало змогу виділити операторів мультимодальних перевезень, а саме: оператори, які оперують морськими суднами; оператори, що не оперують морськими суднами, але можуть володіти іншим рухомим складом, складами тощо; експедитори, які не завжди є операторами мультимодальних перевезень та можуть бути агентами якоїсь частини перевезень і співпрацювати з основним оператором. Обґрунтовано їх особливу роль в організації мультимодальних перевезень, враховуючи при цьому всі фактори й елементи, які мають тісно взаємодіяти між собою у процесі доставки.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.248. Система показників оцінки ефективності стратегій циркулярної економіки в аграрному секторі / С. І. Стрпачук // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 108-115. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Посилений інтерес до концепції циркулярної економіки викликаний передбачуваними перевагами в контексті сталого розвитку. Однак загальноприйняті системи моніторингу доки ще не існують, а науковий світ спирається на значну кількість підходів до вимірювання ефективності стратегій циркулярної економіки. Зумовлено це впровадженням принципів циркулярної економіки на рівні чинних нормативно-правових актів у політиці Китаю, Африки, Європейського Союзу та США. Відповідно досліджуваній перелік показників, що надають можливість оцінити її ефективність, є досить широким і враховує особливості розвитку економіки та її секторів. Особливий інтерес даного дослідження зосереджено на аграрному секторі. Аналіз наукових праць надає змогу виокремити в аграрному секторі стратегії звуження, закриття та відновлення ресурсних циклів, оцінка яких потребує відповідних систем індикаторів у контексті різних вимірів сталого розвитку. Ефективні стратегії циркулярної економіки в сільському господарстві потенційно можуть включати набір показників, що спроможні оцінити рівень впливу виробництва на екологію, врахувати соціальні аспекти, визначити рівень інформатизації, матеріаломісткість та енергомісткість продукції. Здійснено огляд існуючих систем показників циркулярної економіки в аграрному секторі, які розподілено за стратегіями звуження, закриття та відновлення ресурсних циклів у контексті технічного, екологічного, економічного та соціального вимірів сталості.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.249. Транспортні системи і технології: проблеми функціонування і розвитку портів: монографія. Т. 6 / О. В. Кириллова, В. М. Пітерська, О. Р. Мамадов, Д. М. Решетков, Т. С. Корнієць, О. І. Кічка, А. О. Мурадян, І. В. Раскевич, О. М. Коробкова, В. Ю. Кириллова, Н. Г. Шпак, В. І. Тихонін, Б. В. Шурін, В. Л. Ромаш, Н. Л. Павлова, М. Є. Перепічко, А. К. Смаркалова, І. М. Іванова, В. М. Боданюк; Одеський національний морський університет, Навчально-науковий інститут морського бізнесу. — Одеса, 2021. — 159 с.: рис., табл. — (Транспортні системи і технології; Т. 6). — Бібліогр.: с. 144-158. — укр.

Досліджено еволюцію методологічних засад, математизації, автоматизації внутрішньопортового оперативного управління; механізми, принципи, характер і наслідки впливу цифровізації на розвиток морських портів. Здійснено прогноз розвитку цих процесів. Охарактеризовано інтелектуальні методи управління та імітаційну модель керування процесами обробки автотранспорту на морському зерновому терміналі. Подано інформацію

про стейкхолдери концесійного проєкту в порту, області його цілей та модель управління цільовими показниками. Розкрито вплив управління надійністю парку перевантажувального обладнання на якість послуг портового оператора. Досліджено спроможність портів щодо надійності сервісу при створенні потужностей у складі їх інфраструктури та суперструктури. Розкрито параметри та принципи побудови керованої технології при узгодженні взаємодіючих підсистем: технічної, технологічної та управлінської. Розглянуто форми металопродукції при пакетизації, особливості їх врахування при забезпеченні раціонального завантаження транспортних засобів та інтенсивності їх обробки. Висвітлено питання максимального територіального зближення портів і промислового виробництва. Вивчено досвід функціонування індустріальних парків. Розкрито концепції побудови проєктно-орієнтованої системи управління. Охарактеризовано механізм регулювання митної брокерської діяльності, структуру митних органів, порядок оформлення та сплати митних платежів, особливості функціонування інспекційних компаній на ринку зерна.

Шифр НБУВ: В357640/6

6.У.250. Управління проєктами: підруч. [для студентів ВНЗ] / П. П. Микитюк, В. Я. Брич, Ю. І. Микитюк, І. М. Труш; ред.: П. П. Микитюк; Західноукраїнський нац. ун-т. — Тернопіль: ЗУНУ, 2021. — 415 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 387-389. — укр.

Висвітлено теоретичні засади управління проєктами. Подано інформацію про типи проєктів, особливості формування інвестиційного задуму проєкту, загальні підходи до планування та контролю проєктів. Увагу приділено фінансовому плануванню за проєктом, розробці проєктно-кошторисної документації та контролю за нею, вибору та завданням проєктних фірм. Розглянуто математичні методи планування проєкту, особливості сіткового та календарного планування проєкту.

Шифр НБУВ: ВА856978

Див. також: **6.У.178, 6.У.230, 6.У.414, 6.Ц.704**

Фінанси. Грошовий обіг. Кредит

6.У.251. Податкові системи зарубіжних країн: навч. посіб. / В. Л. Андрущенко, Т. В. Тучак; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. — 209 с.: табл. — (Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 176). — Бібліогр.: с. 207-209. — укр.

Висвітлено сучасну податкову доктрину провідних держав світу. Подано інформацію про надбання західної наукової традиції у фіскальній сфері. Охарактеризовано особливості устрою та функціонування податкових систем США, Великої Британії, Німеччини, Франції, Італії, Нідерландів, Ізраїлю, Китаю, Японії, Сингапуру. Увагу приділено сучасним тенденціям розвитку оподаткування, новітнім явищам, існуючим проблемам в цій сфері, напрямкам реформування податкових систем. Розкрито ідеї та ідеали соціально-економічного та морально-етичного характеру, якими керуються уряди у проведенні податкової політики. Розглянуто сучасні параметри основних податків, способи їх справляння, зміст податкових реформ, методи адміністрування податків. Висвітлено глобальні тенденції розвитку оподаткування, процеси реформування та міждержавної гармонізації податкових систем у країнах Євросоюзу.

Шифр НБУВ: ВА855740

6.У.252. Розвиток проєктного фінансування в Україні в умовах євроінтеграції: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Я. В. Шевчук; «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана», державний ВНЗ. — Київ, 2020. — 21 с.: рис., табл. — укр.

Поглиблено теоретико-методичні засади проєктного фінансування (ПФ) та розроблено практичні рекомендації із підвищення ефективності використання його інструментів для забезпечення соціально-економічного розвитку економіки України за умов євроінтеграції. Систематизовано теоретичні підходи до суті ПФ, визначено етапи еволюції його розвитку, а також поглиблено методичні підходи до формування системи організації процесу ПФ через визначення її складових. Удосконалено інструментарій ПФ залежно від об'єктів і суб'єктів проєктної діяльності. Проаналізовано стан ринку ПФ в Україні з метою виявлення стримувальних чинників його розвитку, а також досліджено та систематизовано закордонний досвід, у тому числі європейський, з організації ПФ з метою його адаптації в Україні. Визначено пріоритетні напрями розвитку та вдосконалено інструментарій системи організації ПФ в Україні, модифіковано інструменти ризик-менеджменту ПФ з урахуванням передового досвіду країн ЄС. Узагальнено досвід ПФ за участі європейських фінансових та донорських інституцій запропоновано оптимальні шляхи адаптації їх досвіду до вітчизняних реалій, а також напрями співробітництва міжнародних донорських організацій з вітчизняними суб'єктами бізнесу в контексті фінансування проєктів розвитку.

Шифр НБУВ: РА445375

6.У.253. Управління міжнародними резервними активами в контексті забезпечення боргової стійкості / П. В. Кондро

/// Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 189-195. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження достатності міжнародних резервних активів, управління ними в частині забезпечення боргової стійкості, а також фінансово-економічна оцінка ліквідності та платоспроможності держави-позичальника. Визначено, що державна ліквідність, як функціональний елемент державної платоспроможності, передбачає здатність держави мобілізувати необхідні ресурси, враховуючи транзакційний механізм переходу активів з одного агрегату в інший задля забезпечення належного рівня платоспроможності держави-боржника. Зазначено, що між платоспроможністю держави та її ліквідністю існує взаємозв'язок, оскільки остання категорія є складовою першої, проте дані поняття не є тотожними. Забезпеченість міжнародними активами виступає домінуючим елементом боргової стійкості через механізм фінансово-валютної забезпеченості, тому проведено оцінку достатності міжнародних активів у частині відповідності їх обсягу для покриття потреб зовнішньоторговельних операцій, обслуговування та погашення суверенних зобов'язань держави перед кредиторами. Здійснено моніторинг основних індикативних величин оцінки стану та структури міжнародних ліквідних активів та їх взаємозв'язку із економічними показниками. Запропоновано шляхи вдосконалення системи управління міжнародними резервними активами задля забезпечення боргової стійкості. Виділено пріоритетні напрями майбутніх досліджень, які полягають в обґрунтуванні впливу валютних ризиків на боргову стійкість держави.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.254. Цільове рефінансування банків як інструмент розвитку економіки / О. Макаров // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 108-127. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Здійснено порівняльний аналіз заходів стимулювання кредитування у деяких розвинених країнах світу та визначено, що операції цільового рефінансування широко застосовуються для нарощення кредитування й забезпечення економічного зростання. Запропоновано замінити програму розширення кредитування в Україні, що проводиться через фіскальну політику, на цільове рефінансування банків, яке сприятиме розвитку пріоритетних секторів економіки. Обґрунтовано пропозицію обмеження ризиків макрофінансової стабільності для розробленого механізму рефінансування.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.255. Digital management of leasing transactions of enterprises / Н. Blakyta, N. Barabash, T. Pashkuda // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 109-118. — Бібліогр.: 11 назв. — англ.

Одночасно з поглибленням процесів цифрової глобалізації близько 25 % світової економіки перейшло до впровадження технологій цифровізації, що надають змогу державі, бізнесу та суспільству функціонувати ефективніше. Необхідність реалізації інформаційно-комунікаційних можливостей і переваг сучасних ІТ-технологій, потреба в набутті провідних позицій і зміцнення конкурентного положення вимагають від керівництва зваженої політики щодо диджиталізації, стимулювання інвестиційної діяльності з метою просування цифрових технологій, спираючись на наукове підґрунтя теорій і концепцій економічного розвитку. Завдяки диджиталізації з'являється можливість обробки масштабних обсягів інформації, опрацювання великих баз даних і пришвидшення операційних процесів. Особливо актуальності диджиталізація набуває під час управління лізинговими операціями підприємств. Мета дослідження — розробка методичних підходів щодо здійснення диджитал-управління лізинговими операціями підприємств. Інформаційну базу дослідження представлено науковими працями вітчизняних та закордонних учених. Основою дослідження є наукові методи, зокрема: аналіз і синтез, порівняння, ідеалізація та абстрагування, а також систематизація та узагальнення — задля формулювання висновків у результаті проведеного дослідження. Впровадження інновацій, прогресивних технологій і нової техніки через лізинг є особливою сферою використання й руху капіталу в системі розширеного відтворення. Цей економічний процес відрізняється від традиційних процесів виробництва та продажу продукції тим, що він безпосередньо пов'язаний зі створенням нових і заміною та оновленням наявних основних засобів. Лізинг відрізняється від традиційної категорії інвестицій. За цих умов виникає потреба розробки методики аналізу й оцінки лізингових операцій, що надає можливість вибирати, оцінювати і економічно обґрунтовувати рішення, які забезпечують ефективність їх впровадження. Висновки: застосування диджитал-технологій в управлінні сприяє підвищенню ефективності менеджменту та зміцненню фінансового благополуччя підприємства загалом, зокрема й управління, з'являється можливість обробки масштабних обсягів інформації, опрацювання великих баз даних і пришвидшення операційних процесів, що надзвичайно важливо під час управління лізинговими операціями підприємств.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: **6.У.240**

Економіка підприємства. Спільні підприємства

6.У.256. Детермінанти успіху та дивергентні аспекти розвитку стартап-компаній у глобальному бізнес-середовищі / Т. О. Галахова, О. О. Євдоченко, О. В. Кислицяна // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 6-12. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження детермінант успіху та дивергентних аспектів розвитку стартап-компаній у сучасному глобальному бізнес-середовищі задля обґрунтування ефективних технологій їх розвитку. Так, глобальний вектор економічного, технологічного, соціокультурного розвитку визначає виникнення прогресивних економічних концепцій, що на сьогодні представлені такими формулюваннями: цифрова економіка (digital economy), гіг-економіка (gig economy), економіка знань (knowledge economy), сервісна економіка (service economy), інноваційно-креативна економіка (innovative and creative economy), економіка суспільної участі (sharing economy) та ін. Проаналізовано два вагомні критерії, що найбільш розповсюджені при визначенні стартап-компаній: інноваційний продукт і швидкий темп зростання. Здійснено компаративний аналіз стартапу та традиційного бізнесу, що надало змогу окреслити ключові дивергентні аспекти цих понять, а саме: локальність та глобальні амбіції; масштабованість бізнесу; інноваційність продукту; інформаційні та цифрові технології; траєкторія успішного розвитку; комерційні інтереси; організаційна структура; трансформація бізнес-моделі; екосистеми бізнесу тощо. Проаналізовано ключові детермінанти успіху та невдач стартап-проектів на основі таких критеріїв, як: ідея, бізнес-модель, час запуску, команда, маркетингова стратегія, інвестування, система місії, цільей, цінностей.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.257. Особливості ідентифікації ризиків ринку Big data / О. Є. Шандрівська, А. А. Кириленко // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 82-95. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Досліджено стан і тенденції розвитку глобального ринку (ГР) Big data. Проаналізовано динаміку місткості ГР Big Data за період 2011 — 2020 рр. та ідентифіковано основні сегменти даного ринку за джерелами доходу; динаміку доходів п'ятірки лідерів країн ГР Big data. Увагу зосереджено на аналізованні цільового сегменту персональних даних осіб. Для аналізування ГР Big Data застосовано концепцію п'яти сил конкуренції за М. Портером і проведено SWOT-аналіз ГР Big Data із виокремлення стратегічних напрямів розвитку для комбінацій сильних і слабких сторін функціонування ринку Big Data, а також загроз і можливостей впливу на нього чинників зовнішнього середовища. Ідентифіковано основні ризики та організаційні процедури щодо їх запобігання у діяльності підприємств на ГР Big Data, здійснено оцінювання ризику витоків даних внаслідок кібератак.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.258. Особливості управління політичними ризиками транснаціональних корпорацій в умовах глобалізації економіки / Є. В. Болотіна, О. В. Шубна, А. В. Бородай, Н. Л. Стещенко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 162-168. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Розглянуто специфіку функціонування транснаціональних корпорацій (ТНК), їх сучасну діяльність на інвестиційному ринку. ТНК на сучасному етапі розвитку є одними з найважливіших суб'єктів міжнародних економічних відносин. Інвестиційна діяльність транснаціональних корпорацій здійснює безпосередній вплив на стан платіжного балансу, обсяги виробництва, зовнішньоторговельний оборот, зайнятість, конкурентоспроможність приймаючої економіки. Визначено та охарактеризовано ключові особливості управління політичними ризиками ТНК. Особливості політичних ризиків ТНК пов'язані з їх інтерпретацією, класифікацією та застосуваннями методами. До засобів зниження ступеня ризику віднесено: уникнення ризику, утримання його, передачу ризику. До способів зниження ступеня ризику віднесено: диверсифікацію, придбання додаткової інформації, лімітування, страхування, хеджування. Доведено, що основна перевага ризик-комунікацій як ефективного допоміжного способу управління політичними ризиками ТНК на державному рівні, особливо на ранньому етапі вироблення державної політики, полягає у тому, що це надає можливість особам, що приймають рішення, краще і своєчасно інформувати зацікавлені сторони про ризики, а також здійснювати ефективний обмін даних між різними частинами системи державного управління, у тому числі щодо дієвих заходів їх пом'якшення. Проаналізовано головні напрями для інвестування ТНК за 2018 р. Визначено негативні наслідки діяльності ТНК та шляхи їх подолання.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.259. Laundering black money by means of offshore zones: the negative impact and ways to resolve / О. Т. Zamaslo, D. A. Kozak // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 140-150. — Бібліогр.: 19 назв. — англ.

Мета роботи — дослідження проблеми відмивання «брудних» грошей в офшорних юрисдикціях. Звернено увагу на ключові

фактори, які приваблюють суб'єктів господарювання щодо реєстрації бізнесу в офшорних зонах. Розглянуто вплив податкового навантаження на процес переміщення прибутку до офшорних юрисдикцій. Досліджено обсяги втрат Державного бюджету України, що пов'язані з ухиленням від оподаткування коштів, розміщених на рахунках офшорних компаній. Наведено найтипівіші схеми відмивання «брудних» грошей в офшорних зонах, а також висвітлено ряд стадій, що формують процес «відмивання». Акцентовано увагу на інвестуванні round tripping, як ключового механізму повернення з-за кордону резиденту коштів у вигляді прямих іноземних інвестицій, а також виділено основні чинники використання операцій round tripping українськими суб'єктами господарювання. Звернено увагу на відсотковий розподіл країн і найбільших інвесторів в Україну. Визначено, що використання українським бізнесом офшорних схем сприяє зростанню тінізації національної економіки та чинить прямих негативний вплив на фінансову безпеку України, що підтверджено результатами Національної оцінки ризиків 2019 р. Акцентовано увагу на ініціативі Плану ОЕСР/G20 Base erosion and profit shifting (BEPS) щодо запобігання «вдмиванню грошей» в офшорах, а також вказано ключові заходи України щодо імплементації відповідних міжнародних стандартів.

Шифр НБУВ: Ж14572

Див. також: 6.У.168, 6.У.237, 6.У.388

Світова економіка торгівлі та громадського харчування

6.У.260. Безпека бренду в умовах коронавірусної пандемії: контентні та комунікаційні аспекти / Л. М. Вежель // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 66-71. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Один з аспектів екосистеми цифрової реклами, який привернув до себе увагу в період пандемії, — роль інструментів забезпечення безпеки бренду, які блокують показ рекламних повідомлень поруч з певними типами контенту. Рекламодавці не хочуть, щоб їх продукцію асоціювали з такими темами, як COVID-19, і тому все частіше використовують списки ключових слів для блокування, що безпосередньо впливає на новинний бізнес. Мета дослідження — охарактеризувати проблеми безпеки бренду в умовах коронавірусної пандемії та проаналізувати стратегії її забезпечення в цифровому середовищі. У процесі вирішення дослідницьких завдань використано такі загальнонаукові методи, як: аналіз і синтез — для виокремлення чинників впливу на безпеку функціонування бренду; порівняння, індукції та дедукції — для прогнозування контентних і комунікаційних трансформацій поняття суті безпеки бренду. Представлені результати дослідження ґрунтуються на аналізі кейсів відомих брендів, які активно використовують «чорні» списки для захисту своєї реклами від неналежного контенту. Доведено гіпотезу про те, що компанії мають розробляти проактивну й гнучку стратегію безпеки бренду, яка б не лише фокусувалася на блокувальних списках, а й використовувала семантичний аналіз та враховувала культурні, соціальні та політичні події як на локальному, так і глобальному рівнях. Новизна одержаних результатів зумовлена тим, що, незважаючи на активний інтерес наукової спільноти до суті брендингу, досі немає серйозних узагальнювальних праць, присвячених комунікаційним та контентним аспектам безпекового функціонування в цифровому середовищі, які б враховували перманентні зміни глобального та технологічного характеру, що створює значну прогалину в розумінні сучасних процесів безпечного партнерства (бренду зі ЗМІ, бренду із цифровими платформами, бренду зі споживачами) та вимагає пошуку релевантних підходів і рішень.

Шифр НБУВ: Ж23244: Соц. комун.

6.У.261. Вітчизняний та зарубіжний досвід формування і розвитку івент-менеджменту / В. М. Мисик // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 39-50. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Досліджено вітчизняний і зарубіжний досвід щодо особливостей формування та розвитку івент-менеджменту (ІМ) та івент-індустрії загалом (ІІ). Розглянуто особливості історичного ракурсу розвитку ІМ. Охарактеризовано стан світового ринку ІІ та здійснено порівняльний аналіз із його станом на вітчизняних теренах. Досліджено зміни ІІ під впливом COVID-19. Розглянуто основні проблеми ІІ та проаналізовано перспективи подальшого розвитку ІМ в Україні.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.262. Диджитал-трансформація світової торгівлі / Е. Молчанова, К. Ковтонюк // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 53-68. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Проаналізовано вплив процесу диджиталізації на сучасний стан розвитку світового товарного ринку. Визначено обсяги та темпи зростання диджитал-торгівлі. Виокремлено екзогенні й ендогенні фактори, що впливають на рівень диджиталізації

світового товарного ринку. Досліджено динаміку зміни ТОП-10 країн на світовому диджитал-ринку та встановлено загальні й специфічні умови їх розвитку.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.263. Інфраструктурний розвиток мережі роздрібною торгівлі: теорія та практика: [монографія] / Р. М. Бугріменко; Харківський державний університет харчування та торгівлі. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2020. — 351 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 298-331. — укр.

Науково обгрунтовано теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації щодо інфраструктурного розвитку мережі роздрібною торгівлі. Визначено концептуальні засади формування інфраструктурного розвитку роздрібною торгівлі. Висвітлено сучасний стан і тенденції розвитку інфраструктури мережевої торгівлі. Обгрунтовано науково-методологічний базис забезпечення інфраструктурного розвитку мережі роздрібною торгівлі. Розроблено науково-методичний підхід до формування конкурентних переваг підприємств роздрібною торгівлі.

Шифр НБУВ: ВА857079

6.У.264. Маркетинг у туризмі: підручник / Н. Є. Летуновська, О. В. Люльов; Сумський державний університет. — Суми: Сум. держ ун-т, 2020. — 269 с.: рис., табл. — укр.

Наведено сукупність положень, що розкривають суть маркетингу в туристичній сфері, й основні інструменти, необхідні маркетингове для успішної реалізації різноспрямованих проєктів на туристичному ринку. Розглянуто питання функціонування інфраструктури туристичного ринку, особливості комплексу «4Р» для туристичного продукту й особливості розроблення маркетингової стратегії для туристичних компаній. Висвітлено важливі аспекти організації діяльності туристичної фірми. Проаналізовано практичні приклади, що ілюструють теоретичні положення туристичного маркетингу.

Шифр НБУВ: ВА855702

6.У.265. Маркетинг у туризмі: навч. посіб. / Р. П. Дудяк, С. Я. Бугіль, Р. М. Ступень. — Львів: Галицька видавнича спілка, 2021. — 358 с.: рис., табл. — (Вища освіта в Україні). — Бібліогр.: с. 353-358. — укр.

Розглянуто сучасні підходи до з'ясування суті, видів, методів та функцій маркетингу в туристичній галузі України. Викладено теоретичні основи та методологічні засади засвоєння курсу дисципліни для прийняття відповідних маркетингових рішень та формування тактичних і стратегічних прийомів організації й ефективного функціонування суб'єктів туристичної індустрії в умовах гострої підприємницької конкуренції.

Шифр НБУВ: ВА856044

6.У.266. Політекономічний контент теорії міжнародної торгівлі / В. Онищенко // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 48-65. — Бібліогр.: 37 назв. — укр.

Запропоновано розширити механізм формування відносних переваг і торговельної політики країни шляхом включення чинників, що характеризують не тільки її економічний потенціал та спеціалізацію, але й ризики, які можуть бути спричинені політичними рішеннями. Доведено, що проблема справедливості міжнародних економічних відносин і торгівлі визначається цивілізаційним змістом розвитку країн, у якому вирішальну роль відіграє людський капітал та його здатність до глобальної економічної конкуренції, а тому торговельні та інші економічні прерогативи її вирішують лише частково.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.267. Теоретико-концептуальний базис управління маркетинговою діяльністю мережі підприємств ресторанного бізнесу / О. В. Косар // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 203-210. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета роботи — формування й обгрунтування теоретико-концептуального базису управління маркетинговою діяльністю мережі підприємств за запропонованими елементами з можливістю визначення параметричних характеристик та їх імплементації у практичну діяльність підприємств, у тому числі — ресторанного бізнесу. Визначено суб'єкт, об'єкт і основні завдання для мережі підприємств. Визначені завдання запропоновано розподілити на три блоки, в кожному з яких виокремлено ключові аспекти, які мережа підприємств має врахувати при здійсненні управління маркетинговою діяльністю. Розроблено теоретико-концептуальний базис управління маркетинговою діяльністю мережі підприємств, у тому числі — ресторанного бізнесу, який посилить фундаментальні основи маркетингу як науки та підвищить адаптивність реалізації управління маркетинговою діяльністю підприємств до сучасних умов їх функціонування на ринку. У результаті сформованого теоретико-концептуального базису визначено параметри здійснення управління маркетинговою діяльністю для мережі підприємств, які можуть бути імplementовані в діяльність підприємств більшості сфер і видів економічної діяльності, у тому числі — закладів ресторанного бізнесу.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.268. Туризм та креативні індустрії: сучасні виклики: зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (15 — 16 квіт. 2021 р.) / Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара, Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки, Луцький Нац. техн. ун-т,

Університет митної справи та фінансів, Тбіліський державний університет імені Іване Джавахішвілі, Караманський університет імені Мехметбея, Університет прикладних наук, Університет професора доктора Асена Златарова. — Дніпро: Біла К. О., 2021. — 182 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено актуальні аспекти інвестиційного забезпечення розвитку індустрії туризму. Розкрито сучасні проблеми розвитку музеїв України. Вивчено особливості організації гастрономічного туризму та кінотуризму у Франції, напрями розвитку туристичного потенціалу Норвегії. Охарактеризовано інструменти антикризового управління туристичним підприємством. Розглянуто інформаційні технології в туристичній індустрії. Висвітлено питання управління виходом туристичної компанії на зовнішній ринок. Подано інформацію про інноваційні технології підвищення кваліфікації персоналу сфери обслуговування. Розкрито суть і особливості літературного туризму. Увагу приділено сучасним тенденціям розвитку систем безпеки туристів. Досліджено альтернативні види туризму.

Шифр НБУВ: ВА855469

6.У.269. Шерингова економіка: діалектичний розвиток ре-ципрокного обміну в умовах віртуальної реальності та цифрової трансформації / В. Осецький, Н. Краус, К. Краус // Екон. теорія. — 2021. — № 2. — С. 5-27. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.

Розглянуто теоретичні та практичні аспекти становлення та розвитку у світі і Україні економіки спільного користування та здійснено обгрунтування економічної природи шерингової економіки та поглиблено її соціально-економічний зміст крізь призму цифрової трансформації, що відбувається в умовах віртуальної реальності. Мета роботи — обгрунтування особливостей становлення шерингової економіки в глобальному комунікаційному просторі в умовах віртуальної реальності внаслідок розвитку цифрових технологічних платформ, виокремлення та аналіз переваг й ризиків побудови бізнес-моделей економіки спільного використання в Україні та за кордоном. Використано сукупність методів емпіричного і теоретичного дослідження: методи аналізу, синтезу й узагальнення, що на діалектичному рівні дослідженні надають змогу науково обгрунтувати найбільш популярні типи рішень шерингової економіки. На основі доступних даних компаній, котрі агрегують BigData, а також консалтингових компаній описано поведінку споживачів через шерингову економіку в період цифрової трансформації. Запропоновано авторську концепцію шерингової економіки в умовах віртуальної реальності. Встановлено, що найважливішим фактором переходу до шерингової економіки є трансформації клієнтського обслуговування. Доведено, що сьогодні цифрова економіка принципово змінює способи побудови і управління шеринговими організаціями, при цьому проблеми, що виникають, можна пов'язати насамперед зі змінами об'єкта і суб'єкта управління та розвитком організацій в цифровому середовищі. Вказано переваги моделей шерингу щодо використання інноваційних ресурсів в розрізі стадій реалізації бізнес-проєкту.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.270. Global supply chains in pandemic / Н. Е. Adjoka // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 4-15. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

У контексті економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19, багато компаній активно впроваджують механізми управління ризиками для забезпечення безперебійного постачання. Тому важливо зосередитись на відповідальному підході до вдосконалення глобального управління ланцюгами поставок. Це надасть змогу подолати низку ризиків у сфері відмови постачання та адаптації систем постачання до умов карантинних обмежень. Аналіз останніх досліджень і публікацій виявив, що вплив пандемії COVID-2019 на глобальні ланцюги постачання досить активно вивчався у працях низки світових учених, зокрема західноєвропейських, азійських та американських. У науковій літературі основний акцент робиться на оцінці наслідків пандемії для ланцюгів поставок і світової економіки. Мета роботи — дослідження особливостей впливу пандемії COVID-19 на глобальні ланцюги постачання. Використано загальнонаукові та спеціальні методи: теоретичного, критичного, змістового та семантичного аналізу; статистичного аналізу даних, аналіз часових рядів, оцінки структури економічних явищ і темпів зростання. Розглянуто теоретичні підходи до визначення змісту процесу формування глобальних ланцюгів поставок. Проведено оцінку впливу пандемії COVID-19 на міжнародну торгівлю в регіоні ЄС та визначено його основні особливості. Обгрунтовано ключові фактори реагування міжнародних корпорацій на виклики карантинних обмежень. Проаналізовано сучасні тенденції зміни глобальних підходів до формування ланцюгів поставок і визначення пріоритетів для їх розвитку на найближчий час. Висновки: пандемія COVID-19 мала значний вплив на механізми, шляхом яких функціонують сучасні глобальні ланцюги поставок. Значні коливання сальдо зовнішньої торгівлі свідчать про зменшення впливу фактора сезонності та зростаючий вплив низки вітчизняних відцентрових тенденцій, що розбалансовують ланцюги поставок. Пандемія призвела до скорочення імпорту в регіоні ЄС. Практичний досвід реагування багатьох міжнародних

компаній у світі на виклики пандемії свідчить про їх активні зусилля щодо реструктуризації ланцюгів поставок для підвищення рівня автоматизації. Основними пріоритетами формування ланцюгів поставок сьогодні є їх гнучкість і пристосованість до змінних зовнішніх умов.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.271. Theory and practice of organization rebranding / N. M. Lysytsia, T. I. Prytychenko, O. I. Kononenko, A. O. Martynenko // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 250-259. — Бібліогр.: 33 назв. — англ.

В умовах сучасних тенденцій розвитку вітчизняної та світової економіки, а також основних напрямів розвитку вітчизняного бізнесу особливу важливість і актуальність набувають питання, пов'язані з брендингом товарів, організацій на ринках. Найбільш успішні бренди сьогодні будуються не лише на якості та надійності. Наявність необхідних атрибутів бренду не є умовою стійкого положення компанії на ринку та безпосереднього лідерства бренду серед конкурентів. Загальновідомо, що найефективнішим способом забезпечення стабільного попиту на товар, особливо в умовах наявності безлічі конкуруючих продуктів з близькими характеристиками, є створення бренду. Незважаючи на те, що бренд має особливий вплив на покупців, він має постійно адаптуватися до мінливих зовнішніх умов для підтримки своєї конкурентоспроможності. Мета роботи — теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій з ребрендингу організації. Досліджено підходи різних учених до глумлення бренду; розкрито суть брендингу та ребрендингу; проаналізовано етапи ребрендингу. На прикладі Федерації бадмінтону Харківської обл. (ФБХО) проведено ребрендинг організації. Проаналізовано наявний бренд організації за моделлю «Колесо бренду», виконано бенчмаркінг і виділено переваги та недоліки організації порівняно із основними конкурентами. Зроблено висновки щодо необхідності репозиціонування бренду та зміни його візуальної складової. Проведені маркетингові дослідження надали змогу вточнити цільову аудиторію ФБХО, визначити основні мотиви заняття бадмінтоном, очікування від цього виду спорту, виділити та охарактеризувати кластери споживачів. На основі одержаних результатів уточнено стратегію позиціонування ФБХО та оновлено логотип організації. Рекомендації покладено в основу розробки лендінг-сторінки, сторінки в Інстаграмі та контент-плану просування ФБХО в мережі Інтернет.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.272. Virtual organizations / A. V. Litorovych, S. A. Maslakov // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 131-137. — Бібліогр.: 14 назв. — англ.

Тенденції розвитку сучасних ринків, такі як глобалізація ринків, зростаюче значення якості товару, його ціни та ступеня задоволення споживачів, підвищення важливості стійких відносин зі споживачами, зростаюче значення застосування нових інформаційних і комунікаційних технологій, а також епідемія COVID-19 суттєво вплинули на розвиток нових організаційних форм управління підприємством. Виявлено чинники, що впливають на створення та розвиток віртуальних організацій і встановлено класифікації віртуальних організацій та їх основні переваги та недоліки.

Шифр НБУВ: Ж101837

Див. також: 6.Х.563

Міжнародні економічні відносини та зв'язки

6.У.273. Глобальні міграційні процеси в умовах пандемії COVID-19 / А. Мазаракі, Т. Мельник, О. Лошенко // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 4-32. — Бібліогр.: 42 назв. — укр.

Розкрито сучасні передумови міграційних процесів населення у світі, досліджено ключові аспекти глобальних змін у міжнародній міграції населення в умовах пандемії COVID-19. Доведено зростання ролі урядів у регулюванні міграційних процесів за подолання наслідків кризи. Проаналізовано сучасний стан зовнішньої трудової міграції населення з України. Окреслено визначальні напрями державної міграційної політики в Україні щодо подолання наслідків впливу COVID-19 на зовнішню мобільність населення.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.274. Економіка і менеджмент 2022: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 11 — 12 квіт. 2022 р.: у 5 т. Т. 4. **Моделювання процесів сталого розвитку в економіці та тенденції розвитку міжнародних економічних відносин у контексті глобальної нестабільності** / Дніпропетровська облдержадміністрація, Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара, Університет митної справи та фінансів, Дніпропетровський науково-дослідний ін-т судових експертиз, Полтавський державний аграрний університет, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Університет прикладних наук, Центр менеджменту, Університет

страхування та фінансів ВУЗФ, Баїшев Університет, Мерія м. Громадка. — Дніпро, 2022. — 107 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто валютне регулювання як складову частину державного регулювання економіки України. Звернено увагу на застосування імітаційного моделювання в економіці. Визначено фактори оцінювання туристичної привабливості адміністративних одиниць України. Проведено інтегральну оцінку бізнес-моделей в цифровій економіці. Висвітлено застосування методів економіко-математичного моделювання для управління запасами. Розглянуто особливості ведення бізнесу та функціонування економіки в умовах воєнного стану. Звернено увагу на необхідність забезпечення ефективної стратегії поведінки з відходами як складовою сталого розвитку України. Наведено моделювання інтегрального показника фінансової безпеки підприємства. Визначено планування як найважливішу функцію сучасної моделі керування. Описано застосування балансових моделей в еколого-економічному моделюванні.

Шифр НБУВ: В358855/4

6.У.275. Особливості інноваційного менеджменту в діяльності міжнародних компаній / Н. І. Кара, Л. В. Зинич // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 40-46. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Розглянуто роль та особливості інноваційного менеджменту в діяльності підприємства на досвіді іноземних компаній. Обґрунтовано суть інноваційного менеджменту, його завдання та функції. Відображено взаємозв'язок між типами інновацій та інноваційним менеджментом. Наведено приклади іноземних компаній, які стали одними з передових у своїй галузі завдяки управлінню інноваціями.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.276. Особливості митного оформлення вантажів у митному режимі «митний склад» / М. Г. Бортнікова, Я. О. Крохмальна // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 1-8. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Досліджено суть і особливості митного режиму «митний склад» у сучасних умовах зовнішньоекономічної діяльності. Наведено послідовність етапів митного оформлення вантажів у митному режимі «митний склад». Проаналізовано проблематику митних складів та особливості поміщення товарів у митний склад, а також особливості та допустимі строки їх зберігання. Зазначено види операцій, пов'язані з забезпеченням умов зберігання товарів. Надано перелік документів, які необхідні для одержання дозволу на відкриття та експлуатацію митного складу.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.277. Проблеми та перспективні шляхи нарощування обсягів експортування наукомістких послуг Україною в умовах євроінтегрування / Я. Ю. Петрова, А. С. Завербний // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 231-239. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Розглянуто трактування поняття «наукомісткі послуги» (НМП) вітчизняними та іноземними спеціалістами. Уточнено зміст категорії. Досліджено дані щодо експорту НМП України та країн G7 упродовж останніх років. Здійснено аналіз та порівняння структурних часток НМП у загальному експорті країни. Досліджено дані щодо чисельності зайнятих у сфері НМП. Результатом аналізу стало формування шляхів нарощування обсягів експортування НМП Україною. Доцільний аналіз даних, пов'язаних із експортом НМП, надав можливість оцінити перспективи нарощування експорту та ймовірні шляхи досягнення цього.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.278. Співпраця України та ЄС у сфері сталого розвитку: огляд перспектив / М. В. Руда, М. М. Мазурик // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 204-211. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Викладено результати дослідження складових концепції сталого розвитку та переваг її впровадження в Україні на основі досвіду Європейського Союзу. Встановлено, що передумовою формування базових принципів сталого розвитку є взаємозв'язок екологічних, економічних і соціальних чинників розвитку людства, вирішення яких можливе тільки на комплексній основі з урахуванням балансу інтересів розвитку природи та суспільства. Проаналізовано особливості співробітництва між Україною та ЄС у сфері сталого розвитку.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.279. Virtual labor migration / K. Nikolaiets // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 16-25. — Бібліогр.: 12 назв. — англ.

«Віртуальною трудовою міграцією» можна вважати виконання працівниками дозволенних законодавством завдань на замовлення роботодавця, чий бізнес зареєстровано в іншому місці або країні, залишаючись на попередньому місці проживання. Мета дослідження — визначення основних факторів, що впливають на «віртуальну трудову міграцію» та перспектив її розвитку в умовах прискорення прогресу інформаційно-комунікаційних технологій. Використано матеріали соціологічних досліджень, що

пов'язані з організацією захисту обміну даними в мережі Internet. Для забезпечення належного рівня верифікації висновків застосовано методи: SWOT-аналіз, критичний дискурс-аналіз, аналіз ієрархій і культурологічний наукового пошуку. Розвиток сучасних інформаційно-комунікаційних технологій та універсальність використання мови ділового спілкування у світі надали змогу сформувати передумови для поширення «віртуальної трудової міграції», яка для частини працівників стала основним засобом отримання прибутків. Розвиток «віртуальної трудової міграції» одержав суттєвий поштовх під час пандемії COVID-19. Найбільшого поширення набуло виконання дистанційної аналітичної роботи та завдань з пошуку інформації. «Віртуальна трудова міграція» може бути організована у форматі форсайту за залучення до виконання завдань працівників різних установ та організацій з поетапним визначенням найобізнаніших з цією проблемою фахівців. Проте зовнішні трудові мігранти можуть екстраполювати власні цінності та світоглядні орієнтири на розв'язання проблем поза межами власної держави. Висновки: масштабна «віртуальна трудова міграція» виявилася вимушеним явищем. Однак завдяки появі та розширенню технічних можливостей, що надають змогу на належному рівні організувати подібну роботу, можна стверджувати про перспективність віддаленої аналітичної роботи та збирання і структуризації певних даних. Водночас поширення «віртуальної трудової міграції» створює низку проблем у сфері національної безпеки та збереження комерційної таємниці, які можуть бути пов'язані як із недосконалістю технічних засобів збереження та передачі інформації, так і з так званним «людським фактором». Відсутність зацікавленості деяких спеціалістів, залучених до дистанційного виконання завдань, у долі фірми може негативно відбитися на організації виробничого процесу. Тривала робота «віртуальних трудових мігрантів» на закордонних замовників створює підґрунтя, яке може негативно позначитися на громадянській ідентичності працівників. Дистанційна робота та поширення кіберпростору також вимагають перегляду законодавства низки країн, принаймні у контексті забезпечення авторських прав «віддалених трудових мігрантів» на їх розробки та здобутки.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: 6.С.1, 6.У.190, 6.У.288, 6.У.456, 6.У.495, 6.Х.563

Економіка Європи

6.У.280. Актуальные проблемы и перспективы развития социального предпринимательства в Латвии / Ж. Л. Цауркубуле // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 61-72. — Бібліогр.: 42 назв. — укр.

Проаналізовані тенденції розвитку, виявлені проблеми і розроблені рекомендації по розвитку соціального підприємництва в Латвії. Исследованы теоретические и практические аспекты функционирования социальных предприятий в контексте современных тенденций развития социального предпринимательства в Латвии. Цель исследования — на основе анализа деятельности социальных предприятий в Латвии выявить факторы и проблемы их функционирования, а также оценить возможности развития социального предпринимательства в Латвии в современных условиях. Методы исследования: контент-анализ, исторический, аналитический, сравнения, табличный, графический. Рассмотрены исторические предпосылки появления феномена социального предпринимательства в мире. На базе анализа развития социального предпринимательства в Европе проведен анализ и выявлены тенденции развития социального предпринимательства в Латвии в отраслевом и региональном разрезе. Изучена институциональная среда и нормативная правовая база, регламентирующая развитие социальных предприятий в Латвии. Проведен анализ основных факторов социально-экономического развития страны, оказывающих непосредственное влияние на развитие социального предпринимательства. Описаны возможности и преимущества развития социальных предприятий в Латвии. Выявлены проблемы и разработаны рекомендации по дальнейшему развитию социального предпринимательства в Латвии. Область применения результатов исследования: выводы и результаты могут быть использованы в работе социальных предприятий разных сфер деятельности, ассоциации социального предпринимательства и других негосударственных организаций, органов власти; в учебном процессе высших учебных заведений экономического направления и направления социального благосостояния.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.281. Дослідження конкурентоспроможності ЄС та його країн-членів / Н. І. Горбаль, У. І. Когут, У. І. Моторнук // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 193-203. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Існує значна кількість підходів до трактування, аналізування та посилення конкурентоспроможності (КСП) країн. За умов євроінтеграції України запропоновано вважати країни ЄС ключовим орієнтиром для підвищення її глобальної КСП. Європейська інтеграція має значний позитивний вплив на розвиток і КСП ЄС. Однак, в останні десятиліття вона дещо погіршилась у порівнянні з глобальними лідерами внаслідок динамічних змін міжнародного середовища. Показано, що країни ЄС (в першу чергу Нідерланди, Швеція, Данія, Фінляндія) займають високі позиції у міжнародних рейтингах країн (Глобальні індекси КСП ВЕФ та IMD, Індекс процвітання Legatum, ERT Benchmarking Report, Барометр реформ BusinessEurope), та особливо — стало розвитку (Індекс стало розвитку SDSN та ін.). Проте у ряді ключових сфер багато країн ЄС і Союз загалом відстають від світових лідерів. Відкрита та орієнтована на експорт європейська економіка сьогодні страждає від слабого попиту на інвестиційні товари та товари тривалого споживання, повільного розвитку інноваційних і цифрових бізнесів, негативно відображається її вихід з союзу Великобританії. Натомість ЄС глобально лідрує в досягненні цілей стало розвитку. Відповідно, експерти рекомендують ЄС зміцнювати єдиний ринок і підтримувати нові технології, а країнам-членам — підвищувати продуктивність через інвестиції в критичну інфраструктуру, інноваційні технології, розвиток навичок та ефективності ринків праці. Європейським же компаніям доцільно постійно враховувати глобальну кон'юнктуру та динаміку її відповідно модернізувати свою конкурентну політику. Наведені висновки будуть корисними для переймання Україною передового європейського досвіду підвищення КСП.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.282. Екосистема стартапів в Європі: країні практики та уроки для України / О. І. Дума, К. О. Завтура // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 119-130. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Досліджено європейський досвід у розвитку екосистем стартапів (ЕСС). Проаналізовано структурні компоненти екосистемі стартапів, виявлено їх роль у функціонуванні системи та взаємозв'язки. Описано функціонування ЕСС Великої Британії, Естонії, Німеччини, Швейцарії, Швеції та Фінляндії. Виявлено основні фактори успішного функціонування ЕСС і систематизовано проаналізований досвід. Обґрунтовано можливості та доцільність поширення європейського досвіду в розвитку української ЕСС. Досліджено можливі напрями застосування європейського досвіду розвитку ЕСС в Україні. Запропоновано 3 основних кроки для посилення розвитку української ЕСС на основі європейського досвіду та в умовах проходження Україною шляху до інтеграції з Європейським Союзом.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.283. Розвиток консалтингової діяльності в Європі: проблеми, перспективи та досвід для України / М. І. Лазурко, А. С. Завербний // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 204-212. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження та визначення особливостей ринку консалтингової діяльності на вітчизняному та європейському ринках у період кризової ситуації, спричиненої пандемією Covid-19. Визначено стан консалтингової галузі та основних надавачів консалтингових послуг на вітчизняному ринку; надано інформацію про аудиторську діяльність, що набуває дедалі більшої актуальності на українському ринку, та визначено ряд суперечностей і проблем аудиторської діяльності; досліджено чисельність зареєстрованих аудиторів на території України за 2016 — 2020 рр. та їх структуру за областями у 2019 — 2020 рр.; на підставі досліджуваних джерел сформовано основні тенденції європейського ринку консалтингу у 2021 р.; визначено розмір глобального ринку консалтингу у 2020 р. із прогнозом на 2021 і 2025 рр., а також запропоновано практики найбільш європейських гравців, які українським компаніям потрібно адаптувати на вітчизняному ринку.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.284. Скандинавська модель трансферу технологій: досвід та особливості / О. І. Дума // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 166-180. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Наведено результати дослідження особливостей Скандинавської моделі трансферу технологій, яка продемонструвала свою ефективність у Норвегії, Швеції та Фінляндії. Описано результати функціонування трансферу технологій у інноваційній екосистемі цих країн, через їх місце у міжнародних рейтингах інновацій. Для оцінювання результативності функціонування трансферу технологій запропоновано застосовувати шестикритерійну шкалу, яка містить: індекс розвитку людського потенціалу, глобальний індекс знань, рейтинг легкості ведення бізнесу, глобальний індекс інновацій, глобальний індекс конкурентоспроможності та індекс захисту прав власності. Проаналізовано особливості функціонування механізмів трансферу технологій у Норвегії, Швеції та Фінляндії. Визначено особливості цих

субмоделей, які визначають їх ефективність, а, з іншого боку, можуть і мають бути залучені в українську практику трансферу технологій.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.285. COVID-19 crisis management on the example of hospitality industry enterprise in Latvia / С. Koryuhina, Т. Shamshina, М. Zivitere, V. Riashchenko, I. Y. Gryshova // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 83-92. — Бібліогр.: 28 назв. — англ.

Визначено, що основною проблемою, з якою сьогодні стикається вся індустрія гостинності, є пандемія COVID-19 та її наслідки. Під час пандемії багато готелів закрили свої двері, і деякі з них більше не працюватимуть. Більшість працівників індустрії гостинності втратили роботу, а прибутки впали. Наведене дослідження проводилося з метою аналізу стратегії, яку один із відомих латвійських готелів Pullman Riga Old Town реалізував у відповідь на кризу COVID-19 щодо своїх зацікавлених сторін. Дослідження спрямовано на розробку шляхів допомоги підприємству у подоланні труднощів, викликаних COVID-19, та надання пропозицій щодо подолання кризи. Проаналізовано кризові явища, а також концептуальні основи антикризового управління з урахуванням поточної ситуації в індустрії гостинності Латвії в контексті кризи, спричиненої COVID-19 загалом та готелю Pullman Riga Old Town. Дослідження проводилося з 1 квітня 2020 р. по 17 жовтня 2020 р.

Шифр НБУВ: Ж100602

Див. також: 6.У.493

Економіка України

6.У.286. Використання соціально-етичного маркетингу для забезпечення сталого розвитку в Україні: монографія / О. А. Біловодська, Є. О. Голишева, О. Ф. Грищенко, Н. С. Ілляшенко, А. В. Кобелева, Д. К. Ковальчук, К. Ф. Ковальчук, Н. П. Козенкова, М. В. Маслак, С. М. Назаренко, Г. В. Паймаш, П. Г. Перерва, О. І. Подрез, К. Г. Прокопенко, Н. С. Свіцова, Д. В. Райко, Т. І. Шевченко, Ю. С. Шипуліна. — Суми: Триторія, 2021. — 225 с.: рис., табл. — укр.

Визначено аспекти використання соціально-етичного маркетингу для забезпечення сталого розвитку в Україні суб'єктами господарської діяльності. Сформовано аспекти системи маркетингових інструментів відповідно до стратегій циркулярної економіки, систематизовано інструменти, методи та форми соціально-етичного маркетингу для забезпечення сталого розвитку.

Шифр НБУВ: ВА856197

6.У.287. Впровадження циркулярної економіки на основі європейського досвіду / Н. І. Горбаль, М. М. Мазурик, О. З. Микитин // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 280-289. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Прискорений приріст населення планети, вичерпання природних ресурсів, надмірне забруднення навколишнього середовища, що несе загрозу існуванню людства, стало передумовою появи у світі концепції циркулярної економіки (ЦЕ) та принципів сталого розвитку, тобто ведення бізнесу без шкоди для середовища. Модель циркулярної (кругової) економіки спрямована на енергозбереження, регенеративне екологічно чисте споживання та виробництва. Викладено результати дослідження концепції ЦЕ та переваг її впровадження на основі досвіду ЄС — глобального лідера в цій сфері. Розкрито основні цілі, пріоритети та заходи ЄС при впровадженні кругової економіки. Висвітлено основні принципи ЦЕ, наведено приклади успішного використання її бізнес-моделей. Визначено дві найбільш гострі глобальні проблеми, які може вирішити лише економіка замкненого циклу, надаючи прогнози результатів її глобального використання.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.288. Економіка і менеджмент 2022: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 11 — 12 квіт. 2022 р.: у 5 т. Т. 3. Проблеми та тренди розвитку економічних суб'єктів / Дніпропетровська облдержадміністрація, Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара, Університет митної справи та фінансів, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз, Полтавський державний аграрний університет, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Університет прикладних наук, Центр менеджменту, Університет страхування та фінансів ВУЗФ, Баїшев Університет, Мерія м. Громадка. — Дніпро, 2022. — 127 с.: рис., табл. — укр.

Звернено увагу на управління економічною безпекою суб'єктів підприємництва, сервіс як стратегію розвитку готельного бізнесу. З'ясовано вплив пандемії Covid-19 на розвиток готельно-ресторанної індустрії в Україні. Розглянуто ігровий принцип побудови комунікації зі споживачем як метод просування бренду. Висвітлено стратегічні принципи та пріоритети перетворення економічних відносин у транспортному секторі. Вказано на

проблеми забезпечення якості послуг поштового зв'язку. Досліджено формування системи управління матеріальними потоками на підприємстві, сегментацію ринків та вплив покупців на підприємство. Звернено увагу на удосконалення продажу товарів за методом самообслуговування. Висвітлено особливості ціноутворення у мережевій торгівлі. Проаналізовано корпоративне управління у постпандемічному світі, вплив пандемії на економічний стан світової економіки, а також, зокрема, на розвиток міжнародних авіаліній України (МАУ). Обґрунтовано розвиток грошової парадигми в напрямку концепції гезелівських грошей з метою знешкодження ризиків. Визначено перспективи розвитку ринку цінних паперів в Україні. Висвітлено особливості нематеріальної діяльності та критерії, які характеризують цифрову трансформацію економіки підприємства.

Шифр НБУВ: В358855/3

6.У.289. Економіко-правове забезпечення відновлення сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях: [монографія] / В. А. Устименко, С. І. Князев, Р. А. Джабраїлов, Т. С. Гудіма, Л. О. Жилінська, Р. С. Кірін, О. О. Лук'яненко, В. К. Малолітнева, О. В. Тарасевич, А. О. Волкова, Є. С. Градобоева, О. А. Трегуб, Г. Г. Нестеров; ред.: В. А. Устименко; НАН України, Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова. — Київ: Ін-т екон.-прав. дослідж. ім. В. К. Макутова НАН України, 2021. — 247 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 210-247. — укр.

Висвітлено економіко-організаційні особливості функціонування та визначено пріоритети відновлення сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях. Наведено характеристику окремих елементів інституціонального забезпечення відновлення сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях. Запропоновано шляхи вирішення окремих гуманітарних проблем у містах на постконфліктних територіях. Визначено напрями підвищення екологічної безпеки як основи сталого розвитку сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях. Розглянуто економіко-організаційні особливості функціонування та пріоритети відновлення сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях. Зазначено інституціональне забезпечення відновлення сфери життєдіяльності міста на постконфліктних територіях. Визначено особливості вирішення окремих гуманітарних проблем у містах на постконфліктних територіях.

Шифр НБУВ: ВА855749

6.У.290. Іван Вернадський — вчений-економіст, педагог, громадянин / О. Курбет // Екон. теорія. — 2021. — № 3. — С. 111-118. — укр.

19 травня 2021 р. з ініціативи відділу економічної історії на базі ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» відбулася Всеукраїнська науково-практична конференція «Іван Вернадський — учений-економіст, педагог, громадянин (до 200-річчя від дня народження)». Співорганізаторами заходу виступили провідні осередки вивчення історії української економічної думки — кафедра економічної теорії, макро- і мікроекономіки Київського національного університету ім. Тараса Шевченка та кафедра економічної теорії ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана», а також Наукова бібліотека ім. М. В. Довнар-Запольського. Дослідники Києва, Львова, Кам'янка-Подільського, Луцька та Одеси зібралися у форматі онлайн конференції з використанням сервісу Zoom, щоб відзначити 200 років від дня народження видатного вченого і педагога, публіциста і видавця. За мету поставили сучасне осмислення інтелектуальної постаті І. Вернадського у контексті історичного минулого та сьогодення економічної науки; аналіз актуальності, новаторства та потенціалу його ідей; розкриття громадянської позиції та ролі вченого в соціально-економічних перетвореннях, формуванні нової генерації науковців, підвищення суспільних реформ.

Шифр НБУВ: Ж24845

6.У.291. Інновації у промисловості: вплив на економічну безпеку України: монографія / О. В. Вовченко; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». — Київ: КРОК, 2021. — 134 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 118-134. — укр.

Досліджено вплив інноваційної діяльності у промисловості України на економічну безпеку держави. Зосереджено увагу на теоретико-методичному обґрунтуванні впливу інноваційної діяльності у промисловості України на економічну безпеку держави, оцінюванні рівня економічної безпеки, аналізі стану та тенденцій інноваційної діяльності в промисловості, удосконаленні існуючих і розробці нових напрямів забезпечення економічної безпеки України на законодавчому рівні. Вміщено пропозиції та рекомендації щодо удосконалення законодавчої бази у сфері економічної безпеки з урахуванням фактора інноваційної діяльності у промисловості України.

Шифр НБУВ: ВА854485

6.У.292. Лісова політика: підручник / П. І. Лакіда, О. П. Павлішук, П. В. Кравець; нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Київ: Ямчиський О. В., 2021. — 279 с.: табл. — Бібліогр.: с. 9-20. — укр.

Окреслено теоретичні та практичні підходи до формування та реалізації лісової політики, спрямованої на ефективну охорону, збереження, захист, відтворення та збалансоване використання

лісових ресурсів. Зокрема, розкрито суть і основні поняття лісової політики. Розглянуто її принципи, компоненти, цілі та завдання. Увагу приділено пріоритетам лісової політики як складової екологічної політики. Розглянуто також лісове законодавство України, зокрема, ратифіковані міжнародні угоди; роль і функції держави у формуванні та реалізації лісової політики; суть концепції управління лісами на засадах сталого розвитку в розрізі її екологічної, економічної та соціальної складових тощо.

Шифр НБУВ: ВА856364

6.У.293. Методологічні засади оцінки упущеної вигоди / Л. А. Горшкова, Д. А. Антоноук, О. О. Васильєва // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 181-191. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Російська збройна агресія проти України завдала українській економіці значних матеріальних втрат: руйнування інфраструктури, знищення та пошкодження майна підприємств усіх форм власності. Особливо відчутними є збитки для підприємств малого та середнього бізнесу, для яких є характерним високий рівень ризику й нестабільності доходів внаслідок вагомості залежності від зовнішніх чинників. Малий та середній бізнес за своєю природою орієнтований на використання доступних ресурсів, що, в першу чергу, можуть бути втраченими чи пошкодженими. Розвиток малого бізнесу, який виконує низку специфічних соціально-економічних функцій, є локомотивом багатьох економік світу, надзвичайно важливий у відбудові економіки України у післявоєнний час. Задля відновлення України існує необхідність оцінки збитків суб'єктів господарювання, що складається із вартості пошкодженого майна та упущеної вигоди. Отже на сьогодні існує необхідність у швидкій розробці алгоритму/методики оцінки упущеної вигоди від військових дій. Проведено аналіз визначення суті збитків та вигоди у низці нормативно-правових джерел, а саме Цивільному кодексі України, Господарському кодексі України, Національному Положенні (Стандарті) бухгалтерського обліку та «Загальній вимозі до фінансової звітності». В умовах збройної агресії росії в Україні відбувається пошкодження та знищення майна юридичних і фізичних осіб. Станом на сьогодні прийнято документ (Постанова Кабінету Міністрів України 20.03.2022 року № 326), який стосується відшкодування юридичним особам вартості знищеного (пошкодженого) майна внаслідок війни. Методика передбачає визначення восьми основних показників (груп показників) діяльності суб'єкта господарювання на підставі аналізу його фінансової, бухгалтерської та податкової звітності. Вона також надає можливість врахування при визначенні упущеної вигоди особливостей характеру та виду діяльності суб'єкта господарювання. Якщо підприємство стабільно функціонує тривалий період, в основу визначення розміру відшкодування може бути покладено фінансові звіти за 3 – 5 років, якщо ж відсутня інформація про тривалу діяльність, доцільно використовувати сценарний аналіз. Експертна оцінка також може бути виконана шляхом побудови математичної моделі на принципах інформаційної достатності за умови використання облікових та фінансових документів. Оцінка суми упущеної вигоди може визначатись із використанням прямого, оціночного або гібридного підходів залежно від специфіки суб'єкта господарювання. При визначенні упущеної вигоди доцільно враховувати особливості ведення бізнесу в різних галузях національного господарства. В промисловості вагому роль відіграє втрата кваліфікованого персоналу і додаткові витрати на навчання; підприємства сфери обслуговування можуть одержати збитки у вигляді упущеної вигоди і без пошкодження чи втрати майна; сільськогосподарська галузь – найбільш вразливий сектор з точки зору упущеної вигоди внаслідок війни, а також найбільш складний об'єкт для розрахунку суми упущеної вигоди з огляду на значну кількість факторів, що мають бути враховані. Упущена вигода в результаті збройної агресії може мати місце і без прямих матеріальних збитків.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.294. Обґрунтування напрямків розвитку сільських та селищних територіальних громад Луганської області / О. С. Савченко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 238-245. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

У зв'язку із завершенням адміністративно-територіальної реформи і створенням в Україні 1469 територіальних громад (ТГ), з яких близько третини уперше починає функціонувати на умовах прямих взаємовідносин з центральним бюджетом країни, актуалізується питання узагальнення результатів діяльності раніше створених громад з метою узагальнення напрямків розвитку нових створених громад. Аналіз діяльності раніше створених ТГ, що відпрацювали на умовах прямих взаємовідносин з державним бюджетом від 1 до 3 років, виявляє дуже різний рівень показників їх діяльності, зокрема, їх економічної ефективності. Показано, що питання економічної ефективності діяльності ТГ у нових умовах мають стати об'єктом ретельних досліджень з метою визначення чинників і обґрунтування напрямків розвитку громад. На основі дослідження показників діяльності 17 сільських та селищних ТГ Луганської обл. одержано результати, що викривають певні закономірності змінюваності питомих показників загальних і власних доходів, капітальних і поточних витрат у розрахунку на одного мешканця залежно від загальних показ-

ників ТГ, таких як чисельність мешканців, площа території ТГ. У підсумку, для сільських і селищних територіальних громад Луганської обл., що функціонують у подібних кліматичних та виробничих умовах, можуть бути сформовані уявлення щодо актуальних напрямків розвитку громад, зокрема, за рахунок більш ефективного використання земельних ресурсів, сприяння розвитку підприємництва, контролю й обмеження витраток на утримання апарату управління громадами з урахуванням об'єктивних трендів змінювання показників залежно від чисельності та площі території громад.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.295. Оптимізація нормативної та інституціональної бази функціонування індустріальних парків в умовах децентралізації / О. А. Бородіна // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 41-55. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.

Фокус уваги дослідження спрямовано на нормативний та інституційний підхід до оптимізації подальшого функціонування індустріальних парків в Україні, а саме: доведено необхідність системних зрушень у інноваційно-інвестиційній сфері задля збільшення темпу зростання ВВП на душу населення. Проведено аналіз впливу індустріальних парків на макро-економічні показники низки країн, а також стимулів та динаміки розвитку індустріальних парків в національних економіках світу. Констатовано автоматизацію та максимальне нормативне та інституційне спрощення процедур при створенні та функціонуванні індустріальних парків закордонних країн. Наголошено на ефективності політики запобігання фінансовим зловживанням при процедурах державної підтримки індустріальних парків, а також відповідні чинники, закладені в законодавстві деяких країн. Виконано аналіз показників деіндустріалізації української промисловості, наголошено на гострому «інвестиційному голоді» економіки України, що провокує безробіття, консервує бідність населення, гальмує відбудову промисловості. Систематизовано перелік чинників, які ускладнюють реалізацію індустріальних парків. Проаналізовано стан нормативно-правової бази з питань функціонування індустріальних парків, констатовано наявність певної кількості проєктів Законів, покликаних переозначити ідею створення і підтримки індустріальних парків. Наведено аргументи значного впливу індустріальних парків на розвиток регіональної інфраструктури та економіки. Констатовано, що для багатьох регіонів саме розвиток індустріальних парків може стати порятунком від репресивності. Систематизовано критерії доцільності їх створення та ефективності роботи у регіонах. Наголошено на необхідності приділяти увагу регіонам, які потребують диверсифікації економіки, зокрема старопромисловим вугільним регіонам, що потрапляють під урядову програму закриття шахт. Як конкретний приклад зроблено аналіз перспективи розвитку економіки Донецької обл. в межах імплементації Концепції економічного розвитку Донецької та Луганської обл., затвердженої Кабінетом Міністрів України у грудні 2020 р.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.296. Особливості впровадження та розвитку циркулярної економіки в Україні / О. П. Подра, М. С. Самсоненко // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 303-314. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Розкрито суть концепції «циркулярної економіки», проаналізовано основні циркулярні бізнес-моделі, їх сутність і переваги у практичному застосуванні на підставі дослідження досвіду їх впровадження та використання на міжнародних і вітчизняних підприємствах. Встановлено особливості впровадження принципів циркулярної економіки в Україні на підставі аналізування джерел фінансування інноваційної діяльності та частки інноваційних підприємств у загальному обсязі. Обґрунтовано доцільність впровадження енергоефективних та енергозберігаючих технологій на вітчизняних підприємствах.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.297. Соціально-економічний розвиток регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки: [колект.] монографія / Ю. А. Работін, В. В. Лагодієнко, Н. С. Згадова, Ю. Г. Неустров, Г. М. Павленко, Ю. І. Кравченко; Одеська національна академія харчових технологій. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 205 с.: рис., табл. — укр.

Увагу приділено питанням формування концептуальних засад і розробці теоретичних і прикладних основ процесу управління соціально-економічним розвитком регіону в системі забезпечення продовольчої безпеки. Представлено продовольчу безпеку як механізм спрощеного доступу до безпечних і поживних продуктів харчування всіх верств населення відповідно до права на належне харчування та свободу від голоду. Регіональний та національний аспекти продовольчої безпеки України охарактеризовано як здатність державних і місцевих органів управління гарантувати населенню можливість задоволення потреб в продуктах харчування, що відповідає світовим нормам забезпечення життєдіяльності.

Шифр НБУВ: ВА856901

6.У.298. Фінансова безпека домогосподарств в Україні: сучасні проблеми та механізм забезпечення: [колект.] монографія / Б. І. Пшик, М. С. Зварич, Я. М. Кашуба, Л. Я. Слобода; ред.: Б. І. Пшик; Університет банківської справи. —

Львів: СПОЛОМ, 2020. — 273 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 208-234. — укр.

Обґрунтовано концептуальні підходи, теоретико-методологічні положення та практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні. Проаналізовано підходи до визначення суті поняття «фінансова безпека домогосподарства», виділено її функції й особливості. З'ясовано чинники та загрози фінансовій безпеці домогосподарств. Розглянуто необхідність удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, визначено його методологічні засади й основні компоненти. Обґрунтовано науково-методичний підхід до дослідження фінансової безпеки домогосподарств. Розроблено систему показників оцінки стану фінансової безпеки з позицій держави та домогосподарств. Критично оцінено стан функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні. Виявлено проблеми, недоліки та нерозв'язані питання функціонування цього механізму в частині методів, інструментів і важелів. Розроблено інструментарій забезпечення фінансової безпеки домогосподарств. Запропоновано низку заходів удосконалення державного впливу на забезпечення фінансової безпеки домогосподарств. Обґрунтовано необхідність удосконалення законодавчої бази.

Шифр НБУВ: BA85522

6.У.299. Циркулярна економіка в Україні: адаптація європейського досвіду / М. В. Руда, Т. С. Яремчук, М. Г. Борнікова // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 212-222. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Розкрито суть циркулярної моделі економіки та визначено основні переваги внаслідок її імплементації в Україні. Проаналізовано стан поведінки з ресурсами в Україні та ЄС, зокрема з відходами. Встановлено, що у сфері поведінки з відходами Україна значно відстає від розвинених європейських країн. Проаналізовано нову політику ЄС і політику України у сфері циркулярної економіки. Враховуючи кращі європейські практики, надано рекомендації Україні щодо переходу від традиційної (лінійної) економіки до циркулярної економіки. Встановлено, що загалом політика України у сфері циркулярної економіки має формуватися та реалізовуватися комплексно в контексті глобальних трендів.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.300. Anti-crisis Management: State, Region, Enterprise: collective monogr. / I. Gusarov, S. Gusarova, T. Zakharova, O. miroshnychenko, J. Poliakova, O. Shaida, A. Stepanov, V. Shevchenko, V. Shedyakov, M. Melnykova, O. Tarasevych, Y. Gradoboieva, Y. Radionov, A. Romanovska, V. Velychko, L. Batchenko, L. Honchar, A. Belial, N. Dorosh, I. Krupelnitska, E. Molchnova, F. F. Murshudli, M. M. Mursalov, A. Svishtunov; ed.: R. Bendaraviniene, K. Shapochnykov, A. Pawlik, O. Chwiej, V. Atkociniene, M. Diesener, H. F. Vasconcelos, X. Martinez-Giralt, Y. Safonov; Vytautas Magnus University. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 257 с.: fig., tab. — укр.

Зазначено, що складна економічна ситуація в переважній більшості країн світу, багато техногенних аварій та екологічних катастроф підтверджують висновки вчених і практиків, що причиною постійних зовнішніх загроз сьогоdnішньому та майбутньому поколінням є неправильна діяльність людини протягом тривалого періоду часу. Констатовано, що глобалізація та інтеграція соціально-економічних процесів пов'язують між собою усіх учасників різними складними механізмами й умовами, за яких кризова ситуація в одній країні спричиняє негативні впливи в усьому світі. Обґрунтовано необхідність залучення до спільних конкретних дій усіх держав, спрямованих на захист екосистеми всієї планети. Доведено актуальність розроблення та запровадження інноваційних технологій за всіма напрямками діяльності людини, на кожному промисловому підприємстві. Це вимагає від менеджменту підприємства чіткого розуміння процесів, що проходять на сучасному етапі на підприємстві, їх оцінки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Зроблено висновки, що за таких умов важливим і необхідним етапом є моніторинг зміни показників оцінки технологічного оновлення на промисловому підприємстві для забезпечення вчасного реагування на зміни зовнішнього та внутрішнього середовища.

Шифр НБУВ: IB228775

Див. також: **6.У.144, 6.У.193, 6.У.206-6.У.207, 6.У.236, 6.У.338, 6.У.348, 6.Х.595, 6.Ч.808**

Бізнес

6.У.301. Аналітичне забезпечення управління суб'єктами підприємницької діяльності: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.09 / С. В. Калабухова; Державний ВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Київ, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Дисертацію присвячено вирішенню науково-прикладної проблеми розвитку теоретико-методологічних і організаційно-методичних положень аналітичного забезпечення управління суб'єк-

тами підприємницької діяльності з дотриманням міжнародних стандартів фінансової звітності. Розроблено технологію аналітичного процесу, яка включає комплекс аналітичних процедур і аналітичних операцій, спрямованих на оцінку перспектив збереження капіталу суб'єктом господарювання. Побудовано моделі аналітичних процедур, що базуються на концепції збереження капіталу; сформовано універсальні переліки аналітичних показників для моніторингу змін в економічних ресурсах і результатах діяльності, розроблено нові алгоритми аналітичних операцій. Формалізовано моделі аналітичних процедур табличним способом, що уможливило максимальну уніфікацію аналітичного процесу для його діджиталізації, забезпечує ущільнення цифрової інформації про діяльність суб'єкта господарювання для прийняття рішень, підвищує оперативність одержання нового набору релевантних даних для користувачів фінансової звітності.

Шифр НБУВ: PA447005

6.У.302. Інституціональні основи конкурентоспроможності національної економіки: монографія / Е. І. Цибульська; Національна українська академія. — Харків: Вид-во НУА, 2021. — 298 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 252-278. — укр.

Досліджено інституціональні основи конкурентоспроможності національної економіки. Розглянуто теоретичні основи дослідження інституціональних передумов національної конкурентоспроможності, склад і структуру інституціонального середовища. Охарактеризовано процеси взаємодії формальних і неформальних інститутів у перехідних економіках. Проаналізовано вплив інституціонального середовища на рівень національної конкурентоспроможності. Розкрито суть інституціонально-еволюційного механізму забезпечення конкурентоспроможності економічних систем. Розглянуто аксіолого-антропологічні аспекти національної конкурентоспроможності.

Шифр НБУВ: BA856393

6.У.303. Механізм формування та управління розвитком бізнес-інтегрованих структур у східних регіонах України / О. І. Амоша, Н. В. Трушкіна, В. А. Шипоша // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 4-23. — Бібліогр.: 90 назв. — укр.

На даний час особливої актуальності набувають проблеми вдосконалення управління розвитком кластерних структур у східних регіонах України з урахуванням європейського досвіду відповідно до сучасних викликів, пов'язаних із смарт-спеціалізацією, модернізацією виробництва та цифровізацією організаційних й управлінських процесів. Мета дослідження — обґрунтування теоретичних положень, науково-методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму формування та управління розвитком бізнес-інтегрованих структур східних регіонів України. Уточнено суть і зміст термінів «бізнес-інтегрована структура», «розвиток бізнес-інтегрованої структури», «механізм управління розвитком бізнес-інтегрованої структури». Проаналізовано й узагальнено міжнародний досвід розвитку кластерних структур і надано пропозиції щодо його можливого застосування у промислових регіонах України. Виявлено основні перешкоди, які стримують ефективний економічний розвиток східних регіонів України. Проаналізовано стратегічні документи щодо соціально-економічного розвитку Донецької та Луганської обл. у частині створення кластерних об'єднань. Визначено методичні засади логістичного забезпечення управління розвитком бізнес-інтегрованих структур. Запропоновано та апробовано комплексний підхід до оцінювання ефективності кластерних утворень. Надано пропозиції щодо нормативно-правового регулювання розвитку кластерних структур в економіці України. Обґрунтовано концептуальний підхід до формування кластера як елемента інноваційної інфраструктури промислових регіонів на засадах смарт-спеціалізації. Удосконалено організаційно-економічний механізм функціонування бізнес-інтегрованих структур і запропоновано алгоритм його реалізації на прикладі східних регіонів України.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.304. Системне забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності: колект. монографія / Н. С. Акімова, І. А. Бігдан, О. П. Близнюк, К. Ю. Величко, Н. А. Галуцьких, Н. М. Гаркуша, О. О. Горшанська, К. О. Дорошкевич, О. В. Жиликова, Г. І. Забродська, Л. Д. Забродська, О. М. Іванюта, М. О. Ільченко, Н. Б. Кашена, Л. О. Кирильєва, Н. С. Ковалєвська, О. В. Кот, А. С. Крутова, А. С. Лачков, В. М. Лачкова, Г. Г. Лисак, А. О. Лопін, К. Міхальський, В. С. Морочович, Т. А. Наумова, І. В. Нестеренко, О. О. Нестеренко, А. В. Нікітіна, Ю. В. Підліпний, Н. В. Проскуріна, Г. О. Сабадох, В. М. Селютін, Т. О. Ставерська, Т. О. Тарасова, О. П. Ткаченко, О. В. Топоркова, А. О. Черчата, Д. Д. Шеховцова, О. С. Шпілька, І. В. Янчева, Л. М. Янчева, Т. В. Ясінська; ред.: Н. Б. Кашена, Т. О. Ставерська; Харківський державний університет харчування та торгівлі. — Харків: ХДУХТ, 2020. — 389 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 352-378. — укр.

Наведено авторський підхід колективу науковців до вирішення актуальних питань системного забезпечення економічної активності та сталого розвитку суб'єктів підприємницької діяльності. Обґрунтовано концептуальні засади системного забезпечення

активізації економічної діяльності та розвитку підприємницьких структур. Здійснено моніторинг сучасних проблем їх економічного зростання. Розвинуто підходи до удосконалення управлінського інструментарію та правового регулювання систем забезпечення економічної активності та сталого розвитку підприємств. Визначено стратегічні орієнтири активізації економічної діяльності та розвитку суб'єктів підприємницької діяльності.

Шифр НБУВ: ВА855698

6.У.305. Сучасний стан і тенденції розвитку підприємств України з розподілом за їх розмірами / М. Б. Біда // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 82-95. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

В умовах становлення ринкової економіки в Україні значна роль відводиться розвитку підприємництва як рушійної сили активізації діяльності суб'єктів господарювання. Аналізування сучасного стану та тенденцій розвитку підприємництва України проведено з урахуванням критеріїв розподілу підприємств на мікро-, малі, середні та великі згідно із законодавством України. Інформаційною базою дослідження слугували статистичні дані, які опубліковано на сайті Державної служби статистики України за період 2010 — 2019 рр. охарактеризовано динаміку за 2010 — 2019 рр. таких показників ефективності діяльності великих, середніх і малих (у т. ч. мікро-) підприємств України: рівень рентабельності (збитковості) операційної діяльності підприємств; рівень рентабельності (збитковості) всієї діяльності підприємств; частка підприємств, які одержали чистий прибуток; структура розподілу капітальних інвестицій; кількість підприємств; обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств. Показано структурний розподіл показників ефективності діяльності підприємств України за видами економічної діяльності за 2019 р. За допомогою економічного моделювання динаміки кількості підприємств, обсягів капітального інвестування та реалізованої продукції підприємств України за 2010 — 2019 рр. побудовано рівняння трендів (поліноміального типу). Узагальнюючі результати досліджень, проранжовано підприємства України з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства за значенням показників діяльності протягом 2010 — 2019 рр. Для характеристики рівня ризикованості діяльності кожної з категорій підприємств розраховано коефіцієнти варіації для показників діяльності підприємств України за період 2010 — 2019 рр. Систематизовано переваги та недоліки організації та функціонування підприємств різних категорій. Для збалансованого розвитку ринкової економіки обґрунтовано необхідність співпраці та формування ефективного механізму взаємодії всіх форм підприємництва — малого, середнього та великого, кожен з яких має свої як переваги, так і недоліки.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.306. Формування державних пріоритетів розвитку підприємства в умовах інноваційної економіки: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / І. А. Гнатенко; ВНЗ «Національна академія управління». — Київ, 2020. — 38 с.: рис., табл. — укр.

Обґрунтовано теоретичні, методологічні, методичні та прикладні засади формування державних пріоритетів розвитку підприємства в умовах інноваційної економіки. Узагальнено еволюційні передумови зміни парадигми розвитку підприємництва на інноваційну в контексті формування економічної теорії. Доведено необхідність досліджувати парадигму коєволюційних зв'язків інновацій і підприємництва з позиції трансформації економічної теорії. Систематизовано державні пріоритети оновлення інституціональних перетворень шляхом відокремлення заходів щодо державного регулювання та державної підтримки розвитку підприємства. Обґрунтовано концептуальні засади державного регулювання інноваційним розвитком підприємства за умов інноваційної економіки. Узагальнено методологію дослідження розвитку підприємства, запропоновано методологічні засади щодо формування державних пріоритетів розвитку підприємства в умовах інноваційної економіки. Визначено ознаки інноваційної інфраструктури розвитку підприємства, систематизовано пріоритети її подальшого розвитку з урахуванням тенденцій на ринку праці. Проаналізовано стан розвитку підприємства, ринку праці та інноваційної діяльності в Україні. Запропоновано науково-методичні засади щодо оцінювання інституціонального забезпечення розвитку підприємства. Розроблено карту причинно-наслідкових зв'язків виникнення «провалів», що спричиняють інертний розвиток підприємства в інноваційній економіці. Обґрунтовано Концепцію формування державних пріоритетів розвитку підприємства в умовах інноваційної економіки. Аргументовано пріоритетні напрями розвитку підприємства на засадах кластерного партнерства. Запропоновано визначення ефективності взаємодії підприємств у системі інституціонально-матричної кластеризації. Сформульовано архітектоніку механізму формування державних пріоритетів розвитку підприємства в умовах інноваційної економіки. Запропоновано моделі та процедури рекомбінації національних кластерів з урахуванням попиту ринку праці та на основі інструментарію нейронних мереж.

Шифр НБУВ: РА446798

Див. також: 6.У.328

Землеустрій

6.У.307. Еколого-економічні засади рекреаційного землекористування урбанізованих територій: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.06 / С. Д. Шушук; Львівський національний аграрний університет. — Львів, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Визначено сутнісні аспекти й особливості рекреаційної діяльності. Розглянуто теоретичний і методичний базис функціонування урбанізованих територій. Визначено суть поняття «рекреаційне землекористування урбанізованих територій». Обґрунтовано еколого-економічні імперативи формування рекреаційного землекористування урбанізованих територій. Розкрито конкурентні переваги й оцінку сучасного стану розвитку рекреаційної діяльності. Проведено еколого-економічний аналіз використання земельних ресурсів, досліджено місце в них рекреаційних територій. Вивчено особливості рекреаційного землекористування урбанізованих територій. Розглянуто шляхи вдосконалення ефективності рекреаційного землекористування урбанізованих територій. Обґрунтовано засади еколого-економічного управління рекреаційним землекористуванням.

Шифр НБУВ: РА446765

6.У.308. Інтегрована інформаційна система нерухомості. Концепція для України: монографія / В. Д. Шипулін; Харківський нац. ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова. — Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. — 89 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 69-75. — укр.

Подано бачення концепції інтегрованої інформаційної системи нерухомості в Україні для вирішення проблеми сумісної обробки даних про землю та нерухоме майно. Запропоновано комплекс рішень з інтеграції геопросторових даних галузевих кадастрів у Національну інфраструктуру геопросторових даних, побудови багатопольового кадастру та подальшого використання даних для управління нерухомістю.

Шифр НБУВ: ВА855535

6.У.309. Територіально-просторове планування: базові засади теорії, методології, практики: [колект.] монографія / А. М. Третяк, В. М. Третяк, Т. М. Прядка, Н. А. Третяк; ред.: А. М. Третяк. — Біла-Церква: Білоцерківдрук, 2021. — 141 с.: рис. — Бібліогр.: с. 129-140. — укр.

Досліджено теоретико-методологічні засади територіально-просторового планування землекористування в Україні. Сформульовано поняття та суть територіально-просторового планування землекористування та/або території, методологічні засади територіально-просторового планування землекористування, тенденції територіально-просторового планування землекористування. Висвітлено систему територіально-просторового планування в окремих країнах ЄС, зокрема: класифікацію систем територіально-просторового планування в Швеції, Німеччині, Нідерландах та Фінляндії. Досліджено стан законодавчого забезпечення територіально-просторового планування розвитку землекористування в Україні, колізії нових законодавчих Інструментів територіально-просторового планування. Розкрито проблемно-програмну ситуацію в територіально-просторовому плануванні та можливості впровадження кращих європейських практик територіально-просторового планування. Обґрунтовано стратегічні напрями територіально-просторового планування розвитку екологічно раціонального землекористування в Україні, зокрема, запровадження функціональних територій землекористування, формування стійкості землекористування до зовнішніх впливів, а також сільськогосподарської діяльності, яку спрямовано на екологізацію та капіталізацію землекористування, регулювання меж між міськими і сільськими територіями.

Шифр НБУВ: ВА855096

6.У.310. Факультет землевпорядкування НУБіП України: (іст. нарис) / Т. О. Євсюков, Н. В. Медінська, І. П. Ковальчук, О. С. Дорош, В. М. Заяць; нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Київ: Компринт, 2016. — 153 с.: фот. — Бібліогр.: с. 152-153. — укр.

Висвітлено історію факультету землевпорядкування Національного університету біоресурсів і природокористування України. Відображено сучасний стан навчально-методичної, науково-дослідної, громадсько-виховної роботи та видавничої діяльності. Охарактеризовано структурні підрозділи факультету. Подано бібліографічні дані відомих випускників факультету. Здійснено аналіз роботи факультету землевпорядкування НУБіП України, спрямованої на підготовку фахівців для забезпечення функціонування сфери землевпорядкування, оцінки земель та нерухомого майна, кадастрової, геодезично-картографічної і геоінформаційної діяльності в Україні.

Шифр НБУВ: ВА811336

Інноваційна діяльність

6.У.311. Аналіз організації централізованого теплозабезпечення великих населених пунктів в Україні та країнах світу / М. О. Кизим, Е. І. Котляров, В. Є. Хаустова // Бізнес

Інформ. — 2021. — № 9. — С. 96-107. — Бібліогр.: 39 назв. — укр.

Визначено особливості організації централізованого теплозабезпечення великих населених пунктів в Україні та країнах світу. Розглянуто характеристики основних теплопостачальних організацій великих міст України, основні регіональні та міські програми, що в них діють, і характерні особливості теплопостачання; виокремлено основні проблеми організації централізованого теплозабезпечення в них. Зазначено, що в Україні — одна з найвищих у світі насиченість міст тепловими мережами: загальна протяжність теплопроводів становить близько 47 тис. км у двотрубному обчисленні. Частка централізованого опалення в загальній структурі теплопостачання України становить близько 42 %. Централізованою системою теплопостачання забезпечується близько 60 % загальної площі, гарячим водопостачанням — понад 40 % загальної площі житлового фонду країни. На основі розгляду систем теплопостачання окремих великих міст України виявлено загальні риси їх систем централізованого теплопостачання. Проаналізовано досвід побудови системи теплопостачання в окремих країнах світу (Росії, Китаї, Данії, Фінляндії, США, Канаді та ін.). Розглянуто масштаби систем централізованого теплопостачання в досліджуваних країнах світу. Досліджено сучасні тенденції розвитку систем централізованого теплопостачання в Європі та виявлено відмінності українських систем централізованого теплопостачання, у тому числі в плані повноважень місцевих органів влади у сфері теплопостачання. Визначено, що місцеві органи влади в Україні практично позбавлені повноважень щодо регулювання розвитку ТЕЦ і потужностей, які працюють на відновлюваних джерелах енергії, що в розвинених країнах є пріоритетом розвитку централізованого теплопостачання.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.312. Безвідходне виробництво в Україні: досвід ЄС / Н. І. Горбаль, Я. О. Крохмальна // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 149-156. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Сьогодні принципи безвідходного виробництва (БВВ) («zero-waste») є не лише світовим трендом, а й ефективним механізмом захисту та збереження навколишнього середовища, а також повнішого використання ресурсного потенціалу підприємств. Головна ідея БВВ — це перетворення сировини, що надійшла на підприємство, її залишків, а також відходів, одержаних у процесі виробництва, у готову продукцію, здатну приносити дохід. Україна, у сфері управління відходами суттєво відстає від країн Європи, а обсяги генерованих відходів, стан полігонів і звалищ свідчать про надзвичайні ризики для навколишнього середовища та населення. Неefективне управління відходами в Україні, є, зокрема, наслідком наявної лінійної моделі економіки. Відповідно проаналізовано суть, ключові засади та принципи БВВ на вітчизняних і європейських теренах із метою переймання кращого досвіду ЄС, що сьогодні лідирує в цьому аспекті в світі. Наведені висновки будуть корисними як окремим вітчизняним підприємствам, галузям, країні, так і громадянському суспільству загалом.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.313. Економіка і менеджмент 2022: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: зб. наук. пр. Міжнар. наук.-практ. конф., Дніпро, 11 — 12 квіт. 2022 р.: у 5 т. Т. 2. **Інноваційне підприємство та розвиток суб'єктів підприємництва в умовах глобальної економіки** / Дніпропетровська облдержадміністрація, Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара, Університет митної справи та фінансів, Дніпропетровський науково-дослідний інститут судових експертиз, Полтавський держ. аграр. ун-т, Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Університет прикладних наук, Центр менеджменту, Університет страхування та фінансів ВУЗФ, Баїшев Університет, Мерія м. Громадка. — Дніпро, 2022. — 115 с.: рис., табл. — укр.

Вказано напрями екологізації виробництва на підприємствах України. Досліджено стан машинобудування в Україні, інновації та інноваційність підприємства в сучасних умовах господарювання. Висвітлено аспекти концепції технологічного підприємства як системи. Проведено оцінку ефективності збутової політики підприємства. Визначено сучасні напрями інноваційного розвитку суб'єктів малого підприємництва, особливості формування позитивного іміджу підприємства. Розглянуто перспективи розвитку аудиторської діяльності в Україні і порівнянні з країнами ЄС. Вказано шляхи підвищення ефективності господарської діяльності на підприємстві. Звернено увагу на забезпечення ефективності функціонування малого бізнесу в сучасних економічних умовах. Розглянуто створення ринку земель сільськогосподарського призначення як засіб детінізації ринку землі. Наведено напрями підвищення ефективності діяльності підприємств, фактори формування інноваційного потенціалу підприємств України. Розкрито світовий досвід впровадження інноваційних технологій в управлінні підприємством.

Шифр НБУВ: В358855/2

6.У.314. Розвиток суб'єктів економічної діяльності в умовах цифрової економіки: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 25 — 27 листоп. 2020 р., м. Харків / ред.: Н. М. Матвеева,

І. І. Килимник, О. П. Коюда; Харківський нац. ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова, Харківський нац. автомоб.-дорож. ун-т, Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2021. — 119 с. — укр.

Розглянуто питання щодо проблем, підходів, методів і механізмів ефективного функціонування суб'єктів економічної діяльності в умовах цифрової трансформації економіки. Окреслено перспективи функціонування підприємств індустрії моди в умовах формування цифрової економіки. Досліджено вплив найважливіших чинників на зміну рівня рентабельності виробничого устаткування. Висвітлено особливості реалізації моделі «Open Innovation 2.0» на території ЄС. Подано інформацію щодо застосування цифрових технологій в консалтингу у процесі оптимізації структури активів підприємств. Розглянуто правові можливості запобігання порушенню цілісності інформації. Вивчено роль державного механізму в забезпеченні кібербезпеки в Україні.

Шифр НБУВ: ВА855536

6.У.315. Стратегічні пріоритети державної політики стимулювання промислово-технологічного розвитку національної економіки України на засадах маркетингу в цілях забезпечення економічної безпеки / О. І. Ляш, Л. Г. Смоляр, М. М. Дученко, І. М. Джадан // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 41-50. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Мета роботи — обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики стимулювання промислово-технологічного розвитку національної економіки на засадах маркетингу в цілях забезпечення економічної безпеки. Стратегічними пріоритетами забезпечення економічного зростання визначено інвестиційну привабливість країни, розвиток людського капіталу, сприятливе науково-освітнє середовище, науково-технічний прогрес, технологічний потенціал, високу наукоємність промислового виробництва, екоінноваційність національної економіки, міжнародні партнерські зв'язки тощо. Запропоновано модель, яка визначає стратегічні орієнтири зміцнення економічної безпеки держави, а також передумови створення системних стратегічних рішень на засадах маркетингового забезпечення промислово-технологічного розвитку. Наведена модель відображає стратегічні пріоритети підвищення конкурентоспроможності національної економіки у глобальному світі шляхом маркетингового забезпечення промислово-технологічного у розрізі восьми оперативних цілей державної політики: міжнародного, інвестиційного, екологічного, промислового, інноваційного, технологічного, освітнього та науково-маркетингу. Обґрунтовано взаємозв'язок між головною метою економічної безпеки та оперативними цілями стратегії маркетингового забезпечення промислово-технологічного розвитку національної економіки. Обґрунтовано сприяла систематизація складових стратегічного маркетингу щодо промислово-технологічного розвитку національної економіки. Визначено, що стратегічною метою державної політики в аналізованій сфері має стати забезпечення здатності національної економіки до розширеного самовідтворення шляхом забезпечення ефективної діяльності державних, економічних, суспільних інститутів у напрямі захисту від зовнішніх і внутрішніх загроз. Оперативні цілі національної стратегії доречно вибудовувати відповідно до забезпечення належного рівня складників маркетингового забезпечення промислово-технологічного розвитку національної економіки.

Шифр НБУВ: Ж100602

6.У.316. Сучасний стан та особливості розвитку венчурного інвестування в Україні / Н. О. Ковальчук, Л. І. Сопівник // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 22-27. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження сучасного стану венчурного інвестування в Україні та визначення подальших перспектив його розвитку. Здійснюючи аналіз та узагальнюючи наукові добірки багатьох науковців, розглянуто суть і специфіку венчурного капіталу, наведено чинники, які мають найбільший вплив на розвиток венчурної індустрії. Виконано аналіз показників венчурного інвестування в Україні: кількість інститутів спільного інвестування; кількість компаній з управління активами; загальну вартість чистих активів інститутів спільного інвестування; кількість найдохідніших венчурних фондів в Україні та показники їх дохідності. Визначено ряд питань, які потребують першочергового вирішення, адже вони перешкоджають активізації венчурного інвестування в Україні. Основну увагу зосереджено на особливостях фінансування інновацій в Україні. Виокремлено основні напрями венчурного інвестування в українській економіці та здійснено порівняння із окремими особливостями венчурного інвестування в європейських країнах. Згідно з одержаними результатами досліджень доведено, що венчурне фінансування на території України схильне до реалізації середньо- і короткострокових інвестиційних проектів. З'ясовано, що більшість венчурних фондів не в змозі виконувати свої економічні функції, оскільки вони здебільшого використовуються для оптимізації управління активами великих промислових компаній і підприємств середнього бізнесу. Запропоновано напрями активізації венчурних фондів, основний з яких — активна державна політика, спрямована на зміцнення позицій венчурних фондів.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.317. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колект. монографія / Я. Бітєв, В. І. Борзунов, А. О. Босак, В. Брага, О. Д. Витвицька, С. А. Володін, Я. Р. Войтовська, О. Г. Деркач, В. Б. Євсєєв, М. М. Жибак, О. А. Жигулін, І. Загнітко, В. А. Івченко, Н. О. Іванкова, С. М. Ілляшенко, Н. С. Ілляшенко, Т. П. Кальна-Дубінюк, Г. Т. Карчева, І. Я. Карчева, І. Г. Кирильчук, О. О. Красноруцький, Т. О. Кобелева, О. В. Ковальова, І. П. Кудінова, М. М. Кулаєць, В. П. Кулик, В. С. Лукач, Я. В. Левицька, І. В. Литвин, О. Ф. Морозов, М. В. Маслак, С. М. Ніколаєнко, В. В. Отченашко, В. О. Пабат, П. Г. Перерва, Н. Ю. Подольчак, Д. В. Райко, В. І. Рудика, Н. С. Свіцова, О. Б. Сливінська, В. В. Самсонова, С. М. Судомир, А. А. Степанова, М. П. Талавіра, В. В. Теслюк, Л. В. Тешева, Л. Г. Шморгун, Ю. С. Шипуліна, Н. О. Шпак; ред.: О. Д. Витвицька; нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Київ: Аграр Медіа Груп, 2021. — 450 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 422-446. — укр.

Представлено результати дослідження теоретичних і методичних засад розвитку системи управління інноваційною діяльністю, визначено ключові вектори управління інноваційними процесами, удосконалено підходи до управління інноваційною діяльністю, проаналізовано процеси формування та функціонування інноваційного середовища в Україні. Упорядковано основні концептуальні теоретико-емпіричні напрями наукового підходу, які розкривають основні шляхи і механізми управління інноваційними процесами в аграрній сфері та надають змогу осмислити і проаналізувати тактику взаємодії у сфері інноваційної діяльності. Концепт інноваційної діяльності в Україні розкрито з урахуванням сучасних реалій науково обґрунтованих окреслених перспектив подальшого розвитку системи управління інноваційною діяльністю. Інновація розглядається як кінцевий результат творчої діяльності у вигляді новітньої або вдосконаленої продукції чи технологічного процесу, який використовується у практичній діяльності, тому процеси управління формуванням та функціонуванням інноваційного середовища в Україні розглянуто в практичній площині, де інноваційні структури у вигляді інформаційного подання історії створення, діяльності, здобутків, перспективних напрямів презентують свою діяльність.

Шифр НБУВ: ВА855180

Див. також: 6.У.282, 6.Х.631

Інвестиції

6.У.318. Іноземні інвестиції як потенційний фактор подолання пастки бідності для України / С. О. Остапенко, Ю. О. Нам'яєнко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 19-28. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Проведено аналіз впливу прямих іноземних інвестицій (ПІІ/FDI) на темпи економічного зростання на прикладі Китаю та України. Показано, що прями іноземні інвестиції мають позитивний вплив на економічне зростання, але вони — не єдиний фактор, який його визначає. Крім залучених іноземних інвестицій, країна повинна мати розвинуті інституції, які будуть захищати іноземний капітал від внутрішньополітичних і зовнішніх ризиків. Таке інституційне середовище сприятиме як зростанню обсягів прямих іноземних інвестицій, так і ефективності їх реалізації. Показано, що при тих самих рівнях прямих іноземних інвестицій на душу населення — інвестиції в Китаї мають тенденцію до стійкого зростання та меншої волатильності. Водночас іноземні інвестиції в Україну носять нестабільний характер і сильно залежать від макроекономічних чинників, таких як світові економічні кризи та збройна агресія сусідньої країни. Для визначення впливу іноземних інвестицій на темпи економічного зростання використано регресійно-кореляційний апарат. Для оцінки лагу запізнення впливу іноземних інвестицій на економічне зростання застосовано крос-кореляційну функцію. Новизна даної роботи полягає в тому, що шляхом використання кореляційного аналізу було доведено суттєву різницю в лагах впливу ПІІ на темпи зростання ВВП для економік України та Китаю. З'ясовано, що для України характерний стрімкий короткочасний відгук на прями іноземні інвестиції з нульовим та одиничним лагом, тоді як для китайської економіки цей відгук поширено в часі. До головних стагнаційних факторів в Україні належать такі: практична відсутність можливості прямих інвестицій населення в економіку країни (недорозвинутий фондовий ринок), значні політичні (ризики втрати власності), макроекономічні та корупційні ризики.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.319. Планування інвестицій: навч.-метод. посіб. для студентів за спец. 192 «Будівництво та цивільна інженерія» галузі знань 19 «Архітектура та будівництво» усіх форм навчання / А. Ф. Гойко, Л. В. Сорочкіна; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. — Київ: КНУБА, 2021. — 155 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 153-154. — укр.

Висвітлено теоретичну й економічну суть, а також джерела фінансування інвестицій. Охарактеризовано систему управління

й етапи планування інвестиційної діяльності підприємства. Розглянуто основні положення та види аналізу інвестиційного проектування. Наведено методи оцінки ефективності інвестиційної діяльності підприємства. Розкрито особливості оцінювання ефективності інвестиційних проектів з урахуванням чинників ризику.

Шифр НБУВ: ВА857087

Див. також: 6.У.198, 6.У.255

Відтворення

6.У.320. Аналітичне оцінювання збалансованості розвитку національної економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / І. С. Кладченко; Державний ВНЗ «Донецький нац. техн. ун-т». — Покровськ, 2021. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Представлено аналітичне оцінювання збалансованості як фундаментальної характеристики, що забезпечує розвиток національної економіки (РНЕ) на засадах стійкості, резистентності, узгодженості ресурсів, результатів, визначення орієнтирів і підґрунтя її виходу на довгострокову траєкторію руху. Розкрито економічний зміст, внутрішню логіку побудови та доцільність використання поняття «збалансованість РНЕ системи» для підвищення ступеня обґрунтованості державної політики в сфері розвитку. Окреслено детермінанти для вирішення сучасних завдань регулювання збалансованості розвитку вітчизняної економіки. Обґрунтовано комплекс характеристичних параметрів збалансованості та методів їх оцінювання. Поглиблено міждисциплінарний підхід до формалізації розвитку національної економіки як певної форми поведінки динамічної системи у часі. Запропоновано динамічну модель аналітичного оцінювання збалансованості РНЕ. Виконано оцінювання історичної динаміки РНЕ за параметрами резистентності, стійкості, узгодженості ресурсів і результатів та виокремлено сектори збалансованості. Сформовано прогноз виходу національної економіки на збалансовану траєкторію руху.

Шифр НБУВ: РА448420

6.У.321. Забезпечення структурної збалансованості сталого розвитку соціально-економічних систем: теорія, методологія, практика: [монографія] / Г. О. Красовська. — Кам'янець-Подільський: Рута, 2021. — 383 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 306-355. — укр.

Наведено результати досліджень із формування теоретико-методологічних засад і науково-методичного забезпечення процесів формування структурної збалансованості сталого розвитку соціально-економічних систем. Розкрито взаємозв'язок структурних і динамічних характеристик сталого розвитку і конкурентоспроможності соціально-економічних систем. Викладено концептуально-методологічні основи забезпечення структурної збалансованості сталого розвитку. Окреслено проблеми та перспективи розвитку економіки України в умовах глобальних деструктивних процесів. Наведено структурно-динамічну характеристику промислового сектора економіки України в контексті завдань сталого розвитку. Розглянуто можливості агропромислового сектора в поліпшенні структурної збалансованості національної економіки. Здійснено аналіз використання потенціалу інновацій для поліпшення структурної збалансованості сталого розвитку економіки України. Обґрунтовано стратегічні пріоритети інноваційно-інвестиційного розвитку агропромислового сектора економіки України.

Шифр НБУВ: ВА855538

6.У.322. Особенности связи уровня стресса работающего населения и состояния экономики Украины / В. В. Кальниш, А. М. Нагорная, Ю. Л. Майдинов // Украина. Здоров'я нації. — 2021. — № 1. — С. 23-31. — Бібліогр.: 10 назв. — рус.

Цель работы — установить особенности связи уровня психоэмоционального состояния работающего населения Украины с экономическим развитием страны в разные периоды в интервале 1992 — 2019 гг. При выполнении работы были использованы показатели экономического развития Украины: валовой внутренний продукт (ВВП), валовой внутренний продукт (по паритету покупательной способности — ППС), на душу населения (ВВПд), изменение ВВП ППС в текущий период относительно прошедшего года в процентах, а также частное от деления стандартизированной смертности мужчин на такой же показатель для женщин в диапазоне возрастов 15 — 19, 20 — 24, ..., 60 — 64 лет как показатель психоэмоционального состояния (уровень стресса). Результаты исследования анализировались с помощью факторного анализа. Повышение уровня стресса работающего населения Украины связано с действием многочисленных вредных социально-политических факторов. Одним из мощных действующих компонентов этих факторов является экономический фактор, характеристиками которого являются ВВП и его производные. Очевидно, что этот фактор оказывает неодинаковое воздействие на лиц разного возраста. Это связано с тем, что профессиональная и социальная нагрузка на лиц разного возраста принципиально не может быть равнозначной. Этот тезис доказывает характеристика стрессовой нагрузки на лиц разного возраста. Выводы: проведенный анализ показал наличие четкой зависимости уровня психоэмоционального напряжения у работающего

населення в широкому діапазоні віку. Виключенням являється діапазон віку 15 – 19 років, де такої залежності не виявлено. Решта вікових груп складним чином пов'язані з економічним станом країни. З них виділено три вікових інтервали, зв'язок яких з економічними показателями має різний характер, що суттєво впливає на динаміку їх психоемоційного напруження в період з 1992 по 2019 гг.

Шифр НБУВ: Ж25956

6.У.323. Парадигмальні виклики сучасного розвитку: колект. монографія / Б. Л. Дем'яненко, В. М. Дем'яненко, В. Й. Жежуха, В. М. Мисик, М. М. Гудима, Д. А. Чижов, Ю. В. Пасічник, Т. С. Дронова, М. С. Широкова, М. В. Одрехівський, О. О. Пшик-Ковальська, А. К. Калінка, Л. В. Томаш, О. Б. Лесик, Г. В. Лещук, О. В. Сорока, Н. А. Дьоміна, Л. В. Халанчук, О. Г. Яворська, Г. О. Заспа, Л. П. Оксамитна, А. Р. Карапетян, Н. Л. Сосницька, О. П. Назарова, О. П. Рожкова; ред.: А. П. Дука, Ж. В. Дерій, Г. В. Старченко, П. С. Лютіков, Д. А. Товмаш; Науково-освітній інноваційний центр суспільних трансформацій. – Чернівці: Наук.-освіт. інновац. центр сусп. трансформацій, 2022. – 242 с.: рис., табл. – укр.

Узагальнено міжцивільні аспекти сучасних трансформаційних процесів у суспільстві. Визначено й охарактеризовано основні проблеми, тенденції, перспективи та напрями зрушень у суспільстві внаслідок зміни парадигм розвитку. Розкрито об'єктивну логіку зміни парадигм розвитку внаслідок інформаційно-комунікаційних і структурних зрушень в суспільстві, що позначається на трансформації техніко-технологічної, соціально-економічної, політико-правової, державницької, освітньої та культурної реальності, зумовлює новий вимір сучасних суспільних процесів. Розглянуто політико-ідеологічний та дипломатичний контекст стрімкого піднесення Китаю. Охарактеризовано сучасний стан і проблеми правового регулювання надання туристичних послуг в Україні. Висвітлено теоретико-правові підходи до розуміння прав людини як об'єкта національної безпеки. Розкрито особливості діагностики маркетингової діяльності в рітейл-банку.

Шифр НБУВ: ВА855865

6.У.324. Перспективи ефективних управлінських рішень у бізнесі та проєктах: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф., 16 – 17 верес. 2021 р., м. Одеса / Міжнародний гуманітарний університет. – Одеса: Фенікс, 2021. – 179 с.: рис., табл. – Бібліогр. в кінці ст. – укр.

Розглянуто теоретичні, методологічні та практичні аспекти сучасного менеджменту, актуальні проблеми управління бізнесом і проєктами. Увагу приділено напрямам і завданням стандартизації транспортного сектора логістичного ринку. Окреслено стратегічні та тактичні орієнтири формування системи управлінських рішень із підвищення капіталізації підприємства. Проаналізовано стан і перспективи залучення прямих іноземних інвестицій в Одеський регіон. Подано інформацію про державні закупівлі як механізм реалізації державних управлінських рішень. Висвітлено європейський досвід диверсифікації туризму. Розглянуто особливості формування ефективності на малих і середніх підприємствах.

Шифр НБУВ: ВА855526

6.У.325. Публічні фінанси і розвиток соціальної сфери: концептуальні домінянти та діалектика взаємодії: монографія / І. В. Жеребило; ред.: Г. В. Возняк; Університет банківської справи. – Львів: ГАЛИЧ-ПРЕСС, 2021. – 384 с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 334-364. – укр.

Висвітлено теоретичні, методологічні та прикладні засади дослідження публічних фінансів, обґрунтовано їх роль у розвитку соціальної сфери. З позиції системного підходу розкрито суть публічних фінансів, основні характеристики та функції. Обґрунтовано теоретичні основи функціонування соціальної сфери. Особливу увагу приділено розробці методологічного підходу до дослідження соціальної політики держави. Детерміновано її напрями, завдання та функції. Висвітлено особливості соціального розвитку України в умовах реформи публічних фінансів, розкрито проблеми функціонування соціальної сфери. Запропоновано напрями підвищення ефективності функціонування інфраструктури соціальної сфери. Наведено авторські погляди на діалектичні взаємозв'язки між публічними фінансами та розвитком соціальної сфери, а також нові ідеї щодо стратегічних орієнтирів її реформування.

Шифр НБУВ: ВА857083

6.У.326. Стратегії сталого розвитку: навч. посіб. / В. В. Добровольський, Є. М. Безсонов, Г. В. Непейна, Д. О. Крисінська, Н. А. Сербулова; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. – Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. – 159 с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 125-126. – укр.

Розглянуто історію становлення концепції сталого розвитку, її зміст, особливості практичної реалізації, сучасні складності та результати впровадження, перспективи у майбутньому. Особливе місце займає аналіз зв'язків трьох складових розвитку людини: екологічної, соціальної та економічної, зокрема, у контексті природних реакцій біосфери на інтенсифікацію антропогенного

впливу. Представлено практики стратегічного планування на міжнародному, державному та регіональному рівнях. Досліджено історико-теоретичні засади сталого розвитку. Увагу приділено історичним аспектам антропогенезу. Розглянуто алгоритми розробки документів сталого розвитку урбоекосистеми. Проаналізовано сучасні особливості розвитку біосфери. Охарактеризовано сталій розвиток в умовах пандемії коронавірусу. Досліджено центральну роль держави у політиці сталого розвитку.

Шифр НБУВ: ВА855622

6.У.327. Фінансово-економічний розвиток України в умовах трансформаційних перетворень: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 25 – 26 листоп. 2021 р. / ред.: П. О. Купчик, М. Ю. Барна, Т. Г. Васильців, О. І. Копилок, К. І. Редченко, А. П. Сава, Б. Б. Семак, В. І. Бачинський, Т. О. Герасименко, Н. В. Семенішена; Львівський торговельно-економічний університет, Білоруський торговельно-економічний університет споживчої кооперації, Вища соціально-економічна школа в Пшеворську, Вроцлавський економічний університет, Вентспільська вища школа, НАН України, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього, Науковий клуб «Софус». – Львів: Осада Ю. В., 2021. – 123 с.: рис., табл. – укр.

Розглянуто питання про майбутнє людської праці. Визначено вплив нецінових факторів на формування ринкового попиту в Україні. Проаналізовано якість життя населення України. Висвітлено польський досвід функціонування сільськогосподарської галузі. Розкрито суть і основні складові економічної стратегії розвитку підприємства. Розглянуто розвиток електронної торгівлі цінними паперами як засіб підвищення інвестиційної активності населення. Описано методологічні особливості оцінювання якості життя населення. Запропоновано підходи до забезпечення фінансової стійкості банків у кризовій ситуації. Описано особливості діяльності банківської системи України, розглянуто проблеми та ризики. Досліджено потенціал банківської системи в умовах структурних змін національної економіки. Розкрито суть бізнес-аналітики та її роль в управлінні. Описано особливості аналізу платоспроможності страхових компаній.

Шифр НБУВ: ВА856504

6.У.328. Economic Development: Global Trends and National Peculiarities: collective monogr. / M. D. Baldry, V. A. Odolnko, O. I. Bondar, O. V. Butrym, T. R. Galuchkina, M. V. Bereznytska, M. P. Vysocakaya, A. P. Nazarenko, T. O. Gavrilko, T. D. Girchenko, I. M. Semenuk, H. V. Cherkovskaya, S. A. Gusarova, P. Dziekanski, A. Pawlik, B. M. Makarov, O. G. Ostapenko, L. V. Yerofeyenko, Z. M. Poberezhna, S. B. P'yatsyuka-Ustych, Yu. D. Radeyonov, O. O. Savchuk, A. V. Matvieieva, A. Ye. Spitsyna, A. Yu. Trofimov, Yu. M. Tunitska, L. P. Syerova, K. I. Ladychenko, V. Yu. Shevchenko, B. E. Shedyakov, Y. R. Yarema, S. Ya. Bugily, P. P. Dudyak, D. Yu. Hryniuk, T. A. Hryniuk, O. I. Drebort, M. Ya. Vysocanskaya, A. L. Shavinska, V. I. Dubnytskyi, V. R. Pysarkova, O. I. Yemets, D. I. Shelenko, I. F. Balaniuk, G. M. Kotina, M. M. Stepanura, D. O. Moroz, E. M. Maliar, O. O. Saliuk-Kravchenko, M. M. Mycolachuk, D. M. Byrdyha, V. Yu. Cherchel, V. O. Kompaniets, A. O. Kulik, I. A. Shymanska, O. K. Primierova, S. C. Birbirenko, Yu. O. Zhadanova, P. Garasyim, J. Zamojski, K. Nadiia, I. O. Irtycheva, N. P. Tubaltseva, A. M. Tubaltsev, O. A. Klepikova, Z. M. Sokolovskaya, H. V. Yatsenko, T. V. Klimova, S. V. Kovalchuk, K. L. Semenov, L. V. Nечипорук, O. R. Ovsak, N. Yu. Liskovich, T. O. Харченко, T. M. Yankovets, M. O. Vyshnevskaya; State University of Jan Kochanowski. – Kielce. – Riga: Baltija Publishing, 2020. – V, 593 с.: fig., tab. – укр.

Розкрито значення цифрової економіки в розвитку національної економіки. Увагу приділено прогнозуванню розвитку вугільної галузі з урахуванням екологічних обмежень. Досліджено контроль бізнес-моделі авіапідприємств у системі формування її конкурентоспроможності. Акцентовано на системній корупції в Україні: причинах, економічних наслідках і впливі на розвиток суспільства. Запропоновано кластерний підхід до розвитку сільського зеленого туризму. Розглянуто інформаційно-аналітичний фактор еколого-економічних засад у контексті трансграничного співробітництва. Наведено моделі фінансового забезпечення транспортної інфраструктури великого міста, особливу увагу приділено вітчизняній практиці й особливостям окремих країн. Наведено теоретико-методологічні засади управління економічно стійкістю сучасного телекомунікаційного підприємства. Розглянуто стратегічне управління банківською структурою в умовах трансформації банківської системи тощо.

Шифр НБУВ: IB228780

Див. також: 6.У.274

Економічні ризики

6.У.329. Інтенсивність гібридних загроз національним економікам / Н. Калюжна // Зовн. торгівля: економіка, фінанси,

право. — 2021. — № 5. — С. 33-47. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Обґрунтовано, що високий руйнівний потенціал гібридних загроз потребує визначення критеріїв інтенсивності їх впливу на національну економіку з метою подальшого оцінювання ризиків реалізації загроз для держави-об'єкта гібридної агресії. Інтерпретовано взаємозв'язок базових понять ризикології у контексті дослідження соціально-економічних процесів. На підставі визначення специфіки гібридних загроз систематизовано їх ключові характеристики та структуровано деструктивний вплив на національну економіку. Доведено, що ескалація гібридних загроз для економічно слабких та уразливих держав до рівня реальної небезпеки є практично невідворотною, якщо їх інтереси конфліктують з амбіціями провідних геополітичних акторів.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.330. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. / О. А. Лактіонова; Донецький нац. ун-т ім. Василя Стуса. — Вінниця: ТВОРИ, 2020. — 256 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 252-256. — укр.

Розглянуто нормативно-законодавчу базу, спеціальну термінологію, теоретичні засади та практичні аспекти управління фінансовими ризиками. Увагу приділено методології управління валютним, кредитним, процентним, ринковим ризиками, зокрема, їх оцінюванню та аналізу впливів. Подано інформацію про види кредитного ризику, методи управління валютним ризиком на основі хеджування, показники оцінки ринкового ризику для пайових і боргових фінансових інструментів.

Шифр НБУВ: ВА85647

Управління. Менеджмент. Маркетинг

6.У.331. Комплексна підготовка виробництва: навч. посіб. / В. В. Швед, Т. В. Євась, О. В. Омельченко. — Вінниця: Твори, 2021. — 147 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 145-147. — укр.

Вивчено шляхи створення нових і реорганізації існуючих виробництв на базі системного підходу до усіх стадій життєвого циклу можливих новацій. За такими критеріями проведено розгляд загальних законів організації як антропогенної системи (синергії, організованості, інформованості, онтогенезу та ін.) і деталізовано життєвий цикл новації та схему виробництва як системи, у зв'язку з класифікаційними ознаками підприємства і призначенням його основних елементів. Виділено принципи відповідності, які необхідно забезпечити для функціонування систем, сукупність принципів комплексної підготовки виробництва (спеціалізація, гомеостатичність, гнучкість та ін.), і загальні властивості організації: інертність та еластичність, із яких за умови конкурентного середовища виникає принцип регулярного удосконалення та розвитку. Розглянуто підрозділи підготовки виробництва, типи їх спеціалізації, складові комплексної розробки, динаміку виробничих витрат у період освоєння виробництва, методи переходу на випуск нової продукції, планування робіт з комплексної підготовки виробництва.

Шифр НБУВ: ВА856907

6.У.332. Менеджмент-консалтинг: навч. посіб. / Н. О. Євтушенко; Державний університет телекомунікацій. — Київ: Талком, 2021. — 269 с.: рис., табл. — укр.

Розкрито суть і зміст консалтингу. Висвітлено проблеми розвитку консалтингу в світі та його становлення в Україні. Докладно проаналізовано особливості формування механізму консалтингової взаємодії у процесі надання консалтингових послуг. Описано етапи його реалізації. Представлено поведінкові ролі консультантів. Розкрито специфіку комунікативного процесу у взаємовідносинах «консультант — клієнт» та ризики взаємодії у цих відносинах. Особливу увагу приділено сучасному методичному інструментарію консалтингу й управління знаннями, що досліджує вплив компетентності консультантів на підвищення рентабельності компанії.

Шифр НБУВ: ВА855971

6.У.333. Методичний підхід до оцінювання та відбору венчурних проєктів / О. Кузьмін, В. Терлецька // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 161-166. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Досліджено та проаналізовано методичні підходи до оцінювання та відбору венчурних проєктів (ВП), виявлено, що у динамічному середовищі функціонування венчурні фонди вибирають такі стратегії залучення та підготовки угод, які відповідають їх досвіду та положенню на ринку. Сформовано основні етапи відбору ВП, що надає можливість формалізувати процес відбору ВП і зробити його максимально прозорим, зрозумілим і простим. Досліджено та систематизовано критеріальну базу показників оцінювання та відбору ВП, що надає можливість формалізувати процес їх оцінювання та прийняття раціональних управлінських рішень.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.334. Публічно-приватне партнерство в сучасних економічних умовах (господарсько-правовий аспект): монографія / А. О. Мазалова. — Харків: Право, 2021. — 183 с.: табл. — (Серія «Наукові праці кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»). — Бібліогр.: с. 171-183. — укр.

Досліджено особливості публічно-приватного партнерства в сучасних економічних умовах. Визначено його суть і зміст. Розроблено теоретичні положення та практичні рекомендації щодо вдосконалення та належного структурювання нормативно-правового забезпечення публічно-приватного партнерства в Україні, формування оптимальних правових форм його реалізації. Увагу приділено співвідношенню категорій «публічно-приватне партнерство» та «спеціальний режим господарювання».

Шифр НБУВ: ВА855875

6.У.335. Сучасне управління: ризики, виклики, безпека, перспективність використання та проблеми впровадження в державному та приватному секторах економіки: колект. монографія / ред.: Н. Е. Аванесова, О. Чупир, Д. Терещенко, Т. Андреева, О. Гетьман; Харківський нац. ун-т будівництва та архітектури, Харківський нац. ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова, Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут», ВНЗ «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка», Харківський нац. техн. ун-т сільськ. госп-ва ім. П. Василенка, Херсонський держ. аграр.-екон. ун-т, Інститут проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Вінницький національний аграрний університет, Зміївська міська рада Чугуївського району Харківської області. — Харків: Панов А. М., 2021. — 634 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено актуальні питання сучасного управління в контексті перспективності використання та проблем впровадження розроблених науково-методичних засад, концепцій, методик та інших підсумків досліджень. Вдосконалено методичні засади управління економічною безпекою сучасних підприємств. Проведено аналітичні дослідження стану сучасного управління процесом розвитку соціально-економічних систем. Розвинено концепції вдосконалення процесів публічного управління. Розроблено практичні рекомендації щодо застосування сучасних методів і підходів стратегічного управління в державному та приватному секторах економіки.

Шифр НБУВ: ВА856381

Див. також: **6.У.133, 6.У.153**

Економіка праці

6.У.336. Виробнича тематика та шляхи її художньої реалізації в збірці репортажів В. Владка «Донбас — золота країна» / О. М. Бикова // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 10-18. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета дослідження — виявити жанрово-стильові особливості репортажу на виробничу тематику на прикладі збірки В. Владка «Донбас — золота країна». Здійснено комплексне застосування таких методів, як: індуктивно-дедуктивний — для спостереження та опису виокремлених характеристик репортажу на виробничу тематику; описово-аналітичний — для аналізу текстових засобів реалізації жанроутворювальних ознак репортажу на виробничу тематику з подальшим зіставленням й узагальненням отриманих результатів; бібліографічний — для збору та опрацювання літератури за темою дослідження. Для збирання первинних емпіричних матеріалів застосовано метод спостереження. На основі структурно-функціонального методу здійснено аналіз репортажної збірки В. Владка. Метод узагальнення надав змогу сформуувати комплексне бачення шляхів художньої реалізації виробничої тематики в збірці репортажів В. Владка «Донбас — золота країна». Наприкінці 1920-х — на початку 1930-х рр. провідною в радянській журналістиці стає тема праці. У тогочасній періодичці все частіше виходять матеріали, в яких журналісти особливу увагу приділяють описові трудових подвигів радянських людей під час кампаній індустріалізації та колективізації, цікавляться роботою заводів, фабрик, колгоспів, зображують віру людей у краще майбутнє. Саме тому надзвичайно популярним із кінця 1920-х рр. стає репортаж на виробничу тематику. На основі аналізу збірки зроблено висновок, що репортажу на виробничу тематику як жанрово-тематичному різновиду притаманні такі специфічні ознаки: оптимістично-піднесений тон оповіді; акцентування на перевагах соціалістичного шляху розвитку; партійність, ідейність, пафосність; головні герої репортажів — робітники і «будівники світлого комуністичного майбутнього»; натуралістична описовість виробничих процесів; створення ідилічних картин радянського життя; наявність протокольно-декларативних гасел, виробничої лексики, великої кількості фактичного матеріалу (статистичних даних, історичних відомостей). Виокремлено репортаж на виробничу тематику як жанрово-тематичний різновид репортажу. Результати дослідження можуть бути використані під час розроблення навчальних матеріалів з нормативних дисциплін («Вступ до спеціальності»,

«Жанри журналістики», «Історія української журналістики», «Теорія і практика журналістської творчості»), спецкурсів і спецсеминарів у закладах вищої освіти для студентів спеціально-сті «Журналістика».

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.У.337. Оптимізація оплати праці в умовах євроінтеграційних змін трудового законодавства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05 / Ю. І. Марченко; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2020. — 20 с. — укр.

Доведено, що наразі існує об'єктивна необхідність оптимізації оплати праці. Відтак діючу сьогодні тарифну систему слід докорінно змінити, оскільки вона не спрямована на забезпечення справедливої оплати праці трудівників за виконання тієї чи іншої роботи. Запропоновано, що тарифна ставка робітника 1-го тарифного розряду не може бути меншою за мінімальну заробітну плату. Мінімальний посадовий оклад також має бути не менше розміру останньої. Доведено, що міжпосадові співвідношення слід будувати від одиниці, за яку береться показник, не нижчий у порівнянні з мінімальною зарплатою. Висловлено позицію, що міжпосадові співвідношення оплати праці слід установлювати на державному рівні, взявши за основу тарифний коефіцієнт 0,02. Установлено, що диференціація заробітної плати повинна мати місце в межах кожного тарифного розряду та спиратися на тарифні коефіцієнти. Аргументовано, що в умовах євроінтеграції перспективною може стати імплементація теоретико-прикладних аспектів грейдунга як інноваційного підходу в оплаті праці в управлінську практику високотехнологічних підприємств з урахуванням особливостей їх людського ресурсу і трудових процесів. Розроблено 9-розрядну ЄТС на підставі Класифікатора професій. Кожній професії за цією класифікацією мають відповідати певний тарифний розряд і коефіцієнт. Удосконалено підхід до формування посадових окладів (тарифних ставок) за розрядами ЄТС, що мають визначатися шляхом помноження окладу (ставки) працівника 1-го тарифного розряду на відповідний тарифний коефіцієнт. Якщо посадовий оклад (тарифна ставка) встановлено в гривнях із копійками, цифри до 0,5 анулюються, від 0,5 і вище — заокруглюються до однієї гривні. Посадові оклади (тарифні ставки, ставки заробітної плати) мають розраховуватися, виходячи з розміру посадового окладу (тарифної ставки) працівника 1-го тарифного розряду, визначеного у розмірі мінімальної заробітної плати для працездатних осіб на 1 січня календарного року. Вдосконалено перелік надбавок і доплат, який має бути зафіксований у ЄТС. Набула подальшого розвитку наукова позиція щодо запровадження безтарифної системи оплати, що має супроводжуватися попереднім узгодженням із виборним органом первинної профспілкової організації (або профспілковим представником), доведенням до відома трудового колективу шляхом видання наказу (розпорядження) роботодавця або ж установлюватися колективним договором. Крім цього, така система оплати праці має містити схеми посадових окладів, критерії їх установалення і зміни, передбачати механізм коригування заробітної плати працівників, а також охоплювати співвідношення розмірів посадових окладів. Розвинуто науковий погляд на те, що жодна з діючих систем оплати праці працівників бюджетної сфери не є повністю ефективною. Існує об'єктивна необхідність удосконалення системи заробітної плати трудівників.

Шифр НБУВ: PA446759

6.У.338. Оцінка стану і змін у трудовій сфері та забезпеченні якості трудового життя за умов цифровізації економіки / О. Ф. Новикова, Л. Л. Шамілева, О. О. Хандій // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 191-205. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Представлено оцінку стану трудової сфери та якості трудового життя в умовах цифровізації економіки та суспільства. Загальні умови забезпечення та формування гідної якості трудового життя оцінено на підґрунті зміни макроекономічних показників економічного розвитку в цілому та цифрового сектора з визначенням ефективності використання витрат живої праці. Охарактеризовано частку цифрового сектора у структурі національної економіки, продуктивність праці зайнятих у цифровому секторі у порівнянні з загальнонаціональними показниками. Проаналізовано динаміку зміни основних соціально-економічних індикаторів розвитку трудової сфери України за 2013 — 2020 рр. та структурні трансформації зайнятості за видами економічної діяльності. Оцінено зміни прекаріату в Україні за 2013 — 2020 рр. та його частки в чисельності зайнятого населення. Надано характеристику динаміці номінальної, середньої, мінімальної заробітної плати в контексті забезпечення якості трудового життя. Проаналізовано соціальні орієнтири в системі оплати праці та зміни соціально-економічних індикаторів в Україні за досліджуваний період. Наведено результати суб'єктивної оцінки умов трудової діяльності, рівня незадоволеності своєю роботою.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.339. Удосконалення процедури проведення поведінкового аудиту безпеки праці / Ю. І. Чеберячок, О. В. Дерюгін, М. М. Архирей // Вісн. Приазов. держ. техн. ун-ту. Сер. Техн. науки. — 2021. — Вип. 43. — С. 179-190. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Запровадження в Україні в системах управління охороною праці ризик-орієнтованих підходів виявлення професійних ризиків (ПР), які базуються на різних концептуальних моделях, зокрема трикутнику інцидентів Хайнріха, викликало необхідність у проведенні поведінкових аудитів безпеки праці (ПАБП) — одного з важливих елементів зниження рівня виробничого травматизму на підприємстві. Для вирішення поставленої задачі було розроблено організаційні рішення, які спрямовано на удосконалення процедури проведення ПАБП на основі визначення припустимості ПР з відповідним управлінням змін. Запропоновано алгоритм проведення ПАБП у п'ять кроків, що виконано в розробленому спеціальному програмному комплексі «Monitoring of safety», що включає ряд невід'ємних форм виявлення ПР, які в комплексі працюють як одне ціле для одержання бажаного результату. Забезпечено новий підхід в поданні інформації про визначення ризиків у вигляді звіту на основі визначення коефіцієнта безпеки, що забезпечує прийняття керівниками робіт оперативних рішень щодо усунення негативних проявів «людського фактора» у процесі виконання виробничої діяльності, своєчасного приведення ПР безпек до прийнятого рівня безпечної праці. Забезпечено повну автоматизацію процесу, яка не потребує надмірної участі експерта-аудитора у формуванні повного циклу моніторингу стану безпеки праці на робочому місці. Наукова новизна полягає у встановленні взаємозв'язку між коефіцієнтом безпеки та ймовірністю виникнення небезпеки чи небезпечної діяльності через добуток кількості виявлених у процесі аудиту невідповідностей однієї групи на співвідношення кількості працівників, відповідальних за організацію і забезпечення безпечних умов праці в підрозділі, до загальної кількості працівників в цьому ж підрозділі. Практична цінність полягає у розробці програмного комплексу «Monitoring of safety» на базі програмного середовища додатку Microsoft Office — Excel-2019 з підтримкою макросів з спеціальними формами чек-листів та автоматизованим аналізом ПР, що спрощує роботу експерта-аудитора.

Шифр НБУВ: Ж69254:Техн. н.

Див. також: 6.Ч.769

Трудові ресурси

6.У.340. Аналітичні характеристики внутрішніх і зовнішніх векторів міграції населення України / Р. Л. Лулак, В. В. Поліщук // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 54-60. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Проаналізовано історичні передумови формування міграційних хвиль населення України, а саме: перша хвиля («стара міграція» — друга половина XIX ст. з переважанням міграції робітників); друга хвиля («нова міграція» — кінець XIX — перша половина XX ст. з переважанням міграції бідного селянства); третя хвиля («політична» — після Другої світової війни до 1980-х рр., з переважанням робітників з низькою кваліфікацією та інтелігенції); четверта хвиля («заробітчанська», із середини 90-х років XX ст.). Зазначено, що п'ята, «інтелектуальна» хвиля (з 2010-х рр.) може трансформуватися в «корпоративну», яка передбачає виведення бізнесу за кордон в умовах посилення податкового навантаження в Україні. Ймовірність настання ікорпоративної хвилі також посилює стимулююча політика європейських держав залучення бізнесу, які пропонують стабільні умови господарювання. Досліджено місце України на глобальній міграційній мапі, що підтверджує її включення в міжнародний простір як демократичної та правової держави. Кількість міжнародних мігрантів з України поступово зростає, сягнувши у 2020 р. 6,1 млн осіб, проте проблемність такої динаміки посилюється швидкою динамікою імміграції та загрозливими депопуляційними процесами: у 2020 р. частка міжнародних емігрантів у населенні сягнула 11,9 %, коли в 1990 р. вона дорівнювала 10,8 %. Досліджуючи міграційні процеси населення України, науковці її експерти часто зосереджують свою увагу на проблемі людських втрат унаслідок еміграції. Багато країн проводять ефективну політику залучення людського потенціалу, забезпечуючи таким чином позитивну динаміку розвитку. Влада України вимушена активізувати державне регулювання міграційних процесів, керуючись наслідками їх впливу на соціально-економічний розвиток.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.341. Комунікації в менеджменті: навч. посіб. / С. В. Долинський, Р. Б. Кухар, Н. Р. Мотько, В. А. Чермерис; ред.: Р. Б. Кухар. — Київ: Ун-т «Україна», 2022. — 276 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 265-266. — укр.

Розглянуто проблему впливу комунікацій на теорію сучасного менеджменту з метою формування уявлень про природу й різноманітність аспектів і функцій менеджменту в умовах переходу до інформаційного і креативного суспільства. Досліджено процес формування в організації ефективних комунікацій. Висвітлено еволюційний розвиток комунікацій. Охарактеризовано основні елементи та етапи комунікаційного процесу. Проаналізовано форми комунікацій, конфлікти та технічне забезпечення комунікаційного процесу в колективах. Досліджено принципи інтегрування маркетингових комунікацій. Висвітлено суть невербальної

комунікації. Надано загальну характеристику перешкод у комунікаціях. Охарактеризовано елементи корпоративного іміджу та процес його формування.

Шифр НБУВ: ВА856548

6.У.342. Маркетинговий аналіз попиту та пропозиції на ринку праці України / О. П. Карпій, С. А. Качмар // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 181-192. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Охарактеризовано теоретичні засади функціонування ринку праці (РП) і специфіку його розвитку. Проаналізовано дефініції поняття «РП» і визначено його оптимальне трактування. Досліджено типові моделі РП і його функції, встановлено взаємозв'язки РП з іншими типами ринків. Вивчено об'єкти та суб'єкти РП, ключові елементи: попит, пропозицію, ціну та вартість. Охарактеризовано типи ринкової кон'юнктури та вивчено умови їх становлення. Проведено PEST-аналіз факторів зовнішнього середовища, що визначально впливають на РП. Охарактеризовано методи регулювання РП, а також заходи державної політики регулювання зайнятості.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.343. Регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності: концептуальний дискурс: монографія / С. П. Калініна, С. О. Міщенко, О. П. Кушнарченко, Е. О. Савченко; ред.: С. П. Калініна; Державна служба зайнятості України, Приазовський державний технічний університет. — Вінниця: Твори, 2022. — 207 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 164-185. — укр.

Розглянуто питання регулювання ринку праці промислового регіону в умовах трудоворесурсної волатильності. Досліджено теоретико-методологічні засади розвитку ринку праці в контексті трудоворесурсної волатильності. Здійснено соціально-економічний аналіз ринку праці промислового регіону з урахуванням впливу трудоворесурсної волатильності; визначено напрями удосконалення регулювання ринку праці промислового регіону за даних. Особливу увагу приділено інституційно-організаційним важелям забезпечення збалансованості регіонального ринку праці, формуванню виробничо-освітніх кластерів як напряму протидії трудоворесурсній волатильності.

Шифр НБУВ: ВА856768

6.У.344. Теоретико-методологічні засади державного регулювання ринку праці у системі соціально-економічних відносин в Україні: автореф. дис. ... д-ра наук з держ. упр.: 25.00.02 / В. О. Ковач; ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом». — Київ, 2020. — 44 с.: рис. — укр.

Наведено теоретичне узагальнення та запропоновано оригінальний підхід до вирішення важливої наукової та практично-політичної проблеми, що полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні процесів формування й розвитку механізмів державного регулювання сфери зайнятості та ринку праці України в системі соціально-економічних відносин (виокремлення тенденцій, закономірностей, факторів і принципів функціонування), а також розробку практичних рекомендацій щодо вдосконалення зазначених механізмів в умовах постійного нарощення суспільно-політичних загроз українському державотворенню. Обґрунтовано системний підхід державного регулювання ринку праці, що відрізняється авторською класифікацією об'єктивних і суб'єктивних, зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку ринку праці (духовні, демографічні, економічні, політико-правові, соціальні, екологічні, техніко-технологічні). Зважаючи на специфіку об'єкта управління ринком праці, зміни в його змісті, формі та результатах, зумовлюючи цілі, функції управління, визначено зміни зовнішніх і внутрішніх чинників розвитку ринку праці під державним впливом: внутрішні (об'єктивні) чинники розвитку ринку праці (об'єкт управління або керування підсистема). З'ясовано, що зайнятість населення виступає головним об'єктом державного регулювання ринку праці, що охоплює систему соціально-економічних відносин щодо залучення людського потенціалу країни до трудової діяльності. Обґрунтовано рекомендації щодо впровадження нових форм регулювання соціально-економічних відносин на ринку праці та процесів розвитку взаємодії між владою і структурами бізнесу у сфері зайнятості та ринку праці на основі мереживно-інституційної побудови системи соціально-економічних відносин та соціального партнерства зацікавлених сторін і стейкхолдерів. Запропоновано трискладову модель державного регулювання зайнятості населення та ринку праці в Україні як синергетичної єдності заходів і дій органів публічної влади держави, Державної служби зайнятості та Державної служби України з питань праці із забезпечення: політики формування попиту на роботу силу; політики забезпечення збалансованого впливу на попит і пропозицію робочої сили; політики формування культури пропозиції робочої сили. Розроблено концептуальну модель сервісно-орієнтованого механізму вдосконалення державного контролю та стимулювання у сфері зайнятості населення, що відрізняється авторською розробкою цифрового додатку до державного цифрового порталу «Дія» у вигляді онлайн-сервісу «Е-робота» як комплексної автоматизованої програми з розширеним функціоналом щодо вдосконалення працевлаштування громадян, які шукають роботу шляхом об'єднання в

інтегрованому пошуково-інформаційному сервісі потреб, пропозицій і попиту щодо робочої сили державних структур, українських громадян, роботодавців та інших стейкхолдерів і зацікавлених сторін.

Шифр НБУВ: РА446783

Див. також: 6.У.197

Фінанси. Грошовий обіг. Кредит. Страхування

6.У.345. Бюджетна система: підручник / В. Г. Дем'янишин, О. П. Кириленко, З. М. Лободіна, Т. О. Кізіма, О. І. Тулай, А. В. Дем'янюк, М. Б. Гупаловська, Н. І. Карпишин, А. Я. Кізіма, С. Л. Коваль, В. В. Письменний, С. В. Савчук, І. П. Сидор, О. Л. Шашкевич; ред.: В. Г. Дем'янишин, О. П. Кириленко, З. М. Лободіна; Західноукраїнський нац. ун-т. — Тернопіль: ЗУНУ, 2020. — 623 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 615-623. — укр.

Висвітлено питання сутності бюджету, його складових, призначення та ролі у забезпеченні сталого розвитку держави, бюджетного дефіциту, бюджетної політики, функціонування бюджетного механізму. Всебічно охарактеризовано бюджетну систему та засади її побудови, теоретичні засади і практику формування доходів та здійснення витратів Державного і місцевих бюджетів України, організації міжбюджетних відносин та бюджетного регулювання. Особливу увагу приділено розгляду стадій бюджетного процесу на державному та місцевому рівнях, технологій бюджетування, організації контролю за дотриманням бюджетного законодавства.

Шифр НБУВ: ВА855222

6.У.346. Вимірювання економічного ризику для неймовірнісної постановки задачі / О. С. Коцюба // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 52-58. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Предмет роботи — методичний апарат кількісного оцінювання ступеня економічного ризику для ситуації прийняття рішення, обтяженої нестохастичною (неймовірнісною) невизначеністю. Реалізовано завдання подальшого розвитку нечітко-множинного інструментарію вимірювання ризику для випадку одночасної нестохастичної невизначеності оцінок критеріального економічного показника (критерію) та його нормативу. Відповідно до поставленої мети та методичного підходу до інтерпретації нечітких оцінок на основі аналогії між випадковими та нечіткими величинами в роботі розглянуто ряд практично значущих ситуацій, що визначаються характером нестохастичних оцінок критеріального економічного показника та його нормативу, для кожної з яких знайдено математичні співвідношення для розрахунку ступеня ризику. Запропоновані розрахункові формули апробовано на умовних прикладах. Результати апробації засвідчили спроможність розробленого обчислювального апарату. Придільено увагу ситуації вимірювання ризику, коли оцінка критеріального економічного показника моделюється як випадкова величина, у той час як його нормативний рівень описується інтервальною або нечіткою оцінкою. Як перспективний напрям подальших наукових розвідок визначено формування деякої узагальненої методології кількісного оцінювання ступеня економічного ризику, яка б надавала змогу з єдиних теоретичних позицій вимірювати ризик для різних ситуацій інформаційної невизначеності.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.347. Організаційні та фінансові механізми розвитку транскордонного співробітництва: монографія / О. І. Копилук, М. І. Бублик, П. Кудаб, О. М. Музичка. — Львів: СПОЛОМ, 2020. — 206, [1] с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 173-194. — укр.

Досліджено теоретичні, методичні й організаційні основи та механізми фінансового забезпечення розвитку транскордонного співробітництва (ТКС). Розглянуто суть, особливості та значення фінансового забезпечення ТКС, окреслено його характерні ознаки, принципи та переваги. Здійснено систематизацію фінансового інструментарію розвитку європейського і транскордонного співробітництва з виокремленням основних критеріїв класифікації. Розроблено механізми організаційного та фінансового забезпечення ТКС. Висвітлено методичні підходи до оцінювання рівня розвитку ТКС на основі індикаторного підходу, здійснено аналіз основних фінансово-економічних показників функціонування прикордонних територій України та Польщі. Проведено комплексне оцінювання фінансового забезпечення ТКС в межах реалізації програмних і тематичних цілей. Запропоновано напрями вдосконалення організаційних і фінансових механізмів розвитку ТКС, розроблено стратегію ТКС на інноваційних засадах і визначено основні концептуальні засади фінансового забезпечення його розвитку.

Шифр НБУВ: ВА856371

6.У.348. Оцінка ефективності фінансової складової реалізації цільових програм в Україні / О. А. Канова // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 134-139. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження реалізації державних цільових програм в Україні за допомогою оцінки ефективності їх фінансової складової. Визначено важливі системні проблеми реалізації програмно-цільового методу планування в Україні. Проведено оцінку ефективності фінансової складової реалізації державних цільових програм в Україні в розрізі окремих джерел фінансування, а саме: коштів державного та місцевих бюджетів України, а також інших джерел (позабюджетні кошти, такі як внески учасників реалізації програм, гранти міжнародних організацій, кошти суб'єктів господарювання та фізичних осіб, зацікавлених у реалізації проектів, благодійні та спонсорські внески, кредитні кошти тощо). Визначено заплановані обсяги фінансування досліджуваних програм і розраховано частки, які мають надходити з різних джерел. При цьому державні цільові програми розподілено за спрямованістю на економічні, соціальні та екологічні. Виявлено деякі закономірності фінансування цільових програм у контексті структури джерел фінансування та загальних обсягів інвестицій. Проведено дослідження фактичного залучення фінансових ресурсів до цільових програм у загальному вигляді та за різними категоріями фінансування (за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел). Визначено відсотки виконання запланованих у цільових програмах завдань. Складові оцінки успішності реалізації державних цільових програм визначено шляхом розрахунку середнього значення відсотка виконання планових показників програми. Проведено оцінку ефективності використання фінансових ресурсів для реалізації цільових програм різної спрямованості. Наведено загальні плани та фактичні обсяги фінансування державних цільових програм в Україні.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.349. Пріоритети акцизної політики держави / М. Д. Пасічник // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 167-176. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Досліджено теоретичні засади та механізм розробки і реалізації акцизної політики держави. Мета дослідження — визначення перспективних напрямів розвитку державної акцизної політики в контексті удосконалення її регулятивного впливу на економічні процеси та посилення фіскального потенціалу акцизу. За для вирішення поставлених завдань дослідження використано сукупність методів і підходів, що надало змогу забезпечити концептуальну єдність дослідження. Застосовано системний й структурний підходи, методи узагальнення, аналітичної оцінки, синтезу, порівняння, наукового абстрагування. Визначено фіскальну значимість акцизного податку в країнах ОЕСР та Україні за останні дві декади. Систематизовано основні етапи розвитку акцизної політики в 2001 — 2021 рр. Проаналізовано обсяги нелегального обігу підакцизних товарів та втрати податкових надходжень до бюджету. Обґрунтовано пріоритети акцизної політики держави, податкову політику держави та інструменти її реалізації. Висновки: в період високих і зростаючих цін на нафтопродукти Україна може використати зарубіжний досвід плаваючої ставки акцизу на пальне. Враховуючи значні обсяги нелегального ринку тютюнових виробів необхідним є усунення фундаментальної причини його розширення — суттєвої відмінності в темпах росту ціни сигарет, в першу чергу за рахунок зростання податкового навантаження і доходів домогосподарств. Вбачається за доцільне змінити чинний графік підвищення ставок акцизу шляхом їх перегляду та сповільнення темпів росту ставки з 20 до 10 — 12 % щорічно. Своєчасним є повернення кримінальної відповідальності за незаконне переміщення тютюнових виробів через митний кордон України. Необхідним є подальше підвищення інституційної спроможності Державної митної та Державної прикордонної служб. Держава має удосконалити інституційне середовище здійснення електронної торгівлі підакцизними товарами. Пріоритетним напрямом розвитку системи оподаткування алкогольних напоїв і тютюнових виробів є запровадження автоматизованої системи контролю за їх виробництвом та обігом (електронної акцизної марки). Щодо подальшого підвищення ставок податку на алкогольні вироби слід діяти виважено, із розумінням потенційних загроз зниження легального виробництва і заміщення цієї ніші фальсифікатом, що призведе до зниження надходжень або ж невідчутного підвищення. Основним критерієм справляння акцизного податку для авто мають бути технічні та операційні характеристики, що пов'язані з ефективністю використання палива.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.350. Стратегічні пріоритети розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації / А. О. Чорновол // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 176-181. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

В умовах глобалізації одним з ключових пріоритетів реалізації фінансової політики як в світі, так і в Україні, є послаблення негативного впливу екзогенних та ендогенних факторів на економічне зростання, створення умов для розвитку фінансової системи. За відсутності стратегічної скоординованості органів державного управління у фінансовій сфері можуть суттєво загостритись ризики зниження її результативності. Проблематика розвитку фінансової системи в умовах глобалізації розкриваєть-

ся в багатьох наукових дослідженнях зарубіжних вчених: Дж. Кейнса, Р. Масгрейва, П. Самуельсона, Дж. Стігліца. Серед вітчизняних науковців слід виділити таких як: А. Єфімов, Ю. Пасічник, І. Сало, В. Федосов та інших. Значний рівень невизначеності та мінливості соціально-економічних проблем, потребують відновлення контрольованості та встановлення стратегічної орієнтації розвитку фінансової системи. Завданнями дослідження є: визначити особливості функціонування фінансової системи України в сучасних умовах; здійснити аналіз та оцінку її показників. Мета дослідження — обґрунтування пріоритетів розвитку фінансової системи України в умовах глобалізації. Для досягнення поставленої мети застосовано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів: системно-структурний аналіз; розрахунково-аналітичний метод; формально-логічний аналіз; метод наукового абстрагування. Викладення основного матеріалу (результати роботи). Визначено особливості функціонування вітчизняної фінансової системи, здійснено оцінку показників та обґрунтовано пріоритети її розвитку. Висновки: на даному етапі вагомим завданням є розробка нових науково-обґрунтованих підходів щодо напрямів розвитку фінансової системи на основі впровадження системного моніторингу макроекономічних дисбалансів, що сприятиме підвищенню якості оцінювання макроекономічних та фіскальних ризиків, створенню єдиної інформаційної бази для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень у фінансовій сфері.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.351. Удосконалення підходів до податкового реформування в Україні / М. Й. Поляков // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 117-127. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Мета роботи — проведення аналізу положень проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень» № 5600 (Законопроект) і процедури його прийняття для розробки пропозицій стосовно вдосконалення підходів до податкового реформування в Україні. Доведено, що чимало новацій Законопроекту вимагають суттєвого доопрацювання або не мають бути підтримані, а реалізація всього передбаченого ним «пакета заходів» навряд чи надасть змогу досягти підвищення ефективності податкової системи. Майже виключно фіскальна спрямованість податкової реформи в умовах несприятливої кон'юнктури, відсутність консенсусу стосовно її ініціатив із бізнесом та іншими стейкхолдерами, недотримання принципу стабільності податкового законодавства можуть негативно вплинути на діяльність багатьох галузей економіки України та на зростання ВВП у цілому. Тому існують ризики, зокнайменше, недоотримання додаткових податкових надходжень. Аргументовано, що особливу увагу при доопрацюванні Законопроекту слід приділити нормам, які стосуються, зокрема, скасування звільнення від оподаткування ПДВ операцій із постачання житла на вторинному ринку; змін в акцизному оподаткуванні пива та тютюнових виробів; підвищення рентної плати за користування радіочастотним ресурсом; переходу до надмірно жорстких правил податкового адміністрування. При цьому важливе значення мають урахування позицій бізнес-асоціацій і застережень експертів, а також набрання чинності законодавчими нормами в терміни, які не матимуть «шокового впливу» на платників податків.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.352. Фінансування і кредитування підприємств АПК: навч. посіб. (практикум) / С. М. Халатур, Г. Є. Павлова, Ю. В. Масюк, Л. І. Бровко, С. В. Шевченко. — Дніпро: Моноліт, 2021. — 211 с.: табл. — Бібліогр.: с. 208-211. — укр.

Розглянуто ряд питань, пов'язаних з фінансуванням і кредитуванням підприємств АПК в умовах мінливої економіки. Увагу приділено державній політиці у сфері фінансування і кредитування підприємств АПК, банківському та небанківському кредитуванню АПК, інвестиційній діяльності в АПК. Досліджено особливості формування власного та оборотного капіталу, грошових потоків, формування і розподілу їх прибутку. Увагу приділено основам фінансування і кредитування підприємств АПК. Розглянуто роль державної політики у сфері фінансування і кредитування підприємств АПК. Охарактеризовано фінансування підприємств АПК власним капіталом. Розглянуто банківське кредитування діяльності підприємств АПК. Розглянуто небанківське кредитування діяльності підприємств АПК. Висвітлено особливості фінансування відтворення основних засобів.

Шифр НБУВ: ВА856454

6.У.353. Формування та виконання бюджету країни в умовах глобальної пандемії COVID-19 / А. О. Нікітішин // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 161-167. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Глобальна пандемія COVID-19 змушує державні регулюючі інституції коригувати пріоритети державної бюджетно-податкової політики. За таких умов, важливим є забезпечення дієвості системи формування та виконання бюджету країни, що надає змогу створювати умови для розширення фіскального простору. Обмежувальні заходи, в межах боротьби з глобальною пандемією COVID-19, негативно впливає на бюджетно-податкову політику держави. Платники податків і зборів потребують підтримки

з боку держави, що у свою чергу впливає на структуру доходної та видаткової частини бюджетів усіх рівнів. Для підвищення рівня соціально-економічного розвитку країни та територіальних громад, необхідним є забезпечення збалансованого бюджетно-податкового регулювання. Питання формування та виконання бюджету країни знаходить своє широке відображення у працях зарубіжних та вітчизняних науковців: Дж. Кейнса, А. Лаффера, Р. Масгрейва, П. Самуельсона, Дж. Стігліца, В. Танзі, І. Адамєнко, Я. Жаліло, Л. Лисяк, І. Лук'яненко, В. Макогон, М. Пасічного, Ю. Радіонова, І. Чугунова та інших. Зростання фіскальних ризиків, викликаних дестабілізуючим впливом глобальної пандемії COVID-19, вимагає посилення обґрунтованості процесу формування та виконання бюджету країни. Основними завданнями дослідження є: показати особливості формування та виконання бюджету країни в умовах глобальної пандемії COVID-19; обґрунтувати основні напрями покращання системи формування та виконання бюджету країни в сучасних умовах. Мета дослідження — оцінка особливостей формування та виконання бюджету країни в умовах глобальної пандемії COVID-19. Розкрито суть і роль фіскальної системи в умовах соціально-економічної нестабільності. Показано особливості формування та виконання бюджету країни в умовах глобальної пандемії COVID-19. Здійснено порівняльний аналіз та оцінку основних бюджетно-податкових показників у країнах з розвинутою та трансформаційною економікою. Обґрунтовано основні напрями покращання системи формування та виконання бюджету країни в умовах глобальної пандемії COVID-19 на усіх рівнях бюджетної системи. Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в процесі формування та реалізації бюджетно-податкової політики в сучасних умовах. Висновки: криза, спровокована глобальною пандемією COVID-19, негативно впливає на бюджетно-податкову політику держави, а тому органи державного управління мають приймати виважені та обґрунтовані заходи дискреційної фіскальної політики, у тому числі при формуванні та виконанні бюджету країни. Значні заходи фіскальної підтримки, які приймаються урядом для боротьби із COVID-19, покликані підтримати платників податків і зборів за рахунок зменшення податкового тиску та збільшення державної соціальної допомоги, що має вирішити важливе завдання — це забезпечення економічного зростання та зайнятості. Політика у сфері охорони здоров'я, допомога по безробіттю, державна підтримка ліквідності підприємств, грошові трансферти та субсидії на виплату заробітної плати, збільшують видаткову частину бюджету.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 6.С.4, 6.У.159, 6.У.199, 6.У.253, 6.У.327, 6.У.358

Державне страхування

6.У.354. Страхування: навч. посіб. / О. С. Журавка, А. Г. Бухтіарова, О. М. Пахненко; Сумський державний університет. — Суми: Сум. держ. ун-т, 2020. — 349 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 344-349. — укр.

Розкрито теорію й практику страхування. Визначено питання формування системи знань зі страхування: вивчення теоретичних основ і принципів побудови сучасного страхового ринку, послідовне формування у студентів знання основних положень теорій та практика страхування фізичних і юридичних осіб, а також з'ясування особливостей фінансової діяльності страхування. Розглянуто економічну природу страхування, його функції, принципи та зв'язок страхування з іншими фінансовими дисциплінами, зміст страхових понять і термінів; класифікацію та основні види страхування, організацію страхової справи й формування страхового ринку; основи державного регулювання діяльності страхових компаній; загальний порядок здійснення страхування, співстрахування та перестрахування; методику встановлення страхових тарифів; зміст фінансово-економічної діяльності страхових організацій, шляхи підвищення її фінансової стійкості.

Шифр НБУВ: BA855696

6.У.355. Управління економічною безпекою ринку страхових послуг України: теоретичні аспекти та практичні рекомендації / Р. В. Кобко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 156-162. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Мета роботи — визначення теоретичних аспектів управління економічною безпекою ринку страхових послуг України, пошук шляхів розробки спеціальних практичних рекомендацій щодо вирішення означеної проблеми. У контексті трансформаційних змін і глобалізаційних перетворень питання забезпечення високого рівня економічної безпеки ринку страхових послуг в Україні є одним із першочергових. Розглянуто фактори ризику, що впливають на забезпечення високого рівня економічної безпеки ринку страхових послуг України, проаналізовано механізми управління економічною безпекою ринку страхових послуг. Особливу увагу приділено характеристикам моделей державного регулювання економічної безпеки ринку страхових послуг країн світу, що допомагає сформувати основні акценти на стані розвитку ринку страхових послуг України. Практика розвинених країн

світу свідчить про неприпустимість такого механізму забезпечення економічної рівноваги, як страхові премії, та про необхідність фокусування уваги саме на формуванні страхових резервів. Грунтуючись на практиці розвинених країн світу, доцільним є узагальнення механізмів забезпечення економічної безпеки ринку страхових послуг у єдину систему, моніторинг якої забезпечуватиме планомерність економічного розвитку, швидкі управлінські рішення в трансформаційних умовах і залучення інвестиційних коштів для довгострокового стратегічного планування. Проведено паралель між забезпеченням високого рівня економічної безпеки ринку страхових послуг і розвитком економіки України в умовах швидкої зміни зовнішніх факторів впливу, залучення пріоритетних механізмів забезпечення довгострокового інвестиційного розвитку країни. Запропоновано основні напрями вдосконалення державного регулювання економічної безпеки ринку страхових послуг.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.356. Формування страхового ринку України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08 / Н. В. Антипенко; Приватний ВНЗ «Європейський університет». — Київ, 2020. — 40 с.: рис. — укр.

Обґрунтовано визначення «страховий ринок», що трактується як сукупність фінансових (обмінно-перерозподільних) відносин, пов'язаних із процесами купівлі-продажу страхових послуг (страховий захист, перестрахування тощо), необхідних для зменшення ризиків при здійсненні виробничої, фінансової діяльності, захисту життя та здоров'я фізичних осіб, а також розглядається як соціально-економічна система між покупцями і продавцями, де продавці прагнуть одержати максимальний прибуток, а покупці — максимальну корисність. Розроблено інфологічну модель організації діяльності об'єднань страхових компаній в Україні (страхові пули, страхові бюро, асоціації та консорціуми), метою функціонування яких є розподіл небезпечних і маловідомих ризиків; координація діяльності страховиків за окремими напрямками та видами страхування; координація спільних зусиль страховиків, вплив на систему регулювання страхової сфери; реалізація спільних проєктів у страховій сфері, за втілення яких у практичне буття очікується результат, що виражається у: забезпеченні фінансової стійкості страхових компаній; підвищенні ефективності діяльності та забезпеченні фінансової стійкості учасників об'єднання; розробці методичних рекомендацій і законодавчих актів із забезпечення розвитку страхового ринку; мінімізації ризиків діяльності страхових компаній за рахунок використання ефекту масштабу. Побудовано модель фінансового механізму розвитку страхового ринку.

Шифр НБУВ: PA446800

Див. також: 6.У.357

Кредитна система. Фондові біржі. Грошовий обіг

6.У.357. Страхові компанії як елемент кредитної системи / О. М. Ромашко, Н. О. Крихівська, Л. М. Савчин // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 150-156. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Досліджено основні показники діяльності страхових компаній в Україні та визначено їх роль у структурі її кредитної системи. Узагальнюючи наукові праці з питань дослідження функціонування небанківських фінансово-кредитних інститутів у цілому та страхових компаній зокрема, встановлено необхідність дослідження окремих питань розвитку суб'єктів страхового ринку на сучасному етапі (а саме, показників діяльності страхових компаній) і визначення їх місця у кредитній системі. Аналізуючи динаміку та структуру активів кредитної системи в розрізі її складових — банківської та парабанківської системи, встановлено банкоцентричну модель фінансового ринку, адже основну частку в активах кредитної системи займають активи банківських установ. Визначено, що серед парабанківських установ вагому роль у функціонуванні кредитної системи України відіграють фінансові та страхові компанії. Проведено аналіз основних показників діяльності страхових компаній і динаміки їх кількості. Встановлено, що, незважаючи на зниження кількості страхових компаній у динаміці, обсяги валових страхових премій і валових страхових виплат характеризуються позитивними зростаючими тенденціями. Факторами впливу на такі зміни є вихід з ринку ненадійних і фінансово неспроможних страховиків; зміна поглядів щодо страхування життя, активів і відповідальності, а також активний розвиток партнерських відносин з іноземними контрагентами та поява вітчизняного ринку страхових компаній з іноземним капіталом. Наведено рейтинг страхових компаній за обсягами активів на кінець 2020 р. і визначено їх частку в активах кредитної системи загалом.

Шифр НБУВ: Ж14572

Кредитна система

6.У.358. Економічна безпека суб'єктів господарювання регіональної банківської системи: монографія / Л. А. Плукар;

Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. — 151 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 127-140. — укр.

Розроблено теоретичні, методичні та прикладні положення щодо формування та забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання регіональної банківської системи. Розкрито структуру та функції банківського сектора регіону, суть економічної безпеки суб'єктів господарювання регіональної банківської системи та концептуальні підходи щодо її забезпечення. Охарактеризовано соціально-економічні та інституційні передумови економічної безпеки суб'єктів господарювання регіональної банківської системи, проаналізовано системні ризики, представлено оцінку регіонів України за потенціалом розвитку банківського сектору. Запропоновано організаційно-економічні засади системи забезпечення економічної безпеки банківського сектору на регіональному рівні, основні напрями управління економічною безпекою банківського сектору на макrorівні та шляхи зміцнення потенціалу розвитку даного сектору.

Шифр НБУВ: ВА855101

6.У.359. Організаційно-фінансовий механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської системи / Н. О. Рязанова // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 248-255. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Запропоновано організаційно-фінансовий механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки банківської системи, який надасть можливість мінімізувати потенційні ризики та зміни внутрішньофірмового інституційного середовища. Особливістю механізму є застосування методів стратегічного управління для формування економічних ресурсів, підвищення іміджу та рівня безпеки інформаційних систем, що створить умови для забезпечення належного рівня захищеності від негативних факторів і загроз та підвищення конкурентоспроможності банку за рахунок підвищення оперативності надання банківських послуг, збереження банківської таємниці та клієнтської бази, створення нових банківських продуктів.

Шифр НБУВ: Ж10187

6.У.360. Сучасний стан та шляхи покращення ефективності інвестиційної діяльності вітчизняних банків / Ю. В. Городніченко, М. А. Кучеренко // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 147-155. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Досліджено сучасний стан діяльності вітчизняних банків України та шляхи здійснення ними ефективної інвестиційної діяльності. Мета роботи — дослідження та характеристика шляхів ефективного управління стратегією інвестиційної діяльності банку. Саме кредитні установи у світовій практиці є значним сегментом на ринку інвестування та відіграють значну роль у цьому процесі. Однією зі складових ефективного управління сучасною банківською установою є реалізація ефективної інвестиційної діяльності, яка передбачає обов'язковий вибір ефективної інвестиційної стратегії. Незбалансованість внутрішніх банківських процесів, як показує вітчизняна та міжнародна практика, найчастіше виступає основною передумовою розвитку кризової ситуації в окремому банку, є загрозою стабільного розвитку банківського сектору в цілому. Однією з найголовніших проблем функціонування вітчизняних комерційних банків є нестабільність економічної ситуації в країні, а саме зниження темпів зростання ВВП, інфляція та девальвація національної валюти, що в свою чергу призвело до відтоку банківських депозитів, банкрутство значної кількості комерційних банків України, відповідно їх зменшення, пандемія Covid-19. На інвестиції в цінні папери українські комерційні банки за останній рік виділено близько 17 % від загальних активів банків. Стратегія інвестиційної діяльності банку являє собою цілісний взаємопов'язаний структурований комплекс (система) послідовних дій (виважених управлінських рішень) в умовах ресурсних обмежень, якого спрямовано на формування довгострокової ефективної інвестиційної діяльності банку, зміцнення конкурентної позиції банку на інвестиційному ринку з урахуванням зміни його кон'юнктури. Висновки: таким чином, у діяльності комерційних банків гранично високий ступінь ризиків, а управлінські помилки можуть потягти за собою найтяжчі наслідки — відтак ефективне управління для комерційних банків стає особливо значущим. Проте ключові складові теорії банківського менеджменту поки що слабо впроваджені в практичну роботу більшої частини вітчизняних комерційних банків. Це стосується і того аспекту даної теорії, який пов'язаний з управлінням інвестиційним банківським портфелем. Адаптація теорії управління інвестиційним портфелем комерційних банків до специфіки української економіки є безальтернативною необхідністю.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 6.У.235

Банківський кредит

6.У.361. Розвиток комплексних методик оцінки кредитоспроможності підприємств-експортерів: монографія

/ Т. Г. Маркович, О. С. Новак, О. М. Петрук; Державний університет «Житомирська політехніка». — Житомир: Рута, 2020. — 231 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 173-191. — укр.

Роботу присвячено дослідженню теоретичних, методичних та практичних засад оцінки кредитоспроможності підприємств-експортерів, призначено для надання читачам уявлення про напрями розвитку цього актуального напрямку діяльності комерційних банків. Поглиблено теоретичні засади кредитоспроможності на понятійному та методичному рівнях, виявлено концептуальні засади трансформації діючої вітчизняної моделі оцінки кредитоспроможності. Сформовано методичні підходи експрес-та поглибленого аналізу кредитоспроможності підприємств-експортерів на основі комплексних методик із застосуванням теорії нечітких множин. Уточнено організаційне забезпечення оцінки кредитоспроможності позичальника-експортера на рівні комерційного банку та напрями удосконалення її регламентації в нормативних актах різних рівнів.

Шифр НБУВ: ВА855219

6.У.362. Розвиток фінансового ринку в Україні: загрози, проблеми та перспективи: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф., 27 жовт. 2021 р., м. Полтава / ред.: В. О. Онищенко, С. П. Свіцька, І. В. Черниш, Л. О. Птащенко, С. В. Онищенко, С. Б. Єгоричева, А. Б. Дмитренко, Л. А. Свистун; Нац. ун-т «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», Білостоцький технологічний університет, Батумський державний університет імені Шота Руставелі, Університет «Одлар Юрду», Університет Північ, Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Національний інститут стратегічних досліджень, Одеський нац. екон. ун-т, Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса, Державна казначейська служба України. — Полтава: ПолНТУ, 2021. — 177 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто актуальні проблеми та перспективи розвитку економічних відносин на ринку фінансових послуг у контексті світового досвіду та українських реалій, теоретичні та методичні аспекти забезпечення безпеки фінансового ринку України в умовах нестабільного економічного середовища, шляхи та методи управління фінансами суб'єктів підприємництва, особливості та перспективи розвитку ринку фінансових послуг, сучасні тенденції та проблеми грошово-кредитного ринку України. Проаналізовано вплив індексу людського розвитку на інвестиційну привабливість країни. Висвітлено особливості функціонування страхового ринку України в умовах пандемії COVID-19. Увагу приділено позитивним і негативним наслідкам глобалізації для банківської системи України. Розглянуто світовий досвід підтримки фінансової діяльності суб'єктів господарювання в умовах пандемії. Здійснено порівняльну характеристику нормативного забезпечення облікової політики підприємств України та Республіки Казахстан.

Шифр НБУВ: ВА855534

6.У.363. Удосконалення ринку фінансових послуг у контексті забезпечення фінансової інклюзії / О. В. Жулин // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 127-134. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження теоретичних, організаційних і методичних аспектів фінансової інклюзії; проведення аналітичних досліджень розвитку фінансової інклюзії та її впливу на добробут населення; формування рекомендацій для вдосконалення ринку фінансових послуг за умов забезпечення фінансової інклюзії в Україні. Розглянуто теоретичні основи фінансової інклюзії та її складові, до яких запропоновано включити швидкість і безпеку одержання фінансової послуги, яка забезпечується за допомогою цифрових технологій, що є актуальним в умовах пандемії COVID-19. Проведені аналітичні дослідження фінансової інклюзії у світі та в Україні показали, що її рівень постійно зростає та є достатні передумови, щоб її розвивати, включаючи у фінансовий ринок максимальну кількість населення, яке зможе одержати вигоди від використання фінансових послуг. У результаті аналізу розроблено межі фінансової інклюзії, яка надає змогу виявити суб'єктів, які часто є мимоволі виключеними з ринку фінансових послуг — через низький рівень фінансової грамотності, низькі доходи або ж їх дискримінацію з боку фінансових інституцій. Важливим аспектом реалізації концепції фінансової інклюзії є мотивація користуватися фінансовими послугами, використовуючи для цього методи поведінкових фінансів, і не лише тих, хто вимушено виключений, а й тих, хто добровільно відмовився від їх використання. Запропоновано рекомендації та інструменти щодо вдосконалення ринку фінансових послуг, які підвищать рівень фінансової інклюзії, що сприятиме економічному зростанню, мобілізації заощаджень, їх збереженню та примноженню, впровадженню інновацій і розвитку підприємництва.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.364. Фондовий ринок України: перспективи розвитку і світовий досвід державного регулювання / А. О. Босак, Ю. В. Дойник // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 290-303. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Досліджено сучасний стан, проблеми й перспективи розвитку фінансового ринку (ФР) України. Обґрунтовано доцільність удосконалення регулювання ФР з урахуванням досвіду США та ЄС. Ідентифіковано елементи ФР України та окремі процеси його функціонування, які потребують посилення державного регулювання. Досліджено законодавчі акти США та країн ЄС, які регулюють ФР; виявлено їх переваги, недоліки та особливості застосування. Виділено елементи правового регулювання ФР розвинених країн, які доцільно застосувати у вітчизняних умовах.

Шифр НБУВ: Ж101837

Див. також: 6.У.161, 6.У.352

Операційна техніка та облік у банках

6.У.365. Проблеми залучення довгострокових депозитів фізичних осіб в Україні та напрями їх вирішення / Д. М. Гладких // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 202-207. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Визначено ключові проблеми, що стоять на перешкоді активізації залучення довгострокових депозитів населення в Україні: низький попит фізичних осіб на довгострокові депозитні вклади; комплекс чинників, що заважають активізації довгострокового кредитування та знижують попит банків на довгострокові вклади населення; недосконалість чинного механізму державного регулювання банківської діяльності. У межах вирішення цих проблем запропоновано низку рекомендацій, спрямованих на: зростання рівня фінансової інклюзії; відновлення можливості довгострокового припинення дії договорів банківського строкового вкладу за ініціативою вкладника; скасування податку на доходи фізичних осіб із доходу у вигляді процентів для депозитів населення терміном понад 1 рік; поступове збільшення гарантованої суми відшкодування за вкладами фізичних осіб; підвищення рівня довіри населення до банківських установ і регулятора; стимулювання схильності населення до заощаджень шляхом зниження інфляції до цільового показника; скорочення частки проблемних кредитів у портфелі банків; поступове згортання практики надання банкам довгострокового рефінансування з метою переорієнтації останніх на залучення довгострокових вкладів фізичних осіб; зміну умов державної програми «Доступні кредити 5 – 7 – 9 %»; підвищення доступності кредитів на купівлю житла в межах державної програми «Доступна іпотека 7 %»; розробку додаткових програм кредитування іпотеки, орієнтованих на купівлю житла на первинному ринку; диференціацію норм обов'язкового резервування залучених коштів залежно від строковості; нормативне встановлення частки довгострокових депозитів фізичних осіб у загальній сумі банківських вкладів населення; нормативне встановлення частки активів банків, інвестованих в ОВДП.

Шифр НБУВ: Ж14572

Грошовий обіг

6.У.366. Вплив чинників на управління безпекою валютного ринку в Україні / О. Р. Сватюк // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 315-327. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Проаналізовано засади розвитку та управління безпекою валютного ринку (ВР) України. Обґрунтовано вплив чинників на функціонування ВР, а саме: вдосконалення нормативно-законодавчої бази; валютної політики з питань стабілізації режиму плаваючого курсоутворення; кредитування Національного банку України в межах поточної 18-місячної програми стенд-бай від Міжнародного валютного фонду; поповнення ВР шляхом купівлі-продажу державних облігацій; вплив міжнародних і вітчизняних чинників на лібералізацію стану ВР в Україні; надходження частки валюти понад 10 % від працюючого за кордоном населення; повернення довіри фізичних осіб і підприємців до національної валюти. Охарактеризовано структуру та проведено аналіз процесу та динаміки ВР України. Проведено оцінку управління безпекою та валютного регулювання режиму плаваючого курсоутворення, що прямо впливає на стан ВР. Досліджено стан регулювання курсу валют і його впливу на ВР на підставі особистого спостереження протягом 2015 – 2021 рр. Основною перевагою дослідження є уточнення елементів механізму валютного регулювання, що зумовлено негативним впливом обширного спектра зовнішніх і внутрішніх чинників на інструментарій. Цей механізм є потужним важелем державного управління безпекою економіки та регулювання лібералізації ВР в умовах суттєвого погіршення кризової ситуації в Україні.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.367. Монетарні важелі стимулювання розвитку економіки України: глобальні виміри та національні інтереси: монографія / Ю. М. Галіцейська, О. В. Дзюблук, Ж. М. Довгань, Г. М. Забчук, О. О. Іващук, Б. Л. Луців, Б. Г. Сенів, Я. І. Чайковський; ред.: О. В. Дзюблук; Західноукраїнський

нац. ун-т. — Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. — 299 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено основні аспекти функціонування сучасного банківського сектора у контексті використання монетарних важелів стимулювання розвитку економіки України. Розглянуто актуальні питання зростання ролі центрального банку у процесі активізації монетарного впливу на перебіг економічних процесів. Проаналізовано проблеми застосування кредитних важелів стимулювання господарської активності та можливостей впливу на такий процес інструментів центрального банку у контексті світових тенденцій щодо зміни самої парадигми монетарного впливу на економіку задля підтримки реального сектору та зайнятості. Особливу увагу приділено аналізу ефективності функціонування банківського сектора з точки зору його фінансової стійкості та сучасних механізмів мінімізації ризиків. Значне місце відведено аналізу сучасних тенденцій щодо зміни інституційних засад функціонування банківської системи у процесі появи нових форм комунікацій, переходу до новітніх форм ведення банківського бізнесу.

Шифр НБУВ: ВА856369

Див. також: 6.У.163

Забезпечення непрацездатних. Взаємодопомога. Благодійність

6.У.368. Проблеми підвищення якості соціальних послуг у процесі поглиблення міжнародної співпраці вітчизняних та польських підприємств / І. С. Процик, Н. І. Кара // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 240-247. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Проаналізовано динаміку чисельності людей із інвалідністю в Україні, зокрема по групах, та окремо дітей із інвалідністю, надання послуг Державною службою зайнятості особам із інвалідністю, у тому числі у Львівській обл. Встановлено основні проблеми, які зумовлюють невисоку якість соціальних послуг та напрями їх вирішення й уникнення наслідків. Надано порядок створення та розвитку соціальних послуг за етапами, визначено фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. Визначено основні передумови одержання якісних соціальних послуг населенням.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.369. Рівень пенсійного забезпечення населення — запорука соціальної безпеки людини / О. В. Чеберяко, Ю. І. Скулиш // Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 135-146. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Різноманітні суспільні катаклізми ХХ ст. та останніх десятиліть, зокрема такі як дві світові війни, гібридні війни, поширення пандемії COVID-19, призвели до виникнення у ХХ ст. поняття «соціальна безпека». Остання, враховуючи соціалізацію всіх сфер людського життя, відіграє ключову роль у всій системі національної безпеки. У демократичному суспільстві інтереси соціальної безпеки людини та держави в цілому мають співвідноситися та бути гармонійно збалансованими. У правовому полі України немає офіційного визначення категорії «соціальна безпека», а сам термін «соціальна безпека» порівняно недавно увійшов до наукового та політичного обігу. В Україні новий етап законодавчого врегулювання відносин у сфері пенсійного забезпечення розпочався з прийняттям Конституції України. Виключно законами України визначаються основи соціального захисту, форми і види пенсійного забезпечення (п. 6 ст. 85). Стаття 46 Конституції передбачає право громадян на соціальний захист, на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Так як право на пенсію може виникнути протягом всього життя людини, починаючи з народження, то заміщення втраченого доходу пенсією має важливе значення для добробуту та запобігання бідності певних категорій населення. Оскільки де-юре трьохрівнева пенсійна система де-факто залишається лише дворівневою з переважальною часткою пенсійних виплат з першого рівня, залишається актуальним дослідження рівня пенсійного забезпечення із солідарної системи. Об'єкт дослідження — рівень пенсійного забезпечення як запорука соціальної безпеки людини, а предмет — практичні аспекти пенсійного забезпечення з першого рівня пенсійної системи в Україні, Пенсійний фонд України та питання його незбалансованості. Мета роботи — за допомогою аналізу структури джерел фінансування Пенсійного фонду та обсягів витратків на пенсійне забезпечення з державного бюджету оцінити рівень фінансової спроможності солідарної системи пенсійного забезпечення як запоруки соціальної безпеки людини. Оформлення результатів аналізу у вигляді таблиць і графіків було здійснено за допомогою графічного і табличного методів та узагальнення даних. Структурно-функціональний метод застосовано для виявлення впливу доходів ПФУ на обсяги витратків. Одержані висновки й результати

можуть бути використані для розробки і реалізації практичних заходів по вдосконаленню пенсійної системи, в науковій сфері, в навчально-освітньому процесі закладів вищої освіти при підготовці фахівців за спеціальністю 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою», в сфері забезпечення соціальної складової економічної безпеки держави, зокрема, соціальної безпеки людини. Висновки: на сьогодні від фінансової спроможності пенсійної системи залежить добробут майже третини населення України.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 6.С.9, 6.У.325

Економіка підприємства

6.У.370. Маркетингова діяльність підприємств рекламної сфери: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / В. І. Золотарьова; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Наведено нове вирішення наукової проблеми забезпечення ефективної маркетингової діяльності рекламних підприємств шляхом обґрунтування теоретико-методичних засад конкурентної маркетингової стратегії та надання практичних рекомендацій для їх упровадження в маркетингову діяльність рекламних підприємств із метою забезпечення ефективності та конкурентоспроможності. Проаналізовано сучасний науковий доробок та охарактеризовано стан маркетингової діяльності на підприємствах рекламної сфери. Уточнено понятійний апарат маркетингової діяльності рекламного підприємства. Здійснено аналіз засад і методик оцінки ефективності конкурентної та маркетингової стратегії підприємства, фінансового стану та ресурсної спроможності підприємств рекламної сфери, а також оцінку їх маркетингової діяльності. Сформульовано концептуальні засади загальної та конкурентної маркетингової стратегії рекламного підприємства. Побудовано алгоритм формування конкурентної маркетингової стратегії рекламного підприємства. Запропоновано методику оцінки ефективності конкурентної маркетингової стратегії рекламного підприємства. Розроблено науково-практичні рекомендації щодо підвищення ефективності управління маркетинговою діяльністю підприємств рекламної сфери.

Шифр НБУВ: РА446788

6.У.371. Особливості вибору стратегії розвитку вітчизняних підприємств на основі аналізу стратегічних альтернатив / О. О. Маслак, Ю. В. Огерчук, Т. О. Маслак // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 65-71. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Проаналізовано змістова навантаження поняття «стратегія»; розглянуто основні ключові концепції визначення стратегії як зарубіжних, так і українських вчених; наведено відомі види стратегічних альтернатив, які найчастіше використовують в організаціях, етапи вибору стратегії розвитку компанії на основі вибору стратегічних альтернатив; вказано на ризики, з якими можуть зіткнутися розробники стратегії, реалізуючи цей процес.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.372. Особливості та розвиток менеджменту зовнішньоекономічної діяльності віртуальних підприємств в Україні / Т. В. Кузнецова, Т. О. Рибаківа // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 10-19. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Безупинне розширення віртуальних мереж, діджиталізація всіх процесів, трансформація глобальних технологій призводять не тільки до розвитку нових типів економічних відносин, а й до логічної зміни традиційних видів підприємницької діяльності. Відсутність загальноприйнятого визначення менеджменту мережових структур на рівні зовнішньоекономічної та міжнародної діяльності в епоху «цифрового сторіччя» призводить до гальмування розвитку віртуальних підприємств в Україні та недостатнього виокремлення суттєвих конкурентних переваг у сучасній інноваційно-інвестиційній моделі розбудови української економіки. На сьогоднішній день Тимашова Л., Сердюк С., Шингур М., Amor D., Bugne J. A., Brandt R., Davidow W., Malone M., Port O. дослідили певні технологічні процеси та бізнес-моделі віртуальних підприємств, але практично відсутні подібні дослідження для імплементації до української економіки та зовсім відсутні щодо менеджменту віртуальних підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність. Привертання уваги до віртуалізації виробничих процесів при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності сприяє перегляду стратегії менеджменту віртуального підприємства для забезпечення його конкурентоспроможності у довгостроковому періоді. Обґрунтовано ключову роль менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємств, що працюють у віртуальних мережах; досліджено сучасні умови функціонування віртуальних підприємств; визначено вплив чинників цифрової економіки на формування властивостей менеджменту в них; проаналізовано локальні цілі та завдання віртуальних підприємств відповідно до бізнес-моделей. Мета дослідження — комплексне наукове абстрагування до трактування поняття «вір-

туальне підприємство, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність» та аналізування особливостей розвитку цієї мережевої структури в Україні. Застосовано комплекс формальних і неформальних методів моделювання та прогнозування; операційно-прикладний і аналітико-прогностичний; системний; порівняльного аналізу та теоретичного узагальнення. Досліджено умови та функціональні можливості створення віртуального підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність, як нової мережевої форми ведення онлайн-бізнесу. Обґрунтовано доцільність створення віртуальних підприємств з метою активізації процесу бізнес-проектування та ефективності підприємницьких стартапів. Виокремлено основні етапи, цілі та завдання й визначено особливості створення віртуального підприємства, що здійснює зовнішньоекономічну діяльність. Запропоновано шляхи пришвидшення створення віртуальних підприємств в Україні. Висновки: створення українських віртуальних підприємств, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, сприяє формуванню ефективного бізнес-проектування та розвитку інтелектуалізації та діджиталізації виробництва, інтеграції ресурсів, трансформації глобальних технологій на ринку України.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.373. Підходи та методи оцінювання інноваційної компанії / В. О. Терлецька // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 177-182. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Проведено дослідження та здійснено аналізування основних традиційних підходів до оцінювання вартості бізнесу, а саме: дохідний, витратний та порівняльний. Досліджено основні методи в межах кожного з традиційних підходів. Виявлено, що за сучасних умов функціонування традиційні підходи до оцінювання вартості бізнесу «в чистому вигляді» не завжди застосовуються венчурними інвесторами, а найпопулярнішими серед них методами є договірний, мультиплікаторів дисконтованого грошового потоку, венчурний та метод реальних опціонів. Практика оцінкової діяльності свідчить про широке застосування стохастичних методів, які неможливо безпосередньо віднести до жодного з традиційних підходів.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.374. Формування механізму фінансового планування на підприємстві в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища / Д. І. Демача, Л. В. Сус, Ю. Ю. Сус // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 207-215. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Дослідження спрямовано на теоретичні та практичні аспекти фінансового планування підприємств в умовах невизначеності та нестабільності зовнішнього середовища. На основі узагальнення підходів до суті та значення фінансового планування визначено його смислові ознаки з точки зору методології в широкому та вузькому контекстах. Розглянуто процес еволюції фінансового планування з позиції формування систем управління фінансово господарською діяльністю підприємств і виокремлено три стадії його генезису з конкретизацією переваг і недоліків. Систематизовано принципи, види та методи планування. Виокремлено етапи фінансового планування підприємств і визначено їх роль у збалансуванні фінансової стабільності у процесі формування, акумулювання, розподілу та використання фінансових ресурсів. Базуючись на етапах фінансового планування, охарактеризовано три основні підсистеми планування діяльності (стратегічне прогнозування, поточне фінансове планування й оперативне планування фінансової діяльності). На основі аналізу існуючих проблем в управлінні фінансами за умов нестабільності та повторюваності кризових явищ запропоновано механізм організації фінансового планування на підприємствах. Виокремлено необхідність удосконалення ефективного генерування грошових потоків у довгостроковій перспективі з урахуванням стратегічних і довгострокових фінансових планів на основі методу сценарного фінансового планування.

Шифр НБУВ: Ж14572

Див. також: 6.У.300

Загальні питання економіки підприємства

6.У.375. Значення організації управління персоналом у вирішенні проблеми плинності кадрів на підприємствах / Г. В. Чабан // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 73-77. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Люди є найбільш стійкими соціальними елементами суспільства і країни, носіями її традицій і досвіду. Кадри зберігають якості навіть у міру того, як змінюється суспільно-політичний устрій, змінюється державна структура. Динамічний процес розвитку світу наприкінці минулого століття на початку цього століття призвів до хвилі модернізації управління та заходів щодо підвищення його ефективності. В основі цього процесу лежить реформування кадрового механізму та управління процесом мобільності всередині організації. Організація — це група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення однієї або кількох спільних цілей. У процесі управління потоком

людей в організації, як функцію управління адміністративним органом, виділяють загальні та забезпечують систематичне адміністративне управління. Концепція мобільності співробітників у бізнесі є невід'ємною, а не навпаки: співробітники беруться за роботу, працюють, пристосовуються до умов праці або звільняються і шукають іншу роботу. Тому феномен плинності кадрів є процесом, з яким підприємства повинні боротися. Розглянуто питання мобільності та розроблено систему рекомендацій для вирішення наявних проблем, що аналізуються. Здійснено аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Досить багато праць присвячено проблемі плинності кадрів, цією проблемою займалися М. Амстронга, Л. Балабанова, С. Кацалап А. Файоля, Е. Мейо, О. Сардака, В. Шаповалова, Н. Саврукова, Р. Беннета та інших. Для досягнення цієї мети поставлено такі завдання: провести аналіз суті, видів і факторів адміністрування процесу руху персоналу на підприємствах, також дослідити методичні підходи щодо оцінки процесу руху персоналу організації, дослідити системи причин і мотивів плинності кадрів. Висновки: наголошено, що проблема плинності персоналу підприємства є дуже актуальною. Надано перелік проблем та пропозиції щодо їх вирішення.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.376. Інформаційні технології як фактор удосконалення функціонування підприємств / І. О. Шаповалова, А. В. Завгородній, Т. Д. Маркова, Ф. А. Трішин // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 93-98. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Досліджено шляхи вдосконалення діяльності підприємств на основі інформаційних технологій. Встановлено, що для всіх підприємств, незалежно від того, які вони переслідують цілі та які реалізують стратегії, ключовим фактором успіху, що забезпечує їх успішне функціонування, є розвинені інформаційні системи та інформаційні технології в корпоративному управлінні. Інформаційні системи та інформаційні технології впроваджують у всі сфери діяльності підприємства. Відмічено, що для ефективного забезпечення роботи підприємств використовують інформаційні системи, що включають засоби Internet, які надають змогу здійснювати ефективне керівництво в режимі on-line. Наголошено на тому, що основними дієвими шляхами застосування інформаційних технологій є автоматизація документообігу в електронному офісі, створення телекомунікаційних мереж і систем, розвиток інформаційних систем, баз даних і знань у фінансово-економічній сфері, у менеджменті та маркетингу, розробка сучасних систем підтримки прийняття управлінських рішень. Підкреслено, що основні зміни бізнесу під впливом інформаційних технологій: електронні транзакції безпосередньо між учасниками угод без посередників, обслуговування клієнтів як визначальна функція у всіх галузях бізнесу, необхідність переведення внутрішніх бізнес-процесів компанії на електронну основу. За допомогою інформаційних систем можна змінити будь-яку організацію, зробивши її динамічнішою за рахунок удосконалення трьох основних складових будь-якої діяльності — відносин з клієнтами, партнерами та співробітниками. Бурхливий розвиток інформаційних технологій зробив сучасний бізнес надзвичайно динамічним. Підприємства, які встигають йти в «ногу» з вимогами часу, набувають явного конкурентного переваг. Найважливішим завданням управління є встановлення та підтримання динамічної взаємодії підприємства з навколишнім середовищем, покликане забезпечити їй переваги у сучасних умовах. Доведено, що інформаційні технології необхідно розглядати як один із факторів удосконалення функціонування підприємств, оскільки в сучасних умовах точність і оперативність прийняття управлінських рішень на підприємствах стає життєвою необхідністю, оскільки всі рішення приймаються на основі одержуваної інформації, а інформаційні технології є високоефективним інструментом обробки інформаційних потоків.

Шифр НБУВ: Ж10602

6.У.377. Проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов / А. С. Завербний // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 153-160. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто проблеми та перспективи інвестиційного забезпечення українських підприємств за євроінтеграційних умов. Проведено аналізування динаміки капітальних інвестицій у промисловості України за період 2015 — 2019 рр., структури прямих іноземних інвестицій (акціонерний капітал, боргові інструменти) в Україні за період 2015 — 2019 рр., структури капітальних інвестицій за джерелами фінансування в Україні у 2019 р. Дістала подальшого розвитку комплексна модель залучення іноземних інвестицій в українські підприємства в євроінтеграційних умовах.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.378. Ризик-орієнтоване управління в системі економічної безпеки підприємства: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 21.04.02 / О. М. Герасименко; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». — Київ, 2021. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Звернено увагу на забезпечення економічної безпеки підприємства в умовах зростання та підвищення мінливості ризиків

господарювання шляхом застосування ризик-орієнтованого управління на підставі розробки концептуальних, методологічних і прикладних компонентів. Побудовано концепцію ризик-орієнтованого управління у системі економічної безпеки підприємства. Визначено місце та зміст політики ризик-орієнтованого управління в системі економічної безпеки підприємства як інструмента покращання інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування даної системи. Запропоновано створення і затвердження документа — «Політика ризик-орієнтованого управління підприємства». Розроблено методичку оцінювання рівня економічної безпеки підприємства за використання в її системі ризик-орієнтованого управління. Вдосконалено структуру системи економічної безпеки підприємства шляхом встановлення місця ризиків у її пріоритетних елементах, таких як об'єкт, суб'єкт і функціональні складові системи та фактори впливу. Доповнено методичні підходи до ризик-менеджменту через розробку алгоритму управління ризиками на підприємствах України. Модернізовано процедуру управління системою економічної безпеки підприємства шляхом інтеграції до неї процесу ризик-орієнтованого управління. Оновлено процеси виявлення, ідентифікації та систематизації ризиків окремих суб'єктів господарювання різних видів економічної діяльності. Оптимізовано науково-методичний підхід до управління ризиками на підприємстві, що відрізняється використанням оновленої карти ризиків як документа, що містить класифікатор ризиків, матрицю ризиків та іншу інформацію, для проведення ранжування ризиків із використанням удосконаленої декомпозиції ERM. Розширено теоретичні засади функціонування системи економічної безпеки підприємства в умовах інформаційної економіки, а також понятійно-категорійний базис управління в системі економічної безпеки підприємства шляхом поглиблення змісту понять, які характеризують вплив посилення мінливості ризиків, небезпек і загроз на стан системи економічної безпеки підприємства. Проведено декомпозицію системи економічної безпеки підприємства. Розширено науково-практичні підходи щодо визначення стратегічних перспектив підприємства за результатами ефективного управління ризиками в системі економічної безпеки.

Шифр НБУВ: PA447994

6.У.379. Систематика методичного інструментарію оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур / С. О. Єрмак, Л. В. Фролова, С. І. Бугенко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 266-275. — Бібліогр.: 52 назв. — укр.

Протягом останніх десятиліть на тлі інноваційної спрямованості економічного розвитку роль інноваційних процесів у діяльності підприємницьких структур стрімко зростає. Тим самим актуалізуються наукові дослідження, пов'язані з інноваційною діяльністю підприємницьких структур, її ефективністю та методиками її оцінки. Мета роботи — систематизація існуючого методичного інструментарію оцінки ефективності діяльності підприємницьких структур, виявлення його особливостей і недоліків для подальшого вдосконалення. Проведено докладну систематизацію методичного інструментарію оцінки інноваційної діяльності підприємницьких структур, що надало змогу виділити найбільш характерні методики, які ризикаються показниками й алгоритмами їх розрахунку, та розділити їх на дві групи залежно від статусу: державні та наукові (рекомендаційні). Проведено систематизацію методик оцінки ефективності інноваційної діяльності підприємницьких структур відповідно до основного об'єкта дослідження, де серед основних критеріїв оцінки її ефективності виділено: результативність, порівняльну ефективність, приріст прибутку, факторний аналіз, дисконтування, дисконтування з урахуванням ризику, життєвий цикл інновацій і зацікавленість споживачів. Виявлено, що не всі існуючі методики надають змогу одержати цілісний висновок щодо стану інноваційної діяльності підприємницьких структур, оскільки багато з них не враховують факторів неекономічного характеру, досить поверхнево або взагалі не оцінюють екологічну, соціальну та інші сфери, які мають безпосередній вплив на рівень розвитку інноваційної діяльності підприємницьких структур. Це підтверджує неможливість широкого застосування таких методик для аналізу та екстраполяції результатів, одержаних при розрахунках за ними, на інших рівнях управління інноваційним розвитком (галузевий і національний).

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.380. Технологія налагодження співпраці венчурного інвестора та інноваційного підприємства / О. Г. Мельник, М. Є. Адамів, А. Б. Омелянчук // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 167-176. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Обґрунтовано актуальність залучення венчурних інвестицій для розвитку інноваційної діяльності підприємств. Досліджено сучасний стан і тенденції розвитку венчурного інвестування в Україні. Ідентифіковано проблеми та перешкоди функціонування вітчизняного венчурного бізнесу. На підставі одержаних результатів дослідження та врахування кращого іноземного досвіду сформовано комплексну поетапну технологію залучення венчурного капіталу інноваційними підприємствами. Обґрунтовано

специфіку ведення переговорів та укладання угоди венчурного інвестування між венчурним інвестором та інноваційним підприємством.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.381. Управління персоналом в умовах інтелектуалізації й трансформації суспільства: ідеологія, технології та пріоритети: монографія / Г. М. Захарчин, Й. С. Ситник, А. О. Касич, Г. В. Назарова, А. С. Полянська, Л. І. Мороз, В. О. Руденко, О. М. Дюк, Г. С. Лопушняк, О. І. Кравчук, Л. Р. Струтинська, Н. П. Любомудрова, О. П. Карпій, Н. М. Васильців, В. В. Кузьяк, О. А. Даниленко, Г. В. Смайлійчук, І. О. Варіс, Г. М. Юрченко, В. Г. Кудлай, Ю. М. Маршавін, Т. Г. Кицак, С. Е. Сардак, О. Д. Дон, Л. В. Шетініна, С. Г. Рудакова, Н. С. Данилевич, Г. М. Юрчик; ред.: Г. М. Захарчин, Й. С. Ситник; нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. — 279 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 277. — укр.

Висвітлено сучасні ідеологеми управління персоналом та цілі майбутнього. Розкрито новітні технології і механізми управління персоналом в умовах звичайної й віддаленої праці, професійної мобільності та віртуалізації організаційного дизайну суб'єктів господарювання. Досліджено особливості управління персоналом в умовах економічних криз, зміни технологічних укладів та трансформації знань і компетентностей. Ідентифіковано проблематику та наслідки міжнародної трудової міграції в Україні. Обґрунтовано потребу інвестування в людський капітал як передумову ефективного національного елітарного управління. Розглянуто національний ринок праці у системі інтелектуально-інформаційної економіки, глобальних викликів та ризиків. Запропоновано елементи організаційно-економічного інструментарію подолання безробіття та складові формування соціальної відповідальності працівника сучасної організації.

Шифр НБУВ: ВА857004

Див. також: 6.С.23, 6.С.27, 6.У.219, 6.У.221

Конкуренція. Монополія. Конкурентоспроможність

6.У.382. Концептуальні засади оцінювання конкурентоспроможності підприємства в умовах виходу на нові міжнародні ринки / О. В. Муқан, А. М. Шарук // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 91-98. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Наведено огляд наукової літератури щодо дослідження концептуальних засад оцінювання конкурентоспроможності підприємств (КСП) в умовах виходу на нові міжнародні ринки. Описано методи, переваги та недоліки оцінювання КСП в умовах виходу на нові міжнародні ринки. Узагальнено етапи послідовності, яких необхідно дотримуватися, оцінюючи КСП підприємств. Наведено основні показники, фактори, а також окремі характеристики товару, які впливають на КСП. Встановлено, що для ефективного оцінювання підприємства в умовах виходу на нові міжнародні ринки доцільно використовувати сукупність кількох методів оцінювання з використанням певної черговості. Результати оцінювання впливають на вибір стратегії та форм виходу підприємства на нові міжнародні ринки, вибору ринку, збутової політики, а також надають змогу ефективно проаналізувати результативність діяльності підприємства, здатність швидко та ефективно реагувати на зовнішні зміни, приймати правильні управлінські рішення, за необхідності вжити заходів щодо підвищення КСП.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.383. Методичні рекомендації щодо вдосконалення управління конкурентоспроможністю підприємства у сфері послуг / С. М. Осипенко, Т. В. Романчик, О. М. Тесніков, І. О. Куруч // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 243-249. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Визначено актуальність проблеми управління конкурентоспроможністю підприємств сфери послуг у сучасних умовах господарювання. У змістовному вигляді сформульовано завдання управління конкурентоспроможністю підприємств і запропоновано схему його виконання, яка включає такі етапи: формування факторів, що визначають конкурентоспроможність; обґрунтування показника конкурентоспроможності та його моделі; розрахунок показника конкурентоспроможності та його факторний аналіз; визначення резервів зростання показника конкурентоспроможності; формування завдання з підвищення конкурентоспроможності; формування переліку заходів для виконання завдання; вибір заходів для реалізації; впровадження заходів, контроль і регулювання. Розглянуто порядок розрахунку інтегрального показника конкурентоспроможності, до складу якого входять групи показників, що визначають стан підприємства та конкурентоспроможність його продукції, а також показники всередині кожної групи. Запропоновано методичку економічного аналізу рівня конкурентоспроможності підприємства, яка надає змогу провести загальну оцінку своєї конкурентної позиції у порівнянні з конкурентами; визначити вплив факторів на відмінність своєї позиції від позиції конкурентів; розрахувати резерви зростання

показника конкурентоспроможності та розробити заходи щодо їх реалізації. Відповідно до конкурентної стратегії підприємства та завдання по зростанню показника конкурентоспроможності на основі використання положень теорії економічної ефективності обґрунтовується перелік заходів, практичне впровадження яких надасть змогу виконати завдання за мінімального обсягу витрат ресурсів. Передбачено оперативний контроль за впровадженням заходів та їх впливом на показник конкурентоспроможності з метою своєчасного прийняття коригувальних управлінських рішень.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.384. The role of modern management technologies in ensuring competitiveness of the enterprise / О. Р. Podra, N. Ya. Petryshyn // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 51-58. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Мета роботи — дослідження сучасних управлінських технологій у забезпеченні конкурентоспроможності підприємства. Здійснено ґрунтовне дослідження теоретичних положень і підходів до визначення управлінської технології та чинників, що впливають на успішність її реалізації. Узагальнено класифікацію інноваційних управлінських рішень, до складу якої входять впровадження, тренінг або підготовка кадрів, консалтинг, трансферт та інжиніринг, аудит. Установлено, що використання інноваційних технологій (ІТ) в управлінні, призводить до підвищення продуктивності та гнучкості підприємства; скорочення тривалості виробничого циклу та/або підвищення швидкості надання послуг; поліпшення якості товарів і послуг, що надаються; розширення присутності на ринку. Встановлено, що ІТ управління включають систему управління взаємовідносинами з клієнтами; бенчмаркінг; аудит залучення персоналу; стратегічне планування та стратегічне управління; аутсорсинг; збалансовану систему показників та ін. Досліджено особливості використання технології ризик-менеджменту (РМ) у діяльності підприємств в умовах здійснення зовнішньоекономічних операцій. Технологія РМ — це технологія управління ризиками, що виникають у процесі здійснення господарської діяльності підприємства. Основний результат застосування технології РМ полягає у скороченні можливого впливу та мінімізації ступеня ризику до нижньої межі. Запропоновано послідовне здійснення основних операцій з управління ризиками, яке спрямовано на визначення суті ризиків, з'ясування ступеня ризику; виявлення загрозливих наслідків ризику; моніторинг ризиків; забезпечення управлінських комунікацій для управління ризиками. З метою оптимізації ризику доречно використовувати різноманітні комбінації методів того, з чим вони пов'язані, як вони проявляються; виявлення, аналіз та оцінку управління ризиками. Зауважено, що ключовим критерієм вибору має бути оптимальне співвідношення між допустимим рівнем ризику та обсягом витрат, які пов'язані з запобіганням йому, тобто необхідно вміти віднайти баланс між очікуваною вигодою та загрозою збитків/втрат.

Шифр НБУВ: Ж101837

Управління

6.У.385. Використання технології блокчейн в управлінні життєвим циклом продукту на підприємстві / М. Є. Рогоза, Ф. В. Смірнов // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 216-221. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — представлення моделі використання технології блокчейн в управлінні життєвим циклом продукту на підприємстві для підвищення ефективності роботи підприємства шляхом інтеграції технології блокчейн в управлінні життєвим циклом продукту. Рішення поставлених в роботі завдань вироблено з використанням загальнонаукових і спеціальних методів теоретичного дослідження, таких як: аналіз, систематизація та узагальнення, проектний підхід. Розроблено модель підвищення ефективності роботи підприємств шляхом удосконалення технологічних процесів життєвого циклу продукту. Основною перевагою моделі є забезпечення більшої надійності даних, одержуваних на виробництві, а також їх достовірності у відстеженні і документуванні змін продукту впродовж усього його життєвого циклу на основі використання технології блокчейн та смарт-контрактів інтегрованих у виробничий процес. Прозорість всього ланцюга поставок, що надає зрозумілу та повну інформацію про хід виробництва забезпечується вичерпною інформацією про всі стани, в яких побував продукт у процесі життєвого циклу, витрачені ресурси, зміни, внесені працівниками або промисловими установками. Обґрунтовано доцільність впровадження технології блокчейн на підприємстві, що забезпечує збереження усієї історії змін продукту та пошук аномальних показників при виробництві продукту, швидке усунення їх, зменшуючи витрати на виробництво.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.386. Економічний механізм узгодження рішень в системі рефлексивного управління на підприємствах / Б. І. Логвіненко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 155-161. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Обґрунтовано актуальність розробки економічного механізму узгодження рішень в системі рефлексивного управління на підприємствах. Наведено ситуації економічної взаємодії у процесі горизонтального та вертикального узгодження рішень на відповідних рівнях управління підприємства в межах висунутої гіпотези про можливість ефективної організації процесу узгодження рішень на підприємстві із використанням методів рефлексивного управління для підвищення оперативності та ефективності узгодження рішень відповідно меті координаційного центру щодо досягнення цілей підприємства. Для вирішення поставлених завдань узгодження рішень розглянуто можливість застосування концептуальних положень економічного механізму узгодження рішень, метою яких є діагностика поведінки економічних агентів та забезпечення координації процесів горизонтального та вертикального узгодження рішень на підприємствах в системі рефлексивного управління для підвищення ефективності функціонування та конкурентних переваг підприємств. Розроблено синтез методів економічного механізму узгодження рішень в системі рефлексивного управління на підприємствах. Реалізація концептуальних положень економічного механізму узгодження рішень в системі рефлексивного управління на підприємствах з використанням відповідних методів надасть змогу підвищити оперативність і ефективність узгодження рішень відповідно меті координаційного центру щодо досягнення цілей підприємства.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.387. Маркетинг і логістика у становленні цифрової економіки України: монографія / О. Ю. Бочко, Н. М. Васильців, Т. В. Ганущак, Т. В. Гоголь, О. В. Дейнега, І. О. Дейнега, В. І. Дубницький, А. О. Заглинський, Л. В. Заглинська, К. С. Калинець, О. П. Карпій, О. С. Кіндзор, В. К. Кіндраг, В. А. Когут, Н. С. Косар, О. П. Косенко, Є. В. Криківський, Н. Є. Кузьо, І. А. Либак, М. О. Лисенко, Ю. Б. Миронов, Г. Миськів, Н. П. Павлюк, І. І. Пасінович, П. Г. Перерва, І. Петецький, В. Р. Писарькова, О. Р. Савченко, О. Р. Сватюк, В. В. Храпка, О. Є. Шандрівська; ред.: Є. В. Криківський, О. В. Дейнега; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Рівненський держ. гуманіт. ун-т. — Рівне: О. Зень, 2022. — 309 с.: рис., табл. — укр.

Подано характеристику окремих напрямів, які розкривають теоретико-методологічні та прикладні аспекти адаптування інструментів маркетингу та логістики в процес забезпечення розвитку цифрової економіки. Запропоновано практичні рекомендації щодо формування механізмів управління маркетинговими та логістичними засобами, впровадження яких надає можливість якісно трансформувати структуру цифрової економіки України на засадах сталого розвитку суспільства.

Шифр НБУВ: ВА856195

6.У.388. Організаційно-економічні аспекти розвитку підприємницьких структур в Україні та світі: [колект.] монографія / О. Байлова, О. Бобирь, Т. Гвінішвілі, Т. Гринько, В. Дубницький, А. Колосов, Д. Конопляко, О. Крупиский, О. Кубецька, О. Левкович, А. Лемберг, В. Македон, І. Максютенко, Т. Олійник, Т. Остапенко, Р. Павлов, Т. Павлова, О. Пащенко, О. Сидоров, Ю. Стасюк, І. Тарлопов, Л. Ульянова, Ю. Чайка; ред.: Т. Гринько. — Дніпро: Біла К. О., 2022. — 399 с.: рис., табл. — укр.

Узагальнено організаційно-економічні засади розвитку підприємницьких структур в Україні та світі. Досліджено сучасні концепції, моделі, механізми, проблеми та перспективи розвитку персоналу підприємницьких структур України та світу. Висвітлено організаційно-економічні аспекти формування системи управління діяльністю суб'єктів підприємництва. Придлено увагу розробці практичних рекомендацій щодо управління фінансово-економічною діяльністю бізнес-структур в умовах сучасних викликів. Проаналізовано проблеми й обґрунтовано перспективи розвитку суб'єктів підприємництва в умовах цифровізації суспільства.

Шифр НБУВ: ВА856308

6.У.389. Проблеми та переваги впровадження категорійного управління на вітчизняних підприємствах / У. І. Моторнюк, І. В. Стельмах // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 82-90. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Категорійне управління, ще починаючи із 2000-х рр., набуває неабиякої популярності у світі. На вітчизняному ринку ажіотаж щодо категорійного менеджменту розпочався лише з 2015 р. Його переваги є очевидними у порівнянні з традиційною моделлю управління, проте категорійний менеджмент не є універсальним вирішенням усіх проблем. Дані свідчать, що позитивного ефекту від впровадження категорійного управління не спостерігалось лише на 6 % підприємств, в решті компаній категорійний менеджмент зумовив: зростання оборотів, маржі, середньостатистичного чека, обігу запасів, збільшення кількості клієнтів і загального прибутку. Все це свідчить про те, що проблемам впровадження категорійного управління на вітчизняних підприємствах варто протидіяти та вирішувати їх, адже це допоможе підвищити рівень конкурентоспроможності підприємств.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.390. Стратегічний аналіз: навч. посіб. / уклад.: А. В. Лісовий; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпін: УДФСУ, 2021. — 233 с.: рис., табл. — (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 92). — Бібліогр.: с. 232-233. — укр.

Висвітлено поняття стратегії та її різновиди. Розкрито суть стратегічного аналізу та його роль у системі управління підприємством. Описано системи стратегічного вимірювання результативності бізнесу. Наведено методи прогнозування, порівняльного конкурентного аналізу, SWOT-атлізу, стратегічного аналізу життєвого циклу бізнесу. Увагу приділено питанням розроблення й економічного обґрунтування стратегії виробничої програми, стратегічного аналізу інвестиційних проектів, стратегічного аналізу фінансових результатів і фінансових потреб. Розглянуто стратегічний аналіз як основу прийняття стратегічних управлінських рішень.

Шифр НБУВ: ВА855974

6.У.391. Стратегічний маркетинг: конспект лекцій / Л. В. Кислюк. — 2-ге вид. — Київ: Кондор, 2020. — 171 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 170-171. — укр.

Розкрито суть, сферу і процес стратегічного маркетингу. Розглянуто еволюцію концепції стратегії підприємства. Визначено місце стратегічного маркетингу в структурі стратегічного менеджменту підприємства. Наведено рівні стратегічної піраміди підприємства. Увагу приділено формуванню місії підприємства. Визначено зміст місії підприємства та фактори, що впливають на формування цієї місії. Акцентовано на маркетингових цілях підприємства. Розкрито зміст маркетингового середовища підприємства тощо.

Шифр НБУВ: ВА855701

6.У.392. Тенденції розвитку інструментарію маркетингу підприємств в умовах диджиталізації / Н. О. Шпак, І. В. Грбович // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 259-265. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Сучасні тенденції розвитку підприємств формуються під впливом таких чинників, як активізація процесів глобалізації, зростання вимог споживачів, непередбачуваність зовнішнього середовища, трансформація кон'юнктури світового ринку під впливом пандемії COVID-19, посилення процесів диджиталізації та інтелектуалізації, розвиток штучного інтелекту тощо. В умовах становлення Індустрії 4.0, для збереження чи зміцнення конкурентних переваг, будь-яке підприємство має функціонувати з урахуванням сучасних досягнень науки та техніки, особливо в частині впровадження у своїй діяльності процесів диджиталізації. При впровадженні процесів диджиталізації кожен із елементів комплексу маркетингу підприємства зазнає трансформації з урахуванням розвитку цифрових маркетингових інструментів і технологій. Досліджено та проаналізовано особливості диджиталізації чотирьох основних елементів комплексу маркетингу підприємства (товарна політика, цінова політика, політика розподілу товару та політика просування). Виокремлено та розглянуто такі основні тенденції, які впливають на формування продуктової політики компанії в умовах впровадження процесів диджиталізації, як: зростання популярності цифрової валюти та технології блокчейн; цифрова трансформація банківських операцій; розширення ринку інформаційних технологій; розвиток мережевого виробництва. Показано переваги автоматизації та диджиталізації процесу ціноутворення для пришвидшення продажів продукції. Наголошено, що поширення пандемії COVID-19 спричинило найбільший поштовх до активізації впровадження процесів диджиталізації при виборі підприємством системи дистрибуції товару. У комунікаційній політиці підприємства надають перевагу організації маркетингової діяльності в мережі інтернет. Результати поведінки досліджень можуть бути корисними підприємствам при виборі найбільш доцільних цифрових маркетингових інструментів і технологій для кожної із чотирьох складових комплексу маркетингу, а також для поліпшення майбутніх маркетингових кампаній відповідно до тенденцій розвитку процесів диджиталізації.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.393. Управління організаційним розвитком підприємств: монографія / М. В. Ноняк, І. М. Крейдич, О. Є. Гудзь, Н. С. Прокопенко. — Львів: Галицька видавнича спілка, 2021. — 219 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 198-211. — укр.

Висвітлено теоретико-методологічні та практичні аспекти управління організаційним розвитком підприємств. Розкрито сутнісні атрибути управління організаційним розвитком підприємств, встановлено особливості механізму управління організаційним розвитком підприємств й опрацьовано методичні підходи до формування системи показників результативності даного управління. Розроблено концепт щодо побудови організаційного дизайну підприємства на основі інформаційно-комунікаційних технологій, досліджено сучасний стан і тенденції організаційного розвитку на прикладі телекомунікаційних підприємств. Здійснено характеристику субсистем організаційного розвитку телекомунікаційних підприємств й оцінено управління організаційним розвитком телекомунікаційних підприємств. Обґрунтовано науковий базис формування портфеля стратегій організаційного розвитку підприємств. Розроблено методичний інструментарій

до впровадження організаційних інновацій підприємств та запропоновано концептуальні засади формування організаційної культури в підприємствах. Розглянуто креативність як основу успішного організаційного розвитку підприємства, окреслено креативний менеджмент у контексті організаційного розвитку підприємства, умотивовано використання державно-приватного партнерства як інструменту організаційного розвитку підприємства. Опрацьовано можливість активізації організаційного розвитку підприємства на основі мережевого підходу, що забезпечить перехід до нової якості функціонування підприємств та стимулюватиме підвищення їх результативності, адаптивності, зрілості й гнучкості.

Шифр НБУВ: ВА856046

Див. також: 6.У.190, 6.У.286

Фінанси підприємства

6.У.394. Проблеми виявлення та аналізу трансакційних витрат на рівні суб'єкта господарювання / Т. В. Герасименко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 158-163. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — виявлення й аналіз трансакційних витрат під час прийняття управлінських рішень на рівні суб'єкта господарювання. У процесі дослідження використовувалися такі методи: групування — при визначенні основних форм трансакційних витрат на основі існуючих класифікацій; узагальнення — при систематизації інформації щодо ідентифікації підходів до оцінки та вимірювання трансакційних витрат; структурно-логічний — для визначення місця трансакційних витрат у структурі витрат підприємства; аналізу та синтезу — для обґрунтування рекомендацій щодо відображення інформації про рівень трансакційних витрат на підприємстві у фінансовій звітності. Досліджено основні форми трансакційних витрат на основі існуючих класифікацій. Систематизовано інформацію щодо ідентифікації підходів до оцінки та вимірювання трансакційних витрат. Визначено місце трансакційних витрат у структурі витрат підприємства. Обґрунтовано рекомендації щодо відображення інформації про трансакційні витрати на підприємстві у фінансовій звітності за ознакою їх виникнення у певній сфері діяльності суб'єкта ринку (трансакційні витрати операційної, фінансової, інвестиційної діяльності), у чому і полягає наукова новизна дослідження. Зроблено висновок, що інституційний підхід, зокрема застосування теорії трансакційних витрат до їх оцінки та складання фінансової звітності, надає змогу не тільки виявити можливі вирішення наявних проблем в обліковій теорії та практиці, але й поставити принципово нові завдання, що вимагають нестандартних рішень.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.395. Фінансова рівновага як механізм забезпечення економічної безпеки підприємства: [монографія] / С. В. Князь, Х. І. Кайдрович, Р. М. Скриньковський, С. Г. Шевченко, І. В. Коновалюк; ред.: С. В. Князь; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Левада, 2022. — 372 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 204-237. — укр.

Проведено теоретичне узагальнення сутнісних характеристик категорії «фінансова рівновага» у структурі фінансового механізму та системі економічної безпеки підприємств. Розкрито зміст поняття «фінансова рівновага» через аналіз процесу формування та функціонування фінансового механізму. Визначено, що основними елементами, які досліджуються у процесі вивчення фінансової рівноваги підприємства, є показники ліквідності підприємства, економічного зростання та вартості підприємства як такі, що значною мірою характеризують економічну безпеку підприємства через оцінку фінансового стану підприємства. Доведено, що моделювання оцінки фінансової рівноваги підприємства за пропонованою методикою надає змогу визначити критичні сторони в роботі підприємств та запропонувати можливі варіанти виходу із кризових ситуацій. Акцентовано, що вагомою перевагою цієї методики є те, що, базуючись на оцінці фінансової рівноваги, підприємство у межах своїх обмежених ресурсів може реалізувати безпекову діяльність, спрямовану на протидію як внутрішнім, так і зовнішнім загрозам. Встановлено, що ефективність використання механізму фінансової рівноваги, як інструмента забезпечення фінансової безпеки, базується на концепції економічної доданої вартості. Розраховано ефективність впливу обраної множини показників на економічну додану вартість. Констатовано, що, формуючи фінансової рівноваги між включеними в модель показниками рівноважні стани, вже у процесі встановлення мети діяльності підприємства можна досягнути не тільки фінансової рівноваги й економічного зростання підприємства, а й убезпечити підприємство від загроз та ризиків.

Шифр НБУВ: ВА857081

6.У.396. Liquidity: the genesis of the concept, structure and its role in the financial relations of economic entities / I. Makarchuk, O. Perchuk, I. Korkach // Екон. вісн. ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 113-122. — Бібліогр.: 11 назв. — англ.

Мета дослідження — теоретичне обґрунтування фінансового аспекту ліквідності підприємств, удосконалення класифікації ви-

дів ліквідності та визначення її функцій. Розглянуто проблемні питання щодо класифікації видів ліквідності, які проявляються в об'єкті чи суб'єкті у формі трирівневої ієрархічної структури на макро- та макрорівнях управління та вияві взаємозв'язків між ними. Теоретичні основи фінансово-економічної категорії «ліквідність» закладено в працях А. Маршала, А. Монкретьєна, У. Петті, А. Сміта, У. Стеффорда та інших. Суттєвий внесок у розвиток цієї теорії зробили Дж. Кейнс і К. Маркс. На сучасному етапі розгляду ліквідності підприємств присвячено праці багатьох як вітчизняних так і зарубіжних економістів: С. Брю, С. Майерса, К. Макконела, І. Фішера, М. Фрідмана, Дж. Хікса, П. Лайка, Л. Лахтіонової, Е. Нікбахта і А. Гропеллі, А. Поддєрьогіна, Г. Савицької та інших. Однак в опублікованих наукових працях ці питання ще недостатньо досліджено. Фінансова стійкість є основою діяльності кожного підприємства в умовах ринкової економіки. В цьому процесі пріоритетне значення має забезпечення його ліквідності. Вивченню різних аспектів ліквідності присвячено багато наукових робіт як зарубіжних так і вітчизняних вчених. Проте, до цього часу не має чітко вираженої системи теоретичних висновків щодо оцінки ліквідності підприємств. Залишаються нерозкритими, або дискусійними питання про місце та роль ліквідності у фінансовому менеджменті підприємства, потребує удосконалення класифікація її видів. Це негативно впливає на можливості ефективного забезпечення ліквідності.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 6.У.361

Типи підприємств за видами діяльності та господарювання

6.У.397. Концептуальні засади забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств в Україні / Н. Н. Пойда-Носик, Р. Й. Бачо, Г. Ф. Потокі, В. К. Макарович // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 162-172. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета роботи — визначення концептуальних засад розробки системи забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств (АТ) в Україні, що сприятиме підвищенню рівня капіталізації та безпеки як лістингових компаній, так і фондового ринку в цілому. Обґрунтовано теоретико-методологічні основи розробки концептуальних засад системи забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств в Україні. З метою дослідження реалізації підходів держави до забезпечення національної фінансової безпеки та розвитку ринків капіталу проаналізовано документи стратегічного характеру в Україні та встановлено невідповідність між цільовими індикаторами та формульованими стратегічними цілями. Сформовано та доведено комплекс гіпотез, обґрунтовано підходи та принципи концепції формування системи забезпечення фінансової безпеки акціонерних товариств з урахуванням особливостей державного регулювання сфери фінансової безпеки. Розроблена концепція базується на новому науковому підході до пошуку шляхів удосконалення системи фінансової безпеки акціонерних товариств в Україні. Реалізація запропонованих концептуальних засад у підсумку надасть змогу досягти очікуваних результатів, зміцнить фінансову безпеку АТ, зробить їх більш стійкими до системних криз, надасть можливість створити стабільну базу для їх довгострокового розвитку.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.398. Проблеми та перспективи розвитку корпоративного управління в Україні / З. А. Атаманчук // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 184-189. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясування суті корпоративного управління, вивчення особливостей формування корпоративного сектора в Україні, дослідження існуючих проблем та окреслення перспективних шляхів розвитку системи корпоративного управління. Розглянуто підходи до визначення поняття «корпоративне управління». З'ясовано роль системи корпоративного управління у вітчизняній економіці й особливості формування корпоративного сектора в нашій державі, основу якого становить неefективна структура акціонерної власності, наявність у держави великої кількості акцій і необхідність розв'язання проблеми управління державними корпоративними правами, а також потужне податкове навантаження. На основі розглянутих особливостей двох систем корпоративного управління: інсайдерської, в якій власність сконцентрована в руках кількох осіб, що володіють значними частками корпоративного майна, та аутсайдерської, за якої акціонерна власність є достатньо розпорошеною, обґрунтовано українську модель корпоративного управління, що на сучасному етапі перебуває на стадії свого становлення та поєднує елементи як першої, так і другої системи. Акцентовано увагу на тому, що, незважаючи на суттєві вади сучасних корпорацій, саме вони здатні забезпечити найвищу ефективність виробництва, що може стати поштовхом для економічного поступу нашої держави. Запропоновано конкретні заходи щодо вдосконалення системи функціонування корпоративного сектора економіки України, зокрема: ефективна нормативно-правова база;

приведення внутрішніх положень, діючих на рівні акціонерних товариств, у відповідність з нормами чинного законодавства; підвищення конкурентоспроможності українського фондового ринку; перетворення держави як власника акцій в ефективного акціонера через створення належної системи державного регулювання ринку капіталу; детінізація корпоративного сектора з метою покращання процедури розкриття інформації; удосконалення організаційно-управлінської структури акціонерних товариств шляхом чіткого розподілу влади, відповідальності та підвітності; оптимізація дивідендної політики; ефективний менеджмент корпорацій; покращання рівня корпоративної культури; формування дієвої системи корпоративного контролю.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.399. Соціально-економічні наслідки COVID-19 для українського малого бізнесу і домогосподарств / О. М. Паламарчук, В. В. Мельник // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 122-129. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Пандемія COVID-19 негативно вплинула на економіку України та діяльність усіх бізнес-структур, показала, наскільки вразливими є як власники бізнесу, так і працівники. Хоча карантин паралізував бізнес у всьому світі, це випробування ускладнило і без того тяжку економічну ситуацію для українських підприємців. Соціально-економічна оцінка впливу COVID-19 на підприємства та домогосподарств, проведена Програмою розвитку ООН у співпраці з «ООН-Жінки» та Продовольчою та сільськогосподарською організацією, показує, що 84 % домогосподарств мають низькі доходи, а в 43 % домогосподарств хоча б один член сім'ї втратив роботу. Малий бізнес є рушійною силою всієї економіки країни. Це підтверджується практичним досвідом в Україні та за кордоном. За останні два роки економіки держав постраждали від пандемії COVID-19, яка виснажила їх сили та змусила шукати нові способи підтримки раціонального та оцідливого використання коштів. Великі компанії швидко пристосувались до викликів кризи, а малі компанії не завжди можуть адекватно реагувати і є більш вразливими, оскільки їм часто не вистачає фінансових резервів, щоб підтримувати свої засоби до існування, і вони збанкрутують після чергової пандемії. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Науковцями ще недостатньо опрацьовано питання впливу пандемії COVID-19 на розвиток та функціонування малого підприємництва, тому вимагають більш детального дослідження. Мета роботи — дослідження соціально-економічних проблем та розробка можливих антикризових заходів для подолання негативного впливу пандемії COVID-19 на розвиток малого підприємництва. В умовах дестабілізації економіки та обмеженості фінансових ресурсів, спричинених пандемією, саме суб'єкти підприємництва, які не потребують великих стартових інвестицій, спроможні за певної підтримки найшвидше і найефективніше розв'язувати проблеми кризової економіки України, стимулювати розвиток конкуренції та сприяти економічному зростанню. Зауважено, що розвиток підприємництва — це важливий фактор реформування економіки: створення соціально орієнтованого ринкового механізму для подолання сучасної кризи спаду виробництва та створення передумов для економічного зростання регіонів. На жаль, малий бізнес, який протягом багатьох років формувалася як засіб виживання для самих підприємців та їх родин, так і залишився «бізнесом виживання», не сформувавшись у повноцінний сектор економіки. Виявилось, що малий бізнес окрім функцій задоволення місцевих потреб (торгівля, послуги, будівництво тощо) несе ще такі важливі економічні навантаження: складає вагомую частину експортної діяльності країни; поряд з великими корпораціями є важливою складовою інноваційної діяльності; співпрацює з великими підприємствами, утворюючи взаємовигідні кооперативні структури. За нищівної ситуації в Україні, розвиток малого та середнього бізнесу має стати вирішальним чинником для вдосконалення економічних механізмів, а також має працювати в інтересах усіх верств суспільства, сприяти викоріненню бідності.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 6.У.304

Економіка промисловості

Економіка промислового підприємства

6.У.400. Дослідження сучасного стану економічного потенціалу промислових підприємств України / Т. П. Гітис, А. С. Борніков, С. В. Дуплякіна, С. О. Мороз // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 92-98. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Промислові підприємства у сучасних умовах господарювання являють собою первинну ланку економіки. Це зумовлює пріоритетність розвитку промисловості у контексті забезпечення сталого економічного зростання в Україні. На даний час українська промисловість знаходиться у кризовому стані, виникнення якого здебільшого зумовлено світовою економічною кризою, військо-

вим протистоянням на сході країни та втратою контролю над частиною території Донбасу, пандемією COVID-19. Наявність цих чинників, що стримують економічний розвиток, пов'язана з зовнішніми факторами промисловості України середовищем, до якого, в силу об'єктивних причин, можливо лише пристосовуватись. У ситуації, що склалася, доцільним є звернення уваги на наявність можливості реалізації внутрішнього економічного потенціалу промислових підприємств. Досліджено сучасний стан економічного потенціалу промисловості України за такими основними складовими, як: матеріальні ресурси (основні виробничі засоби), трудові ресурси та фінансові ресурси (у контексті забезпечення впровадження інновацій). Встановлено, що стан основних виробничих засобів більшості промислових підприємств є незадовільним через їх суттєву зношеність. При цьому скорочення обсягів капітальних інвестицій у матеріальні активи, що спостерігається протягом останніх років, стримує процеси технічного переоснащення та оновлення вітчизняного промислового виробництва. Промислові підприємства України вже тривалий час втрачають трудовий потенціал, що є дуже негативною тенденцією з точки зору забезпечення економічного розвитку, оскільки несе у собі загрозу виникнення суттєвого дефіциту кваліфікаційної робочої сили у майбутньому. Більшості вітчизняних промислових підприємств не вистачає власних фінансових ресурсів для впровадження інновацій, що зумовлює їх низьку інноваційну активність та обмежує можливості забезпечення економічного розвитку. Визначено значення інтегрального індексу економічного потенціалу промисловості у 2011 — 2020 рр., що підтвердило виявлену тенденцію щодо скорочення економічного потенціалу українських промислових підприємств.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.401. Ефективність використання енергетичних ресурсів на підприємствах: монографія / Г. І. Купалова, Ю. О. Копелька. — Київ: Компринт, 2022. — 119 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 98-112. — укр.

Розглянуто види й особливості використання енергетичних ресурсів підприємств. Розкрито теоретичні, методичні та практичні засади дослідження використання енергетичного потенціалу відновлюваних джерел енергії, впровадження енергетичного аудиту й енергетичного менеджменту. Описано фактори впливу на ефективність використання енергетичних ресурсів. Визначено шляхи підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів й удосконалення управління ними на підприємствах цelloзно-паперової промисловості України з урахуванням екологічних стандартів.

Шифр НБУВ: ВА855362

6.У.402. Організація і проектування операційних систем: навч. посіб.: [для здобувачів освіти, що навчаються за спец. 073 «Менеджмент»]. **Ч. 1. Операційна система: поняття, структура, типологія, життєвий цикл, режим функціонування** / О. М. Сумець; Нац. фармацевт. ун-т. — Харків, 2019. — 131 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 112-114. — укр.

Сучасний економічний простір вимагає створення гнучких операційних систем. А це, своєю чергою, потребує зовсім нових методів організації і управління функціонуванням виробничих підприємств, зокрема на операційному рівні. За умов економічної реальності, що склалася в Україні, виникла нагальна потреба побудови ефективних методів операційного менеджменту на усіх рівнях управління операційними системами підприємств різної галузевої належності. Викладено питання, що розкривають суть операційної системи, а саме наведено аналіз трактування поняття «операційна система». Описано структуру і типологію операційних систем. Охарактеризовано їх життєвий цикл та режими функціонування.

Шифр НБУВ: В358838/1

6.У.403. Організація і проектування операційних систем: навч. посіб.: для здобувачів освіти, що навчаються за спец. 073 «Менеджмент». **Ч. 2. Методичні аспекти проектування операційних систем** / О. М. Сумець; Нац. фармацевт. ун-т. — Харків: НФаУ, 2020. — 207 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 177-179. — укр.

Розкрито методичні аспекти проектування операційних систем підприємства. Розглянуто особливості проектування операційних систем, їх топологію. Розгледжено поняття потужності операційної системи і описано методи її оптимізації. Охарактеризовано стратегію і тактику управління операційною системою. Приділено увагу питанням організації і нормування робіт в операційних системах, інноваціям, формуванню надійності та визначенню результативності й ефективності їх функціонування. Досліджено положення і принципи організації та проектування операційних систем, вибір місця їх розташування, закономірності побудови стратегії і тактики в управлінні операційними системами. Охарактеризовано вибір варіантів операційних систем та встановлення управлінських зв'язків у її межах, розрахунок оптимальної потужності операційної системи, організації та нормування робіт і здійснення інновацій в операційній системі, оцінювання ефективності й результативності функціонування операційних систем.

Шифр НБУВ: В358838/2

6.У.404. Особливості стратегічного управління інноваційним розвитком промислових підприємств / М. В. Корж, О. Ю. Белікова, І. П. Фоміченко, С. О. Баркова // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 184-190. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто основні аспекти стратегічного управління розвитком промислових підприємств. Розроблено модель стратегічного управління промисловим підприємством. Доведено, що поєднання інтеграції стратегічного та інноваційного управління призводить до поліпшення позицій підприємств в конкурентній боротьбі на ринку за рахунок створення конкурентних переваг. Досліджено особливості формування стратегічного управління інноваційним розвитком на промислового підприємстві, головною з яких є перспективне орієнтування інноваційної діяльності на запити споживачів, гнучке реагування і безперервне оновлення параметрів моделі ведення діяльності, виходячи з вимог конкуренції, в напрямку досягнення стійких переваг шляхом розвитку творчості та інтелектуального потенціалу підприємства, що зумовлює зростання його значення в системі управління сучасним підприємством в умовах інноваційного розвитку. Визначено, що основними перевагами стратегічного мислення в аспекті керівництва та менеджменту підприємства є: можливість підпорядкування всієї діяльності ключовому аспекту стратегії; можливість більш чіткого реагування на зміни внутрішнього середовища та навколишнього оточення власниками та керівництвом підприємства; можливість здійснювати менеджерами підприємства оцінку альтернативних варіантів капітальних вкладень і розвитку персоналу, що надає можливості передислокації ресурсів у стратегічні зони і стратегічні проекти розвитку підприємства та інші. Окреслено етапи стратегічного управління інноваціями, що надають змогу забезпечити досягнення бажаних результатів за рахунок реалізації інноваційних впроваджень в майбутньому періоді.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.405. Стратегічний контрольінг в системі антикризового управління промисловими підприємствами: монографія / В. В. Прохорова, Ю. В. Ус, Г. В. Кузнецова. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2020. — 212 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 164-180. — укр.

Розглянуто сучасні питання, які присвячено науковому обґрунтуванню теоретико-методичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо формування стратегічного контрольінгу в системі антикризового управління промисловими підприємствами. Запропоновано методичні аспекти формування механізму стратегічного контрольінгу в системі антикризового управління промисловими підприємствами, який базується на стратегічно-емпіричній орієнтації підприємств з використанням різних за складом ідей і методів, структурованих у багаторівневі ієрархічні системи взаємозв'язків. Увагу приділено діагностиці ресурсного стану діяльності підприємства — аналітичним аспектам їх оцінювання на основі використання антикризових аналітичних технологій. Розглянуто питання удосконалення методичного забезпечення системи антикризового управління промисловими підприємствами на основі стратегічного контрольінгу.

Шифр НБУВ: ВА856466

6.У.406. Теоретико-методологічні засади формування системи економічної безпеки промислового підприємства / Т. П. Ткаченко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 95-101. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Мета роботи — удосконалення теоретико-методологічних засад і формалізація методичного забезпечення процесів формування комплексної системи економічної безпеки промислових підприємств. Проаналізовано теоретичні засади трактування й управління системою економічної безпеки підприємств. Зауважено, що сучасні наукові дослідження визначають систему економічної безпеки як сукупність елементів, що забезпечують захист та оцінку загроз. Запропоновано розглядати поняття «системи економічної безпеки» як сукупність ресурсних елементів і функцій щодо гармонізації інтересів, комплексності, гнучкості, взаємодії та узгодженості простору, яка визначає економічну ефективність адаптивності підрозділів, управлінських елементів, підсистем і надає змогу комплексно та повно діагностувати ризики та загрози, потенційні відхилення, а також обґрунтувати витрати ресурсів на системне забезпечення економічної безпеки промислового підприємства. Обґрунтовано функціонально-ресурсний підхід до формування системи економічної безпеки. Формалізовано внутрішні стимули та мотиватори формування системи економічної безпеки, які розкриваються через структурні елементи системи та процесні потоки у внутрішньому середовищі підприємства. Для активізації ресурсних і функціональних елементів необхідно встановити цілі формування системи та формалізувати їх видовий склад. Це надасть змогу визначити й обґрунтувати вартість витрат на забезпечення безпеки, мінімізувати ризиків та інструментарій організаційно-економічного механізму забезпечення безпеки. Описано елементи безпекового простору, до яких віднесено ресурсні та функціональні складники, методичні засоби діагностики та регулювання, а також економічних агентів, які контактують із зовнішніми суб'єктами. Стратегічними елементами системи економічної безпеки визначено мотиватори, стратегічні орієнтири та завдання її розвитку. Форму-

вання системи економічної безпеки промислових підприємств має базуватися на концептуальному узгодженні елементів і функцій відповідно до суб'єктного впливу середовища, а також на посиленні інноваційно-інтеграційних процесів і зростанні вартості превентивної діяльності. Зазначені аспекти реалізуються через інструментарій організаційного управління, який формалізовано через суб'єкти, об'єкт, завдання та напрями забезпечення економічної безпеки.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.407. Теоретичні аспекти управління персоналом на великих промислових підприємствах / С. Я. Єлєцьких, В. Є. Брижниченко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 206-215. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.

За останні роки зростає актуальність пошуку нових форм, методів та організаційно-економічних механізмів удосконалення управління персоналом на великих промислових підприємствах. Обґрунтовано теоретичні засади управління персоналом на великих промислових підприємствах задля вдосконалення механізму забезпечення його ефективності. У результаті дослідження встановлено, що управління персоналом полягає в тому, щоб комплексно оцінювати відносини у трудовому колективі, які пов'язано з наймом і пропозицією робочої сили, її оплатою, плинністю кадрів, тенденціями та перспективами розвитку. Мета роботи — управління персоналом є забезпечення підприємства працівниками необхідних кількісних та якісних параметрів та організація їх ефективної трудової діяльності. Вона трансформується в більш конкретні цілі, які зумовлюються цілями підприємства. Виявлено, що доцільно застосовувати комплексний підхід до управління персоналом, суть якого полягає в поєднанні та взаємодії процесного, системного, ситуаційного та стратегічного підходів. Уточнено перелік функцій і завдань управління персоналом на великому промислового підприємстві, відмінністю якого є те, що він включає весь перелік функцій управління (прогнозування, планування, організація, контроль, аналіз, облік, регулювання) єдиним взаємопов'язаним комплексом процесів у сфері управління персоналом. Запропоновано пріоритетні напрями удосконалення управління персоналом: забезпечення умов професійного розвитку персоналу; удосконалення системи організації нормування та оплати праці; поліпшення умов, охорони та безпеки праці; розвиток соціально-трудових відносин та організаційної культури в умовах цифрової економіки; забезпечення соціальної захищеності у посткоронавірусний період; підвищення ефективності роботи з молоддю.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.408. Управління конкурентоспроможністю промислових підприємств в умовах невизначеності: монографія / І. М. Посохов, О. В. Чепіжко, В. Г. Дюжев, Д. О. Лисиця; Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут», Навчально-науковий інститут економіки, менеджменту та міжнародного бізнесу. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2022. — 249, [2] с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 190-211. — укр.

Розроблено й обґрунтовано теоретичні та науково-методичні підходи до удосконалення методичного забезпечення управління конкурентоспроможністю промислових підприємств (КСПП) України в умовах невизначеності. Представлено результати досліджень теоретичних аспектів КСПП. Запропоновано методичні підходи до оцінювання КСПП. Розглянуто стратегію управління КСПП в умовах невизначеності. Увагу приділено процесам формування і функціонування механізму управління КСПП в умовах невизначеності. Проаналізовано сукупність теоретичних, методичних і прикладних положень щодо управління КСПП та посилення інтеграційних процесів в умовах невизначеності. Досліджено фундаментальні положення теорії конкуренції та конкурентоспроможності, методичні розробки та наукові праці провідних вчених з питань управління.

Шифр НБУВ: ВА856546

6.У.409. Формування виробничої стратегії в системі управління промислових підприємств / Є. В. Мироненко, Л. О. Бившева, О. О. Кондратенко, Р. В. Шулін // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 131-136. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Здійснено систематизацію основних видових характеристик виробничих стратегій та їх класифікаційних особливостей. Показано, що найпоширеніші виробничі стратегії орієнтовано на підвищення якості продукції, зниження виробничих витрат, впровадження високих технологій, розширення можливостей виготовляти різні види продукції, створення спеціалізованого та диверсифікованого виробництва. Визначено взаємозв'язок ринкових і виробничих стратегій. Обґрунтовано, що кожному виробничу стратегію необхідно розглядати поряд із типовими виробничими стратегіями і на сучасному етапі найбільше прихильників має концепція синергізму, відповідно до якої стратегії мають забезпечувати синергійний ефект. Доведено, що виробничу стратегію доцільно розглядати як складову частину всього процесу планування, що забезпечує відповідність виконання завдань процесу виробництва. Оскільки поставлені завдання мають тенденцію змінюватися, то виробничій стратегії також потрібно розвиватися з урахуванням можливих майбутніх потреб споживачів.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.410. Формування систем управління якістю на підприємствах сфери інжинірингових послуг: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / Л. А. Траченко; Одеський нац. екон. ун-т. — Одеса, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Розроблено концептуальну модель формування систем управління якістю підприємств сфери інжинірингових послуг. Створено логіко-структурну схему експертного оцінювання процесів систем управління якістю та бізнес-процесів підприємств сфери інжинірингових послуг. Сформовано специфічні принципи управління якістю підприємств сфери інжинірингових послуг. Систематизовано критерії управління якістю за концепцією TQM і міжнародними стандартами ISO 9000. Запропоновано складові забезпечення якості бізнес-процесів підприємств сфери інжинірингових послуг. Побудовано логіко-структурну схему формування систем управління якістю підприємств сфери інжинірингових послуг. Запропоновано методичні аспекти застосування процесного та ризик-орієнтованого підходів і модель оптимізації організації системи бізнес-процесів підприємств сфери інжинірингових послуг. Розроблено логіко-структурну схему моніторингу результативності процесів систем управління якістю підприємств сфери інжинірингових послуг. Обґрунтовано методичні підходи до оцінки системи управління якістю.

Шифр НБУВ: РА446744

Економіка окремих галузей промисловості

6.У.411. Високотехнологічне фармацевтичне виробництво в Україні: виклики євроінтеграції / О. Саліхова, Д. Гончаренко // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 128-154. — Бібліогр.: 39 назв. — укр.

Виявлено особливості політики Євросоюзу стосовно фармацевтики та зміни в підходах до її реалізації в умовах пандемії COVID-19. Проаналізовано ініціативи та юридично унормовані заходи щодо фармацевтичної діяльності в Україні. Сформульовано рекомендації з удосконалення політики та розвитку високотехнологічного фармацевтичного виробництва; визначено стратегічні пріоритети й ключові засади їх досягнення з урахуванням досвіду та сучасних настанов ЄС.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.412. Детермінанти забезпечення конкурентоспроможності деревообробної промисловості в Україні у повоєнний період / І. О. Губарева, В. А. Зінченко, О. В. Манойленко, С. І. Благун // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 33-40. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Предмет дослідження — теоретичні положення та практичні рекомендації щодо обґрунтування детермінант розвитку деревообробної промисловості України у повоєнний період. Здійснено систематизацію та узагальнення наявних наукових публікацій, що проіндексовано наукометричними базами Scopus та Web of Science за проблемою забезпечення конкурентоспроможності деревообробної промисловості країни. В результаті проведеного дослідження поглиблено теоретичні засади ідентифікації основних змістовних детермінант конкурентоспроможності деревообробної промисловості країн світу на основі застосування інструментарію бібліометричного аналізу (за допомогою VOSviewer v.1.6.10). Виділено 4 контекстних кластери досліджень, присвячених конкурентоспроможності деревообробної промисловості, які включають найбільшу кількість публікацій. Здійснено інтегральне оцінювання конкурентоспроможності окремих видів економічної діяльності деревообробної промисловості України і країн світу. Наведено основні заходи державної підтримки, які було спрямовано на забезпечення функціонування промислового сектора України під час війни. Визначено проблеми в організації діяльності підприємств деревообробної в умовах військового часу: нестача кваліфікованих кадрів; втрата логістичної інфраструктури, ланцюгів постачання сировини та збуту в регіонах, в яких проводились активні бойові дії; обмеженість доступу до сировини для підприємств, що розташовані в менш заліснених областях України; втрата клієнтської бази; обмеженість із забезпеченням паливно-мастильними матеріалами, запчастинами, обладнанням підприємств у Центральних, Східних і Південних регіонах України; зниження ділової активності в окремих регіонах України тощо. Сформовано драйвери забезпечення конкурентоспроможності деревообробної промисловості України у повоєнний період.

Шифр НБУВ: Ж100620

6.У.413. Дослідження цільових сегментів ринку легкої промисловості України в період пандемії COVID-19 / О. Є. Шандрівська, І. Ю. Юнко // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 338-352. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Досліджено стан і тенденції розвитку цільових сегментів ринку легкої промисловості (ЛП) під час впливу пандемії COVID-19, домінують — у сегменті текстильної промисловості. Проаналізовано динаміку виробництва продукції ЛП за видами діяльності, вплив пандемії на експортні та імпорتنі операції на ринку ЛП за 2017 — 2020 рр., а також попит (за країнами ЄС)

на український текстиль. Проаналізовано чинники впливу та проблеми, з якими виробництво текстилю зіткнулося під час світової пандемії COVID-19. Розкрито складові потенціалу розвитку ринку ЛП України.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.414. Оцінка сировинного потенціалу деревообробної промисловості України та країн світу / І. О. Губарева, Є. М. Крячко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 89-95. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Деревообробна промисловість є однією з важливих складових лісопромислового комплексу України та країн світу. Обґрунтовано методичний підхід до оцінки сировинного потенціалу деревообробної промисловості країни. Запропоновано здійснювати інтегральну оцінку сировинного потенціалу деревообробної промисловості країни за складовими: лісистість території, запаси деревостану, загальний обсяг виготовлення деревини, обсяг виготовлення ділової деревини. Сформовано матрицю позиціонування України та країн світу в площині координат «Площа лісів — лісистість території». На рівень інтегрального показника оцінки стану сировинного потенціалу деревообробної промисловості України та країн світу найбільший вплив здійснює компонента «Лісистість», а серед часткових показників такі: вироблення ділової деревини на одного жителя, площа лісів на одного жителя та деревостан на одного жителя. З використанням кластерного аналізу (к-середніх) виділено три кластери країн світу за інтегральною оцінкою сировинного потенціалу деревообробної промисловості країн світу. Розрахунки стану сировинного потенціалу деревообробної промисловості України засвідчили таке: за інтегральним показником оцінки стану сировинного потенціалу деревообробної промисловості у 2019 р. (0,0847) Україна посіла 31 місце серед 36 країн світу. Кластерний аналіз засвідчив, що Україна за компонентами інтегрального показника увійшла до групи країн з низьким рівнем сировинного потенціалу деревообробної промисловості; за комплексною оцінкою компоненти «Лісистість» (0,0365) Україна зайняла 32 місце; за комплексною оцінкою компоненти «Запаси деревини» (0,1887) — 17 місце; за комплексною оцінкою компоненти «Виготовлення деревини» (0,0445) — 33 місце; за комплексною оцінкою компоненти «Виготовлення ділової деревини» (0,0949) — 29 місце.

Шифр НБУВ: Ж14572

Економіка металургійної промисловості

6.У.415. Металургійна галузь України: фактори зростання та напрями державного регулювання: монографія / В. В. Венгер; НАН України, Інститут економіки та прогнозування. — Київ: Ліра-К, 2022. — 323 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто особливості розвитку металургійної галузі (МГ) України в умовах ринкової трансформації. Визначено місце та роль МГ в національному господарстві України. Досліджено основні тенденції розвитку світового ринку металопродукції, охарактеризовано технологічні зміни у структурі світового виробництва сталі та визначено нові металургійні центри. Оцінено місце та роль МГ України на світовому ринку сталі, визначено її розміри, відкритість та напівсировинний характер виробництва. Встановлено роль та вплив внутрішнього ринку металопродукції на розвиток галузі у довгостроковій перспективі. Проведено аналіз та оцінено вплив екзогенних факторів на динаміку випуску металургійної продукції у період економічного відновлення (1997 — 2007 рр.) та у період спаду (2008 — 2017 рр.). Розроблено рекомендації щодо формування пріоритетних напрямів державної політики у розвитку МГ України. Запропоновано напрями та механізми реформування інституційного середовища з метою активізації економічного зростання МГ України.

Шифр НБУВ: ВА856227

Економіка паливної промисловості

6.У.416. Аналіз процесів інтеграції технологій відновлюваної енергетики в нафтогазову промисловість / О. В. Паневник // Розвідка та розроб. нафт. і газ. родовищ. — 2021. — № 4. — С. 7-15. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Сучасний енергоринок відзначається трансформацією нафтогазових компаній в напрямку декарбонізації світової енергетики. Нафтогазова галузь диверсифікує напрями своєї діяльності шляхом поєднання в єдиній організаційній структурі технологій традиційної та відновлюваної енергетики. Нафтогазові компанії інвестують значні кошти у відновлювані джерела енергії. Привод одного і того ж обладнання як за допомогою відновлюваних джерел енергії, так і шляхом спалювання традиційних вуглеводнів надає змогу залучити переваги та мінімізувати окремі недоліки застосування обох напрямків виробництва енергії. Наявність значного досвіду, розвиненої інфраструктури та кваліфікованих трудових ресурсів надає змогу використовувати обладнання відновлюваної енергетики на нафтогазоносних ділянках існуючих компаній. Інтеграція технологій відновлюваної генерації в нафту та газ є одним зі способів задовольнити зростаючий попит

на енергію за одночасного зменшення забруднення навколишнього середовища. Сучасна нафтогазова галузь відзначається застосуванням сонячних фотоелектричних систем, вітрогенераторів, концентраторів сонячної та геотермальної енергії, біопалива. Використання джерел відновлюваної енергії сприяє підвищенню енергоефективності реалізації процесів буріння свердловин, нафтогазовидобутку, методів інтенсифікації нафтогазовилучення та нафтопереробки. Український нафтогазовий сектор планує розширювати присутність на ринку відновлюваної енергетики шляхом виробництва біогазу та водню і залученням для їх транспортування існуючої газотранспортної системи. Зважаючи на світові тенденції декарбонізації економіки, можна прогнозувати поступову трансформацію нафтогазових компаній в енергетичні.

Шифр НБУВ: Ж23665

6.У.417. Загрози та перспективи розвитку операторів на ринку світлих нафтопродуктів України / Н. С. Косар, Я. І. Яричевська // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 193-203. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Виявлено, що ринок світлих нафтопродуктів України, який є імпортоорієнтованим і висококонкурентним, зростає помірними темпами. Загрозами на ньому є світові коливання цін на нафту та її вичерпність, законодавчі обмеження, невисока купівельна спроможність споживачів, збільшення кількості електромобілів. Конкурентними перевагами на ньому є наявність широкої мережі АЗК, сильного бренду, додаткового сервісу та лояльних споживачів. Перспективи подальшого розвитку операторів пов'язані з використанням стратегії диверсифікації.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.418. Реновація закритих вугільних шахт / М. В. Бойченко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 75-80. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Доведено, що зміна кон'юнктури світового ринку, а також вичерпання запасів призводять до закриття багатьох підприємств гірничодобувної галузі. Виникає необхідність відновлення екологічної безпеки та господарської цінності порушених земель для їх подальшого використання. Наведено приклади успішної ревіталізації, в тому числі промислових зон, у результаті якої частіше всього на цих територіях було створено ландшафтні парки або розважальні комплекси. Обґрунтовано основоположні пріоритети для проектів благоустрою промислових об'єктів у межах програми підвищення якості середовища мономіст. З урахуванням того, що в Україні стартує конкурс, метою якого є створення робочих місць і розвитку економіки шахтарського регіону, доведено, що закриті вугільні шахти потребують проектів реновації, яка може суттєво змінити становище, зробивши їх економічно привабливими для інвесторів. Показано відмінності індустріального парку від технопарку. Наведено переваги й вигоди індустріального парку, існуючі теоретичні пропозиції щодо їх створення на базі закритих вугільних шахт, приклад практичного втілення прообразу індустріального парку на діючих шахтах та визначено існуючі проблеми створення та функціонування таких парків. В Україні одна з найнижчих у світі кількості індустріальних парків. Станом на кінець 2020 р. на території України зареєстровано лише 45 індустріальних парків, з них тільки в 23 обрано керуючі компанії. Обґрунтовано, що для закритих вугільних шахт найбільш ефективним буде створення індустріальних парків по типу Brownfield.

Шифр НБУВ: Ж25176

Економіка енергетики

6.У.419. Економіко-правові засоби вторинного ресурсокористування в енергетиці: матеріали круглого столу, 16 верес. 2021 р. / упоряд.: О. Ілларионов; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж. ім. В. К. Макутова, Ресурсний центр соціально-правової та професійної підтримки співробітників переміщених закладів вищої освіти і наукових установ, Громадська організація «Асоціація вчених — внутрішньо переміщених осіб», Круглий стіл «Економіко-правові засоби вторинного ресурсокористування в енергетиці». — Київ: Ін-т екон.-прав. дослідж. ім. В. К. Макутова НАН України, 2021. — 95 с. — укр.

Видання містить тези виступів учасників круглого столу «Економіко-правові засоби вторинного ресурсокористування в енергетиці: матеріали круглого столу». Розглянуто основні напрями правового забезпечення вторинного ресурсокористування та планування в енергетиці, засоби стимулювання вторинного ресурсокористування в енергетиці (державна допомога тощо), правовий режим окремих вторинних ресурсів, що утворюються під час розробки вугільних родовищ (відвали, терикони, газ-метан тощо) та діяльності підприємств деревообробної промисловості, а також загальні проблеми переходу до економіки замкнутого циклу (циркуляційної економіки) з урахуванням досвіду ЄС. Захід проведено в межах теми НДР «Економіко-правові засоби вторинного ресурсокористування в енергетиці» та за технічної підтримки Ресурсного Центру соціально-правової та професійної підтримки співробітників переміщених закладів вищої освіти і наукових установ при Державній установі «Інститут економіко-

правових досліджень ім. В. К. Макутова Національної академії наук України».

Шифр НБУВ: ВА855748

6.У.420. Економічне обґрунтування інноваційних рішень в теплоенергетиці: навч. посіб. / О. Г. Лялюк, О. Г. Ратушняк; Вінницький Нац. техн. ун-т. — Вінниця: ВНТУ, 2020. — 92 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 91-92. — укр.

Обґрунтовано найбільш ефективні інноваційні рішення функціонування теплоенергетичного комплексу. Визначено показники ефективності використання ресурсів, що задіяні в теплоенергетиці. Обґрунтовано економічну ефективність організаційно-технічних заходів. Оцінено та проаналізовано результати реалізації інноваційних проектів на рівні підприємства.

Шифр НБУВ: ВА855699

6.У.421. Концептуальні положення щодо напрямів оптимізації витрат підприємств енергетичної галузі / Р. Б. Резніков // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 253-261. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Запропоновано концептуальні положення щодо напрямів оптимізації витрат підприємств енергетичної галузі на основі системного, інформаційного та проектного підходів, які передбачають реалізацію процедур діагностики та оптимізації неоптимальних витрат та контролю виконання відповідних проектів. Діагностику неоптимальних витрат підприємств енергетичної галузі запропоновано здійснювати за допомогою розробленого комплексного підходу до діагностики неоптимальних витрат на основі комбінації інформаційно-логічних, описово-аналітичних і економіко-математичних моделей аналізу підприємств, а також повного аналізу (вертикальний та горизонтальний) фінансової звітності підприємства, включаючи аналіз P and L, аналіз Cash Flow та фінансового балансу підприємства. Застосування відповідного підходу надає змогу виявити ті витрати, які підприємство може оптимізувати без впливу на якість електроенергії та не порушивши інші аспекти роботи підприємства, що надає можливість вивільнити кошти підприємства на модернізацію обладнання, додаткове матеріально-технічне забезпечення, зниження собівартості електричної енергії та на реалізацію інших проектів у межах портфеля. Для оптимізації витрат підприємств енергетичної галузі запропоновано відповідний проектно-орієнтований підхід, який базується на використанні методу формування портфеля проектів оптимізації з використанням комбінації WSJF моделі та матриці 6 сімга. Унікальність підходу полягає в синергії запропонованих інструментів та методів та їх впровадження для підприємств енергетичної галузі. Запропонований підхід надає змогу сформувати портфель взаємопов'язаних проектів, що надає змогу досягнути кращих фінансових результатів за рахунок синергії між проектами та надає можливість заощаджувати кошти підприємств енергетичної галузі за рахунок більш ефективного використання його фінансових ресурсів. Реалізація концептуальних положень щодо напрямів оптимізації витрат підприємств енергетичної галузі надає змогу зменшити собівартість електричної енергії, збитки підприємств та збільшити їх прибутковість за рахунок реінвестування заощаджених коштів у проекти оптимізації витрат. Оптимізація досягається завдяки діагностиці тих витрат, які можуть бути зменшені без впливу на якість та в якій має сенс інвестувати з економічної точки зору.

Шифр НБУВ: Ж25176

Див. також: 6.У.416

Економіка машинобудівної промисловості

Економіка машинобудівного підприємства

6.У.422. Управління змінами в контексті інвестиційної діяльності сучасних машинобудівних підприємств / О. О. Волошина, Р. О. Бившев, В. І. Мельченко, Р. Р. Зоріна // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 246-252. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Розглянуто актуальні на сьогодні теми управління інвестиційною діяльністю підприємств в умовах мінливої ринкової кон'юнктури. Проведено аналіз економічних умов, в яких функціонують вітчизняні машинобудівні компанії, визначено вплив основних макроекономічних факторів на їх інвестиційну активність. Досліджено основні методичні підходи аналізу ефективності інвестиційної стратегії організації. На підставі розрахунку показників ефективності інвестиційної діяльності ПрАТ «НКМЗ» і ПрАТ «КЗВВ» визначено основні особливості поведінки компаній, що використовують стратегію «лідера» і стратегію «послідовника» при формуванні інвестиційної політики.

Шифр НБУВ: Ж25176

Економіка харчової промисловості

6.У.423. Методи та механізми управління інноваціями у проектно-орієнтованих організаціях харчової промисловості: автореф. дис. ... канд. техн. наук: 05.13.22 / В. О. Кулик;

Одеський національний політехнічний університет. — Одеса, 2020. — 27 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто важливу науково-технічну проблему розробки методології управління інноваціями у проектно-орієнтованих організаціях харчової промисловості. Проведено системний аналіз стану теорії та практики управління інноваціями у проектно-орієнтованих організаціях. Визначено, що, незважаючи на значний прогрес, досягнутий у реалізації ефективного управління інноваціями у проектно-орієнтованих організаціях, все ще недостатньо уваги приділяється питанню про те, як інтегрувати інновації у портфель проектів організації. Виділено сучасні підходи до управління інноваціями й управління інноваційними процесами у розвитку організації. Виявлено когнітивні та методологічні прогалини в управлінні інноваціями у проектно-орієнтованих організаціях. В результаті проведених досліджень визначено, що необхідною умовою принципової життєздатності відкритої технічної системи є закон повноти частин, який визначає умови мінімальної працездатності системи. Одержано правило формування інноваційної системи підприємства: для синтезу системи необхідна наявність чотирьох блоків і їх мінімальна придатність до виконання функцій передачі інформації без спотворень. На основі побудованих математичних моделей запропоновано структуру системи управління, що вдосконалює управління інноваційним розвитком підприємства шляхом моніторингу фактичних показників розвитку підприємства в реальному часі, що надає змогу втримати вартість портфелю інновацій у прийнятних межах з урахуванням фінансових обмежень. Розроблено моделі та методи, які являють собою сукупність інструментарію вдосконалення механізму управління інноваціями проектів як нематеріального активу організації.

Шифр НБУВ: RA446779

6.У.424. Формування адаптивної системи управління якістю продукції підприємств харчової промисловості: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Г. С. Цимбалюк; Херсонський нац. техн. ун-т. — Херсон, 2020. — 21 с.: рис., табл. — укр.

Дисертаційну роботу присвячено поглибленню теоретичних положень і розробці науково-методичних і практичних рекомендацій щодо формування адаптивної системи управління якістю продукції підприємств харчової промисловості. Визначено економічну суть поняття якості продукції, її вплив на результати діяльності підприємства. Досліджено еволюцію систем управління якістю продукції через міжнародний досвід і вітчизняну практику. Розвинуто теоретико-методичні засади забезпечення функцій адаптації при формуванні систем управління якістю продукції в контексті інтеграційних процесів. Проаналізовано сучасний стан економічної діяльності підприємств харчової промисловості та тенденції їх розвитку в контексті забезпечення якості продукції. Визначено особливості практичної адаптації систем управління якістю продукції харчових підприємств до змін конкурентного середовища. Проведено оцінювання ефективності функціонування систем управління якістю продукції підприємств харчування (на прикладі Хмельницької обл.). Обґрунтовано науково-методичний підхід щодо формування адаптивної системи управління якістю продукції підприємств харчової промисловості. Розроблено механізм функціонування адаптивної системи управління якістю продукції хлібопекарських підприємств. Удосконалено інформаційне забезпечення системи управління якістю продукції підприємств харчової промисловості.

Шифр НБУВ: RA446993

6.У.425. Trends and expected benefits of the breaking edge food technologies in 2021 – 2030 / V. Ivanov, O. Shevchenko, A. Marynin, V. Stabnikov, O. Gubenia, O. Stabnikova, A. Shevchenko, O. Gavva, A. Saliuk // Ukr. Food J. — 2021. — 10, № 1. — С. 7-36. — Бібліогр.: 24 назв. — англ.

Розглянуто основні тенденції світового розвитку інноваційних технологій харчових продуктів у 2021 – 2030 рр. Проведено морфологічний аналіз кластерів наукових знань про харчову науку. Основні тенденції світового розвитку технологій харчових продуктів: більш суворі правила безпеки харчових продуктів, включаючи полімеразну ланцюгову реакцію та виявлення нових патогенів ДНК, що передаються через харчові продукти, комплексний контроль за хімічним забрудненням харчових продуктів; виробництво функціональних харчових продуктів, включаючи харчування для немовлят, дітей, вагітних жінок, людей похилого віку, для занять спортом, харчування військовослужбовців, страви, готові до вживання, збагачені мікроелементами їжі, нутрицевтики та дієтичні продукти; екологічно чисті та енергоощадні способи переробки харчових продуктів, включаючи нетеплові фізичні методи, такі як холодне оброблення плазмою, гомогенізація під високим тиском, імпульсні електричні поля, екстракція за допомогою ультразвуку, інноваційні технології сушіння продуктів, виробництва етанолу, екстракційні технології, дезінфекція та стерилізація продуктів харчування й об'єднання, інноваційні технології пакування харчових продуктів, інтенсифікація перероблення харчових продуктів із використанням біотехнологічних методів; залучення нетрадиційної сировини для виробництва харчових продуктів. біотехнологічна обробка харчових продуктів із використанням ферментів протеїназ, глутамінових трансфераз, галактозидаз, ферментів екстремо-

фільних і психрофільних мікроорганізмів, живих мікроорганізмів як пробіотиків або заквасок, мікробних метаболітів і нових джерел їжі, таких як комахи та штучне м'ясо; персоналізація перероблення та розподілу харчових продуктів, включаючи адаптацію харчової промисловості до харчових потреб різних медичних, расових, релігійних і регіональних груп споживачів, комп'ютеризація особистого виробництва та споживання їжі, проблема сприйняття споживачами нових продуктів, 3D-друк їжі. Комерційне харчування стало різноманітним, а для оптимізації виробництва та доставки їжі використовуватиметься спеціфічне комп'ютерне програмне забезпечення з вичерпною інформацією про харчовий продукт та особисті вимоги до раціону харчування.

Шифр НБУВ: Ж43715

Економіка окремих галузей харчової промисловості

6.У.426. Державне регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України: монографія / Л. А. Слатвінська; Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. — Умань: Сочінський М. М., 2022. — 253 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 201-229. — укр.

Викладено теоретичні засади та практичні передумови удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у молокопродуктовому підкомплексі України. Проаналізовано сучасний стан молочної сфери України. Виявлено тенденції змін кількісних та якісних показників виробництва молочної сировини та продуктів її переробки. Охарактеризовано суттєву нерівномірність дії факторів виробництва по регіонах і вплив зміни їх рівнів на загальну результативність молокопродуктового підкомплексу. Проаналізовано закономірності еволюції системи державного регулювання процесу інвестування підкомплексу з урахуванням вимог інвестиційно-інноваційної моделі. Розроблено пропозиції з удосконалення підходів до стандартизації галузевого державного регулювання на основі прийнятих в Україні міжнародних стандартів, узгодження принципів формування інвестиційних проектів і стратегій розвитку та програм розвитку аграрного сектора економіки України і його молокопродуктового підкомплексу.

Шифр НБУВ: VA856253

6.У.427. Інформаційне забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / А. В. Ліщенко; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ, 2020. — 20 с.: рис. — укр.

Обґрунтовано теоретичні та практичні засади для підтримки економічної безпеки молокопереробних підприємств, розроблено рекомендації, спрямовані на її інформаційне забезпечення. Визначено суть основних категорій і понять, пов'язаних із процесом інформаційного забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств. Уточнено понятійно-категоріальний апарат за темою дослідження, що зумовило його подальший розвиток. Розроблено комплекс наукових положень щодо оцінки рівня економічної безпеки молокопереробних підприємств з урахуванням впливу на її стан зовнішніх та внутрішніх факторів. Визначено шляхи удосконалення методичних підходів до інформаційного забезпечення належного стану захищеності молокопереробних підприємств шляхом алгоритмізації та цифровізації цих процесів. На основі інтегрального підходу узагальнено основні критерії захищеності, одержані в результаті дослідження діяльності молокопереробних підприємств. Оцінювання та прогнозування економічної безпеки молокопереробних підприємств базується на методах фінансового, оптимізаційного, факторного та експертного аналізу, що надало змогу побудувати автоматизовану систему проведення такого оцінювання з використанням запропонованого програмного забезпечення. Сформовано пропозиції та практичні рекомендації щодо удосконалення організаційних процесів інформаційного забезпечення економічної безпеки молокопереробних підприємств.

Шифр НБУВ: RA447996

6.У.428. Перспективні напрями диверсифікації діяльності підприємств олійно-жирового сектора / О. М. Орленко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 164-169. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Доведено визначальну роль олійно-жирового сектора для національної економіки. Сучасний стан діяльності переробних підприємств олійно-жирової промисловості надає змогу констатувати, що для них екстенсивні напрями зростання та розвитку майже вичерпані, оскільки вже існує й з кожним роком посилюється тенденція перевищення наявних виробничих потужностей у порівнянні з доступними обсягами сировини для переробки. Це є наслідком збільшення обсягів експорту олійних культур за одночасної недостатньої авантаженості виробничих потужностей переробних олійних підприємств. Одним із заходів, здатних частково вирішити дану проблему, є застосування підприємствами вітчизняного олійно-жирового сектора такого напрямку розвитку, як диверсифікація виробництва. Зазначено про існування певних відмінностей у використанні диверсифікації між українськими та закордонними підприємствами. Застосування спорідненої

диверсифікації на олійно-жирових підприємствах пов'язано з переходом від моноструктурних форм технологічних ліній заводів до універсальних, здатних працювати з різними видами сировини. Одним із перспективних напрямків диверсифікації для вітчизняних підприємств олійно-жирового комплексу є ринок продукції переробки олійного льону, на якому наразі діють лише одиничні компанії. Також пріоритетним напрямом диверсифікації діяльності олійно-переробних підприємств може стати виробництво такого продукту рафінації, як фосфатидний концентрат. Значний потенціал і резерв для розвитку та розширення сфер діяльності олійних переробних підприємств криється в активізації виробництва біопалива, зокрема виробництва пелет. Також додатковим напрямом диверсифікації діяльності підприємств, яку виробляють та використовують палети для власних потреб, може стати виробництво теплової енергії, яке спрямовано не тільки на забезпечення власних технологічних потреб, але й надання таких послуг іншим. Таким чином, за допомогою диверсифікації своєї діяльності підприємства олійно-жирової галузі спроможне не тільки покращити свої техніко-економічні показники, але й також активізувати та стимулювати подальший розвиток підприємств інших суміжних та пов'язаних з нею галузей вітчизняної економіки, пришвидшуючи їх модернізацію та їх більш гармонійну інтеграцію у світовий економічний простір.

Шифр НБУВ: Ж14572

Економіка будівництва

6.У.429. Загрози конкуренції будівельних підприємств України (2020 – 2021 рр.) / Г. Я. Студінська // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. – 2022. – Вип. 52. – С. 129-135. – Бібліогр.: 10 назв. – укр.

Дослідження ризиків зниження конкурентоспроможності будівельних підприємств у 2020 – 2021 рр. через застосування неринкових методів конкуренції, зокрема екорейдерства, потребує поглибленого погляду на їх вплив на економічну ефективність суб'єкта господарювання, що визначає актуальність та новизну даного дослідження. Досліджено неринкові методи конкуренції будівельних підприємств в сучасних умовах. Предметом даного дослідження виступають екорейдерство та екотероризм, як фактори ризику зниження конкурентоспроможності будівельних підприємств. Мета роботи – обґрунтування необхідності посилення ролі державного контролю у процесі управління будівничою галуззю в умовах неринкової конкуренції. Практичне значення одержаних результатів полягає у визначенні рекомендацій щодо підвищення якості управління будівельною галуззю через посилення контролю над передпроектними процесами житлового будівництва. Для досягнення мети було використано: системно-параметричний підхід – до наукового пізнання сучасних неринкових методів конкуренції на будівельному ринку України, що наддало змогу розкрити їх негативну роль у посиленні процесів монополізації; системний аналіз причин виникнення незаконного будівництва, що сприяло формуванню рекомендацій щодо вирішення цієї проблеми; управлінський підхід – до участі держави у частині посилення контрольної функції на будівельному ринку. Висновки: будівельна галузь є зовнішнім ідентифікатором «здоров'я» національної економіки. Недобудовані об'єкти знижують інвестиційну привабливість галузі для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, демонструють негативну загальну ситуацію на вітчизняному ринку. Одною з причин зупинки будівництва та банкрутства будівельних компаній є екорейдерство, джерело якого криється у корупції владних структур та їх зв'язках із кримінальними особами. Для подолання екорейдерства в країні необхідно формування ефективного інституціонального середовища: певного законодавства, незалежної судової системи, що разом посиляє систему контролю з боку органів державної влади та місцевого самоврядування за будівництвом. Особливо актуальна роль належатиме будівельній галузі у післявоєнний період, коли вітчизняна промисловість та житлова інфраструктура потребуватиме широкомасштабної реінкарнації. Європейське суспільство передбачає функціонування господарських механізмів винятково у ринкових умовах, що має виключити застосування неринкових методів конкуренції не лише у будівельній сфері, а й у вітчизняній економіці загалом.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.430. Управління розвитком суб'єктів малого підприємства будівництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Д. Ю. Барінов; Міжрегіональна академія управління персоналом. – Київ, 2021. – 20 с.: рис., табл. – укр.

Обґрунтовано теоретико-методичні підходи та розроблено практичні рекомендації щодо управління розвитком суб'єктів малого підприємства (СМП) будівництва. Вивчено понятійно-категоріальний апарат дослідження управління їх розвитком. Доповнено перелік класифікаційних ознак видових проявів розвитку ознаками «аспект розвитку» та «динаміка змін». Сформульовано визначення поняття «управління розвитком». Розроблено методичний підхід до управління розвитком СМП будівництва, реалізація якого надає змогу встановити рівень розвитку,

орієнтованість і характер цього управління. Удосконалено підхід до оцінки розвитку СМП, який передбачає оцінювання розвитку за критеріями підвищення вартості капіталу, підвищення ефективності діяльності, підвищення оплати праці та підвищення якості продукції, проведено його апробацію. Запропоновано послідовність визначення цільової орієнтованості управління розвитком СМП в будівництві. Визначено характер управління розвитком СМП будівництва. Сформовано послідовність оцінки впливу факторів зовнішнього середовища на розвиток СМП будівництва та обґрунтовано підхід до прогнозування і підвищення рівня їх розвитку. Удосконалено послідовність встановлення результативності управління розвитком СМП та доведено необхідність фокусування управління на проблемних напрямках за аспектами розвитку.

Шифр НБУВ: РА448415

Див. також: 6.У.319

Економіка сільського господарства

6.У.431. Огляд задач комбінаторної оптимізації визначення рентабельності сільськогосподарського виробництва та методи їх розв'язування / О. О. Смель, О. О. Черненко, Т. В. Чілікіна, О. В. Ольховська // Мат. та комп'ютер. моделювання. Сер. Фіз.-мат. науки. – 2021. – Вип. 22. – С. 63-74. – Бібліогр.: 13 назв. – укр.

Представлено огляд робіт полтавських дослідників, присвячених математичному моделюванню задач на евклідових комбінаторних множинах. Викладено постановки практичних задач сільськогосподарського виробництва, а саме: задачі про забезпечення максимальної рентабельності виробництва; задачі про порядок засівання ділянок для одержання максимальної прибутковості; задачі про порядок засівання частини ділянок для максимального прибутку з урахуванням внесення добрив; задачі на знаходження оптимальних обсягів вирощування культур двома господарствами (різні модифікації). Побудовано моделі цих задач у вигляді задач евклідової комбінаторної оптимізації. Математична модель задачі про забезпечення максимальної рентабельності виробництва зводиться до умовної задачі з дробово-лінійною цільовою функцією на множині розміщень. Задачу про порядок засівання ділянок для одержання максимальної прибутковості інтерпретовано як повністю комбінаторну задачу на множині переставлень. Для задачі про порядок засівання частини ділянок для максимального прибутку з урахуванням внесення добрив побудовано модель у вигляді частково комбінаторної задачі на переставній множині. Задачі на знаходження оптимальних обсягів вирощування культур двома господарствами розглядаються як задачі комбінаторної оптимізації ігрового типу з обмеженнями, що задають множину переставлень. Для розглянутих класів задач розроблено методи їх розв'язування. Для умовної задачі з дробово-лінійною цільовою функцією на комбінаторній множині розміщень запропоновано лінеаризацію функцій та подальше застосування методу комбінаторного відсікання. Для умовних задач на вершинно розташованих множинах побудовано алгоритм комбінаторного відсікання, як для повністю, так і для частково комбінаторних задач, та модифікований метод гілок та меж. Задачі ігрового типу на переставних множинах розв'язуються за різними ітеративними методами. Для всіх типів задач проведено числові експерименти, що підтвердили ефективність алгоритмів та швидкодію.

Шифр НБУВ: Ж73557:Фіз.-мат. н.

Див. також: 6.У.248

Економіка сільського господарства у цілому

6.У.432. Виставково-ярмаркова діяльність як інтеграційний інструмент реалізації інтересів АПК / О. М. Головня // Проблеми економіки. – 2022. – № 1. – С. 20-25. – Бібліогр.: 16 назв. – укр.

Розглянуто питання про стан сучасних виставок, які є важливим засобом комунікації між виробниками та споживачами на ринку України за умов ринкової економіки. Виставки стали відображенням матеріально-технічного та інформаційно-комунікативного розвитку, стандартизованого показником цін, економічно-політичного платформи прогнозованих змін попиту та позиції на світовому аграрному ринку, а також глобалізованим явищем з економічно-політичним і соціально-культурним змістом. Автор доводить, що міжнародні аграрні виставки та ярмарки є найбільш ефективним інструментом вивчення кон'юнктури агропромислового ринку, пошуку потенційних споживачів, встановлення ділових та кооперативних контактів, налагодження ділового співробітництва та інтеграційних зв'язків, підбору потенційних інвесторів та іншого. Охарактеризовано такі провідні міжнародні аграрні виставки, як: Міжнародна виставка сільськогосподарської техніки та обладнання «Agritechnica» у Ганновері; найбільша платформа для експонування обладнання та продуктів харчової промисловості, сільського господарства та садівництва –

виставка IGW Berlin (International Green Week); Міжнародний Зелений тиждень (International Green Week (IGW)); Міжнародна виставка тваринництва та птахівництва EuroTier Hannover; аграрна виставка у Парижі — SIMA Simagena Simavip; Паризький агросалон, що спеціалізується на тваринництві, садівництві та продуктах харчування — SIA (Salon International de L'agriculture); Міжнародна виставка сучасного сільськогосподарського обладнання та техніки AgriEquip у Шанхаї; Міжнародна виставка Warsaw Food Expo у Польщі; Міжнародна агропромислова виставка в Києві. Аргументовано, що виставкова діяльність сприяє зміцненню конкурентних позицій аграрного підприємства на ринку, створенню тривалих взаємовигідних партнерських відносин, збільшенню внутрішньої та зовнішньої торгівлі підприємства та просуванню аграрних і продовольчих товарів на інші сегменти ринку.

Шифр НБУВ: Ж100620

6.У.433. Державне регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / А. А. Осіпова; Національна академія аграрних наук України, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». — Київ, 2020. — 20 с.: рис. — укр.

Обґрунтовано та систематизовано науково-теоретичне підґрунтя провадження державного регулювання розвитку сільськогосподарського виробництва та формування ефективної моделі механізму його реалізації в сучасних економічних умовах України. Узагальнено теоретичні основи функціонування державного регулювання сільськогосподарського виробництва, під яким слід розуміти сукупність протекційних заходів, спрямованих на створення фінансово безпечних умов діяльності сільськогосподарським виробникам на засадах конкурентних переваг із метою оптимізації умов і результатів їх господарювання та формування належного рівня продовольчої безпеки країни. З'ясовано особливості реалізації діючого механізму державного регулювання сільськогосподарського виробництва в Україні, визначено пріоритетні напрями посилення активності його фінансових інструментів. Розроблено модель комбінованого механізму державного регулювання діяльності малих форм сільськогосподарського виробництва, що передбачає функціонування останніх як із веденням індивідуальної діяльності, так і як учасників територіального виробничого кластера.

Шифр НБУВ: РА446770

6.У.434. Державне регулювання сталого розвитку сільськогосподарства в умовах трансформації національної економіки: теорія, методологія та практика: монографія / А. О. Пінчук; Чернівецький національний технологічний університет. — Чернівці: ЧНТУ, 2019. — 331 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено сучасні проблеми державного регулювання сталого розвитку сільського господарства в Україні. Державне регулювання сільського господарства розглянуто як систему скоординованих дій (напрямів, форм, методів, важелів, інструментів) органів державної влади щодо їх прямого і непрямого впливу на інноваційно-інвестиційні процеси в сільському господарстві. Обґрунтовано необхідність формування комплексного механізму державного регулювання сталого розвитку сільського господарства в умовах трансформації національної економіки, який ґрунтується на авторських припущеннях: алгоритмічності, міжінституційної комплементарності, консюмеризму і цифровізації. Значну увагу приділено комплексній міжінституційній моделі забезпечення сталого розвитку сільського господарства України, яка передбачає комплементарну взаємодію всіх стейкхолдерів та орієнтована на комплексне регулювання виробничо-господарських та інноваційно-інвестиційних процесів в сільському господарстві. Розроблено концепцію забезпечення сталого розвитку сільського господарства в Україні та обґрунтовано стратегічні й тактичні пріоритети її реалізації. Визначено необхідність і перспективність впровадження Blockchain-технологій в систему державного регулювання сталого розвитку сільського господарства в Україні.

Шифр НБУВ: ВА855639

6.У.435. Диверсифікація розвитку сільських територій в умовах децентралізації: монографія / Н. Л. Хомяк; ред.: Н. В. Павліха; Східноєвропейський нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2019. — 319 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 261-295. — укр.

Розглянуто теоретичні основи розвитку сільських територій. Розкрито методологію його диверсифікації в умовах децентралізації. Здійснено аналіз розвитку сільських територій в Україні в умовах децентралізації. Розроблено організаційно-економічні засади та науково-практичні рекомендації щодо диверсифікації розвитку сільських територій в умовах децентралізації. Наведено тенденції розвитку сільських територій в Україні. Окреслено характеристику процесу децентралізації та діяльності об'єднаних територіальних громад у регіонах України. Проаналізовано формування оптимальної структури об'єднаних територіальних громад в Україні та регіоні.

Шифр НБУВ: ВА855638

6.У.436. Економічний механізм АПК: навч. посіб. / О. В. Олійник; Харківський національний аграрний університет імені В. В. Докучаєва. — Харків: Новий курс, 2021. — 327 с. — Бібліогр.: с. 321-327. — укр.

Викладено теоретичні та практичні аспекти формування та функціонування економічного механізму АПК. Висвітлено осн. складові економічного механізму та їх вплив на тенденції економічного розвитку аграрного сектора. Викладено закордонний досвід формування окремих елементів економічного механізму АПК. Розраховано на здобувачів третього освітньо-наукового рівня спеціальності 051 «Економіка». Досліджено взаємозв'язок тенденцій економічного розвитку аграрного сектора з окремими елементами економічного механізму.

Шифр НБУВ: ВА856538

6.У.437. Організаційно-економічні засади ефективного використання деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських земель: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.06 / О. В. Стадницька; Львівський національний аграрний університет. — Львів, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

З'ясовано суть ефективного використання деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських земель. Обґрунтовано концептуальні засади організаційно-економічного забезпечення такого використання. Систематизовано методичні підходи до оцінки ефективності використання деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських земель. Проведено оцінку стану й особливостей використання деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських земель у Львівській обл. Досліджено особливості вітчизняного та зарубіжного досвіду використання таких земель. Запропоновано підхід до вибору оптимального напрямку використання деградованих і малопродуктивних сільськогосподарських земель з урахуванням регіональних соціально-економічних та екологічних особливостей. Визначено особливості здійснення планування ефективного використання деградованих та малопродуктивних сільськогосподарських земель у складі комплексного планування просторового розвитку територій на місцевому рівні. Проведено оцінку комерційної та суспільної ефективності впровадження альтернативних видів діяльності на деградованих і малопродуктивних орних землях.

Шифр НБУВ: РА446758

6.У.438. Розвиток відносин власності на землю в аграрному секторі економіки: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / В. І. Сапич; Національна академія аграрних наук України, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». — Київ, 2020. — 38 с.: рис., табл. — укр.

Розкрито економічний зміст і методологічні принципи дослідження відносин власності на землю. Обґрунтовано модифікацію механізму дії рентах відносин, а також причини утворення абсолютної ренти в сучасних умовах. Установлено закономірності трансформації відносин власності на землю у процесі їх еволюції. Проаналізовано становлення в Україні на основі введення приватної власності на землю багатокласного аграрного сектора, запровадження орендних відносин і стану реалізації потенціалу відносин власності на землю. Розглянуто ключові чинники здійснення права власності селян на землю: рівень дохідності суб'єктів земельних відносин, стан конкурентного середовища, напрями державної підтримки структурних змін у землекористуванні, а також значення земельних відносин для вирішення соціальних проблем села. Розроблено концептуальну модель реалізації потенціалу відносин власності на землю, основними функціональними складовими якої є: перерозподіл земельних ресурсів у власність ефективних землекористувачів, досягнення необхідного рівня дохідності сільськогосподарських товаровиробників для забезпечення розширеного відтворення, бюджетно-податкова підтримка сільськогосподарських товаровиробників і розвитку сільських територій, відтворення землі як елемента екологічної системи.

Шифр НБУВ: РА446771

6.У.439. Управління земельними ресурсами та землекористуванням: базові засади теорії, інституціалізації, практики: [колект.] монографія / А. М. Третяк, В. М. Третяк, Р. М. Курильців, Т. М. Прядка, Н. А. Третяк; ред.: А. М. Третяк. — Біла Церква: Білоцерківдрок, 2021. — 226 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 213-225. — укр.

Досліджено теоретичні засади управління земельними ресурсами та землекористуванням, зокрема, суть поняття «земля» в основі сталого розвитку та парадигму нової земельної політики, поняття, об'єкт та мету управління земельними ресурсами та землекористуванням, суть управління земельними ресурсами і землекористуванням та їх особливості на державному, регіональному і місцевому рівнях, основні завдання, функції та методи управління земельними ресурсами та землекористуванням, основні принципи управління земельними ресурсами та землекористуванням. Розроблено основні засади земельної політики в галузі земельних відносин та використання і охорони земель, до яких віднесено такі основні стратегічні напрями земельної політики: приведення інституції власності на землю до конституційних вимог, перехід від поділу земель за категоріями до територіального їх зонування за типами (підтипами) землекористування, перехід на нову парадигму розвитку землевпорядкування і землеустрою та відновлення ролі держави у їх здійсненні, модернізація системи управління земельними ресурсами та землекористуванням. Обґрунтовано основні положення концепції сучасного управління земельними ресурсами та землекористуванням,

зокрема, засади модернізації сучасного управління земельними ресурсами та землекористуванням, запровадження функціональних територій землекористування, формування стійкості землекористування до зовнішніх впливів, сільськогосподарська діяльність, спрямована на екологізацію та капіталізацію землекористування, регулювання меж між міськими і сільськими територіями.

Шифр НБУВ: ВА855104

6.У.440. Управління інтеграційними процесами в аграрному секторі економіки України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / М. А. Крутько; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Узагальнено теоретико-методичні засади та генезис понятійно-категоріального апарату інтеграційних процесів в аграрному секторі. Визначено тенденції, принципи та особливості розвитку інтеграційних процесів в аграрній сфері. Досліджено світовий досвід розвитку інтеграційних процесів та можливості його запровадження в аграрному секторі України. Проведено компаративний аналіз теорій управління інтеграційними процесами в аграрному секторі. Розроблено базові положення концепції управління інтеграційними процесами в аграрному секторі. Досліджено сучасний стан та проведено структурний аналіз розвитку ринку сільськогосподарської продукції. Проведено діагностику конкурентоспроможності агропромислової галузі в контексті розвитку інтеграційної взаємодії. Визначено методичні засади економічного оцінювання інтеграційних процесів в аграрному секторі, сформовано механізм управління ними. Запропоновано підхід до обґрунтування критерію доцільності інтегрування суб'єктів агробізнесу. Проведено оцінку результативності інтегрування та здійснено сценарне прогнозування узагальнюючих показників та індикатора функціонування суб'єктів аграрного бізнесу. Обґрунтовано вибір стратегії управління інтеграційними процесами в аграрному секторі.

Шифр НБУВ: РА44795

6.У.441. Управління інтелектуальною власністю в системі науково-технічного розвитку економіки України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / Г. А. Братусь; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Увагу приділено вирішенню актуальної науково-прикладної проблеми, пов'язаної з розробкою й обґрунтуванням теоретико-методологічних засад і прикладних аспектів щодо управління інтелектуальною власністю в системі науково-технічного розвитку економіки України. Досліджено концептуальні засади розвитку інтелектуальної власності в умовах становлення постіндустріальної економіки. Розкрито теоретичне підґрунтя щодо архітектури інтелектуальної власності у контексті структурних трансформацій. Упорядковано сутнісні взаємозв'язки, структуровано й обґрунтовано категоріальний апарат, пов'язаний із формуванням інтелектуальної власності. Обґрунтовано полісемантичну суть інтелектуальної власності як економічної категорії. Вдосконалено існуючий методичний апарат до оцінки інтелектуальної власності на основі запропонованих концептів і системи показників оцінки інтелектуальної власності. Проведено дослідження особливостей методології управління інтелектуальною власністю в контексті науково-технічного розвитку. Визначено складові системи науково-технічного розвитку національної економіки та її роль у формуванні інтелектуальної власності. Обґрунтовано парадигмальний підхід до управління інтелектуальною власністю в системі науково-технічного розвитку України. Визначено основні особливості державної політики забезпечення розвитку сфери інтелектуальної власності у провідних країнах світу. Визначено особливості державної науково-технічної політики у сфері інтелектуальної власності України, розроблено механізм її державного регулювання. Проведено оцінку стану та тенденцій функціонування сфери інтелектуальної власності України, інтелектуальної та винахідницької активності в системі науково-технічного забезпечення України. Визначено особливості та тенденції розвитку високотехнологічних секторів економіки України. Розроблено модель взаємозв'язку складових компонент та оціночних показників визначення узагальнюючого рівня інтелектуального розвитку вітчизняної економіки, проведено його діагностику. Запропоновано методологію до управління розвитком сфери інтелектуальної власності. Вдосконалено методологічний інструментарій комплексної оцінки рівня розвитку об'єктів інтелектуальної власності. Розроблено організаційний механізм оцінки економічного стимулювання розвитку об'єктів інтелектуальної власності. Запропоновано методичний інструментарій прогнозування рівня інтелектуального розвитку економіки України. Обґрунтовано науково-методичний підхід до визначення стратегій фінансування інтелектуального розвитку України. Запропоновано інтегрований підхід до визначення стратегічних напрямків інтелектуального розвитку України, який базується на використанні форсайт-методології дорожнього картування. Розроблено інтегровану модель взаємодії компонентів інфраструктури комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності в системі науково-технічного розвитку. Для обґрунтування оптимальної моделі інтелектуальної активності для кожної з областей України проведено моделювання рівня геointелектуальної активності країни.

Шифр НБУВ: РА446789

6.У.442. Управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03 / К. О. Утенкова; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Обґрунтовано теоретичні, концептуальні та методологічні засади управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора в умовах ринкових трансформацій. Досліджено теоретичний базис управління механізмом економічної безпеки аграрного сектора. Обґрунтовано функціональні складові економічної безпеки аграрного сектора. Вивчено ключові зовнішні та внутрішні загрози для економічної безпеки аграрного сектора. Розроблено методику експертної оцінки впливу окремих чинників на стан економічної безпеки аграрного сектора, методику аудиту економічної безпеки аграрного сектора. Сформовано методичні підходи до розробки паспорта загроз для економічної безпеки як індикатора ефективного управління механізмом економічної безпеки. Запропоновано модель обліково-аналітичного забезпечення управління механізмом економічної безпеки. Обґрунтовано концептуальні засади формування комплексного забезпечення економічної безпеки аграрного сектора. Розроблено стратегію розвитку економічної безпеки аграрного сектора.

Шифр НБУВ: РА446794

Див. також: 6.У.204

Економіка сільськогосподарського підприємства

6.У.443. Маркетингова політика як інструмент забезпечення економічної безпеки сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / М. В. Бойко; Міжрегіональна академія управління персоналом. — Київ, 2021. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Запропоновано вперше, методичний підхід до оцінювання економічної безпеки (ЕБ) сільськогосподарських підприємств (СП), який включає розрахунок інтегрального показника, до якого включено показники оцінювання фінансової, кадрової, техніко-технологічної, ресурсної та маркетингової складових ЕБ, що надає змогу врахувати вплив зовнішніх та внутрішніх чинників на ЕБ СП. Опрацьовано та представлено концептуальний підхід до використання маркетингової політики як інструмента забезпечення ЕБ СП, що ґрунтується на економічних аспектах забезпечення ЕБ, під впливом внутрішніх і зовнішніх чинників, шляхом встановлення мети, завдань, функцій та принципів, виокремлення об'єктів і суб'єктів, а також розробки та використання інструментарію оцінювання стану ЕБ СП. Доповнено інструментарій її забезпечення до числа існуючих складових аудиту ЕБ такою складовою, як аудит маркетингової безпеки, що ґрунтується на оцінюванні дієвості маркетингової політики зазначених підприємств. Удосконалено механізм управління ЕБ СП на основі маркетингового підходу, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на результатах оцінювання внутрішнього та зовнішнього середовищ, що надає змогу узагальнити стратегічні та тактичні цілі СП при розробці маркетингової політики. Доопрацьовано понятійно-категоріальний апарат у частині уточнення суті ряду термінів.

Шифр НБУВ: РА448418

6.У.444. Організаційно-економічні пріоритети розвитку фермерських господарств та сільськогосподарських підприємств: теорія, методологія, практика: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / С. В. Скрипник; Сумський національний аграрний університет. — Суми, 2020. — 43 с.: рис., табл. — укр.

Обґрунтовано категоріальний зміст і складові, визначено конкурентні переваги та функціонування, виявлено необхідність і вказано на особливості системного управління пріоритетним розвитком фермерських господарств (ФГ) та сільськогосподарських підприємств (СПП). Визначено обліково-аналітичні показники, критерії та методи оцінки діагностики ефективності функціонування ФГ і СПП, визначено чинники здійснення організаційно-економічних пріоритетів функціонування та розвитку (згідно розмірів, спеціалізації, розміщення), представлено інструменти та ресурси забезпечення організаційно-економічних пріоритетів. Проаналізовано значення ФГ і СПП у аграрному виробництві, здійснено оцінку їх фінансово-та організаційно-економічної стійкості, виробничі, соціально-екологічні й організаційно-економічні результати функціонування та тенденції їх розвитку. Обґрунтовано впровадження органічного виробництва у ФГ і СПП, розроблено напрями удосконалення виробничої та збутової діяльності, обґрунтовано вирішення проблем трудових ресурсного та інтелектуального забезпечення аграрного виробництва. Представлено напрями нормативно-правового та аналітично-інформаційного забезпечення здійснення організаційно-економічних пріоритетів розвитку, запропоновано заходи щодо посилення подальшого розвитку кооперування ФГ і СПП, обґрунтовано поширення використання інноваційно-інвестиційних інструментів забезпечення організаційно-економічних пріоритетів їх розвитку.

Шифр НБУВ: РА445372

6.У.445. Поєднання науки, освіти, практичного виробництва і справедливого продажу якісної органічної продукції: матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф. 24 черв. 2021 р. / ред.:

В. Ф. Камінський, М. А. Ткаченко, Н. М. Асанішвілі, П. І. Бойко, А. В. Голодна, Є. В. Заїка, Л. П. Коломієць, В. Г. Кургак, І. М. Малиновська, І. Т. Слюсар; Національний науковий центр «Інститут землеробства НААН», Іллінецький державний аграрний коледж МОН України. — Вінниця: Твори, 2021. — 99 с.: табл. — укр.

Досліджено питання виробництва та споживання органічної продукції. Розкрито важливі питання впровадження органічного виробництва, визначено перспективні напрями подальших наукових досліджень. Проаналізовано сучасний стан використання земельних ресурсів в основних ґрунтово-кліматичних зонах України з урахуванням соціальних, політичних, економічних, енергетичних і екологічних реалій сьогодення. Досліджено поживний режим ґрунту за вирощування кукурудзи у системі органічного землеробства. Висвітлено інноваційний підхід до оптимізації мінерального живлення рослин в органічному землеробстві. Охарактеризовано чисельність та фізіолого-біохімічну активність мікроорганізмів сірого лісового ґрунту за органічного землеробства. Проаналізовано технології вирощування багаторічних трав за органічного землеробства. Оцінено селекційний матеріал прося на расоспецифічну стійкість проти сажки та виділення генетичних джерел групової стійкості. Встановлено закономірності формування цінних господарських ознак у селекції тритикале озимого для створення вихідного матеріалу.

Шифр НБУВ: ВА856689

6.У.446. Сталый розвиток аграрних підприємств на засадах циркулярної економіки: монографія / С. І. Страпчук; Держ. біотехнол. ун-т. — Львів: Новий Світ-2000, 2022. — 380 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 313-359. — укр.

Розглянуто теоретичні та емпіричні дослідження, що сприяють підвищенню обізнаності в питаннях сталості аграрних систем різних рівнів шляхом поєднання фундаментальних економічних знань з екологічними та соціальними науками. Узагальнено теоретико-методологічні засади сталого розвитку підприємств аграрного сектора, розглянуто концепцію циркулярної економіки. Проаналізовано сучасний стан, тенденції та існуючі бар'єри на шляху до забезпечення сталості аграрних підприємств України. Запропоновано комплексну оцінку інтегрального показника сталого розвитку підприємств аграрного сектора. На основі факторів сталої інтенсифікації, що включають біорізноманіття культур, внесення органічних добрив, наявність тваринництва у господарстві, рівня витрат на оплату праці та мінеральних добрив, використання паливно-мастильних матеріалів, запропоновано стратегії сталого розвитку на рівні підприємства. Поглиблено розуміння економічного механізму забезпечення сталого розвитку аграрних підприємств, що формує ситуаційну обізнаність і розкриває роль взаємозв'язків для подальшої розробки потенційних рішень. Кейсове використання бізнес-моделей аграрних підприємств надає змогу всебічно обґрунтувати вирішення актуальної наукової проблеми на мікрорівні.

Шифр НБУВ: ВА856198

6.У.447. Управління інформаційною безпекою підприємств агропродовольчої сфери України: автореф. дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.04 / Д. В. Дячков; Полтавська державна аграрна академія. — Полтава, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Обґрунтовано теоретико-методологічні та практичні положення щодо управління інформаційною безпекою підприємств агропродовольчої сфери України. Узагальнено теоретичні основи управління інформаційною безпекою підприємства в умовах цифровізації, визначено суть цифрового менеджменту. Проведено аналіз управління інформаційною безпекою підприємств агропродовольчої сфери України. Обґрунтовано методичні та методологічні підходи до оцінки та діагностики інформаційної безпеки, вдосконалено організаційне забезпечення системи менеджменту інформаційної безпеки підприємств агропродовольчої сфери України. Актуалізовано стратегічні пріоритети управління інформаційною безпекою підприємств агропродовольчої сфери України, політики та стратегії інформаційної безпеки.

Шифр НБУВ: РА446994

Економіка транспорту

6.У.448. Еколого-економічні аспекти оптимізації логістичних товаротранспортних потоків підприємств: монографія / Г. І. Купалова, Ю. С. Хрутьба. — Київ: Компринт, 2019. — 142 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 107-120. — укр.

Викладено результати досліджень проблеми оптимізації логістичних товаротранспортних потоків підприємств для підвищення їх конкурентоздатності та зниження антропогенного впливу на довкілля. Розкрито теоретичні засади дослідження логістичних товаротранспортних потоків підприємств із застосуванням історичного підходу. Значне місце відведено аналізу ресурсної бази, тенденцій організації та виявленню основних чинників, які впливають на формування товаротранспортних потоків підприємств хлібопекарської галузі. Сформульовано пропозиції по оптимізації логістичних товаротранспортних потоків хлібопекарської га-

лузі на основі критеріїв еколого-економічної ефективності та принципів сталого розвитку.

Шифр НБУВ: ВА855361

6.У.449. Методи реалізації багатокритеріальних бізнес-моделей мультимодальних транспортних підприємств / А. В. Гончаров, С. О. Могілей // Мат. та комп'ютер. моделювання. Сер. Техн. науки. — 2021. — Вип. 22. — С. 50-58. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

В умовах глобалізації світової економіки все більш гостро постає проблема якісного транспортного забезпечення підприємницької діяльності. Це актуально для великих бізнес-структур, транснаціональних корпорацій та інших суб'єктів господарювання національного та міжнародного масштабу. При цьому процес реалізації логістичних перевезень обов'язково передбачатиме використання багатьох видів транспорту. Особливий науково-практичний інтерес в цьому контексті представляють мультимодальні транспортні перевезення, і тобто, такі перевезення, які передбачають одночасне (паралельне) використання кількох засобів доставки вантажів. Увагу приділено критеріям оптимізації мультимодальних транспортних перевезень і це, в свою чергу, надає змогу сформулювати досліджувану задачу (модель) як багатокритеріальну задачу оптимізації. Розглянуто ряд відомих методів реалізації такої задачі та окреслено основні особливості їх застосування. Також розкрито питання використання спеціальних програмних засобів для реалізації наведеної бізнес-моделі. При постановці задачі дослідження бізнес-модель сконструйовано максимально універсально і таким чином, щоб результати досліджень можна було поширити на увесь клас аналогічних моделей без внесення суттєвих змін в алгоритм їх реалізації. Об'єктом даного дослідження є бізнес-модель мультимодального транспортного підприємства, а предметом — методи реалізації такої моделі. Мета дослідження полягає у вивченні різноманітних підходів до розв'язання задач багатокритеріальної оптимізації та аналізі особливостей їх застосування до реалізації прикладних моделей транспортної логістики. Визначено найбільш оптимальний із запропонованих методів та наведено його алгоритм для розв'язання двокритеріальної мультимодальної транспортної задачі.

Шифр НБУВ: Ж73557:Техн. н.

6.У.450. Моделювання в сфері вантажних перевезень: амбівалентність управлінських рішень в умовах карантинних обмежень та економічної конкуренції / З. П. Двудліт, Л. В. Мазник, І. А. Данилюк // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 104-118. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Запропоновано методику, яка забезпечує обґрунтованість управлінських рішень в умовах економічної конкуренції та амбівалентності дії уряду. Вона складається з 6-ти етапів: формування мети; формування відповідної інформаційної бази; формування експертної групи; безпосереднє проведення опитування; вибір найбільш перспективних варіантів рішень щодо стабілізації ситуації у сфері вантажних залізничних перевезень; проведення оцінки однорідності експертної групи. Застосування цієї методики надає підприємствам залізничного транспорту додаткові конкурентні переваги, навіть, в умовах зростаючої невизначеності та ризику.

Шифр НБУВ: Ж101837

Див. також: 6.У.177

Економіка залізничного транспорту

6.У.451. Формування інформаційного забезпечення розвитку вантажних перевезень АТ «Укрзалізниця» / З. П. Двудліт, Н. Є. Селюченко // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 9-20. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Розвинено методичний підхід до формування показників інформаційної бази розвитку вантажних перевезень АТ «Укрзалізниця» та її філій, що полягає у розрахунку показників таксономії з обґрунтуванням статичних і динамічних систем. Здійснено просторове та часове порівняння вантажних перевезень виокремлених систем за 2002 — 2019 рр. Запропонований методичний підхід може бути використаний не тільки в управлінні вантажними перевезеннями, але й у прийнятті рішень щодо економічного розвитку АТ «Укрзалізниця» та її філій, а також іншими великими компаніями.

Шифр НБУВ: Ж101837

Економіка автодорожнього транспорту

6.У.452. Економічний механізм активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Є. С. Цюман; Нац. транспорт. ун-т. — Київ, 2020. — 21 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено питання, пов'язані з реалізацією економічного механізму активізації інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства на засадах державно-приватного партнерства. Розроблено методичні основи розподільно-погоджувальної системи техніко-економічного обґрунтування доцільності приватно-державного фінансування проєктів дорожнього будівництва. Вдосконалено методичні основи оцінювання економічної ефективності й екологічного ефекту від інвестиційної діяльності підприємств дорожнього господарства. Розвинуто спосіб визначення тарифу за користування об'єктом дорожнього господарства та процедури взаємодії суб'єктів державно-приватного партнерства. Досліджено економічні й екологічні ефекти партнерів і тарифи на користування на прикладі реалізації проєкту будівництва ВКАД у м. Київ.

Шифр НБУВ: РА446748

6.У.453. Управління конкурентоспроможністю на автомобільному транспорті: навч. посіб. / В. Г. Шинкаренко; Харківський нац. автомоб.-дорож. ун-т. — Харків: ХНАДУ, 2021. — 258 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 255-258. — укр.

Розглянуто теоретичні, методичні і практичні аспекти управління конкурентоспроможністю на автомобільному транспорті. Запропоновано методичні основи управління конкурентоспроможністю на трьох рівнях — стратегічному, тактичному й оперативному. Наведено методичні рекомендації для реалізації процесу управління на кожному рівні. Особливу увагу приділено управлінню на стратегічному рівні.

Шифр НБУВ: ВА855703

Економіка водного транспорту

6.У.454. Вдосконалення бізнес-процесів сучасних судноплавних компаній в сфері міжнародних морських вантажних перевезень / З. П. Двудіт, О. М. Тимошук, О. В. Левченко // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of information and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 1-12. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Дослідження діяльності водного виду транспорту України з 2002 по 2020 рр. надало змогу констатувати, що в даному періоді відбулися значні структурні зрушення у вантажообігу та обсягах перевезень, що свідчить про наявність серйозних системних проблем в управлінні. За умов збереження існуючих тенденцій, національна економіка може втратити таку стратегічно важливу галузь. Недоліки в сфері міжнародних морських перевезень викликані серед інших проблемами неефективного управління бізнес-процесами (БП) українських судноплавних компаній. Удосконалення БП цих компаній необхідно розглядати через призму сфери логістики, основними факторами розвитку якої є персонал і тенденції міжнародної торгівлі.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.455. Визначення факторів та показників ефективного функціонування порту / М. В. Макаренко, І. М. Барський, В. В. Попов // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 105-109. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Підкреслено відсутність системного та єдиного підходу до вимірювання продуктивності портів з різними властивостями. Проведено аналіз практичних і теоретичних підходів та порівняльний аналіз показників ефективності порту. Вимірювання ефективності відіграє суттєву роль в оцінці виробництва в його поточному та майбутньому стані. За допомогою відповідного вимірювання продуктивності систему в організації можна налаштувати для просування до бажаного напрямку шляхом аналізу поведінкових реакцій та розуміння впливу різних показників ефективності на результативність порту. Однак неправильно визначені показники ефективності призведуть організації до неправильного напрямку та спричинять непередбачені негативні наслідки. Ефективність порту може сильно вплинути на економічне зростання регіону, оскільки порти з'єднують морський транспорт і внутрішні види транспорту. Вони також є важливими постачальниками для діяльності суден, вантажів та внутрішнього транспорту. Аналіз ефективності порту надає операторам чітке уявлення про те, наскільки ресурси порту використовуються, і допомагає їм порівняти їх переваги та недоліки. Вимірювання ефективності порту покращує розвиток та підтримує його конкурентоспроможність у все більш конкурентному комерційному середовищі. Тому має значення спочатку провести всебічне дослідження для визначення показників ефективності порту, що мають відношення до діяльності суден, вантажів та терміналів. За допомогою оцінки ефективності функціонування портів з використанням визначених показників можна одержати уявлення про порівняння їх ефективності навіть у міжнародному масштабі. При перегляді практичних та теоретичних підходів до порівняльного аналізу показників ефективності порту за останні три десятиліття та узагальненні основних відмінностей в цих дослідженнях встановлено відсутність системного та єдиного підходу до вимірювання продуктивності портів з різними властивостями. Останні дослідження мали на меті проаналізувати продуктивність портів терміналів, оскільки вони є найважливішою складовою портів, операції з передачі причалів та судових опе-

рацій у термінали принципово вирішують ефективність роботи порту. Пропускна здатність порту є одним із найбільш широко використовуваних показників ефективності порту. Зростання продуктивності розглядається як прямий доказ діяльності порту. Одним з найважливіших аспектів вимірювання ефективності морського порту є продуктивність, а для її оцінки зазвичай використовуються популярний метод аналізу баз даних (DEA) Ісенеу ще декілька моделей, що використовуються для перехресних та панельних даних, таких як програмне забезпечення. Для оцінки ефективності порту в даному дослідженні розглядається аналіз бази даних DEA та FDH через його здатність одночасно аналізувати декілька виходів та входів.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.456. Методологічні підходи до формування тарифів на морському транспорті / Н. В. Кудрицька // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 34-40. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Розглянуто проблему удосконалення методології формування тарифів на морському транспорті, актуальність якої підтверджено у Національній транспортній стратегії України на період до 2030 р., Стратегії розвитку морських портів України до 2038 р., Морській доктрині України на період до 2035 р. Наведено огляд зарубіжних наукових досліджень щодо проблем тарифної політики, інвестиційних обмежень у секторі судноплавства, визначення транспортних витрат морських перевезень та їх впливу на міжнародні торгові потоки. Мета роботи — удосконалення методологічних підходів до формування тарифів на морському транспорті. Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових досліджень щодо проблем удосконалення тарифів на морському транспорті, відзначено недостатність вітчизняних праць методологічного характеру. Визначено фактори, які впливають на витрати: різниця у капітальних витратах і витратах на робочу силу; географічне положення, особливо відстань перевезень; рівень страхових зборів; віддача від масштабу; розвиток контейнерних перевезень, технологічні зміни в транспортному секторі; якість наземної інфраструктури; ефективність порту; політичні заходи та інвестиційні обмеження, організована злочинність; певний рівень державного регулювання. Висновки: в Україні необхідно запроваджувати методологічні підходи до розробки тарифів, які б враховували вартість перевезеного вантажу, витрати на виробництво, «цінність» продукції для кінцевого споживача, інтереси інших учасників перевезення (вантажовідправника, експедитора вантажу, перевізника, оператора терміналу, вантажоодержувача).

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.457. Особливості функціонування приватних та державних портів / Н. С. Лисенко, Л. А. Бурмака, В. А. Павленко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 120-124. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Доведено, що державне втручання у порти є необхідним для регулювання виробництва та надання суспільних товарів та послуг для покращання доступу до них. Умови портових операцій сприяють приватній участі у наданні портових послуг з метою заохочення поліпшення ефективності роботи порту. Порти вважаються критично важливими транспортними вузлами в розвитку економіки, що полегшує переміщення як імпортованих, так і експортованих товарів. Їх здатність безпосередньо взаємодіяти з рештою світу може не лише заохочувати або стримувати зростання за допомогою торгівлі, але також може приносити із собою міжнародні стандарти та досвід. Отже, країни значною мірою залежать від своїх морських портів, щоб наблизити їх до глобалізаційних процесів, які їх оточують. Морські порти побудовано так, щоб сприяти найефективнішим засобам безпеки, ефективного завантаження/розвантаження та поповнення запасів суден. Для цих вимог порти структуровано за різними функціями. Порт можна розподілити на три окремі сфери відповідальності — власники портових земель, портові оператори та регулювання портів. «Приватизувати» у значенні «зробити приватним» означає можливість переміщення послуг чи активів із державної власності або контролю у власність приватного суб'єкта господарювання. Це відбувається трьома засобами: «позбавлення права» — передача державних активів у приватну власність шляхом продажу, повернення, передачі або ліквідації; «делегування» — передача управління та контролю над такими державними активами або діяльності агентам, що працюють відповідно до певних ринкових показників; «переміщення» — пасивна допомога приватного сектора для розширення або шляхом активного сприяння залученню приватного сектора до колишніх видів діяльності державного сектора — наприклад, проєкти побудови та експлуатації передачі та аутсорсинг. Приватизацію можна розглядати по-різному, враховуючи роль держави та її здатність приносити результати, подібні до результатів приватизованих фірм. Втручання державних установ створює серйозні перешкоди для реалізації конкурентних переваг, що надає змогу таким ринкам ефективно працювати. Через високу структурованість витрат, недостатньо використані ресурси та, як наслідок, високі ціни, СОС не тільки неконкурентоспроможні, але державне регулювання може насправді продовжувати таку поведінку. Здатність СОС бути інноваційними свідчить про те, що в міру

того, як змінилися вимоги споживачів, SOC адаптувались до впровадження більш ефективних методів виробництва, які не обов'язково можуть бути новими для галузі, але є принаймні новими для організації. Однак ця трансформація відбувається повільнішими темпами, ніж приватні фірми, і негативне сприйняття громадських інтересів зберігається.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.458. Роль та особливості портових адміністрацій / О. Б. Носовська, А. З. Шайхатдінов, С. В. Гусаков // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 125-130. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Наголошено на необхідності перегляду ролі органів управління порту, визначення тенденцій в управлінні портами та оцінки економічного впливу реформи управління портами. Концептуально портові адміністрації можуть пережити «ренесанс», щоб зіткнувшись з численними тисками зацікавлених сторін, вирішити соціально-економічні зміни в портовому ландшафті та поліпшити конкурентоспроможність своїх портів. Вони можуть це зробити, виконуючи свої функції фасилітатора чи підприємця. Портова влада може генерувати більше попиту на портовий продукт, зменшуючи загальні витрати на перевезення вантажу або пасажирів через порт. Традиційні функції портових органів зазнали суттєвих змін. У більшості багатofункціональних портах фактичну функцію оператора, принаймні там, де це стосується послуг з обробки вантажів, було зміщено в бік аспектів функцій орендодавця та регулятора. Зараз головною особливістю ролі оператора є надання та нагляд за концесіями. Функція орендодавця та регулятора стали двома основними функціями і, таким чином, відповідають загальному визначенню моделі порту орендодавця. Визначено низку типових конфліктних ситуацій, які можуть існувати стосовно розвитку порту, включаючи охорону навколишнього середовища, містобудування, умов праці, інтереси резидентів та загальний економічний розвиток. Необхідно здійснити зміни в управлінні, навіть у межах існуючих (формальних) структур. Конкурентні позиції порту визначатимуться не стільки системою експлуатації (наприклад, орендодавець або порт обслуговування), скільки комерційним ставленням, менталітетом та підприємницькою культурою. Необхідно в управлінні портами розвивати лідерські якості на місцевому та регіональному рівні, розширюючи компетенції, що перевищують чисто морський вимір, і включаючи компетенції та ноу-хау в галузі управління нерухомістю, управління навколишнім середовищем. Портові органи виконують чотири основні функції, які можна виконувати на місцевому, регіональному та глобальному рівнях. Можливим є об'єднання цих функцій та рівнів у так звану «ренесансну матрицю». У цій матриці можливі декілька комбінацій, але перегляд згаданих вище екзистенційних варіантів. Можливо вивести гіпотетичну типологію, яка складається з трьох основних типів: «консерватор», «фасилітатор» та «підприємець». Консерваторський порт зосереджується на тому, щоб мати добру економіку, і по суті дотримується пасивної та механістичної реалізації трьох традиційних функцій авторського порту на місцевому рівні. Порт фасилітатора представляє себе посередником і партнером між економічними та суспільними інтересами. Підприємницький порт буде найповнішим портовим управлінням відродження, поєднуючи основні риси фасилітатора з більш відвертим комерційним ставленням як інвестора, постачальника відправника та консультанта на всіх трьох географічних рівнях.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.459. Управління процесами морських перевезень: підручник / Л. Л. Ніколаєва, І. І. Ворохобін; нац. ун-т «Одеська морська академія». — Одеса: ОМА, 2022. — 519 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 517-519. — укр.

Висвітлено специфіку управління процесами морських перевезень, що виконуються в системі транспортного обслуговування глобальної міжнародної торгівлі. Розглянуто основи теорії управління, нормативно-правові та комерційні аспекти забезпечення транспортних процесів, суть і структуру світових транспортних ресурсів, складові системи морського флоту: класифікацію та експлуатаційні особливості різних типів транспортних суден, основні функції і види компаній, які обслуговують морські перевезення вантажів, організаційну структуру та процесні підходи до управління судноплавною компанією, форми організації роботи флоту, сучасні бізнес-процеси морських торговельних портів, страхування як метод управління ризиками, технічний нагляд за суднами, організацію транспортно-технологічних систем, мультимодальних перевезень, логістичного управління в судноплавній індустрії.

Шифр НБУВ: ВА856272

6.У.460. Фінансове забезпечення підвищення ефективності судноплавного ринку / О. В. Сенько, А. Є. Задерей // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 99-104. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Кризові явища фінансування судноплавної діяльності та фінансовий менеджмент підприємств моргосподарського комплексу стали надзвичайно важливими для забезпечення ефективної діяльності та виживання судноплавних компаній у всьому світі. Судноплавна галузь за своєю суттю є капіталомісткою і вимагає

щороку вкладати значні суми капіталу в новобудови суден. Великі вимоги до капіталу для фінансування програм новобудов та придбання на вторинному ринку змусили судновласників шукати фінансування за межами власних приватних коштів. Європейські торгові банки мають давню історію фінансування судноплавних активів. Банківське боргове фінансування залишається найважливішим джерелом капіталу для судноплавної галузі сьогодні. Прийняття ринком капіталу судноплавної галузі, особливо протягом останнього десятиліття, відкрило двері для набагато ширшого кола капіталу, окрім банківських боргів. Судноплавні компанії сьогодні мають безліч альтернативних варіантів фінансування: від традиційних іпотечних позик до більш складних структур фінансування, які можуть включати: борг із високою дохідністю; продаж та зворотну оренду; мезонінне фінансування та інші форми заборгованості, пов'язаної з акціонерним капіталом; приватний капітал або фінансування шляхом утворення відкритих випусків, таких як головне товариство з обмеженою відповідальністю (MLP) та компанії із придбання спеціальних цілей (SPAC). Хоча здатність судноплавної компанії орієнтуватися на підйоми та спади на ринку в першу чергу залежить від строку її інвестицій та політики фрахтування, вибір серед усіх цих альтернативних варіантів фінансування може мати однакове значення. Банківське фінансування є основним джерелом капіталу для судноплавної галузі, забезпечуючи гнучку та низьку вартість капіталу для судноплавних компаній. Банки є найнадійнішими та довгостроково орієнтованими постачальниками капіталу для галузі, на що припадає значна більшість транспортного капіталу щороку. З точки зору банків судноплавна галузь залишається сприятливим сектором для ведення бізнесу, незважаючи на волатильність та відносно низьку маржу. Банкам вдається збільшити свою прибутковість при фінансуванні з низькою маржею, оскільки судна регулярно змінюють власників, що призводить до рефінансування позик до їх погашення. У міру розширення світової торгівлі, потреба у значних інвестиціях у більшій та складнішій активній продовжуватиме зростати, вимагаючи більшої суми капіталу. Протягом цього курсу судноплавним компаніям та постачальникам капіталу доведеться стикатися з ризиками надзвичайно мінливих потоків операційних грошових потоків та цін на судна, роблячи управління ризиками центральним фактором кожного інвестиційного рішення. Хоча банківське боргове фінансування, ймовірно, залишатиметься найважливішим джерелом капіталу для галузі, сьогодні судноплавним компаніям доступний великий вибір альтернатив.

Шифр НБУВ: Ж25176

Див. також: 6.У.244

Економіка зв'язку

6.У.461. Вплив етичних компонентів на розвиток корпоративної культури телекомунікаційних підприємств / О. Ю. Гусева, Н. М. Сукурова // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 196-203. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розкрито суть і особливості розвитку корпоративної культури телекомунікаційних підприємств (ТКП); досліджено окремі елементи корпоративної культури, у т. ч. етичні; узагальнено проблеми її формування, оцінювання та розвитку. Мета роботи — дослідження впливу етичних компонентів на розвиток корпоративної культури ТКП на основі визначення основних етичних компонентів культури суб'єктів бізнесу. Доведено, що головними етичними компонентами корпоративної культури ТКП є: корпоративні цінності, етичний кодекс, принципи керівництва, кадрова політика, принципи роботи з персоналом. Визначення впливу цих компонентів на розвиток корпоративної культури здійснено на основі рейтингової оцінки. Встановлено, що група етичних компонентів і, відповідно, критерій «етичні норми та принципи управління» є одним із чотирьох критеріїв, за якими оцінюється рівень корпоративної культури підприємства. Розрахунок показав, що рівень розвитку етичних норм на ТКП є достатньо високим: відношення значення показника рівня розвитку корпоративної культури до еталонного показника коливається в межах 0,71 — 1. Проведений аналіз етичних компонентів великих ТКП з розвинутою корпоративною культурою надав змогу виявити тенденцію тісного взаємозв'язку між цими двома характеристиками. Також обґрунтовано критерії, які вказують на розвиненість корпоративної культури, та сформовано уявлення про значущість і необхідність подальшого розвитку етичних компонентів для успішного довгострокового функціонування підприємств на вітчизняних і світових ринках.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.462. Методична платформа формування та реалізації інвестиційної стратегії телекомунікаційних підприємств / П. А. Стецюк // Наук. зап. Держ. ун-ту телекомунікацій. — 2021. — № 1. — С. 51-58. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Наведено результати аналізу та узагальнення важливих науково-методологічних положень інвестиційного менеджменту з метою розвитку методичних засад управління інвестиційною діяльністю телекомунікаційних підприємств, а також обґрунтування

напрямок удосконалення технологій розробки і реалізації їх інвестиційної стратегії. Запропонована композиція системних елементів методичної платформи надає змогу реалізувати основні цілі та завдання, визначені функціональним призначенням інвестиційної стратегії.

Шифр НБУВ: Ж73337

6.У.463. Управління брендом інноваційного продукту телекомунікаційного підприємства / О. В. Виноградова, В. Г. Дарчук, А. С. Снітко // Наук. зап. Держ. ун-ту телекомунікацій. — 2021. — № 1. — С. 5-11. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Обґрунтовано роль бренду підприємств як сполучної ланки між маркетинговою активністю і реакцією ринку на новий продукт. Дововнено систематизацію основних типів взаємозв'язку стратегії управління брендом та інноваційності продукту телекомунікаційних підприємств і побудовано відповідну матрицю. Визначено завдання управління брендом інновації з врахуванням особливостей ринку телекомунікаційних послуг та типу ринкової середовища та рекомендовано для кожного варіанта комплекс інструментарію маркетингу.

Шифр НБУВ: Ж73337

Див. також: 6.У.393

Економіка внутрішньої торгівлі. Економіка громадського харчування

6.У.464. Аналіз сучасного стану ресторанного господарства України та перспективи його розвитку в умовах пандемії COVID-19 / Л. В. Кучечук, П. О. Подлепіна // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 139-144. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз сучасного стану ресторанного господарства України та визначення перспектив його розвитку в умовах пандемії COVID-19. Проаналізовано вплив пандемії COVID-19 на кількісний склад вітчизняного ринку ресторанних послуг. Виявлено значне скорочення кількості закладів за 2020 р., а також значне зниження обсягів продажів у порівнянні з 2019 р. Визначено регіони за найбільшою кількістю закладів ресторанного бізнесу. Розглянуто видову структуру закладів вітчизняної ресторанної сфери. Проаналізовано кількісний склад закладів ресторанного господарства за формами підприємницької діяльності. Виявлено, що ринок ресторанного господарства України став однією з найбільш постраждалих галузей економіки під час пандемії COVID-19. Визначено основні перспективи розвитку ринку ресторанного господарства України в сучасних кризових умовах. Серед них виділено такі: розробка мобільних застосунків із широким спектром функцій і трекинг замовлення; збільшення Інтернет-продажів за рахунок упровадження таких рекламних інструментів, як просування власного сайту в пошуковій мережі Google та використання контекстної реклами; банерна реклама та ремаркетинг; підтримка сторінок у соціальних мережах і співпраця з блогерами, журналістами, критиками, лідерами думок. Виявлено перспективні напрями розвитку: відкриття або вдосконалення літнього майданчику закладу, організація чітко налагодженої роботи з передачі замовлень через вікно видачі, наявність власної служби доставки замовлень. Зниження орендних ставок на приміщення під впливом пандемії та збільшення кількості закладів на умовах франчайзингу позитивно впливають на відновлення ринку ресторанних послуг.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.465. Географія, туризм і природокористування — 2021: матеріали Регіон. студент. наук. конф. Рівнен. від-ня Укр. геогр. т-ва і каф. туризму та готел.-ресторан. справи Нац. ун-ту вод. госп-ва та природокористування / ред.: В. С. Мошинський, С. І. Коротун, Н. Б. Савіна, Ю. С. Кушнірук, К. Ю. Громаченко, О. Б. Конарівська, В. О. Мартинюк, А. С. Романів; нац. ун-т водного господарства та природокористування, Українське географічне товариство. — Рівне: О. Зень, 2021. — 105 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено конкурентні стратегії туристичного підприємства. Розглянуто особливості української моделі ділового франчайзингу в туризмі. Проаналізовано суть, особливості та класифікації видів гастрономічного туризму. Досліджено етапи розвитку туризму в роки незалежності України. Увагу приділено ресурсно-рекреаційному рейтингові адміністративно-територіальних одиниць Волинської обл. Проаналізовано особливості гірськолижного туризму в історико-географічному субрегіоні Скандинавія. Досліджено види туризму на території Федеративної Республіки Німеччина. Проаналізовано народні художні промисли як історико-культурний туристичний ресурс.

Шифр НБУВ: ВА856506

6.У.466. Інвестиційне забезпечення якості готельних послуг: регіональний аспект / В. В. Віннікова, В. А. Віннікова // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 29-39. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Розглянуто питання впливу інвестиційного забезпечення на якість готельних послуг. Досліджено якість готельних послуг;

визначено обсяги інвестування підприємств готельного господарства; встановлено тісноту зв'язку між інвестиційними вкладеннями в засоби розміщення та якістю готельних послуг. Оцінювання якості готельних послуг здійснено з використанням показника питомої ваги готелів, які мають категорію, у загальній кількості готелів регіону та якості готельних послуг на основі відгуків клієнтів готельних комплексів, розміщених на ресурсі booking.com. В основу оцінки якості готельних послуг на основі відгуків клієнтів покладено методи балів і середніх величин. На основі результатів емпіричних досліджень діагностовано високі показники якості готельних послуг за критеріями питомої ваги готелів, які мають категорію, у загальній кількості готелів регіону та якості готельних послуг на основі відгуків клієнтів готельних комплексів за м. Київ, Львівською, Одеською, Сумською, Чернігівською, Дніпропетровською, Київською, Миколаївською, Рівненською, Харківською, Вінницькою, Житомирською, Подільською, Херсонською, Черкаською обл. Установлено, що основним джерелом формування інвестиційних ресурсів підприємств готельного господарства є власні ресурси підприємств та організацій. Визначено періоди зростання (2015 — 2018 рр.) і скорочення (2019 — 2020 рр.) інвестицій у заклади тимчасового розміщення. Встановлено, що впродовж досліджуваного періоду (2015 — 2020 рр.) найбільший обсяг капітальних інвестицій вкладено в діяльність закладів тимчасового розміщення м. Київ, Дніпропетровської, Львівської, Одеської, Харківської обл. Найбільші інвестиції в один заклад тимчасового розміщення відзначено за м. Києвом, Одеською, Львівською, Дніпропетровською областями. За результатами дослідження кореляційної залежності між якістю готельних послуг та рівнем їх інвестиційного забезпечення встановлено прямий тісний зв'язок між інвестиційними вкладеннями в засоби розміщення та показником питомої ваги готелів, які мають категорію, у загальній кількості готелів регіону.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.467. Інституціональне забезпечення розвитку споживчого ринку регіону: колект. монографія / Н. В. Білецька, І. М. Васильєва, Л. В. Дибчук, А. Г. Дравовський, В. А. Дравовська, П. В. Іванюта, Ю. А. Кашпрук, С. Г. Кафлевська, С. В. Колодій, Д. В. Мазур, О. В. Мазур, Г. О. Мазур, М. І. Петренко, Л. А. Прищок, А. В. Яковченко, Н. С. Черненко, М. О. Шмагельська; ред.: А. Г. Дравовський; УКООПСЛКА, центральна спілка споживчих товариств України, Вінницький кооперативний інститут. — Вінниця: ВКІ, 2021. — 248 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено теоретично-методологічні засади інституціонального забезпечення розвитку споживчого ринку регіону. Досліджено раціональну структурну композицію споживчого ринку як основу його розвитку. Розглянуто сучасний стан і тенденції розвитку інфраструктури споживчого ринку. Охарактеризовано інвестиційно-інноваційний розвиток споживчої кооперації та його фінансове забезпечення. Проаналізовано фінансове забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку споживчого ринку. Визначено цільову ринкову орієнтацію підприємств споживчого ринку регіону. Досліджено вплив поведінки споживачів на маркетингові методи просування інноваційної продукції на споживчому ринку регіону. Висвітлено теоретико-методологічні основи сталого просторового розвитку макросистем споживчого ринку. Досліджено зарубіжний досвід просторового сталого розвитку систем споживчого ринку вищого ієрархічного рангу.

Шифр НБУВ: ВА856416

6.У.468. Клієнт-орієнтоване управління в готельно-ресторанному бізнесі: монографія / Н. Л. Савицька, Г. Л. Чміль, Н. М. Джугташвілі; Держ. біотехнол. ун-т. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 208 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 186-208. — укр.

Обґрунтовано теоретичні засади, розроблено науково-методичні та практичні рекомендації щодо клієнт-орієнтованого управління закладами готельно-ресторанного бізнесу. Опрацьовано теоретичні засади сервісного менеджменту як концепції управління в готельній індустрії. Узагальнено сучасні підходи та запропоновано клієнт-орієнтовану модель сервісного продукту готелю; обґрунтовано концептуальні засади управління клієнт-орієнтованістю готелю. Здійснено аналіз глобальних викликів та виявлено передумови формування клієнт-орієнтованістю сервісу; запропоновано науково-методичний інструментарій оцінювання рівня клієнт-орієнтованості готелю. Визначено особливості управління клієнтським досвідом та здійснено апробацію системи забезпечення клієнт-орієнтованості сервісу готелю.

Шифр НБУВ: ВА856203

6.У.469. Моделювання обсягу спеціального стабілізаційного резервного фонду (на прикладі готелю «Жовтневий») / О. В. Лисенко // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 58-64. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Наведено застосування економіко-математичного інструментарію для забезпечення достатнього рівня фінансування операційних періодів підприємств. Цей інструментарій представлено спеціальним стабілізаційним резервним фондом підприємств і системою моделей: моделлю формування зазначеного фонду, його адаптивною математичною моделлю та алгоритмічною моделлю

управління фондом, реалізовано у вигляді відповідної комп'ютерної програми оцінювання обсягів додаткового фінансування й обсягів відновлення та нарощення фонду. Для побудови концептуальної моделі процесу забезпечення фінансування операційних періодів підприємств використано методи системного аналізу та прогнозний пропорційний метод, що зумовлено застосуванням даних балансової звітності підприємств. Економічною суттю процесу виступає спеціальний стабілізаційний резервний фонд підприємства, який, відповідно до законодавства України, формується за рахунок власних інвестицій і створюється за свідомим бажанням власників, і це закріплюється в статутних документах підприємств. Математичною суттю процесу є система, яка містить математичну та алгоритмічну моделі фонду. З метою оцінювання обсягів спеціального стабілізаційного резервного фонду підприємства до аналізу функції витрат застосовано аналітичний підхід вартості грошей у часі. Кількісне оцінювання верхньої межі нарощення спеціального стабілізаційного резервного фонду підприємств базується на припущенні, що прогнозований обсяг грошового потоку витрат для кожного наступного операційного періоду буде відображати фінансову межу розвитку процесу в наступному періоді в безкризовій ситуації. Математична модель фонду легко адаптується до умов роботи кожного конкретного підприємства. Її можна використовувати навіть при спадному виробничому процесі як стабілізуючу інвестицію. Запропонований інструментарій варто застосовувати як для виробничих підприємств, так і для підприємств, що надають послуги, наприклад закладів сфери гостинності.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.470. Напрями дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери як об'єкта державного управління / Н. П. Борейка, Г. О. Крайвіна // *Екон. вісн. Донбасу.* — 2021. — № 3. — С. 147-154. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Проблема визначення напрямів дослідження розвитку туристично-рекреаційної сфери (ТРС) як об'єкта державного управління набуває подальшого теоретичного та методологічного обґрунтування. Сформульовано напрями удосконалення механізмів прийняття рішень державними органами з розвитку ТРС на підставі впровадження системного підходу, цифризації та моделювання. Розглянуто зусилля державних органів щодо формування структури ринку з метою вивчення й аналізу впливу державного управління і регулювання на реалії ТРС та пропозиції туристично-рекреаційних продуктів, що впливають на публічний інтерес до них з боку споживачів туристичних послуг та є окремим напрямом наукового дослідження ТРС як об'єкта державного управління та механізмів прийняття рішень державними органами з розвитку туристично-рекреаційних територій. Показано, що на процеси використання туристично-рекреаційних ресурсів та диверсифікацію економіки позитивно впливає міжгалузевий характер ТРС за рахунок мультиплікаційного ефекту для суміжних галузей господарства територій, які безпосередньо беруть участь в обслуговуванні споживачів туристичних послуг. Доведено, що місто, яке характеризується значною територіальною концентрацією робочої сили, споживачів, суміжних виробництв і послуг, дуже привабливе для діяльності підприємств ТРС з поглядом мінімізації витрат, а доцільним при визначенні ролі та механізмів впливу державних органів на розвиток ТРС та формування стратегічних цілей з розробки режиму сприяння їх розвитку є дослідження туристично-рекреаційного ринку території. Розвитку регіональної та місцевої ТРС значно сприяє трансформація в суспільній свідомості концепції вільного часу, тобто зміни в системі публічних духовних цінностей, а для досягнення позитивного ефекту в ТРС необхідна тісна координація зусиль підприємств території, що починається з визначення мети та підтримки зміни поведінки споживачів туристичних послуг стосовно конкретних населених пунктів чи регіону в цілому. Основною ж метою якісного удосконалення державного управління розвитком ТРС є підвищення його відкритості, поширення доброзичливості у ставленні до населення, прискорення управлінських процесів, ефективне розв'язання завдань, підвищення мобільності працівників туристично-рекреаційних підприємств та їх задоволеності працею.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.471. Особливості маркетингової діяльності туристичних підприємств в Україні / І. І. Благун, В. В. Папн, Н. В. Шоша // *Бізнес Інформ.* — 2021. — № 8. — С. 210-216. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Досліджено суть, значення й особливості маркетингу туристичних послуг; окреслено його роль і значення для туристичних підприємств; визначено основні тенденції розвитку національного туристичного ринку. Розроблено й обґрунтовано теоретико-методичні підходи до формування та розвитку концепції маркетингу на ринку туристичних послуг. Здійснено аналіз та оцінку діяльності туристичних організацій в Україні, досліджено чинники ефективності маркетингової стратегії туристських підприємств. Запропоновано маркетингову модель управління туристськими підприємствами. Визначено підходи до формування туристичних послуг на основі маркетингу, запропоновано стратегічні напрями розвитку туристської організації на основі маркетингових підходів на внутрішньому та світовому туристських

ринках. Розроблено рекомендації по використанню концепції цільового маркетингу та розробці продуктивних стратегій. Запропоновано концептуальні засади маркетингової діяльності на ринку туристських послуг, визначено особливу роль і показано переваги її реалізації з урахуванням трансформації соціально-економічних відносин, галузевих особливостей сучасного туристичного ринку та комплексного характеру туристського продукту, що надало змогу обґрунтувати пріоритетне значення та комплексний характер маркетингу на ринку туристських послуг. Наведено функціональні напрями розвитку маркетингу на ринку туристичних послуг та інструменти їх практичної реалізації. Запропонований підхід надає свободу у виборі комерційних інструментів розширеного комплексу маркетингових заходів, які виступають стратегічним ресурсом підвищення конкурентоспроможності, що сприяє активізації споживчого попиту, підвищенню комерційної результативності та загальної ефективності діяльності суб'єктів ринку туристичних послуг.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.472. Сучасний стан і нові реалії роздрібно торгівлі України / В. А. Євтушенко, М. С. Рахман, Ю. І. Дяченко // *Бізнес Інформ.* — 2021. — № 9. — С. 116-123. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Роздрібна торгівля в Україні демонструє достатню кількість суб'єктів ринку й інфраструктури, сприяє розвитку галузей економіки та безперерйному просуванню товару до споживача. Мета роботи — дослідження стану вітчизняної роздрібно торгівлі в розрізі основних показників; виявлення проблем; визначення нових реалій та основних тенденцій у майбутньому. Розглянуто суть роздрібно торгівлі, обґрунтовано її особливості та функції; виявлено мету та значення серед провідних галузей економіки. Виділено провідні роздрібні мережі. Надано характеристику факторів, що пов'язані з асортиментом, територіальним розташуванням, контролем витрат і маркетинговою політикою провідних операторів роздрібно торгівлі. У результаті структурного та динамічного аналізу обсягів роздрібно торгівлі виявлено такі переваги: за видами торгівлі — непродовольчих товарів; за формою власності — юридичних осіб; за організаційно-правовими формами — ТОВ; у розрізі регіонів лідирує м. Київ. Розглянуто інфраструктуру й обсяги роздрібно торгівлі через мережу Інтернет. Визначено вплив деяких чинників на купівельну поведінку споживача. Представлено прогнози моделі обсягів продовольчих і непродовольчих товарів на 2021 — 2022 рр. і розвитку товарообороту через мережу Інтернет на 2021 р. У результаті SWOT-аналізу, на прикладі мережі «Сільпо», виявлено сильні та слабкі сторони, можливості та загрози роздрібно торговельної мережі. Названо основні проблеми роздрібно торгівлі в Україні, до яких належать: нестаток інвестицій через нестабільну політичну ситуацію та використання інноваційних технологій; низький купівельний попит населення; зростання цін на сировину та енергоносії, оренду плату, логістику тощо.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.473. Сучасні тренди інноваційного розвитку сфери туризму в Україні / О. П. Савицька, Н. В. Савицька // *Бізнес Інформ.* — 2021. — № 9. — С. 124-130. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Сфера туризму найбільш чутлива до мінливого зовнішнього та внутрішнього середовища, та основним рушієм її розвитку є інновації. Зосереджено увагу на здобутках науковців, які розглядали необхідність впровадження інноваційних підходів та інноваційних технологій для ефективного розвитку сфери туризму в Україні. Вивчаючи основні підходи до класифікації видів інновацій у туристичному бізнесі, систематизовано особливості застосування інновацій у туризмі за трьома рівнями: макрорівень (рівень держави), мезорівень (рівень регіону) та мікрорівень (рівень суб'єктів туристичної діяльності). Звернено увагу на необхідність участі держави у формуванні ефективної стратегії розвитку туризму на інноваційних засадах. Зазначено, що впровадження інновацій задля розвитку ринку туристичних послуг потребує спільного поєднання зусиль усіх суб'єктів туристичної діяльності на рівні країни, регіону, а також підтримки з боку місцевих органів самоврядування. Основними напрямками розвитку сфери туризму в Україні на інноваційних засадах є: створення нових видів туристичних продуктів; використання нових туристичних об'єктів чи ресурсів, які раніше не використовувалися; використання нових або суттєво поліпшених технологій у наданні туристичних послуг; зміни в організації створення та реалізації традиційного турпродукту; нові рішення в ланцюгах постачання, розподілу та доставки, у тому числі туристів; дослідження та вихід на нові ринки збуту туристичної продукції. Розглянуто роль та вплив інформаційних технологій у розробленні інноваційних туристичних продуктів, таких як: доповнена та віртуальна реальність, QR-коди, онлайн-бронювання, сенсорні дисплеї. Враховуючи нові виклики сьогодення, зумовлені впливом політичних, економічних, міжнародних та інших факторів, у тому числі поширення пандемії COVID-19, виокремлено основні тренди інноваційного розвитку сфери туризму в Україні.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.474. Тенденції розвитку колективних засобів розміщення Харківської області в умовах кризи / В. В. Віннікова, В. А. Віннікова // *Бізнес Інформ.* — 2021. — № 9. — С. 131-138. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Проведений аналіз наукових праць засвідчив, що питання регіональних особливостей розвитку колективних засобів розміщення (КЗР) в кризових умовах, спричинених пандемією COVID-19, не знайшло належного висвітлення, що зумовило мету та завдання цього дослідження. Досліджено питання розвитку колективних засобів розміщення Харківської обл., а саме: здійснено порівняння основних показників їх діяльності в період до та після впровадження карантинних обмежень, спричинених COVID-19. Визначено зростання кількості засобів розміщення в докарантинний та їх зниження в післякарантинний період як у Харківській обл., так і в Україні в цілому. Водночас порівняння показників темпів зростання КЗР надає змогу зробити висновок про більш високу стійкість підприємств Харківської обл., ніж у середньому по Україні. У докарантинний період темпи зростання КЗР Харківської обл. відповідають або перевищують аналогічні показники по Україні. Так, упродовж 2018 — 2019 рр. в Україні кількість КЗР збільшилась на 2,2 %, у Харківській обл. — на 9,0 %; у тому числі готелів та аналогічних засобів розміщення в Україні — на 4,0 %, у Харківській обл. — на 20,7 %. Уведення карантинних заходів через COVID-19 негативно вплинуло на туристичні потоки, що знайшло відображення в показниках розвитку КЗР Харківської обл. та України в цілому. Загалом, у результаті аналізу інформації, наведеної на сайтах досліджуваних засобів розміщення, зроблено висновок про низький рівень поінформованості гостей про заходи, впроваджені в межах запобігання поширенню COVID-19.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.У.475. Формування механізму державного управління інвестиційними процесами в організаціях рекреаційної сфери: [колект.] монографія / Й. М. Петрович, Ю. Г. Бондаренко, І. Я. Кулиняк, О. П. Просович; нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Растр-7, 2021. — 281 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 190-208. — укр.

Висвітлено теоретико-методологічні аспекти щодо формування механізму державного управління інвестиційними процесами в організаціях рекреаційної сфери. Розкрито теоретико-методологічні основи та розроблено практичні рекомендації щодо формування механізму державного управління інвестуванням у рекреаційній сфері. Проаналізовано та визначено місце і роль рекреації, її вплив на психофізичний та емоційний стан населення зокрема. Покращено комплексну модель активізації інвестиційних процесів у формуванні рекреаційно-туристичного продукту-послуги. Вдосконалено практичні підходи до формування стратегічних напрямів розвитку рекреаційної сфери з урахуванням доцільності формування рекреаційних кластерів як базису для утворення рекреаційного простору. Розроблено матрицю вибору стратегічних напрямів розвитку України у розрізі її областей. Сформовано модель послідовного підвищення інвестиційної привабливості рекреаційної сфери у системі державного адміністрування з урахуванням попередньо сформованого механізму управління.

Шифр НБУВ: ВА85533

6.У.476. Функціонування підприємств туристичного бізнесу у контексті розвитку сільських територій / І. А. Романюк, В. С. Пеньковський, Я. І. Яценко // *Екон. вісн. ун-ту/Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі.* — 2022. — Вип. 52. — С. 47-53. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Досліджено особливості функціонування підприємств туристичного бізнесу у контексті розвитку сільських територій. Мета дослідження — аналіз ресурсного потенціалу, умов організації та зарубіжного досвіду функціонування підприємств сільського зеленого туризму, оцінка ефективності туристичної й аграрної діяльності на селі. Методологічною основою дослідження є методи й підходи економічної, інституціональної та теорії стійкого розвитку. Зокрема, використано системні та цілісні підходи, методи аналізу і синтезу, структурного моделювання; монографічний; абстрактно-логічний. Визначено, що соціально-економічні ресурси підприємств сільського зеленого туризму розуміються як трудові ресурси, засоби розміщення, окремі господарські приміщення, машини та обладнання або пристрої, виробничо-технологічні процеси (виноробні, харчосмакові, олієжирові, плодоовочеконсервні тощо), окремі виробництва та види діяльності (виращування квітів, лікарських трав, сільськогосподарських тварин, збір плодів і ягід, грибів, виробництво меду, рибицтво тощо) як екскурсійні об'єкти або туристичні атракції. Встановлено, що тенденція до збільшення впливу сфери туризму та курортів на динаміку показників економічного й соціального розвитку області зберігається за рахунок збільшення внутрішніх та іноземних туристичних потоків, а також зростання обсягів надходжень від туризму до місцевого бюджету. Обґрунтовано, що оцінку економічної ефективності підприємств сільського зеленого туризму доцільно здійснювати на основі обсягів наданих ними послуг, витрат на їх здійснення та прибутків. Отже, сільський зелений туризм є масовим видом діяльності, зайнято-

сті і доходів сільських жителів. Тому в європейських країнах він розглядається як альтернатива сільському господарству, де кількість працівників постійно скорочується через автоматизацію й цифровізацію, а його підтримка набула статусу державних програм. Також він забезпечує відпочинок майже 1/3 всіх туристів. Тому важливо найбільш результативні напрями досвіду туристичної діяльності на селі впровадити в Україні. Це організації тематичних щорічних рекламних компаній щодо відпочинку на селі за умов державної та регіональної підтримки; непряму державну підтримку у вигляді відсутності оподаткування; розробку пілотних проектів з розвитку сільського зеленого туризму для окремих сільських територій; комбінування сільського зеленого туризму з гастрономічним, пізнавальним та ін. видами туризму; посилення екологізації сільського зеленого туризму.

Шифр НБУВ: Ж73720

Див. також: 6.У.148, 6.У.205, 6.У.261, 6.Ч.788

Економіка внутрішньої торгівлі

6.У.477. Практика рекламної та PR-діяльності (практикум): навч. посіб. / В. М. Дрешпак, Н. О. Кодацька, О. М. Ятчук, Г. А. Сенкевич, Г. В. Чечельницька, В. Ю. Антонова, О. В. Лесюк, І. А. Авраменко; ред.: Н. О. Кодацька, Г. В. Чечельницька; Університет митної справи та фінансів. — Дніпро: Ун-т мит. справи та фінансів, 2022. — 245 с.: іл. — укр.

Розкрито суть і структуру реклами та піару як складової частини професійної діяльності. Особливістю викладення матеріалу є наповнення його особистими практичними прикладами професійної діяльності викладачів і практиків, методиками, пошуковими алгоритмами, що принципово важливо для підготовки майбутніх журналістів, рекламистів, працівників прес-служб та PR-відділів. Особливу увагу приділено визначенню методики оцінювання й аналізу інформації та явищ різних сфер життя суспільства.

Шифр НБУВ: ВА856346

6.У.478. Процесний підхід в розвитку організаційної архітектури торговельних підприємств: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / Д. В. Онащенко; Міжрегіональна академія управління персоналом. — Київ, 2021. — 20 с.: табл. — укр.

Представлено нове вирішення проблеми використання процесного підходу для розвитку організаційної архітектури торговельних підприємств (АТП) шляхом обґрунтування теоретико-методичних засад та надання практичних рекомендацій щодо використання концепції процесної організаційної АТП (ПО АТП). Проаналізовано науковий доробок, охарактеризовано стан та уточнено понятійний апарат процесного підходу в розвитку організаційної АТП. Здійснено аналіз методик оцінювання ефективності впровадження ПО АТП. Сформульовано та обґрунтовано концепцію ПО АТП, методичний підхід оцінювання ефективності ПО АТП. Розроблено науково-практичні рекомендації.

Шифр НБУВ: РА448419

6.У.479. Розробка науково-методичних засад та практичного інструментарію оцінювання ринкових перспектив товарних інновацій: монографія / Є. І. Нагорний. — Суми: Триторія, 2021. — 242 с.: рис., табл. — укр.

Роботу присвячено розробленню методологічних та теоретико-методичних засад маркетингового тестування товарних інновацій для оцінювання їх ринкових перспектив. Розкрито основні проблеми підвищення результативності інноваційної діяльності вітчизняних промислових підприємств в контексті створення ринково успішних товарних інновацій. Досліджено масштаби та головні причини комерційних невдач на ринку товарних інновацій. Розкрито питання управління інноваційним розвитком промислового підприємства в контексті створення успішних товарних інновацій. Доведено необхідність застосування процедури маркетингового тестування товарних інновацій, визначено місце даної процедури на етапах інноваційного циклу та основні проблеми, що вона вирішує у практичній діяльності. Запропоновано інструментальне забезпечення, за допомогою якого виконується процедура маркетингового тестування для оцінювання ринкових перспектив товарних інновацій. Розроблено організаційно-економічний механізм управління маркетинговим тестуванням ринкових перспектив товарних інновацій.

Шифр НБУВ: ВА856545

6.У.480. Сучасні тренди поведінки споживачів товарів і послуг: тези доп. III Міжнар. наук.-практ. конф., 25 — 26 лют. 2022 р. / Рівненський держ. гуманіт. ун-т, нац. ун-т «Львівська політехніка», Хмельницький нац. ун-т, Рівненська облдержадміністрація, Українська Асоціація Маркетингу, Університет Марії Кюрі-Склодовської, Вища Школа Фінансів і Права, Західно-Саксонська Вища фахова школа, Університет ім. Матєя Бела. — Рівне: О. Зень, 2022. — 250 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто тенденції змін споживчої поведінки під впливом поведінкових чинників. Досліджено поведінковий підхід до організації системи розвитку персоналу. Висвітлено мотиваційні аспекти ефективності мережевого співробітництва бізнес-структур в поведінковій економіці. Увагу приділено поведінці споживачів продукції високотехнологічних підприємств, спрямованій

на відповідальне споживання і енергоощадження. Розглянуто оптимізацію форм зайнятості як інструмент підвищення ефективності бізнесу. Акцентовано на зміні купівельних звичок споживачів в умовах пандемії. Визначено роль комунікацій у формуванні поведінки споживачів. Висвітлено основні показники економіко-статистичного аналізу у сфері маркетингу. Запропоновано поведінковий підхід до управління розвитком туристичного бізнесу в умовах глобальних викликів. Визначено роль та місце цифрового маркетингу у просуванні цифрових активів. Розкрито суть Інтернет-маркетингу. Висвітлено проблеми захисту комерційної інформації під час роботи в мережі Інтернет. Розглянуто проблеми оподаткування в цифровій економіці.

Шифр НБУВ: ВА856193

6.У.481. Управління бізнес-процесами підприємств роздрібною торгівлю: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / В. В. Дубініна; Міжрегіональна академія управління персоналом. — Київ, 2021. — 20 с.: табл., рис. — укр.

Досліджено теоретичні, методичні засади та розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності процесу управління бізнес-процесами підприємств роздрібною торгівлю (ПРТ). Удосконалено дефініцію поняття «бізнес-процес ПРТ». Запропоновано нові властивості бізнес-процесів (БП). Введено нові класифікаційні ознаки та різновиди БП ПРТ. Уточнено понятійно-категоріальний апарат теорії менеджменту та концепції управління БП ПРТ, що ґрунтується на процесно-архітектурному підході. Удосконалено методичний підхід до оцінювання ефективності БП ПРТ та систематизовано показники БП, їх результатів, задоволеності покушувачів. Виявлено закономірності функціонування ПРТ. Виконано аналіз БП та оцінювання ефективності управління БП ПРТ. Запропоновано методичний підхід до їх економіко-математичного моделювання, обґрунтовано науковий підхід до формування інструментів підвищення ефективності управління БП ПРТ. Розроблено методичні підходи до вибору стратегій управління БП ПРТ.

Шифр НБУВ: РА448417

Див. також: **6.У.263**

Торгівля окремими видами товарів

6.У.482. Аналіз стану та перспективи розвитку седативних лікарських засобів на сучасному фармацевтичному ринку України / С. А. Гладішева, Аль Насір Ейяд, В. В. Луць, О. П. Гудзенко // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 1. — С. 114-119. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Сучасними дослідженнями з'ясовано прямий зв'язок когнітивних розладів із поведінковими розладами, психопатологічними синдромами. Ноотропні лікарські засоби, що використовують у фармакотерапії когнітивних порушень, клінічно малоефективні для лікування психоемоційних розладів. Для корекції таких станів доцільно призначати седативні засоби, що забезпечують комплексний вплив на етіологічні чинники, патогенетичні ланки та симптоматичні прояви захворювання. Мета роботи — комплексний асортиментний аналіз фармацевтичного ринку України в межах групи седативних лікарських засобів. Дослідження виконано з використанням статистичних і маркетингових методів аналізу електронних і друкованих джерел інформації (Державний реєстр лікарських засобів станом на вересень 2020 р.). Об'єкт дослідження — інформація щодо структури ринку седативних лікарських засобів, зареєстрованих в Україні. Протягом роботи використали графічний і логічний методи. Результати досліджень показали: в цьому сегменті продукція фармацевтичних підприємств України становить 71,50 %, ФРН — 7,50 %, Польщі — 3,56 %, Італії, Словенії, Франції — по 1,50 %, Австрії, Мальти, Великої Британії — по 1,02 %. Препарати цієї групи представлені твердими (таблетки, таблетки з оболонкою, капсули, гранули, збори в пачках і фільтр-пакетах) і рідкими (настойка, краплі, екстракт рідкий, еліксир, сироп, розчин оральний). З-поміж досліджених лікарських форм переважають тверді лікарські форми, їх частка становить 62,7 % від загального асортименту, найбільший відсоток припадає на таблетки (45,5 %). Найбільшу частку ринку рідких лікарських форм (21,8 %) становлять настойки — 18,9 %. Найменший відсоток припадає на такі лікарські форми, як екстракти рідкі, краплі, еліксири та розчини оральні (загалом 15,5 %). Аналізуючи стан фармацевтичного ринку України седативних лікарських засобів за походженням, виявили: синтетичні препарати становлять 24,55 % ринку (таблетки — 92,7 %), препарати природного (рослинного) походження — 75,45 % (тверді лікарські форми — 89,6 %). Виконали маркетингові дослідження сучасного ринку седативних лікарських засобів. Встановлено, що кількісний та якісний асортимент сформовано препаратами і закордонних фірм, і вітчизняних виробників. Проаналізовано стан фармацевтичного ринку України седативних лікарських засобів за походженням. Визначено, що седативні препарати природного (рослинного) походження переважають і становлять 2/3 загального асортименту седативних препаратів, що зареєстровано в Україні станом на вересень 2020 р. Синтетичні седативні лікарські засоби пред-

ставлено здебільшого комбінованими препаратами. Монопрепарати рослинного походження становлять більшість асортиментних позицій у ряду аналогів. Науковий і практичний інтерес викликає створення лікарських препаратів, зокрема на основі пептидів вазопресинного ряду, що здатні забезпечувати комплексну фармакотерапевтичну корекцію психоемоційних і когнітивних розладів, адже це одна з найважливіших і найактуальніших проблем у сучасній неврології.

Шифр НБУВ: Ж69485

6.У.483. Дослідження маркетингових і фармакоеконімічних аспектів вітчизняного ринку препаратів, що використовують для біоревіталізації / Н. О. Ткаченко, Н. М. Червоненко, В. О. Демченко, О. В. Литвиненко // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 1. — С. 120-126. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження вітчизняного ринку засобів для біоревіталізації, формування інформаційного масиву та використання його для удосконалення системи забезпечення цільових споживачів та ухвалення правильних стратегічних маркетингових рішень. Використовували дані Державного реєстру виробів медичного призначення 3 класу (імпланти ін'єкційні для м'яких тканин) станом на 2020 р., Державного реєстру лікарських засобів України, інформаційно-пошукової системи «Комп'ютер онлайн», бази «Нормативно-директивні документи МОЗ України», публікації в науково-практичних виданнях за напрямом дослідження. Біоревіталізація впливає на перебіг обмінних процесів у глибоких шарах дерми, завдяки власним ресурсам організму прискорюючи вироблення колагену й еластину. На підставі аналізу інформаційних джерел про засоби, що застосовують у процедурі біоревіталізації, сформували дві асортиментні групи: виробів медичного призначення (ВМП) і косметичні засоби (КЗ). Виконано внутрішньогруповий аналіз асортиментної та фірмової структури досліджуваних сегментів ринку, а також вивчено доступність процедури на основі різних препаратів. Вивчено фармакотерапевтичні засади біоревіталізації за усіма спектрами естетичних проблем, які вирішуються за допомогою цієї процедури. Встановлений перелік сучасного ринку препаратів для біоревіталізації надав змогу виконати їх розподіл на дві асортиментні групи. Найчисленнішою (101 препарат — 96,20 %) виявилася група косметичних засобів, що включала однокомпонентні (35,25 %) та комбіновані (60,95 %) препарати; друга група — виробів медичного призначення, включала 4 (3,80 %) препарати. Аналіз фірмової структури досліджуваного сегмента ринку показав, що лідери серед виробників — російські компанії (з країни імпортують 21,9 % від загальної кількості препаратів), вітчизняні виробники представлені тільки фірмою «Юрія-Фарм», що випускає 1 препарат у трьох різних концентраціях. Вивчення середньої вартості процедури в косметичних салонах м. Запоріжжя та коефіцієнта доступності процедури на основі різновидів препаратів для біоревіталізації показало: для споживачів доступнішою є процедура з використанням Juvederm Volift, RRSO HA SKIN RELAX WITH BoNtA 568o і JUVEDERMo VOLIFT RETOUCH, найменш доступна процедура з використанням RRSO HYALIFTo 35.

Шифр НБУВ: Ж69485

6.У.484. Маркетингове дослідження ринку овочевої продукції в Україні: монографія / Р. В. Логоша, К. В. Мазур, В. Ю. Кричковський. — Вінниця: Твори, 2021. — 340 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 283-303. — укр.

Здійснено аналіз та узагальнено теоретико-методологічні підходи та науково-практичні рекомендації щодо маркетингового дослідження ринку овочевої продукції в Україні. Досліджено сучасний спектр основних проблем розвитку маркетингової діяльності на ринку овочевої продукції в умовах трансформаційних змін. Обґрунтовано концептуальні положення, детермінанти та критерії розвитку маркетингової діяльності на ринку овочевої продукції в Україні. Оцінено потенціал та проблеми розвитку ринку продукції органічного овочівництва. Проаналізовано розвиток стратегічних засад маркетингових досліджень ринку овочевої продукції в Україні. Розглянуто державну політику регулювання ринку овочевої продукції та можливості її вдосконалення. Висвітлено фактори співробітництва реципієнтів ринку овочевої продукції як стратегію модернізації. Запропоновано модель управління переходу до стратегії розвитку ринку овочевої продукції в Україні до постіндустріальних параметрів.

Шифр НБУВ: ВА856549

6.У.485. Сучасний ринок електричної енергії: підручник. Курс лекцій / І. О. Сінчук, Т. М. Берідзе, В. О. Федотов, М. Л. Барановська, Л. В. Сменова, А. В. Пироженко; ред.: О. М. Сінчук. — Кременчук: Шербахов О. В., 2021. — 330 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 319-327. — укр.

Розглянуто основні фактори електроенергетичного виробництва, шляхи їх ефективного використання. Висвітлено особливості механізмів формування собівартості електроенергетичної продукції, а також питання її ціноутворення в умовах ринкової економіки. Увагу приділено техніко-економічному обґрунтуванню господарських заходів в енергетиці, надійності та якості енергопостачання. Зазначено, що наведений матеріал максимально наближений до чинної нормативно-документальної бази,

враховує міжнародні стандарти, на які нині переходять підприємства. Подано інформацію про затрати енергетичного виробництва, методики розрахунків калькуляції виробництва електроенергії. Сформовано порядок ціноутворення та тарифної політики в енергетиці.

Шифр НБУВ: ВА855265

6.У.486. Формування та функціонування ринку рідких біоенергетичних видів палива в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Н. В. Мельник; Національна академія аграрних наук України, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки». — Київ, 2020. — 19 с.: рис., табл. — укр.

Обґрунтовано й удосконалено науково-теоретичні і практичні положення щодо формування та функціонування ринку рідких біоенергетичних видів палива в Україні. Розвинуто та поглиблено теоретичні і методологічні основи регулювання аграрного ринку. Розглянуто поняття й основні інструменти кон'юнктури ринку біоенергетичних видів палива, проаналізовано принципи та методи державного регулювання. За результатами побудови й аналізу економічної моделі розвитку та функціонування ринку біоетанолу в Україні до 2023 р. доведено, що на об'єми виробництва біоетанолу в Україні впливає об'єм експорту кукурудзи й експортна ціна на пшеницю, а на об'єми споживання даного виду палива — вартість бензину А-95 на АЗС України та середня вартість бареля нафти на світовому ринку. Встановлено, що впровадження біржі біоенергетичних видів палива або біржі біопалива надає можливість для розвитку та функціонування прозорого й відкритого ринку біопалив за рахунок врегулювання економічних відносин на ньому та залучення більшої кількості виробників і покупців.

Шифр НБУВ: РА446755

6.У.487. Аналіз тенденцій розвитку централізованого теплопостачання в Україні / М. О. Кизим, Є. І. Котляров, В. Є. Хаустова // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 68-81. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Мета роботи — визначення основних тенденцій розвитку централізованого теплопостачання в Україні. Виявлено об'єктивні передумови застосування централізованих джерел опалення, рівні розвитку систем теплопостачання населених пунктів. Визначено, що розвиток систем теплопостачання значною мірою залежить від кліматичних умов і розглянуто кліматичні характеристики окремих міст України. Сформовано основні етапи побудови систем централізованого теплопостачання в населених пунктах України. Виявлено типи теплозабезпечення міст України. Досліджено генезу розвитку процесів теплогенерації та теплопостачання в Україні. Проаналізовано особливості формування національної законодавчої бази з регулювання питань виробництва та споживання теплоенергії. Проаналізовано положення Концепції реалізації державної політики у сфері теплопостачання. Визначено: по-перше, незбалансованість фінансових можливостей і потреб у фінансуванні інвестиційних проектів теплопостачальницьких підприємств, а також дефіцит інвестиційних ресурсів, що вимагає ретельного обґрунтування інвестиційних програм, напрямків і черговості модернізації та реконструкції діючих потужностей; по-друге, зміщення акценту на повноваження місцевих органів влади (через децентралізацію державного управління), які одержали широкі повноваження щодо ліцензування та встановлення тарифів на теплоенергію, але водночас одержали і більш широке коло обов'язків щодо підтримання систем теплопостачання у працездатному стані; по-третє, відсутність середньо- та довгострокового планування розвитку систем теплопостачання населених пунктів, що значною мірою пояснює сучасний стан сфери теплопостачання. Обґрунтовано, що такі особливості сучасного стану теплопостачання в Україні вимагають розробки нових підходів до планування та здійснення робіт з організаційно-технологічної модернізації теплопостачання в умовах обмежених фінансових ресурсів.

Шифр НБУВ: Ж14572

Економіка меліоративного, водного господарства

6.У.488. «Зелені» та соціальні інвестиції як інструмент забезпечення водної безпеки населених пунктів України / Л. В. Левковська, Ю. Г. Чередніченко, О. І. Добрянський // Проблеми економіки. — 2022. — № 1. — С. 70-75. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Науково обґрунтовано використання «зелених» і соціальних облігацій для вирішення екологічних проблем у системах водо-забезпечення, виявлено низку фактів, які спонукають до застосування у високодохідному водному інструментарію соціального інвестування. Зокрема, відкриваються передумови для активізації економічної діяльності у сфері будівництва оскільки очевидно, що в умовах постійної загрози ракетних обстрілів по всій території нашої держави вимоги до житлових умов, в тому числі систем водопостачання, будуть змінені. Акцентовано увагу на тому, що реалізація концепції запровадження та розвитку

ринку зелених облігацій в Україні надасть змогу: утворити мультиплікатор залучення фінансування для реалізації проектів екологічного спрямування; підвищити гарантії інвесторам, що вкладають кошти в проекти екологічного спрямування. Встановлено негативні та позитивні чинники запровадження практики соціального інвестування проектів модернізації систем водопостачання в Україні. Зроблено висновок про необхідність активізації розробки нормативно-правової бази регулювання «зеленого» та соціального інвестування з метою нівелювання тенденцій щодо зацікавлення у накопиченні боргів підприємствами, які експлуатують системи водозабезпечення населених пунктів, займаючи монополічне положення на ринку.

Шифр НБУВ: Ж100602

Економіка галузей невиробничої сфери

6.У.489. Напрями удосконалення системи фінансування галузі охорони здоров'я / В. Д. Макогон // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 155-160. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

В умовах пандемії COVID-19 вагомим інструментом регулювання суспільних процесів є система фінансування сфери охорони здоров'я. Відповідно оцінка її інституційних складових, фінансово-економічних ризиків в даній галузі є важливою умовою формування та реалізації обґрунтованої державної політики у сфері охорони здоров'я. В умовах погіршення трендів національного економічного розвитку вагомими завданнями є: обґрунтування пріоритетних напрямів державної політики у сфері охорони здоров'я, зокрема щодо зміцнення системи фінансування в даній галузі, забезпечення економічно обґрунтованого рівня підвищення соціальних стандартів. При цьому основою якісного рівня реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я є її взаємоузгодженість із стратегічними напрямками соціально-економічного розвитку країни на короткострокову, середньострокову та довгострокову перспективу. Проблематика формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я, фінансування охорони здоров'я поширена в наукових дослідженнях. Це роботи зарубіжних та вітчизняних науковців: Барроу Х., Беллі П., Гупті С., Далі Ею, Джигіра І., Матнонната Ж., Майнзюка До, Спаркеса С., Адаменко І., Лисяк Л., Чугунова І. та інших. Зазначені питання актуалізуються у зв'язку з погіршенням тренду економічного розвитку, пандемії COVID-19, що вимагає розв'язання низки конкретних завдань, пов'язаних з зміцненням системи фінансування сфери охорони здоров'я. Застосовано сукупність методів наукового дослідження: системного підходу, статистичного аналізу, структурування, синтезу та ін. Розкрито роль системи фінансування сфери охорони здоров'я у регулювання соціально-економічних процесів. Обґрунтовано особливості системи фінансування сфери охорони здоров'я в сучасних умовах. Здійснено аналіз та оцінку витрат на охорону здоров'я Державного бюджету України. Обґрунтовано напрями державної політики щодо розвитку системи фінансування сфери охорони здоров'я. Результати дослідження можуть бути використані у процесі формування та реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я. Висновки: обґрунтованість реалізації державної політики у сфері охорони здоров'я є ваговою умовою суспільного розвитку. З метою підвищення якісного рівня функціонування системи фінансування сфери охорони здоров'я, на даному етапі, доцільним є: здійснення заходів із зменшення рівня ризиків порушення стійкості системи фінансового забезпечення у сфері охорони здоров'я, що передбачає модернізацію інфраструктури системи. Стабілізація рівня фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я передбачає удосконалення бюджетної політики в частині планування витрат бюджету на охорону здоров'я. Ваговою умовою формування ефективної державної політики у сфері охорони здоров'я є удосконалення взаємодії органів державного управління у частині інформатизації даної сфери. Вирішення даних завдань сприятиме створенню умов для сталого суспільного розвитку, впровадження сучасного фінансового інструментарію у сфері охорони здоров'я.

Шифр НБУВ: Ж73720

6.У.490. Формування інноваційної системи управління закладами охорони здоров'я: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04 / В. В. Данько; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Проведено комплексне дослідження теоретично-методичних і прикладних проблем щодо формування інноваційної системи управління закладами охорони здоров'я. Розглянуто суть і особливості управління підприємствами. Досліджено специфіку забезпечення управління закладами охорони здоров'я. Визначено основні функції сфери охорони здоров'я в контексті стратегії розвитку національних систем охорони здоров'я та основні завдання стосовно функції надання медичних послуг. Узагальнено основні організаційні принципи формування системи громадського здоров'я. Запропоновано механізм розробки та реалізації конкурентних стратегій у системі управління закладами охорони здоров'я, що передбачає вивчення умов, відповідно до яких

обрана стратегія забезпечує конкурентні переваги підприємству на ринку медичних послуг. Удосконалено науково-методичний підхід щодо обґрунтування управлінських рішень стосовно вибору стратегії співробітництва закладу охорони здоров'я у сфері інновацій, а також науково-методичний підхід щодо комплексного оцінювання рівня розвитку закладів охорони здоров'я, який базується на дослідженні зміни рівня конкурентоспроможності окремого підприємства в динаміці за визначеною сукупністю показників і з урахуванням коливань у середині досліджуваної групи закладів охорони здоров'я.

Шифр НБУВ: RA446784

Див. також: 6.У.277, 6.С.814

Міжнародні економічні відносини і зв'язки

6.У.491. Актуальні проблеми теорії та практики менеджменту зовнішньоекономічної діяльності: колект. монографія / Д. Т. Бікулов, О. С. Верітова, О. О. Головань, С. М. Григор'єв, Н. М. Коваленко, Є. В. Маказан, С. В. Маркова, О. М. Олійник, К. В. Петрова, К. В. Сухарева, А. С. Чкан, К. С. Шупчинська; ред.: Д. Т. Бікулов, О. М. Олійник; Запорізький нац. ун-т. — Запоріжжя: ЗНУ, 2021. — 338, [1] с.: рис., табл. — укр.

Акцентовано на визначальному значенні питань інструментального й організаційного забезпечення для підвищення міжнародної конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Висвітлено суттєві аспекти цієї проблеми. Зокрема, розглянуто конкурентні можливості вітчизняних підприємств і перспективи перебудови структури їх експорту й імпорту, узагальнено зарубіжний досвід управлінського консалтингу та висловлено міркування щодо впровадження відповідної системи в Україні. Зауважено, що одним з пріоритетів зовнішньоекономічної стратегії вітчизняних підприємств є активне впровадження концепції сталого розвитку. У зв'язку з цим проведено аналіз зовнішньоекономічних стратегій, прийнятих підприємствами, розроблено відповідні пропозиції. Висвітлено основні напрями удосконалення систем бюджетування та фінансування в контексті забезпечення ефективності. Приділено увагу вивченню філософії менеджменту в контексті наукової раціональності.

Шифр НБУВ: BA856341

6.У.492. Інноваційна діяльність у системі зовнішньоекономічної безпеки країни / В. Лаптева, І. Вавдійчик, О. Лаптев // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 87-97. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Розглянуто проблеми підвищення рівня зовнішньоекономічної безпеки України в умовах трансформаційних змін в економіці та поглиблення процесів глобалізації. Проаналізовано ключові показники, що характеризують динаміку обсягу й структуру експорту за основними країнами — споживачами української продукції. Надано оцінку відповідності експорту товарів України сучасним світовим тенденціям. Обґрунтовано необхідність створення інституцій та установ, що визначають пріоритетні напрями впровадження інноваційних проектів.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.493. Організаційні та економічні механізми розвитку українсько-польського транскордонного регіону: монографія / М. М. Янків; НАН України, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього. — Львів: Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долишнього НАН України, 2022. — 201 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 163-178. — укр.

Досліджено теоретико-методичні засади та механізми забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону. Розглянуто транскордонні регіони як об'єкт дослідження з розкриттям характерних ознак, систем і механізмів організаційного й економічного забезпечення. Висвітлено еволюцію та сучасний стан організаційного й економічного забезпечення українсько-польського транскордонного регіону, акцентовано на існуючих диспропорціях в економічній, соціальній, демографічній складових, охарактеризовано його інституційно-організаційне й організаційно-фінансове забезпечення. Запропоновано основні напрями удосконалення організаційного й економічного забезпечення розвитку українсько-польського транскордонного регіону. Розроблено авторський підхід до формування концептуальних засад фінансово-організаційного механізму розвитку українсько-польського транскордонного регіону й основні засади впровадження інтегрованої політики його розвитку.

Шифр НБУВ: BA856282

6.У.494. Оцінювання результативності управління зовнішньоекономічною діяльністю на основі цільових показників / О. Г. Мельник, Х. С. Передало, Ю. В. Горошко // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 72-81. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Розглянуто суть понять «ефект», «ефективність» та «результативність». Зауважено, що ефективність є ширшим поняттям, оскільки не бере до уваги досягнення окремих результатів, на відміну від поняття «результативність». Перераховано основні

проблеми, пов'язані з оцінюванням результативності управління зовнішньоекономічною діяльністю (ЗЕД). Наведено, на основі опрацювання як наукових джерел, так і практики діючих організацій, етапи оцінювання результативності управління ЗЕД на підставі цільових показників. Рекомендовано систему показників оцінювання результативності управління ЗЕД для імпорторієнтованого підприємства.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.495. Стратегічні напрями інтеграції України до освітнього, дослідницького та інноваційного просторів ЄС / О. С. Вишневецький // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 175-183. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета дослідження — визначення стратегічних напрямів інтеграції освітнього, дослідницького та інноваційного просторів України до відповідних просторів ЄС з урахуванням економічних інтересів України. Зазначені простори можна відокремити один від одного відносно продукту, який вони створюють. Продуктом освітнього простору є відтворення існуючого знання, дослідницького простору — створення нового знання (новація), інноваційного простору — інновація. Відносно просторів можна запропонувати три види інтеграції: повна; часткова; поелементна. Повна інтеграція двох просторів передбачає формування єдиного інституційного середовища та відповідних йому зв'язків. В цьому випадку відбувається інституційне поглинання одного простору іншим. Часткова інтеграція просторів відбувається через їх перетин. У цьому випадку формуються нові елементи, які одночасно мають зв'язки, що відповідають першому та другому просторам, а інституційне середовище стає змішаним. Поелементна інтеграція відбувається, коли елементи одного простору інтегруються до іншого простору. Наприклад, дослідник або студент з країни А мігрує до країни Б для постійного проживання. Виходячи з статистичних спостережень за 2013 — 2019 рр. можна стверджувати, що результати діяльності українського дослідницького простору більшою мірою використовуються в ЄС, ніж результати дослідницького простору ЄС в Україні. І у кінцевому підсумку, новації, що створюються в українському дослідницькому просторі, перетворюються у інновації в європейському інноваційному просторі та повертаються (імпортується) в Україну у вигляді кінцевої високотехнологічної продукції. З позицій забезпечення економічного зростання України чинний шлях інтеграційних процесів не є оптимальним. Перетворення українських освітнього, дослідницького та інноваційного просторів в підпростори ЄС забезпечує в першу чергу економічне зростання (на інноваційній основі) ЄС, а не України. Так, враховуючи, що ERA — є лише інструментом досягнення певних цілей ЄС, то й безумовне приєднання України до цього інструменту, перетворює український простір у його складову. Для економіки України оптимальним стратегічним напрямом інтеграції освітнього, дослідницького та інноваційного просторів України та ЄС є їх синтез через створення єдиного простору на перетині просторів України та ЄС, а також поелементна інтеграція з просторів ЄС до просторів України. Виходячи з цього потребує доопрацювання Дорожня карта з інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору.

Шифр НБУВ: Ж25176

Див. також: 6.У.278, 6.У.347

Зовнішня торгівля

6.У.496. Євроінтеграція: переваги та загрози для зовнішньої торгівлі України / Т. Зубко // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 69-86. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Встановлено позиції України у світовій торгівлі за динамікою ВВП, рейтингом та індексом економічної свободи. Досліджено особливості зовнішньої торгівлі України за період 2010 — 2020 рр., визначено головні країни-партнери. Окреслено перспективи розвитку партнерства з країнами ЄС, Африки та Туреччиною.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.497. Зовнішньоторговельні відносини між Україною та Китаєм: основні напрямки розвитку / З. П. Двудіт, Ю. С. Макарова // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 157-165. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Досліджено проблеми розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та Китаєм, оскільки КНР займає перше місце за товарооборотом серед інших торговельних партнерів України. Проаналізовано причини інтересу Китаю до України та можливі переваги з цього для нашої країни. Досліджено показники експорту, імпорту, зовнішньоторговельного обороту та зовнішньоторговельного салдо між країнами. Розраховані показники надали змогу констатувати, що для більшості товарів є позитивне торговельне салдо, що вказує на перевагу експорту над імпортом. Розраховано показники темпів зростання експорту та імпорту для основних товарних груп. Зроблено висновки про показники динаміки міжнародної торгівлі для: чорних металів, насіння та плоди показники приросту експорту мають найбільші значення, а електричні машини та продукція борошномельної

промисловості — найменші. Обґрунтовано необхідність прямих інвестицій для подальшого розвитку у всіх сферах господарювання. Проаналізовано структуру інвестиційної співпраці між Україною та Китаєм і зроблено висновки про кількість прямих інвестицій, як надходять від КНР.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.498. Зовнішньоторговельні відносини України з країнами ЄС: стан, тенденції та пріоритети розвитку / І. М. Миценко, М. О. Сухомлин, О. В. Юрченко // Екон. вісн. Донбасу. — 2021. — № 3. — С. 81-91. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

У сучасних умовах ступінь залучення будь-якої країни до міжнародних економічних відносин визначається значною мірою станом її зовнішньоторговельної діяльності. Для України Європейський Союз є ключовим торговельним партнером. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС надало українським виробникам можливість збільшення своєї присутності на європейських ринках, але водночас супроводжувалося низкою проблем і ризиків. Головними з них є тарифні квоти та високі технічні бар'єри входу на ринок ЄС. У дослідженні поставлено за мету проаналізувати стан і тенденції розвитку зовнішньоторговельних відносин між Україною та ЄС в умовах дії Угоди про асоціацію та зумовлених нею переваг і ризиків для вітчизняних виробників та на цій основі визначити пріоритети поглиблення цих відносин з урахуванням національних інтересів як передумови підвищення конкурентоспроможної економіки України. Встановлено, що Україна має потенціал для активізації експортних можливостей в цілому та з Європейським Союзом, зокрема. Внесення змін до Угоди про асоціацію, підписання Угоди про АСАА є необхідними інституційними підвалинами, драйверами, які нададуть змогу Україні активізувати, поглибити та диверсифікувати торговельну діяльність з країнами ЄС. Виявлено, що у структурі товарного експорту України до ЄС переважає сировинна продукція, однак, у порівнянні з 2013 р., її частка суттєво зменшилася — на 14,3 %. Структура товарного імпорту України з ЄС є більш диверсифікованою, його основу складає машинобудівна та фармацевтична продукція, а також мінеральні продукти, полімерні матеріали і пластмаси. Частка цієї продукції у загальному обсязі товарного імпорту України упродовж 2013 — 2020 рр. залишається високою і коливається в межах 54 — 56 %. Такі тенденції свідчать про імпортозалежність економіки України і вимагають невідкладного вирішення. За результатами аналізу визначено, що перспективними з точки зору подальшого нарощення експортних можливостей України до ЄС є галузі машинобудування. Для їх підтримки та розвитку запропоновано здійснювати системні та планомірні заходи з урахуванням зобов'язань, які взяла на себе Україна, підписавши Угоду про асоціацію з ЄС. Як інструменти підтримки експортного потенціалу вітчизняного машинобудування, зокрема, та економічного потенціалу національної економіки в цілому розглянуто спеціальні економічні зони, наукові парки, технологічні парки та кластери. Ефективність цих структур підтверджено численними дослідженнями та успішним міжнародним досвідом.

Шифр НБУВ: Ж25176

6.У.499. Митне оформлення імпорту енергоносіїв / Н. Мережко, О. Золотарьова, Н. Калуга // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 41-52. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Проаналізовано основні завдання Енергетичної митниці Держмитслужби України щодо забезпечення реалізації політики у сфері митної справи. Визначено динаміку експортно-імпортних операцій з нафтопродуктами на ринку України за 2011 — 2020 рр. Розглянуто поточні проблеми та низку пропозицій щодо прискорення та спрощення митного контролю нафтопродуктів і підвищення ефективності діяльності Енергетичної митниці Держмитслужби.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.500. Роль митної системи у забезпеченні конкурентоспроможності ЄС в умовах сталого розвитку / М. Є. Адамів, Н. І. Горбаль, І. І. Коць // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 272-279. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Ідентифіковано та проаналізовано сучасний стан конкурентоспроможності (КС) України за даними провідних міжнародних рейтингів. Визначено вплив концепції сталого розвитку (СТ) на рівень конкурентоспроможності держави на сучасному етапі. Обґрунтовано роль митної системи в забезпеченні КС ЄС в умовах

СР. Встановлено й охарактеризовано взаємозв'язки між Глобальними Цілями та функціональними завданнями митних органів. Наведено прикладні митні документи та інструменти Всесвітньої Митної Організації, дотримання та використання яких сприяє досягненню Цілей Сталого Розвитку.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.У.501. Структурна трансформація експорту України у період пандемії / О. П'янкova, О. Ралко, М. Слюкva // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 5. — С. 66-76. — Бібліогр.: 37 назв. — укр.

Досліджено поняття трансформації як економічного явища, розглянуто структурну трансформацію експорту як еволюційну та/або революційну зміну географічного вектора розвитку експорту та/або оптимізацію диспропорційності експортного кошика під впливом ендогенних й екзогенних детермінант. Проведено оцінку структурної трансформації економіки за зовнішньоекономічним підходом. Визначено трансформацію географічної та товарної структури експорту. Виокремлено визначальні детермінанти змін у допандемічний та пандемічний періоди. Обґрунтовано необхідність антикризового постпандемічного розвитку експорту.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.У.502. Цифрова трансформація зовнішньоторговельної політики держави / Г. Дугінець, Л. Саркісян // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 26-40. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Розглянуто вплив цифрових технологій на формування зовнішньоторговельної політики. Визначено, що поглиблення торговельних відносин між країнами та зростання частки цифрових товарів і послуг у зовнішньому товарообороті стимулюють перегляд інструментів регулювання. Обґрунтовано важливість узгодження правил цифрової торгівлі з ключовими торговельними партнерами. Наведено рекомендації щодо удосконалення зовнішньоторговельної політики України в умовах глобальної диджиталізації.

Шифр НБУВ: Ж69762

Див. також: 6.У.492, 6.Х.587, 6.Х.590

Економіка Америки

6.У.503. Еволюційна парадигма фіскального федералізму: трансформація досвіду США в українській децентралізації / А. І. Крисоватий, Ф. П. Ткачик // Бізнес Інформ. — 2021. — № 8. — С. 109-116. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Сучасна парадигма ефективного соціально-економічного розвитку регіонів має враховувати діалектику фіскального федералізму в симбіозі його сутнісних детермінант з фіскальною децентралізацією. Мета дослідження — науково-концептуальне обґрунтування моделі фіскального федералізму Сполучених Штатів Америки в царині імплементації адекватних положень в українській децентралізації. Досліджено концептуальні положення фіскального федералізму, обґрунтовано форми децентралізації повноважень між рівнями влади. Висвітлено архітектоніку й еволюційну парадигму фіскального федералізму в Сполучених Штатах Америки. Проведено моніторинг ризиків та ефектів фіскального федералізму для цілей імплементації його основних аспектів в українську практику. Розглянуто теорії першого та другого покоління фіскального федералізму. Констатовано, що принципи фіскального федералізму все частіше втілюються в практику унітарних країн. Органи державної влади активно використовують механізми співпраці з муніципальними утвореннями в контексті розмежування податкових і видаткових повноважень. Акцентовано увагу на податковій компоненті інтенсифікації фіскальної автономії органів місцевого самоврядування. Водночас досвід США засвідчив важливість спрямування грантів і трансфертів на соціальні проекти муніципалітетів. Окреслено пріоритети адаптації актуальних постулатів фіскального федералізму до української системи міжбюджетних відносин в умовах децентралізації влади. Наголошено, що фіскальний федералізм має не лише обмежуватися перерозподілом фінансових ресурсів між державою та органами місцевого самоврядування, а стимулювати об'єднані територіальні громади до фінансової автономії та нарощування податкового потенціалу задля покращання добробуту громадян.

Шифр НБУВ: Ж14572

Політика. Політичні науки

(реферати 6.Ф.504 — 6.Ф.513)

6.Ф.504. «Бути справжнім громадянином...»: суспільно-політичні організації в Наддніпрянській Україні у 1905 — 1917 рр.: монографія / В. О. Магась; Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка. — Кам'янець-Подільський: Рута, 2020. — 567 с. — Бібліогр.: с. 425-539 та в знесках. — укр.

Розглянуто діяльність суспільно-політичних організацій Наддніпрянської України у 1905 — 1917 рр. На підставі аналізу комплексу джерел простежено еволюцію державно-правової системи та передумови самоорганізації населення. Увагу приділено діяльності об'єднань інтелігенції, гендерних, національних, юнацько-молодіжних, селянських, робітничих, лоялістських та інших організацій. Розроблено класифікацію громадсько-політичних об'єднань та періодизацію їх діяльності.

Шифр НБУВ: ВА855421

6.Ф.505. Збройне насилля як фактор впливу на функціонування та зміну політичних систем: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / А. В. Бадер; Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. — Одеса, 2020. — 40 с. — укр.

Комплексно вивчено збройне насилля як фактор впливу на функціонування та зміну політичних систем різних типів. Зазначено, що всі прояви насилля в суспільстві концентруються в явищі соціального насилля, з якого на основі причетності до державної влади виведено поняття політичного насилля. Збройне насилля кваліфіковано як політичне явище — особливий засіб і метод соціально-політичного протиборства. Всі види внутрішнього збройного насилля за спрямованістю розподілено на дві категорії. Громадянську війну та революцію зараховано до окремої групи, оскільки вони призводять до суттєвих змін політичної системи держави. Висловлено позицію, що найбільший вплив на політичний процес здійснює війна. Визначено, що воєнний конфлікт відрізняється меншими масштабами. Наголошено, що міжнародний тероризм, геноцид та агресія є самостійними видами зовнішнього збройного насилля. Зазначено, що місце та роль державного перевороту залежить від виду політичної організації певної держави та світ-системи, у якій вона існує. Виявлено, що наповненість феномена «громадянська війна» у світ-імперії та світ-економіці є неоднаковою. Основною причиною революції визначено неможливість вирішення соціально-економічних проблем широких верств населення в межах наявної політичної системи, що провокує повне руйнування останньої. Стверджується, що в сучасному розумінні репресії та терор уперше виявилися інструментами стабілізації соціально-політичної ситуації під час революції і громадянських війн, які пристосовували політичні системи до нових механізмів світ-економіки. З'ясовано, що основним видом зовнішнього збройного насилля є війна та воєнний конфлікт, які прискорили становлення перших політичних систем і формування світ-імперії. Складовими функціонування політичних систем у світ-економіці названо колоніальні завоювання та світові війни за гегемонію. Наголошено, що штучно створена юридична категорія «агресія» поступово набула реального політичного наповнення. Висловлено переконання, що міжнародний тероризм — це силовий інструмент конкуренції між певними суб'єктами транснаціональної буржуазії. Зазначено, що основною причиною застосування геноциду є глибока та затяжна соціально-економічна й політична криза в недемократичних політичних системах. Акцентовано, що нові технічні засоби впливу на масову аудиторію створили широкі можливості для одержання контролю над політичною системою супротивника. До цих технологічних інструментів належать керовані чутки, провокація, дезінформація, психологічний тиск, диверсифікація громадської думки та створення мозаїчного контенту. Встановлено, що під час прихованої агресії та воєнного конфлікту в Україні російські спеціалісти застосували одні з найбільш ефективних технологій впливу на масову аудиторію. Виявлено, що результативність маніпуляції ворога суттєво підвищило врахування в його інформаційній стратегії моделі світу та стереотипів, які вже були сформованими в значній частині населення Сходу та Півдня України.

Шифр НБУВ: РА446766

6.Ф.506. Концептуальна модель передумов демократизації інституційної системи України: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.01 / В. А. Гапоненко; Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 32 с. — укр.

Представлено авторську концепцію інституційних передумов демократизації політичної системи України. Сформульовано визначення інституційних передумов демократизації як сукупності суб'єктивних та об'єктивних, конструктивних і деструктивних

чинників, що зумовлюють ефективність політичних інститутів. Доведено, що наявність сприятливих передумов спрямовано на забезпечення зрілості інституціонального середовища (конгруентності норм і цінностей, легітимності правил, легальності процедур), структурної стійкості, рівноваги політичних організацій, конструктивних взаємозв'язків і симетричних комунікацій між ними, інституційної ефективності, що досягається паритетом інституціоналізованих конвенційних прямих і представницьких форм демократії.

Шифр НБУВ: РА446745

6.Ф.507. Культурно-моральні цінності еліти в трактуванні В. К. Липинського / В. М. Шостак // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напряма: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 50-57. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Проаналізовано окремі аспекти формування національної еліти та значення цієї верстви для розвитку суспільства. Розглянуто погляди В. Липинського щодо недоліків виборчої системи та її вплив на культурні цінності суспільства. Висвітлено бачення мислителя суті поняття аристократії та значення релігії і церкви в духовному поступі суспільства. Простежено три головні моделі державно-церковних відносин, що відображають морально-культурні уявлення політичної еліти. Наголошено на актуальності поглядів В. Липинського в сучасних умовах українського державотворення.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ф.508. Політологія: навч. посіб. / А. Б. Міщенко; ред.: А. Б. Міщенко; Київський нац. ун-т культури і мистецтв. — Київ: Ліра-К, 2022. — 101 с.: іл. — Бібліогр.: с. 96-101. — укр.

Представлено систематизований виклад найважливіших явищ і процесів у сфері політичної науки та прикладного політологічного знання з урахуванням теоретико-методологічних доробків вітчизняних і зарубіжних учених. У вигляді логічно побудованих схем, систематизованих таблиць і стислих коментарів до них подано інформацію щодо історії та теорії політичних вчень, місця та ролі політичних суб'єктів, проблем легальної влади та легітимних механізмів її утримання, форм держави й основних типів політичних режимів. Окремо розкрито питання суспільно-політичних об'єднань і їх місця у розвитку країн і націй, різновидів партійної та виборчої систем, а також форм політичної свідомості та культури. Детально описано характеристики світової політики, міжнародних організацій, форм міждержавної взаємодії й особливостей участі України у глобальних процесах.

Шифр НБУВ: ВА855267

Див. також: 6.Т.82

Внутрішня політика.

Внутрішнє становище

Внутрішній стан та внутрішня політика окремих країн

6.Ф.509. Механізми нової регіональної політики: досвід ЄС та уроки для України: монографія / В. С. Куйбіда, Л. І. Федулова, О. М. Петроє, Н. С. Мякушко, Н. В. Васильєва, С. М. Приліпко; ред.: В. С. Куйбіда, Л. І. Федулова, О. М. Петроє; «Україна», університет, Всеукраїнська асоціація магістрів державного управління, Аналітично-консалтинговий центр публічного врядування і права. — Київ: Талком, 2022. — 399 с.: рис., табл. — укр.

Розкрито суть парадигми нової регіональної політики ЄС та виявлено й охарактеризовано тенденції її розвитку. Визначено та проаналізовано проблеми соціально-економічного стану регіонів України, що перешкоджають збалансованості їх розвитку та спричиняють нерівність. На основі аналізу європейського досвіду визначено уроки для України, пов'язані з адаптацією механізмів реалізації регіональної політики та розроблено пропозиції щодо їх урахування у процесі формування, реалізації стратегії регіонального розвитку в умовах децентралізації публічної влади та здійснення євроінтеграційних процесів. Виявлено механізм децентралізації влади як ключовий принцип нової регіональної політики, визначено моделі децентралізації влади в ЄС та стан реалізації реформи децентралізації в Україні. Проведено оцінку

соціально-економічного розвитку регіонів та окреслено регіональні відмінності в рівнях сталого розвитку.

Шифр НБУВ: ВА856180

6.Ф.510. Поляки, українці, білоруси — про множинність ідентичностей: [монографія] / Р. Радзік; ред.: Г. О. Кісла. — Київ. — Варшава: Інтерсервіс: Вид-во Акад. спец. педагогіки ім. Марії Гжегожевської, 2021. — 201 с.: табл. — укр.

Увагу приділено процесу формування трьох сусідніх народів — поляків, українців і білорусів. Розглянуто структурні, політичні та культурні зумовленості цього процесу. Досліджено об'єктивні фактори, яким цей процес підлягає. Проаналізовано суспільний вимір російського православ'я. Наведено результати соціологічних досліджень щодо ставлення білорусів до Євромайдану.

Шифр НБУВ: ВА855411

6.Ф.511. Цифровізація державної політики як дискурс сучасності: автореф. дис. ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Н. О. Стеблина; Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса. — Вінниця, 2021. — 36 с. — укр.

Здійснено комплексне дослідження цифрової політики як нового феномена політичного процесу в сучасному світі, що виникає під впливом глобальної цифровізації (ГЦ). Виявлено, що цифровізація політики є валентним, нестійким, незавершеним процесом, що можна пояснити самою природою ГЦ, що постійно самовдосконалюється та самооновлюється, це позначається на принципах формування цифрових політичних суб'єктів, які постійно удосконалюють свій інструментарій через утворення усе більш масштабних спільнот. Описано цифровізацію державної політики як постійну модифікацію цифрової інфраструктури політичного процесу. Встановлено категорії для вивчення цифровізації політики з метою виявлення її впливу на дискурс сучасності: «цифрова політика», «цифрові політичні суб'єкти», «цифрові політичні практики», «цифровий політичний контент», «вірусна політика». Запропоновано ідеальну модель цифрової політики, яка надає змогу визначити зміст і принципи трансформації політики держави у цифровому середовищі, зокрема: процедуру утворення нового типу політичного актора — цифрового політичного суб'єкта, перехід до нового типу політичної взаємодії — утворення мереж різних типів для здійснення політики у межах цифрових політичних практик, способи використання цифрової інфраструктури для здійснення політики, принципи продукування нового типу політичного контенту, що змінює структуру та формати політичних текстів. Розроблено формалізовану комп'ютерну модель цифрової політики. Укладено періодизацію цифровізації політики України, Білорусі та РФ упродовж 2005 — 2019 рр. Визначено специфіку еволюції цифрової політики України, Білорусі та РФ під впливом дискурсу ГЦ. Створено авторську типологію сучасної цифрової політики держав в умовах ГЦ (динамічний та стабільний тип із підтипами). Виявлено типи трансформацій цифрових політичних практик у сучасному світі на основі дослідження та співставлення динаміки параметрів формалізованої комп'ютерної моделі цифрової політики (холістичний та ізольований типи з підтипами).

Шифр НБУВ: РА448412

Див. також: **6.Ф.506**

Зовнішня політика.

Міжнародні відносини. Дипломатія

Зовнішня політика окремих країн

6.Ф.512. Перспективи розвитку ініціативи ЄС «Східне партнерство» в умовах сучасних геополітичних викликів: монографія / Я. Б. Турчин, О. Я. Івасечко, О. О. Цебенко, І. Ю. Сухорольська, Д. Т. Рослонь; нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2022. — 222 с.: рис., табл. — укр.

Вивчено ґрунтовно та всебічно ініціативу ЄС «Східне партнерство» як важливу складову процесу імплементації східної політики Європейського Союзу з урахуванням сучасних геополітичних викликів і актуальних трендів трансформації міжнародного порядку. Основну увагу акцентовано на розкритті основних етапів, специфіці становлення сучасної східної політики ЄС, функціонуванні ЄПС (європейська політика сусідства) та СП (східне партнерство), результатах співробітництва між ЄС і країнами-адресатами СП (Україною, Молдовою, Грузією, Білоруссю, Вірменією, Азербайджаном) у двосторонньому та багатосторонньому форматах. Висвітлено гібридні загрози, головні обмеження та перспективи розвитку Східного партнерства.

Шифр НБУВ: ВА856386

6.Ф.513. Соціологічні виміри кордонів і транскордонних взаємодій: автореф. дис. ... канд. соціол. наук: 22.00.04 / О. Ф. Бенчак; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів, 2021. — 19 с. — укр.

Наведено результати дослідження кордонів і транскордонних взаємодій. Запропоновано релевантний понятійно-категоріальний апарат з авторським дефініюванням головного рядоутворювального (кордон) та похідних (транскордонна взаємодія, транскордонна мобільність, транскордонне співробітництво) понять. Аргументовано, що транскордонні взаємодії, які локалізуються на міждержавному кордоні та прикордонні, мають інституціональний, соціально-економічний та соціокультурний виміри. Сконструйовано аналітичний і методичний інструментарій соціологічної евалюації ефективності соціального управління транскордонними взаємодіями. Запропоновано авторську програму соціологічного дослідження транскордонних взаємодій з увагою до інституційних, соціально-економічних та соціокультурних аспектів цих явищ в єдності її методологічної та методичної частин, яку доцільно використовувати в емпіричному вивченні проблематики кордонів і транскордонних взаємодій на різних ділянках кордону України та у дослідженнях споріднених проблем. Одержані результати та методика дисертаційного дослідження можуть бути використані для розробки та вдосконалення державних і громадських проєктів, програм, спрямованих на оптимізацію соціального управління транскордонно-співпрацею; у плануванні та проведенні соціологічних моніторингів транскордонних взаємодій на кордонах України.

Шифр НБУВ: РА451384

Див. також: **6.С.71**

Держава та право. Юридичні науки

(реферати 6.X.514 — 6.X.672)

6.X.514. Актуальні шляхи вдосконалення українського законодавства: зб. тез наук. доп. і повідомл. XIV Всеукр. наук.-практ. конф. вчених, практикуючих юристів, аспірантів та студентів, м. Харків, 20 листоп. 2021 р. / ред.: А. Гетьман, О. Ярошенко, О. Баранов, А. Бородавка, В. Гайворонська, В. Янишен, Я. Токар, М. Рудковська; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Юридична клініка, Координаційний центр з надання правової допомоги, Рада адвокатів Харківської області, Громадська організація «Центр розвитку правничої клінічної освіти». — Харків: Право, 2021. — 338 с. — укр.

Висвітлено актуальні проблеми адміністративного права та процесу. Розглянуто адміністративну відповідальність у сфері поводження з побутовими відходами. Охарактеризовано електронне урядування у системі адміністративного права. Досліджено права та свободи людини у сфері місцевого самоврядування. Розкрито питання практики реалізації положень законодавства щодо делегування місцевими радами повноважень місцевим державним адміністраціям. Увагу приділено правовому регулюванню сільського зеленого туризму, проблемам формування еколого-правової культури й екологічної свідомості населення України, співвідношенням норм міжнародного та національного права у світлі інтеграційних процесів. Проаналізовано колізії норм права під час захисту прав людини у діяльності міжнародних і національних інституцій. Показано можливості застосування досвіду іноземних держав для вдосконалення інституту медіації в кримінальному законодавстві України. Розглянуто актуальні проблеми захисту конфіденційної інформації та комерційної таємниці за договором про нерозголошення, особисті немайнові права юридичних осіб, проблемні питання сурогатного материнства. Висвітлено проблему порушення авторських прав в Україні та методи її вирішення.

Шифр НБУВ: ВА855725

6.X.515. Історія і перспективи української державності: навч.-метод. посіб. / Н. В. Аніщук; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Юридична література, 2021. — 86, [2] с. — (Серія «Навчально-методичні посібники»). — Бібліогр.: с. 83-87]. — укр.

Підготовлено навчально-методичний посібник наукової дисципліни «Історія і перспективи української державності» для підготовки здобувачів вищої освіти ступеня Удкатор філософії у галузі права» за спеціальністю 081 «Право», галузь знань 08 «Право» аспірантуру Національного університету «Одеська юридична академія». Подано тематичний план навчального курсу «Історія і перспективи української державності», який включає теми, що розглядаються на лекціях і практичних заняттях, а також теми, що передбачені в межах самостійної роботи для підготовки до заліку.

Шифр НБУВ: ВА856668

6.X.516. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Інтеграція юридичної науки і практики як основа сталого розвитку вітчизняного законодавства», 13 — 14 листопада 2020 р.: [зб. доп. і повідомлень] / ред.: О. В. Кириченко, Т. М. Алфорова, А. В. Хрідочкін, В. О. Негодченко, Р. Бобровник; Дніпровський гуманітарний університет. — Дніпро: Гельветика, 2020. — 187 с. — укр.

Розглянуто питання соціально-правового впливу на прояви домашнього насильства. Висвітлено основні аспекти інформаційної відкритості у діяльності органів місцевого самоврядування в контексті національної діджиталізації. Увагу приділено правам людини в умовах реалізації суспільних реформ в Україні. Розглянуто актуальні питання цивільно-правової відповідальності в межах приватного найму на житло. Визначено перспективи дослідження механізму правового регулювання сімейних відносин. Висвітлено практичні аспекти електронної комерції в умовах пандемії коронавірусу. Досліджено сучасний стан регулювання господарсько-правової відповідальності у порівнянні з іншими галузями права. Розкрито поняття та суть корпоративного управління. Розглянуто законодавство про відходи й інформаційне забезпечення прав громадян. Висвітлено правові проблеми діяльності бджільництва в Україні. Ацентовано на адміністративній відповідальності за порушення у сфері земельних відносин з огляду на поточний стан нормативно-правового забезпечення. Описано особливості організації діяльності виконавчих органів місцевих рад в системі публічного управління. Розглянуто специфіку юридичного змісту принципів податкового адміністрування. Увагу приділено принципу верховенства права як фундаментальному принципу сучасної правової держави.

Шифр НБУВ: ВА857029

6.X.517. Перші наукові читання пам'яті професора Пронської Грацієлли Василівни. Міжнародна науково-практична конференція: 1 жовтня 2021 р., Київ / ред.: В. В. Поєдинок, С. Я. Вавженчук; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Варшавський університет. — Київ: Талком, 2021. — 269 с. — укр.

Розглянуто актуальні питання правового регулювання господарських (економічних) відносин в Україні. Досліджено новели господарського процесу. Визначено перспективні напрями розвитку господарського (економічного) та господарського процесуального законодавства та відповідної доктрини в умовах стратегічного курсу України на європейську інтеграцію. Проаналізовано добросовісну конкуренцію як передумову розвитку економіки. Висвітлено правові засади права на підприємницьку діяльність. Досліджено девелоперську діяльність як новий потенційний та реальний вид господарської діяльності. Розглянуто перспективи використання цифрових грошей для виконання господарських зобов'язань. Досліджено окремі теоретичні аспекти господарських правовідносин на ринках небанківських фінансових послуг. Висвітлено види корпоративної відповідальності в акціонерних правовідносинах. Проаналізовано деструктивні аспекти ліцензування господарської діяльності у сфері газовидобування та шляхи їх подолання. Охарактеризовано принцип верховенства права як основа вдосконалення законодавства України

Шифр НБУВ: ВА856508

6.X.518. Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин: колект. монографія / ред.: Н. Макушко, Р. Шаравара, Р. Басенко, С. Короед, О. Лаврінченко, В. Заїка; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Полтавський інститут економіки і права. — Полтава: Ун-т «Україна», 2022. — 520 с.: рис., табл. — укр.

Роботу присвячено міждисциплінарному аналізу окремих вимірів сучасних суспільних відносин, передусім — правових, економічних і соціокультурних. Досліджено правові та законодавчі виміри впровадження інновацій. Розглянуто детермінанти соціально-економічного розвитку України та світу. Окреслено глобальний і регіональний контексти розвитку соціокультурного простору. Розкрито особливості регулювання виборчих спорів у процесі медіації. Розглянуто місцевий референдум як форму самоврядування територіальної громади. Охарактеризовано цивільно-правовий статус громадян, які мешкають на тимчасово окупованих територіях України.

Шифр НБУВ: ВА856387

6.X.519. Реформування законодавства України: проблеми сьогодення: матеріали круглого столу, 22 берез. 2021 р., м. Миколаїв / Нац. ун-т «Одеська юридична академія», «Реформування законодавства України: проблеми сьогодення»: круглий стіл. — Одеса: Юридична література, 2021. — 97 с. — укр.

Розглянуто матеріали наукових доповідей, присвячених загальнотеоретичним, методологічним та практичним питанням кримінального та цивільного права, цивільного та кримінального процесу, тенденціям реформування законодавства в Україні. Адресовано юридичній громадськості для ознайомлення з дослідженнями фахівців у сфері права та молодих науковців. Він може бути корисним як для навчального процесу, так і для практичної діяльності.

Шифр НБУВ: ВА856686

6.X.520. Цивільністичні проблеми колізії приватних та публічних інтересів в умовах пандемії COVID-19: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 13 листоп. 2020 р. / ред.: Є. О. Харитонов; упоряд.: В. С. Лоншакова, Л. Р. Чуфай; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2020. — 164 с. — укр.

Досліджено штучний інтелект у медичній діяльності при лікуванні Covid-19. Висвітлено вплив карантину на розвиток електронної комерції. Оцінено безпеку онлайн платежів у період Covid-19. Розглянуто проблемні питання сфери освіти в умовах пандемії. Увагу приділено питанню про ефективність діючого законодавства щодо регулювання порядку державної реєстрації фізичних осіб-підприємців. Досліджено правову природу цивільно-правової природи відповідальності учасників фрахтування. Охарактеризовано питання регулювання нерегулярних міжнародних повітряних перевезень. Проаналізовано особливості виконання договорів в умовах пандемії Covid-19. Висвітлено окремі проблеми реалізації права спадкування, що виникають під час пандемії Covid-19. Досліджено проблеми забезпечення особистих немайнових прав в Україні на період пандемії.

Шифр НБУВ: ВА855614

6.X.521. Юриспруденція сьогодні: між апологією і креативністю. Пам'яті професора Ю. М. Оборотова: матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 верес. 2021 р. / ред.: А. Ф. Крижановський; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 313, [6] с. — укр.

Визначено головні проблемно-тематичні напрямки філософії права та загальнотеоретичної, галузевої юриспруденції, їх грані перетину у спадку Ю. М. Оборотова. Означено розуміння унікальної особливості творчої онтолого-епістемологічної оптики ученого і створеної ним наукової школи. В межах співвідваного професором Оборотовим і його науковою школою ціннісно-нормативного праворозуміння виявлено важливу іпостась сучасної юриспруденції — її спрямованість до проникнення у такі зрізи правової реальності, які уможливають розрізнення витончених граней права і неправи. Розглянуто проблеми теорії сучасної держави в умовах актуальних викликів. Проекція правової реальності у спектрі різних наукових парадигм і підходів у доповідях відомих вітчизняних і зарубіжних науковців, а також молодих учених певною мірою відображає складність і багатогранність феномена права і держави у сучасних умовах — з одного боку, а також багатоманіття потенціалу їх наукового осягнення — з іншого.

Шифр НБУВ: ВА855174

Див. також: 6.У.132, 6.У.337, 6.Ч.884

Загальна теорія держави та права

Теорія права

6.Х.522. Аксиологія феномена свободи у трансформаційних суспільствах: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.12 / О. І. Щадло; нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів, 2020. — 19 с. — укр.

Проведено комплексне теоретичне дослідження свободи як філософсько-правової категорії права. Здійснено обґрунтування природи, суті цієї категорії та вияву її ціннісно-правового аспекту. Обґрунтовано методологічну основу дослідження, визначено окремі методи, принципи та підходи наукового пізнання, які було використано для розкриття теми. Здійснено періодизацію філософсько-правових уявлень про свободу. З'ясовано цінність свободи у праві криз прizmu основних правових доктрин. Удосконалено теоретичні положення, наведено нове вирішення наукового завдання щодо визначення змістовної характеристики категорії «свобода» у природно-правовому та позитивному аспектах. Запропоновано авторську дефініцію категорії «свобода у праві». Виокремлено основні ціннісні аспекти свободи у правовій сфері. Обґрунтовано визначення функціонального призначення свободи та положення щодо її класифікації шляхом виокремлення загальносоціальних і юридичних функцій. Проаналізовано концепт свободи в державотворчих і правотворчих традиціях. Визначено межі та форми свободи у державах західного та східного типів. Проаналізовано свободу як типологічну особливість еволюції держави і права.

Шифр НБУВ: РА446790

6.Х.523. Влада і суспільство: постмодерна перспектива: монографія / С. В. Пролеев; НАН України, Інститут філософії імені Г. С. Сковороди. — Київ: Дух і Літера, 2021. — 359 с. — Бібліогр.: с. 344-359. — укр.

Здійснено аналіз самоорганізації сучасної соціальності, її передусім ефектів і ролі влади в ній. Ситуацію глобального світу сьогодення розглянуто як в її культурно-історичній генеалогії в контексті модерної цивілізації, так і в тих радикальних інноваціях соціального й антропологічного гатунку, якими вона визначає поточну структуру людської життєдіяльності. Особливу увагу приділено «владі розуму» як інтегративному виразу модерних передумов глобальної дієвості та її підважуванням і спростуванням з боку глобального інформаційного середовища. Висунуто концепцію інфовлади як новітньої універсальної сили, що визначає порядок людського існування й зумовлює новий антропологічний тип — сингулярність. Проаналізовано особливості політичного самовизначення сучасної України в контексті глобальних трансформацій.

Шифр НБУВ: ВА855871

6.Х.524. Легітимність державної влади: співвідношення правових і моральних аспектів реалізації: монографія / О. Я. Коваль, Л. В. Томаш, О. В. Сівак. — Чернівці: Технодрук, 2020. — 203 с. — Бібліогр.: с. 187-203. — укр.

Роботу присвячено важливій у науково-практичному значенні проблемі легітимності державної влади у розрізі співвідношення правових і моральних аспектів реалізації. Розкрито основні теоретико-методологічні підходи щодо дослідження поняття легітимності у формально-правовому і політико-правовому вимірах та співвідношення з іншими поняттями. Проаналізовано форми юридичної репрезентації принципу легітимності влади. Проведено детальний аналіз особливостей легітимності влади в нормах і принципах права. Досліджено колізії переосмислення поняття легітимності влади і практичного здійснення в умовах глобаліза-

ції. Визначено перспективи взаємодії моральних і правових засад легітимності державної влади в інформаційному суспільстві.

Шифр НБУВ: ВА855686

6.Х.525. Правова культура особистості: навч. посіб. зі схемами / О. В. Попова. — Київ: НУБіП України, 2021. — 184 с.: рис. — (Навчальні видання). — укр.

Розглянуто правову культуру та правову свідомість. Викладено поняття, структуру, види правосвідомості. Окреслено правову поведінку, її ознаки і класифікацію. Виокремлено цінність правового регулювання, розкрито поняття системи права та системи законодавства. Надано способи та типи правового регулювання. Охарактеризовано реалізацію суб'єктивних юридичних прав та юридичних обов'язків, поняття суб'єктивного права та об'єктивного юридичного обов'язку. Наведено порядок звернення громадян до органів державної влади та місцевого самоврядування, особливості реалізації права у сфері приватного та публічного права. Описано поняття права на захист цивільних прав та охоронюваних законом інтересів, способи захисту цивільних прав та інтересів, захист сімейних прав та інтересів. Увагу приділено правопорушенням, його ознакам та видам, стадії вчинення злочину, вивченню кримінальній відповідальності та звільненню від кримінальної відповідальності тощо.

Шифр НБУВ: ВА855175

6.Х.526. Правові системи сучасності: навч.-метод. посіб. / Г. М. Чувакова, І. В. Антошина, В. Є. Іванчук; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 127 с.: табл. — (Навчально-методичні посібники). — укр.

Розкрито поняття та багатоманітність правових систем. Наведено критерії типологізації правових систем сучасності. Висвітлено історичні умови формування та розвитку, ознаки та структуру романо-германського, американського й англійського, іудейського, індуського, ісламського, китайського, японського, а також латиноамериканського та скандинавського права. Увагу приділено правовій системі України, надано характеристику сучасного етапу її розвитку.

Шифр НБУВ: ВА855364

6.Х.527. Процесуально-правовий режим: теоретико-прикладні засади: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01 / Д. О. Давидов; нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів, 2020. — 21 с. — укр.

Уперше запропоновано оригінальну концепцію юридичної природи процесуально-правового режиму, яка полягає в тому, що процесуальний режим є забезпечувальним механізмом усіх видів юридичної діяльності, і це вже практично не галузевий, а загальнотеоретичний підхід до визначення суті та змісту процесуального режиму. З'ясовано особливості процесуально-правового режиму, запропоновано його дефініцію. Сформульовано авторську дефініцію поняття «процесуально-правові засоби в структурі процесуально-правового режиму». Визначено правовий режим як особливий порядок правового регулювання суспільних відносин, заснованого на певному поєднанні правових засобів (в т. ч. і способів правового регулювання), гарантій і принципів, що створює сприятливі (несприятливі) умови для задоволення інтересів суб'єктів права і спрямований на досягнення оптимального соціально-значущого результату. Сформульовано напрями оптимізації процесуально-правового режиму, серед яких вдосконалення та підвищення ефективності діяльності владних компетентних органів і їх посадових осіб при вирішенні юридичних справ, а також подальший розвиток інституту процесуальної аналогії.

Шифр НБУВ: РА446791

6.Х.528. Світоглядно-аксіологічні богословські принципи розвитку єврейського релігійного права в його історичних різновидах: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.14 / Д. М. Франків; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 20, [1] с. — укр.

Здійснено комплексний богословський і філософсько-правовий аналіз принципів формування та дії єврейського релігійного права в його історичній еволюції. Проаналізовано історичні етапи становлення іудейського права, характерні особливості Мойсеевого, талмудичного та постталмудичного права. Розглянуто методи і принципи формування нормативно-правових актів іудейського права, окреслено поняття єврейське, іудейське, ізраїльське право. Проаналізовано суть феномена іудейського релігійного права, розкрито його богословське наповнення. Висвітлено еволюцію підходів до розуміння єврейської правової системи в сучасній науці, виокремлено її основні ознаки. Виявлено основні принципи формування нормативної, інституційної та ідеологічної складових єврейської правової системи. З'ясовано місце Письмового Закону, Усного Закону, зокрема Талмуду, в системі джерел єврейського права. Висвітлено сучасні тенденції і проблеми в розвитку єврейського релігійного права та шляхи їх вирішення. Зазначено, що зміна у вихідних принципах формування та дії між біблійним і талмудичним правом призводить до втрати внутрішньої основи й перетворення права в якісно інше, хоча і зі збереженням формальних ознак попереднього. Це можливо побачити саме на принципах формування та дії єврейського права в їх богословському аспекті. Еволюція богословських ідей між біблійним і талмудичним правом призводить до

формалізації та втрати початкових основ і, таким чином, стає не еволюцією як розвитком, а псевдо-еволюцією. Показано небезпеку відходу від початкових принципів та ідей. На прикладі давньоєврейського та талмудичного права простежено і проілюстровано, як первинне «живе» середовище періоду зародження певної релігії згодом трансформується у сталі традиції (обряд долає дух, формалізація релігії). Такі виявлені закономірності стають вихідними, адже на прикладі єврейського права можна показати загальну закономірність (формалізацію, обрядовість, масовість, злиття з національною ідентичністю) релігії в цілому і релігійного права зокрема. Здійснено богословський аналіз різниці основних принципів формування (воля Бога, право мудреців, виховний принцип і «принцип огорожі») та дії (принцип таліону і принцип формальностей) між біблійним і талмудичним правом. Проведено цілісний і системний аналіз еволюції богословських ідей в основних правових принципах єврейського права.

Шифр НБУВ: RA446792

6.X.529. Теорія права: стан та перспективи: навч. посіб. / П. М. Лісовський, Ю. П. Лісовська. — Київ: Ун-т Україна, 2022. — 207 с. — Бібліогр.: с. 194-207. — укр.

Розглянуто теорію права в основі ідейного пріоритету щодо духовного капіталу мудрості. Це особливо проявляється під час глобальної пандемії, коли правова ентропія є новітньою категорією в теорії права. Водночас, акцентовано увагу на кардіокод як нейрогормональну регуляцію крові (диференціально-діагностичний принцип щодо наявності коронавірусу в людському організмі). Прогнозовано в теорії права перспективне запровадження квантової філософії в Україні. При цьому, дипломатичний коронет діаманту мудрого слова у квантовій філософії, завдяки електронно-цифровому формату, не потребує в майбутніх нейромережах перекладача.

Шифр НБУВ: BA856289

Див. також: 6.X.521

Держава та право України

6.X.530. Актуальні проблеми медіації в юрисдикційному процесі України: навч. посіб. / І. В. Озерський; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2020. — 245 с.: табл. — Бібліогр.: с. 136-144. — укр.

Досліджено окремі питання удосконалення медіаційних процедур у кримінальному, адміністративному, господарському та цивільному судочинстві України, а також поза їх межами (досудова медіація, третейські медіаційні угоди, міжнародні стандарти правничої медіації та психологічні складові медіаційних процедур). Грунтуючись на наукових узагальненнях вчених — правознавців, філософів, соціологів, психологів, власних наукових розвідках, запропоновано оригінальну ідею бачення розв'язання низки складних, дискусійних, у теорії правничої медіації, питань стосовно її оптимізації в різних сферах юрисдикційної діяльності, що й визначили актуальність та унікальність представленого навчального видання. Навчальний посібник підготовлено в межах навчального курсу «Актуальні проблеми медіації в юрисдикційному процесі України», що читається для магістрів юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили та має стати основою для подальшого удосконалення професійної діяльності відповідних фахівців у галузі права.

Шифр НБУВ: BA855650

6.X.531. Апеляційне провадження в порядку судового контролю в кримінальному процесі України: монографія / Р. Л. Сопільник, Н. В. Ортинська, М. В. Гузела, М. І. Кулянда, С. О. Сорока, І. І. Циліорик; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Львівська політехніка, 2022. — 199 с. — Бібліогр.: с. 163-192. — укр.

Досліджено особливості апеляційного провадження в порядку судового контролю в кримінальному процесі України за правилами, закріпленими у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України. Зосереджено увагу на розширенні можливостей такого перегляду, зокрема, на етапі досудового розслідування кримінальних проваджень. Такі тенденції узгоджуються з вимогами вітчизняної кримінальної процесуальної доктрини, орієнтованої на розширення можливостей особи ініціювати перегляд судових рішень і, зокрема, рішень слідчого судді. З огляду на це докладно проаналізовано кримінальні процесуальні категорії «апеляційне провадження», «апеляційна перевірка» як два взаємопов'язані елементи, які складають єдину систему судового контролю за рішеннями суду першої інстанції та рішеннями слідчого судді відповідно. Увагу приділено процесуальним особливостям кримінального провадження в суді апеляційної інстанції. Переведено процесуальні особливості проблем перевірки апеляційним судом судових рішень, пов'язаних із досудовим розслідуванням кримінального провадження. Висвітлено соціо-

лого-правові та соціально-психологічні особливості судового провадження в суді апеляційної інстанції.

Шифр НБУВ: BA856241

6.X.532. Безпекова ситуація в м. Києві: стан, особливості, напрями забезпечення: монографія / І. П. Багаденко, А. А. Бова, Ю. М. Коцюбинська, В. В. Оцел, М. О. Свірін; ред.: О. Г. Кулик; Державний науково-дослідний Інститут Міністерства внутрішніх справ України. — Київ: ТВОРИ, 2021. — 263 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 249-263. — укр.

Досліджено стан безпекової ситуації в м. Києві в 2013 — 2019 рр. Розглянуто вітчизняний та зарубіжний досвід протидії кримінальним правопорушенням в умовах великого міста. Здійснено кримінологічний аналіз соціально-економічної та політичної ситуації в столичному мегаполісі. Увагу приділено особливостям динаміки та структури кримінальних правопорушень, побудовано соціологічні індекси, за допомогою яких можна охарактеризувати сприйняття безпеки від протиправних посягань у столичному мегаполісі та безпекову поведінку населення. Досліджено основні загрози безпековій ситуації в містах України. Охарактеризовано соціально-економічну і суспільно-політичну ситуацію в м. Києві та її вплив на стан кримінальних правопорушень. Проаналізовано стан, структуру та динаміку кримінальних правопорушень у м. Києві в 2013 — 2019 рр. Досліджено безпекову ситуацію за оцінками студентів закладів вищої освіти м. Києві. Охарактеризовано особливості нормативно-правового забезпечення публічної безпеки та протидії злочинності в столиці України.

Шифр НБУВ: BA856461

6.X.533. Державно-правові основи реалізації стратегії національної стійкості в умовах існування гібридних загроз для української держави і суспільства: аналіт. записка / С. І. Пирожков, Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, Н. В. Хамітов, І. О. Кресіна, Н. М. Оніщенко, Г. І. Зеленько, О. В. Кресін, В. А. Явір, Я. В. Любвицький, К. О. Савчук, В. М. Тарасюк, В. Д. Жулай; НАН України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького. — Київ: Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, 2021. — 111 с. — укр.

Визначено державно-правові основи реалізації стратегії національної стійкості в умовах існування гібридних загроз для української держави та суспільства. Сформовано узгоджене комплексне розуміння поняття «національна стійкість». Досліджено національну стійкість як стратегію збереження та розвитку держави, як стратегію відповіді на виклики та випередження гібридних загроз. Вивчено взаємодію інституцій та суспільства у забезпеченні національної стійкості в умовах зовнішньої агресії. Увагу приділено загрозам в науковій і освітній сферах і основним напрямкам забезпечення інтелектуальної безпеки держави.

Шифр НБУВ: BA855870

6.X.534. Єдність підстав звільнення з органів поліції з інших державними службовцями / Ю. С. Легкошерст // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 136-142. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Здійснено розгляд розуміння поняття «єдність у трудовому праві» та зроблено висновок, що правове регулювання звільнення з поліції здійснюється на підставі загального та спеціального законодавства про працю, яке передбачає розірвання трудових правовідносин, а отже загальне регулювання й визначає аспекти єдності підстав звільнення. Акцентовано на тому, що процес звільнення працівників та службовців має бути здійснений із дотриманням всіх норм законодавства про працю, із дотриманням правових вимог, норм Конституції України, Кодексу законів про працю, Закону України «Про державну службу», загальних нормативно-правових актів у сфері трудового законодавства. Але специфічність служби в поліції зумовлена особливими завданнями, які ставляться перед цим органом законодавцем. Через це особливість поліцейський має спеціальний трудовий статус, тож далеко не всі загальні підстави можуть бути використані під час їх звільнення. Зазначено, що чітка визначеність підстав звільнення працівників поліції є вагомим гарантією реалізації їх трудових прав, адже припинити трудові відносини із працівником Національної поліції неможливо на основі інших, не зазначених у законі підставах. Здійснено систематизацію підстав звільнення працівників Національної поліції на групи. Серед них запропоновано такі: пов'язані з припиненням політико-правового зв'язку особи з Україною; впливають із трудових та службово-трудова правовідносин; пов'язані з об'єктивними причинами: закінчення строку контракту, смерть особи, визнання її безвісно відсутньою чи оголошення померлою, скорочення штатної посади; закінчення строку контракту та скорочення штатів; зумовлені вчиненням активних дій суб'єкта трудових та службово-трудова правовідносин; вчинення дисциплінарного проступку, злочину чи інших правопорушень; притягнення до юридичної відповідальності; пов'язані порушенням норм антикорупційного законодавства України. Наголошено на важливості виділення єдиних підстав звільнення з поліції з іншими державними службовцями, що зумовлено відсутністю єдиного нормативно-правового акту, який би закріплював аспекти звільнення з органів поліції. Розглянуто закони, які регулюють питання звільнення з роботи як поліцейських так і інших державних службовців та на основі їх аналізу систематизовано ряд

подібних підстав звільнення, які є подібними як для органу поліції, так і для інших державних службовців.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.535. Індивідуальна профілактика корисливих злочинів неповнолітніх: кримінально-правовий та криминологічний аспект: монографія / О. А. Шляховський, В. Л. Ортинський, О. М. Гумін, В. С. Канцік, М. М. Коваль, Р. Р. Гудул; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Львівська політехніка, 2022. — 207 с.: табл. — Бібліогр.: с. 145-157. — укр.

Вивчено питання індивідуальної профілактики корисливих злочинів неповнолітніх загалом та їх криминологічне забезпечення. Проаналізовано наявні в науковій літературі визначення поняття корисливих злочинів неповнолітніх, індивідуальної профілактики корисливих злочинів неповнолітніх і запропоновано авторське глумачення цього поняття. Індивідуальну профілактику корисливих злочинів неповнолітніх розглянуто як діяльність, яку спрямовано винятково на виявлення осіб, від яких можна очікувати вчинення правопорушень, і здійснення впливу на них та їх довголітнє соціальне середовище (мікросередовище) з метою позитивної корекції поведінки цих осіб, усунення, послаблення або нейтралізації криминогенних чинників, що діють у цій сфері. Увагу приділено шляхам удосконалення реалізації індивідуальної профілактики корисливих злочинів неповнолітніх. Проаналізовано надзвичайну динамічність злочинності серед неповнолітніх, її залежність від зміни соціокультурних умов життя суспільства не надає змоги вважати проблему цілком вирішеною, багато аспектів цієї тематики залишаються дискусійними.

Шифр НБУВ: BA856244

6.X.536. Криміналістика (у питаннях та відповідях): навч. посіб. / П. В. Цимбал, О. В. Кузьмечко, А. Б. Антоноук, Л. В. Омельчук; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь: УДФСУ, 2021. — 413 с. — (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 100). — Бібліогр.: с. 413. — укр.

Посібник спрямовано на поглиблене вивчення тактики та методики проведення слідчих (розшукових) дій, а також набуття знань та формування практичних навичок при вирішенні відповідних завдань, що пов'язані з розслідуванням кримінального правопорушення. Розглянуто виникнення і розвиток криміналістики у світі та в Україні, історію виникнення і розвитку криміналістичних закладів України. Окреслено сучасний стан і перспективи розвитку криміналістики в Україні. Сформульовано поняття, предмет та завдання криміналістики, природу та принципи криміналістики. Викладено систему криміналістики, класифікацію методів криміналістики та їх види. З'ясовано місце криміналістики в системі правових наук. Викладено аспекти розслідування кримінальних правопорушень, тактичних прийомів проведення слідчих (розшукових) дій та використання їх результатів у кримінальному судочинстві.

Шифр НБУВ: BA856608

6.X.537. Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень: навч. посіб. / Є. В. Пряхін; Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 163 с. — укр.

Підготовлено відповідно до програм навчальних дисциплін «Криміналістика», «Методика розслідування окремих видів кримінальних правопорушень» і «Криміналістичні засоби та методи розслідування кримінальних правопорушень» закладів вищої освіти зі специфічними умовами навчання. Відображено стан протидії злочинності в сучасних умовах з урахуванням положень Кримінального процесуального кодексу України та практики його застосування. Розглянуто методику розслідування кримінальних правопорушень та визначено методологію як атрибут криміналістичної діяльності. Надано характеристики загальнонаукових методів криміналістики та спеціальних методів криміналістики. Оцінено фактор раптовості та його використання під час розслідування кримінальних правопорушень. Зазначено вплив фактора раптовості на повноту і достовірність доказової інформації.

Шифр НБУВ: BA856849

6.X.538. Кримінальна відповідальність за завідомо незаконне затримання, привід, домашній арешт, тримання під вартою: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / В. С. Затолочний; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів, 2022. — 20 с. — укр.

На підставі вивчення наукової літератури, законодавчих, інших нормативно-правових актів і судової практики здійснено системний аналіз питання кримінальної відповідальності за завідомо незаконні затримання, привід, домашній арешт, тримання під вартою. Родовим об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 371 КК України, є правосуддя, а основним безпосереднім об'єктом — регламентована законодавством діяльність суду та правоохоронних органів з реалізації мети та завдань правосуддя (в його широкому розумінні) щодо забезпечення законного затримання, приводу, домашнього арешту та тримання під вартою, а додатковим об'єктом — життя і здоров'я особи, її свобода й особиста недоторканність, а також майнові й інші права та законні інтереси. Об'єктивний аспект складу кримінального правопорушення, передбаченого

ч. 1 ст. 371 КК України, виявляється в незаконному затриманні та приводі, а ч. 2 ст. 371 КК України — у незаконному домашньому арешті та триманні під вартою. Зважаючи на запропоновані в науці кримінального права теоретичні підходи до розуміння поняття «завідомість», варто визнати, що використання в диспозиції ч. 1 та ч. 2 ст. 371 КК України цієї ознаки свідчить про усвідомлення особою об'єктивного наявних якостей, властивостей вчиненого нею діяння, його фактичних ознак і вказує на можливість вчинення завідомо незаконних затримання, приводу, домашнього арешту або тримання під вартою тільки з прямим умислом. Суб'єкт кримінального правопорушення, передбаченого ст. 371 КК України, — спеціальний.

Шифр НБУВ: PA451425

6.X.539. Кримінальна відповідальність за невиконання рішення Європейського суду з прав людини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / А. М. Терно; НАН України, Інститут держави і права імені В. М. Корецького. — Київ, 2021. — 18 с. — укр.

Охарактеризовано методологію дослідження, генезу кримінально-правового забезпечення протидії невиконанню судових рішень, у тому числі у зарубіжних країнах, підстави та принципи криміналізації невиконання рішення Європейського суду з прав людини в Україні. Визначено об'єктивні та суб'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого ч. 4 ст. 382 Кримінального кодексу (КК) України, зокрема, звернуто увагу на такі його ознаки, як предмет та потерпілий. Охарактеризовано покарання за невиконання рішення Європейського суду з прав людини в Україні, запропоновано напрямки вдосконалення санкції ч. 4 ст. 382 КК України. Проаналізовано проблему звільнення від покарання та його відбування за невиконання рішення Європейського суду з прав людини в Україні. Запропоновано основні напрями вдосконалення КК України.

Шифр НБУВ: PA448428

6.X.540. Кримінальна відповідальність за ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків (ст. 165 КК України): автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / М. Г. Кіридясов; Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України. — Кривий Ріг, 2020. — 19 с. — укр.

Звернено увагу на питання ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків, котре є одним із широко розповсюджених кримінальних правопорушень, яке являє собою яскравий приклад соціально-небезпечного та морально неприпустимого нехтування людиною / громадянином своїми природними, фундаментальними соціально-правовими та морально-етичними обов'язками, та вчинення якого відтворює віково-зрілістнісний та соціально-психологічний вимір особистості самого потенційного правопорушника. Зазначено, що серед низки причин кримінально-правового, криминологічного та іншого характеру, які актуалізують нагальну, повсякчасну необхідність та очевидну раціональність криміналізації зазначеного діяння, найголовнішою виступає відносно висока вірогідність виникнення низки суттєвих загроз для життя, безпеки та здоров'я непрацездатних батьків. Доведено, що злісне та свідоме ухилення від сплати коштів на утримання непрацездатних батьків містить очевидні ознаки та складові поняття кримінально-протиправних діянь та небезпечних наслідків, попри те, що за такого ухилення часто не відбувається те чи інше активне та свідоме зазіхання на життя, здоров'я та фізичну недоторканність потенційних жертв такого правопорушення — непрацездатних батьків, батьків-інвалідів тощо. Таке ухилення підлягає кримінальному переслідуванню та покаранню, враховуючи навіть те, що воно може бути опосередковано виключно такими поведінковими чинниками, як повна байдужість, відсутність належної уваги до непрацездатних батьків, безвідповідальне ставлення до них, а не свідомою злою волею та протиправною навмисністю. Однак це не скасовує, як відомо, поняття інституту норм про кримінальну відповідальність за той чи інший вид кримінально-протиправної бездіяльності, байдужості, безвідповідальності.

Шифр НБУВ: PA447991

6.X.541. Кримінально-правова характеристика знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини за законодавством України та країн східної Європи: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Т. Б. Герелюк; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2021. — 20 с. — укр.

Представлено, вперше в Україні, комплексне порівняльно-правове дослідження кримінально-правової характеристики умисного незаконного знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини за законодавством України та країн Східної Європи. Викладено й обґрунтовано низку нових теоретичних і важливих у практичному значенні положень, що відбивають її наукову новизну, зокрема, вперше на основі історичного аналізу нормативно-правових актів і історіографічних збудків виділено періоди становлення кримінально-правової охорони об'єктів культурної спадщини в Україні: імперський — початок XX — 1917 р., період уаціонально-визвольного руху — 1917 — 1921 рр., радянський — 1921 — 1991 рр., сучасний — з 1991 р. до теперішнього часу. Показано, що кримінальне законодавство країн Східної Європи пропонує різні підходи до

визначення змісту предметів правової охорони. Визначено, що такі предмети злочинних посягань, як об'єкти культурної спадщини мають різне найменування: пам'ятники культури (КК Словаччини, Республіки Болгарія), витвори культури (Кримінальний кодекс далі — КК) Албанії), культурні цінності (КК Хорватії), національні цінності (КК Литовської Республіки), культурна спадщина (КК Північної Македонії) та ін., а у деяких країнах Східної Європи, наприклад у КК Боснії і Герцеговини це й природні об'єкти. Окреслено, що охорона культурної спадщини за законодавством Східної Європи носить фрагментарний характер, а знищення культурної спадщини зазвичай карається як військовий злочин та злочин проти власності. Акцентовано увагу, що охорона культурної спадщини у період збройних конфліктів, воєнного стану та у мирний час здійснюється за допомогою відповідних норм кримінального права. Установлено, що більшість кримінальних кодексів країн Східної Європи містять такий склад злочину, як знищення, руйнування або пошкодження об'єктів культурної спадщини у розділі злочини проти власності (Чорногорія, Сербія, Албанія та ін.). З'ясовано, що існують і виключення: у КК Північної Македонії міститься окремий розділ, який має назву «Злочини проти культурної спадщини та природних раритетів». Встановлено результатами дослідження законодавств України та країн Східної Європи, що норма ст. 298 КК України, а також більшість кваліфікованих видів вищезазначених злочинів не є типовими для законодавства країн Східної Європи.

Шифр НБУВ: РА448430

6.X.542. Методика розслідування вбивств, поєднаних з відчуженням житла громадян: монографія / В. С. Суходубов; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Харків: Апостіль, 2020. — 201, [1] с.: іл. — Бібліогр.: с. 146-181. — укр.

Увагу приділено проблемам визначення механізму виникнення вбивств, поєднаних з відчуженням житла громадян та розробленню на цій підставі криміналістичної методики їх розслідування. Запропоновано систему слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування даної категорії вбивств. Сформовано типові тактичні операції щодо проміжних (локальних) завдань розслідування.

Шифр НБУВ: ВА856827

6.X.543. Методика розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи: монографія / Р. М. Сиймовський, В. Л. Ортинський, В. С. Канцір, В. П. Кушніт, Я. С. Олійник, А. С. Крижановський; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 175 с. — Бібліогр.: с. 155-174. — укр.

Досліджено методики розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи. Увагу приділено розвитку кримінально-правових норм, що передбачають кримінальну відповідальність за погрозу або насильство щодо зазначених осіб як у період зародження української державності, дорадянський, радянський період, так і сучасної України. Визначено, що найважливішим завданням під час розслідування вказаного виду кримінального правопорушення є встановлення особи, яка його вчинила. З цією метою перераховано цілий комплекс слідчих (розшукових) дій, організаційних заходів збирання, оцінка та використання інформації про осіб, що вчинили кримінальне правопорушення, або таких, що опинилися внаслідок збігу обставин на місці події. Розглянуто типові слідчі ситуації та слідчі версії, що виникають під час розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи, взаємодії слідчого з іншими органами та підпорядканими під час розслідування погрози або насильства щодо зазначених осіб. Досліджено використання спеціальних знань під час розслідування погрози або насильства щодо захисника чи представника особи.

Шифр НБУВ: ВА856242

6.X.544. Методологічні аспекти умов визначення і засобів забезпечення правомірності слідчих (розшукових) дій: монографія / О. І. Котюк; ред.: І. І. Котюк; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Чернівці: Технодрук, 2020. — 269 с. — Бібліогр.: с. 251-269. — укр.

Обґрунтовано, що у зв'язку з запровадженням у кримінальне судочинство засади верховенства права головною умовою допустимості слідчих дій як засобу вирішення його завдань стала засада їх правомірності. Охарактеризовано гносеологічні, етико-правові й організаційно-процесуальні умови її визначення та засоби забезпечення. Доведено, що організаційно-процесуальною передумовою правомірності слідчих дій є наявність правових підстав їх проведення, складовими яких є фактичні та процесуальні підстави, зокрема: загальні — ті, що стосуються кожної слідчої дії та спеціальні — ті, що стосуються конкретних слідчих дій. Зауважено, що механізми забезпечення правомірності є безумовне дотримання в ході їх підготовки та проведення не тільки вимог закону, а й прав і свобод їх учасників, які передбачено як чинним законодавством, так і іншими загальнозвизнаними соціальними нормами. Розкрито етико-правові, процесуальні й організаційні умови визначення та засоби забезпечення правомірності окремих слідчих дій. Уточнено традиційні підходи до розуміння поняття, мети та завдань, видів, підстав і по-

рядку проведення слідчих дій, внесено пропозиції, спрямовані на вдосконалення процесуальної регламентації їх підготовки, проведення, оцінки та використання одержаних за їх допомогою фактичних даних.

Шифр НБУВ: ВА855716

6.X.545. Негласні слідчі (розшукові) дії: навч. посіб. / С. В. Албул, С. А. Дроботов, Г. І. Масяйкін, Д. М. Павлов; ред.: С. А. Дроботов. — Київ: Вістка, 2022. — 470 с. — укр.

Висвітлено основні положення про негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному провадженні. Поряд із загальною характеристикою цього процесуального інституту наведено особливості процесуального статусу учасників кримінального провадження при проведенні негласних слідчих (розшукових) дій, а також визначено місце слідчих (розшукових) дій під час збирання та перевірки доказів у кримінальному провадженні. Розкрито питання щодо підстав проведення негласних слідчих (розшукових) дій, вказано їх види, суб'єктів надання дозволу на їх проведення, а також суб'єктів їх проведення. Висвітлено міжнародний досвід негласного одержання інформації у кримінальному процесі.

Шифр НБУВ: ВА856621

6.X.546. Нормотворчість та правозастосування в системі податкових процедур / С. А. Даніелян // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 164-168. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Розглянуто важливе теоретичне питання законотворчості в системі податкових процедур. Виокремлено два різновиди нормотворчих процедур у сфері оподаткування, зокрема процедуру встановлення загальнодержавних податків і зборів та процедуру встановлення місцевих податків і зборів. У контексті специфіки законотворчої процедури автором було детально розглянуто положення Бюджетного кодексу України. Наголошено, що у сфері оподаткування часто приймаються закони, що мають безпосередній вплив на показники бюджету. Зазначено, що законотворчі процедури у сфері оподаткування характеризуються певною мірою специфікою, що надає змогу говорити про неможливість прийняття таких законопроектів у загальному порядку. Звернуто увагу на те, що в частині нормотворчості щодо місцевих податків та зборів діють зовсім інші процедурні правила. Для встановлення місцевих податків і зборів органи місцевого самоврядування мають додатковий п'ятнадцятиденний строк. В аспекті податкової нормотворчості на рівні органів місцевого самоврядування було здійснено умовну інституційну адаптацію загальноподаткового принципу стабільності. Нормотворчість на муніципальному рівні підвищеною мірою вирізняється процедурною специфікою. Сфера податкового правозастосування, а відповідно і правозастосовні процедури, прямо пов'язані із податковим адмініструванням. Автор виокремив сім категорій податкових процедур та детально розглянув саме процедури податкового контролю. Шляхом аналізу положень закону, було встановлено, що податковий контроль може безпосередньо реалізуватися чотирма способами, зокрема: ведення обліку платників податків; інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності контролюючих органів; перевірки та звірки платників податків; моніторинг контрольованих операцій та опитування посадових, уповноважених осіб та/або працівників платника податків відповідно до статті 39 Податкового кодексу України. Запропоновано власний висновок щодо того, що процедури податкового контролю мають комплексний характер, так як, фактично, інтегрують в собі три самостійні різновиди податкових процедур.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.547. Проблемні питання кримінально-правової, кримінологічної характеристики та розслідування кримінальних проступків з ухилення від сплати аліментів на утримання дітей / О. Я. Перевєра, М. К. Кулава, Н. А. Філіпова // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 94-103. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

З огляду на зміни, які відбулися у сімейному, кримінальному, кримінально-процесуальному законодавстві, та зростання кількості дітей, які потребують правового захисту від несплати одніми із батьків аліментів на їх утримання, актуальним є комплексне вирішення проблеми засобами різних галузей права. Дослідження проведено з урахуванням нововведень до ст. 12 КК України та глави 25 КПК України відносно поняття «кримінальний проступок» та процесуальної регламентації особливостей досудового розслідування кримінальних проступків. Проведено кримінально-правову, кримінологічну та криміналістичну характеристику вчинення кримінального проступку, передбаченого ст.164 КК України. Аналіз здійснено на підставі статистичних даних ЄРДР та Єдиного реєстру судових рішень за період з 01.07.2020 р. по 31.12.2020 р. Здійснено спробу визначити інші основні елементи методики розслідування кримінальних проступків цієї категорії (обставини, які потрібно встановити по даній категорії справ, особливості початкового етапу розслідування, здійснення первинних слідчих дій, особливості подальшого етапу розслідування), тобто йдеться про зародження формування нової методики розслідування досліджуваного кримінального проступку. Сформовано перелік обставин, які потрібно встановити по даній категорії справ на підставі аналізу ст. 91 КПК та складу ст. 164 КК:

чи мало місце ухилення від сплати коштів (за який саме період, де це відбулося); розмір грошових коштів, які потрібно було сплатити; за який саме спосіб вчинення діяння; хто має сплатити кошти; якими саме доказами підтверджується вину особи. Констатовано, що укладання початковий етап дізнання по цій категорії справ той факт, що згідно з ч. 1 ст. 477 КПК ухилення без обтяжуючих обставин (ч. 1 ст. 164 КК) належить до категорії справ приватного обвинувачення, тобто дізнавач може розпочати провадження тільки після одержання заяви потерпілого. Зроблено висновок, що практичні працівники мають значні труднощі у процесі розслідування кримінальних проступків зазначеної категорії з огляду на те, що згідно з процесуальним законодавством дізнанням по цій категорії справ можуть займатися на рівні з підрозділом дізнання інші уповноважені особи Національної поліції, що потребує подальшого удосконалення процесуальних та методичних аспектів досліджуваної проблеми.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.548. Розслідування кримінальних правопорушень у сфері нерухомості: наукові, правові та праксеологічні засади: монографія / В. С. Березняк; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Біла К. О., 2021. — 391 с. — Бібліогр.: с. 341-391. — укр.

Здійснено ґрунтовний аналіз наукових розробок вітчизняних і зарубіжних учених, які в різні часові періоди досліджували проблемні питання запобігання й протидії протиправним діям у сфері нерухомості та особливості розслідування окремих видів кримінальних правопорушень з позиції криміналі права, кримінології та криміналістики. На підставі даних про механізм учинення протиправних дій та кримінально-правових критеріїв, зроблено класифікацію груп кримінальних правопорушень у сфері нерухомості залежно від галузі, сегмента, функціонального призначення нерухомості, конструкції та кількості учасників: кримінально-правової кваліфікації діянь. Розглянуто криміналістичну характеристику кримінальних правопорушень, учинених при укладанні правових договорів відносно приватної нерухомості громадян; характеристику кримінальних правопорушень, пов'язаних із незаконним заволодінням землею, підприємствами, установами і організаціями та незаконними діями, пов'язаними з оформленням іпотеки на об'єкти нерухомості; криміналістичну характеристику кримінальних правопорушень в інвестиційно-будівельній сфері тощо.

Шифр НБУВ: ВА856209

6.X.549. Система обробки відбитків пальців / В. Д. Желудков, Т. О. Терещенко, Ю. С. Ямненко // Мікросистеми, Електроніка та Акустика. — 2021. — 26, № 2. — С. 30-36. — Бібліогр.: 30 назв. — укр.

Досліджено особливості обробки зображень відбитків пальців (дактилоскопічних зображень). Наведено критерії вибору діапазонів дискретизації та квантування зображень. Вирішено питання зменшення розміру зображення відбитку пальця у разі збільшення контрастності зображення. Зменшення обсягу зображення базується на використанні інтерполяції. Показано, що серед розглянутих методів інтерполяції — лінійної, білінійної та бікубічної — остання має найбільшу точність. Однак, у разі значення роздільної здатності (dpi) менше 150, спостерігається наявність значної кількості артефактів на зображенні. Підвищення різкості можливо досягти в результаті застосування оператора Лапласа (обчислення Лапсасіану) та додавання результату до початкового зображення. Виконання цієї операції надає можливість одержати прийнятний баланс між швидкодією та обчислювальною складністю алгоритму розпізнавання відбитків пальців. Наведено технічну реалізацію пристрою та ілюстрацію його роботи.

Шифр НБУВ: Ж69367

6.X.550. Теоретико-правові та методичні засади судово-експертних досліджень у справах про банкрутство підприємств: монографія / О. М. Білоусов, С. С. Ненько, О. В. Лепьохіна, Т. В. Кузькіна, І. А. Петрова, І. В. Губанова, О. В. Аніщенко; Національний науковий центр «Інститут судових експертиз імені Заслуженого професора М. С. Бокаріуса». — Харків: ІСЕ ім. Заслуж. проф. М. С. Бокаріуса, 2021. — 334 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 321-334. — укр.

Увагу приділено судовій економічній експертизі як джерелу доказів у судочинстві України. Розглянуто основні положення законодавства України із процедур банкрутства. Висвітлено загальні підходи до вдосконалення системи мінімізації ризиків банкрутства підприємств і шляхів їх нейтралізації. Визначено роль судової економічної експертизи у виявленні та запобіганні банкрутству підприємств. Здійснено аналіз сучасної економічної думки щодо визначення категорій «фінансова стійкість» і «фінансова стабільність» підприємства. Наведено детальний алгоритм проведення експертизи, пов'язаних із визначенням рівня фінансової стійкості у справах про банкрутство підприємства. Визначено алгоритм вирішення завдань судової економічної експертизи із встановлення фінансової стійкості та стабільності підприємства при проведенні судово-економічних експертиз, пов'язаних зі справами про банкрутство підприємства.

Шифр НБУВ: ВА855346

6.X.551. Теорія і практика розслідування заподіяння тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми: монографія

/ І. В. Пиріг, Р. В. Карпенко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2021. — 187 с. — Бібліогр.: с. 171-187. — укр.

Проаналізовано сучасні положення криміналістики, зокрема методики розслідування окремих видів кримінальних правопорушень. Розглянуто актуальні теоретичні та прикладні проблеми розслідування заподіяння тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми. На основі аналізу поглядів науковців на зміст та суть окремої криміналістичної методики розглянуто поняття та структуру криміналістичної характеристики, початковий та подальший етапи розслідування, особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування заподіяння тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми. Наведено характеристику типових слідчих ситуацій та програми дій на початковому етапі та на подальшому етапі розслідування злочину. Проаналізовано особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування тілесних ушкоджень, учинених неповнолітніми.

Шифр НБУВ: ВА856420

6.X.552. Цивільне судочинство у справах про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Н. С. Стасів; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів, 2020. — 20 с. — укр.

Здійснено комплексне дослідження провадження про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів. Визначено поняття та правову природу провадження про надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів. Проаналізовано процесуальний статус учасників указаної категорії справ, порядку реалізації права на звернення до суду із заявою про видачу виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду. Визначено особливості реалізації повноважень суду на стадіях відкриття провадження у справі та розгляду справи по суті. Сформульовано науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення підстав для відмови у видачі виконавчого листа на примусове виконання рішення третейського суду.

Шифр НБУВ: РА446740

6.X.553. Цивільний процес: навч.-метод. посіб. / Н. Ю. Голубева, І. М. Іліопол, Т. А. Стоянова, Ю. І. Полюк; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 230, [1] с. — (Навчально-методичні посібники). — Бібліогр.: с. 192-230. — укр.

Розкрито поняття цивільного процесу України, його систему. Розглянуто поняття та стадії цивільного процесу, види проваджень, поняття цивільних процесуальних правовідносин і їх структуру. Висвітлено принципи цивільного процесуального права України. Наведено поняття, класифікацію суб'єктів цивільного процесу, описано їх права й обов'язки. Розглянуто поняття та види засобів доказування цивільного процесу, поняття та види судових рішень, основні вимоги до судових рішень. Висвітлено особливості розгляду справ позовного провадження — загального та спрощеного, специфіку заочного розгляду справ. Розкрито особливості розгляду справ наказного провадження, справ окремого провадження, а також стадій перегляду судових рішень.

Шифр НБУВ: ВА855367

6.X.554. Цивільний процес: навч.-метод. посіб. для студентів всіх ф-тів 4 курсу ден. форми навчання / Н. Ю. Голубева, Т. А. Стоянова, І. М. Іліопол; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 178, [1] с. — (Навчально-методичні посібники). — Бібліогр.: с. 146-178. — укр.

Розглянуто основні поняття цивільного процесу України, його систему. Подано інформацію про види стадій цивільного процесу, про види проваджень, їх основні характеристики та відмінності, особливості оскарження. Описано порядок заочного розгляду справ. Висвітлено особливості та порядок розгляду справ в окремому провадженні. Розкрито особливості стадії апеляційного провадження, стадії касаційного провадження, стадії перегляду справ за нововиявленими, виключними обставинами, а також специфіку виконавчого провадження. Розглянуто принципи організації та діяльності третейського суду.

Шифр НБУВ: ВА855365

6.X.555. Щодо визначення поняття «дитина» в Національному законодавстві України / І. І. Волкова // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 148-151. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Висвітлено питання, пов'язані із аналізом нормативно-правових актів, якими врегульовано правовий статус дитини, а також встановленням сутнісних характеристик захисту прав дитини шляхом аналізу правових норм як одного з елементів адміністративно-правового механізму захисту. Досліджено підходи до визначення поняття «дитина» та його закріплення в національному законодавстві України. Визначено, що національне законодавство налічує більше десяти варіацій визначень терміну «дитина», які певною мірою відрізняються один від одного. До основних змістовно-якісних ознак терміну «дитина» за національним законодавством віднесено: віковий ценз (з моменту народження та до досягнення особою повноліття, тобто до 18 років); факт ненабуття прав повнолітньої раніше відповідно до

законодавства, застосовуваного до неї. Зазначено, що у сімейному законодавстві одночасно виокремлюється категорія «малолітніх» як дітей до досягнення ними чотирнадцяти років, а також «неповнолітніх» як дітей у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років. Акцентовано увагу, що термін «дитина» в розумінні авіаційного законодавства значно різниться та означає особу, вік якої становить два або більше років, але яка ще не досягла віку дванадцяти років. При цьому особа віком до двох років іменується «немовля». Окрім терміну «немовля», в законодавстві використовується ще й така правова категорія, як «новонароджена дитина», під якою слід розуміти дитину, яка не досягла одного року з дня її народження, а також дитину, яка народилася на тимчасово окупованій території у Донецькій або Луганській обл., Автономної Республіки Крим чи м. Севастополь, та народження якої не зареєстровано органом державної реєстрації актів цивільного стану.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.556. Гендерна рівність. Теорія і практика в порівняльному конституційному праві / О. Водяніков; Організація з безпеки та співробітництва в Європі. — [Київ], [2021]. — 245 с. — укр.

Проаналізовано підходи органів конституційної юрисдикції різних держав щодо визначення та забезпечення принципу гендерної рівності. Питання гендерної рівності подано у більш широкому контексті значення принципів рівності та недискримінації в демократичному суспільстві. Основну увагу зосереджено на представлених практичних підходах, закладених у текстах основних рішень конституційних судів різних держав. Досліджено поняття рівності в його історичному та соціальному контекстах. Сформульовано основні підходи до теорії рівності в сучасному конституціоналізмі. Обґрунтовано концепції рівності в конституційному праві як парадигми, принципу, окремого права і складової інших конституційних прав і свобод. Зазначено, що ці сенси рівності складають єдину конституційну структуру, в основі якої лежить ціннісний порядок, за яким людська гідність, рівність і свобода визнаються найвищою цінністю. Здійснено спробу проаналізувати співвідношення рівності та недискримінації в їх теоретичній і практичній площині. Окрему увагу приділено практичному застосуванню принципу рівності і права на недискримінацію в гендерному вимірі. Гендерна рівність є невід'ємною складовою конституційної парадигми, тому багато конституційних питань, що на перший погляд є гендерно нейтральними, мають суттєвий гендерний вимір. Розкрито поняття гендеру як аналітичної категорії, як конституційної категорії. Проаналізовано питання гендеру та демократії, зокрема в частині гендерних квот.

Шифр НБУВ: BA855434

Див. також: 6.Y.227, 6.Y.259, 6.X.663, 6.Ц.704

Державне (конституційне) право

Демократичні права та свободи

6.X.557. Актуальні проблеми протидії домашньому насильству: навч посіб. / А. Б. Блага, О. С. Тунтула, О. О. Кочемирівська; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. — 207 с.: іл. — Бібліогр.: с. 203-207. — укр.

Досліджено поняття, види та форми гендерно зумовленого насильства. Увагу приділено домашньому насильству як виду гендерно зумовленому насильству. Охарактеризовано міжнародні та європейські стандарти ефективної протидії домашньому насильству. Розглянуто європейські стандарти ефективної протидії домашньому насильству. Досліджено засади формування та удосконалення державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. Проаналізовано сучасний стан і основні тенденції проявів домашнього насильства в Україні. Увагу приділено актуальним проблемам виявлення детермінант домашнього насильства. Охарактеризовано вітчизняну систему запобігання та протидії домашньому насильству.

Шифр НБУВ: BA855620

6.X.558. Загрози свободі місцевих газет України в умовах карантину / О. Кузнецова // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 58-68. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

В умовах економічної кризи, викликаній коронавірусом, виникли загрози свободі районних, міських, селищних газетних видань України, котрі інформують про COVID-19, способи профілактики та про те, як протистояти небезпечній хворобі. Для збереження здоров'я, життя людей вкрай важливо забезпечити доступ громадян України до достовірної інформації традиційних місцевих друкованих газет та їх Інтернет-аналогів, котрі враховують регіональні особливості, що зумовлює особливу актуальність і значення дослідження загроз свободі місцевих ЗМІ України в умовах карантину для вдосконалення законодавства України про свободу ЗМІ відповідно до міжнародних документів із прав людини. Дослідження здійснено з метою сприяння роз-

витку громадянського суспільства, демократичної держави, захисту журналістів, співробітників місцевих ЗМІ, розширення прав людини на об'єктивну інформацію місцевих ЗМІ України в умовах інфодемії; сприяння усуненню загроз свободі преси з опорою на правове регулювання кодексів України, за якими здійснюється судочинство. Для досягнення поставленої мети виконано дослідницькі завдання: визначено складові свободи ЗМІ, котрі порушують під час пандемії; проаналізовано статистичні дані соціологічних досліджень, конкретні випадки порушення свободи ЗМІ, означено проблеми, пов'язані з загрозами складових свободи ЗМІ, безпеки журналістів; виявлено упущення в нормативно-правовому регулюванні свободи ЗМІ; розкрито вплив загроз свободи ЗМІ в умовах пандемії на розвиток демократії в Україні. Запропоновано законодавчі рішення усунення загроз свободі ЗМІ в Україні за допомогою уточнення статей у кодексах України, за якими здійснюється судочинство, а також заклади попередження появи нових загроз свободі ЗМІ.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.X.559. Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: зб. тез Х Всеук. наук.-практ. конф., Львів, 4 черв. 2021 р. / Нац. ун-т «Львівська політехніка», Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти. — Львів: Львівська політехніка, 2021. — 119 с. — укр.

Досліджено історико-правові, конституційні та міжнародно-правові аспекти захисту прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави. Розглянуто конституційні основи поширення універсальної юрисдикції на діяння, що посягають на екологічну безпеку. Проаналізовано ціннісно-ідеологічні основи формування державного суспільства. Наведено основні характеристики філософсько-правової школи. Охарактеризовано процес захисту прав і свобод людини та їх закріплення в обставинах, що обтяжують відповідальність за адміністративні правопорушення. Досліджено процес забезпечення інформаційної безпеки правоохоронних органів на сучасному етапі. Розглянуто правові аспекти наукової та науково-технічної діяльності в Україні. Висвітлено окремі аспекти віктимологічного програмування заходів запобігання злочинності. Досліджено особливості спорів, що виникають з сімейних правовідносин.

Шифр НБУВ: СО38032

6.X.560. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVIII звіт. наук.-практ. конф., 3 — 4 лют. 2022 р. Ч. 1 / ред.: В. М. Бурдін, Р. С. Шандра, І. Й. Бойко, П. Ф. Гураль, В. П. Кіселічник, М. М. Кобилицький, В. М. Косак, В. М. Косович, В. І. Маркін, В. Т. Нор, П. Д. Пилипенко, О. С. Яворська; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів, 2022. — 248 с. — укр.

Висвітлено основні проблеми інтерпретаційної технології в Україні та шляхи їх подолання. Досліджено історичний досвід українців у виборчих процесах до представницьких органів за часів Австро-Угорщини у кінці XIX — на початку XX ст. Проаналізовано формування послідовної практики конституційного суду як засобу забезпечення його незалежності. Увагу приділено межі повноважень органу конституційної юрисдикції з контролю за конституційністю змін Основного Закону України. Визначено правовий статус замовників туристичних послуг. Розкрито особливості реалізації права на донорство дитини в українському законодавстві. Визначено місце відкриття спадщини у відносинах спадкування з іноземним елементом. Проаналізовано законодавчі нововведення у сфері державної реєстрації господарських товариств. Досліджено нормотворчу діяльність органів міського самоврядування Львова та Кракова у другій половині XIX — початку XX ст.

Шифр НБУВ: V358859/1

6.X.561. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVIII звіт. наук.-практ. конф., 3 — 4 лют. 2022 р. Ч. 2 / ред.: В. М. Бурдін, Р. С. Шандра, І. Й. Бойко, П. Ф. Гураль, В. П. Кіселічник, М. М. Кобилицький, В. М. Косак, В. М. Косович, В. І. Маркін, В. Т. Нор, П. Д. Пилипенко, О. С. Яворська; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів, 2022. — 257 с. — укр.

Досліджено основні проблеми стягнення середнього заробітку за весь час затримки розрахунку під час звільнення працівника. Проаналізовано судовий контроль як ефективний інструмент забезпечення виконання рішень судів у соціальних спорах. Увагу приділено порядку надання земельних ділянок для будівництва і обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд в Україні. Охарактеризовано відмінність спрощеного позовного провадження від загального позовного провадження в адміністративному судочинстві України. Висвітлено проблемні аспекти складення протоколу про адміністративне правопорушення. Досліджено становлення та розвиток інституту забезпечення позову в адміністративному судочинстві України. Розглянуто основи адміністративної юстиції в Священній Римській імперії німецької нації. Проаналізовано окремі питання захисту прав дітей від злочинних ставів посягань.

Шифр НБУВ: V358859/2

6.X.562. Словник з міграційного права: для студентів юрид. ф-ту та ф-ту заоч. навчання цивіл. осіб / уклад.:

Л. Р. Налвайко, Е. П. Полешко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: ДДУВС, 2020. — 190 с. — Бібліогр.: с. 8-13. — укр.

Висвітлено питання сучасного міграційного права. Увагу приділено термінам і визначенням, які безпосередньо стосуються діяльності фахівців Державної міграційної служби України. Розкрито суть таких понять, як анкета в'їзду, аплікант, гастарбайтер, етнізація, міграція, полігромадянство.

Шифр НБУВ: ВА856826

Див. також: 6.X.556

Державне управління. Адміністративне право

6.X.563. Економіко-правові та управлінсько-технологічні ви- міри сьогодення: молодіжний погляд: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 05 листоп. 2021 р. Т. 2 / ред.: Д. О. Бочаров, В. В. Ченцов, Д. В. Приймаченко, Н. В. Архирейська, О. І. Губа, В. В. Даценко, М. В. Корнеєв, В. В. Ліпінський, Т. П. Дерев'янка, Є. В. Легеза, О. О. Марцинюк, В. М. Разживін; Університет митної справи та фінансів. — Дніпро, 2021. — 521 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто фінансові аспекти в умовах ринкового середовища. Досліджено економіко-управлінські та комунікативні процеси у цифровому суспільстві. Висвітлено проблеми соціально-економічного розвитку; питання розвитку туризму та готельно-ресторанної справи. Наведено сучасні тенденції розвитку міжнародних відносин і регіональних студій. Розглянуто історико-правові та філософські аспекти трансформації вітчизняної правової системи. Увагу приділено питанням розвитку інформаційних і транспортних технологій, міжнародної логістики.

Шифр НБУВ: В358839/2

6.X.564. Митне право Європейського Союзу: навч.-метод. посіб. Освіт. програма підгот. здобувачів вищ. освіти ступеня магістра права в Нац. ун-ті «Одес. юрид. акад.» галузь знань — 08 «Право» спец. — 081 «Право» / Г. Л. Карпенко, Н. О. Коваль, О. Є. Панфілова; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2020. — 116 с. — (Навчально-методичні посібники). — укр.

Висвітлено історію формування митних відносин на території Європи. Розглянуто функції та форми митної політики ЄС. Розкрито поняття, зміст і суть митного права ЄС. Описано основні джерела митного права ЄС. Подано інформацію про митні платежі ЄС, окремо розглянуто спеціальні митні збори. Увагу приділено правилам походження та митній вартості товарів. Висвітлено особливості митних операцій в ЄС, а також питання співробітництва ЄС і СОТ.

Шифр НБУВ: ВА855378

6.X.565. Особливості адміністративно-правового регулюван- ня у сфері авторського права / Н. П. Капітаненко // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 59-66. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Досліджено та розкрито встановлення особливостей адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права і вироблено рекомендації для його вдосконалення на основі аналізу чинного законодавства України й практики його реалізації, наукових досягнень юридичної науки. Встановлено, що сфера інтелектуальної власності, в тому числі інститут авторського права, будучи одним із базових складників інноваційного розвитку сучасної цивілізації, характеризується взаємопроникненням і поєднанням публічних і приватних інтересів. З огляду на те, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, має бути створено належне адміністративно-правове регулювання у галузі інтелектуальної власності, суть якого полягає у послідовному, результативному, нормативно-організаційному використанні адміністративно-правових засобів для забезпечення упорядкування, реалізації та захисту прав учасників правовідносин. Визначено, що зміст адміністративно-правового регулювання у сфері авторського права полягає у впорядкуванні публічних відносин у зазначеному інституті права інтелектуальної власності, зокрема шляхом встановлення прав та обов'язків учасників правовідносин за допомогою норм адміністративного права. Відповідно, в результаті реалізації правових норм виникають адміністративно-правові відносини, врегульовані нормами адміністративного права. З'ясовано, що адміністративно-правове регулювання у сфері авторського права — це цілеспрямований вплив на відносини в означеній галузі, здійснюваний за допомогою відповідних правових засобів у процесі виконання, використання та застосування адміністративно-правових норм з метою упорядкування, реалізації та захисту прав та законних інтересів суб'єктів правовідносин у сфері авторського права. Визначено, що адміністративно-правове регулювання у сфері інтелектуальної власності набуває надзвичайно важливого значення в умовах розвитку конкурентоспроможної національної економіки на основі знань та інновацій. Нормативно-правові засади авторського права потребують подальшого вдосконалення законодавства, в тому числі шляхом

його гармонізації з законодавством ЄС, виконання міжнародних договорів, ратифікованих в Україні.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.566. Генеза та сучасний стан адміністративної функції держави: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / А. М. Піляй; нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Київ, 2020. — 18 с. — укр.

Проведено комплексне дослідження адміністративно-правової функції сучасної держави, історичного розвитку адміністративної держави від поліцейської до публічно-сервісної. Здійснено періодизацію адміністративної функції держави з поділом на наступні періоди: період поліцейського типу реалізації державою своїх повноважень на українських землях (до 1917 р.), період командноадміністративного впливу держави на суспільні відносини (з 1917 до 1991 р.), трансформаційний період взаємодії між громадянами та державою у незалежній Україні (з 1991 до 2013 р.), сучасний період (з 2013 р.) — впровадженням системи управління та надання адміністративних послуг (АП) за принципом нового публічного менеджменту. Визначено ключові елементи переходу від командно-адміністративного до публічно-сервісного типу урядування. Встановлено необхідність законодавчого закріплення поняття «дискреційних повноважень», згідно якого дискреційними повноваженнями є способи реалізації публічної влади, який надає змогу суб'єкту владних повноважень обрати у конкретній ситуації між альтернативами, кожна з яких є правомірною без необхідності узгодження варіанта вибору у будь-якій формі своїх дій з іншими суб'єктами, а також визначення механізму реалізації таких повноважень в конкретних ситуаціях. Проаналізовано закордонний досвід впровадження публічно-сервісної моделі урядування у розвинених країнах. Зазначено, що публічно-сервісна держава виражається в існуванні держави-надавача послуг, головним завданням якої є забезпечення благополуччя громадян. За такою моделлю управління закріпилася назва — новий публічний менеджмент (new public management). Встановлено необхідність внесення змін до законодавства про АП щодо надання визначення по «електронних адміністративних послуг» та регламентуванню порядку їх надання. Запропоновано внести зміни до Закону України «Про адміністративні послуги», якими прописати можливість створення віддаленого робочого місця або територіального підрозділу територіальною громадою за рішенням органу місцевого самоврядування з подальшим підпорядкуванням такого віддаленого робочого місця або територіального підрозділу до найбільш підходящого Центру надання АП. Обґрунтовано необхідність прийняття єдиного адміністративного процедурного закону для забезпечення ефективного надання АП.

Шифр НБУВ: РА445382

Див. також: 6.X.569

Адміністративне право

6.X.567. Спортивне право: навч.-метод. посіб. Освіт. програма підгот. здобувачів вищ. освіти ступеня магістр права в Нац. ун-ті «Одес. юрид. акад.» галузь знань — 08 «Право» спец. — 081 «Право» / Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, О. С. Адамова, Н. С. Адаховська, В. М. Зубар, Д. О. Колодін, А. С. Колодіна, Ю. В. Кривенко, М. В. Матійко, О. В. Мельник, К. Г. Некіт, В. О. Токарева, К. І. Спасова, Ю. А. Килимник, В. С. Кучерявенко; ред.: Є. О. Харитонов; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 122, [1] с. — (Навчально-методичні посібники). — Бібліогр.: с. 115-122. — укр.

Охоплено найбільш актуальні питання сучасного законодавства зі спортивного права та практичні проблеми його застосування. Висвітлено основні особливості приватноправового регулювання відносин у галузі спорту. Окреслено сучасні тенденції розвитку законодавства в галузі спорту, його проблеми та можливі шляхи їх вирішення. Розглянуто особливості правового статусу суб'єктів спортивних правовідносин — спортсменів, спортивних суддів, тренерів, спортивних агентів, спортивних менеджерів, спортивних лікарів, спортивних команд, спортивних клубів і федерацій (асоціацій). Описано порядок вирішення конфліктів і суперечок у спорті, процедури притягнення до відповідальності за спортивні правопорушення.

Шифр НБУВ: ВА855380

Державний апарат управління

6.X.568. Види публічного адміністрування: монографія: [в 2 т.]. Т. 1 / Є. О. Жукова; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Б. м., 2021. — 211 с. — Бібліогр.: с. 175-211. — укр.

Розкрито концептуальні проблеми публічного адміністрування у сучасних умовах державотворення. Досліджено правову природу публічного адміністрування як правового і цивілізаційного феномену, з'ясовано особливості формування поняття публічного адміністрування у правничих науках. Розкрито суть теоретичних

підходить до розгляду феномена державного управління. Сформульовано поняття та особливості публічного адміністрування. Зосереджено увагу на праксеологічних та аксіологічно-інструментальних аспектах публічного адміністрування. Визначено суть і структуру видів публічного адміністрування. Запропоновано класифікацію видів публічного адміністрування та надано їх характеристику.

Шифр НБУВ: В358851/1

6.X.569. Публічне управління для сталого розвитку: виклики та перспективи на національному та місцевому рівнях: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 27 – 28 трав. 2021 р. / ред.: С. Ф. Марова, А. О. Чечель, О. В. Балуєва, В. І. Токарева, М. І. Зелінська, Д. Л. Тарасенко, Є. В. Хлобистов, Р. Abesadze, В. Г. Горник, О. П. Павленко; Донецький держ. ун-т управління, Національне агентство України з питань держ. служби, Маріупольська міська рада, Громадське об'єднання «Фонд розвитку Маріуполя», Громадське об'єднання «Центр адаптивного лідерства та територіального розвитку», Нац. ун-т «Кієво-Могилянська академія», Таврійський нац. ун-т імені В. І. Вернадського, Одеський держ. екол. ун-т, Wilsza szkoia ekonomiczno-humanistyczna, Paata Gugushvili Institute of Economics of Ivane Javakishvili, Tbilisi State University. – Маріуполь: Халіков Р. Р., 2021. – 279 с. – укр.

Розглянуто сучасні виклики у процесі взаємодії держави та громадянського суспільства в умовах децентралізації. Висвітлено окремі аспекти застосування норм Закону України «Про доступ до публічної інформації» в частині реалізації права громадян на безпечне для життя та здоров'я навколишнє природне середовище. Досліджено питання правового забезпечення наближення законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Проаналізовано фактори впливу на ефективність взаємовідносин держави та громадянського суспільства. Розглянуто сучасні світові тенденції розвитку систем державного управління. Описано особливості державного управління в країнах Європейського Союзу в умовах сталого розвитку. Увагу приділено законодавчим механізмам цифрового розвитку публічного управління в Україні. Розкрито роль органів місцевого самоврядування у забезпеченні національної безпеки. Акцентовано на консенсусній взаємодії владних еліт та етнічних спільнот України у формуванні та реалізації державної етнополітики. Визначено місце публічного управління в реалізації концепції сталого розвитку. Розглянуто економічну складову медичних досліджень у контексті формування умов сталого розвитку. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку систем управління персоналом у світі й Україні. Висвітлено проблематику здійснення митного контролю в контексті визначення країни походження товарів. Розглянуто окремі аспекти стратегії сталого розвитку митної політики. Увагу приділено простору бібліотек у порядку денному ООН у сфері сталого розвитку на період до 2030 р.

Шифр НБУВ: ВА855717

6.X.570. Формування потенціалу державної служби України в умовах аксіологічного транзиту: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.03 / О. А. Багрін; Національна академія державного управління при Президентові України. – Дніпро, 2020. – 20 с. – укр.

Увагу приділено дослідженню теоретичних засад і розробці пропозицій щодо формування потенціалу державної служби України в умовах аксіологічного транзиту. Охарактеризовано перспективи розвитку професійного потенціалу державних службовців, вироблено напрями формування потенціалу державної служби в умовах аксіологічного транзиту. Запропоновано систему підтримки формування потенціалу державної служби. Розроблено структурно-логічну схему розвитку професійного потенціалу державних службовців, систему підтримки розвитку професійного потенціалу. Визначено індикатори, за допомогою яких можна простежити за ефективністю процесу розвитку професійного потенціалу державних службовців. Розроблено модель і проєкт Концепції формування потенціалу державної служби в умовах аксіологічного транзиту, визначено рівні та перехідні (проміжні) стани сформованості потенціалу.

Шифр НБУВ: РА446751

Див. також: 6.Ч.793

Органи державного управління

6.X.571. Адміністративно-правове забезпечення громадського контролю за діяльністю органів публічної влади: монографія / Ю. М. Ніронка; «Науково-дослідний інститут публічного права», приватна установа. – Одеса: Фенікс, 2021. – 151, [2] с. – Бібліогр.: с. 132-151. – укр.

З'ясовано суть, ознаки і особливості здійснення адміністративно-правового забезпечення громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування. Розкрито ключові напрями зі створення за допомогою адміністративно-правового інструментарію сприятливих умов щодо реалізації інститутами громадянського суспільства контролю за ефективністю публічної діяльності. Акцентовано, що на конституційному рівні закріплено базовий принцип народовлад-

дя, згідно з яким український народ визнається носієм суверенітету та єдиним джерелом влади на території нашої країни. Громадяни особисто виражають свою волю через вибори, референдуми, мирні зібрання, а також формують представницькі органи державної влади та органи місцевого самоврядування. Зазначено, що ці процеси набувають завершених обрисів шляхом періодичного укомплектування системи виконавчої влади центрального, регіонального і місцевого рівнів, вимагають від інститутів громадянського суспільства здійснення постійного контролю за діяльністю всієї публічної влади. Розкрито, що громадський контроль слугує важливою складовою народовладдя, уособлює безперервність здійснення волі громадян у найголовніших сферах державного та суспільного життя, створює стійкий фундамент втілення у практичну площину верховенства права й законності шляхом формування дієвих механізмів громадського моніторингу, перевірки та оцінювання публічної діяльності.

Шифр НБУВ: ВА855166

6.X.572. Право на службу в органах місцевого самоврядування: адміністративно-правова характеристика / К. А. Гусейнов // Держава та регіони. Сер. Право. – 2021. – № 2. – С. 44-48. – Бібліогр.: 6 назв. – укр.

Право на службу в органах місцевого самоврядування є одним з найважливіших конституційних прав громадян України. Зазначено, що в Конституції України 1996 р. воно згадується не само по собі, а у взаємозв'язку з принципом рівності. Питання публічної служби, служби в органах місцевого самоврядування, інші питання часто стоять у центрі уваги фахівців з адміністративного права. Водночас не так часто відомі вчені-адміністративісти звертаються до питань людиноцентристського характеру. З метою ліквідації цієї прогалини варто звернути увагу також і на те, як з адміністративно-правової точки зору можна охарактеризувати право на службу в органах місцевого самоврядування. Мета роботи – надати адміністративно-правову характеристику права на службу в органах місцевого самоврядування. Адміністративно-правові засади реалізації права на службу в органах місцевого самоврядування досліджено з огляду на те, що структура суб'єктивних прав в українській юридичній літературі традиційно розглядається як єдність об'єкта права, суб'єктів права та змісту права. Сформульовано пропозицію під час окреслення змісту права на службу в органах місцевого самоврядування обрати детальний підхід, який передбачає визначення цього змісту через перерахування груп конкретних правомочностей, які це право надає. Доведено, що наявні у сучасній юридичній літературі визначення суб'єктів аналізованого права слід удосконалити шляхом: більшої конкретизації (зокрема додати кілька основних вимог до суб'єктів); відмови від прикметника «недискримінаційний» і попри позитивний зміст, він несе вказівку на дискримінацію; підкреслення відсутності дискримінаційних цenzів та водночас євроінтеграційних прагнень України шляхом посилення на практично повну відповідність вимог встановленим галузевим законодавством України у цій частині стандартам ЄС. Рекомендовано нормативні положення щодо суб'єктів права на службу в органах місцевого самоврядування у чинному законодавстві переформулювати таким чином, щоб викласти недискримінаційні цени з застосуванням позитивного підходу до їх формування, а саме закріпити, хто може бути службовцем місцевого самоврядування, а хто не може займати посади в органах місцевого самоврядування, оскільки частка «не» несе негативне навантаження.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.573. Реінжиніринг адміністративно-управлінських процесів як інструмент удосконалення діяльності органів місцевого самоврядування: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / Н. І. Костенюк; Класичний приватний університет. – Запоріжжя, 2020. – 20 с.: рис. – укр.

Обґрунтовано концептуальні засади реінжинірингу адміністративно-управлінських процесів органів місцевого самоврядування на підставі використання сучасних інформаційних технологій і інформаційного забезпечення в місцевому самоврядуванні для підвищення відповідальності органів місцевого самоврядування та посадових осіб. Систематизовано розуміння адміністративно-управлінського процесу в галузі державного управління та існуючі методології реінжинірингу адміністративно-управлінських процесів. Виокремлено характерні риси адміністративно-управлінського процесу й основні теорії, які покладено в основу застосування реінжинірингу адміністративно-управлінських процесів органів місцевого самоврядування у вітчизняній практиці. Подано авторське визначення поняття «адміністративно-управлінський процес», «реінжиніринг адміністративно-управлінських процесів органів місцевого самоврядування». Сформульовано загальні напрями запровадження реінжинірингу в органах місцевого самоврядування. Визначено основні складові моделювання діяльності органів місцевого самоврядування із застосуванням реінжинірингу. Запропоновано модель діяльності органу місцевого самоврядування на основі реінжинірингу адміністративно-управлінських процесів.

Шифр НБУВ: РА447003

6.X.574. Розбудова системи ресурсного забезпечення регіонів України в умовах децентралізації: концептуальні засади:

автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01 / К. Г. Войтович; Національна академія державного управління при Президентові України. — Одеса, 2021. — 20 с.: рис. — укр.

Обґрунтовано шляхи розвитку системи ресурсного забезпечення регіонів України та розроблено практичні рекомендації для визначення оптимальної траєкторії трансформаційних перетворень цієї системи в умовах децентралізації. Вивчено внесок науковців щодо удосконалення сучасних систем управління бюджетами як фінансової основи ресурсів регіону. Проаналізовано її сучасний стан в Україні. Визначено проблемні аспекти кожного структурного компоненту та взаємозв'язків між ними. Окреслено, ґрунтуючись на аналізі історії становлення вітчизняної системи, основні характерні риси кожного етапу. Виокремлено суттєві ознаки ключової системної дефініції, на основі уточнення сучасного змісту поняття «регіон», а також синтезу понять «регіональне зростання — регіональний розвиток», надано її актуальне визначення. Побудовано теоретичну платформу, що містить нову, формульно версифіковану концепцію розподілу міжбюджетних трансфертів, засновану на узгодженні ресурсних інтересів носіїв та яка робить можливим подолання когнітивних властивостей системи ресурсного забезпечення в умовах переходу від регуляторної до децентралізованої системи регіонального управління. Сформульовано у форматі модельної дескрипції підходи до комплексного оцінювання ефективності розподілу міжбюджетних трансфертів, яка заснована на статичному компоненті їх нормативної номенклатури та динамічному компоненті їх середньої трирічної частки в загальному обсязі трансфертів.

Шифр НБУВ: РА448431

6.X.575. Служба в органах місцевого самоврядування: адміністративно-законодавче регулювання / В. І. Пилипів, О. В. Тильчик // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 76-81. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз законів України, у яких йдеться про службу в органах місцевого самоврядування. Враховуючи значний обсяг положень законів, якими здійснюється адміністративно-правове регулювання службових правовідносин в органах місцевого самоврядування, слід на початку роботи запропонувати розподілити їх на дві групи. Перша група містить закони, які містять адміністративні норми про службу в органах місцевого самоврядування. До цієї групи насамперед варто віднести: Закон України «Про службу в органах місцевого самоврядування» від 07 червня 2001 р.; Кодекс адміністративного судочинства України; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р.; Закон України «Про столицю України — місто-герой Київ» від 15 січня 1999 р.; Закон України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. За підсумками стислого аналізу Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р. слід рекомендувати внести до нього наступні зміни та доповнення: Доповнити закон статтею 51 наступного змісту: «Стаття 51. Служба в органах місцевого самоврядування — громадяни України, які відповідають умовам, встановленим чинним законодавством, мають право на службу в органах місцевого самоврядування, служба в органах місцевого самоврядування є видом публічної служби та регламентується актами чинного законодавства України для осіб, що займають виборні або адміністративні посади в органах місцевого самоврядування». Таким чином, слід запропонувати викласти абзац «державний орган» частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 р. у наступній редакції: «орган публічної влади — орган державної влади, в тому числі колегіальний державний орган, орган місцевого самоврядування, інший суб'єкт публічного права, незалежно від наявності статусу юридичної особи, якому згідно із законодавством надано повноваження здійснювати від імені держави владні управлінські функції, юрисдикція якого поширюється на всю територію України або на окрему адміністративно-територіальну одиницю».

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.576. Території пріоритетного розвитку як інструмент вирішення соціально-економічних проблем Донецької та Луганської областей: монографія / В. А. Устименко, О. Р. Зельдіна, О. Ю. Гостева, В. В. Гришко; ред.: О. Р. Зельдіна; НАН України, Ін-т економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова. — Київ: Ін-т екон.-прав. дослідж. ім. В. К. Макутова НАН України, 2021. — 102 с. — Бібліогр.: с. 48-50. — укр.

Розглянуто законодавство України, на основі якого здійснювалась господарська діяльність на територіях пріоритетного розвитку в Україні у 1998 — 2005 рр. Проаналізовано особливості управління, пільги та гарантії для інвесторів на територіях пріоритетного розвитку. Обґрунтовано доцільність оновлення законодавства України щодо територій пріоритетного розвитку з метою застосування даного режиму господарювання для залучення інвесторів та вирішення соціально-економічних проблем Донецької та Луганської обл. на сучасному етапі. Проаналізовано проект Закону України «Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на територіях пріоритетного розвитку в Донецькій та Луганській областях», який підготовлено авторським колективом.

Шифр НБУВ: ВА855850

6.X.577. Формування регіональної системи підтримки проєктів місцевого розвитку: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.04 / Є. Г. Удод; Національна академія державного управління при Президентові України. — Дніпро, 2020. — 21 с.: рис. — укр.

Обґрунтовано комплекс концептуальних положень щодо формування регіональної системи підтримки проєктів місцевого розвитку в Україні, розроблено методико-технологічне забезпечення процесів її функціонування та постійного вдосконалення. Покращено понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, зокрема запропоновано операціональні моделі визначення поняття «система підтримки проєктів місцевого розвитку». Здійснено процесне моделювання регіональної системи підтримки проєктів місцевого розвитку на основі високорівневої моделі інтегрованої системи управління якістю за ISO 18091, де результативність процесів управління проєктами, програмами, портфелями забезпечується реалізацією процесів управління якістю за ISO 9001. Ключові процеси підтримання та мережева взаємодія із ресурсними центрами розвитку громад і територіальними проєктивними офісами здійснюються із використанням платформи для формування спільнот практики. Обґрунтовано механізм підтримки проєктів і програм розвитку специфічних територій регіону, який надає змогу визначити портфель проєктів і програм трансформації на основі порівняльного аналізу подібних за профілем моностві в інших країнах. Запропоновано підхід до оцінювання успішності процесів реалізації проєктів і програм місцевого розвитку на основі адаптування інструментарію «Структурування функцій якості», який надає можливість забезпечити якість планування у поєднанні з якістю оцінювання.

Шифр НБУВ: РА446781

6.X.578. X Всеукраїнська науково-практична конференція «Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні» з виданням електронного збірника матеріалів (в форматі pdf), 7 грудня 2021 року, м. Хмельницький / Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, Національна академія правових наук України. — Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права ім. Леоніда Юзькова, 2021. — 102 с.: рис., табл. — укр.

Наведено результати досліджень, присвячених конституційно-правовим засадам місцевого самоврядування, проблемам реформування територіальної організації влади в Україні, впровадженню принципів ефективного врядування. Розглянуто особливості правового регулювання делегування повноважень органів виконавчої влади органам місцевого самоврядування. Увагу приділено нормативно-правовому врегулюванню конституційно-правових форм політичної активності громадян, що реалізуються за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. Розкрито вплив морально-етичних чинників працівників на ефективність роботи в органах публічного управління. Досліджено особливості формування організаційної культури закладів вищої освіти комунальної форми власності. Висвітлено проблеми судового контролю за правомірністю нормативно-правових актів органів місцевого самоврядування.

Шифр НБУВ: ВА856695

Див. також: 6.У.289

Адміністративна юстиція

6.X.579. Адміністративний процес України: підручник / В. М. Висоцький, С. С. Гнатюк, К. А. Гурковська, М. П. Гурковський, А. Б. Гришук, Н. І. Дідик, Д. І. Йосифович, О. Б. Мороз, Ю. С. Назар, Ю. А. Хатнюк, О. Л. Хитра, В. В. Серета; ред.: Д. І. Йосифович; Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. — 499 с. — Бібліогр.: с. 489-498. — укр.

Розкрито зміст, завдання, принципи і структуру адміністративного процесу. Зосереджено увагу на підходах до розуміння поняття адміністративного процесу у вітчизняній адміністративно-правовій теорії, видів та джерел доказів, а також особливостей процесу доказування в адміністративному процесі. Розглянуто завдання, принципи і стадії провадження у справах про адміністративні правопорушення. Надано характеристику стадій нормотворчого, реєстраційного та дозвільного проваджень, а також проваджень за скаргами фізичних і юридичних осіб, визначено їх зміст і особливості. Висвітлено загальні положення адміністративного судочинства та зміст його стадій. Сформульовано основні ідеї реформування адміністративного процесуального права в умовах інтеграції України в Європейський простір.

Шифр НБУВ: ВА856850

6.X.580. Адміністративно-правові засади запобігання і протидії корупції у системі державної служби України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Ю. В. Дем'ячук; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь, 2020. — 38 с. — укр.

Викладено результати одного з перших в українській правовій науці досліджень, у якому вирішено наукову проблему формування доктринальних засад запобігання і протидії корупції в

системі державної служби України. Наведено авторське визначення корупції, виділено ознаки корупції у сфері державної служби. Виокремлено історичні етапи генезису запобігання та протидії корупції в системі державної служби України відповідно до двох історичних періодів розвитку держави. Доведено, що комплексне обґрунтування запобігання і протидії корупції в системі державної служби України потребує виокремлення комплексної галузі права — «Антикорупційного права», запропоновано структуру зазначеної галузі. Акцентовано увагу на тому, що інформаційне забезпечення організації запобігання та протидії корупції в системі державної служби України складається із системи нормативно-правової бази, контрольно-інформаційного програмного забезпечення, типових стандартів документів (декларація), розміщення несекретних інформаційних ресурсів. Метою інформаційного забезпечення є систематизація наявних ресурсів, уніфікація існуючих інформаційних ресурсів, швидкість оброблення інформації, стандартизація інформаційних даних, захист від несанкціонованого доступу, спрощення та систематичність контролю, гнучкість і швидке реагування при одержанні інформації, зменшення помилок і непорозумінь у наявних інформаційних базах. Розроблено стратегічну модель запобігання та протидії корупції в системі державної служби України.

Шифр НБУВ: РА446733

6.Х.581. Теоретико-методологічні засади адміністративно-правового забезпечення пожежної безпеки в лісах України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / О. В. Гулак; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. — Київ, 2020. — 45 с. — укр.

Досліджено організаційні засади забезпечення пожежної безпеки (ПБ) в лісах України через комплексну систему взаємопов'язаних практичних заходів, які представлено у вигляді двох груп: запобігальні безпекові заходи та фактичні безпекові заходи. Адміністративну відповідальність за порушення правил ПБ в лісах розглянуто як окрему складову підінституту адміністративної відповідальності за порушення норм лісового законодавства. Уточнено понятійно-категоріальний апарат у сфері адміністративно-правового забезпечення (АПЗ) ПБ в лісах. АПЗ ПБ в лісах окреслено як складову окремого інституту особливої частини адміністративного права. Сформовано власну систематизацію органів публічної влади у сфері забезпечення ПБ в лісах, до яких віднесено органи загальної компетенції та органи спеціальної компетенції. Найбільш актуальними та вагомими, у розрізі дослідження, є наукові розвідки проблематики забезпечення ПБ в лісах на радіаційно-ураженій території через аварію на ЧАЕС. Проаналізовано наукові підходи щодо доцільності застосування «інтегрованого управління вогнем в природних екосистемах». Виокремлено комплекс основних проблемних аспектів у контексті забезпечення ефективності ПБ в лісових масивах. Запропоновано розроблення та прийняття низки нормативно-правових актів з метою удосконалення АПЗ ПБ в лісах та внесення змін до системи чинного вітчизняного законодавства.

Шифр НБУВ: РА445381

6.Х.582. Ціннісно-пріоритетна основа адміністративного судочинства в Україні / О. В. Капинос, О. В. Тильчик // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 49-58. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Здійснено комплексне дослідження цінностей, пріоритетів та принципів адміністративного судочинства в Україні. Зазначено, що цілі, завдання і функції адміністративного судочинства, як і цілі, завдання, функції самої судової системи, повинні бути спрямовані на створення сприятливих умов життя суспільства і громадян, забезпечення і здійснення їх правового захисту. Вказано, що адміністративне судочинство має виконувати функцію правосуддя, а також контрольно-наглядову функцію (функцію нормоконтролю) у сфері дії органів публічної влади. Адміністративне судочинство здатне також покращувати законотворчий процес, оскільки виявлені судовою практикою вади нормативно-правових актів, прогалини, протиріччя між іншими нормами та інші недоліки, встановлені судовою практикою, повинні бути негайно використані законодавцем для належного виконання. Обґрунтовано пов'язані між собою функції адміністративного судочинства: функцію здійснення правосуддя (суди загальної юрисдикції, спеціальні адміністративні суди повинні вирішувати адміністративно-правові спори, що виникають у сфері публічного управління; контрольно-наглядову функцію у сфері організації та дії органів публічної влади, посадових осіб, державних службовців; функцію здійснення адміністративної нормотворчості, тобто адміністративне судочинство, може і повинно покращувати нормотворчий процес органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (підвищувати юридичну якість адміністративних актів), а суди, які здійснюють правосуддя в адміністративних справах, своєю діяльністю повинні запобігати порушенню законодавства; функцію нормоконтролю, тобто адміністративне судочинство є процесуально-правовою формою судової діяльності, спрямованою на виявлення в системі законодавства незаконних правових актів; функцію забезпечення режиму законності в галузі формування та здійснення державного управління та місцевого самоврядування; функцію застосування правових норм, що встановлюють право людини і громадянина на

судовий захист від дій (бездіяльності) і незаконних рішень органів публічної влади та їх посадових осіб; функцію тлумачення адміністративно-правових норм; функцію формування органів адміністративної юстиції у країні. Наголошено, що принципами є основоположні засади і керівні ідеї, які повинні пронизувати всі правові норми та інститути, що визначають таку побудову і функціонування адміністративного судочинства, яке забезпечувало б винесення законного і обґрунтованого рішення. Визначено, що у принципах адміністративного судочинства повинні бути зосереджені погляди на характер і зміст судочинства з розгляду і вирішення адміністративно-правових спорів, принципи повинні бути тісно взаємопов'язані між собою, утворюючи єдину логічну систему, порушення одного принципу призведе до порушення іншого або всього ланцюга принципів, а в поєднанні принципи забезпечують найкращим чином ретельний розгляд справи, встановлення судової істини і винесення обґрунтованого рішення.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

Управління у сфері адміністративно-політичної діяльності держави

6.Х.583. Вогнева підготовка правоохоронця: навч. посіб. / І. Т. Скрипченко, О. Т. Скрипченко, К. А. Маркечко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 166 с.: іл., рис. — Бібліогр.: с. 163-166. — укр.

Навчальний посібник «Вогнева підготовка правоохоронця» розрахований для науково-педагогічних працівників та здобувачів, які навчаються за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» у закладах вищої освіти зі специфічними умовами навчання. До навчального посібника включено питання: роль та місце «Вогневої підготовки» в системі професійної підготовки правоохоронця, характеристика зброї, яка дозволена у використанні в охоронній діяльності, основи балістики, правила безпеки при поводженні зі зброєю, правові підстави та порядок застосування і використання зброї правоохоронцем згідно Закону України «Про охорону діяльності». Надано посадову інструкцію охоронця, представлено методичку тренування охоронця з вогневої підготовки з урахуванням різних видів підготовки, використання страйкболу, пейнтболу та мультимедійних тирів в системі професійної підготовки правоохоронця. Описано правила надання домедичної допомоги при застосуванні вогнепальної та травматичної зброї. Наведено термінологічний словник, який надасть змогу тим, хто опановує дану дисципліну, з'ясувати специфіку вогневої підготовки.

Шифр НБУВ: ВА856520

6.Х.584. Митне право: навч.-метод. посіб. Освіт. програма підгот. здобувачів вищ. освіти ступеня бакалавра в Нац. ун-ті «Одес. юрид. акад.» галузь знань — 08 «Право», спец. — 081 «Право» / Б. А. Кормич, Н. О. Коваль; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 130 с.: табл. — (Навчально-методичні посібники). — укр.

Розкрито поняття, предмет, метод митного права та його місце в системі права України. Розглянуто структуру, класифікацію, а також види суб'єктів митних правовідносин. Увагу приділено питанням митно-тарифного регулювання. Наведено опис основних і завершуваних митних режимів, економічних митних режимів. Висвітлено поняття, місце та терміни здійснення митного оформлення. Подано інформацію про митний контроль, його види та форми. Розглянуто особливості переміщення товарів через митний кордон громадянами. Висвітлено питання відповідальності за порушення митних правил.

Шифр НБУВ: ВА855371

6.Х.585. Організація діяльності дільничних офіцерів поліції: навч. посіб. [для викл. вищ. навч. закл., науковців, аспірантів, курсантів і студентів, поліцейських, працівників ін. органів викон. влади] / І. С. Дрок, В. П. Мороз; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Біла К. О., 2022. — 247 с. — Бібліогр.: с. 242-247. — укр.

Розкрито особливості організації та визначено організаційно-правові засади діяльності дільничних офіцерів поліції. Акцентовано увагу на окремих напрямках діяльності дільничного офіцера поліції, зокрема щодо розгляду звернень громадян, участі в провадженні у справах про адміністративні правопорушення, профілактичної діяльності, здійснення контролю за дотриманням фізичними та юридичними особами правил дозвільної системи, здійснення контрольних повноважень за дотриманням правил дорожнього руху, взаємодії дільничного офіцера поліції з іншими органами та підрозділами Національної поліції України, підприємствами, установами, організаціями всіх форм власності, а також громадськістю. Особливо визначено особливості застосування дільничним офіцером поліції заходів для запобігання та протидії домашньому насильству та його припинення. Проаналізовано навчання в системі службової підготовки та самопідготовки дільничного офіцера поліції, як запоруку підтримання його професійного рівня.

Шифр НБУВ: ВА856285

6.X.586. Особливості виявлення та розслідування підрозділами національної поліції України розкрадання лісодеревини: монографія / О. А. Шляховський, В. Л. Ортинський, О. М. Гумін, В. П. Кушніт, Р. Р. Романенко, І. І. Циліорик; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Львівська політехніка, 2022. — 167 с. — Бібліогр.: с. 153-167. — укр.

Досліджено актуальні питання виявлення та розслідування підрозділами Національної поліції України розкрадання лісодеревини для одержання криміналістично важливої інформації про подію кримінального правопорушення, про підозрювану особу та обставини вчинення розкрадання лісодеревини, що надасть змогу правильно розв'язати завдання кримінального провадження. Проаналізовано сучасний стан, ознаки та динаміку розкрадання лісодеревини, а також розроблено заходи щодо протидії цьому суспільно негативному явищу. Охарактеризовано організаційно-тактичні особливості розслідування розкрадання лісодеревини. Запропоновано профілактику розкрадань лісодеревини оперативними підрозділами Національної поліції України. Розглянуто особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розкрадання лісодеревини.

Шифр НБУВ: ВА856243

6.X.587. Пріоритетні проблеми роботи митних органів України в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції / О. В. Юринець // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 1. — С. 96-103. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Обґрунтовано актуальність і нагальність вирішення пріоритетних проблем у роботі митних органів України задля активізації процесів європейської та євроатлантичної інтеграції. Ідентифіковано та комплексно досліджено існуючі проблеми у митній сфері за національним і міжнародним вимірами. Доведено невідкладність ліквідації митних перешкод при здійсненні експортно-імпортної діяльності в умовах європейської та євроатлантичної інтеграції шляхом аналогового порівняння параметрів роботи вітчизняних і зарубіжних митних органів. На підставі одержаних результатів окреслено пріоритетні напрями вдосконалення митних процедур задля активізації євроінтеграційних процесів.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.X.588. Про деякі напрями діяльності, що стосується національної безпеки України / О. Г. Колб, Н. Г. Бендовський // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 82-87. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Визначено обов'язки власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу, що стосуються засудження до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, а також доведено їх взаємозв'язок з відповідними напрямами щодо забезпечення національної безпеки та запропоновано науково обґрунтовані заходи, спрямовані на вирішення зазначеної проблематики. Поклавши на суб'єкта пробації, зокрема підприємства, установи, організації або уповноваженого органу, обов'язки щодо засуджених до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю (ст. 32 КВК), законодавець створив і відповідні правові гарантії їх реалізації (у виді запобігання корупційним та іншим ризикам, включаючи й ті, що пов'язані з посяганням на основи національної безпеки) та забезпечення останніх (у виді правових наслідків їх невиконання), що важливо враховувати під час визначення ефективності діяльності уповноважених органів пробації з цих питань, а також у контексті реалізації ними системних заходів, спрямованих на забезпечення національної безпеки України. Зокрема, під час пред'явлення вимоги до власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу про надання відповідних документів щодо особи засудженого до покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, мають дотримуватися як принципів діяльності органів пробації, так і загальних вимог, що є необхідними при здійсненні діловодства з тих чи інших питань. Враховуючи зміни, що внесені у діюче на цей час кримінально-виконавче законодавство України, та гуманізацію процедури виконання покарань в останні роки, а також необхідність наукового супроводу реалізації у сфері виконання покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися відповідною діяльністю, прийнятих державних програм, у тому числі у сфері основ національної безпеки, відзначено, що дана наукова робота є актуальною та такою, що має теоретичне і практичне значення.

Шифр НБУВ: Ж23244:пр.

6.X.589. Розвиток митного контролю в системі фінансової безпеки держави: монографія / Ю. С. Костишин, О. М. Петрук, Н. Г. Виговська; Державний університет «Житомирська політехніка». — Житомир: Рута, 2021. — 244 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 196-218. — укр.

Роботу присвячено комплексному дослідженню, поглибленню теоретичних засад, розширенню методичного інструментарію та формуванню організаційних положень щодо розвитку митного контролю у системі фінансової безпеки держави. У роботі сформульовано висновки та рекомендації, спрямовані на удосконалення функціонування механізму митного контролю як інстру-

мента забезпечення фінансової безпеки держави. Розроблено модернізовану концепцію митного контролю в системі фінансової безпеки на основі принципу безперервності, елементами якої є електронне декларування; розвинута митна інфраструктура; сучасні інструменти та методи здійснення митного контролю. З монографією варто ознайомитись науковцям, студентам та працівникам Державної митної служби та Державної податкової служби, а також іншим особам, що цікавляться питаннями митного контролю й фінансової безпеки. Монографія буде корисною при вивченні окремих навчальних курсів; «Державний фінансовий контроль», «Податкова система», «Фінанси» тощо.

Шифр НБУВ: ВА856171

6.X.590. Розвиток митної інфраструктури на українсько-польському кордоні в умовах інтернаціоналізації бізнесу / М. Є. Адамів, М. В. Руда // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 140-148. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Обґрунтовано актуальність розвитку митної інфраструктури на українсько-польському кордоні в умовах інтернаціоналізації бізнесу. Проаналізовано стан і тенденції розвитку міжнародної торговельної співпраці України та Польщі. Ідентифіковано стратегічно важливі пункти пропуску на українсько-польському кордоні та охарактеризовано пріоритетні напрями розвитку митної інфраструктури обраних пунктів пропуску. Акцентовано увагу на важливості поширення практики будівництва нових пунктів пропуску, зокрема спільного контролю.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.X.591. Роль правоохоронних органів у забезпеченні прав людини: теоретико-правовий аспект / К. В. Громошенко, Я. О. Тицька // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 120-125. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Визначено роль правоохоронних органів у забезпеченні прав людини. Звернуто увагу на те, що саме правоохоронні органи утворюють систему, що є ядром організаційного забезпечення реалізації конституційних прав і свобод людини. Як підтвердження даної тези наведено норми чинного законодавства, котрі визначають основні напрями діяльності правоохоронних органів щодо забезпечення прав і свобод людини та громадянина. Ґрунтовно розглянуто питання про зміст поняття «правоохоронні органи». Проаналізовано основні підходи до даного поняття в наукових колах, а також з позиції законодавця. Сформовано висновок, що незважаючи на те, що поняття «правоохоронні органи» є одним із найживіших термінів у праві, в юридичній літературі та в законодавчій площині не сформувався чітке уявлення про зміст цієї категорії. Запропоновано теоретико-правовий аналіз механізму забезпечення прав і свобод людини в діяльності правоохоронних органів, котрий можна уявити в вигляді двох підсистем: системи охорони і системи захисту. Здійснено аналіз сучасного стану роботи правоохоронних органів, окреслено основні проблеми у роботі правоохоронних органів щодо захисту прав людини та громадянина. Надано конкретні пропозиції та рекомендації відносно вдосконалення механізму захисту прав людини та громадянина правоохоронними органами. Окреслено основні тенденції подальших наукових пошуків у сфері забезпечення прав людини правоохоронними органами.

Шифр НБУВ: Ж23244:пр.

6.X.592. Служба безпеки України як складова системи протидії організованій злочинності та корупції: монографія / Ю. Р. Гавдюк, І. М. Гриненко, Ю. В. Луценко, В. В. Малюк, Г. В. Новицький, В. В. Пивоваров, А. М. Черняк, Л. І. Шербіна; ред.: Г. В. Новицький; Служба безпеки України, Національна академія Служби безпеки України. — Київ: НА СБУ, 2021. — 143 с. — укр.

Проаналізовано феномени організованої злочинності та корупції як загрози національній безпеці України у соціальній, інформаційній, економічній, політичній та інших сферах. Розкрито рівень та динаміку їх поширення, висвітлено проблеми моніторингу та прогнозування таких загроз. Досліджено також мімікрію організованої злочинності та корупції, зазначено роль, місце та організаційні засади участі СБ України в системі боротьби з цими явищами. Окреслено характеристику загроз національній безпеці України з боку організованої злочинності та корупції. Проаналізовано рівень і динаміку поширення організованої злочинності та корупції в Україні. Визначено глобалізацію як чинник, що сприяє поширенню організованої злочинності та корупції. Встановлено прояви та причини поширення організованої злочинності й корупції в умовах гібридної війни.

Шифр НБУВ: ВА856851

6.X.593. Спеціальна техніка в правоохоронній діяльності: навч. посіб. / Ю. П. Синиціна, С. О. Прокопов, Е. В. Рижков; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 243 с.: рис., табл. — укр.

Навчальний посібник призначено для вивчення дисципліни «Спеціальна техніка в правоохоронній діяльності». Зміст навчального посібника розроблено відповідно до вимог навчальної програми дисципліни та робочої навчальної програми вивчення дисципліни. Передбачено одержання слухачами сукупності

теоретичних та практичних знань, навичок і вмінь щодо правових підстав застосування спецзасобів, законодавчої класифікації спецзасобів, засвоєння правил застосування засобів та приладів спеціальної техніки. За кожну тему передбачено контрольні запитання та надано загальний перелік використаних джерел. Розраховано на курсантів та здобувачів вищої освіти.

Шифр НБУВ: ВА856519

6.Х.594. Сутність адміністративно-правового статусу працівників Національної поліції в Україні / М. С. Небеська // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 72-75. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Висвітлено питання правового статусу працівників Національної поліції України в частині адміністративно-правового аспекту. Проаналізовано суть та особливості адміністративно-правового статусу і нормативно-правове регулювання діяльності Національної поліції. Увагу приділено аналізу понять «статус», «правовий статус», «адміністративно-правовий статус». Проведено порівняльний аналіз понять «адміністративно-правовий статус органу державної влади та «адміністративно-правовий статус Національної поліції України», висвітлено основні складові елементи та надано їх характеристику. Увагу приділено тому аспекту, що адміністративно-правовий статус Національної поліції визначає її ієрархічне становище в системі органів публічної влади, яке характеризується сукупністю її адміністративних прав та обов'язків, однак саме поняття розглядається в контексті місця Національної поліції в системі МВС України. За результатами всебічного дослідження точок зору різних науковців стосовно обраної проблематики автор надає визначення адміністративно-правового статусу працівника Національної поліції України, яке необхідно розуміти як врегульовану адміністративно-правовими нормами систему взаємопов'язаних елементів, що характеризує правове становище працівника поліції у правовідносинах з різними державними органами та визнає його як суб'єкта державно-владних повноважень. Виокремлено основні складники та структурні елементи адміністративно-правового статусу працівника поліції, які визначають фактичне становище в системі правовідносин, що виникають у професійній діяльності посадових осіб і характеризують його як учасника адміністративних правовідносин та як суб'єкта державно-владних повноважень, що своєю чергою надає можливість реалізувати адміністративні права й обов'язки як службовця органів Національної поліції України. Проаналізовано основні зміни у національному законодавстві та окрему увагу приділено нормативно-правовому регулюванню діяльності Національної поліції. Висвітлено положення Закону України «Про Національну поліцію» від 02.07.2015 р., які сприяли утворенню у нашій державі нового правоохоронного органу, що покликаний забезпечити публічну безпеку і порядок, права і свободи людини, інтереси суспільства і держави.

Шифр НБУВ: Ж23244:пр.

Див. також: 6.Ц.673, 6.Ц.677, 6.Ц.680

Правове регулювання господарства

6.Х.595. Економіка та право: глобальна трансформація: міжнар. колект. монографія / О. В. Безпаленко, О. Ю. Браславець, Т. В. Ганущак, Т. С. Демедюк, А. В. Заїка, Т. І. Кисляк, А. С. Кравченко, Н. О. Мичак, О. В. Мойсєенок, О. С. Наконечна, О. О. Михайлик, Н. С. Рогоза, Ж. В. Семерей, І. Stecenko, О. В. Чижов, Л. І. Плотнікова, L. Plotnikova, I. Cherevan, O. Borodina; ред.: О. В. Безпаленко; Київський університет ринкових відносин. — Київ: Наукова столиця, 2021. — 325 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено різнобічні наукові дослідження щодо економіко-правових проблем регіонального та національного рівня економічного розвитку України, Білорусії, Латвії, Італії в умовах глобальних трансформаційних змін. Здійснено переосмислення теоретичних засад, проведено практичні розрахунки та визначено головні аспекти вдосконалення із зазначеної проблематики. Окремлено процеси стабілізації фінансової системи в глобальній економіці та аспекти трансформації національної пенсійної системи в глобалізаційний простір. Виокремлено ситуаційне управління економічною безпекою підприємства в період діджиталізації. Розглянуто тренди фінансового ринку в умовах цифрових імперативів та фінансову безпеку підприємства в цифровому середовищі. Окремлено теоретико-методологічні основи регулювання фінансово-кредитної системи України та організаційні засади інформаційного забезпечення механізму впливу банків і страховиків на зменшення тіншових грошових потоків. Визначено стратегічні детермінанти інноваційного розвитку.

Шифр НБУВ: ВА856845

6.Х.596. Коцептуальні засади господарсько-правового регулювання транспортної діяльності: монографія / Е. М. Деркач; Донецький нац. ун-т імені Василя Стуса. — Вінниця: Твори, 2021. — 375 с. — Бібліогр.: с. 318-375. — укр.

Обґрунтовано концептуальні засади удосконалення господарсько-правового регулювання транспортної діяльності в нових соціально-економічних умовах та окреслено шляхи розвитку відповідного законодавства. Наведено загальну характеристику транс-

портної діяльності як виду господарської діяльності. Особливу увагу приділено правовому статусу учасників транспортної діяльності, а також захисту їх прав та інтересів. Охарактеризовано особливості господарсько-правової відповідальності суб'єктів транспортної діяльності. Висвітлено проблематику оптимізації державного та договірної регулювання транспортної діяльності, активізації публічно-приватного партнерства в окресленій сфері. Увагу приділено питанням обмеження монополізму та розвитку економічної конкуренції у сфері транспорту.

Шифр НБУВ: ВА856564

6.Х.597. Матеріали наукової конференції студентів «Сучасні напрями розвитку економіки, підприємництва, технологій та їх правового забезпечення», Львів, 02 червня 2022 року / Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти», Центральна спілка споживчих товариств України, Львівський торговельно-економічний університет, Одеський нац. екон. ун-т, Державний університет телекомунікацій, нац. ун-т харчових технологій, Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут. — Львів: Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2022. — 442 с.: рис., табл. — укр.

Визначено вплив війни на економіку України, увагу приділено відновленню малого бізнесу. Розкрито роль конфлікту у формуванні історичного ділового світу. Розглянуто відносини України з НАТО. Проаналізовано переваги та недоліки вступу України до СОТ. Визначено вплив інноваційних процесів на розвиток туристичної галузі. Наведено методи обліку витрат на виробництво. Висвітлено діяльність вітчизняних підприємств під час війни. Окремлено перспективи розвитку зовнішньоторговельного співробітництва України та ЄС. Розглянуто тенденції трансформації товарної структури вітчизняної зовнішньої торгівлі продукцією АПК. Описано особливості процесу кредитування в економіці України. Визначено перспективи розвитку економічного аналізу. Висвітлено сучасні проблеми ціноутворення в Україні. Описано особливості діяльності недержавних пенсійних фондів в Україні. Висвітлено досвід окремих країн щодо застосування грошово-кредитної політики в умовах пандемії. Акцентовано на розвитку зовнішньоторговельних відносин аграрного сектора України у часи війни. Досліджено інноваційно-технологічну політику країн світу в умовах глобалізації.

Шифр НБУВ: ВА856196

6.Х.598. Поняття та види суб'єктів публічного адміністрування лісової сфери / А. М. Соцький // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 143-147. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Визначено, що суб'єктами публічного адміністрування лісової сфери є система державних органів, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, які виконують визначені в нормативно-правових актах завдання та функції в межах їх повноважень і компетенції з метою забезпечення охорони, відтворення та сталого використання лісових ресурсів в публічних інтересах. До суб'єктів публічного адміністрування лісової сфери віднесено: Верховну Раду України; Кабінет Міністрів України; Президента України; центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері лісового господарства і Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України та Державне агентство лісових ресурсів України. Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення і охорони природних ресурсів, у сфері лісових відносин — Державна екологічна інспекція України; Верховна Рада Автономної Республіки Крим; Рада міністрів Автономної Республіки Крим; обласні, Київська та Севастопольська міські, районні державні адміністрації; обласні, Київська та Севастопольська міські, районні, сільські, селищні, міські ради; державні підприємства, установи, організації; громадські інспектори з охорони довкілля. Дані особи реалізують свої права в межах визначених повноважень і компетенції, яку надано їм відповідно до норм законодавства. Особливу групу даних суб'єктів становлять суб'єкти, які виконують публічно-владні управлінські функції, при цьому, вони можуть бути реалізовані в межах власних, так і делегованих повноважень. Окрему групу суб'єктів лісової сфери складають юридичні особи приватного права, недержавні громадські організації та фізичні особи. Дані суб'єкти є суб'єктами відносин в лісовій сфері, однак, не наділені владно-управлінськими повноваженнями, тому їх не можна розглядати як суб'єктів публічної адміністрації в лісовій сфері, хоча вони є суб'єктами лісових відносин.

Шифр НБУВ: Ж23244:пр.

Правове регулювання у сфері охорони здоров'я

6.Х.599. Аналіз ефективності нормативно-правових актів із питань фальсифікації лікарських засобів в Україні / С. О. Лебедь, А. С. Немченко // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 1. — С. 133-141. — Бібліогр.: 35 назв. — укр.

Проблема фальсифікації лікарських засобів (ЛЗ) актуальна для всіх країн світу. Ефективність боротьби з поширенням фальсифікованих лікарських засобів (ФЛЗ) у різних країнах різна, як і обсяги медичної продукції, яку підrobiляють. Будь-яка держава, котра прагне до забезпечення високоефективного контролю над обігом ЛЗ, має розв'язати проблему комплексно, передусім через ухвалення якісного національного законодавства, а органи виконавчої влади повинні не тільки звернути увагу на проблему боротьби з ФЛЗ, але й взяти в ній найактивнішу участь. Провідну роль мають відігравати правоохоронні органи. Необхідна узгоджена робота силових відомств із розслідування випадків фальсифікації ЛЗ і підпільних виробництв, а також контролювальних органів із виявлення такої продукції. Потрібна систематизація слідчої та судової практики з цього питання, створення єдиної системи обліку фактів виявлення ФЛЗ. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю систематичного моніторингу та аналізу нормативно-правових актів (НПА) щодо протидії обігу ФЛЗ для оцінювання їх ефективності та ухвалення уповноваженими органами відповідних заходів. Мета роботи — аналіз законів і НПА з питань фальсифікації ЛЗ, що ухвалені в Україні після проголошення незалежності, та оцінювання їх ефективності в аспекті притягнення винних осіб до відповідальності за підроблення фармацевтичної продукції. Проаналізовано наукові публікації з проблеми фальсифікації ліків, а також Закони України та НПА, ухвалені різними органами влади для боротьби з поширенням фальсифікованих ФЛЗ, звітність правоохоронних органів, Генеральної прокуратури, Державної судової адміністрації (ДСА) та судові рішення, внесені в Єдиний державний реєстр судових рішень за статтею 321-1 Кримінального кодексу (КК) України. Проаналізовано норми законодавства, що ухвалені протягом 1991 — 2020 рр., з питань фальсифікації ЛЗ, а також визначено проблеми та перспективи у процесі реалізації відповідних правових норм. Зі звітів правоохоронних органів, ДСА та Генпрокуратури встановлено: жодна з засуджених за статтею 321-1 КК України особа після набрання чинності обвинувального вироку не перебувала в місцях позбавлення волі, всх осіб було звільнено від відбування покарання. Є безліч інформаційних ресурсів, що подають різні форми статистики, але розібратися в них дуже складно. Велику кількість кримінальних проваджень розслідують протягом тривалого часу, а оскільки доступ до Єдиного реєстру досудових розслідувань закритий і дозволений тільки органам досудового розслідування та прокуратури, то переглянути інформацію про завершення досудового розслідування тих чи інших справ пересічні користувачі інформації не можуть. Незважаючи на великий масив НПА, ухвалених в Україні для запобігання поширення ФЛЗ, на суворість санкцій статті 321-1 КК України, якою встановлено кримінальну відповідальність за фальсифікацію та обіг ФЛЗ, а також на важливість для здоров'я населення, питання фальсифікації ЛЗ, ефективність заходів боротьби з цим явищем доволі низька.

Шифр НБУВ: Ж69485

6.X.600. Деякі аспекти аналізу законодавства України, що регламентує виробництво ветеринарних лікарських засобів / І. В. Бушуєва, К. В. Петрова, Ж. М. Полова // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 2. — С. 245-250. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета роботи — вивчення сучасного стану вітчизняного законодавчого забезпечення питань державної регуляції у сфері ліцензування діяльності суб'єктів підприємництва в галузі виробництва ветеринарних лікарських засобів і його гармонізації з вимогами Європейського Союзу. Матеріали для дослідження — нормативно-законодавчі акти, що регулюють норму закону та принципи державної політики України у сфері ліцензування діяльності суб'єктів підприємництва в галузі виробництва ветеринарних лікарських засобів, що діють у період із 2015 р. до сьогодні. Викладено основні результати аналізу законодавства України, що регламентує виробництво ветеринарних лікарських засобів і ветеринарних препаратів. За результатами аналізу, в період із 2015 до 2018 рр. українські виробники ветеринарних лікарських препаратів працювали в умовах, що не передбачають наявності ліцензії на цей вид діяльності. Указом Президента України затверджено програму сталого стратегічного розвитку країни «Україна — 2020», котра передбачала здійснення реформ у форматі дерегуляції та розвитку підприємництва, що виключає наявність ліцензій на виробництво ветеринарних препаратів. Зроблено висновок: Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 3 березня 2015 р. № 222-VIII загалом дійсно був спрямований на зменшення впливу та регуляторного тиску держави на діяльність суб'єктів господарювання, що займаються виробництвом ветеринарних препаратів.

Шифр НБУВ: Ж69485

6.X.601. Єдиний медичний простір України: правовий вимір: монографія / Г. К. Авдеева, О. Г. Алексеев, М. А. Аніщенко, О. І. Антоноук, А. М. Бабенко, Д. А. Базика, В. С. Батиргарєва, Ю. В. Баулін, Я. О. Берназюк, В. В. Бойко, Ю. В. Бойко, В. І. Борисов, В. І. Борисова, Ю. О. Буглак, С. Б. Булеца, І. Г. Бухтіярєва, М. Ю. Валуйська, Л. О. Васечко, Н. П. Винник, І. А. Вишневецька, І. І. Вишнівецький,

В. О. Галай, А. П. Гель, З. С. Гладун, Н. В. Глинська, О. В. Гордієнко, В. В. Городовенко, К. В. Гуменюк, Н. О. Гуророва, О. В. Двірська, І. С. Демченко, Л. М. Дешко, О. В. Дьєнга, В. О. Дубініна, Т. Є. Дунаєва, Д. П. Євтеєва, Р. Г. Жарлінська, В. А. Журавель, Д. В. Журавльов, Л. В. Журавльова, В. І. Задорожна, О. В. Зайчук, П. М. Зам'ятін, А. О. Запорожченко, О. Т. Зима, В. С. Іванов, К. Ю. Іванова, М. І. Іншин, А. В. Калініна, Л. І. Клепка, О. В. Клименко, А. М. Коваль, А. Т. Ковальчук, В. М. Корнацький, Л. В. Красицька, К. Ю. Красовський, І. Є. Криницький, І. О. Крицька, О. В. Кузьменко, А. В. Лапкін, П. Є. Лівак, Б. О. Логвиненко, В. І. Маланюк, О. І. Марочкін, О. В. Марцеляк, В. М. Махнюк, В. М. Мельник, Г. А. Миронова, С. І. Мінченко, А. А. Мішук, О. І. Могила, Л. М. Москвич, А. В. Мусієнко, В. І. Олефір, М. О. Олійник, Г. В. Очеретяна, Ю. М. Павлюченко, О. А. Панасюк, І. М. Парашич, В. М. Пашков, О. Г. Палагеша, В. П. Плотнікова, С. М. Прилипко, М. І. Пришляк, О. В. Прудивус, С. В. Пуустовіт, Я. Ф. Радич, О. Р. Радичевська, О. Е. Радунтний, С. В. Рак, О. Е. Рейзвіх, О. Г. Рогова, Б. А. Рогожин, Л. О. Самілик, А. О. Селіванов, І. А. Селіванова, В. Г. Сердюк, Н. А. Сердюк, О. Л. Сіделковський, Л. І. Сич, В. Я. Скиба, С. В. Скрібкін, М. І. Смокович, О. В. Солдатенко, І. М. Сопілко, О. П. Сорокопуд, М. В. Співак, В. Ю. Стеценко, С. Г. Стеценко, О. Г. Стрельченко, В. О. Сушко, В. П. Тихий, В. В. Топчій, Я. О. Триньова, О. А. Устименко, О. З. Хотинська-Нор, І. О. Христин, А. В. Царенко, І. В. Чеховська, В. В. Чорна, А. А. Чумак, В. В. Чумак, Д. М. Шатковська, Я. М. Шатковський, Н. В. Шевчук, О. М. Шевчук, Ю. О. Шеховцова, О. Г. Шило, С. А. Шнайдер, С. С. Шрамко, О. С. Шрамова, М. Ю. Щирба, Т. М. Ямченко; ред.: С. Г. Стеценко; Національна академія правових наук України, Національна академія медичних наук України. — Харків: Право, 2022. — 670 с. — Бібліогр.: с. 595-667. — укр.

Розглянуто актуальні проблеми створення та функціонування в Україні єдиного медичного простору. Зосереджено увагу на питаннях суті, ознак, характеристик єдиного медичного простору, його базових принципів. Акцентовано на особливостях функціонування державних, комунальних, відомчих і приватних медичних закладів в умовах медичної реформи. Проаналізовано нормативно-правове забезпечення формування єдиного медичного простору України та позитивний зарубіжний досвід реалізації такого виду проєктів.

Шифр НБУВ: ВС69129

6.X.602. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Розвиток медичного права України в контексті євроінтеграційних та глобалізаційних процесів», 10 грудня 2020 року, [м. Київ] / ред.: О. П. Орлюк, Р. Ю. Гревцова, А. А. Суходольська, А. І. Берlach, В. В. Костицький, Я. В. Турлуковський, О. В. Сушик; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Варшавський університет, Міжнародна асоціація медичного права. — Київ: Талком, 2021. — 281 с. — укр.

Висвітлено питання адміністративної відповідальності за порушення карантинного законодавства. Розглянуто діджиталізацію медичної документації як передумову застосування технологій штучного інтелекту в охороні здоров'я. Розкрито проблемні аспекти реформування системи трансплантації анатомічних органів людини в Україні. Проаналізовано особливості судово-психіатричної експертизи осіб, які скоїли сексуальні злочини. Розглянуто модернізм у сучасному праворозумінні в контексті розвитку медичного права. Увагу приділено питанням щодо права пацієнта на таємницю про стан здоров'я в умовах коронавірусної хвороби (COVID-19). Розкрито проблеми правового врегулювання проведення дослідів над ембріонами людини із застосуванням технології штучної матки. Визначено прогалини законодавства України щодо особистої автономії пацієнта в абсолютних правовідносинах.

Шифр НБУВ: ВА855977

6.X.603. Цивільна відповідальність у фармацевтичній сфері / О. Г. Алексеев // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 2. — С. 251-258. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Мета роботи — характеристика цивільно-правової відповідальності як складової юридичної відповідальності у фармацевтичній сфері. Матеріал дослідження — національне цивільне законодавство, а також загальнотеоретичні підходи та позиції науковців щодо питань цивільно-правової відповідальності у фармацевтичному секторі галузі охорони здоров'я. Сфера обігу лікарських засобів — багатогранний складний комплекс правовідносин, що регулюються нормами різних галузей права. А спільна ознака — спрямованість на забезпечення населення доступними, безпечними та якісними лікарськими засобами. Встановлюючи на законодавчому рівні права громадян, законодавець обов'язково передбачає механізми захисту від порушення цих прав. Один із найбільш дієвих засобів — юридична відповідальність. Оскільки названі права громадян належать до цивільних, актуальним є дослідження суті та змісту цивільно-правової

відповідальності у фармацевтичному секторі сфери охорони здоров'я. За таким критерієм, як джерело виникнення цивільних прав та обов'язків, розрізняють договірну та недоговірну відповідальність. Договірна відповідальність — наслідок невиконання або неналежного виконання своїх обов'язків однією зі сторін договору. *Pacta sunt servanda* — принцип міжнародного права, згідно з ним договори є обов'язковими та мають виконуватися добросовісно. На відміну від договірної, відповідальність деліктна настає у випадках, коли порушник не перебуває в договірних відносинах із потерпілою стороною. Цивільно-правова відповідальність — один із дієвих заходів забезпечення конституційного права громадян на доступні, безпечні та якісні лікарські засоби. Встановлення правового статусу фармацевтичного працівника як однієї з центральних фігур у сфері охорони необхідне для правильного визначення виду цивільно-правової відповідальності.

Шифр НБУВ: Ж69485

6.X.604. Генеза національного фармацевтичного законодавства на теренах України в IX — на початку XX століття: історико-правові аспекти / О. Г. Алексеев // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 1. — С. 127-132. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — проаналізувати генезу національного фармацевтичного законодавства на теренах України в IX — на початку XX ст. згідно з історико-правовими аспектами. Дослідження здійснено за допомогою порівняльно-правового, історичного методів, методів аналізу та синтезу. Регулювання відносин, що виникали під час створення або реалізації лікарських засобів, завжди були під пильною увагою держави, навіть ще до виокремлення фармації від медицини. Таке ставлення пояснюється передусім суспільним сприйняттям ліків як засобу можливого заподіяння шкоди здоров'ю та загрози для життя особи. Проблему правового регулювання фармацевтичної діяльності необхідно вивчати і з позицій лінгвістичного аналізу цього терміну, адже в перекладі з грецької мови *pharmakon* означає ліки, отрута. Складалася ситуація, коли пацієнти, лікарі й аптекарі використовували такий засіб впливу на організм людини, як ліки, що мало і позитивний, і негативний ефекти, адже в певних випадках недосвідченість, необережність, халатність під час виготовлення або призначення лікарських засобів призводили до заподіяння шкоди здоров'ю та життя пацієнта. Розуміючи це, держава світу та їх інституції намагалися визначити правові межі діяльності представників аптекарської справи — законодавчо окреслити їх повноваження, компетенцію та відповідальність. Історико-правовий аналіз свідчить: питання належного забезпечення населення (або окремих його верств, зважаючи на умови на різних історичних етапах) завжди перебувало під пильною увагою держави. Особливу увагу державні органи приділяли якості лікарських засобів і професійній підготовці фармацевтичних працівників.

Шифр НБУВ: Ж69485

Правове регулювання у сфері соціального забезпечення

6.X.605. Антропологія соціального права: монографія / Я. Я. Мельник; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ: Людмила, 2021. — 215 с. — Бібліогр. в знесках. — укр.

Досліджено проблеми соціального права через призму антропології прав. Розглянуто сучасні проблеми у соціальному праві з урахуванням постмодерного та метамодерного підходів у праві. Аналіз цих складових сприяв балансу соціально-правових інтересів у процесі дослідження між зростаючими проблемами в соціальному праві; визначенню пріоритетів у правовому регулюванні соціально-правових відносин у суспільстві; окресленню місця «соціально-правового місцезнаходження» в онтологічному значенні буття соціального права; а також, визначенню аксіологічної «карти» розвитку соціального права у сучасну добу глобалізаційних та глокалізаційних процесів. Акцентовано увагу на особливостях правової природи та юридичної специфіки соціального права, його здатності впливати на стабільність та ефективність державотворення, трансформацію права та моделювання правопорядку в державі.

Шифр НБУВ: ВА856287

Див. також: 6.C.41

Фінансове право

6.X.606. Теоретико-прикладні проблеми термінологічного апарату, що використовується при регулюванні фінансових відносин / І. Г. Шугалеєва // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 158-163. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Розглянуто окремі фінансово-правові категорії. Виділяючи як основоположне поняття фінансову систему, на якому ґрунтується функціонування системи фінансових відносин, проаналізовано зміст даного терміну, а також наведено думки науковців щодо

його правової природи. Висвітлено причини невідповідності даного терміну фактичним обставинам сьогодення з урахуванням функціонування публічної фінансової системи. Виділено також основні напрями функціонування фінансової системи, зокрема: формування публічних фондів; розподіл публічних коштів; використання коштів відповідних фондів; публічні видатки; контроль за розподілом і використання публічних коштів і видатків; фінансовий контроль. Здійснено ґрунтовний аналіз поняття кінцевої бенефіціарний власник та за допомогою судової практики виокремлено основні ознаки даного явища, що полягають в: одержанні вигоди від доходу; визначенні юридичної долі суб'єкта господарювання; відсутності договірних чи законодавчих зобов'язань щодо перерахування доходу іншій фізичній особі. Проаналізовано терміни, запропоновані в Законі України «Про фінансові послуги та фінансові компанії», серед них: контролер, ключовий учасник юридичної особи, власник суттєвої участі та виокремлено їх основні ознаки. Досліджено основні поняття сфери фінансового аудиту: контроль, фінансовий контроль та державний фінансовий контроль. Виокремлено їх основні ознаки та наведено запропоновані науковцями поняття. Надано рекомендації щодо розширення поняття фінансового аудиту напрямів його впровадження. Охарактеризовано помилкову думку про функціонування фінансового аудиту лише в межах Державної аудиторської служби України, хоча здійснення аудиту відбувається у взаємозв'язку з іншими контролюючими органами різних сфер та пов'язаними підгалузями фінансового права.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.607. Трансфертне ціноутворення: сучасний стан та проблеми правозастосування: монографія / А. М. Котенко, М. О. Мішин, С. В. Брояков, К. О. Гетьман, К. М. Наугольникова, А. В. Савінова, К. С. Тверезовська; ред.: А. М. Котенко; Національна академія правових наук України, Науководослідний інститут правового забезпечення інноваційного розвитку. — Харків: Право, 2021. — 161 с. — Бібліогр.: с. 147-161. — укр.

Досліджено теоретичні та практичні проблеми застосування положень податкового законодавства, що регламентує трансфертне ціноутворення. Проаналізовано історію становлення інституту трансфертного ціноутворення, етапи імплементації міжнародних вимог і стандартів, сучасний стан нормативного регулювання, а також найближчі очікувані зміни. Класифіковано операції, що є контрольованими. Досліджено новітні підходи до нормативної інституціоналізації постійних представництв. Прослідковано історію запровадження принципу «втягнутої руки». Проаналізовано трирівневу модель документації з трансфертного ціноутворення, а також відповідальність за порушення вимог трансфертного ціноутворення.

Шифр НБУВ: ВА857088

6.X.608. Фінансове право України (загальна частина): навч. посіб. / Л. М. Касьяненко, Т. О. Мацелик, Н. Б. Новицька, О. О. Бригінець, М. О. Мацелик, О. П. Мельник, Г. М. Стряшко, В. В. Чайка, Т. Б. Шолкова; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. — 233 с. — (Серія «Податкова та митна справа в Україні»; т. 173). — укр.

Увагу приділено питанням загальної частини фінансового права України. Детально розглянуто особливості правового регулювання публічних фінансів. Розкрито сучасні тенденції розвитку науки фінансового права, а саме питання правового регулювання фінансової безпеки держави та фінансового процесу. Подано інформацію про функції фінансів, ознаки, види та методи функціонування грошових фондів. Охарактеризовано правовий статус органів спеціальної компетенції, що забезпечують здійснення публічної фінансової діяльності.

Шифр НБУВ: ВА855978

Див. також: 6.Y.227

Цивільне та торгове право

6.X.609. Альтернативні способи врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л. І. Галупова; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2021. — 20 с. — укр.

Проведено перше у науці цивільного права спеціальне комплексне дослідження альтернативних способів врегулювання конфліктів у сфері права інтелектуальної власності. Розглянуто наукові підходи до визначення поняття «конфлікт» та розкрито його співвідношення з категорією «спір». Визначено особливості конфліктів у сфері права інтелектуальної власності, а також проведено їх класифікацію за різними критеріями. Розкрито суть альтернативних способів врегулювання конфліктів та переваги їх застосування у сфері права інтелектуальної власності. Представлено поняття медіації та її переваги як способу альтернативного врегулювання конфлікту у сфері права інтелектуальної власності, а саме: швидке врегулювання конфлікту та припинення правопорушення, прийняття рішення, яке задовольняє вимоги обох сторін, збереження професійних зв'язків, налагодження

нового ділового партнерства, конфіденційність процесу та збереження ділової репутації сторін, поштовх для створення та розвитку нових об'єктів права інтелектуальної власності. Досліджено міжнародний досвід регулювання відносин та практики поширення медіації як альтернативного способу врегулювання конфліктів. Сформульовано науково обгрунтовані пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення законодавства в сфері регулювання процедури медіації.

Шифр НБУВ: РА448427

6.X.610. Захист особистих немайнових прав особи у судовому порядку: навч.-практ. посіб. / Г. О. Блінова, Ю. О. Легеза, М. М. Потіп, О. В. Пушкіна, Ю. І. Тюря; ред.: Ю. О. Легеза; Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка». — Дніпро: Біла К. О., 2022. — 250, [1] с. — укр.

Визначено особливості та нормативні підходи до розуміння проблематики реалізації та захисту окремих особистих немайнових прав особи. Приділено увагу проблематиці реалізації та захисту права особи на ім'я, визначено його нормативне закріплення, проаналізовано практику Європейського Суду з прав людини та практику Верховного Суду. Виокремлено нормативно-правові засади реалізації та судового захисту права особи на освіту. Описано проблематику здійснення права особи на безпечне довкілля у контексті його співвідношення із необхідністю дотримання приватного та публічних інтересів. Окрему увагу приділено питанню здійснення правового регулювання та судового захисту права на інформацію та на таємницю про стан свого здоров'я.

Шифр НБУВ: ВА856286

6.X.611. Офіційна концепція оновлення Цивільного кодексу України: проблеми практичної реалізації: матеріали Всеукр. кругл. столу, 25 лют. 2021 р., м. Одеса / ред.: Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova; упоряд.: К. І. Спасова, В. С. Лоншакова, Л. Р. Чуфай; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 65 с. — укр.

Розглянуто теоретичні, історичні та методологічні проблеми цивільного права та процесу, права власності, IT-права й інших галузей приватного права. Увагу приділено категоріям «договори» та «правочини» в Концепції оновлення Цивільного кодексу України. Обгрунтовано необхідність визначення принципів справедливості, добросовісності та розумності в новому Цивільному кодексі України. Подано інформацію щодо подолання проблем використання творів невідомих авторів (сирітських творів). Описано правові наслідки вчинення правочинів малолітніми та неповнолітніми особами в мережі Інтернет поза межами їх цивільної дієздатності.

Шифр НБУВ: ВА855478

6.X.612. Охоронюваний законом інтерес як категорія цивільного права України та деяких зарубіжних країн: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / А. А. Катренко; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2020. — 20 с. — укр.

Комплексно досліджено теоретичні та практичні проблеми охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн на підставі системного узагальнення чинного національного цивільного законодавства, юридичної практики та зарубіжного законодавчого досвіду. Розглянуто становлення та розвиток законодавства про охоронюваний законом інтерес як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн. Здійснено аналіз інтересу як елемента змісту суб'єктивного права й охоронюваного законом інтересу (нематеріальний й моральний інтерес). Визначено поняття й особливості охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн. Досліджено форми та способи захисту охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн. Розглянуто юрисдикційні та неюрисдикційні форми й способи захисту охоронюваного законом інтересу за цивільним правом України та деяких зарубіжних країн. Сформульовано науково обгрунтовані пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання охоронюваного законом інтересу як категорії цивільного права України та деяких зарубіжних країн.

Шифр НБУВ: РА446780

6.X.613. Правове регулювання договірних відносин: навч. посіб. для студентів ден. та заоч. форм навчання з екон. спец. / Г. М. Гаряєва, О. В. Гаєва, О. В. Кузьменко, І. В. Лисенко, Л. В. Перевалова; Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут». — Харків: НТУ «ХПІ», 2021. — 403 с. — Бібліогр.: с. 205, с. 396. — укр.

Висвітлено основні положення цивільного права. Розкрито поняття, функції та значення цивільно-правового договору, принципи свободи договору, питання укладення, зміни та розірвання цивільно-правового договору. Охарактеризовано зобов'язання, що пов'язані з наданням фінансових послуг. Подано інформацію про договір позики, кредитний договір, договір факторингу. Увагу приділено зобов'язанням щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Розглянуто зобов'язання, що виникають із спільної діяльності.

Шифр НБУВ: ВА856382

6.X.614. Правовий режим майна подружжя у праві України та країн Європейського Союзу (порівняльно-правове дослідження): монографія / О. Простибоженко; Національна академія правових наук України, Центр сімейно-правових досліджень. — Харків: Право, 2021. — 238, [1] с. — Бібліогр.: с. 205 — [239]. — укр.

Здійснено комплексне порівняльно-правове дослідження інституту правового режиму майна подружжя. Розглянуто особливості правового режиму майна подружжя за законодавством України. Проаналізовано та висвітлено підходи, які склалися в Україні та європейських державах щодо правового регулювання майнових відносин подружжя. Особливу увагу приділено низці питань, які викликають труднощі практичного застосування (презумпція спільності майна подружжя, трансформація особистого майна одного з подружжя у спільне майно, способи поділу спільного майна подружжя, боргові зобов'язання подружжя). Досліджено не лише погляди вітчизняних та іноземних науковців, але і розвиток національної судової практики. Надано пропозиції з удосконалення національного законодавства та висловлено рекомендації щодо тлумачення окремих положень Сімейного кодексу України. Охарактеризовано процес трансформації спільного майна подружжя в їх особисте майно. Визначено юридичну долю майнових зобов'язань подружжя при поділі їх спільного майна.

Шифр НБУВ: ВА856561

6.X.615. Проблема дотримання прав інтелектуальної власності у медіа-просторі / Н. О. Шпак, М. Б. Найчук-Хруц, В. М. Гавецька // Management and Entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development. — 2021. — 3, № 2. — С. 256-271. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Досліджено основні види об'єктів інтелектуальної власності, права на які може бути порушено в медіа-просторі, зокрема в мережі Інтернет, на радіо та телебаченні, у пресі; розглянуто методи захисту прав інтелектуальної власності різного типу, у тому ж числі, такі як кодування веб-сайтів, водяний знак; розроблено прикладний алгоритм дій для суб'єкта порушених прав щодо основних дій від реєстративної права інтелектуальної власності до вирішення проблем із порушниками. Практичну цінність мають положення та рекомендації щодо виявлення потреби у захисті інтелектуальної власності; вдосконалення існуючих адміністративних заходів розвитку та охорони інтелектуальної власності; прикладні методи боротьби з порушниками авторського права.

Шифр НБУВ: Ж101837

6.X.616. Римське право і сучасність. Кодифікація та рекодіфікація цивільного законодавства в Україні: досвід і перспективи: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 25 черв. 2021 р., м. Одеса / ред.: Є. О. Харитонов; упоряд.: К. І. Спасова, В. С. Лоншакова, Л. Р. Чуфай; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 129 с. — укр.

Викладено результати досліджень теоретичних, історичних і методологічних проблем цивільного права та процесу, права власності, IT-права й інших галузей приватного права. Подано інформацію щодо питання про співвідношення понять «цивільна відповідальність» та «обов'язок страховика по виплаті страхового відшкодування». Увагу приділено кваліфікованим дефектам як виду прогалин у цивільному законодавстві. Проведено правовий аналіз основних положень загального закону про захист даних (LGPD). Висвітлено особливості цивільно-правового регулювання перевезення повітряним транспортом за законодавством України. Визначено місце та перспективи вдосконалення «negotiorum gestio» у цивільному законодавстві України. Розкрито значення електронного підпису як електронної ідентифікації особи в умовах пандемії COVID-19.

Шифр НБУВ: ВА855476

6.X.617. Сучасна цивілістика: тенденції розвитку права в умовах пандемії: матеріали XVI Міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2021 р., м. Одеса / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Юридична література, 2021. — 364, [1] с. — укр.

Викладено результати досліджень, присвячених загальнотеоретичним, методологічним і практичним питанням цивільного та господарського права, сімейного права, цивільного та господарського процесу, тенденціям розвитку нотаріату, IT-права й інформаційної безпеки. Висвітлено особливості укладення договору про надання детективних послуг. Увагу приділено правовим підставам реалізації права на відповідь як способу захисту права на честь, гідність і ділову репутацію, порушеного в засобах масової інформації. Розглянуто особливості проблемних аспектів адвокатської «монополії» в цивільному судочинстві України. Описано переваги та недоліки застосування онлайн-медіації в цивільному процесі України. Подано інформацію щодо захисту права інтелектуальної власності в сучасних умовах. Розглянуто проблему застосування технології блокчейн у правовому полі України. Проаналізовано сучасний стан і перспективи розвитку фінансового лізингу в Україні. Визначено суттєві умови господарського договору при здійсненні публічних закупівель. Висвітлено проблеми ліквідаційної процедури у справах про банкрутство.

Розглянуто спрощене електронне провадження як перспективний напрямок удосконалення господарського судочинства.

Шифр НБУВ: ВА855472

6.X.618. Фостерне виховання дітей у США та Великій Британії / Л. Ю. Бельо // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 17-21. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Обговорено питання захисту прав дитини, яка через складні життєві обставини тимчасово не може проживати разом з батьками або іншими законними представниками. Дуже важливою та необхідною є турбота про дітей, які є сиротами та через певні життєві обставини тимчасово або постійно позбавлені сімейного оточення, піклування батьків, а отже, мають право на допомогу і захист з боку держави. У більшості країн світу спостерігається тенденція щодо відмови від великих дитячих установ і підтримки дітей у їх природному середовищі проживання. В результаті розвиваються альтернативні форми сімейного догляду. Ефективно та різноманітно функціонує інститут фостерного виховання, тому особливу увагу приділено питанням державної допомоги сиротам, діяльності дитячих соціальних служб та приватних агентств, правового забезпечення та видів фостерингу. Останній передбачає екстренне влаштування дитини до прийомної сім'ї протягом певного проміжку часу або до досягнення дитиною повноліття. У зарубіжних країнах проблема охорони прав дітей, позбавлених батьківського піклування, та їх соціальна адаптація ще до відрізнення між собою, проте водночас простежується загальний принцип та схильність до виховання дітей у сімейному оточенні із збереженням контактів з біологічними батьками. Суть фостерного виховання полягає у педагогічному супроводі не тільки дітей, а також їх сімей, які перебувають у скрутному становищі через різного роду причини. Тільки в такому разі такий спосіб опіки слугуватиме профілактикою сирітства на державному та локальному рівнях. Специфіка такої форми догляду полягає у тому, що передача здійснюється за оплатним договором, тому законодавство всіх країн передбачає суворий контроль за незалежними соціальними агентствами, які надають такі послуги, та фостерними сім'ями, які готові прийняти дитину. Однак не у кожній країні подібна альтернатива фостерного виховання використовується, що є вагомим проблемою для сучасного суспільства. Отже, сім'я є основним чинником соціалізації дитини, саме тому зусилля кожної держави повинні бути спрямовані насамперед на забезпечення благополуччя та добробуту. Розглянутий зарубіжний досвід інституту фостерингу в передових країнах надає можливість удосконалити механізми та процедури прийняття рішень щодо надання послуг, спрямованих на повернення дитини у сім'ю.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.619. Цивільне право України (загальна частина): практикум / Т. Й. Білоус, Л. Д. Менів, О. М. Обривкіна, І. В. Чеховська; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. — 433 с.: іл. — (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 90). — Бібліогр.: с. 402-433. — укр.

Підготовлено відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Цивільне право України» (загальна частина) з метою формування у студентів системи науково-теоретичних та практичних знань із загальної частини цивільного права. Викладено цивільне право в системі права України. Розглянуто джерела цивільного права України та цивільні правовідносини. Виокремлено фізичні особи як суб'єкти цивільного права, юридичні особи. Окреслено об'єкти цивільних прав. Збірник розроблено для проведення семінарських (практичних) занять та містить запитання для самоконтролю знань, тестові завдання, практичні задачі, творчі завдання, словник юридичних термінів до кожної теми, список рекомендованої літератури.

Шифр НБУВ: ВА856607

6.X.620. Цивільно-правові форми створення та використання біобанків в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.03 / Н. М. Квіт; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів, 2020. — 36 с. — укр.

Уперше у вітчизняній цивілістичній доктрині запропоновано концепцію комплексного правового регулювання відносин у сфері створення та використання біобанків в Україні. З урахуванням вітчизняного та зарубіжного досвіду, на підставі аналізу чинних норм права, договірної та судової практики вироблено системний підхід до правового регулювання відносин у сфері створення та використання біобанків. Визначено поняття біобанку як об'єкта правовідносин, який має дуалістичну правову природу, оскільки є поєднанням біологічного матеріалу, що має уречевлений характер, і пов'язаних із ним персональних даних про особу, від якого він походить. Вироблено новий підхід до визначення правового режиму особливих об'єктів цивільних прав, а саме: біологічних матеріалів як принципово нового об'єкта в системі цивільного права. Визначено правовий статус учасників відносин у сфері створення та використання біобанків, а саме установи (управителя) біобанку, донорів, пробантів та інших учасників дослідницької діяльності із використанням біобанків. При цьому акцентовано на необхідності усунення прогалини у регулюванні дослідницького використання біобанків шляхом прийняття спеціального закону «Про дослідницьку діяль-

ність із залученням людини та використанням біобанків», проект якого є результатом цієї роботи. Значну увагу приділено аналізу договору персонального зберігання біологічних матеріалів. Визначено поняття та правову природу цього договору, правовий статус сторін, зміст і особливості його припинення. Теоретичні висновки надали змогу сформулювати конкретні пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання відносин у сфері створення та використання біобанків, які узагальнено у самій роботі та доданому проекті закону «Про дослідницьку діяльність із залученням людини та використанням біобанків».

Шифр НБУВ: РА446738

6.X.621. Alternative ways for the resolution of the disputes about children: Ukrainian and foreign experience / O. V. Alieksieieva, S. M. Lelet // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 12-16. — Бібліогр.: 9 назв. — англ.

Проведено вивчення вітчизняного й іноземного досвіду щодо впровадження неюрисдикційних засобів вирішення сімейних конфліктів, що стосуються дітей. У контексті дослідження йдеться про види позасудового вирішення спорів щодо дітей, до яких, зокрема, належать самозахист прав дитини, медіація та її різновиди, а також про техніки й технології застосування медіаційних процедур. Розкрито додаткові можливості, які забезпечують такі засоби для вирішення юридичної ситуації на досудовому, процесуальному та післясудовому етапах без ескалації конфліктів у особистих відносинах, що негативно позначаються на дітях. Наголошено на тому, що судові рішення в царині сімейного права часто не надають бажаного ефекту (не виконуються роками і врешті-решт стають неактуальними) саме через відсутність додаткових процедур, спрямованих на налагодження комунікації та досягнення необхідного консенсусу між сторонами. Констатовано, що натеper в Україні не існує профільного закону, який повинен регулювати всі важливі аспекти та умови для альтернативних шляхів вирішення суперечок щодо дітей, але законодавство нашої країни, зорієнтоване на міжнародну практику, низка нормативних актів цивільного та сімейного кодексів можуть становити основу для їх застосування. Досліджено, що альтернативні шляхи вирішення спорів щодо дітей є надзвичайно поширеним механізмом у правових системах різних держав, кожна з яких пропонує власне законодавче регулювання процедур його імплементації. Їх важливість стимулювала розвиток міжнародного співробітництва в цій галузі, результатом якого стала розробка низки документів, що встановлюють світові стандарти таких процедур. Водночас зазначено про порівняно незначне поширення неюрисдикційних засобів вирішення сімейних конфліктів, що стосуються дітей в Україні. На заваді повноцінному упровадженню неюрисдикційних засобів вирішення сімейних конфліктів в Україні стоять відсутність належної правової бази для їх ефективного функціонування (наприклад, досі не прийнято закону, який би регулював діяльність у сфері медіації), суб'єктивний фактор, пов'язаний із особистісними характеристиками сторін, нерозвинена правова культура в суспільстві та ін. Разом з тим такі заходи вже давно стали невід'ємною частиною юридичної практики передових країн світу й є суголосними статті 124 Конституції України.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

Див. також: 6.У.175, 6.У.334, 6.X.557, 6.X.565

Господарське право

6.X.622. Засада пропорційності здійснення корпоративних прав: монографія / В. І. Цікало; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. — 587 с. — Бібліогр.: с. 536-587. — укр.

Сформульовано концептуальний авторський підхід до засад здійснення корпоративних прав і способів їх захисту. На основі загальних приписів актів цивільного законодавства України окремо виділено засаду «пропорційності» здійснення корпоративних прав, яка полягає у його співвідношенні із розміром частки (кількістю акцій) у статутному капіталі господарського товариства. Засада «пропорційності» визначає встановлений законом, локальним правовим актом або договором порядок здійснення корпоративних прав залежно від розміру частки (кількості акцій) у статутному капіталі, яка належить кожному (конкретному) учаснику товариства або окремому учаснику із достатнім розміром частки (кількістю акцій), встановленим законом (5,10, 95 відсотків тощо).

Шифр НБУВ: ВА855902

6.X.623. Корпоративне право: підручник / Ю. О. Гладько, В. М. Мартин, Ю. Я. Самагальська, М. О. Суханов, Л. Л. Тарасенко, І. І. Шпуганич, О. С. Яворська; ред.: О. С. Яворська; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, Науково-дослідний центр ТОВ «Айкю Холдинг». — Дрогобич: Коло, 2020. — 649 с. — (Законодавство станом на 01.11.2019 р.). — укр.

Представлено аналіз міжнародних документів, національних нормативних актів, судової практики, наукових доктрин у сфері корпоративного права. Висвітлено загальнотеоретичні та прикладні проблеми створення, провадження діяльності та

припинення юридичних осіб корпоративного типу. Розкрито поняття, правову природу, ознаки та види корпоративних відносин, корпоративних правовідносин. Описано форми правового регулювання корпоративних відносин. Розглянуто корпоративні права й обов'язки. Увагу приділено способам (джерелам) формування майна юридичної особи корпоративного типу. Висвітлено особливості європейської (німецької), англо-американської та японської моделей корпоративного управління. Подано інформацію про підстави, способи та порядок припинення юридичної особи корпоративного типу. Вміщено відомості щодо акціонерного товариства (акціонерного права), товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, повного товариства, командитного товариства, кооперативу, фермерського господарства та приватного підприємства як юридичних осіб корпоративного типу, а також холдингових компаній як суб'єктів корпоративного права. Розкрито особливості корпоративних відносин в окремих сферах господарської діяльності.

Шифр НБУВ: ВС68718

6.X.624. Особливості банкрутства акціонерних товариств в Україні / Н. С. Горобець, А. В. Мотузна // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 28-33. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Визначено особливості банкрутства акціонерних товариств в Україні та проблемні питання, що при цьому виникають, з метою пошуку напрямів їх усунення. З'ясовано походження терміна «банкрутство», його законодавче розуміння. Наголошено, що законодавством застосовуються такі поняття, як «ознаки банкрутства» та «ознаки неплатоспроможності», однак їх визначення відсутні. Звернено увагу, що неплатоспроможним, тобто таким, що має заборгованість перед кредиторами та/або заборгованість за податковим зобов'язанням, які не може вчасно та повно погашати через відсутність коштів на рахунках, може бути підприємство будь-якої організаційно-правової форми, а тому акціонерні товариства не є винятком. З'ясовано, що визначення ймовірності визнання акціонерного товариства неплатоспроможним віднесено до компетенції його наглядової ради. Акцентовано увагу, що за загальним правилом до суб'єкта, який є боржником, незалежно від форми власності можуть бути застосовані такі процедури з питань банкрутства, як розпорядження майном боржника, санація боржника та ліквідація банкрута. Розкрито зміст процедур з питань банкрутства. Приділено увагу досвіду реорганізації акціонерних товариств через приєднання в Німеччині та Україні. Зроблено висновок, що в Німеччині приєднання є механізмом симбіозу товариств для покращання економічної ситуації та запобігання банкрутству АТ, тоді як в Україні подібного механізму не передбачено. Наголошено, що для державних акціонерних товариств закон передбачає застосування лише судової процедури розпорядження майном без обмежень. Наголошено, що найбільшою проблемою банкрутства публічних акціонерних товариств є пасивність органів виконавчої влади, що здійснюють управління державними підприємствами, як учасників процедур банкрутства, та фактично неспроможність відновити платоспроможність таких товариств за допомогою судових процедур через законодавчі обмеження. Виокремлено також проблему доступу арбітражного керуючого до інформації про акціонерне товариство та відповідальність порушення вимог щодо користування нею, зважаючи на що очевидно є необхідність додаткової регламентації цих положень на законодавчому рівні.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.625. Особливості правового забезпечення діяльності господарських організацій великого бізнесу в Україні: монографія / Я. О. Менів. — Харків: Право, 2021. — 199 с. — (Серія «Наукові праці кафедри господарського права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого»). — Бібліогр.: с. 182-199. — укр.

Розглянуто економічно-правову характеристику діяльності господарських організацій великого бізнесу: виникнення та становлення великого бізнесу в Україні та світі; господарсько-правова кваліфікація великого бізнесу та його порівняльна характеристика з малим та середнім бізнесом; публічні інтереси щодо функціонування великого бізнесу. Висвітлено питання економічної влади як властивості великого бізнесу: економічної влади господарських організацій та її феноменології; трансформаційних властивостей економічної влади господарських організацій; господарсько-правових засобів обмеження економічної влади. Визначено питання правового режиму функціонування великого бізнесу: правової регламентації холдингових відносин великого бізнесу; правового регулювання процесів концентрації капіталу; державно-приватного партнерства як форми господарської взаємодії з державою; спеціального правового режиму діяльності господарських організацій великого бізнесу.

Шифр НБУВ: ВА856476

6.X.626. Правове значення форми договору купівлі-продажу у процедурі його укладення / Н. С. Мілішук // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 22-27. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Договір купівлі-продажу, як основний регулятор суспільних відносин, що опосередковує оплатний перехід майна у власність, може вважатися юридичним фактом і, відповідно, породжувати

взаємні зобов'язання його сторін лише за умови, що він відповідає нормативним регламентованим вимогам щодо змісту та форми. Дотримання законодавчо закріпленої або узгодженої контрагентами форми є передумовою для визнання договору укладеним, а також виступає своєрідною гарантією подальшого належного виконання сторонами взятих на себе зобов'язань. На сьогоднішній день форми вираження волевиявлення варіюються залежно від порядку його укладення. У правовій науці дотепер відсутнє уніфіковане трактування форми договору. Науковцями сформульовано низку дефініцій, які розкривають зміст цього поняття, хоча у більшості з них йдеться про форму правовину (угоди). Оскільки договір купівлі-продажу, як і будь-яке інше договірне зобов'язання, є різновидом двостороннього правовичину, то під час здійснення термінологічного дослідження суті форми цього договору їх розглянуто як тотожні. Під час розкриття суті форми договору купівлі-продажу не можна залишити поза увагою той факт, що це поняття перебуває у діалектичному взаємозв'язку зі змістом договірних зобов'язань. Зміст досліджуваної договірної конструкції становлять умови, на яких сторони його укладають і в яких втілюються їх права та обов'язки. Застосування онлайн-переговорів (відео-дзвінків) або з використанням веб-сторінок, як способів укладення договорів купівлі-продажу, на сьогоднішній день має невпорядкований характер через відсутність чіткого правового регулювання цих правовідносин, що зумовлює об'єктивну потребу у законодавчому втручанні. Необхідно звернути увагу, що під формою договору купівлі-продажу варто розуміти спосіб взаємоузгодженого вираження та/або фіксації волевиявлення продавця та покупця щодо змісту договору, яке спрямовано на виникнення, зміну чи припинення їх прав та обов'язків.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.627. Правовий захист суб'єктів господарювання (теорія і практика): монографія / М. В. Григорчук; ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». — Київ: КРОК, 2020. — 376 с. — Бібліогр.: с. 345-376. — укр.

Досліджено теоретико-методологічні засади та фундаментальне розуміння правових основ правового захисту прав суб'єктів господарювання. Обґрунтовано превалюючу роль інтегративного підходу у формуванні концепції правового захисту прав учасників господарських відносин, приділено значну увагу вивченню його методологічних, понятійних, процесуальних, суб'єктних складових, чинників і форм правового інституту захисту суб'єктивного права. З'ясовано поточний стан, перспективи розвитку та способи удосконалення державно-правового механізму захисту прав учасників господарської сфери в Україні на основі впровадження в правову систему держави міжнародного і європейського правозахисного і правовідповідального досвіду. Висвітлено джерела виникнення та становлення архитипів і форм інституту правового захисту прав представників торгово-комерційних верств населення різних держав у різні часові періоди, виокремлено нормативно означені судові утворення і в цьому контексті більш широко і послідовно показано шляхи формування первинних уявлень про процеси правового захисту. Це наддало змогу більш глибоко розуміти основи і структурні елементи юридичного феномену правотворення у цій сфері.

Шифр НБУВ: ВА854487

6.X.628. Правовий статус антимонопольного комітету як суб'єкта адміністративного договору / Л. Я. Коритко // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 67-71. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Обговорено питання аналізу призначення адміністративного договору. Поняття адміністративного договору надається в ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, де зазначено, що адміністративний договір — це спільний правовий акт суб'єктів владних повноважень або правовий акт за участю суб'єкта владних повноважень та іншої особи, що ґрунтується на їх волеузгодженні, має форму договору, угоди, протоколу, меморандуму тощо, визначає взаємні права та обов'язки його учасників у публічно-правовій сфері і укладається на підставі закону. Зазначено, що під адміністративне договірне регулювання підпадають державно-правові відносини, які виникають в різних сферах державного управління. Встановлено, що суб'єктами адміністративного договору в Україні виступають перш за все правоохоронні органи, які уповноважені на виконання тих чи інших адміністративних справ. Серед них важливе місце займає антимонопольний комітет, який реалізує державну політику у сфері економічної конкуренції. Охарактеризовано адміністративно-договірну компетенцію антимонопольного комітету, яка визначається перш за все нормативно-правовими актами. Зазначено, що Антимонопольний комітет України, як державний орган, що має брати участь у договірних відносинах, має бути наділений адміністративною правосуб'єктністю, яка включає також адміністративну деліктоздатність. Акцентовано увагу, що на здатність укладати адміністративні договори впливає легітимність самого суб'єкта, тобто створення у встановленому законом порядку. Автор дотримується думки науковців про те, що можливість органу бути стороною в договорі, виникає за умови, якщо право на укладення адміністративного договору передбачено у законодавчому акті та відображено у компетенції цього органу. Водночас

сьогодні формально не закріплено адміністративно-договірної компетенції Антимонопольного комітету України на рівні законодавчого акта.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.629. Правочини з внесення вкладів до господарського товариства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03 / Ф. М. Ханієва; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — Харків, 2020. — 20 с. — укр.

Уперше в цивілістичній науці України проведено комплексне дослідження правової природи вкладів до статутного (складеного) капіталу, їх правового режиму, правочинів із внесення вкладів до господарського товариства. Розглянуто правочини із внесення вкладів до статутного (складеного) капіталу господарського товариства при первісному створенні господарського товариства, при вступі особи до господарського товариства, при внесенні додаткових вкладів учасниками господарського товариства. Теоретично узагальнено та запропоновано вирішення наукового завдання, яке полягає у визначенні правової природи вкладів до статутного (складеного) капіталу, їх правового режиму та правочинів із внесення вкладів до господарського товариства. З'ясовано теоретичні аспекти правової природи вкладів і правочинів засновників/учасників із внесення вкладів. Здійснено пошук шляхів удосконалення законодавства, яким регулюються правовідносини із внесення вкладів до статутного (складеного) капіталу на різних етапах створення та діяльності господарських товариств, з розробкою науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення законодавства України для досягнення ефективного рівня правового регулювання цивільних правовідносин із внесення вкладів і відповідного правозастосування. З'ясовано, що дії засновників із внесення вкладів слід вважати речовим (розпорядчим) транслятивним правочиним, що супроводжує зобов'язальний договір засновників або вчиняється на його виконання й опосередковує перехід вкладу з майнової сфери відчужувача (засновника) до майнової сфери набувача (створеного товариства). При цьому дії єдиного засновника із внесення вкладів є одностороннім речовим (розпорядчим) правочиним, який вчиняється ним на виконання власного рішення про створення товариства (АТ, ТОВ/ТДВ). Визначено, що внесення додаткових вкладів учасниками (новими учасниками) ТОВ/ТДВ є двостороннім речовим (розпорядчим) правочиним, що вчиняється на виконання рішення загальних зборів учасників про залучення додаткових вкладів чи договору про внесення додаткового вкладу, якщо такий укладається.

Шифр НБУВ: RA446756

6.X.630. Торгове право: навч. посіб. / Н. В. Никитченко, О. Г. Боднарчук, О. Ю. Минюк, О. В. Онишко, В. Б. Крикун, О. І. Боднарчук, К. Б. Починюк, О. О. Роженюк; ред.: Н. В. Никитченко; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. — 433 с.: табл. — (Серія «Податкова та митна справа України»; т. 172). — Бібліогр.: с. 386-433. — укр.

Надано базові правові знання з питань організації та здійснення торговельної діяльності, розглянуто особливості правового регулювання окремих інститутів торгового права та практику врегулювання господарських спорів. Висвітлено загальні положення про торгове право. Проаналізовано особливості правового регулювання аукціонної торгівлі, рекламної діяльності, оптової та роздрібно-електронної, а також зовнішньої торгівлі. Увагу приділено проблемам контролю у сфері торгівлі.

Шифр НБУВ: BA855983

Інформаційне право

6.X.631. Безпека корпоративної інформації в екосистемі FinTech / В. Чубаєвський, С. Волосович // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. — 2021. — № 6. — С. 98-108. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Обґрунтовано, що застосування інструментів фінансових технологій зумовлює трансформацію інформаційних систем суб'єктів господарювання та забезпечення їх безпеки. Розглянуто екосистему FinTech у межах галузевого підходу як сферу використання інструментів фінансових технологій, послугами яких користуються суб'єкти господарювання, фізичні особи, органи державної влади. Проаналізовано подвійну природу кібербезпеки, що одночасно є складовою FinTech і забезпечує захист корпоративних інформаційних систем учасників екосистеми FinTech.

Шифр НБУВ: Ж69762

6.X.632. Цивілістичні проблеми інформаційної безпеки в умовах COVID-19: матеріали Всеукр. кругл. столу, 21 черв. 2021 р., м. Одеса / ред.: Е. О. Харитонов, І. В. Давидова; упоряд.: К. І. Сласова, В. С. Лоншакова, Л. Р. Чуйфай; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 97 с. — укр.

Увагу приділено теоретичним, історичним і методологічним проблемам цивільного права та процесу, права власності, IT-права й інших галузей приватного права. Розкрито особливості визначення розміру моральної шкоди від неправомірного ви-

користання торговельної марки в мережі Інтернет, завданій юридичній особі. Розглянуто конституційно-правові способи захисту прав та інтересів співвласників багатоквартирного будинку. Висвітлено правові аспекти електронного кредитування в умовах пандемії. Досліджено проблему ризиків втрати персональних даних в умовах карантинного та посткарантинного режиму.

Шифр НБУВ: BA855477

Екологічне право

6.X.633. Встановлення права земельного за рішенням суду / К. М. Парфенюк // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 40-43. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Висвітлено проблему просторової обмеженості земельних ресурсів, що призводить до утворення земельних ділянок, які, враховуючи їх місце розташування, не можуть бути рівноцінними. Виявлено причини, через які виникає необхідність права власника або землекористувача земельної ділянки чи іншої зацікавленої особи на обмежене платне або безоплатне користування чужою земельною ділянкою (ділянками). Зазначено законодавство, яким регулюються сервітутні відносини. Розкрито поняття, зміст і особливості земельних сервітутів, вказано підстави їх встановлення. Зазначено, що під час визначення меж частини земельної ділянки, на яку поширюються права сервітуту, розробляється відповідна документація із землеустрою, на підставі якої реєструються кордони сервітуту в Державному земельному кадастрі. Досліджено зміну з плином часу кількості видів права земельного сервітуту, які визначено законодавством. Проаналізовано варіант врегулювання сервітутних відносин мирним шляхом і укладання відповідного договору. Обґрунтовано, чому саме спроба власників (землекористувачів) земельних ділянок домовитись між собою має обов'язково передувати зверненню до суду. Розглянуто причини встановлення земельних сервітутів за рішенням суду, досліджено шляхи та особливості їх встановлення. Враховуючи правову позицію Верховного Суду, вивчено умови встановлення земельного сервітуту та основні моменти, коли у позові про встановлення земельного сервітуту позивачу буде відмовлено. Зазначено, що висновок експерта за результатами проведеної земельно-технічної експертизи про можливість задовольнити потреби зацікавленої особи іншим шляхом, ніж встановлення сервітуту, є підставою для відмови судом у задоволенні позову про встановлення земельного сервітуту. Розкрито можливості земельно-технічної експертизи під час доведення чи спростування необхідності встановлення земельного сервітуту під час судового розгляду спору, а у випадку доведеної необхідності встановлення земельного сервітуту і її можливості щодо надання варіантів його встановлення. Внаслідок опрацювання реєстру судових рішень під час призначення земельно-технічних експертиз в спраху щодо сервітутних відносин, визначено з приводу встановлення яких саме видів земельних сервітутів виникає найбільше спорів. Зроблено висновки щодо порядку дій, необхідних для встановлення земельного сервітуту судовим рішенням.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.634. Екологічне право: навч. посіб. / О. Г. Боднарчук, О. І. Боднарчук, П. Р. Левчук; Університет державної фіскальної служби України. — Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2021. — 457 с.: рис., табл. — (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 103). — Бібліогр.: с. 380-417. — укр.

Висвітлено теоретичні засади екологічного права. Розглянуто особливості права власності на природні ресурси та права природокористування. Охарактеризовано систему органів і функцій управління в галузі охорони навколишнього природного середовища. Висвітлено питання юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Розкрито особливості, притаманні окремим видам права природокористування, відтворення природних ресурсів та охорони довкілля. Увагу приділено правовому регулюванню використання й охорони земель, надр, водних ресурсів, рослинного та тваринного світу, атмосферного повітря. Розглянуто питання користування природно-заповідним фондом України, правового регулювання охорони курортних, лікувально-оздоровчих і рекреаційних зон, а також правового забезпечення запобігання надзвичайним екологічним ситуаціям та їх ліквідації.

Шифр НБУВ: BA855960

6.X.635. Особливості провадження рекреаційної діяльності на території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника / Л. А. Канівець // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 130-135. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Досліджено рекреаційну діяльність в межах території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника, особливості її здійснення. З'ясовано, що Заповідник є унікальним природоохоронним і науковим об'єктом, створеним у межах зони відчуження і зони безумовного (обов'язкового) відселення території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. На підставі аналізу чинного законодавства встановлено, що створення заповідної території мало

на меті: збереження в природному стані найбільш типових природних комплексів; сприяння організації та проведенню наукових досліджень. Науково-дослідницький напрямок діяльності Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника визнано як один із пріоритетних. З'ясовано, що одним із видів використання Досліджено умови, за наявності яких провадиться рекреаційна діяльність у межах території Заповідника. Встановлено, що радіаційна ситуація, що склалася на зазначеній заповідній території, пов'язані з нею екологічні умови території та встановлення особливого правового режиму щодо неї, зумовили особливості здійснення рекреаційної діяльності, що провадиться з урахуванням обмежень та у порядку, встановленому законодавством про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. Визначено основні види рекреаційної діяльності та досліджено передумови ефективного провадження рекреаційної діяльності в межах території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника. Акцентовано увагу на питаннях подальшого розвитку рекреаційної діяльності у межах території Чорнобильського радіаційно-екологічного біосферного заповідника задля досягнення цілей щодо збереження природних екосистем, місцевого біорізноманіття та історико-культурних цінностей на території Заповідника; підвищення рівня екологічної просвіти; удосконалення системи контролю за дотриманням природоохоронного законодавства тощо.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.636. Правові засади використання і охорони земель морського транспорту в Україні: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / В. С. Терещук; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2020. — 20 с. — укр.

Уперше в науці земельного права України здійснено комплексне дослідження теоретико-правових і практичних проблем правового регулювання використання земель морського транспорту, а також правових засад охорони земель морського транспорту шляхом з'ясування теоретичних положень щодо визначення правової природи означених відносин. Розкрито зміст поняття «землі морського транспорту», надано його визначення. Проаналізовано й уточнено склад земель морського транспорту. Наведено відповідні ознаки, характерні для земель морського транспорту. Досліджено та встановлено правовий статус штучно створеної земельної ділянки, запропоновано диференціацію за способом її створення. Увагу приділено аналізу суті й особливостей правових форм використання земель морського транспорту, що обмежує можливості раціональної експлуатації земельних ділянок її суб'єктами, а сама ж можливість мати земельні ділянки на праві власності має бути визнана за всіма особами, у тому числі державними та комунальними підприємствами, установами та закладами. Проведено комплексний аналіз правовідносин щодо використання земель морського транспорту. Розкрито об'єктно-суб'єктний склад правовідносин щодо використання земель морського транспорту. Визначено основні напрями правової охорони земель морського транспорту, здійснено їх кваліфікацію. Запропоновано основні напрями, відповідно до яких має здійснюватися правова охорона земель морського транспорту. Особливо підкреслено особливості державного контролю за використанням та охороною земель морського транспорту, яка являє собою найбільш виражену екологічну спрямованість, а також забезпечення екологічної безпеки й умов безпечності руху та належної експлуатації об'єктів морського транспорту. Обґрунтовано висновки, які можуть стати підґрунтям змін і доповнень у нормативно-правові акти у сфері земельного права з метою вдосконалення правової регламентації означеного кола правовідносин.

Шифр НБУВ: РА446743

Кримінальне право. Кримінологія. Пенітенціарія

Кримінологія

6.X.637. Використання досвіду іноземних спеціальних служб у протидії організованій злочинності та корупції: монографія / Ю. Р. Гавдьо, І. М. Гриненко, Ю. В. Луценко, В. В. Малюк, Г. В. Новицький, А. М. Черняк, Л. І. Щербина; ред.: Г. В. Новицький; Служба безпеки України, Національна академія Служби безпеки України. — Київ: НА СБУ, 2021. — 171 с. — укр.

Представлено ґрунтовну наукову працю з питань участі іноземних спеціальних служб у протидії організованій злочинності і корупції. На підставі всебічного дослідження теоретичних засад протидії організованій злочинності та корупції, досвіду спеціальних служб США та країн ЄС у цій сфері проаналізовано можливості та напрями його застосування в Україні, сформульовано пропозиції щодо створення національної моделі боротьби з

цими явищами. Визначено генезу наукових досліджень участі спеціальних служб у протидії організованій злочинності та корупції. Окреслено методологію міжнародного та вітчизняного оцінювання масштабів й особливостей цих явищ в Україні. Наголошено на формуванні національної системи протидії організованій злочинності та корупції.

Шифр НБУВ: ВА856848

6.X.638. Законодавче забезпечення протидії корупції: навч. посіб. / О. Ю. Бусол, Г. В. Дідківська, Ю. В. Нікітін, В. В. Топчій, Т. М. Супрун-Ковальчук, А. А. Гмирін, О. М. Бодунова, Н. А. Лугіна; ред.: В. В. Топчій; Університет державної фіскальної служби України, Громадська організація «Всеукраїнська асоціація кримінального права», Союз юристів України. — Вінниця: Твори, 2021. — 215 с. — Бібліогр.: с. 197-215. — укр.

Висвітлено характеристику корупційних кримінальних правопорушень, відповідальність за корупційні діяння, перелік суб'єктів протидії корупції та законодавчого забезпечення протидії корупції. Висвітлено поняття корупції, антикорупційного законодавства, експертизи нормативно-правових актів, стратегії державних інституцій в Україні. Охарактеризовано систему державних антикорупційних інституцій в Україні. Проаналізовано процес усунення причин і умов, що її зумовлюють, відкритість та гласність при прийнятті рішень та оприлюдненні їх у ЗМІ, проведення громадського опитування та обговорення перед їх прийняттям. Досліджено антикорупційні положення законодавства про державну службу. Охарактеризовано систему державних організацій, які проводять заходи із запобігання та протидії корупції. Розглянуто спеціальні обмеження для працівників, які перебувають на державній службі з метою протидії корупції. Досліджено законодавче забезпечення протидії корупції на прикладі досвіду окремих країн світу.

Шифр НБУВ: ВА856560

6.X.639. Запобігання комп'ютерним кримінальним правопорушенням: наук.-практ. посіб. / С. В. Бабанін; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 91 с.: рис. — укр.

Розглянуто питання запобігання кримінальним правопорушенням, передбаченим розділом XVI Особливої частини КК України, та деяким іншим, що містять як обов'язкові об'єктивні ознаки складу кримінального правопорушення окремі елементи сфери використання комп'ютерів, систем та комп'ютерних мереж, які, згідно з Конвенцією Ради Європи «Про кіберзлочинність», визнаються кіберзлочинами. Розкрито питання удосконалення кримінального законодавства України в аспекті запобігання кримінальним правопорушенням у сфері використання електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж і мереж електров'язку. Подано інформацію про ознаки особи кіберзлочинця, можливі способи вчинення комп'ютерних кримінальних правопорушень, окремі правила при вилученні комп'ютерної техніки. Охарактеризовано види спеціальних знань під час розслідування комп'ютерних кримінальних правопорушень.

Шифр НБУВ: ВА856624

6.X.640. Зарубіжний досвід запобігання та протидії домашньому насильству: / О. І. Зінсу // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 6-11. — Бібліогр.: 23 назв. — укр.

Досліджено теоретико-методологічні засади зарубіжного досвіду у сфері запобігання і протидії домашньому насильству. У роботі було використано загально-наукові та спеціальні методи пізнання. Викладено статистичні дані сучасної проблематики домашнього насильства та проаналізовано праці вітчизняних і зарубіжних дослідників. Наголошено на інституціональній суті імплементації міжнародних правових норм у законодавство зарубіжних держав. Визначено типологію, специфіку й особливості імплементації міжнародних стандартів у національне законодавство країн світу. Обґрунтовано концепт застосування спеціальних заходів протидії домашньому насильству. Виокремлено поняття «домашнє насильство» за законодавством Республіки Болгарія та Великої Британії. Зосереджено увагу на застосуванні спеціальних заходів запобігання, протидії домашньому насильству у практиці країн світу, зокрема Німеччини, Австрії, Киргизької республіки, Республіки Казахстан. З'ясовано існування різних видів охоронних ордерів в США (надзвичайно охоронний, тимчасово охоронний, постійно охоронний). Виявлено, що ефективне запобігання, протидія домашньому насильству також включає дотримання гуманістичних принципів виховання дітей, майбутнє яких формується під впливом тих чи інших методів, способів виховання, спілкування. Зазначено основні підходи під час спілкування з дитиною та звернуто увагу на відповідальність у вихованні дітей. Наголошено на ролі дистанціювання під час розв'язання конфліктів домашнього насильства та запобігання вчиненню нових фрагментів сімейно-побутового насилля. Акцентовано увагу на розвитку особистісних якостей, самоконтролю, самопізнання як одного із чинників зниження масштабності сімейно-побутового, родинного насильства.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.641. Кримінологічна діяльність Державної кримінально-виконавчої служби України: монографія / С. І. Спільник; Класичний приватний університет. — Дніпро: Біла К. О., 2021. — 287 с. — Бібліогр.: арк. 255-287. — укр.

На основі аналізу теоретичних засад, правового регулювання та практичного розв'язання Державною кримінально-виконавчою службою України завдань у сфері запобігання кримінальним правопорушенням, створено теоретичну концепцію її кримінологічної діяльності, основою якої є ідея про те, що для виконання головних завдань щодо захисту інтересів особи, суспільства та держави шляхом створення умов для виправлення і ресоціалізації засуджених, запобігання вчиненню нових кримінальних правопорушень засудженими та іншими особами, визначення організації та діяльності органів і установ виконання покарань має відбуватися виключно законами України.

Шифр НБУВ: ВА856288

6.X.642. Кримінологічна діяльність органів кримінального судочинства України: монографія / Н. С. Сидоренко; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Біла К. О., 2021. — 311 с. — Бібліогр.: арк. 275-311. — укр.

На основі аналізу теоретичних засад, правового регулювання та практичного розв'язання органами кримінального судочинства України завдань у сфері запобігання кримінальним правопорушенням, створено теоретичну концепцію кримінологічної діяльності кримінального судочинства України, основою якої є ідея щодо законодавчого закріплення головного завдання цих органів — запобігання кримінальним правопорушенням з наданням такої діяльності рівнозначного значення із ефективністю та результатом виявлення, розкриття та розслідування кримінальних правопорушень.

Шифр НБУВ: ВА856291

6.X.643. Кримінологічне моделювання корисливо-насильницької особистості студента закладу вищої освіти, що вчиняє кримінальне правопорушення проти власності: монографія / Н. Б. Болібрех, О. М. Гумін, Н. В. Ортинська, Р. М. Сіймовський, С. В. Якімова, С. О. Сорока; ред.: Н. Б. Болібрех; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2021. — 207 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 166-184. — укр.

Роботу присвячено кримінологічним аспектам моделювання корисливо-насильницької особистості студента закладу вищої освіти, що вчиняє кримінальне правопорушення проти власності. Особливу увагу приділено методології кримінологічного моделювання особистості злочинця. Розкрито кримінологічний зміст поняття корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень проти власності. За результатами кримінологічного моделювання розроблено кримінологічний портрет корисливо-насильницької особистості студента закладу вищої освіти, який вчиняє кримінальне правопорушення проти власності, його структурну й типологічну моделі, а також модель генезису особистості. У роботі не лише репрезентовано нові якості кримінологічну інформацію, але й обґрунтовано практичні рекомендації щодо шляхів її використання в цілях подальшого розвитку інноваційних технологій запобігання корисливо-насильницьким кримінальним правопорушенням проти власності у середовищі студентської молоді.

Шифр НБУВ: ВА856995

6.X.644. Окремі аспекти інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі / В. Г. Севрук // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 104-113. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Аналіз досліджуваної наукової проблематики інформаційно-аналітичного забезпечення протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, наразі зумовлює необхідність подальшого дослідження етнічної злочинності в Україні та світі загалом. Визначено, що такі етнічні групи формуються на основі національної та кланової спорідненості, традицій і звичаїв, їм властива спеціалізація за окремими видами злочинів. Відзначено, що протидія злочинам, що вчиняються організованими групами та злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, потребує специфічних підходів, що мають урахувувати їх національні (етнічні) психологічні особливості. Акцентовано на особливостях збирання, аналізу, накопичення та зберігання інформації з метою її зручного та ефективного використання під час виявлення, документування та розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень. Наголошено, що сьогодні однією з новітніх форм інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності правоохоронних органів щодо протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі, є забезпечення системи відеоспостереження, що полягає у фіксації правопорушення, часу та осіб, які його вчинили, методиці ідентифікації людини за параметрами мовних сигналів; алгоритми автоматизованої цифрової фотозйомки, цифрового відео- та звукозапису (моделювання фотопортретів осіб, які брали участь у вчиненні злочину), алгорит-

ми ідентифікації людини на основі біометричних ознак з розпізнаванням обличчя та багато іншого. Це сприятиме подальшому розвитку та вдосконаленню сучасних форм і методів протидії злочинам, що вчиняються організованими групами і злочинними організаціями, які сформовані на етнічній основі. Відзначено, що значення даної роботи передусім полягає в тому, щоб на практиці правоохоронним органам, які займаються протидією організованим групам і злочинним організаціям, які сформовані на етнічній основі, була можливість мати уявлення про це негативне явище.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.645. Профілактика в'язничої поведінки особи, як жертви насильницьких злочинів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Р. В. Лех; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів, 2022. — 20 с. — укр.

Проаналізовано стан і динаміку віктимологічних особливостей, а також розробки основних напрямів і шляхів удосконалення діяльності, спрямованої на профілактику віктимологічної поведінки жертви насильницьких злочинів. У підсумку виконаної роботи одержано науково-теоретичні результати, які мають значення не лише для науки, а й для діяльності правозастосовних органів. Досліджено історію розвитку віктимної поведінки жертви. Здійснено кримінологічну характеристику насильницької злочинності на віктимологічній основі. Визначено у віктимологічному сенсі характеристики жертви насильницьких злочинів, а також детермінанти насильницької злочинності на віктимологічній основі. Виявлено роль віктимної поведінки жертви у причинному механізмі насильницької злочинності. Проаналізовано загальносоціальні, спеціально-кримінологічні й індивідуальні заходи віктимологічної профілактики насильницьких злочинів.

Шифр НБУВ: РА451426

Див. також: 6.X.535, 6.X.547

Пенітенціарія

6.X.646. Теоретичні питання удосконалення кримінально-виконавчого законодавства України та практики його застосування: монографія / К. А. Автухов, І. С. Яковець, О. В. Гальцова, А. Ф. Степанюк, М. Ю. Кутепов, О. В. Лисосед; ред.: А. Ф. Степанюк; Національна академія правових наук України, Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса. — Харків: Право, 2021. — 487 с. — укр.

Висвітлено проблеми кримінально-виконавчого законодавства та практики його застосування. Досліджено історичні витоки сучасних проблем кримінально-виконавчого права. Окреслено основні тенденції законодавчих змін у сфері регулювання кримінально-виконавчих правовідносин. Розкрито окремі особливості впровадження пробації в Україні на сучасному етапі. Визначено проблеми виконання окремих видів кримінальних покарань і запровадження нових видів кримінальних покарань. Розглянуто соціально-економічні права та їх вплив на виправлення та ресоціалізацію. Подано інформацію про навчання осіб, засуджених до позбавлення волі, як один із важливих засобів ресоціалізації. Увагу приділено розробці ефективної системи кримінально-виконавчого законодавства, яка буде відповідати вимогам міжнародних актів, завданням, що постають перед системою органів та установ виконання покарань, і реалізуваній політиці у сфері виконання кримінальних покарань.

Шифр НБУВ: ВА855341

6.X.647. Тюремне населення країн світу: довідник / уклад.: С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, О. М. Литвинов, А. Я. Шишова, О. Л. Тимчук; Кримінологічна асоціація України. — Харків: Панов А. М., 2020. — 473 с.: іл., табл. — укр.

Уміщено відомості про тюремне населення світу. Надано детальну інформацію про кількість ув'язнених, які містяться в 215-ти пенітенціарних системах незалежних держав і залежних територій. Показано відмінності в рівнях тюремного ув'язнення в усьому світі. Викладені дані надають змогу оцінити загальну чисельність ув'язнених у світі, включаючи як осіб, які утримуються під вартою до суду/в попередньому ув'язненні, так і засуджених. Подана інформація є останньою доступною на кінець вересня 2018 р.

Шифр НБУВ: ВА855532

Судоустрій (судова система)

6.X.648. Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матеріали XI Міжнар. наук.-практ. конф., 12 листоп. 2021 р., м. Одеса / голов. ред.: Н. М. Бакайнова; ред.: Є. С. Хижняк, О. Г. Свида, І. С. Ковальчук, А. В. Кубаєнко, О. О. Храпенко, І. О. Кіслиця, М. О. Кравченко, Л. П. Нестерчук, О. В. Курганський; нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 671 с. — укр.

Увагу приділено проблемам реформування адвокатури та сфері надання професійної правничої допомоги, історико-правовим

питанням діяльності адвокатури, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, питанням професійної етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів, а також зарубіжному досвіду організації та діяльності адвокатури. Досліджено роль адвокатів у запобіганні та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Охарактеризовано механізми запобігання зловживанню процесуальними правами. Подано інформацію щодо професійної деформації адвоката та шляхів її запобігання. Розглянуто дотримання адвокатської таємниці як один з обов'язків адвоката. Висвітлено особливості використання методу ікономії в дисциплінарному провадженні стосовно адвоката. Вивчено роль адвокатів у розвитку української правової думки. Здійснено порівняльний аналіз вимог до здобуття посади адвоката та нотаріуса в Україні. Розкрито особливості дисциплінарної відповідальності адвоката за порушення правил адвокатської етики. Увагу приділено порушенню адвокатом основних принципів адвокатської етики як підставі притягнення до дисциплінарної відповідальності. Розглянуто правові наслідки порушення принципу конфіденційності. Проведено порівняльно-правовий аналіз інститутів присяги адвокатів, суддів і прокурорів. Висвітлено засади надання безоплатної правової допомоги в зарубіжних країнах.

Шифр НБУВ: ВА855479

6.X.649. Прокуратура України: посіб. для закл. вищ. освіти / В. О. Заросило, А. М. Кислий, Ю. Г. Севрук, М. Н. Курко, О. І. Козаченко, В. В. Заросило, В. С. Давиденко, О. В. Колос, О. М. Капля, Ю. Г. Коросташівцев, А. М. Подоляка, С. А. Подоляка, В. Л. Грохольський, М. І. Ануфрієв, К. В. Муравйов, І. А. Муравйова, В. А. Бортник, С. В. Князев, А. М. Талах, Д. І. Минюк, Ф. М. Медвідь, В. М. Барановська, О. Х. Юлдашев, В. С. Цимбалюк, О. О. Бандурка, В. І. Чуенко, Т. Б. Аріфходжаєва, С. Б. Гордієнко, К. В. Мамай, М. П. Стрельбицький, Л. М. Стрельбицька, С. В. Діденко, О. Р. Севрук, Я. В. Стрелюк, М. І. Станкевич, В. Г. Фатхутдінов, Н. П. Бортник, Т. В. Євчук, Х. Агаєв, Н. В. Заросило, О. В. Добрава, Є. В. Бондаренко, І. В. Сервещийкий, Ю. П. Тимошенко, М. М. Перепелиця, В. А. Мазійчук, В. І. Олійник, М. М. Ніконов, В. І. Божик, О. В. Ігнатюк, О. В. Дудник, Ю. М. Слива, В. А. Веклич, В. О. Швець, В. Ю. Крупей, О. Г. Бондаренко, І. С. Басова, В. О. Тімашов, І. В. Леоненко, Л. В. Сорокіна, Е. Ф. Іскендеров, Ю. П. Лісовська, І. С. Сиводед, М. С. Чесакова, С. О. Лисенко, О. В. Британська, А. М. Коломієць, Г. А. Карелова, Х. Агаєв, Я. В. Голобородько, А. Ю. Скоробогатова; ред.: В. О. Заросило, А. М. Кислий, Ю. Г. Севрук; Міжрегіональна Академія управління персоналом. — Київ: Людмила, 2022. — 119 с. — укр.

Посібник розроблено працівниками Навчально-наукового інституту права ім. Володимира Великого Міжрегіональної академії управління персоналом. Систематизовано основні положення, які стосуються діяльності прокуратури України. Матеріали ґрунтуються на нормах Конституції України, Законів України та інших законодавчих та відомчих нормативно-правових актів у сфері діяльності прокуратури.

Шифр НБУВ: ВА856540

6.X.650. Юрисдикція адміністративних судів: теорія і практика судочинства: монографія / М. І. Смокович. — Київ: Юрінком Інтер, 2022. — 287 с. — Бібліогр.: с. 272-287. — укр.

Роботу присвячено висвітленню теоретичних і практичних аспектів юрисдикції адміністративних судів. Придлено увагу концептуальним підходам трактування юрисдикції адміністративного суду, методології її відмежування від юрисдикції інших спеціалізованих судів, що діють у системі судуострою України, конституційно-правовому регулюванню юрисдикції адміністративних судів в Україні та зарубіжних державах, аналізу юрисдикції адміністративних судів України у сфері вирішення соціальних, податкових, виборчих спорів, розмежуванню юрисдикції адміністративних судів та органу конституційної юрисдикції, правовим наслідком порушення вимог юрисдикції адміністративних судів, а також міжнародно-правовому концепту і досвіду зарубіжних держав щодо розмежування юрисдикції судів.

Шифр НБУВ: ВА856169

Кримінально-процесуальне право (кримінальний процес)

6.X.651. Виконавче провадження: підручник / Н. Ю. Голубева, І. В. Андронов, І. О. Бут, Н. В. Волкова, О. В. Воробйов, К. Б. Дрогозюк, І. М. Іліопол, О. В. Лисенко, Л. А. Островська, О. О. Полуїна, В. М. Притуляк, М. Г. Сорочинський, Т. А. Стоянова, С. Р. Сулейманова, Г. Я. Тріпільський, С. А. Чванкін; ред.: Н. Ю. Голубева; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2020. — 459 с.: рис., табл. — (Підручник 2020). — укр.

Здійснено комплексне дослідження положень вітчизняного законодавства про виконавче провадження. Враховано останні зміни, внесені до законодавства про виконавче провадження в частині стягнення аліментів, автоматизації та діджиталізації процесів примусового виконання, протидії рейдерству та поліпшення доступу до професії приватного виконавця. Проаналізовано положення Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших нормативно-правових актів. Викладено правові позиції та висновки судових інстанцій усіх рівнів, включаючи Конституційний суд України, з основних проблемних питань дослідження.

Шифр НБУВ: ВС68713

6.X.652. Дізнання: навч. посіб. / Р. І. Благута, О. І. Герасимів, Ю. В. Гуцуляк, О. М. Дуфенюк, О. В. Захарова, Ю. А. Комісарчук, А. І. Кунтій, М. М. Майстренко, С. І. Марко, Є. В. Пряхін, О. В. Ряшко, І. В. Січковська, Б. В. Стецик, І. І. Татарин, А. Я. Хитра, Р. М. Шехавцов; ред.: А. Я. Хитра; Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів: ЛДУВС, 2021. — 339 с. — Бібліогр.: с. 328-338. — укр.

Відображено сучасний стан і перспективи розвитку вітчизняного кримінального процесу з урахуванням практики його застосування, зокрема Європейського суду з прав людини. Видання укладено відповідно до програми навчальної дисципліни «Дізнання», яку освоюють у вищих навчальних закладах. Розкрито поняття, систему та завдання дізнання як форми досудового розслідування. Розглянуто систему загальних положень провадження дізнання та початок провадження дізнання. Окреслено об'єднання та виділення матеріалів дізнання, розгляд клопотань під час провадження дізнання, строки провадження дізнання тощо. Охарактеризовано взаємодію дізнавача з оперативними підрозділами, участь у провадженні дізнання спеціаліста, перекладача та понятних, документування ходу провадження дізнання. Зазначено про недопустимість розголошення відомостей досудового розслідування у формі дізнання. Увагу приділено засадам ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань (ЄРДР). Висвітлено організацію діяльності підрозділів дізнання органів національної поліції.

Шифр НБУВ: ВА856856

6.X.653. Протидія наданню неправомірної вигоди (хабара) в Україні та країнах Закавказзя: порівняльний кримінологічний аналіз: монографія / К. В. Константінов, О. С. Олійник, О. П. Бабіков; Приватна установа «Науково-дослідний інститут публічного права». — Київ: НДІ публ. права, 2022. — 195 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 148-168. — укр.

Проведено порівняльний кримінологічний аналіз надання неправомірної вигоди (хабара) за кримінальним законодавством України та країн Закавказзя. Розкрито кримінально-правову, економічну та соціально-політичну суть надання неправомірної вигоди та давання хабара. Наведено історичну характеристику кримінальної відповідальності за надання неправомірної вигоди та хабарництва. Визначено заходи з підвищення ефективності протидії цим суспільно небезпечним явищам.

Шифр НБУВ: ВА855712

6.X.654. Теоретичні та праксеологічні засади кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру: монографія / В. Л. Кириченко, М. М. Єфімов; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Біла К. О., 2022. — 448 с.: табл. — Бібліогр.: с. 393-423. — укр.

Проаналізовано складне та багатоаспектне кримінально-процесуальне явище, а саме кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру. Проведено огляд передумов виникнення та розвитку інституту кримінального провадження щодо застосування примусових заходів медичного характеру (XVIII — початок XX ст.). Розглянуто міжнародні, європейські та національні стандарти забезпечення прав особи з розладами психіки і поведінки у кримінальному провадженні. Надано характеристику особи з розладами психіки і поведінки як елемента криміналістичної характеристики суспільно небезпечного діяння. Достатню увагу приділено висвітленню процесуального статусу особи, стосовно якої вирішується питання щодо застосування (продовження, зміни, припинення) примусових заходів медичного характеру. Розглянуто особливості криміналістичного забезпечення проведення процесуальних дій та діяльності слідчого, прокурора, слідчого судді, суду у визначеній категорії кримінальних проваджень. Охарактеризовано особливості правозахисної діяльності у кримінальному провадженні щодо застосування примусових заходів медичного характеру.

Шифр НБУВ: ВА856697

6.X.655. Теоретичні, правові та праксеологічні засади публічності та диспозитивності у кримінальному процесі: монографія / М. М. Почтовий; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. — Дніпро: Біла К. О., 2021. — 399 с. — Бібліогр.: с. 349-399. — укр.

На основі аналізу теоретичних засад, правового регулювання практичного розв'язання суб'єктами кримінальної процесуальної діяльності питань реалізації засад публічності та диспозитивності

у кримінальному процесі, досліджено специфіку здійснення такої, а також визначено шляхи її удосконалення. Розглянуто теоретичні та практичні питання публічності та диспозитивності у кримінальному процесі України. Визначено межі публічності та диспозитивності у кримінальному процесі. Наведено питання реалізації публічності та диспозитивності у діяльності учасників кримінального процесу. Розглянуто проблемні питання та перспективи реалізації публічності та диспозитивності у кримінальному провадженні України.

Шифр НБУВ: ВА856208

Докази

6.X.656. Класифікація судових експертиз: монографія / Е. Б. Сімакова-Єфремян, В. Л. Федоренко, Л. В. Свиридова, В. Г. Абросимова, Т. Є. Баліян, О. І. Брендель, О. М. Герман, О. Ю. Грошева, Л. М. Дереча, Н. Я. Дідушок, В. О. Дмитрієв, А. О. Долуда, О. С. Донцова, Т. М. Єгорова, Н. О. Зубова, Р. Б. Каплін, Є. В. Ковкіна, О. В. Коломійцев, А. П. Копитько, І. П. Крайнов, Г. В. Лошманова, А. В. Лубенцов, О. О. Мешков, О. О. Михальський, М. О. Можаяв, О. А. Назарова, О. В. Наранович, Ю. О. Носатенко, О. С. Оболонцева-Красивська, С. А. Онопрієнко, І. А. Петрова, О. С. Пукліч, Д. В. Пучко, В. А. Руднев, В. В. Сабадаш, О. О. Свідерський, О. В. Селезньова, Н. В. Сила, В. В. Сомов, Г. О. Сліщина, О. В. Хомутенко, В. В. Хоша, В. Т. Чупрун, І. В. Яценко, О. Г. Рувін, І. В. Білоус, Т. Д. Голюкова, М. П. Молибога, А. Л. Ованнісян, А. О. Полтавський, О. О. Посільський, Є. В. Тимко, М. А. Шишов, Н. В. Гординська, С. С. Степанкевич, С. А. Афанасьєв, Я. В. Болжельарський, П. М. Грицишин, Т. В. Алістратова, Н. О. Кушакова, Т. В. Ніколайчук, О. І. Юрець, О. Г. Адлер, О. В. Скрипнюк, Л. П. Тимошик, Н. Гуреу, І. Лопатенко; ред.: Е. Б. Сімакова-Єфремян; Національний науковий центр «Інститут судових експертиз імені Заслуженого професора М. С. Бокаріуса». — Харків: ІСЕ ім. Заслуж. проф. М. С. Бокаріуса, 2021. — 567 с.: табл., рис. — укр.

Здійснено науковий аналіз експертної практики, спеціальної літератури та нормативно-правових актів України та зарубіжних країн із метою розробки критеріїв диференціювання судових експертиз за класами, родами, видами, підвидами й удосконалення класифікації судово-експертних досліджень, що сприятиме розвитку теорії, методології та практики судової експертизи. На рівні комплексного підходу досліджено класифікацію судових експертиз. Рекомендовано шляхи вирішення проблем, що виникають під час розробки класифікації судових експертиз. Окреслено чіткі межі окремих класів, родів, видів, підвидів судових експертиз та експертних спеціальностей, визначено основні критерії розмежування цих категорій.

Шифр НБУВ: ВА855379

Держава та право країн світу

6.X.657. Визначення давності настання смерті шляхом моніторингу посмертних змін автофлуоресценції плівки спинномозкової рідини: монографія / В. Т. Бачинський, Т. М. Бойчук, М. С. Гараздюк, О. І. Гараздюк, О. Я. Ванчуляк, О. Г. Ушенко; Вищий державний навчальний заклад України «Буковинський державний медичний університет». — Чернівці: Технодрук, 2020. — 207 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 128-143. — укр.

Роботу присвячено розробці об'єктивних судово-медичних діагностичних критеріїв для встановлення давності та причини настання смерті внаслідок серцево-судинної патології, тяжкої інтоксикації алкоголем з можливим смертельним результатом шляхом вивчення зміни величини статистичних моментів 1 — 4-го порядків, що характеризують часові зміни координатних розподілів величини спектральної щільності, азимута, еліптичності, комплексного ступеня взаємної поляризації різномасштабних складових мікроскопічних зображень, інтенсивності й азимута поляризації флуоресценції полікристалічних плівки спинномозкової рідини у посмертному періоді.

Шифр НБУВ: ВА855690

6.X.658. Інновації в фінансовій сфері: віртуальні активи — поява, розвиток і тенденції правового регулювання / С. Ю. Гончаренко // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 152-157. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Досліджено появу та розвиток віртуальних активів, розглянуто тенденції правового регулювання віртуальних активів. Встановлено, що правове регулювання у сфері віртуальних активів у світі знаходиться у процесі становлення. Натепер ряд країн легалізували відносини у сфері віртуальних активів, ряд країн — заборонили, ряд — не здійснюють заходів з правового

врегулювання обігу віртуальних активів, але і забороняють обіг віртуальних активів на своїй території. До країн, які легалізували обіг віртуальних активів на власній території, належать Японія, Німеччина, Швейцарія тощо; країна, яка не здійснює заходів з правового регулювання обігу віртуальних активів, але і не забороняє їх майнінг та обіг на своїй території — США; до країн, в яких майнінг та обіг віртуальних активів заборонено, відносяться Китай; країни, які змінили свою позицію відносно правового регулювання віртуальних активів — Російська Федерація та Таїланд. В Україні правове регулювання обігу віртуальних активів недосконале. На підставі аналізу правового регулювання у сфері віртуальних активів у країнах, які легалізували обіг таких активів, запропоновано: правове регулювання у сфері віртуальних активів визначити окремим нормативно-правовим актом, в якому закріпити поняття таких активів з чітким визначенням їх суті. Це має вирішальне значення, оскільки залежно від того, який підхід визначить держава в той напрям правового регулювання, необхідно буде вносити зміни; встановити правові підстави функціонування криптовалютних (віртуальних) бірж, умови їх легалізації (ліцензування, реєстрація); визначити порядок ідентифікації клієнтів на криптовалютних (віртуальних) біржах; створити спеціальний орган, на який покладатиметься контроль за транзакціями на криптовалютних (віртуальних) біржах.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.659. Кримінальне право зарубіжних країн: навч.-метод. посіб. / О. Т. Волощук, М. В. Грушко, В. Ю. Колесник; Міжнародний гуманітарний університет. — Одеса: Фенікс, 2021. — 222 с. — Бібліогр.: с. 193-222. — укр.

Увагу приділено особливостям виникнення та розвитку, принципам, основним інститутам і категоріям правових систем зарубіжних країн (на прикладі Англії, США, Франції та ФРН). Висвітлено історію становлення, типологію, особливості та специфіку, а також новітні напрями розвитку кримінально-правових систем сучасного світу. Наведено загальну характеристику, описано види джерел кримінального права зарубіжних країн, межі чинності кримінальних законів. Розглянуто основні положення системи Загальної частини кримінального права зарубіжних країн — злочинне діяння, покарання, заходи безпеки й інші інститути. Висвітлено основні положення системи Особливої частини кримінального права зарубіжних країн, конкретні види злочинів у кримінальному праві зарубіжних країн, зокрема, злочини проти особи, власності, держави й інші види злочинів. Надано порівняльний аналіз основних інститутів зарубіжного кримінального права з виділенням специфічних особливостей вирішення тих чи інших кримінально-правових проблем у системі конкретної держави.

Шифр НБУВ: ВА855379

6.X.660. Нормативне регулювання правової освіти у вищих військових навчальних закладах СРСР та незалежної України / Н. Черниш // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 123-131. — Бібліогр.: 129 назв. — укр.

Зазначено, що дослідження нормативних засад правової освіти (ПО) військовослужбовців надає змогу оцінити вплив на неї державної освітньої політики, сприяє критичному осмисленню та подальшому вдосконаленню системи ПО в процесі її реформування. Мета роботи — виявити й охарактеризувати особливості регламентації ПО майбутніх офіцерів у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ) України у XX — на початку XXI ст. (1943 — 2015); порівняти нормативні засади ПО у ВВНЗ СРСР і незалежної України. Методи дослідження: історико-генетичний (з'ясування передумов і чинників розвитку ПО у ВВНЗ України досліджуваного періоду); хронологічний, логіко-історичний (дослідження процесу та етапів розвитку ПО у ВВНЗ, виявлення особливостей, суперечностей, закономірностей у просторово-часовій послідовності); порівняльно-аналітичний, зрівняно-педагогічний (аналіз нормативно-правової бази означеного періоду, періодичних видань, досвіду здійснення ПО у ВВНЗ). Проаналізовано нормативні засади здійснення ПО майбутніх офіцерів Збройних сил СРСР і незалежної України, встановлено особливості її регламентації на різних історичних етапах. З'ясовано, що протягом досліджуваного періоду розвиток ПО офіцерів у ВВНЗ мав 3 основні етапи: перший (1943 — 1975) характеризується оновленням нормативної бази Збройних сил СРСР з урахуванням бойового досвіду, розвитку озброєння та змін у світовій геополітичній обстановці; другий (1975 — 1991), під час якого нормативне регулювання ПО в галузі розвивалося в умовах наростання системної кризи СРСР; третій (1991 — 2015), за якого відбувалися становлення та розбудова системи військової освіти незалежної України. Попри те, що сучасна система військової освіти незалежної України є наступницею радянської, між ними існують суттєві відмінності, пов'язані з набуттям Україною статусу суверенної держави (прийняття нею відповідних зобов'язань, як повноправного учасника міжнародних відносин, зокрема, щодо забезпечення прав людини у мирний і воєнний час), орієнтацією на захист інтересів власного народу (замість геополітичних амбіцій наддержави), інтеграцією в оновлену національну систему освіти (зокрема, щодо забезпечення її якості). Все перелічене, зі свого боку, позначалося на

баченні завдань ПО офіцерів у ВВНЗ, і, як наслідок на її нормативних засадах.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.X.661. Формування правової компетентності майбутніх лікарів у процесі навчання медичного права: теоретико-методичні засади / І. Ю. Хміль; ред.: О. М. Науменко; Національний медичний університет імені О. О. Богомольця. — Київ: Едельвейс, 2021. — 309, [1] с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 283-309. — укр.

Порушено проблему формування правової компетентності майбутніх лікарів у процесі навчання медичного права. Розкрито потенціал дисциплін медичного права у формуванні правової компетентності майбутніх лікарів. На основі теоретико-методологічного обґрунтування специфіки та вивчення сучасного стану правової підготовки майбутніх фахівців медичної галузі визначено змістові компоненти правової компетентності, подано компетентнісно орієнтовану модель та методику формування правової компетентності майбутніх лікарів у процесі навчання медичного права.

Шифр НБУВ: ВА855126

Міжнародне право

6.X.662. Історія міжнародного права: курс лекцій / К. О. Савчук; Інститут держави і права імені В. М. Корецького. — 2-е вид., допов., перероб. — Київ: Фенікс, 2021. — 137 с. — Бібліогр.: с. 128-137. — укр.

Охарактеризовано основні концепції щодо виникнення міжнародного права, наведено періодизацію історії його розвитку. Розглянуто основні етапи розвитку міжнародного права, починаючи з часів його виникнення у Давньому світі та закінчуючи ухваленням Статуту ООН 1945 р., який поклав початок сучасному міжнародному праву.

Шифр НБУВ: ВА855374

6.X.663. Міжнародне й національне законодавство як основа дотримання правового статусу дитини та розслідування вчиненого щодо неї злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості / Г. Ю. Нікітіна-Дудікова // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 88-93. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Вчинення злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей має невтішну тенденцію до збільшення кількісних характеристик. Відповідно, у разі вчинення відносно дитини злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості, важливо забезпечити дотримання прав та свобод дитини як найбільш незахищеної категорії громадян, а також гарантувати виконання завдань кримінального провадження, а саме, забезпечити швидке, повне та неупереджене розслідування злочину і належний судовий розгляд кримінального провадження. Правовий статус дитини, потерпілої у кримінальному провадженні щодо вчиненого злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості, має ряд особливостей, адже окрім загального статусу потерпілої у кримінальному провадженні, дитина має додаткові гарантії, володіє спеціальним правовим статусом. На підставі вивчення національного та міжнародного законодавства зроблено висновок, що термін «дитина» використовується під час тлумачення правового статусу особи, яка не досягла 18-річного віку і є потерпілою від злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості. Дитина користується всіма правами та свободами людини, а також має визначені законодавством обов'язки. Важливо, що правовий статус дитини є спеціальним, оскільки дитина має й додаткові правові гарантії, що захищають її права, свободи та законні інтереси. Процес розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей здійснюється у визначеному кримінальним процесуальним законодавством порядку. Правові джерела, які формують правові засади розслідування злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей, об'єднані у групи: міжнародні нормативно-правові акти, які закріплюють основи правового статусу дітей, визначають засади кримінального провадження щодо вчинених відносно них злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості; нормативно-правові акти України, які закріплюють основи правового статусу дітей, визначають засади кримінального провадження щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості дітей; судова практика судових інстанцій, які тлумачать джерела права та роз'яснюють правозастосування за вказаних умов.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.664. Міжнародно-правові стандарти у сфері вищої освіти: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.11 / К. В. Громенко; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2020. — 32 с. — укр.

Увагу приділено системному та комплексному аналізу концептуальних засад міжнародних правових стандартів у сфері вищої освіти. Наведено авторське вирішення важливої наукової проблеми змісту міжнародних правових стандартів, що сформули-

ся та розвиваються у сфері реалізації права на вищу освіту та взаємодії щодо вищої освіти на міжнародному рівні. Розкрито специфіку відображення категорії освіти, зокрема вищої, у міжнародному праві зі стародавніх часів до сучасності, узагальнено наявні міжнародні угоди й інші джерела міжнародного права в цій сфері. Визначено особливості вищої освіти в сучасному універсальному міжнародному правопорядку, відображення аспектів вищої освіти в універсальних джерелах прав людини та розвиток відповідних наднаціональних стандартів співпраці у сфері вищої освіти. Виявлено специфіку питань вищої освіти у практиці Європейського суду з прав людини, у діяльності Організації безпеки та співробітництва в Європі й у праві Європейського Союзу. Окреслено значення міждержавних двосторонніх договорів і програмних міжнародних актів України для питань вищої освіти. Встановлено роль міжнародних угод вищих навчальних закладів як форми реалізації відповідних наднаціональних стандартів. Окреслено шляхи імплементації міжнародних стандартів вищої освіти в законодавство України, перспективи розвитку правового забезпечення вищої освіти в Україні з їх урахуванням.

Шифр НБУВ: РА446793

6.X.665. Роль Європолу в міжнародному співробітництві держав щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності / І. М. Леган // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 114-119. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Досліджено особливості діяльності Європолу та його роль і значення у міжнародному співробітництві держав щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. Наведено хронологію розвитку Європолу як міжнародного правоохоронного органу у запобіганні та протидії транснаціональній злочинності. Доведено, що повноцінне функціонування Європолу розпочалося з січня 1994 р., коли було започатковано роботу управління з боротьби з наркотиками. Зазначено, що створення Європолу було передбачено Маастрихтським договором (Договором про утворення Європейського Союзу), що був підписаний у 1992 р. Поступово діяльність Європолу поширювалася й на інші види кримінальних злочинів. Визначено, що однією з головних цілей Європолу є боротьба з організованою злочинністю, оскільки її масштаб, важливість і вплив вимагають загальних скоординованих дій всіх держав-членів. Проаналізовано та доведено, що Європол підтримує правоохоронну діяльність держав-членів за допомогою певних методів. Охарактеризовано держави-члени Європолу станом на 2021 р. та окреслено, що чисельність співробітників Європолу з кожним роком зростає у геометричній прогресії. У роботі надано характеристику операційних угод у межах міжнародного співробітництва Європолу з країнами світу у напрямку протидії транснаціональній злочинності. Доведено, що співпраця у напрямку протидії та запобігання транснаціональній злочинності ведеться відносно восьми категорій злочинів. У межах реалізації угод здійснюється обмін досвідом, нормативно-правовими актами та методичними посібниками, організовуються спільні семінари, ознайомчі візити та консультації. Проаналізовано, що сторони на постійній основі обмінюються стратегічною та технічною інформацією, яка становить взаємний інтерес, а також аналітичними матеріалами з різних аспектів боротьби з організованою злочинністю та міжнародним тероризмом.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.666. Теоретико-правовий аналіз застосування медіації у трудових спорах / О. М. Карпова, В. В. Поліщук // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 34-39. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Обговорено питання теоретико-правового аналізу застосування медіації в трудових спорах. Зроблено порівняльний аналіз застосування переговорів та судового розгляду для врегулювання трудових спорів. Висловлено думку, що досить часто у трудових спорах емоційна напруга між сторонами є високою, що не надає змоги сторонам погоджуватися на переговори або брати участь у них напряму без представників. Працівники не наважуються на переговори, оскільки розуміють, що за кожним роботодавцем стоїть значна кількість працівників, які на переговорах будуть відстоювати інтереси такого роботодавця. У дослідженні підкреслено, що суди ж працюють виключно з позиціями сторін і також не задовольняють інтереси працівника та роботодавця, а затяжний процес розгляду справи у суді не приносить користі кожній із сторін. Однак компанії досить часто використовують судовий спосіб врегулювання спорів, оскільки керівництво і менеджмент не розуміють належним чином наслідків таких судових спорів та репутаційних ризиків. Керівництво компанії пізно може зрозуміти свої фінансові та емоційні витрати на врегулювання трудового спору. Водночас баланс інтересів під час трудового спору може бути дотриманий під час медіації як одного із способів позасудового врегулювання спорів. Медіатор допомагає відновлювати конструктивну комунікацію. Проаналізовано досвід США, Канади, Туреччини та Австрії щодо розвитку моделей медіації у трудових спорах і зроблено висновок, що медіація в трудових спорах буде ефективно працювати, якщо у суспільстві буде проведено обговорення усіх можливих моделей медіації, а також підготовлено відповідні аналітичні дослідження, де буде показано слабкі та сильні сторони кожної із моделей медіації. Проаналізовано стилі, які найчастіше застосовують медіатори в

трудомих спорах. Для медіації у трудових спорах медіатори використовують медіацію переговорів, фасилітаційний, оцінювальний та терапевтичний стилі. Водночас автори наголошують на тому, що медіатор не позбавлений можливості працювати і з іншими стилями медіації.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

Міжнародні конференції. Міжнародні організації

6.X.667. 75 років Організації Об'єднаних Націй: зб. наук. ст. за матеріалами VI-х Харків. міжнар.-прав. читань, присвяч. пам'яті проф. М. В. Яновського і В. С. Семенова, 10 листоп. 2020 р. / ред.: А. П. Гетьман, В. М. Стещенко, О. В. Тарасов; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Українська асоціація міжнародного права, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Науково-дослідний інститут державного та місцевого самоврядування. — Харків: Бровін О. В., 2020. — 219 с. — укр.

Розглянуто імплементацію практики європейського суду з прав людини в українське судочинство. Розкрито міжнародно-правові стандарти ООН у сфері кримінального правосуддя щодо наркозалежних осіб, деякі аспекти вивчення з дитими конвенції ООН про права дитини. Висвітлено особливості зняття імунітету судді міжнародного суду. Досліджено еволюцію міжнародно-правового регулювання у сфері охорони навколишнього середовища. З'ясовано роль комісії міжнародного права ООН у кодифікації міжнародно-правових норм, інституційні механізми ООН у сфері захисту прав людини. Розглянуто переговори і примирення як мирні засоби вирішення міжнародних спорів, міжнародно-правове співробітництво держав у сфері ядерного роззброєння в межах ООН.

Шифр НБУВ: ВА856038

6.X.668. Діяльність Комісії міжнародного права ООН у сфері кодифікації односторонніх актів держав / О. О. Белогубова // Держава та регіони. Сер. Право. — 2021. — № 2. — С. 126-129. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Розглянуто діяльність Комісії міжнародного права ООН з кодифікації односторонніх актів держав, яка займає центральне місце в міжнародному кодифікаційному процесі. Як показує практика Комісії міжнародного права ООН з кодифікації і прогресивного розвитку тих чи інших міжнародно-правових матеріалів, завершальною стадією роботи Комісії в основному є прийняття рекомендації схвалити підготовлений проект статей у вигляді міжнародного договору. Однак, починаючи з 90-х рр. в межах Комісії міжнародного права ООН, почався поступовий процес переосмислення традиційних методів міжнародного нормотворчості. Так, спостерігається тенденція завершувати кодифікацію міжнародно-правових матеріалів прийняттям документів рекомендаційного характеру. Зазначений підхід знайшов своє відображення і у процесі кодифікаційної діяльності Комісії у сфері односторонніх актів. Фактично жодного разу протягом десятирічної роботи членами Комісії міжнародного права ООН не порушувалася необхідність прийняття на базі Проекту статей, що готується, юридично зобов'язуючого документа. На думку автора, результат діяльності Комісії міжнародного права ООН можна в цілому вважати успішним. Підготовлений і схвалений Комісією документ може по праву вважатися важливим початковим етапом на шляху міжнародної нормотворчості у сфері односторонніх актів держав.

Шифр НБУВ: Ж23244:np.

6.X.669. Міжнародно-правове регулювання діяльності з надання туристичних послуг: монографія / О. В. Дьордяк; «Ужгородський нац. ун-т», державний ВНЗ. — Одеса: Фенікс, 2021. — 179 с. — Бібліогр.: с. 164-179. — укр.

Роботу присвячено системному аналізу міжнародно-правового регулювання діяльності з надання туристичних послуг, регулювання діяльності з надання туристичних послуг у Європейському Союзі. Досліджено основні види міжнародно-правового регулювання діяльності з надання туристичних послуг, які є необхідними під час створення уніфікованого законодавства.

Шифр НБУВ: ВА855220

6.X.670. Право міжнародних організацій: навч. посіб. / О. М. Шпакович; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ: Фенікс, 2021. — 131 с. — Бібліогр.: с. 129-131. — укр.

Вивчено правову природу міжнародних організацій, основні ознаки міжнародних організацій, різні підходи до питання кваліфікації міжнародних організацій, а також основні елементи міжнародно-правового статусу міжнародної організації. Розглянуто правову природу установчого документа міжнародної організації, компетенцію, повноваження, функції та організаційну структуру міжнародних організацій. Досліджено механізм функціонування міжнародних організацій, правову природу актів міжнародних організацій, особливості й основні принципи їх ухвалення. Розглянуто організаційно-правовий механізм співпраці України з міжнародними організаціями.

Шифр НБУВ: ВА855366

6.X.671. Правові основи освітньої політики ЄС: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / В. Ю. Колесник; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса, 2020. — 20 с. — укр.

Проведено комплексне дослідження генези, доктринальних основ, юридичної природи й особливих правових характеристик освітньої політики ЄС. Висвітлено еволюцію правового регулювання сфери освіти з виділенням основних етапів її становлення, визначено межі її правового регулювання та сучасні тенденції розвитку сфери освіти в межах ЄС. Простежено динамічний розвиток освітньої політики ЄС, яка, не будучи основою для формування Союзу, на даний момент стає ядром для економічної стабільності країн ЄС. Зазначено, що, незважаючи на це, в установчих актах ЄС простежується відмова від уніфікації освітніх політик держав-членів — за законодавством ЄС організація та зміст освіти є їх власною прерогативою. З урахуванням цього розглянуто питання складу та повноважень інституцій, які виконують функції щодо формування та реалізації освітньої політики ЄС, визначено джерела її правового регулювання та встановлено методи правового впливу ЄС на освітні політики держав-членів. Охарактеризовано особливості реалізації та правового регулювання зовнішньої компетенції ЄС у сфері освіти, яка насамперед полягає у міжнародно-правовій співпраці щодо вирішення спільних освітніх проблем і включає кооперацію з міжнародними організаціями (як універсального, так і регіонального рівня) та державами. Найбільш розвиненою при цьому є співпраця із країнами Європи, в тому числі з Україною, що сприяє формуванню Європейського простору освіти, складовими якого є всі попередньо розпочаті інтеграційні процеси.

Шифр НБУВ: РА446741

Галузі права (порівняльне вивчення правових інститутів)

6.X.672. Порівняльне правознавство: навч.-метод. посіб. для бакалаврів спец. 081 «Право», 293 «Міжнародне право» / ред.: О. В. Бігняк; уклад.: Ю. Ю. Акіменко, М. Р. Аракелян, Х. Н. Бехруз, О. К. Каненберг-Сандул, О. В. Пасечник, О. О. Сурілова, Т. С. Федорова, В. В. Форманюк, Р. Ф. Харитонов; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». — Одеса: Фенікс, 2021. — 78 с. — (Навчально-методичні посібники). — укр.

Подано інформацію щодо методології порівняльного правознавства. Висвітлено особливості виникнення, розвитку, розглянуто основні школи порівняльного правознавства. Увагу приділено поняттю та класифікації правових систем. Наведено загальну характеристику романо-германської, англо-американської правових сімей, скандинавських і латино-американських правових систем як окремих груп змішаних правових сімей, а також африканських правових систем і правових систем країн Далекого Сходу як окремих груп сімей традиційного права. Розглянуто релігійні правові системи. Визначено місце пострадянських правових систем, зокрема й правової системи України, на правовій карті світу.

Шифр НБУВ: ВА855381

6.Ц.673. Акредитація та сертифікація як типові методи верифікації в Службі безпеки України / С. В. Прокопченко // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 114-117. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Висвітлено аспекти верифікації при розробленні та виробництві озброєння, військової техніки, а також іншої продукції оборонного призначення, до якої відносяться спеціальні технічні засоби для зняття інформації з каналів зв'язку та інші технічні засоби негласного одержання інформації. Верифікація визначається за термінологією нормативних документів НАТО як набору видів діяльності, що порівнює продукт життєвого циклу системи озброєння та військової техніки, з необхідними характеристиками цього продукту. Наведено рекомендовані етапи верифікації, склад результатів верифікації та дії з керування результатом верифікації. Розглянуто умови узгодження заходів з верифікації та типові методи верифікації. На прикладі акредитації на відповідність вимогам ДСТУ ISO/IEC 17025:2017, ДСТУ ISO/IEC 17024:2012, ДСТУ EN ISO/IEC 17021-1:2015 та сертифікації продукції оборонного призначення, послуг, персоналу в Службі безпеки України із застосуванням ДСТУ ISO/IEC 27001:2015 «Методи захисту системи управління інформаційною безпекою. Вимоги», ДСТУ STANAG 4107:2018 «Вимоги НАТО щодо проектування, розроблення та виготовлення» та запропоновано механізм впровадження міжнародних стандартів і стандартів НАТО в Україні.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.674. Аналіз проблемних питань використання малих тактичних груп для виконання багатофункціональних завдань під час ведення бойових дій / С. М. Лук'янов, І. Р. Медінець, О. С. Тітов, С. В. Блашук // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 22-28. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Проаналізовано проблеми використання малих тактичних груп у сучасних війнах та військових конфліктах як автономних підрозділів для виконання бойових задач у певній обстановці. Проаналізовано варіанти розподілу відділення на декілька бойових (тактичних) груп. Склад окремих бойових груп вибирається з урахуванням можливості виконання багатофункціональних завдань. Проведено аналіз методів поділу військових підрозділів за досвідом військових конфліктів і задач, які при цьому вирішувалися. Проведено аналіз наступних методів поділу військових підрозділів на малі тактичні групи: метод комбінованої четвірки, метод розвідувальної п'ятірки, метод 3 + 4, метод Двійка Пауло. Визначено недоліки та переваги кожного методу. Обґрунтовано, що найбільш ефективним методом розподілу військових підрозділів при проведенні операцій по боротьбі з терористами є метод Двійка Пауло.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.675. Еволюція системи медичного забезпечення військ під час бойових дій: монографія / В. Я. Білий, В. О. Жакховський, Я. Л. Заруцький, А. М. Галушка, В. Г. Лівінський, С. А. Асланян. — Київ: Люділа, 2021. — 348 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 330-346. — укр.

Висвітлено в історичному розвитку світовий досвід і трансформацію системи медичного забезпечення військ під час воєн і збройних конфліктів. Детально проаналізовано й оцінено системи медичного забезпечення армій різних держав у різні часи. З'ясовано, що було основою прийняття тих чи інших організаційних рішень і чим керувалися попередники авторів даного дослідження, коли від системи «лікування на місці» через «евакуаційну систему» перейшли до системи «етапного лікування з евакуацією за призначенням». Досліджено еволюцію засобів евакуації та сучасні системи «етапного лікування» у збройних силах розвинувтих країн світу. Проведено критичний аналіз системи лікувально-евакуаційних заходів у Збройних силах України. Особливу увагу приділено розгляду проблемних питань, що мають місце в її організації. Запропоновано першочергові заходи для вдосконалення системи лікувально-евакуаційних заходів і підвищення спроможностей Медичних сил Збройних сил України.

Шифр НБУВ: ВА855340

6.Ц.676. Запорізький табір НКВС для польських військовополонених: функціонування та посвяченість у документах (1939 — 1940): [зб. док.] / упоряд.: В. В. Добрянський, А. Г. Олененко, В. М. Філас; Союз поляків Запоріжжя «Полонія», Генеральне консульство Республіки Польща в Харкові. — Археогр. вид. — Запоріжжя: Статус, 2021. — 99 с.: табл. — (Stepowa Polonia). — укр.

Наведено публікації документів, що стосуються історії функціонування Запорізького табору НКВС для військовополонених і

особливостей утримання в ньому польських військовополонених протягом 1939 — 1940 рр. Зазначено, що текст документів передано науково-критичним способом і відтворено мовою оригіналу. Максимально збережено розташування елементів документів. Видання забезпечено довідковою інформацією про працівників апарату НКВС СРСР, які фігурують у документах збірки, а також переліком документів відповідно до тематичних блоків і хронологічним переліком усіх документів, що публікуються в даному виданні.

Шифр НБУВ: ВА855874

6.Ц.677. Інформаційні технології в управлінні оборонними ресурсами: методологічний контекст та приклади практичної реалізації: монографія. Ч. 2 / В. Б. Поліщук, І. Є. Нетесін, О. В. Нестеренко; Український науковий центр розвитку інформаційних технологій. — Київ, 2021. — 205 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 198-205. — укр.

Викладено детальний опис інтеграційного методу розв'язання багатокритеріальних задач оцінювання спроможностей сил оборони, що включає використання онтологічної моделі даних, метод аналізу ієрархій та засоби графової візуалізації процесів порівняння альтернатив. Наведено опис експериментального зразка програмного інструментарію, який реалізує запропонований метод, результати його апробації на реальному прикладі та стислий огляд спеціального програмного забезпечення для оборонного планування.

Шифр НБУВ: В358443/2

6.Ц.678. Методика визначення достатнього рівня ефективності бойових дій підрозділу протиповітряної оборони Сухопутних військ для збереження боєздатності загальновійськових підрозділів, що прикриваються / А. Ф. Волчок, О. В. Лезік, М. В. Мужук, І. В. Гуленов, Д. О. Васильченко // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 7-14. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

На сьогодні є актуальним питання визначення достатнього рівня ефективності бойових дій підрозділів протиповітряної оборони Сухопутних військ при виконанні завдання по прикриттю загальновійськових підрозділів від ударів повітряного противника. Запропоновано методику, яка надає змогу визначити достатній рівень ефективності бойових дій підрозділів протиповітряної оборони Сухопутних військ рівня взвод-батарея для належного прикриття загальновійськових підрозділів. Запропонована методика надає можливість визначити мінімально достатній рівень ефективності бойових дій підрозділів протиповітряної оборони Сухопутних військ з урахуванням підтримання необхідної боєздатності загальновійськових підрозділів.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.679. Модель реалізації структури технологічного процесу у хмарному сервісі / Т. В. Смірнова, М. П. Столяренко, М. О. Янков, В. В. Грудік, Ю. Ю. Моторін // Зб. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 132-142. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розроблено модель реалізації структури технологічного процесу у хмарному сервісі, для якої було визначено основні вхідні параметри: перелік параметрів, які впливають на процес; перелік параметрів, які є результатом процесу; перелік керування параметрів; перелік некерування параметрів; перелік невідомих параметрів; деталізована структура технологічного процесу з розділенням параметрів та результатів. Запропоновано структуру експертної системи для оптимізації технологічних процесів, проаналізовано методи представлення знань та відповідно розроблено схему потоків інформації під час реалізації даної експертної системи. На основі розглянутих та розроблених методів та механізмів, які використовують для розробки технологічних процесів, розроблено структуру інформаційної системи підтримки прийняття рішень для автоматизації створення оптимізованих технологічних процесів. За допомогою використання розроблених методів та моделей, в результаті проведення процесу оптимізації технологічного процесу за допустимими евристичними правилами, вдалося одержати множини ланцюгів окремо оптимізованих технологічних процесів, з якої проводиться багатокритеріальний відбір, що відповідає поставленим вимогам оптимізації. Користувач системи може одержувати відповідь як одну картку технологічного процесу, так і декілька найкращих. Таким чином розроблена у даній роботі модель реалізації структури технологічного процесу надає змогу у подальшому оптимізувати високотехнологічні процеси підприємств різного масштабу з використанням хмарних інформаційних технологій.

Шифр НБУВ: Ж70455

Див. також: 6.Ц.689

Збройні сили

6.Ц.680. Військове керівництво Національною гвардією України: проблеми теорії та практики адміністративно-правового забезпечення: монографія / Д. М. Корнієнко; Приватний ВНЗ «Львівський університет бізнесу та права». — Львів: Растр-7, 2020. — 396 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 363-396. — укр.

Надано загальну характеристику механізму адміністративно-правового забезпечення військового керівництва Національною гвардією України. Зосереджено увагу на методологічних засадах дослідження адміністративно-правового забезпечення військового керівництва Національною гвардією України, викладено концептуальні засади розвитку даного забезпечення. Висвітлено досвід адміністративно-правового забезпечення військового керівництва військовими формуваннями з правоохоронними функціями у країнах з унітарним устроєм, а також у країнах з федеративним (конфедеративним) устроєм. Наведено комплексний і системний підходи до дослідження адміністративно-правового забезпечення військового керівництва Національною гвардією України. Визначено роль та місце синергетичного й ситуаційного підходів у дослідженні адміністративно-правового забезпечення військового керівництва Національною гвардією України.

Шифр НБУВ: ВА855651

6.Ц.681. Підготовка фахівців зі стратегічних комунікацій для Міністерства оборони України / А. Ю. Ділай // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 78-84. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Обговорено сучасний стан інформаційної безпеки в умовах «гібридної війни», що призвело до посилення уваги до підготовки фахівців стратегічних комунікацій у Міністерстві оборони України. Агресія РФ проти України призвела до пошуку можливих механізмів цілісного реагування на такий виклик експертами з національної безпеки. Одним із механізмів такого реагування є розробка системи стратегічних комунікацій. Мета дослідження — проаналізувати особливості підготовки фахівців із стратегічних комунікацій для Міністерства оборони України. У ході дослідження здійснено пошук доступної методичної та наукової літератури з аналізом знайденого матеріалу, з'ясування причинно-наслідкових зв'язків, систематизацію та аналіз документації й результатів науковців з окресленої тематики. Великий блок проблем, пов'язаних із формуванням ефективною системи стратегічних комунікацій в Україні, включає чітке розуміння її складових та ефективну координацію стратегічних комунікацій у багаторівневих системах із власною ієрархією, системою прийняття рішень, традиціями та навіть цілями. Метод контент-аналізу застосовано для осмислення практик підготовки відповідних фахівців у матеріалах засобів масової комунікації. Розглянуто зміст стратегічного співробітництва між Україною та НАТО у сфері стратегічних комунікацій. Для реалізації Плану Міністерства оборони України в межах пакету Партнерських цілей між Україною та НАТО запустило нову програму Партнерської мети С0021 «Стратегічні комунікації», яка передбачала комплекс системних заходів у цій галузі, які мають бути реалізовані до кінця 2018 р. Охарактеризовано діяльність закладів вищої освіти в межах освітньої програми та із залученням інших навчальних закладів у сфері підвищення рівня підготовки фахівців із стратегічних комунікацій. Нац. ун-т оборони створює відповідну навчальну базу, комплексну модель стратегічних комунікацій із залученням відповідних підрозділів на всіх рівнях. З 2018 р. НАНГУ здійснює підготовку здобувачів вищої освіти за спеціальністю «Лінгвістичне забезпечення військ та стратегічні комунікації» на рівнях бакалавра та магістра. Обгрунтовано, що сновний акцент у підготовці фахівців має бути на підготовці професійного менеджерів проєктів та аналітиків для роботи в динамічному й непередбачуваному комунікативному середовищі, де формуються стратегічні комунікації та стрімко розвивається ринок нових інформаційних засобів. Результати дослідження будуть корисні в навчальному процесі ЗВО.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ц.682. Психологічні особливості проєктування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / А. М. Чорний; Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка. — Київ, 2021. — 24 с.: рис., табл. — укр.

Розкрито особливості проєктування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах концепції проблемного навчання Ю. І. Машбиця з урахуванням психологічних механізмів проблемного навчання в умовах ВВНЗ. Проведено психологічний аналіз професійної діяльності офіцерів-прикордонників щодо охорони та захисту державного кордону України. Визначено й обгрунтовано типові психологічні труднощі молодого офіцера-прикордонника (термін несення служби на державному кордоні становить до 5 років) на етапі професійного становлення. За результатами теоретичного аналізу поглядів вітчизняних і зарубіжних учених щодо проблематики професійного

становлення зазначено: професійна компетентність — це здатність фахівців певної галузі в межах визначених за посадою повноважень застосовувати здобуті знання, уміння та навички з метою якісного виконання завдань професійної діяльності, а професійна компетентність офіцерів-прикордонників — це здатність майбутніх офіцерів-прикордонників в межах, визначених за посадою повноважень, застосовувати здобуті (спеціальні) знання, уміння та навички з метою якісного виконання завдань та обов'язків, професійного й особистісного розвитку в умовах інтенсивних психологічних навантажень у режимі реального часу. Визначено, що складовими професійної компетентності офіцерів-прикордонників є фахова (спеціальна), психологічна та методична компетентність. Розроблено структурно-функціональну модель цілеспрямованого проєктування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників, що є складовою програми проєктування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах проблемного навчання в умовах ВВНЗ. Запропоновано практичні рекомендації керівникам структурних підрозділів, науково-педагогічним працівникам, психологам щодо використання програми проєктування професійної компетентності майбутніх офіцерів-прикордонників на засадах проблемного навчання в умовах ВВНЗ.

Шифр НБУВ: РА451427

6.Ц.683. Технологія групового проєктного навчання у підготовці слухачів оперативного рівня / С. М. Нечхаєв, О. П. Луганський, І. М. Крижанівський // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 118-124. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Подальший розвиток систем військової освіти, воєнної науки та підготовки особового складу на основі принципів і стандартів НАТО вимагає втілення у підготовку військових фахівців оперативного рівня інтерактивних методів навчання, які забезпечують не тільки одержання ними професійних знань, умінь та навичок, але і їх спроможність приймати відповідальні рішення в ситуаціях вибору, вирізняються мобільністю, динамізмом, конструктивізмом, здатністю реалізовувати свої професійні та творчі здібності у службовій діяльності. Розглянуто проєктну технологію, як одну з інтерактивних технологій навчання та основні принципи проєктної діяльності. Доведено, що проєктна технологія передбачає наявність проблеми, розв'язання якої потребує інтегрованих знань та дослідницького пошуку. Запропоновано алгоритм дій при використанні дослідницьких методів в проєктній технології. Метод проєктів представлено як спосіб реалізації завдань компетентісно-орієнтованої освіти, спрямований не на інтеграцію фактичних знань, а на їх застосування і придбання нових. Враховуючи специфіку та особливості підготовки слухачів оперативного рівня складено типологію групових проєктів за різними класифікаційними ознаками. На підставі узагальнення досвіду проведення групового проєкту зі слухачами оперативного рівня підготовки розроблено алгоритм виконання робіт групового проєкту.

Шифр НБУВ: Ж70455

Див. також: 6.Т.103, 6.Ц.1175

Ракетні війська. Військова ракетна техніка (зброя)

Військова ракетна техніка (зброя)

6.Ц.684. Визначення ефективності застосування реактивної системи залпового вогню / Е. Г. Гладкий, О. М. Заволока // Техн. механіка. — 2021. — № 3. — С. 37-47. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Сучасні реактивні системи залпового вогню (РСЗВ) перебувають на озброєнні багатьох країн світу і є ефективним засобом ураження розосереджених на площі групових цілей. У процесі створення та модернізації РСЗВ виникають задачі оцінювання ефективності їх застосування з метою вибору оптимального варіанта. Для РСЗВ основним показником ефективності ураження площинних цілей є відносна площа ураження цілі. Цей показник залежить від площі ураження самої системи залпового вогню (ступеня збитку, що завдається цілі під час залпу). Запропоновано відносний критерій, який надає змогу оцінити й оптимізувати площу ураження залпу. Критерій пов'язує площу ураження залпу і неуряжену площу по відношенню до максимальної площі ураження і площі накриття. Як площа накриття розглядається площа охоплюючого опуклого багатокутника для всіх точок падіння реактивних снарядів (РС) під час залпу. Показано, що область зміни запропонованого критерію представляє інтервал [0, 1]. Із застосуванням запропонованого критерію для 4 точок падіння РС з площею ураження у вигляді кола, досліджено дві базові структури: ромб (двох правильних трикутників) і квадрат. Для них визначено оптимальні відстані для точок падіння РС, які надають змогу одержати максимальний рівень ураження. Показано, що одержане оптимальне розташування точок падіння РС надає можливість довести ступінь збитку для структури квадрата до більш оптимальної схеми ромба (являє собою частину гексагональної структури, найбільш ефективної з точки зору задачі пакування). Для залпу 16 РС одержано, що з точки

зору запропонованого критерію існує оптимальне співвідношення площі (радіусу) ураження РС і параметрів технічного розсіювання. Максимальне значення критерію для залпа з урахуванням технічного розсіювання не перевищує рівня 0,33 і воно значно менше за ту величину, яку можливо одержати для оптимальних структур (ромб і квадрат). Показано можливість використання критерію для вибору оптимальних точок падіння РС з урахуванням різних типових цілей у складі групової цілі та відмінних від кола конфігурацій площ ураження для окремого РС.
Шифр НБУВ: Ж16745

Окремі види збройних сил, роди військ і служби

Сухопутні війська

6.Ц.685. Аналіз основних складових похибки визначення твердості за методом Брінелля з використанням оптичних систем / І. М. Коржов, Я. О. Кравченко, Є. А. Борisenko // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 105-113. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Приведено загальний алгоритм для визначення твердості за Брінеллем для вимірювальних приладів з оптичною системою на основі положень міжнародного стандарту ISO 6506, одержано результуючу формулу для розрахунку твердості за Брінеллем для вимірювальних приладів з оптичною системою. На основі результуючої формули для розрахунку твердості одержано та проаналізовано абсолютну та відносну похибки, а також їх складові. Наведено теоретичний аналіз основних величин, що впливають на точність визначення твердості за методом Брінелля та шляхи їх зменшення для вимірювальних приладів з програмним забезпеченням для розрахунків та оптичною системою для вимірювання параметрів відбитку індентора. Наведений теоретичний аналіз складових похибок визначення твердості за методом Брінелля та шляхи їх зменшення надають змогу більш детально оцінити похибку визначення твердості та мінімізувати вплив деяких складових відповідного устаткування для вимірювання твердості.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.686. Аналіз способів дезактивації елементів озброєння обмеженого розміру з використанням електричного поля / А. В. Писарев, І. О. Радченко, А. Ф. Лазутський, С. А. Тузіков, С. А. Писарев, В. А. Молодцов // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 125-131. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Розглянуто актуальне питання збільшення ефективності дезактивації зразків озброєння і військової техніки при використанні рідинних способів за умов застосування спільної дії електричного поля і хімічних реагентів, що утворюють дезактивуючий розчин. Проведено детальний аналіз та теоретичні розрахунки результатів занурення зразків озброєння в дезактивуючий розчин, що значно підвищує ефективність обробки у порівнянні з водним середовищем, електрохімічна дезактивація призводить до подальшого зростання ефективності обробки. Описано зв'язок між витратами електричного струму, напругою між електродами та питомою швидкістю розчинення верхнього забрудненого шару обладнання. Проведено порівняльний аналіз ефективної дезактивації залежно від щільності струму та тривалості обробки, наведено переваги використання електрохімічної дезактивації. Зроблено висновки про можливе поєднання дії електричного поля і іонообмінної адсорбції, електричного поля і механічних зусиль, використання імпульсного реверсного і особливо знакозмінного струму.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.687. Вироби спеціального та військового призначення: дизайн і технології: монографія / Н. В. Остапенко, О. В. Колосніченко, М. В. Колосніченко, Л. Д. Третьякова, Т. В. Луцкер, А. І. Рубанка, Г. М. Токар; Київський нац. ун-т технологій та дизайну. — Київ: КНУТД, 2021. — 235 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто питання щодо термінологічних аспектів засобів індивідуального захисту, зокрема виробів спеціального і військового призначення, охарактеризовано їх класифікаційні угруповування, представлено особливості проектування. Наведено теоретичні відомості щодо асортименту спеціального одягу, деталей і матеріалів для його виготовлення. Систематизовано різновиди захисних виробів та їх елементів за різними ознаками, надано їх характеристику, описано їх конструктивно-технологічні, художньо-естетичні особливості. Викладено основні вимоги нормативних документів до виробів спеціального призначення.

Шифр НБУВ: ВА855648

6.Ц.688. Застосування та обслуговування пістолета-кулемета серії МР-5 та його модифікації: навч.-метод. посіб. / С. С. Гнатюк, Ю. Р. Йосипів, В. М. Синенький, М. Д. Курляк, М. О. Лиса, Н. Д. Туз, К. О. Крушельницька; Львівський державний університет внутрішніх справ. —

Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. — 195 с.: іл. — Бібліогр.: с. 195. — укр.

Наведено достатню кількість базової інформації із запропованої теми для здобувачів вищої освіти ЗВО МВС України, що надає змогу використовувати її в освітньому процесі й у системі службової підготовки підрозділів поліції. Зміст запропонованого матеріалу виходить за межі звичайної інструкції із експлуатації вогнепальної зброї та надає можливість науково-педагогічним працівникам, інструкторам якісно провести заняття, а здобувачам вищої освіти самостійно вивчити необхідний матеріал. Викладено загальну характеристику пістолетів-кулеметів серії МР-5, а саме: характеристику основних модифікацій МР-5 та характеристику спеціальних моделей МР-5. Наведено будову МР-5А3. Розглянуто інвентар для чищення та обслуговування зброї та правила безпеки при поводженні зі зброєю.

Шифр НБУВ: ВА856843

6.Ц.689. Основи інженерної підготовки: навч. посіб. / І. С. Остапенко, В. М. Філь, І. Є. Крамар, О. І. Шаптал; Український держ. ун-т науки і технологій. — Дніпро: УДУНТ, 2022. — 391 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 387-388. — укр.

Розглянуто питання інженерної підготовки військових підрозділів на основі узагальнення матеріалів з інженерної підтримки бойових дій загальновійськових частин, підрозділів Державної спеціальної служби транспорту, врахувано досвід АТО. Представлено фотографії, технічні характеристики інженерного обладнання та інформацію щодо інженерної підтримки підрозділів у ході виконання завдань за призначенням. Рекомендовано для курсантів, студентів вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів Міністерства оборони України, Державної спеціальної служби транспорту та військових факультетів інших відомств, які вивчають навчальну дисципліну «Військова підготовка».

Шифр НБУВ: ВА856231

6.Ц.690. Підготовка озброєння танка Т-64БВ та його модифікацій до бойового застосування: навч. посіб. / Р. І. Сідор, О. І. Дорошев, О. І. Богачов, Р. Є. Холявка, М. О. Іванченко, В. Ф. Андрющенко, В. І. Кисільов; Національна академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного. — Львів: НАСВ, 2021. — 376 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 334. — укр.

Розкрито особливості роботи командирів та екіпажів у процесі вивіркі прицілів, приведення озброєння танка Т-64БВ та його модифікацій до нормального бою. Розглянуто методику проведення технічного обслуговування комплексу управління вогнем, комплексу керування озброєнням та регулювання комплексу управління вогнем у випадку підготовки танка до бойового застосування.

Шифр НБУВ: ВА854484

Війська протиповітряної оборони

6.Ц.691. Методика оцінки відповідності вимогам безпеки умов проведення бойових стрільб зенітними ракетними комплексами військ протиповітряної оборони Сухопутних військ на полігоні / В. В. Мегельбей, С. В. Некрасов, Д. С. Іценко, К. А. Шептуха // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 29-34. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Запропоновано удосконалену методику оцінки відповідності вимогам безпеки умов проведення контрольно-льотних випробувань (бойових стрільб) зенітних ракетних комплексів військ протиповітряної оборони Сухопутних військ Збройних сил України на полігоні. Удосконалена методика надає змогу оцінити вибір стартової позиції в межах полігону на відповідність вимогам керівних документів, що регламентують порядок проведення випробувань (бойових стрільб). Запропоновано варіант оцінювання імовірності падіння аварійної ракети на населені пункти, військові, господарчі та інші об'єкти, які потрапили до зон небезпеки зенітного ракетного комплексу. Як критерій для оцінки відповідності вимогам безпеки умов проведення контрольно-льотних випробувань (бойових стрільб) використовується критерій прийнятого ризику.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.692. Часткова методика оцінювання ефективності забезпечення бойових дій підрозділів протиповітряної оборони військових формувань тактичного рівня засобами ураження / К. М. Горбачов // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 15-21. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Викладено варіант вирішення актуального наукового завдання в теорії підготовки та ведення протиповітряної оборони сухопутних військ щодо удосконалення існуючого науково-методичного апарату оцінювання ефективності технічного забезпечення бойових дій та вирішення практичної задачі визначення потреби підрозділів протиповітряної оборони в зенітних керованих ракетах та боеприпасах до зенітної артилерії для забезпечення потрібного рівня ефективності функціонування системи протиповітряної оборони військових формувань тактичного рівня в загальновійськовому бою. Запропонована часткова методика оцінювання

ефективності забезпечення бойових дій підрозділів протиповітряної оборони військових формувань тактичного рівня засобами ураження, загальні положення якої представлено у роботі, базується на методах аналітико-стохастичного моделювання наслідків протиповітряного бою й детермінованих моделях тактичних прийомів застосування підрозділів логістичного забезпечення та, на відміну від існуючих, забезпечує опис впливу на розміри запасів зенітних керуваних ракетах та боеприпасів до зенітної артилерії вимог до ефективності стрільби і, як наслідок, ефективності функціонування системи протиповітряної оборони.

Шифр НБУВ: Ж70455

Див. також: 6.Ц.678

Військово-повітряні сили

6.Ц.693. Обґрунтування економічних проектних параметрів ракетно-космічної техніки в умовах сталої космічної діяльності / Т. В. Гільорне // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 80-88. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — визначення проектних параметрів новітньої ракетно-космічної техніки. Констатовано, що при розробці проектів необхідно врахувати всі фази життєвого циклу ракетно-космічної техніки відповідно до європейських стандартів: фаза 0 «Визначення місії/ідентифікація потреб», фаза А «Обґрунтування проекту», фаза В «Попереднє визначення проекту», фаза С «Детальне визначення проекту», фаза D «Випробування та виробництво», фаза E «Експлуатація», фаза F «Утилізація». На основі фрактального аналізу побудовано графічну інтерпретацію зіставлення компонентів SWOT-аналізу розвитку ракетно-космічної промисловості. Перевагою моделі є компактність розробки завдяки використанню однієї платформи й оперативність використання завдяки відсутності необхідності перезавантажувати дані в спеціалізовану систему. Надано практичні рекомендації щодо розробки національної стратегії інноваційного розвитку ракетно-космічної промисловості України в умовах сталої космічної діяльності. Виявлено, що слабкою стороною та загрозою діяльності аерокосмічної галузі є недостатнє фінансування реалізованих проектів і неефективний розподіл фінансів між складовими її частинами: наука — виробництво. Запропоновано використовувати технологію Blockchain як ефективний інструмент кібернетичної безпеки космічних об'єктів. Розглянуто можливість Agile-менеджменту як подолання бар'єрів запровадження інноваційних рішень у космічній діяльності. Наведено математичну модель вибору проектів при завданні максимізації економічного ефекту, яка враховує як економічні складові (витрати «часу життя» проекту, бюджет на реалізацію, вартість відкладених рішень), так і соціальні й екологічні ефекти. Обґрунтовано систему критеріїв вибору та обмежень проекту ракетно-космічної техніки. Перспективою подальших досліджень є обґрунтування проектних параметрів новітньої ракетно-космічної техніки з позицій інших складових загальної ефективності: технічної, соціальної та екологічної.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.Ц.694. Оцінювання ефективності бойового застосування розвідувально-ударної системи з врахуванням технічних характеристик систем розвідки та управління / С. С. Рязанцев, Д. М. Литовченко, О. М. Мішуков // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 41-44. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

У сьогоденні в час швидкого розвитку озброєння і військової техніки, підвищення інтенсивності процесу ведення бойових дій (операцій) багато уваги приділяється питанням оцінювання ефективності розвідувально-ударних систем, які складаються з систем розвідки, управління та засобів вогневого ураження. Розглянуто процес функціонування розвідувально-ударної системи з врахуванням впливу технічних характеристик системи розвідки та системи управління з метою розробки методики оцінювання ефективності її бойового застосування.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.695. Порухення в роботі транспондерів ADS-B при визначенні координат повітряних об'єктів / Г. В. Худов, О. С. Дьяконов, П. Є. Минко, Ю. С. Соломоненко, В. П. Марченко, К. А. Тахьян // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 62-69. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Предмет дослідження — процес виявлення порушень в роботі транспондерів ADS-B при визначенні координат повітряних об'єктів. Мета дослідження — підвищення точності визначення координат повітряних об'єктів за рахунок своєчасного виявлення та усунення порушень в роботі транспондерів ADS-B при визначенні координат повітряних об'єктів. Завдання: здійснити аналіз відомих методів підвищення точності координат повітряних об'єктів при контролі повітряного простору та ведення радіолокаційної розвідки; навести приклад використання інформації від транспондерів ADS-B; проаналізувати склад пакетів ADS-B; провести експериментальні дослідження щодо виявлення можливих порушень та збоїв транспондерів ADS-B. Встановлено, що у теперішній час для підвищення точності визначення

координат повітряних об'єктів активно використовується автоматичне залежне спостереження — радіомовне. Проаналізовано відомі методи підвищення точності визначення координат повітряних об'єктів. Встановлено, що основними недоліками таких методів є використання морально застарілих технологій, невідповідність точності визначення координат повітряних об'єктів вимогам та стандартам безпеки повітряного руху тощо. Наведено приклад використання інформації від транспондерів ADS-B. Інформацію одержано з використанням RTL-SDR приймача. Проаналізовано склад пакетів ADS-B. Встановлено, що існує можливість перерахунку контрольної суми Parity Information. В результаті цього одержується валідний ADS-B пакет. Другий тип вразливостей пов'язаний з відсутністю механізмів для міцного криптографічного підпису. Це може призвести до послання в ефір підроблених даних або підміни інформації в пакетах. Третій вид вразливостей пов'язаний з відсутністю шифрування на пакетному рівні. Розглянуто різні сценарії атак на ADS-B. Проведено експериментальні дослідження щодо виявлення можливих порушень та збоїв транспондерів ADS-B. Для проведення експериментів використовувався приймач FlightAware та програмне забезпечення PiAware від FlightAware. Проілюстровано значні помилки у визначенні координат повітряних об'єктів. Встановлено, що при проведенні експерименту основною причиною помилок у визначенні координат ПО є навігаційний модуль, який є частиною транспондера ADS-B.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.696. Формування підходу до визначення вартісних параметрів життєвого циклу підрозділів та засобів аеродромно-технічного забезпечення польотів / І. О. Кашаєв, О. А. Усачова, С. М. Новіченок, Г. С. Степанов, К. Ю. Сурков, Є. І. Ряполов // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 45-53. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Розглянуто основні підходи до визначення вартісних параметрів життєвого циклу підрозділів та наземних засобів аеродромно-технічного забезпечення польотів в контексті життєвого циклу носіїв спроможності — підрозділів військових частин та окремих засобів (зразків) ОБТ. Запропонований підхід базується на використанні принципів та стандартів країн — членів НАТО під час оборонного планування на основі спроможностей. Державні стандарти «Система розроблення і поставлення на виробництво озброєння та військової техніки» є нормативною основою для визначення та застосування процесного підходу в галузі створення сучасних військово-технічних систем та моделювання життєвого циклу зразків озброєння та військової техніки.

Шифр НБУВ: Ж70455

Військово-морські сили

6.Ц.697. Побудова навігаційної системи судна на основі сучасних інформаційних технологій / Ю. Г. Якусевич, В. В. Тришин, З. Я. Дорофеева // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 83-88. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто можливість застосування інформаційних технологій у моніторингу руху суден для пошуку нових рішень на основі концепції електронної навігації. Впровадження електронної навігації вимагає адаптації існуючих систем навігації та зв'язку до цієї нової концепції. Розглянуто підходи до розробки систем підтримки прийняття рішень на основі навігаційно-інформаційної системи ECDIS через вимоги електронної навігації. З огляду на велику кількість пристроїв і систем, що використовуються в навігації, адаптація навігаційно-інформаційної системи ECDIS до вимог електронної навігації має сенс тільки за ретельного розуміння потреб користувача. Шляхом інтеграції всієї доступної інформації, її організації в базі даних і представлення її певним чином створюється платформа для прийняття рішень у повсякденній навігації судна з використанням системи підтримки прийняття рішень. Оскільки застосування навігаційно-інформаційної системи ECDIS на борту стало обов'язковим і основним навігаційним пристроєм судна, адаптація до вимог електронної навігації означає перетворення її в базовий компонент відповідної системи підтримки прийняття рішень.

Шифр НБУВ: Ж70455

Див. також: 6.Ц.674

Тил і постачання збройних сил

6.Ц.698. Аналіз показників роботи медико-санітарної частини військового навчального закладу / О. І. Краснова, І. А. Голванова, Т. В. Плужнікова, Н. О. Ляхова, Н. В. Мартиненко, О. Г. Краснов // Україна. Здоров'я нації. — 2022. — № 1. — С. 55-59. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета дослідження — проаналізувати у динаміці показники діяльності роботи медико-санітарної частини військового навчального закладу за 2018 — 2020 рр. В ході дослідження використано статистичний та інформаційно-аналітичний методи.

Матеріалами дослідження були показники щорічних медичних обстежень і показники надання медичної допомоги працівникам і курсантам військового навчального закладу. При аналізі показників лікувальної роботи медико-санітарної частини встановлено, що з приводу захворювань в 2018 р. було 21 029 відвідувань, в 2019 р. — 4222, в 2020 р. — 3423. Зниження кількості захворювань по нозологічному класам пов'язано з тим, що, враховуючи реформування медицини та відкриття сімейних амбулаторій, пацієнтам зручно звертатися за медичною допомогою за територіальним принципом. Зменшення звернень до лікаря стоматолога пов'язано з великою кількістю стоматологічних кабінетів у місті, низькою фінансовою спроможністю людей, зменшенням кількості студентів і курсантів коледжу. Медичними працівниками МСЧ проводиться постійна робота по проведенню профілактичних обстежень контингентів обслуговування та осіб, що звертаються для проходження періодичних медичних оглядів. Висновки: на основі проведеного аналізу зроблено висновок, що медико-санітарна частина Кременчуцького льотного коледжу працює стабільно. Зростає кількість прийнятих пацієнтів. Враховуючи актуальність впровадження стаціонаророзамінних форм лікування хворих, кількість пролікованих на ліжках денного стаціонару при МСЧ поступово зростає.

Шифр НБУВ: Ж25956

6.Ц.699. Проблемні питання нормативно-правового забезпечення у сфері санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців Збройних Сил України / В. Л. Савицький, С. О. Моргунов, О. М. Іванько, Ю. М. Депутат, В. В. Якимець, І. В. Огороднійчук, М. Ю. Олим, В. І. Ницоца, О. Г. Смірнов // Україна. Здоров'я нації. — 2021. — № 2. — С. 35-42. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — аналіз стану нормативно-правового забезпечення у сфері забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців ЗС України. Матеріалами слугувала нормативно-правова база щодо реалізації державної політики у сфері санітарно-епідеміологічного благополуччя військовослужбовців ЗС України, науково-інформаційні джерела. Застосовувалися наступні методи — аналітико-бібліографічний, історичний, системного підходу. Після вивчення нормативно-правової бази визначено, що законодавство України для забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя військовослужбовців Збройних сил України та членів їх сімей зазнало суттєвих змін та потребує подальшого удосконалення. Після трансформації Державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони України існує певна нерегульованість нормативно-правових документів для здійснення діяльності санітарно-епідеміологічних закладів Збройних сил України. Висновки: проведений аналіз чинних законодавчих актів, що регулюють сферу планування організації та здійснення санітарно-епідеміологічного нагляду, підтвердив необхідність їх перегляду, з метою виявлення розбіжностей, протиріч і прогалин в законодавстві та уніфікації їх положень та довів необхідність формування комплексної інформаційної бази даних стану здоров'я військовослужбовців, стану середовища життєдіяльності, його небезпечних і шкідливих факторів, які впливають або можуть впливати на здоров'я.

Шифр НБУВ: Ж25956

6.Ц.700. Функціонування Медичних сил Збройних Сил України в умовах реформування системи охорони здоров'я в Україні / В. О. Жаховський, В. Г. Лівінський, М. В. Кудренко, Г. О. Слабкий // Україна. Здоров'я нації. — 2020. — № 4. — С. 24-33. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Мета роботи — дослідження законодавчої і нормативно-правової бази охорони здоров'я в Україні та її впливу на стан і розвиток системи медичного забезпечення Збройних сил (ЗС) України. Об'єкт дослідження — система охорони здоров'я цивільного населення в Україні та система медичного забезпечення ЗС України. Предмет дослідження — законодавча і нормативно-правова база охорони здоров'я в Україні. Методи дослідження — бібліографічний, аналітичний, системного підходу. Реформування системи охорони здоров'я в державі спрямовано на поліпшення медичного обслуговування населення і здійснюється насамперед шляхом удосконалення законодавства з питань охорони здоров'я та опрацювання нормативно-правових засад її діяльності. Важливим аспектом цієї реформи є послідовні практичні заходи щодо впровадження нового порядку фінансування галузі та економічної складової діяльності закладів охорони здоров'я з надання медичної допомоги населенню України. Водночас окремі напрями та складові реформування містять певні ризики, зокрема щодо подальшого функціонування системи військової охорони здоров'я, яких необхідно уникнути. Висновки: збереження і підтримання високої бойової готовності та боєздатності ЗС України та інших військових формувань неможливе без сучасного медичного забезпечення військовослужбовців і потребуватиме детального опрацювання та врахування особливостей функціонування системи військової охорони здоров'я у процесі реформування системи охорони здоров'я держави.

Шифр НБУВ: Ж25956

Див. також: 6.Ц.675, 6.Ц.687

Військова техніка. Воєнно-технічні науки

6.Ц.701. Впровадження системи координат СК-63 у спеціальне програмне забезпечення «Віраж» / С. І. Бурковський, І. В. Московченко, Д. Ю. Свистунов, А. В. Сінчук, Л. В. Польшина // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 54-61. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

З метою впровадження системи координат СК-63 у спеціальне програмне забезпечення «Віраж» наведено розраховані параметри районів X, C, P, T системи координат СК-63. Зокрема, для кожної зони району обчислено: довготу центрального меридіану, умовний зсув на схід, умовний зсув на північ. Визначено номенклатуру аркушів карт СК-63 у межах території України, які потрібні для коректного використання картографічної основи. Надано формули розрахунку номенклатури аркуша карти СК-63 та літери району для будь-якої географічної точки у межах України. Визначено порядок перетворення координат з системи СК-63 у систему СК-42 і навпаки.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.702. Дослідження аспектів нормативно-правового забезпечення організації та проведення метрологічної експертизи документації на виробі озброєння та військової техніки / В. М. Бойко, О. М. Ноженко, О. А. Меркулов, С. В. Герасимов, В. В. Кірвас, Г. М. Зубрицький // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 95-104. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Показано важливість проведення метрологічної експертизи документації на виробі озброєння та військової техніки як частини військово-метрологічного супроводження розроблення (модернізації) таких виробів для забезпечення їх ефективної експлуатації та підтримання технічної готовності. Останнє досягається за рахунок забезпечення єдності вимірювань і достовірності контролю параметрів об'єктів вимірювання військового призначення у Збройних силах України. Проаналізовано сучасний стан нормативно-правової бази з питань організації та проведення метрологічної експертизи документації на виробі озброєння та військової техніки. Визначено та обгрунтовано основні аспекти нормативно-правового забезпечення проведення метрологічної експертизи документації на виробі озброєння та військової техніки та проблемні питання, які потребують врахування у подальшій діяльності за цим напрямком. Мета роботи — проведення аналізу сучасного стану нормативно-правового забезпечення в галузі метрології та метрологічної діяльності, зокрема проведення метрологічної експертизи документації на виробі озброєння та військової техніки та пошук шляхів вирішення визначених проблемних питань.

Шифр НБУВ: Ж70455

6.Ц.703. Дослідження питань використання механізованого відділення як самостійної бойової одиниці / І. Р. Медінець, С. М. Лук'янов, І. А. Шарпа, С. В. Блащук // 36. наук. пр. Харків. ун-ту Повітр. сил. — 2021. — Вип. 4. — С. 35-40. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розглянуто проблемні питання використання механізованого відділення як автономного (самостійного) підрозділу для виконання бойових задач у певній обстановці на основі досвіду ведення бойових дій у сучасних війнах та військових конфліктах. Проведено аналіз і обгрунтування окремих факторів організаційної диференціації використання механізованого відділення як самостійної бойової одиниці. Врахування таких факторів надасть змогу підвищити активність, рівень підготовки, актуальність думки та персональні характеристики командного складу окремого підрозділу (механізованого відділення), що безпосередньо впливають на його боєздатність. Це надасть можливість більш ефективно використовувати окремі підрозділи (механізовані відділення) під час виконання поставленого бойового завдання у сучасних військових конфліктах. Розглянуто основні особливості (фактори) ведення бойових дій механізованим відділенням як самостійної бойової одиниці.

Шифр НБУВ: Ж70455

Служба з питань надзвичайних ситуацій. Цивільна оборона

6.Ц.704. Безпека життєдіяльності та охорона праці. Ч. 1. Безпека життєдіяльності / Я. О. Серіков, Л. Ф. Коженевські, М. В. Хворост; Харківський нац. ун-т міського господарства імені О. М. Бекетова. — Б. м., 2021. — 254 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 249-254. — укр.

Викладено наукові, правові, теоретичні й прикладні положення першої частини (Безпека життєдіяльності) інтегрованої навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та охорона праці». Описано антропогенні й природні причини розвитку кризового положення в біосфері Землі, глобальні проблеми й завдання

забезпечення безпеки життєдіяльності, що характерні для сучасного етапу розвитку людства. Наведено засади, проекти, шляхи й приклади їх вирішення. Описано і проаналізовано вплив негативних факторів середовища існування на організм людини. Викладено проблеми і завдання забезпечення безпеки життєдіяльності людини в системі «людина – середовище існування». Положення підручника засновано на Міжнародних і Європейських стандартах, законодавчій та нормативно-правовій базі з безпеки життєдіяльності України. До кожного з розділів підручника наведено перелік тем і запитань для закріплення вивченого матеріалу, контролю знань студентів та виконання індивідуальних завдань. Підручник є продовженням серії навчальних посібників і підручників з дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі».

Шифр НБУВ: В358842/1

6.Ц.705. Безпека життєдіяльності та цивільний захист: навч. посіб. / О. І. Губачов, С. В. Сукач, Д. В. Резнік, О. О. Ченчева, Н. Н. Цибульник; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. – Кременчук: НОВАБУК, 2022. – 269 с.: рис., табл. – Бібліогр.: с. 264-269. – укр.

Розглянуто теоретичні питання безпеки життєдіяльності та цивільного захисту: категорійно-понятійний апарат, проблеми управління виробничими ризиками, головні джерела небезпек. Висвітлено питання психології праці. Викладено основи ергономіки та менеджменту безпеки. Розглянуто проблеми секьюрїтології, психологічної надійності людини та її ролі у забезпеченні безпеки. Увагу приділено метрологічному забезпеченню безпеки життєдіяльності.

Шифр НБУВ: ВА856391

6.Ц.706. Розвиток Державної служби медицини катастроф в єдиній державній системі цивільного захисту за часи незалежності / І. М. Тодуров, В. П. Печиборщ, В. М. Якимець, О. В. Перехрестенко, О. Ю. Качур, А. В. Ніконенко, П. Б. Волянський, В. В. Вороненко, В. В. Якимець, О. В. Печиборщ // Україна. Здоров'я нації. – 2021. – № 3. – С. 73-86. – Бібліогр.: 25 назв. – укр.

Мета роботи – висвітлити позитивні аспекти в стані створеної моделі надання екстреної медичної допомоги (ЕМД) в надзвичайних ситуаціях (НС) та шляхи оптимізації діяльності Державної служби медицини катастроф та функціональної підсистеми медичного захисту населення в єдиній державній системі цивільного захисту населення в нашій державі. У дослідженні було використано нормативно-правові документи України, наукові публікації, матеріали науково-практичних конференцій. Дослідження здійснено за допомогою бібліографічного, аналітичного методів та системного підходу. Проведено детальний аналіз нормативно-правового та матеріально-технічного забезпечення у процесі організації та надання ЕМД в НС в державі, визначено фактори позитивного та негативного впливу на результати діяльності. Висновки: проведеними заходами створено всебічно збалансовану Службу, спроможну забезпечити суттєве поліпшення показників якості та доступності екстреної медичної допомоги усім громадянам, хто її потребує при НС. Створена служба відповідає вимогам світових стандартів та вимогам сьогодення, рівню розвитку нашого суспільства та перспективам інтеграції нашої країни в ЄС.

Шифр НБУВ: Ж25956

6.Ч.707. Інноваційний формат клубної справи в Україні: виклики децентралізації / О. Р. Копієвська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 108-113. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Розглянуто основні підходи до розуміння інноваційного формату клубної справи в Україні, викликані процесами децентралізації. Виокремлено рушійні виміри інноваційного формату клубної справи, які є пріоритетними для культурної розбудови об'єднаних територіальних громад. Кризь призму теоретичного осмислення українського правового інструментарію, всевітньо визнаних управлінських, мотиваційних теорій аналізуються такі виміри інноваційного формату клубної справи, як: людські ресурси, привабливі дослідницькі системи, інноваційно сприятливе середовище, фінанси та підтримка, фінансові інвестиції, розвиток інноваторства, партнерські зв'язки, захист інтелектуальної власності, вплив на культурну зайнятість, якісне і кількісне споживче зростання клубної послуги. Акцентовано увагу на пріоритетності прикладних культурологічних досліджень з окреслених у роботі теоретичних позицій.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.708. Інститут рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: формування фонду, науково-дослідницька та науково-інформаційна діяльність, створення електронного ресурсу (2000 — 2021): [монографія] / Т. О. Батанова, О. П. Бодак, О. М. Гальченко, Л. В. Гарбар, Л. А. Дубровіна, Н. М. Зубкова, Т. В. Коваль, І. С. Корчевна, О. П. Степченко, А. М. Сукало; ред.: Н. М. Зубкова, Я. В. Кучий; відп. ред.: Л. А. Дубровіна; НАН України, Нац. бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Київ: НБУВ, 2021. — 513 с. — укр.

Висвітлено мету, засоби і результати науково-дослідницької та науково-інформаційної діяльності Інституту рукопису (ІР) Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського за перше двадцятиріччя ХХІ ст. У трьох розділах розглянуто напрацювання фахівців ІР з науково-теоретичних та конкретно-історичних досліджень рукописних книг, джерелознавчого і книгознавчого вивчення рукописних та книжних збірань і колекцій, з комплектування та опрацювання особових архівів, що разом складають історико-культурну спадщину України, яка зберігається у фондах одного з найбільш знакових підрозділів Бібліотеки — рукописного. Четвертий розділ присвячено висвітленню науково-дослідницьких проектів з історії науки, архівної та бібліотечної справи України. Зазначено, що популяризація наукових знань, соціокультурна та видавнича діяльність, обслуговування читачів в ІР актуалізуються в п'ятому розділі видання. Значну увагу акцентовано на таких пріоритетних напрямках роботи ІР НБУВ, як створення інформаційних ресурсів на засадах цифрових технологій та організації відкритого доступу до документальних джерел. У Додатках надано відомості про кадровий склад ІР НБУВ, наукові та публічні заходи, в яких брали участь співробітники ІР, електронні виставки, бібліографію науковців за 2018 — 2021 рр.

Шифр НБУВ: ВС69126

6.Ч.709. Музеєзнавство: навч. посіб. / О. Гайдай; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. — 210 с.: табл. — Бібліогр. с. 122-123. — укр.

Сьогодні музеї є важливою складовою культурної, духовної, інтелектуальної інфраструктури суспільства. Музеї розвиваються, змінюються, намагаються брати на себе щонайбільшу соціальну відповідальність і водночас претендують на вагоме положення в суспільному і культурному житті, а також у структурі економіки регіону. Збереження матеріальної і нематеріальної культурної спадщини є однією із головних функцій музеїв. Інноваційна діяльність розширює суспільну доступність музеїв, розвиває знання про спадщину і зміцнює власну роль у сфері освіти. Останніми роками музеї якнайбільше співпрацюють з освітніми установами та стають важливими майданчиками для освіти протягом усього життя, а особливо для виховання підрастаючого покоління. Музеї приносять користь суспільству, просуваючи регіональні цінності в епоху глобалізації, зміцнюють культурну ідентичність, підтримують соціальну згуртованість і є медіаторами у сфері міжкультурної взаємодії. Акцентовано увагу на ролі музею в складній системі сучасних культурних відносин. Вміщено словник музейних термінів та додатки.

Шифр НБУВ: ВА855610

6.Ч.710. Музеї просто неба: соціокультурний аспект / Г. Г. Вишневецька, Н. Булгакова // Укр. культура: минуле,

сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 81-86. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто теоретичні та практичні питання діяльності музеїв просто неба, а також напрями розвитку цієї особливої групи музеїв у сфері туризму. Проаналізовано досвід європейських країн щодо можливостей використання потенціалу музеїв просто неба для реалізації освітніх і наукових програм, розвитку культурного туризму, збереження культурної спадщини. Виявлено динаміку розвитку музеїв просто неба та туристичної діяльності Київщини, визначено фактори, що впливають на привабливість музеїв просто неба і їх експозиції. Проаналізовано музейні практики, що надають змогу відтворити традиційне народне середовище. Розкрито залучення відвідувачів до участі в різноманітних видах діяльності: проживання в традиційному житлі, участі в традиційних обрядах, забавах, ролевих іграх та майстер-класах традиційних народних ремесел.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.711. Музейна експозиція: проблеми інтерпретації поняття у культурологічних дослідженнях / Т. О. Бегаль // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 190-195. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Проаналізовано культурологічну та музеєзнавчу терміносистему загалом. Приділено особливу увагу трактуванню і визначенню поняття «музейна експозиція». Системно розкрито експозиційне наповнення сучасного предметно-виставкового простору. Визначено, що музейна сучасна музейна експозиція являє собою штучно створену предметно-просторову систему, що відзначається поліструктурністю та охоплює архітектуру, музейні предмети, колекції, науково-допоміжні матеріали, тексти, інформаційні технології, цифрові ресурси, організовані відповідно до ідеї чи концепції просторової організації експозиційного середовища.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.712. Музейна педагогіка в науковій освіті: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2021 р.). Ч. 1 / ред.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв, М. В. Головки, В. Б. Дунець, В. В. Щепанський, К. Ю. Ладоня. — Київ, 2021. — 303 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено інноваційні підходи в роботі наукових співробітників відділу природи Тернопільського обласного краєзнавчого музею. Розглянуто приватний музей як освітньо-виховний інструмент (на прикладі трипільського музею-колекції Олександра Поліщука). Увагу приділено використанню методів музейної педагогіки в освітньому процесі ліцею. Досліджено технологію доповненої реальності в музейній педагогіці. Розкрито значення музейної справи для розвитку закладу фахової освіти. Висвітлено педагогічні аспекти «Третьої музейної революції» у контексті освітніх викликів ХХІ ст. Розглянуто культурно-освітню діяльність як один із методів музейної педагогіки. Розглянуто також музейну педагогіку як інструмент реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі. Акцентовано на популяризації давньої історії засобами музейної експозиції (за матеріалами Че-хії). Визначено роль університетського музею природи у формуванні професійної компетентності майбутніх учителів біології.

Шифр НБУВ: В358850/1

6.Ч.713. Музейна педагогіка в науковій освіті: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листоп. 2021 р.). Ч. 2 / ред.: С. О. Довгий, О. М. Топузов, В. А. Бітаєв, М. В. Головки, В. Б. Дунець, В. В. Щепанський, К. Ю. Ладоня; НАН України, Національна академія педагогічних наук України, Національна академія мистецтв України, Мала академія наук України, Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Міжнародна науково-практична конференція «Музейна педагогіка в науковій освіті». — Київ, 2021. — 331 с.: рис., фот. кольор. — укр.

Розглянуто питання музейної педагогіки у неформальній освіті. Визначено поняття університетської музей археології як сучасний простір для навчання та вдосконалення фахових навичок студентів. Розкрито роль фондів колекцій Природничого музею в навчальній та науково-дослідній роботі Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича. Наведено музейну практику в системі підготовки студентів спеціальності 032 «Історія та археологія». Зазначено музейні можливості у дослідницькій діяльності учнів громадянської та історичної галузі освіти. Розглянуто питання використання музейного ресурсу під час вивчення історії в закладах загальної середньої освіти (на прикладі Наполеонівських війн). Визначено особливості наукової освіти у навчальні фізико-технічних дисциплін у контексті музейного простору. Розглянуто питання музейної педагогіки в позашкільній

освіті. Наведено питання щодо музеїв та викликів пандемії Covid-19. Увагу приділено віртуальним музеям: зарубіжний та вітчизняний досвід.

Шифр НБУВ: В358850/2

6.Ч.714. Науково-дослідна робота в національному заповіднику «Хортиця». Становлення та розвиток / С. Ольговський, В. Пустовалов // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 195-202. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Розглянуто історію вивчення о. Хортиця, його природно-культурного потенціалу, виникнення та етапи становлення заповідника на його території. Проаналізовано узагальнюючі роботи різних авторів із досліджуваної теми. Помітний внесок у вивчення острова і в розвиток заповідника зробили Д. Яворницький, Я. Новицький, О. Добровольський, В. Пешанов, Р. Юра, Н. Козачок, В. Ілліський, С. Пустовалов, М. Остапенко, Д. Кобалія та ін. Автори доходять висновку, що в історії вивчення о. Хортиця виділяються етапи: краєзнавчий, загальнонауковий та етап дослідження о. Хортиця в межах заповідника. Виявлено популярність заповідника, з'явилися популярні природничі та історико-культурні публікації. Проведена робота та виділені етапи стануть у нагоді при подальшому плануванні роботи заповідника.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.715. Професійна підготовка фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи: інтегративний підхід: монографія / І. С. Гузій, Ю. М. Козловський, Н. В. Муқан; ред.: Ю. Козловський; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Львівська політехніка, 2021. — 251 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 174-188. — укр.

Висвітлено специфіку професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі застосування інтегративного підходу. Проаналізовано теоретичні основи професійної підготовки майбутніх фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Описано дидактичні умови реалізації інтегративного підходу у підготовці зазначених фахівців. Розкрито особливості формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «інформаційна, бібліотечна та архівна справа», а також представлено результати педагогічного експерименту.

Шифр НБУВ: ВА856385

6.Ч.716. Сучасний музей як простір художнього експерименту: досвід The Museum Of Modern Art (МОМА) / А. М. Тормахова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 76-81. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Проаналізовано особливості функціонування сучасних закордонних музеїв, для яких притаманна багатоаспектна діяльність. Відзначено, що музейні установи є не лише місцем збереження мистецьких артефактів, але й осередками, в яких реалізуються освітні програми. Проаналізовано практику проведення в музейних установах інтерактивних занять, поширену в країнах Західної Європи та США. На прикладі діяльності The Museum Of Modern Art (МОМА) розкрито основні вектори сучасних практик у музеї, які включають групові форми інтеракції з мистецькими артефактами, їх осмислення через ігровий метод та гейміфікацію, різні аналітичні роботи. Підкреслено, що музейні практики можуть включати нові шляхи комунікації з творами мистецтва. Форми музейної діяльності передбачають інтерес до збагачення досвіду сприйняття мистецьких творів та активізацію творчого начала. Наголошено на перспективності вектора розвитку The Museum Of Modern Art (МОМА). В даній інституції впроваджуються онлайн-курси, які відображають результати актуальних розробок, що на практиці реалізуються співробітниками музейної установи.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.717. Українські художні музеї та галереї в часи пандемії: новий досвід культурного менеджменту / В. Ю. Головей, Н. М. Столярчук // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 169-175. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Проаналізовано вплив пандемії та карантинних обмежень на галерею-виставкову й музейну діяльність. Визначено особливості кризової ситуації в культурно-мистецькій сфері та окреслено провідні тенденції виходу з неї в світовому та українському соціокультурному контексті. Висвітлено актуальні тренди культурного менеджменту, сферовані на адаптацію культурних інституцій до викликів «карантинного» життя: запровадження інноваційних форм інтерактивної взаємодії з публікою з використанням новітніх Інтернет-платформ (зокрема соціальних мереж та месенджерів) для репрезентації художніх творів та креативних культурно-мистецьких проєктів, діджиталізація, залучення громад, культурних фондів і меценатів до підтримки діяльності українських художніх музеїв і галерей.

Шифр НБУВ: Ж69407

Культура. Культурологія

6.Ч.718. Вища спеціальна освіта в регіоні / М. Ю. Чикарькова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 165-169. — Бібліогр.: 2 назв. — укр.

Проаналізовано зміст монографічно-довідкового видання, спрямованого на розгляд становлення і розвитку вищої культурологічної освіти, реалізованої професорсько-викладацьким складом у Рівненському державному гуманітарному університеті на базі кафедри івент-індустрії, культурології та музеєзнавства упродовж 50 років її існування; акцентовано увагу на найбільш яскравих розділах книги, спрямованих, зокрема, на виявлення ролі цієї освіти в історичній ретроспективі в Західному регіоні України, технологічних складових аналізу цього процесу, постають, причетних до її розбудови тощо.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.719. Державне регулювання сфери культури в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02 / К. Є. Балабуха; Класичний приватний університет. — Запоріжжя, 2020. — 20 с.: рис. — укр.

Дисертацію присвячено аналізу державного регулювання сфери культури в Україні. Розкрито суть проблеми державного регулювання сфери культури в Україні, що полягає в тому, що під час власного становлення й розвитку держава Україна до певної міри забезпечувала реальну свободу творчості, матеріально-фінансову підтримку творцям національно-культурної духовності, одночасно сприяючи формуванню нової культурної інфраструктури, що відповідало умовам ринкової економіки, принципам демократії та меті творення громадянського суспільства, але на теперішній час не вирішила головної проблеми державного регулювання сфери культури в Україні — повноцінного задоволення культурних потреб населення України. Стосовно цілеспрямованого впливу компетентних державних органів, що має на меті збереження стабільності, відносної постійності, упорядкованості суспільних відносин у культурній сфері, збереження культурної спадщини та духовних цінностей українського народу та всього людства, соціальний захист населення, визнано, що Україна потребує більш інтенсивної адаптації української системи державного управління до якісного рівня міжнародного стандарту в галузі державного управління культурою. Відзначено, що дослідження державного регулювання сфери культури в Україні в підсумку призводить до визнання високого потенціалу системної тенденції до розвитку державного регулювання сфери культури через удосконалення існуючих та розробку нових його механізмів. Обґрунтовано основні напрями підвищення якості державного регулювання сфери культури на загальнодержавному та регіональному (Запорізький регіон) рівнях.

Шифр НБУВ: РА447002

6.Ч.720. Індустріальна спадщина в сучасних парадигмах інформаційного суспільства / С. І. Дичковський // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 180-190. — Бібліогр.: 39 назв. — укр.

Розглянуто питання занепаду традиційних промислових територій та актуалізації змін підходів до збереження різних категорій спадщини, серед яких індустріальні пам'ятки, що стали уособленням культурної ідентичності старо-промислових регіонів. Матеріальна культура індустріальної епохи в умовах бурхливого розвитку інформаційного суспільства розглядається як історичний ресурс, що потребував збереження та повторного використання, та як новий напрямок розвитку туристичної індустрії.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.721. Інтеграція явища «воєнна культура» у межах культури соціуму / Ю. В. Чуприна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 59-65. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Представлено авторський погляд на явище «воєнна культура» як на одну з частин дослідження культурного виміру феномена війни. Воєнна культура розуміється як один з елементів загальної (глобальної) культури, яка вміщає явище війни, охоплюючи як практичні питання її підготовки та ведення, так і зразки та форми мислення, а також її символічний і семіотичний вирази. Грунтуючись на широкому розумінні поняття культури, що стосується всіх галузей людської життєдіяльності, вона також пов'язана з війною та її сприйняттям, спільного для всього суспільства. Воєнна (мілітарна) культура містить такі різноманітні елементи, як матеріальні об'єкти, технології, манери, звичаї, погляди, вірування, ритуали, знання та символи. За допомогою поділу воєнної культури на три сфери — матеріальну, організаційну та нематеріальну — вдається дослідити динаміку цього явища, вивчити взаємовплив між його елементами, що ведуть до структурних змін всередині широкомасштабного явища культури.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.722. Інтерпретація спадщини замку «Краснодвір» — від руїни до театру їжі / О. С. Плитус, В. Ю. Гринішак

// Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 86-94. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розглянуто можливість використання різних форм і методів збереження та популяризації культурної спадщини в умовах адміністративно-територіальної реформи в Україні (на прикладі досвіду м. Надвірна Івано-Франківської обл.). Проаналізовано перші кроки, завдяки яким руїни раніше невідомого середньовічного Надвірнянського замку «Краснодвір» поступово стають своєрідним «магнітом» для туристів і створюють реальні перспективи для економічного та соціального розвитку регіону. Відображено приклади співпраці громадської організації з місцевою владою щодо участі у грантових програмах і залучення коштів європейських фондів для збереження культурної спадщини.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.723. Когнітивно-креативний потенціал української культури: історія і майбутнє / М. М. Бровко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 84-89. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Проаналізовано українську культуру в контексті таких сутнісних її параметрів, як когнітивність та креативність. Виявлено змістовні характеристики вказаних понять з позицій визначення структурних імперативів явищ інноваційного порядку в еволюційному вимірі української культури, що є актуальним для сьогодення. Акцентовано увагу на феномені української мови як культуротворчої сили, здатної активно впливати на всю українську культуру, виконувати формотворчу, націєтворчу функцію. Аргументовано, що мистецтво, сфері художньої діяльності найбільшою мірою притаманна властивість активно сприяти універсальному розвитку творчого потенціалу людини, її творчих здібностей, що є фундаментом для найрізноманітніших предметно-практичних видів діяльності людини. В цьому аспекті українське мистецтво — як одна з форм української культури, а якщо висловлюватись більш конкретно і точно, українська література і публіцистика ставили такі «позаестетичні» цілі й завдання і прагнули до такого їх практичного втілення, котрі виходили на проблеми національної самосвідомості, національної ідеї, де загальнолюдські ціннісно-значимі питання сенсу буття української нації, її культури набували кардинального значення. Креативність української культури сьогодні органічно поєднується з етнокультурним розвитком, накопиченням культурно-історичного досвіду, подальшим розгортанням форм соціального буття. Досвід відіграє особливо важливу роль, оскільки у його структурі зосереджуються певні знання, навички, вміння, що переходять як певна традиція від одного покоління людей до іншого, відбувається збагачення феноменів культури в найрізноманітніших її виявах — науці, мистецтві, моралі, релігії тощо.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.724. Конструювання регіонального простору Східної Галичини: культурно-мистецька практика / Ю. Майхрович // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 156-162. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розглянуто процес творення регіональної самобутності в локальному просторі Східної Галичини. Зокрема, на прикладі культури Покуття, Гуцульщини та Бойківщини висвітлено їх внутрішню диференціацію в межах одного регіону та особливості ідентичності кожного з місцевих ареалів. Особливу увагу приділено проникненню фольклору, обрядів та побутового життя Східної Галичини в традиційні види мистецтва та сучасну популярну вітчизняну культуру. Наведено приклади літературних творів, вистав, кінофільмів, анімацій, музичних творів, які певною мірою репрезентують вербальні особливості, жанрові ознаки та традиційні елементи народної західноукраїнської ідентичності.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.725. «Культурний продукт» у контексті культурної діяльності / Т. І. Гаєвська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 127-133. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Сучасні процеси глобалізації виявляються у трансформації суспільства з традиційними поглядами у повноцінне суспільство споживання сучасного типу. Культурне виробництво і споживання все частіше вписуються у промислові межі, а споживані культурні блага розглядаються як товари. Культурний продукт може бути створений і в культурі, і в мистецтві, і в науці. Методологія передбачає тісний взаємозв'язок економічного і культурологічного підходів: економіка виявляє себе в культурі, а культура в економіці. При розгляді існуючого різноманіття концепцій в дослідженні культурного продукту виявляється проблема, яка полягає в тому, що залишається поза увагою його сутнісні властивості, не аналізується і сам процес власне виробництва. Причина недостатності — надзвичайна різноманітність культурних продуктів, їх постійна зміна, тимчасовість існування.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.726. Культурно-спортивні заклади та рекреативна хореографія в масовій культурі сучасної України / Н. О. Діденко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку.

Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 132-140. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

На прикладі культурно-спортивних закладів розглянуто масову культуру України — комунікативну систему, що містить значний рекреаційний потенціал, який реалізується в дискурсивних практиках світової індустрії дозвілля. Індустрія дозвілля та її сегменти (індустрії відпочинку, розваг, свята) розглядаються як система рекреаційних послуг. Особлива увага приділяється становленню популярної музично-танцювальної медіа культури масового мистецтва, на якій ґрунтуються тренувально-педагогічні практики культурно-спортивних закладів України й музичному руху як методу особистісного виховання. Типологія даних закладів визначається профілем та метою їх діяльності (професійний танцювальний спорт, рекреація та фізіологічна реабілітація, лікувальна терапія, індустрія танцю тощо). Виявлено, що діяльність культурно-спортивних закладів України полягає в реалізації психофізіологічних, релаксаційних, соціально-емоційних, естетичних, комунікативних та виховних функцій масової культури загалом та активного дозвілля зокрема.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.727. Культурологія: навч. посіб. / О. П. Тімченко, С. Д. Гелей, І. В. Козій, О. З. Кендус, Ю. В. Михальський, М. А. Пігош, І. П. Сислюк, А. В. Шевчук; ред.: О. П. Тімченко; Центральна спілка споживчих товариств України, Львівський торговельно-економічний університет. — Львів: Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2022. — 303 с. — Бібліогр.: с. 300-301. — укр.

Розглянуто основні питання культурології як філософської дисципліни: її становлення, специфіку та особливості функціонування в сучасному світі. Висвітлено деякі аспекти історії світової культури. Визначено модернізаційні та постмодернізаційні процеси в сучасній культурі. Акцентовано увагу на місці, яке займає культурологічна підготовка сучасного висококваліфікованого фахівця в системі навчально-виховного процесу вищих навчальних закладів. Надано додаткові матеріали до кожної теми, що надає можливість студентам здійснити самоконтроль знань і мати можливість ефективно використовувати набуті знання під час самостійної підготовки.

Шифр НБУВ: ВА856232

6.Ч.728. Культурологія в сучасній Україні. Теоретико-сатирична повість у стилі хорго з «Прологом», «Діалогами», «Епілогом» та макабричним Кепеськи-Endom / С. Д. Безклубенко. — Київ: КНУКіМ, 2020. — 243 с. — Бібліогр.: с. 237-241. — укр.

Оприлюднено деякі результати широкого за задумом та критичного за змістом дослідження сучасної української культурології. Йдеться про, так би мовити, «генезис» — публікації, які фактично послугували своєрідним «прологом» до початку новітнього етапу української культурології, її «еволюцію» в умовах державної незалежності України та сучасний рівень «науково-теоретичного оснащення».

Шифр НБУВ: ВА856187

6.Ч.729. Культуротворча діяльність О. С. Сокальського / І. В. Черняк // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 63-69. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Розкрито діяльність О. С. Сокальського у розбудові мережі закладів вищої та середньої спеціальної культурно-мистецької освіти в Україні. Визначено внесок у підготовку кадрів для установ культури й мистецтва, організацію навчального процесу, відкриття нових закладів освіти, вирішення проблем із приміщеннями для навчання й проживання студентів, кадрове забезпечення освітніх установ, залучення до навчання талановитої молоді, забезпечення їх навчальною та методичною літературою. Проаналізовано погляди вченого на подальший розвиток культурно-мистецької галузі України. Розкрито основні напрями культуротворчої діяльності О. С. Сокальського.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.730. Науковий сегмент в освітній практиці України: XVII Міжнародна науково-практична конференція «Стратегія розвитку світової і української культури: сучасні акценти та перспективи» у Рівному / С. Виткалов, В. Виткалов // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 169-173. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

На підставі аналізу Програми XVII Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегія розвитку світової і української культури: сучасні акценти та перспективи», проведеної на базі кафедри івент-індустрії, культурології та музеєзнавства державного гуманітарного університету м. Рівне виявлено провідні тенденції, помітні у вітчизняній культурній практиці. Подано ретроспективу участі у цих наукових заходах представників української та іноземної громадськості та акцентовано увагу на нових формах функціонування вищої школи, що з'явилися останнім часом, за допомогою яких набуває ефективності й наукових пошук загалом.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.731. Ностальгія як чинник поширення культурних продуктів / Т. В. Григорчук, О. М. Тадля // Укр. культура:

минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 270-276. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Висвітлено суть ностальгії як феномена, що налаштовує свідомість людини до повернення в середовище особисто чи опосередковано пережитих емоцій з минулого. Проведено класифікацію ностальгії та проаналізовано особливості проявів окремих її видів у межах вікової 55 — 65-річної цільової аудиторії. Представлено рівні ностальгії як чинники, що можуть сформувати передумови для розробки суб'єктами культурних індустрій запитаних культурних продуктів, внаслідок широкої їх популяризації та поширення в середовищах наявних і потенційних цільових аудиторій.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.732. Парадигма візуального в сучасній культурі: монографія / В. В. Соломатова. — Київ: КНУКіМ, 2020. — 234 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 221-233. — укр.

Здійснено огляд ключових питань візуальності в межах суспільних та культурних практик, а також їх вплив на еволюцію сучасної технічної візуальної культури. На сучасному етапі візуальний підхід надзвичайно актуалізується, оскільки ми живемо в культурі, в якій домінує зображення, що одержує статус образу за умови створення як втілення певної ідеї. Різноманітні методи спостереження створюють нові способи пізнання. Відповідно, метою візуальної культури як дисципліни є вже не дослідження візуального змісту, а вивчення зв'язку між практиками бачення та формами знання. Вивчення візуальної культури сприяє дослідженню візуальних стосунків між суб'єктом та об'єктом з такого ракурсу, що надає змогу виявити порядки, розроблені в точному соціокультурному контексті середовищами, співтовариствами та інститутами. За кожної історичної доби образ набуває власної специфіки в окресленнях культури та виразних формах. Типові способи поширення зображення у повсякденному житті є одним із характерних аспектів візуалізації світу, що будеться шляхом примноження зображень засобами оцифрування. Це створює форми існування та генерує «уявлення» життя засобами безпосередньо цифрового зображення та обміну інформацією в Інтернеті. Зокрема, сприйняття образу як феноменологічної чуттєвості сприяє дослідженню та пізнанню виміру соціального світу.

Шифр НБУВ: ВА856181

6.Ч.733. Постать митця в організаційно-функціональній системі культурної дипломатії України / О. В. Ліфінцева // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 149-156. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Розвиток технологій та засобів масової інформації, публік-релейшнз і маніпулювання суспільною свідомістю перетворили «м'яку силу» в ефективне знаряддя досягнення зовнішньополітичних інтересів. Особливого значення набули інструменти інформаційно-культурного впливу на зарубіжну аудиторію, зокрема — публічна та культурна дипломатія. З 2015 р. в Україні вжито заходів зі створення інфраструктури культурної дипломатії шляхом запровадження профільних підрозділів МЗС, підконтрольного йому Українського інституту, пошкваллення взаємодії державних структур із самодіяльними мистецько-культурними об'єднаннями. Створено відповідне концептуальне й організаційно-правове поле культурної діяльності за кордоном. Це відкрило широкі можливості для використання митців безпосередньо у структурах культурної дипломатії. Виявлено доцільним запровадження поглибленої підготовки спеціалістів із менеджменту соціокультурної діяльності до роботи в апараті культурної дипломатії та афілійованих із нею творчих об'єднаннях.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.734. Проблеми збереження культурної спадщини: зарубіжний та український досвід / І. Крупа, Г. Вишневецька // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 227-232. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Збереження об'єктів культурної спадщини за сучасних умов є однією з ключових науково-теоретичних і практичних проблем, що виносяться на обговорення наукових конференцій та громадських дискусій. Роботу присвячено вивченню зарубіжного та вітчизняного досвіду щодо збереження культурної спадщини, ролі культурного потенціалу у розвитку туристичної діяльності. Досвід використання в туризмі історико-культурної спадщини таких провідних країн світу, як Великобританія, США та Канада, показує, що ефективне залучення пам'яток до сфери туризму можливе лише за наявності добре розвинутої туристичної індустрії, яка враховувала б взаємопливи процесів пошкваллення туристичного бізнесу та стану збереження пам'яток.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.735. Рекреаційно-дозвілєві практики в контексті цифрової гуманітаристики / О. О. Шибєр // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 114-119. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Розглянуто експансію інформаційно-комунікативних та цифрових технологій, що спричиняє кардинальні зміни у всіх сфе-

рах суспільного життя, зокрема просторі дозвілля й рекреації. Розкрито суть рекреаційно-дозвілєвих практик в контексті цифрової гуманітаристики (Digital Humanities), проаналізовано появу нових форматів у рекреаційно-дозвілєвій сфері — онлайн-екскурсії, реаліті та XR-квестів, цифрових комп'ютерних ігор, невербальних каналів спілкування, цифрового мистецтва (перформанс, NetArt), цифрового культурного спадку (digital art), нових медіа, музейних колекцій, цифрових реконструкцій, віртуальних інсталяцій тощо. Обґрунтовано необхідність використання цифрових технологій як мотивуючих засобів у реалізації рекреаційно-дозвілєвих практик. Значну увагу приділено питанням гейміфікації праці і рекреаційно-дозвілєвого простору, акцентовано на їх взаємопроникненні на сучасному етапі розвитку суспільства.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.736. Репрезентація образу держави в спортивно-художніх дійствах України в міжнародному контексті XXI століття / І. О. Мащенко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 146-152. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Спортивно-художні дійства у XXI ст. являють собою видовища світового рівня. У глобальному міжкультурному просторі вони у візуальній та сценічній формі репрезентують узагальнений образ держави, гідної представляти спортивне свято на загальносвітовому рівні. У XXI ст. українські арт-практики демонструють розвиток у спортивно-мистецькому напрямі (відкриття стадіонів, дійства до ювілеїв футбольних клубів, передматчеві футбольні церемонії, церемонія закриття Чемпіонату Європи з футболу, танцювальні шоу). Тому постає питання дослідження структури образу держави та його сценічної репрезентації на прикладі українських спортивно-художніх дійств у XXI ст.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.737. Соціокультурні виклики сучасності: потреба у теоретичному осмисленні: колект. монографія / М. О. Зайцев, М. В. Карповець, Т. В. Матусевич, М. С. Петрушкевич, Т. В. Цимбал, К. І. Якуніна; ред.: М. С. Петрушкевич; нац. ун-т «Острозька академія». — Острог: Острозька академія, 2022. — 211 с. — укр.

Осмилено два головних модуси — культура та людина, яка існує/діє в межах культури. Як перший, так і другий суттєво залежать від викликів, на які багатий наш час, від соціального середовища, без якого, фактично, не можливий розвиток ні культури, ні людини. Тому усі представлені/осмилені теми/проблеми з одного боку, такі різнопланові, а з іншого, об'єднані єдиним ключовим питанням: на скільки ці соціокультурні виклики є потужними і як вони модифікують людину у культурі? Тут вербалізуються нагальні проблеми у сфері світогляду, демократії та освіти, викликів пандемії, масової культури та нових медіа, тактичного урбанізму та перформативності, релігійної ідентичності. Кожна з проблем є симптоматичною та розкриває вузький, але важливий, бік взаємодії публічного та приватного. Увагу приділено розвитку культури демократії у освіті як аксіологічній проблемі. Охарактеризовано теоретико-методологічні аспекти дослідження релігійної ідентичності у площині соціокультурних викликів.

Шифр НБУВ: ВА856248

6.Ч.738. Суперечливість положень «технофобії» та «технофілії» у дзеркалі культурологічної думки / Т. І. Совгира // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 69-75. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Виявлено підходи до з'ясування поняття «технології», які побутують у культурознавчій, мистецтвознавчій та філософській літературі цієї тематики. Досліджено рівень наукової розробки понять «технофілії», «технофобії», «детермінізму», з'ясовано вплив технічного прогресу на становлення мистецтва й культури загалом. У дослідженні застосовано методи: аналітичний — при розгляді філософської, мистецтвознавчої, культурологічної літератури з теми дослідження; історичний — у простеженні еволюції проникнення технології в культурно-мистецьку практику, концептуальний — при аналізі поняття «технології» та з'ясуванні основних розглянутих концепцій; порівняльно-типологічний — для виявлення рис відмінності технофобії та технофілії як протилежних за змістом концепцій.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.739. Транскультурність у сучасному світі: методологічні повороти, теорії і практики: монографія / Н. Б. Острешко. — Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2021. — 254, [1] с. — укр.

Досліджено концепцію і практики транскультурності в глобальному світі, її особливості і відмінності від мультикультурних практик розвинених західних країн. Першою важливою особливістю транскультурності як нової етики є те, що і вченими, і політиками усвідомлюється необхідність суто раціональної (прагматичної) форми поєднання цілей і засобів культурного співіснування. Саме у раціональних, прагматичних вимірах сучасні вчені й політики шукають можливі шляхи поєднання відмінних ціннісних і поведінкових правил без загрози для цивілізованого світу. Другий важливий аспект своєрідного змісту

новітніх форм транскультурності тісно пов'язаний із суспільною природою людини, що за своєю суттю ґрунтується на ідентифікації себе як особистості тільки через призму віддзеркаленого Іншого.

Шифр НБУВ: BA855213

6.Ч.740. Фаховий коледж культури та мистецтв і проблеми функціонування галузі / В. Г. Виткалов, В. В. Куклінська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 133-138. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Виявлено специфіку функціонування фахового коледжу культури і мистецтв у системі спеціальної освіти в сучасних умовах, зокрема його нової спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності». Ефективність випускників та система організації навчального процесу у даному матеріалі корелюється з інформацією Приймальної комісії ЗВО III — IV рівнів акредитації. Наголошено на кореляційній залежності фахової освіти з потребами практики. Ефективності діяльності мережі цих закладів можна досягти, на думку авторів, лише за умови вивчення потреб практики і узгодження навчальних планів даних коледжів із системою організації навчального процесу у ЗВО.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.741. Фестиваль як sub speciale простір у культурі дитинства / О. В. Сапіга // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 140-146. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Розглянуто фестивалю та святкову культуру в контексті концепту дитинства, точки перетину яких конструюють особливий (sub special) простір, що, в свою чергу, зумовлює переосмислення аксіологічної та естетичної проблематики та актуалізації музичної антропології з позицій досвіду міжособистісних взаємодій, комунікацій, участі у культурних проектах, які відбуваються в Україні та світі загалом. Проаналізовано контекстні концепти «дитячого» — «святкового» — «фестивального» просторів, які, незважаючи на власну автономність, доповнюють один одного, конструюючи культурні практики перформативного, комунікативного типів. З'ясовано, що фестиваль, як популярна культурна практика, постає особливим (sub special) простором — творчою лабораторією, де у формах найрізноманітнішої комунікації та «практик себе» реалізуються явні та приховані ідеї, бажання та таланти дітей.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.742. Фестивалі: технології полікультурного конструювання / Л. Д. Бабушка // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 175-180. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Досліджено феномен фестивалю як неklasичної моделі сьогочасної святкової культури. Враховуючи досвід концептуалізації свята, увага акцентується на категоризації та диференціації основних смислових елементів і дискурсів, а саме, фестивалі як процесу тотального освячування дійсності, що технологізується, прагматизується, перетворюється на гіперфестивну реальність комунікативної поведінки, своєрідне одивнення дійсності. Виявлено, що виникає гіперфестивна реальність, яка конструюється надлишковістю художніх і технічних засобів і прийомів, технік візуалізацій, ідеологій, політик, що формуються у віртуальній, гібридно-презентаційній моделях інформації. Узагальнено, що стратегія апропріації свята та трансформації його в бік фестивалі відбувалася шляхом залучення запозичених культурних індустрій як схвальних практик, які в глобалізаційній моделі (як домінуючій) здатні використовуватися поза межами власного культурного контексту.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.743. Філософсько-культурологічні аспекти концептуалізації квір-ідентичності / А. О. Молодіна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 119-127. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Змодельовано методологію дослідження квір-феномену на основі теорії ідентичності. Висвітлено компаративне визначення ключових концептів «гендер», «ідентичність» і «квір» у їх конкретно-історичному та семантичному контекстах, розкрито їх презентацію в культурній самосвідомості XXI ст. з оглядом на специфіку розвитку екранної культури в умовах дигітальних технологій і цифрових медіа. Розглянуто філософсько-культурологічні аспекти концептуалізації квір-ідентичності та її символічну репрезентацію в екранній культурі. Висвітлено процес репрезентації та його рефлексивний (об'єктивістський), інтенціональний та конструктивістський підходи. Акцентовано на методології новітньої квір-теорії, що складалася внаслідок взаємодії між класикою (рефлексивний підхід), постмодерном (інтенціональний підхід) та структуралістським психоаналізом (конструктивістський підхід).

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Т.79, 6.Т.86, 6.Т.100, 6.Т.125, 6.Ч.862, 6.Ч.865

Наука. Науково-дослідна робота

6.Ч.744. Наука як фактор соціально-економічного розвитку суспільства: монографія / Г. М. Пилипенко, Н. Є. Федорова; Нац. техн. ун-т «Дніпровська політехніка», Український держ. хім.-технол. ун-т. — Дніпро: НТУ «ДП», 2020. — 212 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 145-166. — укр.

Досліджено формування теоретико-методологічних засад впливу наук на соціально-економічний розвиток суспільства. Наведено практичні рекомендації стосовно економічної політики держави, орієнтованої на прогресивні напрями діяльності за рахунок потенціалу науки. Увагу приділено еволюції поглядів на роль науки в соціально-економічному розвитку суспільства. Охарактеризовано вплив науки на прогресивний соціально-економічний розвиток суспільства. Висвітлено вплив науки на прогресивний соціально-економічний розвиток України. Проаналізовано особливості функціонування науки та використання її потенціалу для досягнення цілей прогресивного розвитку України. Досліджено перспективи й напрями використання науки з метою забезпечення прогресу в соціально-економічному розвитку України.

Шифр НБУВ: BA856457

6.Ч.745. Integration of Traditional and Innovation Processes of Development of Modern Science: collective monogr. / L. Stovbur, S. Fokina, Z. Antipova, T. Barsukova, I. Barbashova, L. Kozibroda, O. Lypchanko, L. Sierykh, O. Fedotova, I. Tomaz, M. Shvardak, O. Mostipan, V. Terenko, Y. Napochka, N. Tokareva, L. Rudnytska, O. Goncharova, L. Pashkovska; ed.: A. Jankovska. — 1st ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 335 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the integration of traditional and innovation processes of development of modern science. The general issues of the history of pedagogy, theory and methods of teaching, vocational education and educational management, the current state of philological research, social psychology, social communications, historical sciences, culturology, art history etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228761

6.Ч.746. Integration of Traditional and Innovation Processes of Development of Modern Science: collective monogr. / Y. Vegina, A. Dmytrenko, O. Dzhur, H. Zhikhareva-Tolstik, V. Datsenko, Y. Maistrenko, S. Petrukha, M. Korolenko, S. Poznyak, Y. Kolyada, O. Sudakova, K. Lopatka, V. Kharko, M. Andrushchynshyn, I. Yarygina, O. Karmaza, O. Goretzky, A. Lohvyn, O. Kravchuk, L. Gaznyuk, I. Soina, O. Zheltoborodov, N. Petrusenko; ed.: A. Jankovska. — 2nd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 318 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the integration of traditional and innovation processes of development of modern science. The general issues of the world economy and international economic relations, economics, and business management, marketing, issues of administrative law and procedure, financial, information law, political science, philosophical sciences, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228760

6.Ч.747. Integration of Traditional and Innovation Processes of Development of Modern Science: collective monogr. / N. Voroshlyova, N. Melnikova, N. Hryntsova, I. Honcharuk, H. Pansyreva, V. Mazur, I. Didur, O. Tkachuk, N. Telekal, A. Bulashenko, S. Pilyay, Y. Gutsalenko, T. Tretyak, V. Meish, Y. Meish, O. Obodovych, O. Solovey, Z. Petrova, Y. Sniezhkin, K. Slobodianiuk, A. Kharchenko, Y. Khrutva, V. Tsybulskiy, D. Chalav, N. Silnyagina, A. Shyshkina; ed.: A. Jankovska. — 3rd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 334 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the integration of traditional and innovation processes of development of modern science. The general issues of the biological sciences, engineering and technical support and AIC management, information, computing, and automation, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228764

6.Ч.748. Integration of Traditional and Innovative Scientific Researches: Global Trends and Regional Aspect: collective monogr. / O. Venhlovska, Y. Antypin, N. Golota, M. Mashovets, N. Denysenko, S. Marchuk, A. Inozemtsev, L. Semenovska, T. Inozemtsev, A. Khomenko, G. Lutsenko, H. Lulka, M. Grinova, A. Sichkar, Y. Matiushynets, Y. Tarchynska, M. Heletka, I. Cherkashchenko, V. Kravchuk, V. Zhuk, N. Koval, O. Nika; ed.: A. Jankovska. — 1st ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 305 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the integration of traditional and innovative scientific researches: global trends and regional aspect. The general issues of the history of pedagogy, theory and methods of teaching, special pedagogy, theory and methods of vocational education and educational management, the current state of philological research, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228759

6.Ч.749. Integration of Traditional and Innovative Scientific Researches: Global Trends and Regional Aspect: collective monogr. / T. Nikolaienko, I. Sakharuk, A. Magomedova, O. Pohorielova, Y. Klius, A. Izhboldina, V. Nyzhnyk, O. Hromova, H. Svydlo, I. Sierova, I. Kovalenko, A. Shved, O. Obodovych, O. Stepanova, I. Petryshyn, O. Bas, N. Sadretdinova, S. Bereznenko, N. Semchenko, V. Tarasov, G. Khimicheva, A. Volivach, D. Yarymbash, M. Kotsur; ed.: A. Jankovska. — 2nd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 305 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the integration of traditional and innovative scientific researches: global trends and regional aspect. The general issues of the world economy and international economic relations, economics and business management, innovation and investment activity, marketing, issues of administrative law and procedure, financial, information law, computer engineering and automation, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228766

6.Ч.750. Integration of Traditional and Innovative Scientific Researches: Global Trends and Regional Aspect: collective monog. / A. Demyanchuk, L. Markevych, S. Shchitova, R. Polishchuk, M. Sanakuiev, I. Klymchuk, O. Shtraikher, I. Melnyk, O. Moiskak, S. Fiialka, L. Karlova, O. Lesnovska, R. Mylostyvyi, M. Kovalov, V. Minukhin, A. Mel'nyk, I. Tori-nyk, T. Moiseienko, G. Khrystian, I. Toriannyk, O. Tkachenko, O. Havrylina; ed.: A. Jankovska. — 3rd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 263 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the integration of traditional and innovative scientific researches: global trends and regional aspect. The general issues of the fine arts, social philosophy, political science, social psychology, social communications, agricultural sciences, preventive medicine and veterinary sanitation are discussed.

Шифр НБУВ: IB228765

6.Ч.751. Theoretical and Practical Aspects of the Development of the European Research Area: collective monogr. / V. Shedyakov, Yu. Vizitiv, S. Koniukhov, N. Senchenko, A. Petrushka, O. Trishchuk, N. Figol, Y. Kurach, L. Muzychko, V. Liashenko, Y. Hordiienko, N. Stativka, G. Ferdman, I. Dmitruk, L. Ostafichuk, S. Shalgunova, A. Skok, S. Shalgunova, T. Shevchenko, T. Yaroshevska; ed.: A. Jankovska. — 3rd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 303 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the theoretical and practical aspects of development of the European research area. The general issues of the social philosophy, historical sciences, social and communication technologies, directions of military theory, mechanisms of public administration, issues of administrative law and procedure, financial, information law, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228770

6.Ч.752. Theoretical and Practical Aspects of the Development of the European Research Area: collective monogr. / O. Hnatyshyn, S. Kryvuts, M. Pogrebnyak, M. Melnychuk, O. Koval, A. Sakhnenko, S. Lazorenko, K. Doikova, O. Mirza, V. Sokolov, A. Korsun, N. Bogatko, V. Voloshchuk, Mykhailo Pidtereda, O. Husarova, R. Shapar, N. Sokolova, R. Dzhala, V. Dzhala, B. Verbenets', A. Zahorulko, O. Zahorulko, O. Obodovych, V. Sydorenko, A. Polivyanchuk, I. Grit-suk, E. Skuridina, V. Savenko, S. Palchuk, T. Obikhod; ed.: A. Jankovska. — 4th ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — III, [I], 349 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the theoretical and practical aspects of development of the European research area. The general issues of fine arts, economic and social geography, physical education of various groups of the population, preventive medicine and veterinary sanitation, agricultural sciences, computer science, computer engineering and automation, issues of physical and mathematical sciences are considered.

Шифр НБУВ: IB228771

6.Ч.753. Theoretical and Practical Aspects of the Development of the European Research Area: collective monogr. / Yu. Aleskerova, L. Fedoryshyna, N. Hoi, O. Goy, I. Honcharyk, S. Kovalchuk, N. Gudzenko, V. Metelytsia, O. Hut-salenko, V. Todosiichuk, T. Korpaniuk, M. Lushchuk, O. Roik, V. Panasyuk, O. Cheresnyuk, S. Petrukha, M. Korolenko, O. Podolianshchuk, S. Radziyvska, O. Stupnytskyk, V. Fostolovych; ed.: A. Jankovska. — 1st ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 317 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the theoretical and practical aspects of development of the European research area. The general issues of the world economy and international economic relations, economics and business management, innovation and investment activity, accounting, analysis and audit, marketing, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228772

6.Ч.754. Theoretical and Practical Aspects of the Development of the European Research Area: collective monogr. / O. Vashak, L. Martirosyan, A. Karnaukhova, M. Kolesnyk, H. Kravchenko, O. Pochuieva, O. Kravchenko, H. Lulka,

M. Grinova, O. Oleksiuk, A. Koval, A. Panasenko, H. Kuznetsova, T. Ponomarenko, Liudmyla Kozak, S. Smirnov, O. Cherkashyn, A. Devos, S. Karpenko, N. Levchenko, O. Zosi-mova, V. Molodtsova, I. Pidhorodetska, O. Tykhonenko; ed.: A. Jankovska. — 2nd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 329 c.: fig., tab. — укр.

The collective monograph describes the theoretical and practical aspects of development of the European research area. The general issues of the history of pedagogy, theory and methods of teaching, correctional pedagogy, theory and methods of vocational education and educational management, the current state of philological research, etc are considered.

Шифр НБУВ: IB228763

Див. також: 6.Ч.767

Загальні проблеми науки

6.Ч.755. Innovative Scientific Researches: European Development Trends and Regional Aspect: collective monogr. / I. Korolyov, S. Fokina, V. Shedyakov, I. Aristova, S. Kalizhna, O. Karmaza, D. Koucherets, O. Rabinovych, A. Nakonechna, L. Mozgovoy, Y. Butko, O. Androshchuk, O. Shy-shova, Y. Raievska, Z. Melnyk, O. Gumeniuk, O. Dutchak, I. Popyuk, T. Sidletska; ed.: A. Jankovska. — 3rd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 267 c.: fig., tab. — укр.

The monograph presents European and regional development trends in innovative scientific researches. The general issues of the philological sciences, sociology, jurisprudence, international public and private law, social philosophy, social work psychology, historical sciences, and decorative and applied arts are considered.

Шифр НБУВ: IB228768

6.Ч.756. Innovative Scientific Researches: European Development Trends and Regional Aspect: collective monogr. / Z. Haladzhu, O. Trishchuk, N. Figol, N. Volyk, Y. Bandazheuski, N. Dubovaya, B. Palamar, O. Havrylina, O. Peretiakto, S. Derevianko, A. Vasylenko, O. Fedotov, Z. Usikova, O. Kornienko, E. Andrievskaya, A. Dudnik, T. Domkiv, A. Sohor, A. Zelensky, A. Privarnikov; ed.: A. Jankovska. — 4th ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 255 c.: fig., tab. — укр.

The monograph presents European and regional development trends in innovative scientific researches. The general issues of applied social and communication technologies, preventive and theoretical medicine, diagnostics and therapy of animals, biological and chemical sciences, electrical engineering, radio engineering and telecommunications, informatics, computer engineering, and physical and mathematical sciences are considered.

Шифр НБУВ: IB228769

6.Ч.757. Innovative Scientific Researches: European Development Trends and Regional Aspect: collective monogr. / N. Ababilova, O. Bigych, D. Rusnak, Y. Volynets, N. Stad-nik, E. Volynets, V. Kiselova-Bila, E. Barulina, O. Kotenko, T. Holovatenko, T. Kravchynska, O. Kravchuk, O. Mukoviz, V. Kharytonova, R. Liubar, I. Liubar, V. Mirochnichenko, I. Nahrybelna, L. Suheiko, Y. Melnychuk, O. Nozdrova, I. Bartienieva, O. Pavlyk, N. Bilokobba, O. Lysevych, S. Palamar, L. Nazarenko, L. ruskulis, A. Gurduz, I. Rodionova, N. Skrynayk, Iuliia Lebed, L. Terletska, V. Fedyna-Darmokhval, R Mykhaylyshyn, Y. Fedorenko, Y. Kolos, N. Fedorova, V. Madzigon, A. Malinoshevskaya, O. Chorna, M. Sherman, H. Popova, A. Yurzhenko, Y. Samchynska, E. Shcherbakova, S. Nikiforchuk; ed.: A. Jankovska. — 1st ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — V, 485 c.: fig., tab. — укр.

The monograph presents European and regional development trends in innovative scientific researches in pedagogical sciences. The general issues of the history of pedagogy, theory and methodology of teaching, correctional pedagogy, theory and methodology of vocational education and management of education, information and communication technologies in education, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228762

6.Ч.758. Innovative Scientific Researches: European Development Trends and Regional Aspect: collective monogr. / U. Berezhnytska, L. Bubylyk, O. Dovgal, G. Dovgal, O. Dragan, L. Maznik, N. Ilchenko, O. Freiuk, A. Konovalenko, L. Moroz, Y. Oleksenko, S. Makarenko, S. Petrukha, B. Stakhov, M. Ponomarova, E. Krivosheyna, A. Artemenko, S. Radziyvska, A. Starukh, I. Chernyavs'ka, T. Shevchenko, I. Golyshcheva; ed.: A. Jankovska. — 2nd ed. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 326 c.: fig., tab. — укр.

The monograph presents European and regional development trends in innovative scientific researches in economic sciences. The general issues of the world economy and international economic relations, economics and business management, innovation and investment activity, accounting, analysis and audit, marketing, etc. are considered.

Шифр НБУВ: IB228767

Історія науки

6.Ч.759. Андрій Миколайович Пелешин: біобібліогр. покажч. / ред.: А. І. Андрухів, О. В. Харгелія, Н. І. Мосієнко; уклад.: І. М. Пашкевич; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Науково-технічна бібліотека. — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2022. — 96, [4] с.: фот. кольор. — (Біобібліографія вчених Львівської політехніки; вип. 67). — укр.

Зауважено, що покажчик підготовлено на пошану пам'яті А. М. Пелешина — відомого вітчизняного науковця, доктора технічних наук, професора, засновника та завідувача кафедри соціальних комунікацій та інформаційної діяльності Інституту гуманітарних та соціальних наук Національного університету «Львівська політехніка». Подано інформацію про основні етапи життя та науковий доробок вченого за 1997 — 2020 рр.

Шифр НБУВ: ВА856384

6.Ч.760. Книжкові джерела української біографістики (2010-2013): наук.-бібліогр. дослідж. / О. М. Яценко, Ю. В. Вернік, Т. В. Комарянська, Н. П. Філіппова; ред.: В. І. Попик, Т. В. Добко, Л. І. Буряк, Г. І. Ковальчук, Н. П. Філіппова, Т. В. Комарянська; НАН України, Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. — Київ: НБУВ, 2021. — 563 с. — (Джерела української біографістики; вип. 5). — укр.

Наукове дослідження бібліографічних питань розкриває тенденції, видовий та проблемно-тематичний діапазон, характерні риси й особливості вітчизняної біографічної літератури першого — початку другого десятиліття ХХІ ст., позначених стрімким розширенням дослідницької та видавничої роботи у галузі вітчизняної біографіки. Вперше систематизовано весь комплекс книжкових джерел (друкованих і електронних видань), випущених в Україні у 2010 — 2013 рр., що містять біографічну інформацію про діячів української історії, науки, культури та інших сфер життя. Досліджено і вивчено джерела української біографістики. Зазначено необхідність розмежування понять «біографістики» й «біографіки».

Шифр НБУВ: СО38036

Організація науки

6.Ч.761. Літопис сучасної науки й освіти України: науки школи, авторські системи і концепції / ред.: В. Г. Кремень, В. І. Луговий, О. М. Топузов, Н. Г. Нічкало, П. Ю. Саух, Л. Д. Березівська, Л. І. Ткаченко, Ю. А. Шеремета; голов. ред.: Ю. А. Шеремета. — Київ: Альфа-Віта, 2019. — 120 с.: фот. — укр.

Довідково представлено науковий доробок ряду вчених — керівників наукових шкіл у галузі педагогіки, медицини, мистецтва, юриспруденції, авторські концепції у галузі гуманітарних, зокрема освітніх наук, авторські системи та проекти освітньої практики. Подано інформацію про наукову школу «Закономірності організації і розвитку освіти та науки» академіка НАПН України В. Лугового; наукову школу «Методологія досліджень з андрагогіки, педогогіки, професійної освіти і порівняльної професійної педагогіки» академіка НАПН України Н. Нічкало; наукову школу «Шляхи гуманітаризації початкової освіти» доктора педагогічних наук, професора Г. Тарасенко; концепцію історичної місії університету у темпоральних і просторових трансформаціях доктора філософських наук Курбатова С. В.; концептуальну модель механізму державного управління економічною безпекою України доктора наук з державного управління З. Гбур.

Шифр НБУВ: СО38001

6.Ч.762. Матеріали наукової конференції «Освіта та наука: трансформація, відповідальність, академічна свобода», 5 березня 2021 р. / ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». — Київ: КРОК, 2021. — 143 с.: рис. — укр.

Проаналізовано трансформаційні процеси в освіті та науці. Увагу приділено питанням реалізації дистанційної форми навчання в умовах пандемії Covid-19. Висвітлено інструменти діджиталізації учбового процесу. Розкрито проблеми відповідальності та доброчесності в освіті та науці. Охарактеризовано питання академічної свободи учасників освітньої та наукової діяльності.

Шифр НБУВ: ВА854478

6.Ч.763. Перспективні науково-технічні розробки НАН України 2022 / ред.: А. Г. Загородній; уклад.: І. А. Мальчевський, С. А. Беспалов; НАН України. — Київ: Академперіодика, 2022. — 244 с.: іл. — укр.

Наведено двісті п'ять готових до впровадження науково-технічних розробок установ Національної академії наук України. Їх згрупувано за одинадцятьма тематичними напрямками. Зокрема, для кожної розробки виділено окрему сторінку, на якій наведено інформацію про призначення, характеристики, переваги над наявними аналогами, рівень готовності до міжнародними класифікаторами IRL і TRL, рівень охорони результатів правом інтелектуальної власності, контактну особу.

Шифр НБУВ: СО38007

Науково-дослідна робота

6.Ч.764. Методи оцінювання продуктивності суб'єктів наукової діяльності: монографія / А. О. Білощицький, О. Ю. Кучанський, Ю. В. Андрашко, С. В. Білощицька, М. В. Гладка. — Київ: Компрінт, 2021. — 243 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 223-243. — укр.

Викладено результати розробки нових методів оцінювання продуктивності суб'єктів наукової діяльності (науковців і закладів вищої освіти). Розроблено методи, моделі й інформаційну технологію, які можуть бути використані для практичної організації наукової діяльності та формування організаційно-функціональної будови суб'єктів наукової діяльності: закладів вищої освіти та їх структурних підрозділів (кафедр, факультетів, інститутів), формування наукових груп. Зазначено, що розроблена технологія надає інструментарій для закладів вищої освіти, Міністерства освіти і науки України й інших відомств здійснювати управління науковою діяльністю, раціонально розподіляючи фінансування тих або інших напрямків досліджень із потенційно максимальною продуктивністю. В умовах обмежених ресурсів це має значне практичне значення для України для вдосконалення наукової діяльності, стимулювання фундаментальних і прикладних досліджень та розвитку інновацій в Україні для зміцнення та просування наукового потенціалу держави у світі.

Шифр НБУВ: ВА855273

6.Ч.765. Методологія й організація фахових досліджень та академічна доброчесність: навч. посіб. / О. Д. Кулик; Університет імені Григорія Сковороди в Переяславі. — Переяслав: Домбровська Я. М., 2022. — 371 с.: табл., рис. — укр.

Посібник є теоретико-практичним виданням. Виокремлено три змістові модулі, кожний з яких складається з окремих тем, що містять теоретичний матеріал, основні поняття і категорії, питання для обговорення, практичні завдання навчально-пізнавального характеру, індивідуальні завдання для самостійної роботи, індивідуальні навчально-дослідницькі завдання, завдання науково-дослідницького характеру, реферативні завдання, орієнтовані тестові завдання для самоконтролю, літературу (основну й додаткову), методичні вказівки до їх вивчення. Практичну частину посібника спрямовано для набуття студентами відповідних навичок формувати й висловлювати свої міркування щодо питань проблемного характеру відповідно до кожної теми, яка сприяє усвідомленню актуальних питань дисципліни методології й організації фахових досліджень та академічної доброчесності, пошуку засобів їхнього вирішення, загостренню уваги на суперечностях, які виникають відповідно до конкретних умов освітнього процесу в закладах середньої освіти та життєвих ситуацій. Розглянуто академічну доброчесність в освітньо-науковому просторі, академічну культуру та її місце в академічному розвитку особистості дослідника.

Шифр НБУВ: ВА856612

6.Ч.766. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. для аспірантів спец. 032 «Історія та археологія» / Я. В. Мотенко, Є. К. Шишкіна; Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут». — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2022. — 208 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 205-208. — укр.

Розкрито методологічні основи сучасної науки, проаналізовано технологію організації наукового дослідження, описано основні види та форми науково-дослідної роботи, її структуру й основні етапи, досліджено рівні та методи наукової роботи, подано загальні відомості щодо оформлення результатів наукових досліджень, висвітлено особливості їх впровадження у практику. Розглянуто формування системи уявлень про методологію як галузь інтелектуальної діяльності, що забезпечує взаємно багачучі зв'язки між дисциплінами різного рівня узагальнення, надання широкого панорами методологічних принципів, підходів і методів наукового дослідження, формулювання методологічної та наукової культури. Призначено для аспірантів спеціальності 032 «Історія та археологія».

Шифр НБУВ: ВА856230

Див. також: 6.Ч.763, 6.Ю.1220

Освіта. Педагогічні науки

6.Ч.767. Наукова освіта: епістема, техне, творчість: монографія / М. С. Гальченко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут обдарованої дитини. — Київ: Ін-т обдар. дитини НАПН України, 2022. — 335 с. — Бібліогр.: с. 325-335. — укр.

Досліджено проблему сучасної теорії наукової освіти, що здійснила принциповий вплив на розвиток суспільства знань. Розглянуто процес формування наукової освіти в історії інтелектуального поступу людства, від античності до сучасності. Увагу приділено когнітивним компетентностям людини у створенні духовно-матеріальної структури цивілізації, яку сьогодні найбільшою мірою забезпечує наукова освіта. Теоретичні положення

автора доповнено прикладами з філософії, мистецтва та історії. Зауважено, що розроблена концепція наукової освіти відкриває перспективи подальшого вдосконалення системи навчання в умовах інформаційно-цифрової реальності.

Шифр НБУВ: ВА856628

6.Ч.768. Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми та перспективи розвитку: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф., 20 трав. 2022 / ред.: В. В. Ягоднікова; Одеська облдержадміністрація, Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради». — Одеса: Букаєв В. В., 2022. — 283 с. — укр.

Репрезентовано матеріали, статті, доповіді, тези учасників IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми та перспективи розвитку». Розкрито актуальні проблеми сучасної практики. Відображено інноваційні підходи та стратегічні завдання освіти і педагогічної науки в умовах воєнного стану. Досліджено виклики, що постають перед педагогами та менеджерами освіти в реалії сьогодення. Видання актуальне для керівників закладів освіти, науково-педагогічних, педагогічних працівників, шкільних психологічних служб, здобувачів вищої освіти і всіх, хто цікавиться проблемами педагогіки і освіти.

Шифр НБУВ: ВА857028

Див. також: 6.Ч.712-6.Ч.713, 6.Ч.757, 6.Ю.1222

Загальна педагогіка

Теорія освіти, навчання та виховання

6.Ч.769. Вплив поширення дистанційних форм навчання в період пандемії COVID-19 на якість трудового життя науково-педагогічних працівників / І. О. Рябоконт // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 28-33. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Мета роботи — виявлення впливу дистанційних форм навчання в період пандемії COVID-19 на якість трудового життя науково-педагогічних працівників. Досліджено зміни норм часу на виконання окремих видів робіт викладачів у змішаному та дистанційному режимах у порівнянні з нормами часу в традиційному (аудиторному) режимі навчання. Проведено опитування науково-педагогічних працівників щодо емпіричного виміру зміни витрат часу на виконання видів робіт у пандемічний період. Аналіз результатів дослідження засвідчив, що норми часу на виконання окремих видів робіт науково-педагогічними працівниками за умов дистанційної форми навчання потребують збільшення з урахуванням особливостей та умов праці. Виявлено додаткові види робіт науково-педагогічних працівників, що з'явилися внаслідок запровадження змішаної форми навчання, пов'язані переважно із організацією різних форм навчання в дистанційному режимі. Спираючись на результати дослідження, сформульовано висновки про вплив пандемії на якість трудового життя науково-педагогічних працівників і визначено основні шляхи її підвищення. Визначено потребу в суттєво нових формах організації праці в умовах віддаленого формату навчання. Окреслено нові виклики, що можуть призвести до професійного вигорання та стресу науково-педагогічних працівників за умов відсутності вчасної корекції норм часу. Обґрунтовано, що приведення норм часу у відповідність до нових реалій періоду пандемії шляхом раціонального використання робочого часу покращить умови праці науково-педагогічних працівників, а відповідно, і якість їх трудового життя.

Шифр НБУВ: Ж14572

6.Ч.770. Матеріали науково-практичної конференції «Педагогіка: минуле, сьогодення і майбутнє», 26 — 27 листопада 2021 р.: [збірник]. — Харків: Молодий вчений, 2021. — 135 с.: рис. — (Молодий вчений. Конференція). — укр.

Представлено матеріали науково-практичної конференції «Педагогіка: минуле, сьогодення і майбутнє». Розглянуто загальні питання теорії і методики навчання, інформаційно-комунікаційних технологій в освіті, дошкільної педагогіки тощо. Розглянуто питання інноваційних підходів в організації дозвілєвої діяльності другокласників у ГПД. Визначено роль з'їздів хороших діячів у розвитку музичного виховання підрастаючого покоління російської імперії на початку ХХ ст. Наведено аспект становлення категорії саморозвитку особистості майбутнього педагога. Охарактеризовано питання корекційної педагогіки; професійної освіти; управлінням освітою; методики виховання.

Шифр НБУВ: ВА855744

6.Ч.771. Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення: зб. тез доп. Всеукр. наук.-практ. онлайн-конф. 30 квіт. 2021 р., м. Одеса / Одеська обласна рада, Комунальний заклад вищої освіти «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради», Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення». — Одеса: Астропринт, 2021. — 283 с. — укр.

Наведено тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення» з проблеми підготовки та професійного розвитку вчителів в умовах впровадження освітньої реформи.

Шифр НБУВ: ВА856684

6.Ч.772. Світ дидактики: дидактика в сучасному світі: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф., присвяч. 30-й річниці Незалежності України та 95-й річниці від дня заснув. Ін-ту педагогіки НАПН України, 21 — 22 вересня 2021 р. / ред.: О. В. Малихін, Н. О. Арістова, І. І. Добросок, Р. А. Попов, С. В. Алексеева, Л. В. Шелестова, О. В. Барановська, О. П. Кравчук, М. О. Загорюлько, В. Р. Тетик, І. Л. Ліпчевська; наук. ред.: О. М. Топузов; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки НАПН України, REZEKNES Tehnologiju akademiija, LUMEN Conference Center, Sankiri University, Kirsehir Ahi Evran University, Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди, Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького, Тернопільський нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка, Переяслав-Хмельницький держ. пед. ін-т ім. Григорія Сковороди, Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка. — Київ: Людмила, 2021. — 246 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто теорію та методологію сучасних дидактичних процесів. Висвітлено психолого-дидактичні проблеми організації освітнього процесу в умовах інформаційного суспільства. Проаналізовано зарубіжний досвід тенденцій розвитку сучасної дидактики. Досліджено трансформаційні процеси в освіті ХХІ ст, особливості дистанційного та змішаного навчання. Охарактеризовано формальну, неформальну та інформаційну освіту. Розкрито інформаційні підходи, технології, методики, методи, прийоми та засоби навчання.

Шифр НБУВ: ВА856292

6.Ч.773. Соціально-психологічне забезпечення соціалізації вихованців закритих освітніх закладів: монографія / Н. Є. Завацька, В. В. Арнаутова, І. Є. Жигаренко, Л. П. Лабезна; ред.: Н. Є. Завацька; Східноукраїнський нац. ун-т ім. В. Даля. — Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля, 2016. — 257 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 159-192. — укр.

Розкрито особливості соціально-психологічного забезпечення соціалізації вихованців закритих освітніх закладів відповідно до низького, середнього і високого ступенів їх десоціалізації та приналежності до груп із різним рівнем розвитку криміногенності, з означенням мети, принципів і змістовних блоків цього процесу на всіх його етапах. Визначено принципи побудови та зміст особистісно-орієнтованої програми соціально-психологічного забезпечення соціалізації вихованців закритих освітніх закладів, з урахуванням дефектів їх загальної і правової соціалізації, особистісних дисфункцій та стадійності процесу соціалізації. Акцентовано, що впровадження програми сприяло формуванню адекватної самооцінки, збалансованості локусу контролю, зменшенню кількості агресивно-захисних реакцій; підвищенню коефіцієнта соціальної адаптації, рівня самоконтролю і саморегуляції поведінки, ефективності конструктивної міжособистісної взаємодії й показників позитивного сприйняття соціальної підтримки. Виокремлено соціально-психологічні умови забезпечення успішності процесу соціалізації вихованців закритих освітніх закладів на етапах адаптації, індивідуалізації, інтеграції й на трудовій стадії процесу їх соціалізації.

Шифр НБУВ: ВА811328

6.Ч.774. Традиції та інновації у траєкторіях розвитку освітньо-педагогічного дискурсу: колект. монографія / Р. Басенко, Н. Білик, Н. Год, В. Ільченко, Д. Козлов, О. Козлова, Л. Куторжевська, О. Лаврінченко, Л. Лебедик, Н. Смергей, В. Стрельников, Н. Токуєва; ред.: Н. Мякушко, Р. Шаравара, Н. Білик, О. Лаврінченко, Я. Калакура, Р. Басенко; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Полтавський інститут економіки і права. — Полтава: Ун-т Україна, 2022. — 273 с. — укр.

Розглянуто окремі аспекти проблематики взаємодії традицій і інновацій в освітньо-педагогічній теорії та практиці. Звернено увагу на історичну специфіку такої взаємодії, проаналізовано сучасний стан впровадження інноватики у розвиток освітнього середовища, констатовано гуманістичний характер гуманістичного пошуку в широкій історико-педагогічній ретроспективі.

Шифр НБУВ: ВА856293

6.Ч.775. Шляхи подолання кризи читання: соціальнокомунікаційний та психолого-педагогічний аспекти: [колект.] монографія / Н. М. Алексеєнко, О. І. Беспарточна, Р. М. Білоус, О. В. Давидова, Т. І. Дучинська, М. І. Земелюк, О. В. Літвінова, Л. І. Магдисяк, Т. В. Оксенчук, В. В. Осадчий, В. В. Перевознюк, Т. Б. Поясок, О. А. Пуш, О. Л. Резніченко, К. Л. Сізова, С. М. Сошенко, Л. В. Супрун, В. В. Хміль-Чуприна; ред.: К. Л. Сізова; Кременчуцький нац. ун-т ім. М. Остроградського. — Кременчук: РВВ КрНУ, 2022. — 192 с.: рис., табл. — укр.

Репрезентовано різноманітні аспекти вивчення читацької культури як складного феномену, пов'язаного з інтелектуальним і культурним розвитком особистості. Увагу приділено вивченню

позитивного впливу читання на розвиток пізнавальних навичок, психологічного потенціалу бібліотерапії у подоланні життєвих криз, а також запровадженню дитиноцентрованого підходу у процесі залучення до читання. Представлено наукове обґрунтування психолого-педагогічного впливу з метою формування інтересу до читання, пошуку нових форм роботи в аспекті формування читацької культури та компетентності, зокрема, організації співпраці студентів університету з бібліотеками з метою популяризації читання.

Шифр НБУВ: ВА855529

6.Ч.776. SMART-комплекс у професійній підготовці сучасного вчителя / І. Смирнова, К. Довгополик // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 58-68. — Бібліогр.: 66 назв. — укр.

Зазначено, що трансформація та розвиток сучасних інформаційних технологій (ІТ) вплинули на освітній процес у всіх закладах освіти, що зумовлює необхідність обґрунтування доцільності застосування численних педагогічних інновацій із використанням ІТ у професійній підготовці майбутніх учителів. Це актуалізує важливість формування у майбутніх педагогів розуміння SMART-комплексу як складової інформаційного освітнього середовища (СІОС), оскільки для якісного розроблення SMART-комплексу вчителю потрібно розуміти його структуру та взаємодію всіх компонентів. Мета роботи — виокремити й охарактеризувати основні елементи SMART-комплексу як СІОС закладу освіти, довести доцільність їх використання у процесі підготовки майбутніх учителів. Методи дослідження: прямий аналіз і синтез — для обґрунтування актуальності проблеми, що розглядається; дедукція — для виявлення основних структурних елементів SMART-комплексу; моделювання — для зображення структурного вигляду SMART-комплексу; узагальнення — для підведення підсумків роботи. Проаналізовано виникнення поняття SMART-комплексу та деяких елементів його структурного вигляду; охарактеризовано й узагальнено існуючі моделі SMART-комплексів і визначено їх основні структурні елементи; наголошено на необхідності впровадження SMART-комплексів як СІОС закладу освіти. Зроблено висновки, що SMART-комплекс — це інформаційна динамічна система навчально-методичного спрямування з певними SMART-критеріями (specific, measurable, attainable, relevant, time-bound), зі статичною, динамічною та середовищною складовими; SMART-хмарний ресурс — це система персоналізованої доставки та опрацювання електронного контенту; сервіси (наприклад, хмарне електронне сховище) для роботи з документами, електронними таблицями, електронними презентаціями; відео-вебконференції для створення електронних опитувальників, тестів; застосування цього ресурсу надає змогу організувати як спільну, так і індивідуальну роботу з контентом, адже фактично SMART-хмарний ресурс — це «ядро» SMART-комплексу; наявні SMART-комплекси відповідають сучасним потребам освіти в контексті виконання завдань Нової української школи і можуть використовуватися у процесі підготовки майбутніх учителів.

Шифр НБУВ: Ж74078

Див. також: 6.С.24

Історія освіти та педагогічної думки

6.Ч.777. Освіта в Україні XIX — початку XX століття: колект. монографія / Н. В. Борисова, І. І. Доброскок, В. В. Васенко, Л. В. Красюк, Д. С. Мазоха, А. А. Марушкевич, О. В. Овчарук, Н. І. Опанасенко, В. В. Ревага, Г. М. Черненко, В. Ф. Хомич; ред.: Д. С. Мазоха; Державний ВНЗ «Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». — Вид. 2-ге, стер. — Київ: Міленіум, 2014. — 319 с.: табл. — Бібліогр.: с. 298-317. — укр.

Звернено увагу на одну з найактуальніших проблем історії розвитку національної освіти в Україні. На основі розвідок, глибокого вивчення та аналізу історико-педагогічної літератури розкрито основні етапи розвитку освіти в Україні XIX — на початку XX ст., показано еволюцію ідей національної школи та національного виховання. Аналізуючи історико-педагогічні аспекти розвитку освіти, автори особливу увагу приділяють процесам соціально-педагогічних особливостей розвитку освіти в XIX ст., графічної освіти учнівської молоді, творенню національних засад музичної освіти, принципам викладання іноземних мов, розвитку початкової освіти, специфіці виховного ідеалу у творчій спадщині українських діячів УПросвітиФ, особистості вчителя у творчості І. Огієнка, у вітчизняній педагогічній думці про професійну майстерність вчителя на початку XX ст.

Шифр НБУВ: ВА856035

6.Ч.778. Розвиток приватної освіти на Єлисаветградщині (друга половина XIX — початок XX століття): автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / О. М. Акімкін; Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. — Кропивницький, 2020. — 21 с. — укр.

Здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано новий підхід до вирішення важливої й актуальної проблеми, що поля-

гає в комплексному та всебічному висвітленні генези приватної освіти на Єлисаветградщині (друга половина XIX — початок XX ст.). Виявлено передумови розвитку приватної освіти на Єлисаветградщині в означений період: піднесення соціально-економічного розвитку країни; впровадження урядових реформ щодо приватної освіти; започаткування приватних навчальних закладів та нормативне забезпечення їх діяльності; активна діяльність громадських організацій, приватна ініціатива громадських діячів; активізація загального педагогічного руху; розкрито провідні чинники розвитку приватної освіти на Єлисаветградщині у другій половині XIX — на початку XX ст.: наявність законодавчої регламентації приватної освіти; встановлення громадсько-державного характеру організаційних засад їх діяльності; вияв громадської ініціативи у відкритті приватних навчальних закладів; врахування в організаційних та змістових аспектах діяльності приватних навчальних закладів соціальних та економічних потреб розвитку регіону. Досліджено процес формування мережі приватних загальноосвітніх навчальних закладів на території краю в досліджуваній період; генезу приватної професійної освіти (професійно-технічної, комерційної, музичної) на Єлисаветградщині у другій половині XIX — на початку XX ст.

Шифр НБУВ: РА447001

6.Ч.779. Теорія когнітивної візуалізації в педагогічній думці Великої Британії та США: історія і сучасність: [монографія] / М. А. Бойченко, І. Е. Чуричанич; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми: Цьома С. П., 2021. — 183 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 165-177. — укр.

Роботу присвячено обґрунтуванню теоретичних і практичних засад теорії когнітивної візуалізації в педагогічній думці Великої Британії та США в історичній ретроспективі та в умовах сучасності. Окреслено концептуальні та історичні засади теорії когнітивної візуалізації в педагогічній думці Великої Британії та США; напрями розвитку теорії когнітивної візуалізації в педагогічній думці Великої Британії та США; прогностичний потенціал імплементації теорії когнітивної візуалізації в закладах вищої освіти Великої Британії, США та України.

Шифр НБУВ: ВА855684

6.Ч.780. Harmonical development of child (student) personality according J. A. Comenius / P. Vansac // Україна. Здоров'я нації. — 2022. — № 1. — С. 34-36. — Бібліогр.: 5 назв. — англ.

Все своє життя Коменський присвятив невтомному письменництву. У Пансофії він вимагав всебічної освіти (pampaedia) — загальної і всебічної освіти кожної людини в усіх її здібностях. Освіта має бути основним інструментом для виправлення світу і людських відносин. Це вирощування людини за образом Божим. Це має вести до гармонії душі, суспільства і світу. Мета дослідження — вказати на те, як Коменський сприймав дітей і як вчителі, батьки та вихователі повинні керувати вихованням дитини. Як метод дослідження було використано контент-аналіз документів Й. А. Коменського. Проаналізовано особистість учня в контексті виховання та принципів морального виховання. На думку Й. А. Коменського, у вихованні та навчанні необхідно наголошувати на тому, що хлопчик це чи дівчина, на організованому розумі мають подібатися Богу й людям, розвивати тіло, душу й дух. Висновки: Й. А. Коменський підкреслював незамінну роль батьків у житті дитини, де діти мають бути для них дорожчими за срібло, золото та дорогоцінне каміння.

Шифр НБУВ: Ж25956

Див. також: 6.Ч.770

Шкільна педагогіка

(теорія освіти, навчання та виховання)

Дидактика

6.Ч.781. Змішане навчання у початковій школі: метод. рек. / Л. В. Шелестова. — Київ: Фенікс, 2021. — 47 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 44-45. — укр.

Описано особливості змішаної форми організації навчання, проаналізовано її переваги й недоліки, з'ясовано особливості навчального процесу за умов використання цієї форми навчання у початковій школі. Визначено методичні поради щодо використання різних цифрових платформ за умови змішаного навчання та ознайомляється з практикою його впровадження у початковій ланці освіти.

Шифр НБУВ: P139170

Види виховання

Фізичне виховання

6.Ч.782. Інструмент для оцінювання формування громадянських компетентностей у процесі фізичного виховання: розроблення та валідація анкети ССРЕ-10 / Ю. Павлова, Н. Сороколіт, А. Соловей, Р. Петрина // Фіз. виховання,

спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 21-30. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Високий рівень громадянської грамотності залишається одним із основних пріоритетів освіти, оскільки це підґрунтя для розвитку демократії та зростання економіки. Фізичне виховання має значний потенціал для формування та розвитку громадянських компетентностей (ГК). Мета дослідження — розробити валидний інструмент для кількісного оцінювання рівня ГК і значення фізичного виховання у їх формуванні. У дослідженні взяли участь школярі, які навчалися у третій і шостих класах (n = 860, 53,72 % опитаних — дівчатка, 34,88 % — учні третій класів). Здійснювали переклад та культурну адаптацію анкети «Громадянська позиція та цінності сталого розвитку» (CASD) та створювали спеціальний модуль «Громадянські компетентності у фізичному вихованні» (ССРЕ-10). Проналізовано структуру анкет та їх валидність. Для цього застосовували дослідницький і підтверджувальний факторний аналіз, обчислювали значення Кронбаха, складений коефіцієнт надійності та середню вилучену дисперсію. У структурі анкети CASD виділено шкали «Солідарність», «Зобов'язання та відповідальність», «Діалог та повага». За результатами факторного аналізу в анкеті ССРЕ-10 виокремлено шкали «Навички спілкування та рефлексія», «Дії» й «Ідентичність». Одержані модулі мали задовільні критерії придатності (для CASD: $\chi^2/df = 2,53$, CFI = 0,905, TLI = 0,902; RMSEA = 0,060, SRMR = 0,062; для ССРЕ-10: $\chi^2/df = 2,78$, CFI = 0,901, TLI = 0,908; RMSEA = 0,058, SRMR = 0,064). Одержано адаптовану та валидну українську версію інструменту для оцінювання ГК зі спеціальним модулем «Громадянські компетентності у фізичному вихованні». Інструмент розраховано на школярів третій — шостих класів; містить шість шкал («Солідарність», «Зобов'язання та відповідальність», «Діалог та повага», «Навички спілкування та рефлексія», «Дії», «Ідентичність»); охоплює такі складники ГК, як знання, навички, рефлексія, соціальна когезія, толерантність; надає змогу кількісно оцінити значення фізичного виховання у формуванні ГК.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.783. Комплексні методики кількісної оцінки здоров'я збережувальної діяльності закладів освіти: монографія / І. О. Калиниченко, М. Ю. Антомонов, Г. О. Латіна, Ю. Л. Тонкопей, Г. Л. Заїкіна; ред.: І. О. Калиниченко; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка, Національна академія медичних наук України, Інститут громадського здоров'я імені О. М. Марзеева. — Суми: Цьома С. П., 2021. — 235 с.: табл., рис. — укр.

Представлено сучасний підхід щодо комплексних оцінок ефективності впровадження здоров'язбережувальних технологій в умовах реальної здоров'язбережувальної діяльності у закладах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення. Використано міжгалузевий підхід щодо розробки інтегральних оцінок з використанням показників фізичного розвитку, функціональних можливостей організму, неспецифічної резистентності організму, психологічних особливостей особистості, гігієнічної оцінки внутрішньошкільного середовища, умов життєдіяльності різних груп населення та медико-генетико-демографічних показників. Висвітлено теоретичні і практичні аспекти застосування здоров'язбережувальних технологій для різних груп населення.

Шифр НБУВ: ВА855683

6.Ч.784. Фізичне здоров'я учнів старшого шкільного віку під впливом занять з використанням засобів скіпінгу / Т. Андрущенко // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 48-55. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Зниження рівня здоров'я учнів старшого шкільного віку актуалізує проблему пошуку засобів, форм і методів збільшення рухової активності школярів. Перспективним напрямом у розв'язанні цієї проблеми є використання у процесі фізичного виховання школярів старших класів фітнес-технологій. Однією з таких технологій є скіпінг, який не вимагає складного обладнання та є доступним для використання особам із різним рівнем фізичного стану. Мета роботи — визначити вплив занять із застосуванням засобів скіпінгу на показники фізичного здоров'я учнів старшого шкільного віку. Матеріал і методи дослідження: 70 юнаків і 75 дівчат 10 — 11 класів, яких було розподілено на 4 експериментальні та 4 контрольні групи залежно від віку та статі. Проведено аналіз науково-методичної літератури, педагогічний експеримент, експрес-оцінку фізичного здоров'я за методикою Г. Л. Апанасенка, використано методи математичної статистики. Запропоновано варіативний модуль «Скіпінг», якого було реалізовано протягом третьої чверті, а також використання вправ зі скакалкою в підготовчій, основній або завершальній частині уроків фізичної культури за варіативними модулями «Легка атлетика», «Футбол» (I, IV чверті), «Волейбол» (II чверть) залежно від завдань занять, а також у позаурочних формах занять і в режимі навчального дня (самостійні заняття, рухливі перерви, спортивні свята, змагання). Визначено достовірне покращання показників індексів Руф'є, Робінсона, силового індексу в експериментальних групах, а також загальної суми балів фізичного здоров'я, що свідчить про підвищення його рів-

ня. Практична перевірка застосування засобів скіпінгу в різних формах занять із фізичного виховання з учнями старшого шкільного віку довела їх ефективність для підвищення рівня здоров'я школярів, що надає підстави для використання скіпінгу у фізкультурно-оздоровчій діяльності закладів загальної середньої освіти.

Шифр НБУВ: Ж71868

Див. також: 6.Ч.861, 6.Ч.864

, @4 SUB RUBR = Організація загальноосвітньої школи

6.Ч.785. Організація проектної діяльності екологічного спрямування в початковій школі: [збірник] / В. О. Коваль, О. Ф. Карпенко; Нац. ун-т «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. — Чернігів: Лозовий В. М., 2020. — 95 с.: іл. — Бібліогр.: с. 89-93. — укр.

Оволодіння елементарними екологічними поняттями, знаннями загальних основ природоохоронної діяльності є нагальною необхідністю і не залежить від обраної професії чи соціального статусу людини. Проаналізовано поняття «проектна діяльність», «проект». Розглянуто класифікації проектів та розкрито методичні аспекти організації проектів екологічного спрямування у початковій школі. Екологічна компетентність передбачає усвідомлення основи екологічного природокористування, дотримання правил природоохоронної поведінки, оцідного використання природних ресурсів із розумінням важливості збереження природи для сталого розвитку суспільства. Представлено розробки екологічних проектів для початкової школи. Поданий практичний матеріал (конспекти екологічних проектів, дидактичний матеріал) може слугувати певним орієнтиром у підготовці до уроків і виховних заходів для майбутніх учителів початкової школи. Проектна діяльність сприяє комплексному формуванню компетентностей учнів початкової школи, навчає вирішувати проблеми, формує навички застосування одержаних знань під час розв'язання життєвих та навчальних завдань, привчає учнів до взаємної відповідальності, толерантності, розвиває вміння аналізувати, інтегрувати й застосовувати набуті знання в конкретній життєвій або навчальній ситуації.

Шифр НБУВ: ВА855624

Спеціальні школи. Дефектологія

6.Ч.786. Диференційований підхід до дітей з порушеннями психічного розвитку в інклюзивному освітньому процесі: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.01.03 / О. Г. Ферг; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 36, [1] с.: рис. — укр.

Визначено теоретичні та практичні засади диференційованого підходу до дітей із порушеннями психічного розвитку, зокрема з поведінковими й емоційними порушеннями. Доведено, що такі діти потребують застосування методики функціонально-поведінкового оцінювання, обов'язкового плану позитивного поведінкового втручання, адаптації середовища та, при наявних порушеннях інтелектуального розвитку, модифікації навчального матеріалу. Діти з подвійною винятковістю (обдаровані діти з гіперактивним розладом із дефіцитом уваги (ГРДУ)) потребують особливого підходу до побудови навчального процесу. Охарактеризовано модель системи комплексного супроводу дітей із порушеннями психічного розвитку на основі диференційованого й індивідуального підходу до дітей із ГРДУ в інклюзивному освітньому процесі, що базується на тісній співпраці мультидисциплінарної команди фахівців із батьками дитини та підтримується на рівні державної освітньої політики. Представлено технологію супроводу дітей із порушеннями психічного розвитку в освітньому процесі, яка є універсальною та може використовуватися широким колом педагогічних працівників.

Шифр НБУВ: РА446761

6.Ч.787. Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі: колект. монографія / К. М. Біницька, О. Л. Главацька, Н. М. Горішна, О. С. Гуменюк, О. О. Кравченко, Г. В. Лещук, Г. М. Мешко, О. І. Мешко, Г. М. Олійник, Н. С. Романишин, Г. І. Слозанська, Н. А. Фіголь, О. І. Янкович; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. — Тернопіль: Осадя Ю. В., 2022. — 325 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено теоретичні та прикладні аспекти роботи з дітьми з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного освітнього середовища. Розглянуто сучасні підходи щодо впровадження інклюзії в український освітній простір, охарактеризовано перспективи її подальшого розвитку. Розкрито особливості організації інклюзивного навчання дітей з різними типами освітніх труднощів в Україні та за кордоном. Акцентовано увагу на інклюзивній компетентності педагогів, збереженні їх здоров'я та запобіганні професійному вигоранню.

Шифр НБУВ: ВА856360

6.Ч.788. Освітньо-виховний, реабілітаційний та оздоровчий потенціал інклюзивного туризму в умовах інклюзивного навчання: монографія / О. О. Кравченко; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. — Умань: Компринт, 2022. — 269 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 252-269. — укр.

Розглянуто теоретичні засади соціально-психологічної реабілітації як наукової проблеми. Увагу приділено інклюзивному туризму у контексті соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Розглянуто також нормативно-правові засади впровадження інклюзивного туризму як засобу реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами. Досліджено технології інклюзивного туризму: від теорії до практики. Акцентовано на системі соціально-психологічної реабілітації дітей та молоді з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного туризму. Висвітлено освітньо-виховний та соціалізаційний потенціал інклюзивного туризму. Наведено методику проведення екскурсії.

Шифр НБУВ: BA855700

6.Ч.789. Очерки лечебной педагогики: учеб.-метод. пособие / А. А. Дубровский, Л. И. Фурсенко; Одесский областной совет, Одесская академия непрерывного образования. — 2-е изд., доп. — Одесса: Астропринт, 2020. — 213 с.: фот. — Библиогр.: с. 210-211. — укр.

Даны ответы на фундаментальные вопросы — что такое лечебная педагогика, чем обусловлена ее разработка, с помощью каких методов и средств можно достигать высоких учебно-воспитательных результатов.

Шифр НБУВ: BA856653

6.Ч.790. Практика взаємодії з батьками дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному просторі: метод. посіб. / уклад.: О. В. Коган, О. А. Манукян, О. І. Мирошниченко; Луганська облдержадміністрація, Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. — Лисичанськ: ФОКС-ПРИНТ, 2021. — 79 с.: табл. — укр.

Розміщено теоретичні та практичні напрацювання педагогів Луганської обл. Розглянуто питання впливу родин на соціалізацію дитини з особливими освітніми потребами, роль батьків у функціонуванні команди психолого-педагогічного супроводу. Надано рекомендації педагогам щодо налагодження ефективної співпраці з батьками дітей з особливими освітніми потребами для підвищення якості освітнього та корекційно-розвивального процесів, залучення батьків до взаємодії.

Шифр НБУВ: BA856658

6.Ч.791. Формування комунікативної толерантності у молоді в умовах інклюзивної освіти / Н. В. Харченко, Ж. П. Кундій, Ю. П. Ющенко, А. В. Костріков // Україна. Здоров'я нації. — 2020. — № 3 (т. 2). — С. 137-143. — Библиогр.: 7 назв. — укр.

Необхідність запровадження інклюзивної освіти пов'язана, насамперед, з тим, що число молоді, яка потребує корекційного навчання, неухильно зростає. Тому наразі на сучасному етапі розвитку освіти в Україні відкриваються нові перспективи, пов'язані з переосмисленням ставлення до організації навчання і виховання молоді з особливими освітніми потребами в єдиному інклюзивному толерантному освітньому середовищі. Мета роботи — аналіз проблеми комунікативної толерантності до молоді з особливими освітніми потребами у процесі інклюзивного навчання. Останнім часом в системі освіти України надається особлива увага формуванню нової філософії державної політики щодо спільного навчання здорової молоді та молоді з особливими освітніми потребами, тобто впровадженню інклюзивного навчання. Дана тенденція підтверджує необхідність розробки новітніх підходів до формування такої особистісної якості молоді людини, як комунікативна толерантність. Саме рівень толерантності сьогодні є важливим критерієм визначення цивілізованості суспільства та відіграє провідну роль у становленні державності. За результатами анкетування кураторів груп з метою вивчення специфіки їх роботи з молоддю, які мають особливості психологічного розвитку в толерантному інтегрованому середовищі навчального закладу, встановлено, що основними видами діяльності, які здійснює куратор щодо інтеграції молоді з особливостями психофізичного розвитку є допомога у формуванні адекватної самооцінки молоді, впевненості у власних силах (75,00 %), подоланні труднощів комунікативного плану (65,00 %), а також вивчення потреб молоді (60,00 %). Висновок: толерантне інклюзивне освітнє середовище — це, перш за все гуманні та демократичні стосунки між усіма учасниками навчально-виховного процесу, які базуються на доброті, взаєморозумінні, взаємоповазі; співробітництво у атмосфері теплоти, поваги, людяності; вміння сприймати кожну молоду людину як унікальну, неповторну особистість; середовище, де всі молоді люди незалежно від своїх освітніх потреб здатні навчатися ефективно, підвищувати свою соціальну компетентність, вдосконалювати комунікативні навички та відчувати себе частиною загальної спільноти.

Шифр НБУВ: Ж25956

Загальна освіта дорослих. Самоосвіта

6.Ч.792. Андрагогіка: теорія, досвід, перспективи: навч. посіб. для студентів ЗВО пед. спец. / Т. М. Десятов, І. Т. Лещенко. — Черкаси: Чабаненко Ю., 2022. — 163 с.: іл. — Библиогр.: с. 133-136. — укр.

Подано основи теорії й практики андрагогіки як науки про освіту дорослих. Проаналізовано першоджерела, основні засади, соціально-психологічні особливості, принципи, сучасний стан, проблеми та перспективи функціонування цієї освітньої галузі в Україні й країнах зарубіжжя. Посібник адресовано науково-педагогічним працівникам, організаторам формальної й неформальної освіти дорослих, соціальним працівникам і соціальним педагогам, студентам педагогічних спеціальностей та всім зацікавленим означеною проблемою сучасної освіти.

Шифр НБУВ: BA856529

Професійна і спеціальна освіта

6.Ч.793. Аналіз нормативно-правового забезпечення професійного розвитку майстрів виробничого навчання у системі методичної роботи / Є. Царьова // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 114-122. — Библиогр.: 120 назв. — укр.

Зазначено, що сучасні трансформації професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) та нові виклики сьогодення детермінують нові вимоги до майстра виробничого навчання (МВН) як основного транслятора вмінь і навичок для здобувачів професійної освіти, що зумовлює необхідність неперервного професійного розвитку МВН закладів П(ПТ)О; професійний розвиток МВН є основою забезпечення якісної підготовки кадрів у системі П(ПТ)О; ґрунтовна нормативно-правова база є основою успішного професійного розвитку МВН у закладах П(ПТ)О. Мета роботи — проаналізувати нормативно-правові документи в освітній сфері на наявність у них вимог щодо професійного розвитку МВН. Методи дослідження: теоретичні (теоретичний аналіз нормативно-правових документів (НПД) із проблеми професійного розвитку МВН у системі методичної роботи закладів П(ПТ)О); емпіричні (вивчення та аналіз нормативно-правового забезпечення професійного розвитку МВН у системі методичної роботи). Здійснено теоретичний аналіз освітніх НПД на наявність у них вимог щодо професійного розвитку МВН. Встановлено, що необхідність професійного розвитку МВН регламентується змістом концептуальних освітніх документів, в яких професійний розвиток співвідноситься з методичною роботою педагогічних працівників і включає навчально-методичну, науково-методичну, організаційно-методичну, інформаційно-методичну та інші види методичної роботи; професійний розвиток МВН має бути одним із стратегічних пріоритетів сучасного закладу П(ПТ)О і покликаний сприяти професійному розвитку та підвищенню кваліфікації педагогічних працівників із метою підвищення якості освіти.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.794. Використання практичних воркшопів для розвитку комунікативної компетентності педагогічних працівників коледжів сфери послуг / О. Мимренко // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 69-81. — Библиогр.: 80 назв. — укр.

Зазначено, що в умовах діджиталізації для педагогів коледжів сфери послуг (КСП) комунікативна компетентність (КК) постає як стрижнева характеристика їх професійної діяльності, оскільки забезпечує готовність до співпраці та взаємодії педагогічних працівників і здобувачів освіти, зумовлює результативність набуття учнівською та студентською молоддю загальноосвітніх, професійних і фахових компетентностей. Мета роботи — визначення рівнів розвиненості КК педагогів КСП, розроблення програми воркшопів для практичного її розвитку в педагогічних працівників у міжкурсовий період підвищення кваліфікації. Конкретизовано структурно-змістові складові КК педагогів КСП; обґрунтовано рівні її розвиненості та практичні аспекти розвитку у міжкурсовий період підвищення кваліфікації з урахуванням уточнених структурно-змістових складників. Експериментально з'ясовано наявність низького та середнього рівня розвиненості комунікативної компетентності у більшості педагогічних працівників КСП; укладено програму воркшопів, що передбачає використання різних видів групової активності, забезпечує взаємодію тренера-фасилітатора та всіх учасників, активізує процес розвитку комунікативних умінь, сприяє корегуванню самооцінки педагогів, підвищенню в них мотивації до самовиховання та саморозвитку.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.795. Володимир-Волинський педагогічний коледж ім. А. Ю. Кримського: минулина, сучасність, майбуття: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, присвяч. 80-річчю освіт. закл., 28 листоп. 2019 р., м. Володимир-Волинський / ред.: А. П. Гаврилюк, О. В. Гнепа, Б. Є. Жульковський, В. В. Кашубський, М. З. Нагірний, М. Г. Савельєв, В. А. Цьось, К. І. Чуй, С. В. Чуй, О. О. Юринєць; Волинська обласна рада, Волинська облдержадміністрація, Володимир-Волинський пед. коледж ім. А. Ю. Кримського», вищий комунальний навчальний заклад. — Луцьк: Вежа-Друк, 2019. — 529 с. — укр.

Подано матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Володимир-Волинський пед. коледж ім. А. Ю. Кримського:

минушина, сучасність, майбуття». Наведено історію та сьогодення коледжу. Зазначено кращих випускників коледжу. Розглянуто питання модернізації змісту освіти. Зазначено завдання інноваційних педагогічних технологій. Визначено питання теорії та методики навчання. Увагу приділено історичним та культурологічним студіям, визначено педагогічне та мистецьке краєзнавство.

Шифр НБУВ: ВА856682

6. Ч. 796. Дослідження теоретичних аспектів використання інформаційно-комунікаційних технологій у технологічній освітній галузі / Н. Вакулєнко, О. Безносок // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 159-168. — Бібліогр.: 166 назв. — укр.

Мета роботи — обґрунтувати особливості застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у технологічній освітній галузі в умовах соціальної та цифрової трансформації сучасного суспільства. Методи роботи: загально-логічні методи дослідження з проведенням аналізу, порівняння, узагальнення опрацьованих джерел (нормативно-правових документів, наукових статей, навчальних посібників, офіційних Інтернет-ресурсів) із метою вивчення зв'язку між розвитком інформаційних технологій та їх використанням у процесі вивчення технологічних дисциплін. Досліджено освітнє законодавство, на основі якого здійснюється впровадження комп'ютерних технологій у процесі викладання технологічних дисциплін; розглянуто основні проблеми цифровізації технологічної освіти в умовах становлення цифрового суспільства; визначено ключові та «ІКТ-компетентності», необхідні для забезпечення даного розвитку. З'ясовано, що соціальна та цифрова трансформація сучасного суспільства зумовлюють необхідність внесення змін до методики викладання навчальних дисциплін технологічного циклу; показано, що серед інноваційних методів навчання найбільш оптимальними для застосування у процесі викладання технологічних дисциплін можуть бути гейміфікація, віртуальне освітнє середовище та інноваційні програмні продукти як засоби досягнення поставленої освітньої мети; доведено, що вдосконалення методики викладання дисциплін технологічного циклу сприятиме підготовці здобувачів освіти до реалізації набутих умінь і навичок у житті, підвищенню їх мобільності на динамічних ринках праці.

Шифр НБУВ: Ж74078

6. Ч. 797. Зміст і структура веб-платформи «Партнерський простір «015» / В. Радкевич, О. Бородієнко, В. Кручек, О. Радкевич // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 213-224. — Бібліогр.: 223 назв. — укр.

Зазначено, що необхідність розроблення веб-платформи для комунікації учасників освітнього процесу визначається завданнями збалансованого розвитку й удосконалення системи професійної (професійно-технічної) освіти (П(П)ТО) на основі партнерства та взаємодії. Мета роботи — обґрунтування змісту та структури веб-платформи «Партнерський простір «015». Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення); емпіричні (методи самооцінювання; експертного оцінювання). Виконано відбір змісту та розроблено структуру веб-платформи, що сприятиме налагодженню стійких зв'язків усіх суб'єктів освітнього процесу, побудові ефективної комунікації педагогів, які реалізують освітні програми з підготовки викладачів професійної освіти, керівних кадрів і педагогічних працівників закладів П(П)ТО і здобувачів освіти, підвищенню якості освіти. Встановлено, що розроблена структура веб-платформи «Партнерський простір «015» надає змогу реалізувати системний підхід до побудови педагогічної взаємодії, задовольнити запити учасників освітнього процесу та інших заінтересованих сторін. Вона сприятиме забезпеченню різновекторної комунікації між студентами, педагогами та стейкхолдерами; реалізації механізмів взаємодії стейкхолдерів у підготовці педагогів закладів П(П)ТО; створенню умов для професійного розвитку педагогічних працівників та обміну досвідом. Наведена платформа передбачає участь у ній студентів закладів вищої освіти за спеціальністю 015 «Професійна освіта», викладачів закладів вищої, П(П)ТО та фахової передвищої освіти та роботодавців, представників кадрових служб підприємств, установ, організацій; спеціалістів, які хочуть стати викладачами закладів П(П)ТО, фахової передвищої освіти; представників органів державної та місцевої влади, громадських організацій; керівників закладів вищої, П(П)ТО та фахової передвищої освіти.

Шифр НБУВ: Ж74078

6. Ч. 798. Методика оцінювання якості підготовки фахівців у закладах фахової передвищої освіти / П. Лузан, О. Тітова, І. Мося, Т. Пащенко // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 169-184. — Бібліогр.: 182 назв. — укр.

Зазначено, що адекватне функціонування будь-якої педагогічної системи, зокрема і системи підготовки фахівців у коледжі, неможливе без зворотного зв'язку, без встановлення ефективності освітнього процесу, оцінювання результатів компетентнісно-орієнтованого навчання. Водночас педагогічною наукою ще не напрацьовано докладних теорій і валидних методик, які б надавали змогу надійно оцінювати рівень опанування студентами професійними вміннями, навичками, іншими складними компетентностями, визначеними освітніми стандартами результатами навчання. З огляду на це, постала необхідність у розробленні

надійної, системної та доступної у практичному застосуванні методики оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах. Мета роботи — на підставі аналізу сутнісних характеристик педагогічного оцінювання, особливостей компетентнісного підходу у фаховій передвищій освіті обґрунтувати методику оцінювання якості підготовки фахівців у коледжах. Методи дослідження: теоретичні (теоретичний аналіз наукових джерел, вивчення вимог професійних та освітніх стандартів, освітніх програм, аналіз програм навчальних дисциплін — для з'ясування стану проблеми дослідження та визначення напрямів наукового пошуку; порівняння — з метою вивчення наукових підходів щодо розв'язання проблеми; аналіз і синтез — для розроблення методу оцінювання компетентностей (освітніх результатів); емпіричні (спостереження, тестування — для визначення валидності інструментарію, внесення коректив у методику оцінювання; дидактичний експеримент — для визначення вагомості питань теми та виділення домінуючих навчальних елементів). Конкретизовано суть педагогічного оцінювання як процесу встановлення рівня навчальних досягнень студента/студентів в оволодінні змістом навчальної дисципліни (теми, модуля та ін.) відповідно до унормованих вимог. Констатовано брак сталих підходів до визначення понять «педагогічний контроль», «педагогічний (освітній) моніторинг», «педагогічна діагностика», «педагогічне оцінювання», «оцінка», «перевірка», «облік», «педагогічне вимірювання» та інших, що тісно пов'язані з названими. Доведено, що оцінювання якості професійної підготовки фахівців у коледжі має здійснюватися шляхом зіставлення демонстрованих студентами знань, умінь, навичок, інших компетентностей (актуальний стан об'єкта), з еталонними (очікуваними, унормованими) результатами, задекларованими в стандартах фахової перед вищої освіти (освітніх програмах). Обґрунтовано методику оцінювання якості професійної підготовки фахівців як алгоритм послідовної реалізації дев'яти етапів — від встановлення еталонних результатів навчання до продукування висновків про рівень якості компетентнісно-орієнтованого навчання студентів. Запропоновано метод оцінювання сформованості умінь (інших компетентностей) студентів на основі опису структурних компонентів професійної дії (предмет (об'єкт); процес (процедура); засоби; умови; результат (продукт)). Встановлено, що обґрунтована методика оцінювання якості професійної підготовки фахівців у коледжах надає можливість визначити реальний рівень відповідності підготовленості студентів встановленим нормативним вимогам на всіх етапах опанування здобувачами освітньою програмою. Запропонований метод оцінювання компетентностей (освітніх результатів) на основі дидактичного диференціювання професійних дій надає можливість зацікавленим суб'єктам освітнього процесу вже не інтуїтивно, а цілеспрямовано, на науковій основі розробити діагностичний інструментарій, провести діагностичні процедури й одержати об'єктивні, надійні результати перевірки компетентнісних досягнень студентів.

Шифр НБУВ: Ж74078

6. Ч. 799. Методична система професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання / Н. Кулалаєва, О. Гайдук // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 96-103. — Бібліогр.: 102 назв. — укр.

Зазначено, що необхідність усвідомлення кожним важливості реалізації стратегії збалансованого розвитку суспільства, одним із інструментів якої є дуальна форма здобуття освіти, зумовлює її цілеспрямовану організацію в закладах професійної (професійно-технічної) освіти (П(П)ТО) та доцільність і своєчасність розроблення науково обґрунтованої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами дуальної форми навчання (ДФН). Мета роботи — розгляд суті та структури методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами ДФН, змістового наповнення її складників для успішного й ефективного впровадження цієї системи в закладах П(П)ТО. Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез — для визначення та обґрунтування складників методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами ДФН; узагальнення — для формулювання висновків дослідження; моделювання — для визначення взаємозв'язків між складниками системи); емпіричні (праксиметричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду, робочих планів, програм підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з ДФН — для виявлення особливостей освітнього процесу закладів П(П)ТО в умовах ДФН); опитувально-діагностичні (бесіди з педагогічними працівниками закладів професійної освіти та роботодавцями — для визначення змістового наповнення складників методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами ДФН). Розроблено методичну систему професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами ДФН, що є динамічною відкритою системою й охоплює взаємопов'язані складники (учні, педагогічні працівники, соціальні партнери, цілі, зміст, засоби педагогічної взаємодії, діагностування й оцінювання, перспективні можливості для оновлення методичної системи). Встановлено, що визначені структурні складники запропонованої методичної системи уможливають її життєвий

цикл і подальші трансформації. Впровадження розробленої методичної системи професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з елементами ДФН у закладах П(ПТ)О сприятиме: успішному запровадженню ДФН; чіткому усвідомленню всіма суб'єктами освітнього процесу суті, змісту та особливостей професійної підготовки кваліфікованих робітників в умовах ДФН, а також узгодженості їх дій; підвищенню рівня професійних компетентностей здобувачів освіти, необхідних для діяльності за фахом, їх конкурентоздатності на ринку праці та скороченню періоду адаптації випускників цих закладів на першому робочому місці.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.800. Наукова платформа забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти / В. Радкевич // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 104-113. — Бібліогр.: 111 назв. — укр.

Актуальність дослідження визначається викликами постіндустріального суспільства щодо забезпечення якості професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О). Мета роботи — охарактеризувати місію та завдання науково-методичного супроводу забезпечення якості П(ПТ)О в умовах її модернізації. Методи дослідження: теоретичний аналіз освітнього законодавства України в галузі П(ПТ)О, наукових джерел, освітньо-професійних та освітньо-наукових програм із підготовки здобувачів вищої освіти — для визначення основних напрямів і способів приведення якості професійної освіти у відповідність із техніко-технологічними та соціально-економічними викликами постіндустріального суспільства. Виокремлено 2 основні вектори формування наукової проблеми забезпечення якості професійної освіти — зосередженість освітнього менеджменту на результатах освіти та умовах, необхідних для їх одержання; визначено основні завдання щодо забезпечення якості професійної освіти та необхідні для їх реалізації умови; обґрунтовано роль наукових установ у підвищенні ефективності закладів П(ПТ)О щодо забезпечення якості їхньої освітньої й управлінської діяльності та формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти. Визначено основні завдання вітчизняної професійної освіти щодо забезпечення її якості (створення ефективного освітнього середовища, підвищення кваліфікації педагогів; удосконалення освітнього менеджменту закладів П(ПТ)О; розроблення ефективної системи внутрішнього забезпечення якості освіти); показано, що важливою умовою ефективного вирішення визначених завдань є якісний науково-методичний супровід діяльності закладів П(ПТ)О, охарактеризовано його місію (підготовка фахівців нової якості, готових ефективно й успішно працювати в динамічних умовах постіндустріального суспільства) та завдання (популяризація наукових досягнень; поширення передового науково-педагогічного досвіду, підготовка педагогічних і науково-педагогічних кадрів для системи професійної освіти; здійснення наукового керівництва інноваційною освітньою діяльністю закладів П(ПТ)О; провадження інформаційно-аналітичної, експертної, консультативної та дорадчої діяльності для забезпечення впливу на освітню політику держави та практичну діяльність освітніх установ у питаннях забезпечення якості освіти).

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.801. Організація інноваційної освітньої діяльності з формування готовності майбутніх кваліфікованих робітників до підприємницької діяльності / М. Ткаченко // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 132-142. — Бібліогр.: 140 назв. — укр.

Актуальність дослідження визначається зростанням популярності вітчизняних підприємств та об'єднань сфери торгівлі і громадського харчування та їх виходом на світові ринки, що зумовлює необхідність досягнення якісно нового рівня підготовки учнів для формування в них готовності до ведення самостійної підприємницької діяльності (ПД). Мета роботи — обґрунтувати особливості організації в закладі професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) інноваційної освітньої діяльності (ІОД) із формування готовності майбутніх фахівців сфери торгівлі та технологій харчування до підприємницької діяльності. Методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел — для з'ясування рівня дослідженості проблеми формування готовності учнівської молоді до підприємницької діяльності; емпіричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду у ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування», робочих планів, програм підготовки майбутніх кваліфікованих робітників — для виявлення особливостей організації ІОД у закладі П(ПТ)О); опитувально-діагностичні (онлайн-опитування учнів щодо самооцінювання готовності до підприємницької діяльності в умовах розвитку малого бізнесу); SWOT-аналіз — для виявлення сильних і слабких сторін організації в закладі освіти (ІОД). Обґрунтовано актуальність дослідження готовності майбутніх фахівців сфери торгівлі та технологій харчування до ПД на базі ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»; наведено результати аналізу онлайн-опитування учнів щодо самооцінювання готовності до ПД в умовах розвитку малого бізнесу; охарактеризовано основні форми та методи роботи педагогічного колективу з формування готовності учнів до ПД. Проведений SWOT-аналіз засвідчив важли-

вість експериментального дослідження проблеми розвитку готовності майбутніх фахівців сфери торгівлі та технологій харчування до ПД на базі ДНЗ «Одеське вище професійне училище торгівлі та технологій харчування»; з'ясовано, що учні усвідомлюють важливість формування в закладах освіти готовності до ПД і розвитку підприємницької компетентності; виявлено потребу молоді в удосконаленні ІКТ-навичок, психологічної готовності до ведення власної справи, правової й економічної підготовки, професійної мобільності та швидкої адаптації випускників училища до сучасних умов виробництва, розвитку творчих здібностей, громадянської позиції та національної свідомості; наведено основні інструменти формування готовності учнів до ПД (запровадження програми «Основи інноваційного підприємництва»; оновлення змісту тем «Менеджмент малого бізнесу», «Основи маркетингу» з урахуванням специфіки малого бізнесу у сфері торгівлі та громадського харчування; запровадження серії тренінгів із формування готовності учнів до ПД; підготовка педагогічних працівників для реалізації завдань ІОД).

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.802. Педагогічна технологія розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих робітників у процесі проєктної діяльності / І. Грищенко // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 23-31. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Зазначено, що нова якість професійної освіти орієнтована не стільки на засвоєння учнівською молоддю певної суми знань, умінь, скільки на розвиток особистості. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти мають формувати ключові компетенції, професійні компетентності, особливо гостро постає питання розвитку підприємницької компетентності (ПК) учнівської молоді. Це можливо завдяки використанню сучасних освітніх технологій. Мета роботи — охарактеризувати педагогічну технологію розвитку ПК майбутніх кваліфікованих робітників (МКР) у процесі проєктної діяльності, висвітлити критерії ефективності її реалізації. Методи: аналіз наукової літератури, законодавчо-нормативних документів — для з'ясування сучасних тенденцій формування педагогічної технології розвитку ПК МКР у процесі проєктної діяльності; методи аналізу та синтезу — для формування критеріїв і показників ефективності реалізації педагогічної технології розвитку ПК МКР у процесі проєктної діяльності, систематизація даних, узагальнення професійного досвіду для розроблення теоретичних і методичних підходів до визначення умов перевірки її результативності; порівняльний аналіз, синтез і методи експертного оцінювання — для формування вимог щодо експериментальної перевірки результативності педагогічної технології розвитку ПК МКР у процесі проєктної діяльності. Сформульовано критерії та показники ефективності реалізації педагогічної технології розвитку ПК МКР у процесі проєктної діяльності на сучасному етапі розвитку суспільства. Експериментально перевірено результативність педагогічної технології розвитку ПК МКР у процесі проєктної діяльності, сформульовано критерії та показники ефективності її реалізації — це, своєю чергою, надасть змогу перекласти організацію освітнього процесу з «театру одного актора» на співпрацю та продуктивну проєктну діяльність.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.803. Педагогічні умови розвитку професійної компетентності кваліфікованих робітників сфери послуг / А. Онщенко // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 185-196. — Бібліогр.: 194 назв. — укр.

Актуальність визначається необхідністю: розвитку професійної компетентності (ПК) кваліфікованих робітників (КР) сфери послуг (СП) протягом усього життя як головної умови успішності Beauty-майстрів на динамічному інноваційному ринку індустрії краси; створення в закладах освіти відповідного освітньо-розвивального середовища для формування у слухачів підприємницької й економічної компетентності, вдосконалення творчих і комунікативних здібностей, розвитку мотивації до професійного вдосконалення, самоосвіти та самонавчання. Мета роботи — визначення та обґрунтування педагогічних умов розвитку ПК КР (косметиків, манікюрників і перукарів-модельєрів) у процесі курсової підготовки в Навчальних центрах підприємств СП. Методи дослідження: теоретичні (індукція, дедукція, синтез та узагальнення); емпіричні (дослідження та аналіз педагогічного досвіду); опитувально-діагностичні (анкетування); метод експертного оцінювання (коефіцієнт конкордації Кендалла). Конкретизовано та обґрунтовано педагогічні умови розвитку ПК КР СП. З'ясовано, що розвиток ПК КР СП потребує спеціально створених педагогічних умов для уможливлення позитивної динаміки професійного вдосконалення, набуття інноваційного досвіду та активізації самоосвіти та самонавчання з урахуванням рівня фахової підготовленості до виконання посадових обов'язків в умовах підприємства СП і відповідно до власних потреб і запитів особистості; виокремлено й обґрунтовано ці педагогічні умови (підвищення рівня мотивації до безперервного професійного вдосконалення; розвиток фахових знань і вмінь у Школі Beauty-майстерності; застосування інноваційних технологій навчання; участь у заходах фахового спрямування).

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.804. Розвиток дуальної освіти Німеччини в історичному контексті / Л. Гончар // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 32-40. — Бібліогр.: 39 назв. — укр.

Актуальність дослідження зумовлена соціально-економічними вимогами до пошуку шляхів реформування професійної освіти в Україні, що потребують урахування досвіду Німеччини в сфері професійної підготовки конкурентно-спроможних кадрів і запровадження на цьому підґрунті дуальної форми здобуття освіти. Мета роботи — розкриття основних історичних передумов виникнення та етапів розвитку дуальної освіти в Німеччині, аналіз її особливостей для забезпечення її ефективного та органічного впровадження в систему професійної (професійно-технічної) освіти України. Методи дослідження: теоретичні (аналіз, синтез, інтерпретація, абстрагування, узагальнення, аналогія, порівняння); поєднання логічного й історичного, порівняльно-історичних методів; емпіричні (праксиметричні). Досліджено розвиток дуальної системи освіти Німеччини в історичному контексті: від середньовічних ремісничих гільдій до сучасних проблем, пов'язаних із глобалізацією освітнього простору, модернізацією та інформатизацією економіки та виробництва. Охарактеризовано основні етапи розвитку дуальної освіти Німеччини: створення трудових шкіл, реформа трудової (народної) школи Г. Кершенштейнера, дезінтеграція освіти в період економічної кризи, відродження дуальної системи освіти та її проблеми в епоху глобалізації. Наведено результати аналізу історико-педагогічних досліджень різних авторів, офіційних нормативних правових документів, що регламентують процес дуальної освіти Німеччини, що надали змогу визначити закономірності та особливості її розвитку. Історико-педагогічний аналіз особливостей процесу становлення та розвитку дуальної системи освіти у Німеччині в різні періоди її історії надав змогу виокремити такі її особливості: практикоорієнтованість, інтегративність, інноваційність, гнучкість, інтелектуалізацію, динамічність, соціальну спрямованість та індивідуалізацію. Впровадження елементів дуальної системи освіти в освітні системи інших країн має відбуватися не лише з урахуванням досвіду, накопиченого ФРН в галузі законодавчого, економічного регулювання цієї системи та участі роботодавців в ній, а й поєднанням її дослідженням її історичного генезису.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.805. Тенденції розвитку фахової передвищої освіти в сучасних умовах / Р. Курок // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 41-48. — Бібліогр.: 46 назв. — укр.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю визначення місця фахової передвищої освіти у вітчизняній освітній системі та перспектив розвитку цієї новоутвореної ланки професійної освіти. Мета роботи — окреслити основні тенденції розвитку фахової передвищої освіти в умовах реформування освітньої системи України. Методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел — для з'ясування рівня досліджуваної проблеми; порівняння — з метою вивчення наукових підходів до вирішення проблеми. Доведено, що сучасний стан підготовки здобувачів професійної освіти не повною мірою відповідає актуальним потребам ринку праці; виокремлено основні чинники негативного впливу на стан підготовки відповідних фахівців (тривалий процес формування системи фахової передвищої освіти та структурні зміни в діяльності відповідних освітніх закладів; незавершеність законодавчого та відомчого нормативно-правового регулювання даного рівня освіти; недостатнє фінансування галузі; недосконалий механізм формування державного замовлення, що не повною мірою відображає потреби ринку праці; недостатня участь роботодавців у формуванні змісту освіти, вирішенні проблем фахової передвищої освіти; недостатній кадровий потенціал і недосконалість системи підвищення кваліфікації та стажування педагогічних працівників тощо). Зроблено висновки, що основними тенденціями розвитку фахової передвищої освіти є: завершення процесу формування нормативно-правової бази; стандартизація підготовки здобувачів за освітньо-професійним ступенем «молодший бакалавр»; закріплення принципів студентоорієнтованого навчання в освітньому процесі; розширення мережі закладів із сучасною навчально-виробничою інфраструктурою та формування єдиної системи професійної освіти, яка б поєднувала професійно-технічну та фахову передвищу освіту; реалізація нової децентралізованої моделі управління та фінансування галузі; вдосконалення якісного складу педагогічних працівників, які здійснюють підготовку здобувачів освіти.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ч.806. Управління інноваційною діяльністю закладу професійної (професійно-технічної) освіти: метод. рек. / В. М. Докторович; Університет менеджменту освіти, Національна академія педагогічних наук України. — Суми: Мрія-1, 2021. — 51 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 35-36. — укр.

Описано реалізацію функцій управління інноваційною діяльністю у сучасному ЗП(ПТ)О, розкрито актуальний контекст управління у системі П(ПТ)О. Проаналізовано зміст та особливості інновацій у ЗП(ПТ)О, зміст і особливості інновацій у П(ПТ)О. Подано практичний матеріал у вигляді алгоритму планування, структурування та здійснення контролю за інноваційною діяльністю ЗП(ПТ)О.

Шифр НБУВ: ВА855591

Вища освіта

Педагогіка вищої школи

6.Ч.807. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. до самост. вивч. дисципліни для здобувачів вищ. освіти другого рівня усіх спец. / Т. В. Креч, С. О. Дитюк; Харківський нац. ун-т будівництва та архітектури. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2022. — 143 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 139. — укр.

Запропоновано навчальний матеріал, що містить найважливіші розділи з педагогіки вищої школи (ВШ), надає здобувачам загальне уявлення щодо завдання та змісту дисципліни, розкриває структуру та логіку конкретної галузі педагогічної науки, взаємозв'язки з іншими дисциплінами гуманітарного циклу. Зазначено, що основною метою посібника є сприяння більш глибокому та усвідомленому засвоєнню теоретичних понять, формування професійно-педагогічного мислення майбутніх фахівців, включення в ситуації, які моделюють їх майбутню професійну діяльність, виявлення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних основ сучасної педагогічної науки. Рекомендовано фаховий матеріал у спеціалізованому виданні, що сприятиме найкращому практичному застосуванню необхідних знань з педагогіки ВШ. Включено дидактичні тести для перевірки знань із дидактики ВШ та організації навчально-виховного процесу у вищому навчальному закладі. Призначено для здобувачів вищої освіти всіх спеціальностей, аспірантів.

Шифр НБУВ: ВА856219

6.Ч.808. Organizational-pedagogical conditions as factor of readiness of future specialists of service sector to dialogue communication: problems and perspectives / S. Tanana // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 22-28. — Бібліогр.: 13 назв. — англ.

Досліджено організаційно-педагогічні умови формування готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування у професійній діяльності. Мета роботи — визначення організаційно-педагогічних умов, що сприяють формуванню готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до діалогової комунікації у професійній діяльності. Застосовано сукупність наукових методів і підходів: системного, структурного, порівняльного, факторного, що надало змогу реалізувати концептуально єдиність дослідження. Спілкування є важливим соціально-психологічним аспектом будь-якої діяльності, оскільки саме у цьому процесі виявляється справжня суть людини. Виявлено, що готовність до діалогової комунікації виступає інтегративною якістю особистості професіонала (фахівця сфери обслуговування), яка полягає в активному формуванні необхідних теоретичних знань, практичних умінь і навичок, забезпечує результативність формування даної комунікації. У структурі готовності майбутнього фахівця сфери обслуговування виділено мотиваційний (позитивне ставлення й інтерес до професійного спілкування), когнітивний (теоретичні знання про суть і особливості ділової комунікації), комунікативний (володіння фахівцем комунікативною компетентністю, яка передбачає комунікативні, лінгвістичні, професійні уміння) компоненти, що слугували підґрунтям для визначення критеріїв, показників, рівнів сформованості готовності в майбутніх фахівців сфери обслуговування. Одержані результати створюють теоретичне підґрунтя для активізації практичного навчання ділової комунікації майбутніх фахівців сфери обслуговування. Висновки: висвітлені організаційно-педагогічні умови є достатніми і здатні забезпечити успішне формування готовності майбутніх фахівців сфери обслуговування до діалогової комунікації у професійній діяльності. Задля підвищення рівня мовної та професійної культури, майбутнім фахівцям сфери обслуговування варто постійно працювати над собою, свідомо і відповідально ставитися до своєї професійно-мовленнєвої діяльності, яка має соціальне значення. Поєднання різних видів діяльності майбутнього фахівця сфери обслуговування полягає в інтеграції таких видів діяльності, як навчально-мовленнєва, комунікативна і туристична, які взаємодоповнюють, взаємопідсилюють, взаємопронизують одна одну і таким чином створюють умови для формування готовності до діалогової комунікації.

Шифр НБУВ: Ж73720

Дидактика (теорія освіти та навчання)

6.Ч.809. Вивчення ефективності навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії: монографія / С. П. Гвоздій, В. В. Пенюк, С. О. Баштан, Л. М. Поліщук, Р. В. Бурденюк; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса: ОНУ, 2021. — 344 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 217-229. — укр.

Розглянуто науково-теоретичні та практичні підходи щодо використання суб'єкт-суб'єктної взаємодії у навчанні студентів основ безпеки та здоров'я; запропоновано методологічні підходи та інноваційні технології у навчанні основ безпеки та здоров'я; методіку навчання на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії осіб з особливими освітніми потребами. Наведено підходи щодо

здоров'язбережувальної діяльності у закладах вищої освіти в аудиторний та позааудиторний час у діяльності кураторів академічних груп. Зроблено теоретичний аналіз навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Визначено соціально-психолого-педагогічні передумови дослідження проблеми навчання студентів основ безпеки та здоров'я. Зазначено суб'єкт-суб'єктну взаємодію як основу ефективного освітнього процесу в ЗВО. Розглянуто емпіричний аналіз стану навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії за даними опитувань. Визначено актуальні проблеми у навчанні студентів основ безпеки та здоров'я (згідно з даними анкетування). Розглянуто стан проблеми навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії (згідно з даними анкетування). Увагу приділено методиці навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії в аудиторний та позааудиторний час. Розглянуто методологічні підходи та інноваційні технології у навчанні студентів основ безпеки та здоров'я в аудиторний час. Визначено методику навчання осіб з особливими освітніми потребами щодо питань безпеки та здоров'я; основи здоров'язбережувальної діяльності в закладах вищої освіти. Висвітлено роль, функції та задачі куратора у взаємодії зі студентами ЗВО в позааудиторний час. Доведено ефективність навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії за даними анкетування.

Шифр НБУВ: ВА855852

6.Ч.810. Інтерактивні методи навчання у вищій школі: монографія / Д. П. Антошко, В. С. Володавчик, Л. І. Сеногорова, Т. В. Сич; Державний заклад «Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка». — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2022. — 188 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 184-187. — укр.

На науково-теоретичному і методичному рівнях висвітлено проблему використання інтерактивних методів навчання у вищій школі. Обґрунтовано теоретико-методологічні засади освітнього процесу у вищій школі. Розкрито процес використання інтерактивних методів у вищій школі як наукову проблему. Охарактеризовано основні інтерактивні методи навчання під час реалізації лекційних, практичних, семінарських та лабораторних занять. Визначено традиційні й інноваційні підходи до використання методів стимулювання творчої активності здобувачів вищої освіти у процесі навчання.

Шифр НБУВ: ВА856566

6.Ч.811. Методичні рекомендації з проходження практики здобувачів вищої освіти: навч.-метод. посіб. для здобувачів вищ. освіти спеціальності 081 «Право» / М. І. Скільська, Н. С. Сухорукова; Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна». — Київ: Талком, 2022. — 125 с. — Бібліогр.: с. 125. — укр.

Висвітлено організаційно-методичне забезпечення практики, розглянуто її види, зміст і бази. Увагу приділено питанням підведення підсумків практики. Конкретизовано вимоги до порядку організації та проведення ознайомчої, навчальної та виробничої практик майбутніх правників, розроблено програмні завдання, індивідуальні плани з юридичних спеціальностей на основних базах практики.

Шифр НБУВ: ВА856295

6.Ч.812. Система формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей у професійній підготовці: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Т. М. Тюльпа; Хмельницький нац. ун-т. — Хмельницький, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Розроблено й обґрунтовано систему формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей у професійній підготовці. Проаналізовано методологічні засади формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей у професійній підготовці. Обґрунтовано суть професій соціономічного типу, виділено їх характерні риси: наявність взаємодії, просоціальна активність особистості, спрямованість діяльності фахівця на досягнення гуманістичних і суспільних ідеалів. Досліджено суть соціальної компетентності як інтегративної якісної категорії, особистісного новоутворення, що поєднує в собі ціннісне розуміння соціальної дійсності, конкретні якості особистості, соціальні знання, уміння як керівництво до дії, суб'єкту готовність до застосування соціального досвіду в головних сферах діяльності людини, здатність здійснювати соціально перспективні перетворювальні впливи, аналізувати їх наслідки. Визначено її структуру, критерії, показники та рівні сформованості, розкрито генезу проблеми формування соціальної компетентності особистості в історико-педагогічному контексті. Розроблено концепцію, систему та модель формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей. Обґрунтовано й експериментально перевірено результативність застосування системи формування соціальної компетентності майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей у професійній підготовці, визначено перспективи її впровадження у процес професійної підготовки.

Шифр НБУВ: РА446736

6.Ч.813. Формування комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання

/ С. О. Почтарьов // Екон. вісн. ун-ту / Ун-т Григорія Сковороди в Переяславі. — 2022. — Вип. 52. — С. 19-22. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Досліджено формування професійної комунікативної компетентності у підготовці педагога професійного навчання у закладах вищої освіти в умовах дистанційного навчання. Мета дослідження — формування знань не лише на знання та технології, але й динамічно розвиватись у відповідності до потреб та вимог часу, що стосується як здобувачів, так і педагогів. Відтак, ґрунтуючись на нових інформаційних технологіях, вища освіта має набувати випереджальний характер з оновлення навчальної інформації і навчально-методичних матеріалів. Нині помітно зростає кількість досліджень, предметом яких стало використання комунікативних технологій у навчальному процесі. Цій темі в Україні присвячено дослідження таких науковців, як В. Ю. Бикова, Я. В. Булахова, О. М. Бондаренко, В. Ф. Заболотного, Г. О. Козлакова, О. А. Міщенко, О. П. Пінчук, О. В. Шестопала та інших. Висновки: на основі проведеного дослідження розкрито підходи до покращення комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання.

Шифр НБУВ: Ж73720

Організація вищої освіти

6.Ч.814. The role of international cooperation in the process of reforming the higher education system of Ukraine / О. О. Karpenko, A. V. Gorban, M. V. Kovbatiuk, V. O. Shevchuk, G. O. Kovbatiuk // Бізнес Інформ. — 2021. — № 9. — С. 34-40. — Бібліогр.: 20 назв. — англ.

Основною метою даної дослідницької роботи є обґрунтування необхідності міжнародної співпраці українських закладів вищої освіти як важливого чинника реформування та модернізації національної системи освіти, її успішної інтеграції у світовий освітній простір і підвищення конкурентоздатності на ринку освітніх послуг. Базовим методом у дослідженні є системний підхід. З метою формування теоретичного узагальнення та висновків використано методи наукової абстракції, аналізу та синтезу; для наочної ілюстрації досліджуваних економічних явищ і процесів — графічно-аналітичний метод. Інтернаціоналізація вищої освіти є одним із основних напрямків нової концепції реформування вищої освіти України. Нові запити та потреби на ринку освітніх послуг, зростання конкуренції між закладами вищої освіти, впровадження нововведень в освітній процес вимагають зміни підходів до реформування у сфері вищої освіти з метою підвищення якості. Міжнародне співробітництво в Державному університеті інфраструктури та технологій розглядається як процес формування та розвитку рівноправних і взаємовигідних партнерських відносин між освітніми установами різних країн. Міжнародне співробітництво надасть Державному університету інфраструктури та технологій можливість рівноправної та повноцінної участі в міжнародних проектах, збільшить кількість іноземних студентів, залучить іноземних викладачів, щоб стати повністю визнаним у світі університетом, який забезпечує високу якість освіти.

Шифр НБУВ: Ж14572

Окремі галузі вищої освіти

Вища педагогічна освіта

6.Ч.815. Інтегративний підхід у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання / Х. Бахтіярова // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 143-150. — Бібліогр.: 148 назв. — укр.

Зазначено, що застосування інтегративного підходу у підготовці педагогів професійного навчання (ППН) зумовлена інтегративними процесами сучасної української освіти, спрямованими на відкритість, формування цілісної картини світу, інтеграція з національною історією, традиціями, українською культурою. Мета роботи — визначити суть інтегрованого навчання у підготовці майбутніх ППН та окреслити специфіку поєднання в освітній програмі предметів інженерного та психолого-педагогічних циклів. Методи дослідження: теоретичні — для систематизації наукових фактів, встановлення взаємозв'язку між різними поняттями; емпіричні — для вивчення освітніх програм підготовки здобувачів професійної освіти та врахування їх результатів в освітньому процесі. Визначено суперечності при складанні освітніх професійних програм, можливості забезпечення паритетного співвідношення інженерних і психолого-педагогічних дисциплін із метою формування у майбутніх викладачів професійної освіти інженерної та психолого-педагогічної бази; обґрунтовано інтегративний підхід при розробленні та реалізації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів зі спеціальності 015 «Професійна освіта (Транспорт)» у Національному транспортному університеті. Визначено, що інтегроване навчання є одним із дієвих механізмів підвищення рівня професійної підготовки майбутніх

інженерів-педагогів за рахунок послідовних і взаємопов'язаних дій викладача та здобувача освіти, спрямованих на формування цілісної картини світу на основі об'єднання змісту інженерних і психолого-педагогічних дисциплін; з'ясовано, що специфіка поєднання в освітній програмі предметів інженерного та психолого-педагогічних циклів у підготовці майбутніх педагогів професійного навчання полягає у встановленні міжпредметних зв'язків, наскрізності навчальної, технологічної та педагогічної практик, створенні інтегрованих освітніх курсів, розробленні нових форм організації навчання, впровадженні навчальних проєктів.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.4.816. Літня педагогічна практика як засіб формування професійної компетентності здобувачів освіти: навч.-практ. посіб. / З. М. Крамська, І. М. Крупенко, С. А. Матюшин; Коштовний ВНЗ «Уманський гуманітарно-педагогічний коледж імені Т. Г. Шевченка». — Умань: Сочінський М. М., 2022. — 83 с.: табл. — Бібліогр.: с. 82-83. — укр.

Розглянуто теоретичні питання використання знань і досвіду організації роботи з дітьми у закладах літнього відпочинку здобувачами вищої та передвищої фахової освіти. Подано методичні рекомендації для оформлення звітної документації здобувачів освіти. Окреслено основи специфіки роботи з дітьми у літньому оздоровчому закладі, що сприятиме закріпленню, розширенню і поглибленню професійних компетентностей студентів-практикантів, набутих за період вивчення психолого-педагогічних дисциплін.

Шифр НБУВ: ВА856264

6.4.817. Особистісно-професійне становлення педагога: андрагогічний вимір: [монографія] / Н. І. Лазаренко, Л. Б. Лук'янова, О. В. Акімова, О. В. Аніщенко, Н. І. Бурлака, О. В. Волошина, В. М. Галуз'як, Я. А. Гапчук, С. І. Губіна, М. О. Давидюк, М. Г. Дернова, Т. Г. Калюжна, М. С. Коваль, І. І. Макодай, О. С. Московчук, В. М. Піддячий, І. П. Радомський, А. М. Самко, М. В. Сапогов, О. В. Столяренко, О. В. Столяренко, Р. С. Троцький, В. А. Фрицюк, І. Л. Холковська, О. І. Шаманська, В. В. Шахов, В. І. Шахов; Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. — Вінниця: Твори, 2021. — 379 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто важливі аспекти особистісно-професійного становлення педагога: особистісної самореалізації, розвитку особистісно-професійної зрілості, професійної самосвідомості, формування соціальної, комунікативної та естетичної компетентності, культури професійного спілкування, готовності до роботи в інклюзивному освітньому середовищі та ін. Висвітлено європейський досвід взаємодії суб'єктів освітнього процесу та використання електронного навчання у професійній підготовці педагогічних працівників. Особливу увагу приділено андрагогічному виміру становлення педагога: проаналізовано зарубіжні системи підготовки педагогічного персоналу для освіти дорослих і досвід підготовки андрагогів в Україні, розкрито андрагогічні засади професійного становлення та особливості формування андрагогічної компетентності викладачів закладів післядипломної педагогічної освіти, з'ясовано нормативно-правове забезпечення розвитку андрагогічної компетентності викладачів та основи підготовки андрагогів до проєктної діяльності.

Шифр НБУВ: ВА856216

6.4.818. Підготовка вихователів до формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку: монографія / В. А. Ляпунова; Мелітопольський держ. пед. ун-т ім. Б. Хмельницького. — Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2016. — 362 с.: табл. — Бібліогр.: с. 325-362. — укр.

Висвітлено проблему професійної підготовки фахівців дошкільної освіти — поглиблення компетентності вихователів у питанні формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку. Розглянуто психологічні передумови й вікові можливості засвоєння толерантних цінностей дітьми дошкільного віку, а також методику їх формування в дошкільних закладах. Проаналізовано вітчизняний і світовий досвід підготовки педагогів до формування толерантності у дітей. Запропоновано систему професійної підготовки майбутніх вихователів до формування толерантності у дітей старшого дошкільного віку й надано рекомендації щодо реалізації її у вищих навчальних закладах. Окреслено толерантність як соціокультурний і педагогічний феномен. Визначено становлення й розвиток феномену толерантності в історико-педагогічному контексті. Наведено якісні характеристики толерантності, означено структуру й види толерантності, принципи формування та рівні прояву толерантності особистості. Встановлено вікові особливості формування толерантності у дітей дошкільного віку (психологічний і соціокультурний аспекти).

Шифр НБУВ: ВА811332

6.4.819. Підготовка вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку музичних здібностей дітей 4 — 7 років: теоретичний та методичний аспекти: монографія / О. А. Мкртчян; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. — Харків: Новий курс, 2020. — 401 с.: табл. — Бібліогр.: с. 308-376. — укр.

Висвітлено теоретичні та методичні аспекти підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку музичних здіб-

ностей дітей віком 4 — 7 років. Розкрито актуальні напрями творчого розвитку особистості дошкільника. Представлено теоретично обґрунтовану та розроблену систему підготовки вихователів закладів дошкільної освіти до розвитку музичних здібностей цих дітей в умовах навчання. Рекомендовано широкому загалу освітян, науковцям, викладачам, аспірантам, студентам педагогічних закладів вищої освіти.

Шифр НБУВ: ВА856218

6.4.820. Підготовка вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання молодших школярів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. В. Муращенко; Запорізький нац. ун-т. — Запоріжжя, 2021. — 20 с. — укр.

Розкрито й охарактеризовано суть, зміст і структуру готовності вчителів початкових класів (ВПК) до інтегрованого навчання молодших школярів (МШ), визначено особливості її розвитку в умовах післядипломної освіти. Розроблено й апробовано комплекс педагогічних умов, спрямованих на підготовку ВПК у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання МШ, а саме: створення інтеграційного освітнього простору закладу післядипломної педагогічної освіти в процесі курсового та міжкурсового періодів підготовки ВПК до реалізації інтегрованого навчання МШ, структурування змісту підготовки ВПК до реалізації інтегрованого навчання шляхом побудови модульної програми, розвиток їх професійної мобільності шляхом упровадження в процес підготовки до реалізації інтегрованого навчання технології діяльнісного підходу та методів активного навчання. Визначені педагогічні умови впроваджено в процес післядипломної освіти ВПК на основі спецкурсів «Підготовка ВПК у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання», «Технології інтегрованого навчання МШ» у межах підвищення кваліфікації; супровідних тренінгів «Організація інтегрованого навчання МШ в освітньому просторі Нової української школи», «Нова українська початкова школа», майстер-класів «Тематичне навчання: педагогічне проєктування навчальних планів і програм», «Застосування інтелект-карт у системі реалізації діяльнісного підходу навчання МШ», вебінару «Організація освітнього процесу в початковій школі: інтегроване навчання» на міжкурсовому етапі підготовки ВПК відповідно до вимог Концепції «Нова українська школа».

Шифр НБУВ: РА448432

6.4.821. Підготовка вчителів початкової школи в системі післядипломної освіти до реалізації ігрових методів навчання засобами Lego: науково-методичний аспект: монографія / О. Ю. Рома. — Запоріжжя: Статус, 2021. — 191 с.: рис., табл. — (Наукова книга). — Бібліогр.: с. 170-189. — укр.

Презентовано результати дослідження науково-методичних засад підготовки вчителів початкової школи в системі післядипломної освіти до реалізації ігрових методів навчання засобами LEGO® — її принципів, змісту, напрямків і стратегій. Проаналізовано вітчизняний досвід формування готовності педагогів до реалізації компетентнісного, діяльнісного підходів та підходу «навчання через гру» в умовах реформування загальної середньої освіти.

Шифр НБУВ: ВА855873

6.4.822. Професійна компетентність фахівців дошкільної освіти: сучасні вектори формування: монографія / Н. Григор'єва, І. Дичківська, О. Донченко, Т. Єськова, Л. Зайцева, О. Ілішова, Л. Казанцева, Н. Кот, Л. Мороз-Рекотова, А. Омеляненко, Ю. Семеняко, І. Улюкаєва; ред.: І. Г. Улюкаєва; Бердянський держ. пед. ун-т. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 287 с.: рис., табл. — укр.

Наведено результати науково-дослідної роботи колективу науковців кафедри дошкільної освіти Бердянського державного педагогічного університету, здійснених щодо шляхів розвитку професійної компетентності майбутніх фахівців дошкільної освіти. Звернено увагу на розвиток професійної креативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти засобами арт-терапії.

Шифр НБУВ: ВА855127

6.4.823. Професійна підготовка фахівців у системі дошкільної та початкової освіти в умовах полікультурного середовища: теоретико-практичний аспект: колект. монографія / Т. О. Атрощенко, Х. В. Барна, Т. І. Бондар, С. Г. Гавришко, О. М. Добощ, В. В. Іванова, О. М. Кас'яненко, В. І. Кобаль, А. К. Микуліна, К. М. Михайлова, О. М. Пинзеник, Г. І. Рего, Н. М. Русин, М. О. Томашевська, О. М. Фенцик, О. Й. Фізеші, О. І. Чекан, М. Т. Черепаня, Н. І. Черепаня, М. В. Швардак, Т. Д. Щербан, Г. В. Щербан; ред.: В. І. Кобаль; Мукачівський держ. університет. — Мукачеве: Ред.-видав. центр МДУ, 2021. — 433 с. — Бібліогр.: с. 399-430. — укр.

Представлено результати науково-дослідницької діяльності авторського колективу щодо професійної підготовки фахівців у системі дошкільної та початкової освіти. Висвітлено історичні та теоретико-методичні аспекти розвитку освіти, навчання та виховання. Визначено актуальні питання навчання та виховання дітей дошкільного та молодшого шкільного віку в умовах полікультурного середовища. Презентовано досвід організації процесу підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності в

умовах сучасної системи освіти. Висвітлено психолого-педагогічні аспекти готовності вчителів до роботи в умовах інклюзії. Досліджено проблеми культурологічного підходу до підготовки педагога засобами національного мистецтва. Увагу приділено сучасним підходам до організації контролю й оцінки знань, умінь і навичок студентів із дошкільної педагогіки. Подано інформацію щодо реалізації принципу акмеологічного підходу у формуванні професійної компетентності майбутніх вчителів дітей дошкільного віку засобами проектування. Висвітлено філологічно-методичний аспект формування професійної компетентності під час підготовки вчителя початкових класів у ЗВО.

Шифр НБУВ: ВА855268

6.Ч.824. Система підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / О. С. Чубрей; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. — Хмельницький, 2020. — 38 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто й обґрунтовано теоретико-методологічні та методичні засади системи підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Розроблено концепцію та педагогічну систему підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. Таку педагогічну систему складають підсистеми: методологічна, технологічна та діагностична. Експериментально доведено дієвість розробленої структурно-функціональної моделі такої системи. Визначено та реалізовано організаційно-педагогічні умови дослідження з використанням авторської технології підготовки майбутніх учителів географії до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу. До цих умов віднесено: формування в майбутніх учителів географії системи ціннісних орієнтацій, спрямованих на ефективну професійну діяльність і саморозвиток; оновлення змісту професійної підготовки майбутніх учителів географії відповідно до вимог інформаційного суспільства та реформування освіти; використання змішаного навчання у процесі підготовки майбутніх учителів географії; формування та розвиток алгоритмічного мислення.

Шифр НБУВ: РА446769

6.Ч.825. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Т. М. Васютіна; Хмельницький нац. ун-т. — Хмельницький, 2022. — 40 с.: рис. — укр.

Теоретично обґрунтовано авторську концепцію підготовки майбутніх учителів до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, що охоплює методологічний, теоретичний, практичний концепти та зважає на законодавчо-нормативні документи, вимоги НУШ до професійної діяльності вчителя початкової школи, специфіку природничої та громадянської освіти молодших школярів, методичні особливості формування основ природничої та громадянської компетентності у здобувачів початкової освіти. Розроблено, змодельовано й експериментально перевірено систему підготовки майбутніх учителів до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, яка складається із взаємопов'язаних підсистем (цільової, теоретико-методологічної, змістово-технологічної, діагностично-результативної). Визначено та теоретично обґрунтовано педагогічні умови (стимулювання мотиваційно-ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти; удосконалення змісту підготовки майбутніх учителів початкової школи; активізація методичного потенціалу майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти під час практичної підготовки; використання інноваційних форм, інтерактивних методів та технологій навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи), що вможливають відтворення цілеспрямованого системного процесу підготовки майбутніх учителів початкової школи до означеної діяльності. Удосконалено суть поняття «підготовка майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти», «готовність майбутнього вчителя початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти». Підготовка майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти є неперервним системним процесом, який здійснюється з урахуванням особливостей та цінностей педагогічної діяльності, відповідно до законодавчо-нормативного забезпечення; орієнтований на вимоги стандартів вищої освіти, шкільної освіти, професії, спрямований на запровадження якісних змін у змістовому, організаційно-технологічному та професійно-особистісному контекстах; враховує особливості кореляції змісту природничої та громадянської освіти у початковій школі та вищій школі на засадах інтеграції знань; зумовлений потребою впровадження інноваційних ідей зарубіжного досвіду; прогнозований позитивною динамікою готовності майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти. Цей процес відбувається на засадах науково-обґрунтованої методології, врахування педагогічних закономірностей освітнього процесу, запровадження дидактично виважених системних педагогічних дій і цілеспрямованих заходів, створення оптимальних педагогічних умов. Поняття «готовність майбутнього вчителя початкової школи до ре-

алізації змісту природничої та громадянської освіти» розглянуто як динамічну інтегративну властивість особистості вчителя, яка характеризується наявністю міждисциплінарних знань, умінь та навичок, сформованого природничо-наукового світогляду, соціального досвіду, активної громадянської позиції, незалежного мислення, стійкої мотивації до професійної діяльності, що у сукупності надає змогу кваліфіковано розв'язувати складні професійні завдання у галузі природничої і громадянської освіти молодших школярів. Оновлено та структуровано зміст освітніх компонентів підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, а також процесуальний компонент фахової підготовки з урахуванням особливостей дистанційної освіти та зарубіжного досвіду. Подальшого розвитку набули положення щодо компонентного складу готовності майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, специфічні принципи підготовки майбутніх учителів початкової школи до реалізації змісту природничої та громадянської освіти, діагностичний інструментарій визначення готовності майбутніх учителів початкової школи до означеної діяльності.

Шифр НБУВ: РА451378

6.Ч.826. Теоретико-методичні засади формування професійно-педагогічного підприємництва учителя початкової школи в умовах неперервної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Н. В. Кінах; Хмельницький нац. ун-т. — Хмельницький, 2022. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Здійснено теоретико-методичне студювання і запропоновано вирішення проблеми, що виявляється в теоретико-методичному обґрунтуванні й новому баченні розв'язання проблеми формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи в умовах неперервної освіти. З'ясовано суть поняття «професійно-педагогічне підприємництво». Професійно-педагогічне підприємництво має на меті покращити рівень життя вчителя, вміння планувати й управляти проектами культурної, соціальної або комерційної цінності. Проведений аналіз зарубіжного досвіду формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи в системі неперервної освіти США, країн Європейського Союзу та Великої Британії засвідчив, що в європейському просторі простежуване формування моделі педагога нового типу, якому притаманні гнучке й підприємницьке мислення, інноваційні підходи до власного професійного розвитку. Сучасна європейська школа поступово переходить до такої освітньої моделі, за якої всі завдання й навчальні компоненти інтегруються до «трикутника знань» з елементами системи «освіта — підприємство — інновації». Основу дисертації становлять положення системного, синергетичного, ресурсного, особистісно-діяльнісного, середовищного, імітаційно-ігрового, андрагогічного, міждисциплінарного, акмеологічного й аксіологічного методологічних підходів та система наукових принципів, до якої увійшли: загальнодидактичні, а також специфічні принципи, взаємодія яких спричинена інтегрованим характером професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи в умовах неперервної освіти. Виокремлено й охарактеризовано спонукально-аксіологічний, змістово-пізнавальний, процесуально-діяльнісний, рефлексивно-оцінний критерії, визначено показники їх вияву й рівні сформованості професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи в умовах неперервної освіти: високий, середній, низький. Розроблено й теоретично обґрунтовано авторську концепцію формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи в умовах неперервної освіти, що побудована на основі вихідної ідеї, яка заснована на науковому обґрунтуванні й розумінні феномену «професійно-педагогічне підприємництво вчителя початкової школи», на фундаментальних філософських, соціально-економічних, культурологічних, психологічних, педагогічних положеннях щодо утвердження гуманістичних ідей, гуманізації освіти, загальнолюдських і національних цінностей; усвідомлення етичних цінностей ефективної співпраці, готовності до втілення в життя ініційованих ідей, ухвалення власних рішень; суспільної значущості підготовки вмотивованого, компетентного вчителя початкової школи, якого орієнтовано на новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві, має свободу творчості й розвивається професійно; удосконалення професійної підготовки вчителя початкової школи в умовах неперервної освіти з акцентом на формуванні професійно-педагогічного підприємництва. Виокремлено й обґрунтовано педагогічні умови, що сприяли ефективності системи формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи на тлі неперервної освіти. Експериментально перевірено ефективність системи формування професійно-педагогічного підприємництва вчителя початкової школи.

Шифр НБУВ: РА451379

6.Ч.827. Теорія та практика підготовки майбутніх учителів початкової школи до роботи з учнями в міжкультурному просторі Закарпаття: монографія / Т. І. Молнар; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. — Запоріжжя: Ліпс, 2022. — 483, [1] с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 402-483. — укр.

Здійснено фундаментальне дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів початкової школи (спеціальність 013 Початкова освіта) до роботи з учнями в міжкультурному просторі Закарпаття. Уперше розроблено концепцію підготовки майбутніх учителів початкової школи, яка базується на поліпарадигмальному, системному, культурологічному, особистісно-діяльнісному, компетентнісному підходах і закордонному та вітчизняному досвіді професійної підготовки в умовах сучасної освітньої парадигми та з урахуванням світових тенденцій вищої педагогічної освіти. Система підготовки відбиває специфічну організацію процесу з використанням класичних, інноваційних, інтерактивних педагогічних технологій, центральною ланкою якої є принципи, методологічні підходи, авторська концепція і методика та очікуваний результат, що забезпечують формування готовності майбутніх учителів початкової школи до роботи в міжкультурному просторі Закарпаття.

Шифр НБУВ: BA856663

6.Ч.828. Формування готовності вчителів природничих спеціальностей у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку підприємницької компетентності старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. К. Куриш; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. — Хмельницький, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Уперше визначено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови впровадження моделі формування готовності вчителів природничих спеціальностей у системі післядипломної педагогічної освіти до розвитку підприємницької компетентності старшокласників (інтеграція підприємницького змісту у природничі дисципліни підготовки вчителів у системі післядипломної педагогічної освіти; посилення практичної спрямованості процесу професійної підготовки вчителів на принципах варіативності і взаємозв'язку традиційних та інтерактивних методів навчання і форм освіти; впровадження спецкурсів «Формування підприємницької компетентності вчителів природничих спеціальностей», «Уроки з підприємницьким тлом як засіб формування підприємливості та ініціативності учнів старших класів закладів загальної середньої освіти»). Розроблено структурно-функціональну модель такого процесу, яка включає чотири блоки: цільовий (мета, завдання), теоретико-методологічний (наукові підходи та дидактичні принципи), змістово-процесуальний (форми освіти, методи, засоби формування готовності вчителів до розвитку підприємницької компетентності старшокласників), критеріально-результативний (структура готовності, критерії, показники, рівні). Вдосконалено критерії (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, технологічний, поведінковий) і рівні сформованості готовності вчителів природничих спеціальностей до розвитку підприємницької компетентності старшокласників у системі післядипломної педагогічної освіти (високий, достатній, середній, низький) на основі компетентнісного підходу. Уточнено визначення суті поняття «підприємницька компетентність старшокласників», «формування готовності вчителів природничих спеціальностей до розвитку підприємницької компетентності старшокласників».

Шифр НБУВ: RA446747

6.Ч.829. Формування економічної культури майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки: теорія і практика: монографія / Ю. М. Чучаліна; Уманський держ. пед. ун-т ім. П. Тичини. — Умань: Соцінський М. М., 2022. — 328 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 236-257. — укр.

Охарактеризовано процес формування економічної культури майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки як педагогічну проблему. Уточнено категоріальний апарат дослідження та розкрито вимоги до формування економічної культури майбутніх учителів початкової школи в аспекті їх професійної діяльності. Розроблено модель, обґрунтовано її експериментально перевірено педагогічні умови формування економічної культури майбутніх учителів початкової школи у процесі професійної підготовки; узагальнено результати дослідно-експериментальної роботи.

Шифр НБУВ: BA856350

Див. також: 6.У.138, 6.Ч.797, 6.Ю.1220

Сімейне виховання

6.Ч.830. Педагогічні умови формування у майбутніх учителів готовності до толерантного виховання молодших школярів / Л. Чередиш // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 49-57. — Бібліогр.: 56 назв. — укр.

Зазначено, що необхідність визначення педагогічних умов формування у майбутніх учителів готовності до толерантного виховання молодших школярів зумовлена процесами глобалізації, євроінтеграції та реформування сучасної початкової школи, що окреслюють межі освітнього простору, побудованого на утвердженні людини як найбільшій соціальній цінності, засадах

гуманізму, дитиноцентризму та толерантності, та вимагають від педагога готовності до діалогу шляхом встановлення з молодшими школярами відносин довіри, співпраці, компромісу, радості, товарищескості, емпатії та психологічного комфорту. Мета роботи — на підставі аналізу психолого-педагогічного добробуду сучасних педагогів визначити педагогічні умови формування у майбутніх учителів готовності до толерантного виховання молодших школярів. Методи дослідження: теоретичні: аналізу, синтезу, теоретичного узагальнення. На підставі узагальнення результатів аналізу психолого-педагогічних джерел педагогічні умови підготовки майбутніх учителів до толерантного виховання молодших школярів визначено як сукупність сприятливих факторів, що забезпечує ефективну реалізацію моделі формування у майбутніх учителів готовності до толерантного виховання молодших школярів. Виокремлено педагогічні умови формування у майбутніх учителів готовності до толерантного виховання молодших школярів: педагогічний консенсус щодо орієнтації на толерантне виховання, відображення у змісті професійної підготовки основних засад толерантного виховання, впровадження контекстного навчання та квазіпрофесійних ситуацій.

Шифр НБУВ: Ж74078

Фізична культура та спорт

6.Ч.831. Веслувальний спорт як чинник соціалізації студентів / В. Смолюк, А. Шевчук, П. Глушко // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп.-ві. — 2021. — № 3. — С. 31-35. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Спортівна діяльність є не лише ефективним засобом фізичного вдосконалення, а й формує ті риси характеру людини, які необхідні їй для соціалізації в суспільстві. Мета роботи — розкрити значення спорту в житті людини та виявити вплив занять веслуванням на соціалізацію студентів. Проведено аналіз і синтез науково-методичних джерел, педагогічне спостереження, анкетування, узагальнення; використано методи математичної статистики. Учасники дослідження — студенти факультету фізичної культури, спорту та здоров'я Волинського національного університету ім. Лесі Українки, які займаються в секціях підвищення спортивної майстерності з веслування на байдарках і каное та човнах «Дракон». Проанкетовано 19 студентів. Показано значення веслувального спорту у формуванні суспільних цінностей студентської молоді. Акцентовано увагу на особливій ролі фізичної культури й спорту в системі вищої освіти; розкрито їх вплив на біологічну суть особистості студента, його соціалізацію в суспільстві. За результатами анкетування студентів виявлено, що веслування приносить їм не лише насолоду, а й додає впевненості у своїх силах і здібностях, навчає працювати в єдиній команді, розвиває волю та моральні якості. Тривалі однотипні навантаження виробляють у спортсменів стійкість нервової системи до монотонності та відчуття втоми, формують волю механізми; сприяють підвищенню емоційної стійкості й урівноваженості. Ці якості обов'язково знадобляться студентам у майбутньому. Зроблено висновки, що веслування на байдарках і каное та човнах «Дракон» для багатьох студентів є не лише засобом відмінної фізичної підготовки, а й самовираження та самоствердження, розширення кола спілкування за інтересами, формування здорового способу життя. За вмілого та наполегливого керівництва тренера в студентів формуються соціальні стандарти суспільства та стиль життя.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.832. Математичні методи оброблення та моделювання результатів експериментальних досліджень: навч. посіб. / М. Ю. Антомонов, Г. В. Коробейніков, І. В. Хмельницька, Н. В. Харковлюк-Балакіна; нац. ун-т фізичного виховання і спорту України. — Київ: Олімпійська література, 2021. — 211, [1] с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 196-201. — укр.

Детально викладено класичні методи математичної статистики, наведено приклади з практики моделювання результатів експериментальних досліджень із використанням регресійного аналізу та штучних нейронних мереж. Акцентовано на математичному моделюванні як одному з основних методів дослідження особливостей функціонування систем організму людини. Визначено особливості формування функціональної організації психомоторної та розумової діяльності чоловіків і жінок різних вікових груп. Представлено інформаційно-структурну модель оцінки функціонального стану й алгоритм оптимізації діяльності людей різного віку при розумових навантаженнях, які орієнтовано на системне вирішення проблеми зберігання трудової активності працівників.

Шифр НБУВ: BA855375

6.Ч.833. Методика визначення індивідуальної рухової активності студентів у процесі фізичного виховання: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / М. А. Редькіна; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 20 с.: рис., табл. — укр.

Виявлено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено методику визначення індивідуальної рухової активності студентів у процесі фізичного виховання на основі урахування індивідуально-типологічних особливостей, психофізичного розвитку та фізкультурно-спортивних інтересів, яка базується на використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, діагностики вимірювань, кореляційного та регресійного аналізів. Виявлено взаємозв'язок рухової активності здобувачів вищої освіти з показниками фізичного здоров'я, статево-віковими, морфофункціональними та психічними особливостями організму. Запропоновано критерії оцінювання індивідуальної рухової активності, розроблено та впроваджено в освітній процес комп'ютерну програму «Activity for health», що відображає процес визначення індивідуальної рухової активності, створення індивідуальної програми заняття, аналізу й корегування результатів практичної діяльності за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, програмного забезпечення, автоматизованих систем управління. Акцентовано, що подальшого розвитку набуває використання сучасних інфокомунікаційних технологій визначення рухової активності студентів у процесі фізичного виховання.

Шифр НБУВ: РА445969

6.Ч.834. Онтокінезіологічний підхід до процесу фізичного виховання студентів / М. Дудко, О. Мартинюк, Ю. Лазакович, А. Кошура // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 15-21. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Онтокінезіологічний підхід до фізичного виховання базується на усвідомленні складних рухової діяльності, оволодіння основами системного підходу до аналізу складних явищ м'язових рухів у всіх проявах. Мета дослідження — теоретико-методологічне обґрунтування застосування онтокінезіологічного підходу до фізичного виховання студентів. Проведено аналіз і синтез філософської, психологічної, педагогічної, загальнонаукової літератури, абстрагування та конкретизацію. Встановлено, що такий підхід, розглянутий як метапредметний базис спортивної науки, можна використовувати для побудови системи фізичного виховання студентів, що враховує інтеграцію інтелектуальних і рухових здібностей у процесі фізичного виховання. Охарактеризовано поняття «кінезіологічний потенціал» (КП) і кінезіологічної компетентності (КК). Розглянуто теоретико-методичні підходи до розуміння КК, а саме антропологічний, культурологічний, особистісно-діяльнісний і компетентнісний. Означено, що кожен підхід як підсистема включає обов'язкові елементи: поняття, принципи, форми й методи. Визначено основні педагогічні принципи фізичного виховання студентів. Зроблено висновки, що педагогічна система фізичного виховання студентів, заснована на онтокінезіологічному підході, є інтегративною єдністю антропологічного, культурологічного, особистісно-діяльнісного та компетентнісного підходів, що сприяють досягненню поставленої освітньої мети. Системоутворювальним фактором побудови цієї системи є мета її функціонування — формування КК студентів, що розглядається як здатність і готовність особистості до саморозвитку та самовдосконалення свого КП, що більшою мірою відповідає сучасним вимогам процесу фізичного виховання у вищій школі.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.835. Організація діяльності першого вищого навчального закладу для підготовки фахівців фізичного виховання й спорту в Румунії / О. Цибанюк, С. Дарійчук // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 36-41. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Фізкультурна освіта та фізичне виховання мають відбуватися з урахуванням і на основі державних особливостей розвитку культури та спорту, що є системово орієнтовані й поглядів на роль, організацію та функціонування сфери вищезазначеної галузі на довгостроковий період з урахуванням розвитку держави та світового досвіду. Вивчення досвіду європейських країн у галузі фізичного виховання й спорту представлено низкою праць педагогів, фахівців галузі (Г. Арделан, О. Цибанюк). Мета дослідження — проаналізувати особливості діяльності першого вищого навчального закладу для підготовки фахівців фізичного виховання та спорту в Румунії — Національного університету фізичного виховання та спорту в Бухаресті. Використано загальнонаукові — для обґрунтування актуальності, формулювання висновків; конкретно-наукові — для систематизації історико-педагогічної літератури; проблемно-хронологічний — для з'ясування генези змісту фізичного виховання й спорту в Румунії методи дослідження. Доведено, що першу спробу організації закладу для підготовки фахівців фізичного виховання в Румунії здійснив В. Бадулеску, який у 1920 р. створив у м. Клуж-Напока Інститут фізичного виховання. Державні інтереси призвели до переносу в 1922 р. закладу в столицю — м. Бухарест, проте зацікавленість підготовкою вчителів фізичного виховання (гімнастики) саме в регіоні Трансильванія спричинили створення кафедри фізичного виховання в місцевому університеті. Зазначено, що всебічна підтримка королівської родини, впливових діячів державного рівня та прийняття у 1923 р. «Закону про фізичне виховання» спричинили швидкий розвиток представ-

ницького фахового інституту. Подвійне підпорядкування інституту (Міністерству освіти та Міністерству оборони) одразу диференціювало 3 напрями підготовки студентів — педагогічний, військовий, аматорський. нац. ун-т фізичного виховання та спорту в Бухаресті пережив кілька хвиль змін у назві та структурі. Знайдено у назві закладу різних часів визначення «національний», «вищий», що свідчить про статус закладу, який зберігається й тепер.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.836. Психологічний компонент готовності майбутніх фахівців фізичного виховання до професійної діяльності / Н. Захожа, С. Савчук, В. Захожий, Н. Мацкевич, О. Усова, О. Дем'ячук // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 3-9. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

З огляду на те, що суть професійної готовності до педагогічної діяльності трактується дослідниками як цілісний прояв особистості, комплексна здібність до роботи певного типу, результат професійної освіти та виховання, зрілості особистості, значний інтерес велика дослідження психологічного компонента підготовки майбутніх фахівців із фізичного виховання. Мета роботи — висвітлити мотиваційний та емоційний компоненти психологічної готовності як складової частини професійної готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання; виявити їх рівень. Методи дослідження — аналіз спеціальної науково-методичної літератури, анкетування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики. Окреслено, що професійна готовність є інтегральним особистісним утворенням, яке включає психологічну установку на досягнення поставленої мети, оптимальну суму знань, необхідну систему вмінь, навичок, мотиви, потреби, здібності, особистісні якості. Визначено рівень психологічної готовності студентів третього та четвертого курсів факультету фізичної культури, спорту та здоров'я. Основними мотивами обраної професії респонденти назвали любов до дітей і соціальну значущість професії. Зроблено висновки, що професійна діяльність учителя фізичної культури висуває високі вимоги як до фахового рівня, так і до його особистісних якостей, зокрема вміння володіти собою, не порушуючи внутрішнього спокою дитини, особливої атмосфери, вселяти довіру до себе, а також ухвалювати побажання батьків. Загалом за всіма показниками рівень мотиваційного та емоційного компонентів психологічної готовності майбутніх учителів фізичного виховання до роботи з дітьми можна констатувати вищим від середнього. Дані експерименту свідчать, що майбутні вчителі фізичного виховання роблять свідомий вибір на користь формування позитивного ставлення до фізичної культури, зміцнення здоров'я, формування здорового способу життя.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.837. Фізичне виховання студентів як чинник їх підготовки до майбутньої професійної діяльності / Е. Вільчовський, А. Вольчинський, В. Пасічник // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 10-15. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Важливим завданням підготовки студентської молоді до майбутньої професійної діяльності є формування її соціальної активності в гармонії з фізичним розвитком і фізичною підготовленістю. Мета роботи — проаналізувати стан фізичного виховання в закладах вищої освіти (ЗВО) та дослідити фізичну підготовленість студенток як одну з умов їх готовності до майбутньої професійної діяльності. Проведено аналіз та узагальнення науково-методичної літератури, тестування та використано методи математичної статистики. У дослідження було задіяно 234 студентки 1 — 2-х курсів Волинського національного університету ім. Лесі Українки. Проаналізовано науково-методичну літературу вітчизняних фахівців, у якій розглядається проблема фізичного виховання студентів ЗВО. Наголошено на необхідності вдосконалення змісту занять із фізичного виховання, використанні сучасних підходів формування в студентів потреби до здорового та спортивного стилю життєдіяльності. Зазначено, що першочергове значення в якійсь підготовці студентів до майбутньої професійної діяльності має фізична підготовленість, в основу якої покладено розвиток основних фізичних якостей: сили, витривалості, спритності, швидкості та гнучкості. Будь-який зацікавлений у процесі фізичного виховання та спрямований на розвиток тієї чи іншої рухової якості, впливає на загальний рівень здоров'я. За результатами досліджень рівень фізичної підготовленості студентів 1 — 2-х курсів є задовільним, а за деякими фізичними якостями, зокрема витривалістю, — низьким, що потребує ретельного підходу до побудови змісту занять із фізичного виховання. Зроблено висновки, що зважаючи на проблему незадовільної фізичної підготовленості студентів, необхідно вибудувати нову модель фізичного виховання у ЗВО, переорієнтувати студентську молодь у необхідності регулярного використання різноманітних форм фізичної культури та спорту, які сприяють фізичному вдосконаленню та зміцненню здоров'я.

Шифр НБУВ: Ж71868

Див. також: 6.Ч.726

Медико-біологічні основи фізичного виховання

6.Ч.838. Вплив занять легкою атлетикою та фітнесом на темп старіння жінок / Т. Гнітецька, С. Савчук, Н. Ковальчук, Л. Завацька // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 56-61. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

У наукових публікаціях останніх років мало висвітлено питання порівняльного аналізу впливу різних видів рухової діяльності для сповільнення темпів старіння жінок країни. Мета дослідження — визначити ефективність занять легкою атлетикою та оздоровчим фітнесом на стримання процесу біологічного старіння жінок України у віці 40 — 60 років. Методи дослідження — аналіз, узагальнення літературних та Інтернет-джерел, методика оцінки біологічного віку за В. П. Войтенко (дослідження маси тіла, артеріального тиску, статичної рівноваги, анкетування суб'єктивної оцінки здоров'я), математична статистика. Установлено, що середні по групі показники дійсного біологічного віку (ДБВ) в обстежених жінок-легкоатлеток становлять $32,7 \pm 5,89$ років, належного біологічного віку (НБВ) — $45,4 \pm 1,31$, темп старіння (ТС) — (мінус) $12,8 \pm 5,34$ ($p < 0,05$). Величина кореляційного зв'язку (r) між показниками стажу занять (СЗ) легкою атлетикою та біологічного віку (БВ) у жінок віком 40 — 60 років дорівнює 0,43. Показники ДБВ у жінок такого самого віку, як займаються фітнесом, становлять $47,2 \pm 9,64$ року, НБВ — $50,7 \pm 0,68$, ТС — (мінус) $3,5 \pm 0,81$. Величина кореляційного зв'язку між БВ і СЗ у жінок фітнес-групи — (мінус) 0,45. Встановлено, що за наближено однакового паспортного віку та стажу занять у жінок віком 40 — 60 років, які займалися легкою атлетикою, на рівні спорту вищих досягнень у середньому $13,3 \pm 3,84$ року темпи старіння в 3,7 разу повільніші ($p < 0,05$), ніж у тих, які займаються фітнесом ($9,5 \pm 3,36$ року). Кореляційний зв'язок середнього ступеня показників БВ і стажу занять підтверджує, що на сповільнення темпів старіння жінок впливає не лише стаж рухової діяльності, а й інші ендо- й екзогенні фактори тощо.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.839. Задоволеність та якість життя жінок похилого віку / С. Дудіцька, А. Медвідь, М. Ячнюк, І. Хрипко // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 62-68. — Бібліогр.: 39 назв. — укр.

Важливим у комфортному старінні є також задоволеність життям. Серед досліджуваних — жінки похилого віку здебільшого мають низький і середній рівні задоволеності життям, лише невелика їх частка — високий. Основними чинниками задоволеності життям у похилому віці виступають відсутність економічної та соціальної стабільності; суперечність між сучасними та колишніми соціальними цінностями; недостатня соціально-політична підтримка людям похилого віку; невміння правильно адаптуватися до нового соціального статусу; неправильне ведення здорового способу життя; недостатня рухова активність; невміння правильно організувати та проводити дозвілля. Мета дослідження — визначити ступінь задоволеності та якості життя жінок похилого віку. Використано такі методи дослідження, як аналіз та систематизація теоретичних даних, психодіагностичні, методи математичної статистики. Проведено комплексне дослідження з визначення індексу задоволеності життям (ІЗЖ) серед 91 жінки віком 60 — 75 років. Більшість опитуваних (69,2 %) мають низький рівень задоволеності життям, середній рівень визначено у 23,08 % респондентів і лише 7,7 % опитуваних мають високий рівень ІЗЖ. За методикою «Шкала задоволеності життям» (SWLS) Е. Дінера 43,9 % мають низький рівень задоволеності життям, у 25,3 % респондентів виявлено дуже низький рівень задоволеності життям, вищий від середнього рівень простежено в 15,4 % досліджуваних, середній — у 7,7 % жінок, лише у 2,2 % осіб похилого віку виявлено високий рівень задоволеності життям. Серед компонентів якості життя в жінок похилого віку фізичний компонент здоров'я виявлено на рівні 44,9 %, що вказує на низький рівень, а психологічний компонент здоров'я — 35,4 % — на дуже низький.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.840. Комплексний підхід до фізичної терапії осіб із вертеброгенними торакалгіями / О. Глиняна, Д. Дянько // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 4. — С. 37-43. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Вертеброгенні торакалгії як патології вражають 25,4 особи дорослого віку зі 100 опитаних та характеризуються болями в спині, обмеженнями функцій у шийному та грудному відділах хребта, погіршенням м'якості життя. Питаннями фізичної терапії займаються багато вітчизняних і закордонних авторів, однак у їх програмах відсутній комплексний підхід та сучасні засоби, які можуть значно підвищити ефективність відновлювального періоду й знизити повторні рецидиви. Мета дослідження — розробити комплексну програму фізичної терапії для осіб із вертеброгенними торакалгіями та оцінити її ефективність. Дослідження проведено на базі клініки вертебології й інейроортопедії «Verte-

бга» з квітня по жовтень 2021 р. У дослідженні брали участь 10 осіб із діагнозом вертеброгенна торакалгія, якого було поставлено лікарем-невропатологом. Вік респондентів — $41 \pm 3,2$ ($x \pm S$). Використано такі методи, як аналіз науково-методичної літератури, синтез та її узагальнення, опитування, огляд, пальпація, візуально-аналогова шкала болю (VAS), мануально-м'язове тестування, оцінка плечового індексу й оцінка якості життя за опитувальником MOSSF-36. Проведено аналіз науково-методичної літератури з питання фізичної терапії осіб із вертеброгенними торакалгіями та виявлено відсутність сучасних підходів у їх побудові. Створено комплексну програму фізичної терапії для осіб із вертеброгенними торакалгіями в підгострому періоді, яка розрахована на 30 днів і включала три рухові режими: щадний, щадно-тренувальний та тренувальний. Методами й засобами фізичної терапії були кінезіотерапія, лікувальний масаж, преформовані фізичні чинники, міофасціальний реліз, концепція Малліган, кінезотейпування, багатофункціональний тренажер С. М. Бубновського й петлів TRX. Унаслідок проведеної програми показники больових відчуттів у стані спокою при активних рухах та під час пальпації значно покращилися в основній групі (ОГ) у порівнянні з контрольною (КГ). Під час обстеження пацієнтів із вертеброгенною торакалгією виявлено перенапруту трапецієподібного м'яза, яка в динаміці із 65,3 % знизилася до 29 % у пацієнтів ОГ, значення в представників КГ теж покращилося з 65,8 до 48 %, однак показник був трошки гірший у КГ, порівняно з ОГ ($p < 0,05$); показник ромбоподібного м'яза з 31 % знизився до 18,2 % в ОГ, у хворих КГ - з 31,7 до 20,8 %. Висновки: за результатами дослідження доведено ефективність програми фізичної терапії для осіб із вертеброгенними торакалгіями в ОГ у порівнянні з КГ, яка займалася за програмою лікувального закладу.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.841. Критерії адекватності фізичних навантажень за показниками крові / З. Коритко, Л. Русин, Г. Чорненська, В. Західний, Е. Кулітка, В. Матвій // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 4. — С. 43-52. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Відомо, що фізичні навантаження (ФН) виявляють позитивний вплив на організм лише за умови їх адекватності за обсягом та інтенсивністю до функціональних можливостей організму. На сьогоднішню актуальною проблемою залишається пошук критеріїв, за якими можна було б дозувати ФН у спорті, фізичному вихованні та під час реабілітаційних утручань у пацієнтів; відслідковувати їх величину й ефективність. Мета роботи — з'ясувати критерії адекватності ФН за показниками крові на моделі з граничними ФН. Досліджено реакцію на граничні ФН спортсменів високої (ВК) і низької кваліфікації (НК) для з'ясування маркерних показників крові, за якими спортсмени ВК та НК відрізняються. Проаналізовано зміни показників гемограми, кількості тромбоцитів і співвідношення популяцій лейкоцитів за величиною адаптаційного індексу й лейкоцитарного індексу інтоксикації. Проведено статистичну обробку результатів, виявлено кореляційні зв'язки. Установлено, що індикатором адекватності адаптаційно-компенсаторних реакцій можуть слугувати параметри лейкоцитарного паростка крові (збільшення кількості лейкоцитів, збільшення кількості лімфоцитів і нейтрофілів, зокрема зростання кількості паличкоядерних нейтрофілів), а також величина адаптаційного індексу та лейкоцитарного індексу інтоксикації. Водночас на основі факторного аналізу встановлено, що найбільш точними маркерами адекватності реакції організму на вплив екстремальних навантажень виявилися такі показники гемограми, як концентрація гемоглобіну, величина швидкості осідання еритроцитів, кількість лейкоцитів і сегментоядерних нейтрофілів, а також величина лейкоцитарного індексу інтоксикації.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.842. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Підготовка фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації на сучасному етапі: проблеми теорії та практики», 13 — 14 листопада 2020 р. / Таврійський нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. — Київ: Гельветика, 2020. — 127 с.: рис., табл. — укр.

Розглянуто питання теорії та методики спорту і фізичного виховання. Висвітлено особливості фізичної підготовки студентів, які займаються вільною боротьбою. Розкрито проблеми фізичної культури, фізичного виховання різних груп населення. Наведено професіографічний аналіз діяльності фахівців будівельних спеціальностей. Охарактеризовано впровадження інтерактивних технологій навчання на заняттях фізичної культури. Увагу приділено питанням професійного та олімпійського спорту. Розглянуто шляхи підвищення ефективності тренувального процесу спортсменів за допомогою раціонального харчування. Вміщено інформацію щодо валеології, фізичної терапії, ерготерапії в реабілітаційних програмах. Проаналізовано основні принципи харчування та його валеологічні засади серед студентської молоді.

Шифр НБУВ: ВА854480

6.Ч.843. Морфофункціональні показателі та двигателі-ні можливості юних спортсменок 11 — 13 лет, спеціалізуються в плаванні / В. Давыдов, А. Королевич,

Д. Пригодич // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 4. — С. 52-59. — Бібліогр.: 7 назв. — рус.

У сучасних умовах спорту вищих досягнень особливої значущості набуває виявлення найбільш обдарованих, перспективних спортсменів, оскільки рекордні досягнення характерні для спортсменів, котрі мають найбільш оптимальні показники, характерні для цього виду спорту. Мета роботи — вивчити взаємозв'язок морфофункціональних показників і рухових можливостей із віковими особливостями спортсменок віком 11 — 13 років, котрі спеціалізуються у плавани. Загалом, у дослідженні взяла участь 81 юна спортсменка у віці 11 — 13 років, котра спеціалізується на плаванні. Комплексне обстеження включало антропометричні виміри, аналіз компонент складу маси тіла, біологічний вік, аналіз результатів змагальної діяльності. Більшість (55,6 %) обстежуваних віднесено до середнього рівня морфологічного стану, 27,2 % — до вищого від середнього й лише 2,4 % — до високого. Серед учасниць змагань виявлено також юних плавчинь із нижчим від середнього (13,6 %) і навіть низьким (1,2 %) рівнями морфологічного стану. Показники довжини тіла 11-річних спортсменок становили середньому 152,12 см, 12-річних — 154,38 см, 13-ти — 157,87 см і мали симетричний характер. Показники довжини тіла достовірно впливали на результативність 11-річних дівчаток у плаванні на 100 м на спині, а у 12 років вплив морфологічних особливостей менше виражений. Ця закономірність продовжує простежуватись у віці 13 років. Висновки: із віком простежується переважно недостовірний, нерівномірний приріст морфологічних показників, відзначається гетерохронність зміни аналізованих показників.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.844. Організація реабілітаційної та лікарсько-педагогічної допомоги на заняттях з фізичного виховання: навч. посіб. / Н. П. Кривобогова, Н. С. Мірошникова, М. О. Хатіпов, Ю. А. Завацький; Східноукраїнський нац. ун-т імені Володимира Даля. — Северодонецьк: СХУ ім В. Даля, 2021. — 115 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 114. — укр.

Наведено матеріали щодо організації реабілітаційної та лікарсько-педагогічної допомоги на заняттях з фізичного виховання. Розглянуто фізичні вправи при захворюваннях серцево-судинної системи, фізичні вправи при захворюваннях органів дихання, а також при порушеннях постави та захворюваннях суглобів. Особливу увагу звернено на питання планування та управління самостійними заняттями, лікувально-педагогічні спостереження та запобігання травматизму у спорті.

Шифр НБУВ: ВА855641

6.Ч.845. Фізична терапія спастичності для корекції просторово-часових порушень ходьби в дітей із церебральним паралічем / Юн Бьон-Йоль, О. Б. Неханевич // Актуал. питання фармацевт. і мед. науки та практики. — 2021. — 14, № 1. — С. 142-148. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Мета роботи — підвищити ефективність фізичної терапії рухових розладів у дітей із спастичною формою церебрального паралічу шляхом застосування програми терапевтичних тренувань на розробленому пристрої для реабілітації людей із порушенням функцій опорно-рухового апарату. У дослідження було залучено 30 дітей віком від 6 до 11 років із спастичною диплегією внаслідок церебрального паралічу. Пацієнтів було розподілено на 2 групи. Додатково до стандартної програми реабілітації всім пацієнтам призначали тренування ходьби з використанням пристрою для реабілітації людей із порушенням функцій опорно-рухового апарату: I група (n = 14) — за динамічною методикою; II група (n = 16) — за статичною методикою. Досліджували просторово-часові характеристики ходьби, показники активності повсякденного життя, рівень спастичності м'язів нижньої кінцівки, функціональні характеристики ходьби; застосовували методи математичної статистики. Застосування розробленої програми терапевтичних вправ із використанням пристрою для реабілітації людей із порушенням функцій опорно-рухового апарату позитивно вплинуло на рівень спастичності м'язів нижніх кінцівок, довжину одного циклу ходьби, швидкість ходьби, функціональний стан, поліпшило рівновагу, зменшило ризик падіння в дітей із церебральним паралічем. Застосування розробленої терапевтичної програми позитивно вплинуло на просторово-часові характеристики ходьби, рівновагу та функціональний стан дітей із церебральним паралічем, зменшило рівень спастичності. Збільшення довжини одного циклу ходьби відбувається протягом перших 4 тиж. тренувань, показники функціонального стану показали найбільшу динаміку тільки на 6 тиж. тренувань. Розроблення реабілітаційного пристрою з можливістю переміщення та застосування методики виконання вправ із частковою нестабільною підтримкою таза абдуктором-підіймником, що рухається за вертикальною віссю, позитивно вплинуло на показники рівноваги та знизило ризик падіння.

Шифр НБУВ: Ж69485

6.Ч.846. Methodological and theoretical support of integrated computer information technology for monitoring and evaluation of the health status of children and adolescents involved in sports schools / A. A. Usmanikhodzhaeva, Z. F. Mavlyanova, S. B. Sabirova, M. Murotov, I. Normakhmatov // Україна.

Здоров'я нації. — 2020. — № 4. — С. 87-95. — Бібліогр.: 28 назв. — англ.

Запропоновано підхід до реалізації скринінгу стану здоров'я дітей і підлітків, визначення резервного потенціалу та адекватності дітей і підлітків до фізичного навантаження з того чи іншого виду спорту, професійного спортивного відбору дітей і підлітків за видами спорту, виявлення груп ризику на розвиток патологічних станів у дітей та підлітків, на базі комп'ютерно-інформаційної технології моніторингу і оцінки стану здоров'я дітей і підлітків, що займаються в спортивних школах, заснованої на інтегрованій реалізації АРМ (автоматизоване робоче місце) спортивних лікарів і АРМів тренерів з різних видів спорту.

Шифр НБУВ: Ж25956

Теорія та методика фізичного виховання

6.Ч.847. Питання олімпізму в теоретичній підготовці спортсменів різних спеціалізацій / М. Пігин, Л. Балущка, С. Котов, С. Король // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 109-116. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Сьогодні ідеї олімпізму трансформувалися в життєво необхідний філософський напрям, в основу якого покладено повагу до загальних етичних принципів і поєднання спорту з культурою та мистецтвом. Мета роботи — актуалізувати місце ідей олімпізму в теоретичній підготовці спортсменів різної спеціалізації (на прикладі гандболу, фехтування та стрільби з лука). Проведено теоретичний аналіз та узагальнення даних, опитування, аналіз документальних матеріалів, педагогічне спостереження, використано методи математичної статистики. Виявлено об'єктивну потребу розгляду олімпійської освіти в структурі теоретичної підготовки спортсменів. Для розуміння місця цієї інформації проведено низку окремих досліджень із визначення місця питань олімпізму в теоретичній підготовці на різних етапах багаторічної підготовки в гандболі, фехтуванні та стрільбі з лука. Одержані результати вказали на збереження загальних тенденцій щодо зростання значущості інформаційних тем блоку від ранніх до більш пізніх етапів багаторічного вдосконалення. Водночас відзначено, що найвищі оцінки експертів одержали теми, пов'язані з сучасними аспектами олімпійського руху та його представлення в Україні, міжнародної олімпійської системи та проблем олімпійського спорту. Це є передбачуваним, адже фаховість визначається наявністю в представників у будь-якій галузі діяльності (у нашому випадку — спорті) ґрунтовної та актуальної системи знань. Зроблено висновки, що інтерпретація оцінок значущості питань олімпізму в змісті теоретичної підготовки спортсменів у різних видах спорту поряд із наявним рівнем теоретичної підготовленості спортсменів за відповідними блоками інформації надає змогу розкрити значні резерви для олімпійської освіти (ідей олімпізму) в системі підготовки спортсменів. Зазначено, що це пов'язано з усвідомленням значення ідеалів олімпізму у виконанні основних завдань системи підготовки та їх представленням у структурі підготовленості спортсменів на прикладі окремих видів спорту впродовж певних етапів багаторічного вдосконалення.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.848. Сутнісна характеристика та взаємозв'язок понять «рухова активність» і «фізична активність» / С. Індіка, Н. Белікова // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 4. — С. 3-10. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Численними науковими дослідженнями доведено, що рухова активність значною мірою сприяє дотриманню людинаю здорового способу життя. Сьогодні одним із факторів кризового стану здоров'я громадян України є обмежена рухова активність. Мета дослідження — визначити суть і зміст понять «рухова активність» та «фізична активність», обґрунтувати взаємозв'язок між ними. Існують різні підходи до тлумачення понять «рухова активність» і «фізична активність» та ступені їх ототожнення. Загальноприйнятим сучасним визначенням рухової активності є твердження, що рухова активність — це будь-який рух тіла людини, який здійснюється завдяки роботі скелетних м'язів і супроводжується додатковими затратами енергії. Спеціально організована рухова (фізична) активність є різновидом рухової активності в межах виконання тренувальних програм та спрямована на придбання нового рівня фізичних якостей і здібностей. Фізична активність визначається як заняття фізичними вправами в різних формах фізичного виховання. Окремі науковці ототожнюють фізичну та рухову активність у навчально-виховній сфері. Запропоновано думку щодо обґрунтованого трактування аналізованого поняття «рухова активність людини» в інтерпретації М. Дутчака: — це свідоме переміщення тіла та/або його частин у просторі та у часі, яке здійснюється завдяки роботі скелетних м'язів, що потребує додаткових витрат енергії та спрямовано на досягнення визначеної мети». Висновки: на сучасному етапі існують різні підходи до тлумачення понять «рухова активність» і «фізична активність». Їх актуалізація засвідчила

доцільність використання поняття «рухова активність», а поняття «фізична активність» для позначення виду діяльності, основу якого становлять заняття фізичними вправами в різних формах фізичного виховання. Отже, «рухова активність» людини є більш широким поняттям, ніж «фізична активність».

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.849. Теоретико-методичні аспекти програмування та моделювання тренувального процесу спортсменів різної кваліфікації: колект. монографія / В. В. Адамчук, І. О. Асаулюк, М. М. Безмилов, О. О. Бекас, В. Ю. Богуславська, В. А. Боровая, О. Ю. Брезденюк, Т. В. Вознюк, Є. П. Врублевський, М. А. Галайдюк, С. А. Гудима, Т. М. Дідик, С. М. Дмитренко, А. І. Драчук, С. П. Драчук, А. А. Ковальчук, М. С. Кожедуб, А. М. Коженкова, С. Р. Коннов, В. М. Костюкевич, І. А. Кульчицька, С. П. Лисюк, С. В. Мельник, Г. І. Нарскін, О. Г. Нарскін, Ю. Г. Паламарчук, О. А. Перепелиця, В. М. Поліщук, В. А. Поляк, В. В. Романенко, Н. С. Свірчук, С. В. Севдалев, О. Ю. Серебряков, Л. В. Сікорська, В. А. Стасюк, І. І. Стасюк, Н. О. Хлус, О. В. Хуртенко, Д. І. Цись, М. С. Черниш, Т. М. Чернишенко, О. А. Шинкарук, Н. Ю. Щепотіна, В. В. Юнаш, О. О. Яковенко, В. Л. Яковлів; ред.: В. М. Костюкевич, О. А. Шинкарук, Є. П. Врублевський. — Вінниця: ТВОРИ, 2021. — 301 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено актуальні проблеми програмування тренувального процесу спортсменів в різних структурних утвореннях, моделювання та побудови моделей в різних видах спорту. Розкрито питання підготовленості та відновлення спортсменів, управління та контролю в процесі багаторічного вдосконалення їх фізичної підготовленості. Висвітлено теоретико-методичні засади програмування тренувального процесу легкоатлеток-бар'еристок. Охарактеризовано структуру та зміст програм тренувальних занять, спрямованих на вдосконалення фізичної підготовленості веслувальників. Увагу приділено методології вивчення фізичного стану студентів. Запропоновано системний підхід до вдосконалення першого прийому м'яча у сучасному жіночому волейболі.

Шифр НБУВ: ВА856486

Історія фізичної культури

6.Ч.850. Genesis of Physical and Sports Movement in Bukovina of the Austro-Hungarian and Romanian Epochs: collective monogr. / ed.: N. Hnes, T. Tryhoryshyna, I. Iachniuk, Y. Zoriy, Y. Tsyba, P. Horiuk, A. Moldovan. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 107 с.: ill., tab. — Бібліогр.: с. 89-100. — англ.

The monograph presents the results of research on the sports movement in Bukovina during the stay of the region as part of the Austro-Hungarian Empire and the Kingdom of Romania. In particular, the formation of physical education of students of public and secondary schools is presented, the system of training of physical education teachers, the development of sports movement is revealed.

Шифр НБУВ: ІВ228773

Організація фізичної культури

6.Ч.851. Теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями: монографія / О. Алексеев; Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. — Тернопіль: ЗУНУ, 2022. — 311 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 264-311. — укр.

Висвітлено теоретичні та практичні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями. Конкретизовано та проаналізовано суспільно-історичні передумови професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації такої роботи. Визначено соціальні та педагогічні тенденції підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями. Здійснено контент-аналіз зарубіжного досвіду професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до реалізації диференційованого й індивідуального підходів у процесі фізичного виховання учнів. Узагальнено нормативно-правове забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями. Охарактеризовано методологічні та концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації такої роботи. За результатами дослідження визначено педагогічні резерви вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації індивідуальної роботи з учнями.

Шифр НБУВ: ВА857074

6.Ч.852. Aspects which influence competitiveness of physical culture and sport organization / L. Shuba, Victoria Shuba, Victor Shuba // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 4. — С. 19-24. — Бібліогр.: 12 назв. — англ.

Сучасний ритм життя потребує чіткої роботи та вміння реагувати на зміни в різних сферах життя. Особливо ті, які впливають на підтримку здорового життя людини. Мета дослідження — проаналізувати конкурентоспроможність фізкультурно-спортивної організації на основі дослідження відповідних показників із метою управління рівнем конкурентоспроможності спортивного підприємства. Дослідження проведено з 01 жовтня 2019 до 1 липня 2020 р. на базі фізкультурно-спортивної організації — спортивного клубу «Спортексперт». Аналіз конкурентоспроможності послуг проведено на прикладі спортивного підприємства спортивний клуб «Спортексперт». Для стратегічного планування застосовується SWOT-аналіз, який полягає в розподіленні чинників і явищ на чотири категорії: сильних та слабких сторін проекту; можливостей, котрі відкриваються під час його реалізації і загроз, пов'язаних із його здійсненням. Одержані результати, спрямовані на оцінку рівня конкурентоспроможності в спортивному клубі «Спортексперт», зумовили необхідність у розробці певних заходів із метою впливу на конкретні конкурентоспроможні показники. Запропоновано розширення дисконтної системи, тобто включення знижок для певних вікових категорій, а також сформовано знижки на придбання спортивного харчування й під час оплати річного абонементу. Запропоновано проведення низки рекламних заходів задля просування спортивного клубу. Запропоновано здійснення часткового оновлення тренувального інвентарю з метою впливу на показник якості тренувального обладнання. Висновки: рівень конкурентоспроможності будь-якого підприємства — це важливий чинник, який впливає на ефективність й успішність діяльності.

Шифр НБУВ: Ж71868

Див. також: 6.Ч.736

Ігри

6.Ч.853. Теорія і практика футболу в процесі підготовки тренера: монографія / С. М. Ткаченко; Сумський державний університет. — Суми: Сум. держ. ун-т, 2020. — 193 с.: табл., рис. — Бібліогр.: с. 150-176. — укр.

Розроблено та обґрунтовано диференційований підхід до планування і проведення тренувань із футболу з дівчатами середнього шкільного віку, враховуючи їх фізичний, функціональний та психофізіологічний стан, що надає можливість дозувати фізичні навантаження, поліпшити функціональні показники серцево-судинної та дихальної систем, підвищити мотивацію до занять. За результатами формуального експерименту в монографії визначено й рекомендовано для тренерів та вчителів фізичної культури орієнтовні нормативи фізичної підготовки дівчат віком 13 — 14 років із безпечним рівнем фізичного здоров'я.

Шифр НБУВ: ВА855675

6.Ч.854. Selection of playing style in table tennis depending on the complex of psychophysiological indices / A. Kolumbet, N. Maximovich // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 83-89. — Бібліогр.: 27 назв. — англ.

Мета роботи — вивчення типологічної схильності та психомоторних показників, які зумовлюють спрямоване формування стилю гри в настільному тенісі. Випробовуваними були 114 тенісистів-чоловіків: 5 майстрів спорту міжнародного класу, 39 майстрів спорту, 38 кандидатів у майстри, 32 спортсмени I розряду. Вивчено типологічні особливості: силу нервової системи відносно збудження; рухливість-інертність збудження та гальмування, зовнішній і внутрішній баланс. Атакувальний стиль гри пов'язаний із такими типологічними особливостями: нервовою системою великої та середньої сили (на тлі загальної для всіх тенісистів слабкості нервової системи) як відображення їх реактивності та переважанням збудження за зовнішнім балансом. Для тенісистів захисного стилю характерні велика стійкість до монотонії, велика вираженість слабкості нервової системи та переважання гальмування за внутрішнім балансом. Для гравців комбінованого стилю гри характерні відносно велика сила нервової системи, урівноваженість процесів збудження та гальмування, велика рухливість процесів збудження та гальмування. У тенісистів атакувального стилю більше, ніж у тенісистів комбінованого та особливо захисного стилів, максимальний темп рухів й автотемп. У гравців захисного стилю час простої та складної зорово-моторної реакції є суттєво більшим, ніж у тих, хто віддає перевагу атакувальному стилю. У гравців захисного та комбінованого стилів при реакціях на рухомий об'єкт переважають реакції, що запізнюються. В атакувальних гравців при реакціях на рухомий об'єкт переважає передчасне реагування.

Шифр НБУВ: Ж71868

Гімнастика

6.Ч.855. Рання спеціалізація та обґрунтування віку занять художньою гімнастикою в умовах сучасного розвитку спорту / М. Дука, О. Шинкарук // Фіз. виховання, спорт і

культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 90-102. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

У зв'язку зі зменшенням віку початку занять спортом і зниженням віку досягнення високих спортивних результатів у видах спорту зі складнокоординаційною структурою правильно організована початкова підготовка набуває актуальності на сучасному етапі розвитку гімнастики. Мета роботи — дослідити думку тренерів щодо питання ранньої спеціалізації та програми початкової підготовки в художній гімнастиці (анкетування тренерів); визначити мотиви, цілі, завдання щодо занять спортом дітей (анкетування батьків гімнасток-початківців). Проведено аналіз фахової науково-методичної літератури, дослідження практичного досвіду організації процесу початкової підготовки з гімнастками дошкільного віку, анкетне опитування 51 тренера та 46 батьків гімнасток-початківців, використано методи математичної статистики та узагальнення даних. Розглянуто підходи щодо ранньої спеціалізації та організації процесу підготовки юних спортсменок. 80 % тренерів зазначають невідповідність чинної програми з художньої гімнастики для ДЮСШ, СДЮШОР і ШВСМ вимогам сучасного спорту. Визначено основні завдання, які мають бути виконані у процесі підготовки гімнасток на початковому етапі. Визначено основні мотиви до занять художньою гімнастикою: загальний фізичний розвиток дитини, зміцнення здоров'я, досягнення високих спортивних результатів, корекція фізичного стану, ознайомлення з видом спорту, соціальна адаптація дитини. Визначено оптимальний вік початку занять художньою гімнастикою, оптимальну тривалість занять, кількість тренувань на тиждень для гімнасток різного віку. Виявлено розбіжність у думках тренерів і батьків щодо віку, у якому можна говорити про перспективність дівчат у спорті вищих досягнень. Зроблено висновки, що проведене дослідження довело необхідність розробки й запровадження адаптованої програми початкової підготовки в художній гімнастиці. Анкетування батьків гімнасток-початківців надало змогу зрозуміти мотиви занять художньою гімнастикою. Під час розробки програми треба враховувати вік початку занять, мотиви, особливості фізичного розвитку.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.856. Структура організаційного планування комплексної підготовки спортсменів / О. Євтушенко // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 103-108. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Нагальною науковою та прикладною проблемою комплексної підготовки спортсменів є модернізація планування техніко-тактичного навантаження спортсменів, що враховує сучасні вимоги та наявний досвід його впровадження для проведення тренувань річного циклу. Базовим видом спорту обрано академічне веслування. Мета роботи — обґрунтувати структуру організаційного планування комплексної функціональної підготовки спортсменів на основі річного тренувального циклу. Проведено теоретичний аналіз та узагальнення, систематизація та вивчення літературних джерел, аналіз практичних результатів, використано методи комплексного та системного аналізу, анкетування. Інноваційні розробки та наведені підходи до сучасного планування техніко-тактичного навантаження спортсменів мають основне значення в системі підготовки спортсменів. Аргументовано, що організаційне планування визначається комплексним підходом і складним об'єднанням головних факторів впливу на результати підготовки. Організаційне планування базується на практичних результатах запровадження такого алгоритму у процесі підготовки спортсменів. Результати, що одержано в дослідженні, формують індикативний підхід до планування техніко-тактичного навантаження спортсменів, що включає базові індикатори, індикатор ефективності та корисності. Базові індикатори включають модернізацію системи планування техніко-тактичного навантаження спортсменів і підготовку конкурентоспроможних спортсменів на основі професійних компетенцій. Індикатор ефективності показує, які необхідно зробити зміни в системі підготовки до тренувальних занять з урахуванням сучасних спортивних вимог. Індикатор корисності надає можливість спрогнозувати особистісні складові спортсмена, його роботоздатності, що суттєво впливають на результати підготовки спортсмена. На теоретичному та методологічному рівні доведено, що організаційне планування комплексної підготовки спортсменів створює передумови для підвищення ефективності розвитку спорту. Аналіз результатів запровадження організаційного планування показав, що можливі гнучкі зміни техніко-технологічного навантаження відповідно до етапу підготовки. Комплексний підхід надає змогу реалізувати алгоритм планування підготовки спортсменів на основі базових індикаторів.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.857. Assessment of results of anthropometric studies of sportswomen in rhythmic gymnastics and taekwondo / Z. F. Mavlyanova, S. S. Baratova // Україна. Здоров'я нації. — 2020. — № 4. — С. 83-86. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Розглянуто основні антропометричні характеристики спортсменок міста Самарканд, що займаються художньою гімнастикою і таеквондо. Мета роботи — провести порівняльну оцінку антропометричних особливостей розвитку спортсменок, що займають-

ся художньою гімнастикою і таеквондо. У дослідженні взяли участь 100 спортсменок. У антропометричні дослідження входили вимірювання маси тіла спортсменок натще, вимірювання зросту стоячи і сидячи, вимір окружності грудної клітини в фазі вдиху, видиху, паузи, а також обчислення екскурсії грудної клітини. Результати, наведені в роботі, надають змогу говорити про деякі відмінності у фізичному розвитку спортсменок залежно від виду спорту. Висновки: проведене дослідження надало можливість встановити відмінності і, в той же час схожість, по окремим антропометричним ознаками між спортсменками досліджуваних груп, зумовлені особливостями рухової активності в спортивних спеціалізаціях.

Шифр НБУВ: Ж25956

Спорт

6.Ч.858. Вплив елементів аквафітнесу й інтервального гіпоксичного тренування на динаміку відновлення функції серцево-судинної системи плавчинь / Ю. Фурман, В. Головкина, С. Сальникова, О. Брезденюк // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 117-122. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Зростання результатів з усіх видів спорту зумовлене підвищенням ефективності навчально-тренувальних занять за рахунок запровадження в системній підготовці спортсменів новітніх технологій. Оздоровча дія фізичних вправ у воді пов'язана з високою енергетичною вартістю роботи, гравітаційним розвантаженням тіла, позитивним впливом на функцію серцево-судинної та дихальної систем, наявністю стійкого ефекту загартовування. Вдосконалення майстерності плавців має відбуватися шляхом комплексного застосування додаткових засобів з урахуванням вікових і функціональних можливостей спортсменів. Досліджено вплив занять із плавання з застосуванням елементів аквафітнесу й інтервального гіпоксичного тренування на динаміку відновлення частоти серцевих скорочень (ЧСС) після дозованих фізичних навантажень циклічного характеру дівчат-плавчинь віком 11 — 12 років. Мета дослідження — визначення динаміки відновлення ЧСС після дозованих фізичних навантажень шляхом застосування в навчально-тренувальному процесі (НТП) плавчинь віком 11 — 12 років елементів аквафітнесу та методики інтервального гіпоксичного дихання (ІГД). Методи дослідження — педагогічне спостереження; педагогічний експеримент; фізіологічні методи; методи математичної статистики. У дослідженні взяли участь 62 спортсменки жіночої статі віком 11 — 12 років, спортивний стаж яких становив 2 — 3 роки. Протягом 24 тиж. на різних етапах дослідження вивчали динаміку відновлення ЧСС після дозованих фізичних навантажень в осіб, які застосовували в НТП елементи аквафітнесу й методику ІГД. Установлено, що застосування елементів аквафітнесу та методики ІГД із спортсменками основної групи прискорює відновлення показників ЧСС після навантажень циклічного характеру. Доведено ефективність комплексного застосування в заняттях плавання елементів аквафітнесу й інтервального гіпоксичного тренування з плавчинями 11 — 12 років, що підтверджено прискоренням відновлення показників ЧСС після дозованих циклічних навантажень.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.Ч.859. Історія розвитку спортивної ходьби на Волині в роки незалежної України / В. Ялович, А. Ялович, А. Марчук // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. — 2021. — № 3. — С. 42-47. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

На Волині спортивна ходьба в роки незалежної України стає однією із провідних дисциплін легкої атлетики. У процесі розвитку спортивна ходьба відіграла значну роль у прославленні Волині та України на міжнародних змаганнях різного гатунку. Спортсмени, які займаються спортивною ходьбою, зробили значний внесок у розвиток легкої атлетики на Волині, Україні, Європи та світу. Розвиток спортивної ходьби оцінюється результатами підготовки спортсменів високого класу та їх успішними виступами на змаганнях. Неодноразово на європейських і світових змаганнях піднімався прапор України та грався Гімн нашої держави на честь перемоги наших спортсменів. Результати виступів спортсменів не завжди об'єктивно висвітлюються та з роками вони стають забутими. Мета дослідження — проаналізувати історичний розвиток спортивної ходьби на Волині в роки незалежності України. Проведено історико-педагогічний аналіз архівних документів, звіти спортивних організацій («Спартак», «Динамо», «Колос», «Україна», «Авангард») спортивного управління Волинської обласної державної адміністрації, опитування тренерів і керівників спортивних товариств, ДЮСШ, інформаційних ресурсів мережі Інтернет. Аналіз та узагальнення архівних даних, опитування тренерів надали можливість розкрити історичний розвиток спортивної ходьби на Волині. Спортивні організації в 1991 р., після розпаду СРСР, змогли зберегти цей вид легкої атлетики. Із роками поступово розширювалося коло організацій, які сприяли розвитку спортивної ходьби на Волині. Це надало можливість спортсменам Волині досягати значних результатів та успішно виступати на міжнародних змаганнях. За

роки незалежності України на Волині підготовлено 7 учасників Олімпійських ігор, 15 – МСУМК, 31 – МСУ, 100 – КМСУ. Спортсмени Волині за цей період на кубках і чемпіонатах Європи та світу здобули 11 золотих, 6 срібних і 4 бронзових нагород. Здійснений історико-педагогічний аналіз розвитку спортивної ходьби на Волині надав змогу виокремити певні досягнення спортсменів у незалежній Україні. Великий внесок у розвиток спортивної ходьби на Волині зробили: ВНУ ім. Лесі Українки, Любешівська дитячо-юнацька школа. ВНУ ім. Лесі Українки стала базою для забезпечення дорослих спортсменів, а ДЮСШ смт. Любешова – дітей шкільного віку у проведенні тренувальних занять. Крім того, названі заклади відіграють важливу роль у житті спортсменів, надають можливість підвищувати спортивну майстерність і прославляти Україну та Волинь на міжнародних змаганнях різного гатунку.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.4.860. Цивілізаційні та історичні аспекти сучасного карате / А. Лозовой, В. Сергиенко // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. – 2021. – № 4. – С. 10-19. – Бібліогр.: 25 назв. – рус.

У сучасному світі існує велика кількість різних бойових систем, стилів, шкіл й організацій, тією чи іншою мірою пов'язаних із карате, проте відсутні їх систематизація та класифікація, яка б стала основою для розробки уніфікованих програм неформальної освіти для сучасних форм карате. Мета дослідження – систематизація сучасних форм карате на базі більш глибокого та всебічного визначення початкової суті кожної з форм сучасного карате за використанням цивілізаційно-історичного підходу, що включає: вивчення впливу цивілізаційних, історичних і соціальних чинників як системоутворювальних для різних форм карате; порівняння історичних форм карате з погляду віднесення їх до різних навчальних секторів європейської академії EurEthICS ETSIA. Використано теорію локальних цивілізацій стосовно запропонованої раніше власної класифікації бойових систем. Розглянуто сучасне карате в трьох різних парадигмах: Будзюцу – сукупність військових умінь; Будо – японська система воєнізованого виховання; спорт – карате як спортивне єдиноборство, до яких можуть бути віднесені п'ять історичних форм карате: Будзюцу; традиційні рю; стильове (Будо) карате; генеральне карате спортивне карате. Визначено принципові відмінності між ними як підставу для створення окремих навчальних програм. Висновки: запропонована систематика може бути основою для універсальних програм навчання експертів для кожної форми карате, а також валідації результатів неформального професійного освіти у відповідних навчальних секторах EurEthICS ETSIA.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.4.861. Efficiency of CrossFit exercises on the level of physical fitness of Algerian high school students / Н. Nakim, М. Mokhtar, В. Abdelkader, Ch. Lalia // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. – 2021. – № 4. – С. 30-37. – Бібліогр.: 25 назв. – англ.

Мета дослідження – оцінити ефективність вправ CrossFit протягом восьми тижнів у групі старшокласників під час їх фізкультурних занять у школі та зменшити недоліки у фізичній формі, викликані заходами профілактики COVID-19. 94 учнів віком 16 – 17 років було випадковим чином розподілено на 46 учнів експериментальної групи (2-й рівень – 12 чоловіків, 11 жінок; 3-й рівень – 12 чоловіків, 11 жінок) та контрольну групу (КГ) – 48 учнів (2-й рівень – 13 чоловіків, 11 жінок; 3-й рівень – 13 чоловіків, 12 жінок). Експериментальна група (ЕГ) виконувала 8-тижневі вправи CrossFit. Під час дослідження учні КГ займалися лише за загальною фізкультурно-спортивною програмою для старшокласників загальноосвітньої школи. Проведено випробування фізичної підготовленості: підйом прямих ніг у висоту (кількість разів); біг по прямій з інтенсивністю 70 % від максимальної до сильної втоми (с); «Човниковий» біг 4 – 9 м (з); 60 м біг (с) і поперечний шпагат (см). Проведені дослідження показують позитивний вплив CrossFit. Відзначено значущі зміни, розвиток максимальної динамічної силової витривалості, швидкісних здібностей, гнучкості та рухливості в тазостегнових суглобах в обох групах. У віковому аспекті простежено переважно покращання результатів із віком як в основній, так і контрольній групі ($p > 0,05$). Висновок: дослідження досягло значного поліпшення фізичного стану учнів, також надає підставу говорити про ефективність навчання, побудованого на основі мотивованого вибору цільової програми середньої школи CrossFit.

Шифр НБУВ: Ж71868

Див. також: 6.4.726, 6.4.857

Туризм. Альпінізм

6.4.862. Культурологічні складові виникнення туристичних дестинацій в Центральній Україні в XIX столітті / П. М. Берест // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. – 2021. – Вип. 39. – С. 99-107. – Бібліогр.: 24 назв. – укр.

Досліджено культурологічні складові зародження та поступу туризму в Центральній Україні протягом XIX ст. Розглянуто історико-культурні передумови виникнення та становлення туристичних дестинацій на цих теренах у визначений період. Наголошено, що одним з основних шляхів створення успішних, унікальних, привабливих, конкурентоспроможних туристичних об'єктів є вивчення і збереження культурної спадщини. Висвітлено наявність у Центральній Україні різноманітних потенційних туристичних дестинацій: культурних, архітектурних, меморіальних, археологічних, природних, тощо. Підкреслено, що їх всебічне та ґрунтовне наукове дослідження призведе до покращання їх туристичної привабливості й, як наслідок, до економічного, соціального, культурного розвитку регіону та країни загалом. Здійснена робота, у подальшому, може стати в нагоді при розробці державних та місцевих програм розвитку туристичних дестинацій в Центральній Україні.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.4.863. Парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва Київщини як туристичні об'єкти / Г. Г. Вишневецька, Н. Булгакова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. – 2020. – Вип. 35. – С. 208-214. – Бібліогр.: 17 назв. – укр.

Досліджено пам'ятки садово-паркового мистецтва Київщини. До об'єктів природно-заповідного фонду Київської обл. занесено 14 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. Виявлено історію виникнення парків: парка-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Згурівський», Кагарлицького парку, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Копилівський», парка-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення «Жорнівський» тощо. Кожен старовинний парк має своє минуле, пов'язане з історичними подіями, видатними особистостями, що його відвідували, легендами та розповідями.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.4.864. Програма корекції фізичного стану школярів засобами спортивного туризму / О. Дем'янчук, О. Томащук, Л. Ващук, І. Єрко, М. Фесик, D. Bakota // Фіз. виховання, спорт і культура здоров'я у сучас. сусп-ві. – 2021. – № 4. – С. 24-30. – Бібліогр.: 11 назв. – укр.

Стан здоров'я школярів в Україні є відображенням складної соціально-економічної та політичної ситуації на фоні високого рівня захворюваності учнів, низького рівня їх рухової активності та мотивації до систематичних фізкультурно-оздоровчих занять. Увагу провідних фахівців сфери фізичної культури й спорту спрямовано на сучасні форми рухової активності, пошук інноваційних засобів фізичного виховання, трансформацію підходів до організації та проведення занять та ін. У великому арсеналі засобів оздоровчої рухової активності спортивно-оздоровчий туризм посідає особливе місце, передусім, як комплексний засіб різнобічного розвитку особистості, формування духовно-моральних цінностей, фізичного вдосконалення, соціалізації й професійного самовизначення. Мета дослідження – розробити й теоретично обґрунтувати програму корекції фізичного стану школярів засобами спортивного туризму. Застосовано такі методи, як аналіз та узагальнення даних науково-методичної літератури й інформаційних джерел мережі Інтернет; вивчення та систематизація програм туристичних гуртків Центру національно-патриотичного виховання туризму й краєзнавства; аналіз складових частин варіативного модуля «Туризм» у загальноосвітній школі. У туризмі, як і в інших видах спорту, до основних засобів підготовки відносять загально підготовчі вправи, а також спеціально підготовчі й змагальні. Програма корекції фізичного стану містить інформаційно-теоретичний і практичний модулі, складовими частинами яких є техніка туризму: робота з мотузками, в'язання вузлів, наведення та проходження технічних етапів, заняття на стаціонарних смугах перешкод, техніка безпеки; техніка орієнтування: рух по азимуту, рух по лінії, рух у заданому напрямку, визначення відстані; фізична підготовка: загальна та спеціальна, контроль та самоконтроль на кожному етапі її реалізації.

Шифр НБУВ: Ж71868

6.4.865. Простір культури як ресурс туристичної дестинації / І. Крупа, Г. Вишневецька // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. – 2021. – Вип. 39. – С. 94-98. – Бібліогр.: 13 назв. – укр.

Розглянуто розвиток і позиціонування потенційних туристичних регіонів за принципом дестинації, які сприяють здійсненню сегментації та управлінню туристичною сферою. Встановлено, що ключовим елементом розвитку туристичної привабливості є дестинація – територія, що приваблює туриста, куди він робить свою поїздку і де проводить якийсь час. Відповідно туристичну дестинацію доцільно розуміти як сукупність туристичних ресурсів, туристичної інфраструктури, туристичних атракцій, підібраних і ув'язаних таким чином, щоб відповідати потребам і очікуванням туристів. Розглянуто роль сегментування дестинації, що надасть змогу зрозуміти і задовільнити різноманітні потреби туристів, підвищити конкурентоспроможність і функціонування дестинації, формувати і розвивати позитивний імідж країни або міста. Доведено, що туристська дестинація є одним

із надважливих компонентів у туристичній системі. А задля цього туристична сфера має знаходити нові варіанти для успішного функціонування дестинацій.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Ю.1244

Друк

6.Ч.866. Види оборонної архітектури Поділля на поштових листівках Польського товариства краєзнавчого (1907 — 1913 рр.) / І. В. Паур // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 16-23. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Проаналізовано іконографію поштових листівок Польського товариства краєзнавчого, виданих до Першої світової війни. З'ясовано, що товариство популяризувало подільські краєвиди на поштівках із метою утвердження історико-культурної спадщини «східних кресів» як національного надбання польського народу. Визначено, що упродовж 1907 — 1913 рр. види оборонної архітектури Поділля було представлено в серії поштівків «Польські замки» (фортеці в Кам'янці-Подільському, Меджибожі, руїни замків у Жванці, Панівцях, Пиляві, Зінькові) та «Поділля» (Кам'янець-Подільська фортеця). З'ясовано, що в основі композиції лицьового боку поштівків цих серій були світлинки К. Кульвіча та М. Грейма, а їх художнє оформлення здійснював М. Вішніцький. Проаналізовано тексти історичних довідок на адресному боці поштівків.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ч.867. Газети Галичини (1991 — 2021) у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаніка: бібліогр. покажч. / уклад.: Ю. О. Романишин, Н. І. Попадюк; ред.: В. В. Ферштей; Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаніка. — Львів: Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаніка, 2021. — 61, [1] с. — укр.

Всебічно розкрито фонди періодики Львівської національної наукової бібліотеки (ЛННБ) України ім. В. Стефаніка. Відображено інформацію про назви газетних видань, які зберігаються у Відділі періодичних видань (ВПП) ім. Мар'яна та Івannya Коців, їх місце видання, наявні у фонді роки та топографічний шифр. Зазначено, що у фондах ЛННБ України ім. В. Стефаніка зберігаються унікальні, рідкісні та цінні видання, серед яких одне з чільних місць посідають зібрання газет. Одним з актуальних завдань, які стоять перед книгозбірнею, є максимальне розкриття фондів для забезпечення наукових, інформаційних і культурних потреб читачів. Бібліографічний покажчик «Газети Галичини (1991 — 2021) у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка» подає інформацію про масив газет, що було опубліковано на теренах Галичини у вказані роки. Символічно, що покажчик охоплює газети за 30 років існування України і виходить друком у ювілейний рік. Видання є продовженням серії бібліографічних покажчиків і наукових каталогів, виданих у попередні роки. Зокрема, бібліографічний покажчик «Газети Галичини (1944 — 1990) у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка» (2019) містить відомості про 292 пресодруки, які виходили в Галичині в окреслений період. До бібліографічного покажчика «Газети Галичини (1991 — 2021) у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаніка» введено дані про 326 видань.

Шифр НБУВ: ВА856854

6.Ч.868. Діяльність родини Шліхтинів (1755 — 1785) у контексті приватного книговидання Львова XVIII століття: монографія-каталог / І. Б. Качур; ред.: Г. І. Ковальчук; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаніка. — Львів: ЛННБ України ім. В. Стефаніка, 2021. — 450 с.: іл. — укр.

Розглянуто історію та видавничу діяльність однієї з найменш досліджених приватних друкарень Львова другої половини XVIII ст. — родини Шліхтинів. Висвітлено історію видавничого підприємства Шліхтинів, основні етапи його діяльності під керівництвом членів сім'ї — засновника Яна Шліхтина (1755 — 1764) та його спадкоємців — Лукаша (1764 — 1776) й Казимира (1776 — 1785). Подано історико-книгознавчу характеристику видань друкарні, відомості про книгарську та інтродукторську роботу закладу. Представлено провеніційний аспект розповсюдження та побутування примірників. Вміщено повний бібліографічний опис видань Шліхтинів та їх збережених примірників в українських і закордонних книгозбірнях.

Шифр НБУВ: ВС69164

6.Ч.869. Енциклопедичне гасло про видавництво: досвід і методика укладання / Н. Н. Зубко; ред.: Л. Головата; НАН України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаніка. — Львів: ЛННБ України ім. В. Стефаніка, 2021. — 379 с.: рис. — Бібліогр.: с. 337-366. — укр.

Розглянуто типологічні риси енциклопедії як різновиду довідкового видання, розкрито її структуру, описано види. Охарактеризовано видавництво як суб'єкт книжкової справи, розкрито алгоритми його дослідження, висвітлено основні підходи до структури матеріалу в статтях про видавництво в українських енциклопедіях XX — XXI ст. Узагальнено досвід авторів і редакторів щодо формулювання гаслового слова і дефініції, побудови основної частини статті щодо загальної характеристики видавництва й аналізу структури репертуару. Подано пропозиції щодо скорочень слів і словосполучень в енциклопедичній статті, оформлення пристатейного бібліографічного списку. Окреслено видавництво як об'єкт наукових досліджень.

Шифр НБУВ: ВА856853

6.Ч.870. Наукові мемуари професора Олександри Сербенської: їх диференціація та значення / О. Кузнецова // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 56-68. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Досліджено мемуари про вчених львівських університетів професора факультету журналістики Львівського національного університету ім. Івана Франка О. Сербенської, академіка Академії вищої школи України, виявлено їх належність до публіцистики як роду писемної творчості. На основі диференційного підходу встановлено, що мемуарні праці професора О. Сербенської, опубліковані в друкованих ЗМІ з 1990 р. і до наших днів, належать не письменницькій, а журналістській публіцистці, як основані на реальних фактах, подіях, без домислу, вимислу, з фактографічною, документальною, журналістською публіцистично-образною аргументацією думок автора. Здійснено типологію мемуарних праць професора О. Сербенської за оприлюдненням у друкованих виданнях: традиційних і нових масмедіа, зокрема тих, що було надруковано в наукових всеукраїнських і львівських журнальних виданнях, вісниках львівських університетів, збірниках наукових праць львівських університетів, Національній бібліотеці АН України ім. В. Вернадського, Львівської національної бібліотеки АН України ім. В. Стефаніка, колективних мемуарних збірниках, книзі спогадів. Водночас досліджено оприлюднені в Інтернеті на сайтах архіву Львівського національного університету ім. Івана Франка, львівських каналів телебачення «Твоє місто», «Варіанти. Львів», на YouTube, Telegram-каналах, сайтах Вісників ЛНУ ім. Івана Франка серій філологічна, журналістика та сайтах вісника НУ «Львівська політехніка» серії «Проблеми української термінології». Здійснено типологізацію мемуарних праць професора О. Сербенської за внеском вчених у розділі українського мовознавства. Доведено, що оприлюднені мемуарні праці професора О. Сербенської є внеском в історію українського мовознавства, зокрема мемуарну наукову лінгвоперсоналію. Мемуари професора О. Сербенської є не тільки об'єктами історії української мови, а й джерелознавства історії України, історії української науки, історії львівських університетів ім. Івана Франка, «Львівської політехніки», історії української журналістики, історії української публіцистики. Встановлено: мемуарні праці професора О. Сербенської належать до жанрів журналістської публіцистики, визначено їх різновиди.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.871. Степан Дропан: загадка постать в історії українського книгодрукування: [наук.-метод. посіб.] / Д. С. Ліщук, О. І. Шилік; Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці: Яворський С. Н., 2021. — 19 с.: іл. — Бібліогр.: с. 18. — укр.

На основі загальноісторичних тенденцій розвитку книгодрукування в Європі зазначено, що українське друкарство почалося у Львові з середини XV ст., мало витоки з тогочасних німецьких князівств, а не з Московського царства XVI ст. Зауважено, що сьогодні є підстави вважати першим (відомим сучасним науковцям) власником друкарні, причетним до книговидання на українських землях Степана Дропана. Зазначено, що Іван Федоров не був східно-слов'янським першодрукарем — це право на сьогодні належить білорусові Франциску Скорині. На початку XVI ст. він запланував перекласти і надрукувати окремими книгами новий текст Біблії руською мовою. Упродовж 1517 — 1519 рр. у власній друкарні в Празі віддрукував 23 біблійні книжки. Першою, де було використано кириличний шрифт, був Псалтир. Зауважено, що концепція існування у Львові дофедорівських друкарень, зокрема С. Дропана, не применшує ролі Івана Федорова. Від нього починається безперервна традиція українського книгодрукування.

Шифр НБУВ: Р139287

6.Ч.872. Тижневик «Дзеркало тижня. Україна» як соціальний і культурний феномен: тематичний діапазон та змістове наповнення історико-культурного контенту / А. С. Мадей // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 8-13. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мета роботи — комплексне дослідження тематичного діапазону та змістового наповнення історико-культурного контенту української преси. Використання методів класифікації, типологічного аналізу, історичного та аналізу документів, порівняння, узагальнення, аналізу й синтезу, індукції, дедукції, а також контент-аналізу надало змогу всебічно вивчити предмет дослідження

й досягти поставленої мети. Досліджено тематичну палітру та систематизовано змістове наповнення історико-культурного контенту тижневика «Дзеркало тижня. Україна» (2004 – 2020 рр.) у контексті державотворчих процесів, суспільно-демократичного будівництва. Виокремлено принципи, на основі яких в українській пресі подано події та факти історико-культурної тематики. Проаналізовано специфіку подання історико-культурного контенту крізь призму життя й діяльності особистостей. Вивчено роль персоналізації контенту в контексті висвітлення історичної та культурної проблематики. На основі вивчення тематичного діапазону та змістового наповнення українського медіапростору окреслено динаміку висвітлення історичної й культурної проблематики в різні періоди історії незалежної України. Одержані результати можуть бути використані для подальших досліджень нових підходів, принципів висвітлення в ЗМІ історичної та культурної проблематики. Це, зокрема, надасть можливість виявляти проблемні точки демократичних процесів та вектори суспільної напруги, на основі чого реально виробити варіанти стратегії державного розвитку, прогнозувати перебіг внутрішньо- та зовнішньополітичних тенденцій і коригувати механізми формування громадянського суспільства.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

Див. також: 6.С.50, 6.С.57, 6.С.71, 6.Т.95, 6.У.370, 6.Ш.953, 6.Щ.1155

Засоби масової інформації

6.Ч.873. Гомогенізація контенту в медіарепрезентаціях білоруських подій: досвід європейських ЗМІ / М. В. Бутиріна, Ю. С. Гаркавенко // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 42-48. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Мета дослідження — висвітлення явища гомогенізації контенту в європейських ЗМК на прикладі медіарецепції білоруських подій. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та спеціально-науковий метод контент-моніторингу. На суцільній вибірці публікацій періоду 10 серпня — 10 листопада 2020 р., відібраних за ключовими словами «Білорусь», «Білоруські протести», «Лукашенко», було виявлено тенденцію концептуальної зв'язаності післявиборних подій у Білорусі та подій Революції гідності в Україні. Генеральну сукупність становлять онлайн-версії видань «Die Welt», «Die Zeit», «Frankfurter Allgemeine Zeitung» (FAZ), «The Guardian», «The Independent», «The Daily Telegraph», «Le Monde» за зазначений період. Виявлено, що події, які розгорнулися в Білорусі після фальсифікованих виборів, сприймаються крізь призму концептів «Майдан» та «Революція гідності». Досвід України майданного періоду транслюється в дискурсивне поле медіарепрезентації протестної Білорусі. Визначено, що вертикальна європеїзація зумовлює гомогенізацію контенту, спричинену медіаполітикою Європейського Союзу, а горизонтальна європеїзація є наслідком традицій інформування, що склалася в європейському медіаполі, а також продуктом західноєвропейської публічної сфери. Вказано на медіапрояви диференціації політичної Європи на Захід та Схід, що зумовлює дієвою бінарною опозицією Ми/Вони. Уперше розкрито особливості медіарецепції білоруських подій європейськими медіа в контексті гомогенізації контенту. Результати та висновки дослідження доповнюють теоретичний дискурс наукової галузі «Соціальні комунікації», можуть бути використані у профільних для спеціальності «Журналістика» навчальних курсах.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.874. Застосування лінгвoseміотичного аналізу в дослідженні медіадискурсу / Н. В. Варех // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 3-7. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Мета дослідження — актуалізація методологічних можливостей лінгвoseміотики для аналізу медіадискурсу. У ході дослідження використано загальнонаукові методи: узагальнення, абстрагування, типологізації, — які надали змогу систематизувати напрями лінгво-семіотичного аналізу в царині соціальних комунікацій та окреслити ключові підходи до його застосування. За допомогою спеціально-наукового методу дослідження — лінгвoseміотичного аналізу — розкрито багатшарову структуру концепту «Brexit», продемонстровано його прагматичну динаміку в медіадискурсі, простежено зміну смислових нашарувань у субконцептах. Визначено, що концепт «Brexit» є подієво орієнтованим і характеризується значною мовленнєвою компресією. Він є дискурсивним чинником у медіапросторі Великобританії та залежно від етапу життєвого циклу набуває різних конотацій, спричиняє різні субконцепти, які маніфестують варіативні аудиторні очікування. Визначено, що «Brexit» диференціює британське громадськість на дві категорії: «Leavers» та «Remainers», — для кожної з яких характерна своя відповідна риторика. Вказано на те, що вона відрізняється модальністю. Виявлено семіотичне явище подвоєння сигніфікату, яке спостерігається в

концептах «UK Brexit» та «Brexit Britain», що підсилюють впливовість стрижневого концепту «Brexit». Уперше використано методологічні можливості лінгвoseміотичного аналізу для вивчення подієво орієнтованих концептів, типових для сучасного медіадискурсу. Лінгвoseміотичний аналіз може бути застосований у медіакритичних студіях для продуктивного опрацювання впливового потенціалу новітніх медіаконцептів.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.875. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та особливості функціонування ЗМІ в демократичному суспільстві»: 28 жовтня 2021 р. / ред.: З. В. Галаджун, О. В. Гарматій, Х. Р. Білограць, Н. Ф. Семен, Ю. Р. Казімова; упоряд.: О. В. Гарматій; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Львівська політехніка, 2021. — 111 с. — укр.

Розглянуто маніпуляційні технології на телеканалі «+1+». Висвітлено особливості вдосконалення вітчизняного суспільного телебачення (на прикладі телеканалу «UA:Перший»). Досліджено роль медіа у формуванні внутрішньої культури та стратегії внутрішніх комунікацій у ритейл-підприємстві. Охарактеризовано роль факту в журналістському розслідуванні. Проаналізовано особливості комунікації між роботодавцями та студентами засобами медіа. Розглянуто соціальну мережу Facebook як метод популяризації контенту онлайн-ЗМІ (на прикладі сторінки «Української правди»). Висвітлено вплив ЗМІ на соціальну напруженість суспільства. Охарактеризовано медійний інструментарій для просування автомобільного бренду. Досліджено гендерний вимір сучасних партійних ЗМІ.

Шифр НБУВ: СО38035

6.Ч.876. Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Інновації та особливості функціонування ЗМІ України»: 25 березня 2021 р. / ред.: З. В. Галаджун, Б. В. Іваницька, Н. Ф. Семен, Х. Р. Білограць, М. О. Кіца; упоряд.: Ю. Р. Казімова; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Львівська політехніка, 2021. — 115 с. — укр.

Висвітлено теоретичні аспекти маніпуляцій під час інтерв'ю. Охарактеризовано інформаційні жанри в друкованих виданнях. Проаналізовано сучасні проблеми вітчизняної екологічної журналістики. Досліджено жанрово-тематичні особливості університетської періодики минулого (на прикладі газет «Ужгородський університет» та «Бюлетень прес-служби Ужгородського національного університету»). Досліджено види та роль реклами у просуванні Інтернет-магазину. Висвітлено специфіку сайту української служби ВВС. Проаналізовано різноманітні інструментів впливу на свідомість, психіку підлітків і молоді у блогах мережі «Інстаграм». Розглянуто сучасні підходи до комунікації з аудиторією. Досліджено методи маніпулятивного впливу в матеріалах ресурсу «112.UA» за 2020 р.

Шифр НБУВ: СО38034

6.Ч.877. Квантова журналістика: монографія / О. Холод; Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника. — Київ: Інтерсервіс, 2022. — 320 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено нові у соціальних комунікаціях (зокрема в журналісткознавстві) і психолінгвістиці концепції бачення й аналізу процесів із позиції досягнень квантової теорії. У теоретично-практичній частині розглянуто принципи методологічної інституалізації квантової журналістики, запропоновано пролегомени вимірювання у квантовій журналістиці й ідентифікує критерії формування уявлення про одиницю аналізу й одиницю вимірювання. Проаналізовано квантово-холістичний характер породження та сприйняття мовлення та описано метод квантового хроносу в дослідженнях віддаленої комунікації. Розглянуто психолінгвістичні методології досліджень із позиції квантового підходу. Праксеологічну частину дослідження присвячено співвіднесенню положень квантової журналістики й словесності, що розглядаються у звіті про аналіз передовиць радянських газет 1941 р. як семіотико-кольоровий спектр. Увагу приділено процесам маркування тривожності молоді віком 17 — 18 (19) років у письмових текстах про вакцинацію від COVID-19 та до психологічних і фізичних трансформацій Лиса Микити в казці Івана Франка з точки зору процесів експлікації тенденцій функціональності принципів квантової механіки в макросвіті.

Шифр НБУВ: ВА856424

6.Ч.878. Лонгрид: специфіка подачі матеріалів в українських ЗМК / Т. Ю. Василюк // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 49-55. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета дослідження — простежити особливості побудови лонгриду в українських медіа на конкретних прикладах. За допомогою контент-аналізу відібрано матеріали, опрацьовано зміст лонгридів, первинних і вторинних документальних елементів, які лягли в їх основу, встановлено, що найчастіше журналісти будують лонгриди як інтерв'ю та репортажі. За допомогою експертного опитування окреслено особливості та перспективи лонгриду. Проаналізовано особливості способу подачі мультимедійних історій у форматі лонгрида в українських ЗМІ. Зосереджено увагу на журналістському інструментарії для створення лонгридів, первинних і вторинних структурних елементах, якими наповнюють матеріали, теми, на які найчастіше пишуть у формі

лонгрида. Встановлено, що українським лонгридам притаманні видовищність і яскравість змісту, спостерігається тенденція використання тексту, фото, рідко відео й інфографіки. Проаналізовано низку лонгридів з усеукраїнських ЗМК і зроблено висновки, що вони мають різні структурні елементи, такі як: слайд-шоу, аудіоподкасти, відео, фонові зображення до кожного розділу, активні стрілки для зручного перегляду, діючі посилання на додатковий матеріал. Звукові елементи створюють ефект присутності реципієнта (як у репортажі). Кожен може перепостити цей матеріал у власній профіль у соціальних мережах Фейсбук та Твіттер. Проаналізовано особливості лонгридів на сайтах «1+1», «Focus.ua», «The Ukrainians»; інструменти, які використовують журналісти для їх створення; прогнози теоретиків і практиків журналістів щодо розвитку лонгрида.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.879. Медіатизація в розрізі професійного становлення майбутніх фахівців медіасфери: аналітико-прогностичний аспект / А. Л. Лісневська, Я. С. Фруктова // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 111-119. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Мета роботи — здійснити спробу окреслити багатовекторність сучасних наукових підходів до передумов і наслідків медіатизації молодого покоління, визначити особливості цього процесу під час професійного становлення майбутніх фахівців медіасфери. Для реалізації мети дослідження було застосовано такі методи: описовий, аналіз і синтез, узагальнення — для виокремлення низки термінів і окреслення багатовекторного терміна «медіатизація». Індуктивний і системний методи надали змогу визначити медіатизацію як об'єктивну умову професійного становлення майбутніх фахівців медіа-сфери, ризики нівелювання гуманістичних ідеалів та цінностей у змісті відеоконтенту, негативного впливу процесів масифікації. Застосовано міждисциплінарний підхід під час дослідження проблеми правового регулювання аудіовізуального контенту й складного механізму медіапльви на межі комунікативістики, медіакультури, медіапсихології, а також статистичні методи для опрацювання результатів анкетування. Науковці розглядають медіатизацію як одну з провідних тенденцій розвитку суспільства, але на часі осмислення зазначеного процесу в межах змін, що відбуваються на рівні глобалізованого світу та професійних спільнот. Опитування майбутніх фахівців медіасфери показали, що на перегляд відео молоді витрачає декілька годин щоденно, при цьому більшість опитуваних для перегляду відео використовують соціальні мережі та вважають зручною для себе мультимедійну форму подачі відео-контенту. Перегляду журналістського продукту суспільно-політичної та гостро-соціальної тематики респонденти приділяють увагу всього десять частину часу загального споживання відео-контенту. Таким чином, виникає потреба у педагогічно керованій медіатизації майбутніх фахівців медіасфери у процесі професійної підготовки. Наукова новизна дослідження полягає в тому, що вперше здійснено спробу окреслити особливості медіатизації саме у контексті професійного становлення майбутніх фахівців медіа сфери.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.880. Месенджери як перспективна платформа для розповсюдження контенту ЗМІ / І. Мудра, О. Кухарська // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 49-55. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

В Інтернеті масмедіа ведуть жорстоку боротьбу за кожного читача, глядача чи слухача. З кожним роком все складніше стає втримати та зацікавити свою аудиторію. Тому ЗМІ шукають нові канали розповсюдження своєї продукції. Офіційні сайти та сторінки в соціальних мережах із кожним роком втрачають популярність серед аудиторії, тому редактори змушені шукати нові та перспективні шляхи комунікації зі своєю аудиторією. Одним із таких є так звані месенджери, які не лише швидко поширюють матеріали журналістів до конкретного читача, а й сам читач дробовильно надає згоду на одержання такої інформації. Месенджери за своєю суттю нагадують підписку на конкретний засіб масмедіа, але аудиторія інформацію одержує безкоштовно і тоді, коли має час її прочитати. Найпопулярнішими у світі є такі месенджери: Telegram, Facebook Messenger, Wechat та WhatsApp. А в Україні найпопулярнішою соціальною платформою для спілкування є Viber (97 % українців мають його встановленим на своїх мобільних пристроях), а також Telegram, Facebook Messenger та WhatsApp. Але українські ЗМІ найчастіше використовують для поширення свого контенту Viber і Telegram. Цікаво те, що у різних дослідженнях можна знайти різні терміни, які описують ці соціальні платформи, а саме: додатки, соціальні мережі, майданчики для спілкування, соціальні платформи та месенджери. Перші месенджери з'явилися у 90-х рр. минулого століття, але пік їх розвитку припадає на наш час. Вони швидко завойовують популярність серед аудиторії, але не всі ЗМІ їх правильно використовують для поширення свого контенту.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.881. Наукова журналістика: навч. посіб. / С. Абрамович, О. Волковинський; Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2021. — 155 с.: іл. — укр.

Розглянуто специфіку наукової журналістики. Детально висвітлено питання, пов'язані з наукою як об'єктом публічної презентації, формами та методами наукового дослідження, системою організації науки та її фінансування. Описано напрямки розвитку інтенсивної співпраці між журналістами та вченими. Особливу увагу приділено науковій журналістиці в аспекті соціально-культурної функції. Розкрито особливості підготовки науково-популярного тексту.

Шифр НБУВ: ВА857073

6.Ч.882. Новинарна фотографія у сучасній журналістиці: види та особливості / М. Максимович // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 7-14. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Указано на те, що в сучасних засобах масової інформації фотографії дедалі частіше виконують роль не лише візуального супроводу інформаційного, аналітичного чи публіцистичного тексту, а й на рівні з заголовками стають орієнтиром для привертання уваги аудиторії. Такий підхід збільшує вимоги до якості ілюстративного матеріалу в сучасній періодиці, адже від цього напряму залежить популярність опублікованого на шпальтах газети чи журналу тексту. Окремі світліни можуть бути самодостатнім візуальним фактажем, який не потребує вербального роз'яснення. Акцентовано увагу на ролі, призначенні та особливостях новинарної фотографії як жанру сучасної фотожурналістики. Здійснено огляд джерельної бази з проблематики дослідження. Розглянуто основні визначення та характерні особливості новинарної фотографії як одного з головних інформаційних жанрів сучасної зображальної журналістики. Наголошено, що сучасні фотожурналісти мають не лише орієнтуватися в жанрах фотожурналістики, а й уміти використовувати їх у повсякденній практиці. Наведено погляди теоретиків фотожурналістики на сучасний стан новинарної фотографії та надано рекомендації фотожурналістів-практиків і працівників інформаційних агентств щодо основних вимог до створення світлин у цьому жанрі. Розглянуто процес створення новинарних фотографій та їх використання у сучасних періодичних виданнях. Наголошено на критеріях якості таких світлин та їх місці у візуальному супроводі інформаційного тексту. Надано рекомендації щодо підготовки фотожурналістів, які мають намір працювати в жанрі новинарної фотографії.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.883. Популяризація наукового контенту в Україні: на прикладі «Моя наука», «Куншт», «Громадське» (наука) / М. Іванчицька // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 24-32. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Розглянуто специфіку висвітлення науково-популярних матеріалів на прикладі таких медіа, як «Куншт», «Моя наука» та «Громадське» (наука). Проаналізовано контент і теми матеріалів, періодичність виходу, жанри, специфіку публікацій, присутність зазначених ЗМІ у соціальних мережах і різноманітність контенту. Проаналізовано список тем, котрі найчастіше висвітлюють обрані медіа, кількість та якість контенту, що публікується за календарний місяць. Також якість висвітлення теми коронавірусу SARS-CoV-2 і пандемії 2020 р., розробку вакцин на всіх етапах проти коронавірусу SARS-CoV-2, її види та доведену ефективність. Наведено напрямки руху науково-популярних медіа за визначенням In Science та популяризаторів науки. Наведено перелік українських популяризаторів науки. Наголошено на важливості популяризації науки та щоденному розвитку науки, щоб між знаннями вчених і знаннями пересічних громадян не було «прірви», та створенні нових науково-популярних медіа в Україні, а також на вивченні мови сучасної науки, тобто англійської, адже саме цією мовою виходять у світ публікації, що стосуються науки, техніки та всіх передових наукових досліджень. Завдяки публікаціям англійською мовою, популяризатори мають можливість дізнаватись про останні відкриття та винаходи. І так, швидко доносити до загалу останні наукові знання. Наголошено на тому, що існує невелика кількість науково-популярних медіа в Україні та на важливості заповнити цю нішу, оскільки аудиторія бачить у ній потребу. Зокрема, у необхідності просування науково-популярного контенту через соціальні мережі, такі як YouTube, Instagram, Facebook, Twitter, Telegram. Окреслено ключові напрямки розвитку української наукової популяризації та її функції. Наведено визначення термінів «популяризація науки», «науково-популярне медіа» та функції популяризації науки.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.884. Правові норми журналістики України: навч. посіб. / З. В. Галаджун, М. В. Колеснікова; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Київ: Піча Ю. В., 2021. — 247 с. — укр.

Викладено історію зародження та розвитку феномену свободи слова, його межі й обмеження. Увагу приділено явищу соціальної відповідальності, його концепціям, моделям існування та видам. Розглянуто питання режиму доступу до інформації, захисту журналістських джерел, регулювання інформаційних відносин у сфері масової інформації. Висвітлено особливості трудових відносин у редакційних колективах. Подано інформацію щодо правового регулювання обігу інформації в Інтернет-мережі,

інформаційних відносин у сфері інтелектуальної власності. Розглянуто види та підстави юридичної відповідальності журналіста, випадки звільнення від відповідальності за поширення інформації з ознаками дифамації.

Шифр НБУВ: BA855342

6.Ч.885. Проблематика ЗМІ (економічна): конспект лекцій [для студентів першого (бакалавр.) рівня спец. 061 «Журналістика»] / С. Л. Брошкова; Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — Одеса: Фенікс, 2021. — 71, [2] с.: табл. — Бібліогр. в кінці ст., с. 71-72]. — укр.

Розкрито особливості висвітлення у ЗМІ тематики економічного напрямку. Описано основні економічні закони ЗМІ, сформульовано ключові відмінності умов виробництва, особливостей споживання, характеристик продукту, виробленого медіа, від традиційних продуктів традиційних видів економіки. Розглянуто найактуальніші теми з економічної тематики, що найчастіше висвітлюються ЗМІ та мають попит у суспільства. Розкрито жанрове розмаїття висвітлення економічної проблематики. Висвітлено специфіку підготовки тексту на економічну тематику, а також особливості використання в журналістських матеріалах статистичних даних, економічних показників тощо.

Шифр НБУВ: BA855369

6.Ч.886. Соціальні мережі і політичний PR в українських та закордонних виборчих кампаніях / О. Гоцур // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 53-57. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Здійснено аналіз шляхів впливу соціальних мереж на формування та проведення політичних PR-кампаній. Приклади з політичної сфери (виборчі кампанії, ініціативи), зокрема українських та інших закордонних президентських і парламентських виборів, розкрили можливості, котрі створюють Facebook, Telegram, Twitter, Youtube у просуванні кандидата, ідей і думок. Авторські блоги, створені в соціальних мережах, можуть бути додатковим інструментом у PR-кампанії. Соціальні мережі втручаються у сферу людського життя, стають засобом спілкування, просування та брендування. Про ефективність соціальних мереж свідчать такі історично значущі події, як Brexit, Арабська весна та Революція Гідності. Особливу увагу приділено українським президентським виборам 2019 р. і місцевим — 2020 р. На підставі аналізу окремих PR-кампаній висвітлено причини успішних і невдалих кампаній із точки зору мережевих комунікацій, котрі надають необхідні мультимедійні та інтерактивні інструменти для PR. Насправді ці концепції суттєво впливають на ефективність реалізації PR-кампанії, її остаточну ефективність, яка визначається досягненням цілей. Вибір блогу як головного інструмента маркетингової кампанії має як позитивні, так і негативні сторони. Тільки людина з великим творчим потенціалом може займатися створенням блогу. До того ж це займає багато часу. Насправді ці 2 моменти програють у порівнянні з іншими інструментами. Подальші дослідження є цікавими у двох аспектах. По-перше, порівняння динаміки ефективності інструментів PR-кампанії в Україні в 2020 р. і в минулому, зокрема, на зорі незалежності держави. По-друге, дослідження, як концепція PR-кампаній у соціальних мережах і блогів постійно змінюється.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.887. Суспільні наративи в сучасній українській політичній карикатурі / Г. М. Волинець, С. Ю. Альбіновська // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 56-64. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Мета дослідження — виявлення та характеристика суспільних наративів у сучасній українській політичній карикатурі (сайти «НВ» та «Тиждень. ua» за 2015 — 2020 рр.). Використано метод аналізу документальних джерел (сайти «НВ» та «Тиждень. ua» за 2015 — 2020 рр.), застосовано моніторинг, порівняльний метод. Візуально-зображальний комплекс друкованих ЗМІ неодноразово був предметом наукових досліджень, однак карикатура, як зображальний жанр сучасної журналістики, зокрема її особливості образотворення, міфологізації суспільної думки, механізми інкорпорації смислів ще не мають глибокого ґрунтового осмислення. Розробка цих питань надасть змогу визначити основні наративи сучасної політичної карикатури, з'ясувати візуально-тематичні трансформації в карикатурах на політичну проблематику. Аналіз суспільно-політичних медіаресурсів «НВ» та «Тиждень. ua» надав змогу виявити такі закономірності: активне використання шаржів на відомих політиків, використання алюзії — запозичення її переосмислення образів-символів (біблійних, міфологічних, фольклорних, кінематографічних тощо). Сучасна візуалізація політичної сатири демонструє поєднання класичних художньо-образотворчих засобів із новітніми ідеями та підходами до реалізації змісту. Основним прийомом політичної сатири залишається використання шаржу — виразного портрету відомого політика. Карикатури застосовують такі художні засоби, як метафора, персоніфікація, стереотипізація, алюзія, гротеск тощо. Важливим смисловим елементом у карикатурі є символи та образи-символи, які допомагають лаконічно й зрозуміло подати окремі інформаційні блоки. У роботі на матеріалі сайтів «НВ» і «Тиждень. ua» охарактеризовано суспільні наративи в сучасній українській політичній

карикатурі. Здійснено аналіз і опис політичної карикатури, визначено особливості образотворення, їх функції тощо.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.888. Сучасний заголовок новин в українських Інтернет-ЗМІ: між клікбейтом та інформативністю / Х. Дашишин // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 76-82. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

У сучасних Інтернет-ЗМІ до називної, інформаційної, апеляційної, рекламної функцій заголовка долучається функція пошуку; часто заголовок виявляється єдиним прочитаним елементом публікації. Заголовки новин створюють своєрідну медійну картину світу. Частина заголовків в Інтернет-медіа належить до суто інформаційних, котрі максимально відтворюють зміст новини. «Частково інформаційні» заголовки надають неповні відомості, а тому можуть спотворено відображати дійсність. Заохочувальні, інтригуювальні заголовки спонукають прочитати текст. Досить рідко трапляється інтелектуальний різновид рекламно-інтригуювального заголовка, побудований на асоціаціях з образами літератури, науки, мистецтва, на використанні фразеологізмів, антонімів, паронімів тощо. Такий заголовок вимагає певного рівня знань і від реципієнта. Прагнення до сенсаційності, бажання зацікавити реципієнта зумовлюють інші тенденції, котрі часто виходять поза межі журналістських стандартів. Заголовок може не відображати змісту журналістського твору, а також перекручувати факти. Поширеними в деяких Інтернет-ЗМІ є клікбейти — заголовки, котрі змушують користувача натиснути на них. У них застосовано маніпуляції з кількістю; використано слова з можливістю подвійного тлумачення; надано негативну інформацію про меншість, тоді як позитивну інформацію про більшість наведено в самому тексті; сформульовано запитання, на яке публікація надає заперечну відповідь. До спотворення інформації в заголовках призводить низька мовна та професійна компетентність авторів. Сьогодні є все більше підстав вважати заголовки самостійним твором, оскільки нерідко реципієнт читає лише його. Однак у сучасних заголовках щораз менше власне літературної та мовної творчості, майстерного використання лексики та фразеології. На перший план виходить інформативність заголовка, але інформація часто є недостовірною, свідомо чи несвідомо викривленою, що може зумовити порушення етичних норм і деформації у відтворенні дійсності.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.889. Теоретичне обґрунтування проблеми орбітальних масмедіа / Ю. Фінклер // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 15-19. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Сучасні засоби масової комунікації (наприклад, радіо, газети, телебачення чи Інтернет-журналістика), та й увесь спектр засобів масової комунікації (наприклад, театр, музика, виставки, кіно, драма, опера, візуальне мистецтво тощо) просувають наратив — інтерпретаційні як журналістські, так і аудиторією контексти реалій, про які йдеться в журналістській подачі. Але з запровадженням цілісних систем ідеологічно об'єднаних масмедіа наратив вже не піддається характеристичній тимчасовості чи розлогості інтерпретацій. Контексти та наративи масмедійного контенту вже більше не маскують під припущення чи гіпотези конкретну ідеологічну, партійну, світоглядну позицію, яка є далекою від розмірковувань про пізнавальне життя, журналістики, роботи журналіста. Колись дуалістичне використання контексту інтерпретаційного середовища перетворилося на позаконструктивістську модель тиску на аудиторію не за допомогою сюжетів, а фундаментальних світоглядних та ідеологічних, а частіше — прямих партійних пропозицій. Запропоновано розглянути контекст як підґрунтя для взаємодії та різних засобів масової інформації, які не лише об'єднані спільними ідеологічними наративами, але й мають певний центр, навколо якого здійснюється весь контент. Найявний ефект орбітальних масмедіа — в межах їх контентних пропозицій відбувається взаємодія авторів та аудиторії з метою розподілу такого контенту, який в межах інформування про щось чи про когось не стільки покращує взаємодію медіа та аудиторії, скільки слугує елементом жорсткого контентного тиску на аудиторію в межах тих журналістських подач, які транслюються цими групами медіа.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.890. Фанфікшен як альтернативні медіа: сучасні комунікативні практики / О. Гудошник, В. Яровкіна // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 43-48. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Актуалізовано сучасні напрями розвитку фанфікшену як медійної системи, яка набула характеристик самоорганізації. Наведено 3 етапи розвитку наукових поглядів на становлення процесу колективного авторства: від наративної критики та виокремлення медійних ознак фандомів до осмислення фактів зворотного впливу фанфікшена на культуру та комунікаційні процеси. На прикладі розвитку сучасного фанфікшен-простору запропоновано до аналізу явища, що увиразнюють комунікативну природу фанфікшен-ком'юніті, а також мережевий характер її організації: створення подкастових систем; за логікою канонічних блокбастерних всесвітів розгортання складних багатосюжетних історій із залученням великої кількості учасників. Парадоксальні

явища, що виникають у вказаній медійній системі — зростання оригінальних робіт, не пов'язаних із переосмисленням і втіленням альтернативних ліній канону, виникнення феномену пасивного споглядача — пояснено впливом розвитку загальних тенденцій культури та локальними національними практиками. Побічно вплив фанфікшен-діяльності представлено в різних проявах і тенденціях: явища вторинної, третинної комунікації, перетворення фанону на канонічні тексти для подальшого фікрайтерства, активний вихід фанів за межі замкнених ком'юніті та вплив на сучасні культурні практики. Приклади останнього проілюстровано так: використання фанфіків для написання сценаріїв до серіалів; створення спінофф-продукції; врахування фанівських думок щодо розгортання сюжетів серіалів і книг. Перспективність комунікаційних досліджень умотивована кількісним зростанням об'єктів дослідження та ускладненням сучасних методик їх аналізу. Наявність суперечливих тенденцій і проявів проблематизує усталені наукові підходи, змушує звертатися до технічних підходів із використанням біг-дата методик.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.891. Формування залежності та при звичаєння як результат дії технологій впливу на користувачів / О. В. Ситник // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 105-110. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Мета дослідження — виокремлення технологій медіавпливу на користувачів в аспекті розширення та утримання користувачької аудиторії диджитал-медіа на підґрунті визначення психологічних механізмів їх реалізації. Методологія дослідження полягала в пошуці та аналітичному огляді джерел, словникового аналізі, узагальненні й інтерполяції результатів наукових пошуків на вивчення окресленої проблеми в аспекті мережної комунікації. На основі теоретичного аналізу обґрунтовано необхідність розмежування поняття «залежність» і «при звичаєння» в аспекті розгляду стратегій диджитал-медіа, спрямованих на розширення й утримання користувачької аудиторії. Охарактеризовано причини формування маркетингових стратегій, що виявляються в деталях дизайн-концепції медіа та спрямовані на при звичаєння до них користувачів. Розкрито й проаналізовано деякі психологічні та технологічні прийоми формування користувачьких звичок (апеляція до емоцій, формування позитивного користувачького досвіду, використання технологій клікбейтів, переспрямування, push-повідомлення, технологія зумовленого стимулювання, тригери, використання скролів). Визначено напрями подальших наукових пошуків. Проаналізовано проблеми Інтернет-адикції в аспекті медіадизайну та формування диджитал-медіа. Одержані результати спрямовано на розширення та поглиблення теоретичних курсів у системі професійної підготовки фахівців медіагалузі.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.892. Чат-боти як інструмент для популяризації матеріалів ЗМІ / І. Мудра, О. Кухарська // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 69-75. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Розвиток соціальних мереж, персоналізованих помічників, чат-ботів (ЧБ) та обчислювальних алгоритмів примушує ЗМІ замислитися над новими перспективами роботи. Користувачі давно відійшли від формату одержання інформації через один канал. Сьогодні аудиторія споживає контент через різні канали, від паперових носіїв до одержання даних через окуляри віртуальної реальності. За цих умов, журналістика має експериментувати, адже ніхто не може передбачити траєкторію подальших трансформацій медіасистеми. Бот-програми (БП) стали незамінними помічниками для редакцій ЗМІ. ЧБ — це спеціально запрограмовані комп'ютерні програми, котрі працюють за певним алгоритмом дій. Нині є основні види БП — прості та розумні. За допомогою них можна швидко публікувати пости у соціальних мережах і месенджерах, шукати найпопулярніші теми, оперативно відповідати на запитання аудиторії, відслідковувати реакцію на дописи тощо. А також розумні програми можуть написати журналістський матеріал. І працюють вони 24/7 та опрацюють велику кількість інформації протягом декількох секунд. Такі БП надають додаткові інструменти для мас-медіа, котрі полегшують та оптимізують роботу журналістів. Перші БП було створено ще у 60 — 70 рр. XX ст. А в месенджерах ЧБ були наприкінці 90-х рр. XX ст. — ICQ. Проте значний поштовх для використання та розвитку ЧБ став месенджер Telegram, який має цілу ботоферму. Такі програми мають перспективи, тому редакції провідних ЗМІ вкладають кошти у створення та навчання таких ботів, адже вони оптимізують редакційні процеси. Проаналізовано перспективи використання ЗМІ ЧБ для поширення та популяризації своїх матеріалів та оптимізації редакційних процесів.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.893. Methods of using social networks by Ukrainian journalists / М. Kitsa // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 30-35. — Бібліогр.: 14 назв. — англ.

Визначено позитивні та негативні аспекти у використанні соціальних мереж (СМ) під час виконання професійних обов'язків журналістів. Встановлено, що з розвитком СМ життя журналіст-

та полегшилось. Адаже стало простіше шукати інформацію, відкрившись більший доступ до джерел та осіб, які можуть прокоментувати певні події. Також значно полегшився доступ до джерел та осіб, які можуть прокоментувати певні події. Також значно полегшився доступ до політиків, громадських діячів і відомих особистостей, яким можна написати в СМ. Застосовано метод системного вивчення й аналізу окремих СМ, таких як: Facebook, Twitter, Instagram, Foursquare, Tik Tok. А також за допомогою систематизації, аналогії та узагальнення досліджено матеріали глибоких інтерв'ю, проведених спеціально для дослідження. Показано, що журналісти можуть по-різному використовувати СМ у своїй роботі. Багато що залежить від специфіки роботи, поставлених завдань та обов'язків журналіста. Саме тому важливим є конкретні випадки, ситуації та досвід працівників ЗМІ, які показують, як краще використовувати СМ у роботі залежно від потреб і завдань журналіста, а також його редакції та компанії. Окреслено основні особливості та характеристики СМ; встановлено способи їх використання журналістами; описано позитивні та негативні аспекти у використанні СМ. Проаналізовано також, які СМ підходять для використання певних завдань у роботі журналіста. Окреслено основні можливості та переваги використання СМ різними організаціями та компаніями, також увагу зосереджено на використанні цього інструмента працівниками медіа компаній. Проте єдиної політики, правил і настанов щодо використання поки що немає. Проте поставлені та вирішені у процесі дослідження завдання не вичерпують тему соціальних мереж. Доцільними є подальші дослідження щодо особливостей та характеристик СМ, їх використання журналістами.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.894. Musical content as a media text / Z. Haladzshun, O. Kondrashov // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 20-24. — Бібліогр.: 4 назв. — англ.

Актуальність обраної тематики визначається передусім складністю структурної, семантичної та комунікативної організації феномена медіатексту через його знаковий характер, множинність знакових систем, співвіднесеність автора та його аудиторії в розумінні та декодуванні текстової інформації, що перебувають у площинах різних підходів до визначення поняття медіатекст і його аналізу. З погляду сучасної семіотики, де кожен знак несе особливе значення, використовується для зберігання та передачі інформації, функціонує у знаковій ситуації, взаємодіє з іншими елементами системи знаків, кордоні його чітко виділено, що надає можливість йому бути відокремленим від інших знаків, музичний матеріал є системою знаків, виражених нотами, які відображають висоту звуку та його тривалість, де нота — (лат. nota, «знак») — умовний графічний знак, що розташовується на нотному стані та вказує висоту і відносну тривалість якогонебудь звуку (в окремих випадках також і спосіб відтворення). Музична семіотика виникла пізніше інших напрямів семіотики. Дослідники досі сперечаються про те, чи є музика засобом передачі, зберігання та обробки інформації. Музичний матеріал як медіатекст на сьогодні є невід'ємною частиною звукового простору, в якому роль музики принципово не змінюється, оскільки продовжує нести визначену функцію — передавати художню інформацію, яку можна емоційно та інтелектуально споживати, переробляти та компіювати за допомогою сучасної медіатехніки. При тому, що будь-який медіатекст має чітку орієнтацію на визначену аудиторію та конкретний результат, що не залишає місця для варіантів сприйняття, він все одно породжує зміни в індивідуальній картині світу саме через вплив на емоції реципієнта. Єдиною особливістю звучання музичного матеріалу за допомогою ЗМІ є те, що він зазвичай перестає мати вигляд цілісного твору, а найчастіше має цитатну форму задля якомога сильнішого впливу на глядача чи слухача, з метою формування позитивного/негативного сприйняття візуального/аудіального об'єкта. Різноманіття сучасних медіа надає можливість транслювати автономну музику (цілісні, завершені музичні твори, первинність) і прикладну (дискретна, вторинна, компіювативна та підпорядкована тексту), що несе художню інформацію, моделює поведінку та впливає на емоції.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.895. Peculiarities of fake media messages (on the example of Russian fakes about Ukraine) / K. Bilohrats // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 1-10. — Бібліогр.: 9 назв. — англ.

Інформаційні війни вже давно використовують як повноцінну зброю проти ворога, у цьому випадку застосовують і маніпуляції, і фейкові повідомлення. Методи у разі поширення неправдивих медіаповідомлень в їх авторів бувають абсолютно різними, проте мета практично завжди однакова — змусити цільову аудиторію, яка споживає інформацію, повірити та потрапити під вплив. Науковці визначили 3 основні елементи медійного ланцюжка: автор повідомлення — канал передавання — одержувач повідомлення. За М. Мак-Люеном медійні канали передавання інформації є технічним продовженням природних каналів: радіо (слуховий), друкована періодика (зоровий), телебачення (поєднання вокального та візуального), та Інтернет-ЗМК (поєднання слухового, зорового та візуального). Отже, варто зважати на те,

якими способами поширюють фейки — через фото-, відео-матеріали чи лише за допомогою текстів. Дуже часто використовують 2, або інколи і канали поширення, адже відео може супроводжувати текст і фото до нього, тому такий поділ потрібно вважати умовним. Проаналізувавши неправдиві повідомлення з російськомовного сегмента медіа можна зробити висновки щодо використання основних критеріїв оцінювання за професійними журналістськими стандартами публікацій. До уваги бралися емоційність текстів, яку було умовно розподілено на дві групи — «надмірна емоційність» і «помірна нейтральність». Щодо надмірної емоційності текстів було визначено, що вона найбільше поширена у відео, трохи менше на фото, та зовсім небагато у текстах. Досліджено тематику фейків російськомовного сегменту медіа — переважна більшість стосувалася України, а саме — воєнних питань. Зазвичай, автори неправдивих медіаповідомлень мають мету дестабілізувати ситуацію, змусити цільову аудиторію повірити в нісенітницю та поводитись прогнозовано, відвернути увагу від власних проблем.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.896. Rubrics and features of information presentation in the Internet media «Ukrainky tyzhden'» / Y. Kazimova // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 25-29. — Бібліогр.: 4 назв. — англ.

Досліджено особливості висвітлення журналістських матеріалів у Інтернет-ЗМІ «Український тиждень» і специфіку рубрик видання. Це питання актуальне сьогодні, оскільки деякі журналісти люблять повторювати назви рубрик, полюбляють брати ці назви з інших видань. Але так чинити неправильно. Кожне видання має бути унікальним. Зазначено, що Інтернет-видання «Український тиждень» відповідально підійшло до питання підбору рубрик. У цьому Інтернет-виданні лише 5 рубрик, серед них такі: «Статті», «Колонки», «Фоторепортаж», «Журнал», «Прес-релізи», проте одна з рубрик — «Статті» містить багато підрубрик. Отже, серед підрубрик рубрики «Статті» є такі: «Усі статті», «Політика», «Економіка», «Світ», «Суспільство», «Культура», «Історія», «Наука», «Пандемія», «Вибори-2020». Під підрубрикою «Усі статті» журналісти подають найбільш загальну інформацію, яка є важливою впродовж певного дня. Щодо підрубрик «Політика» та «Економіка», то під ними подано лише відібрану, актуальну інформацію. Підрубрика «Світ» є не дуже великою, проте завдяки їй можна дізнатися про найважливіші події, які відбуваються у світі. Найактуальнішою підрубрикою є «Пандемія». Саме під цієї підрубрикою журналісти подають інформацію про кількість хворих на коронавірус, способи лікування цієї хвороби, а також постійно попереджають людей про те, що краще берегти здоров'я завчасно, аби уникнути зараження. Матеріали у цьому Інтернет-виданні завжди подано професійно та оперативно. Їх цікаво читати, чому також сприяє й інтерфейс цього Інтернет-ЗМІ. Зазначено, що специфіка роботи журналістів зазначеного Інтернет-видання надає зрозуміти, що вони намагаються не висвітлювати однотипні новини, бути цікавими, писати матеріали лише на актуальні теми. У більшості випадків, інформація у різних ЗМІ є однаковою, адже від актуальних щоденних подій не втечеш. Проте навіть і саму інформацію, яку подають усі ЗМІ, у Інтернет-виданні «Український тиждень» завжди подано оригінально та цікаво, аби читачі могли легко її зрозуміти та правильно сприйняти.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

Див. також: 6.С.25, 6.С.28, 6.С.47, 6.С.59, 6.С.62, 6.Ф.511, 6.Х.558, 6.Щ.1183

Радіомовлення. Телебачення

6.Ч.897. Використання опитувань громадської думки у висвітленні місцевих виборів 2020 року у теленовинах / О. Гарматій // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 36-42. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Для багатьох українців «вікном» у світ новин є телебачення, насамперед телевізійні новини. На підставі вивчення новинних випусків всеукраїнських каналів зазначено, що незважаючи на те, що місцеві вибори були присутні на всіх телеканалах, вони не викликали в медіа такого великого інтересу, як президентські чи парламентські перегони, що може свідчити про незначну увагу центральних медіа до політики на місцях. З огляду на підвищений суспільний інтерес до соціології у виборчий період, важливе значення має грамотне поширення соціологічної інформації. Людям важливо дізнаватися з медіа про достовірні рейтинги, надані у супроводі обов'язкових методологічних відомостей. Як показує дослідження, найбільш проблемним під час поширення соціологічної інформації виявилось оприлюднення у медіа відомостей про замовників. Маніпуляції результатами опитування відбувалися і через використання досліджень від сумнівних і псевдосоціологічних структур та ігнорування при цьому інформації від відомих і авторитетних організацій. Подібне недотримання стандартів висвітлення опитувань громадської думки є

порушенням вимог Виборчого кодексу і призводить до нехтування прав громадян на повну та об'єктивну інформацію про вибори. Можна зробити висновок, що телемовлення, як популярний серед українців канал одержання інформації, не надало аудиторії повноцінного доступу до результатів соціологічних досліджень про місцеві вибори. Запропоновано можливі шляхи виходу з такої ситуації. Це підвищення відповідальності ЗМІ за поширення неповної та недостовірної інформації про опитування. Важливо також, щоб соціологічні служби надавали вичерпні відомості про свої дослідження. Якщо соціологічні компанії будуть відкриті та подаватимуть у своїх звітах вичерпний обсяг інформації, у медіа буде більше можливостей надати громадськості повні відомості про опитування. Підвищення загальної медіаграмотності, вміння інтерпретувати результати опитування та з'ясувати їх достовірність і надійність сприятимуть опірності громадян до маніпуляцій соціологічними відомостями в медіа.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.898. Україноцентризм і пропаганда: реалії регіонального телемовлення Луганщини / Є. Соломін // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 33-39. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Розглянуто процес розвитку луганського регіонального телебачення з початку військової агресії РФ проти України у 2014 р. Цьому періоду характерні фізична окупація території Луганської та Донецької обл., анексія Республіки Крим, ведення агресивних військових дій під прикриттям незаконних збройних формувань з одночасним використанням широкого спектра політичних, економічних та інформаційно-пропагандистських заходів. Здійснений аналіз функціонування системи телемовлення Луганщини засвідчив, що на трансформацію регіонального інформаційного поля та масово-інформаційної діяльності суттєво вплинули супровідні військової агресії — гібридна та інформаційна війна. Агресія Росії проти України змінила сталу масовокомунікативну діяльність місцевих, регіональних, національних медіа. Телекомпанії Луганщини та Донеччини у травні 2014 р. були захоплені проросійськими бойовиками, а згодом «націоналізовані» терористичними угрупованнями «ЛНР» і «ДНР». Фізична окупація частини території Луганської (ОРЛО — окуповані райони Луганської обл.) та Донецької (окуповані райони Донецької обл. (ОРДО) областей призвела до швидкої анексії частини інформаційного простору з насичення його російськими пропагандистськими та місцевими сепаратистськими каналами телебачення, витіснення всього українського, блокуванням альтернативних потоків інформації. Водночас в ОРДЛО запроваджено російську пропагандистську модель мовлення. Натомість відроджені в евакуації канали українського регіонального телебачення (РТА, ЛЮТ (і його правонаступник UA: Донбас)) удосконалили технічну базу телестудій, використали новітні технології, змінили якісні показники наповнення контенту, який став інтелектуальним, різножанровим, орієнтованим, зокрема, й на аудиторію тимчасово окупованих територій і базується на україноцентричних позиціях.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.899. Children's TV studio in the system of integrated media education / I. Penchuk // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 100-106. — Бібліогр.: 10 назв. — англ.

Мета роботи — розглянути досвід роботи медіаосвітньої роботи з дітьми в Україні; класифікувати моделі організації масової медіаосвіти дітей, зокрема дитячого телебачення, обґрунтувати необхідність систематизації засобів масової інформації як інституту формування медіакомпетентності дитячої аудиторії. Для вирішення поставлених завдань використано метод типології, за допомогою якого виявлено подібне та відмінне між формами та типами дитячих засобів масової інформації; аналізу, синтезу, узагальнення — для обґрунтування висновків щодо ситуації з дитячими ЗМІ; когнітивного аналізу — для окреслення перспектив дитячих медіа. Діяльність у дитячій телевізійній студії не лише надає реальні можливості кожному спробувати себе в ролі журналіста, ведучого, оператора, а й збагачує життєвий досвід, який є основою для вступу в суспільство, для оволодіння соціальною культурою, а також вимог навколишнє середовище. Рівень якості дитячої телевізійної студії в системі інтегрованої медіаосвіти в першу чергу залежить від рівня медіакомпетентності дорослих, які навчають дітей. На відміну від навчальних закладів, засоби масової інформації мають дуже корисну якість, таку як здатність охопити велику та розсіяну аудиторію. Однак як інститут освіти журналістика в даний час не має необхідних якостей. Відсутня регулярність і забезпечення поступового розвитку знань аудиторією. Тобто власний потенціал засобів масової інформації, необхідний для проведення широкої медіаосвітньої роботи, ще не повною мірою використовується у розвитку медіакомпетентності дитячої аудиторії. У роботі розглянуто досвід медіаосвіти для дітей в Україні. Автор класифікує моделі масової медіаосвіти дітей, обґрунтовуючи потребу систематичних засобів масової інформації як інституту медіакомпетентності дитячої аудиторії. Результати дослідження можуть стати у нагоді як працівникам телеканалів, так і викладачам.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ч.900. Cultural and entertainment programs on television: problem and prospects of functioning / М. Kitsa, М. Kul // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 2. — С. 17-23. — Бібліогр.: 22 назв. — англ.

Культурно-розважальні програми (КРП) займають важливу нішу на телебаченні. Більшість молоді віддає перевагу саме такому жанру. Через це, щоб зацікавити аудиторію такою передачею, потрібно докласти великих зусиль при створенні розважального сюжету. Зважаючи на те, що розважальні телепередачі набувають популярності, кожне шоу має бути індивідуальним і відповідно відрізнятися одне від одного. Щодо рекомендацій це насамперед мова. Мовлення телебачення розглядають як важливий фактор емоційної взаємодії трьох елементів — зображення, звуку та слова. Проте найважливіше значення в сучасному телебаченні відіграє слово, воно є головним «інструментом» майстерності журналіста. Прагнення до чистоти мовлення, його зрозумілості — один з основних професійних принципів тележурналістів. Як показує аналіз ток-шоу, майстерний ведучий є запорукою успіху телепередачі. Ведучий — це людина, яка насамперед є об'єктом та постійно збагачує свої знання в професійному руслі. Це особа, яка має професійні навички, а саме: володіння інтонацією та тембром голосу, манера жестикуляції перед камерою та сама робота з камерою. Ведучий — це творча людина, яка виконує роботу журналіста, режисера, оператора та редактора. Ведучий має бути розумним, ненудним, талановитим та енергійним. Адже, саме таких людей вимагає глядач у телепередачі. Ведучі мають розвивати думку, інтерпретувати події та проводити ефіри з природньою манерою та інтонацією. Ведучий, безумовно, є представником певної соціальної групи, і його взаємодію можна розглядати як, «представницьке спілкування», тобто спільні інтереси, цінності, ідеали та настанови цієї групи. Він має сам представляти себе глядачеві як партнера у спілкуванні. Встановлення міжособистісних контактів у процесі телевізійного спілкування відбувається завдяки аудіовізуальному характеру телевізійної комунікації. Глядач одержує повідомлення від конкретної особи, ведучого телевізійної передачі, саме тому таке повідомлення має персоніфікований характер.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.901. Features of infotainment penetration into the news journalism of TV channels: «1+1», «СТБ», «ICTV» / І. Putsyata // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 1-6. — Бібліогр.: 11 назв. — англ.

Охарактеризовано особливості проникнення інфотейнменту в новинну журналістику телеканалів: «1+1», «СТБ», «ICTV» (на прикладі програм: «ТСН», «Вікна-новини», «Факти. Інформаційний випуск»). Розглянуто інфотейнмент як багатогранний засіб заповнення телевізійного ефіру, багатофункціональний аспект масової та міжособистісної комунікації. Показано, що ефективність досягається за допомогою роботи за певними схемами. Звернено увагу на те, що в Україні активне впровадження методу інфотейнменту на телебаченні почалося після розпаду Радянського Союзу. У період економічної кризи засоби масової інформації зазнавали фінансових труднощів і потребували великих рекламодавців, тому для залучення аудиторії телередактори стали вдаватися до подачі політичної та соціальної інформації через розважальний аспект, беручи приклад із західних колег. Визначено

причини та особливості жанру інфотейнменту в українських теленовинах; проаналізовано способи надання інформації на конкретних телеканалах; виявлено роль журналіста та ведучого у новинному мовленні. У процесі аналізу випусків програм «ТСН», «Вікна-новини», «Факти. Інформаційний випуск» з'ясовано, що у своїй роботі кореспонденти з усього творчого «інструментарію» інфотейнменту найчастіше використовують структурно-композиційні прийоми: візуальне оформлення, елементи художнього монтажу, лайфи. Поширеними прийомами в новинному мовленні є також: «журналіст як актор» і «тема як ядро змісту», тобто змістовні складові. Нерідко в сюжетах кореспонденти та ведучі використовують мовну гру, емотивність та іронію, завдяки яким досягається легкість подачі інформації, людина добре розуміє, про що говорять ведучий. Одним із способів досягнення доступності та привабливості інформації є мовна гра. Її суть полягає в трансформації стійких словосполучень, прислів'їв, афоризмів тощо. Наразі український інфотейнмент у новинах та інформаційних програмах на вітчизняному телебаченні перебуває на стадії становлення. Його поширення у телеконтенті всеукраїнських каналів сприяє розвитку самих ЗМІ, адже цікаві новини приваблюють рекламодавців, тож саме за цим жанром майбутнє.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ч.902. Spanish book in the focus of Ukrainian television (on the example of «1+1» TV channel) / А. О. Bessarab // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 4. — С. 35-41. — Бібліогр.: 27 назв. — англ.

Мета дослідження — окреслити основні напрями формування інтересу до світової літератури, зокрема іспанської, українськими телеканалами на прикладі телеканалу «1+1». У ході дослідження використано загальнонаукові методи аналізу, синтезу, узагальнення для окреслення основних напрямів формування інтересу до світової літератури, зокрема іспанської, та формулювання висновків; моніторинг ефіру телеканалу «1+1» та змісту його сайту для виявлення контенту, присвяченого літературним подіям, зокрема щодо іспанської книги. У формуванні інтересу до іспанської книги на українському телебаченні на прикладі телеканалу «1+1» виокремлено такі основні напрями: згадування про вихід у світ нових видань в інформаційних програмах «ТСН»; згадування про події в літературному житті та появу нових видань у ранковому шоу «Сніданок з 1+1»; сюжети про літературу, книги, бібліотеки у пізнавальній програмі про подорожі «Світ навиворіт»; анонс фільму за іспанськими творами та про іспанських авторів у розважальному проекті «Аргумент-кіно»; включення до ефірної сітки документальних та художніх фільмів за іспанськими творами та про іспанських авторів; публікація матеріалів у розділі «ТСН. Книжки»; участь у проекті книголав. Загалом в ефірі українського телебачення мало контенту, присвяченого іспанській книзі, водночас Іспанія має літературу, знання якої сприятиме підвищенню культурного рівня українців та розширенню їх кругозору. Виокремлено основні напрями формування інтересу до іспанської книги на українському телебаченні на прикладі телеканалу «1+1». Сформульовані висновки можуть бути основою для подальших досліджень та використані в навчальному процесі в закладах вищої освіти, які здійснюють підготовку журналістів.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

Філологічні науки

(реферати 6.Ш.903 — 6.Ш.1093)

6.Ш.903. Живучка: [зб. поезій] / В. П. Сторожук. — Вінниця: Твори, 2021. — 159 с. — укр.

Збірник присвячено 50-річчю кафедри народних інструментів Інституту мистецтв РДГУ. Висвітлено сторінки історії кафедри. Подано нариси про творчу діяльність завідувачів кафедри різних років, стислі біографічні відомості про викладачів і концертмейстерів та найвідоміших випускників, які своєю діяльністю продовжують славу кафедри.

Шифр НБУВ: BA856661

6.Ш.904. Засоби художньої об'єктивності ролі лірики у творчості українських поетес XIX — XX ст. / Л. Мороз // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 80-87. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Досліджено художній феномен ролі лірики в українській поезії XIX — XX ст. Проаналізовано питання, пов'язані із формальними — прийомами композиційного та мовленнєвого оформлення поетичного ролівого тексту. Охарактеризовано концептуально-змістовні його ракурси, які виявляють себе на рівні вираження ідейно-тематичних концептів твору.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.905. Підготовка майбутнього викладача філологічних дисциплін до професійного самовиявлення в процесі магістерської підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / О. В. Риженко; Центральнорайонський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. — Кропивницький, 2020. — 20 с. — укр.

Дисертацію присвячено вирішенню актуальної проблеми підготовки майбутнього викладача філологічних дисциплін до професійного самовиявлення. Проаналізовано погляди сучасних дослідників щодо питання визнання самоцінності особистості педагога та з'ясовано, що у процесі підготовки педагога визначальною має виступати сутнісна потреба у виявленні власного «Я». Визначено, що стосовно дослідження процесу підготовки майбутнього викладача філологічних дисциплін до професійного самовиявлення, найбільш актуальним є суб'єктивний загальнометодологічний підхід. На основі теоретичного аналізу проблеми підготовки до самовиявлення визначено суть понять «професійне самовиявлення майбутнього викладача філологічних дисциплін», «готовність до професійного самовиявлення майбутнього викладача філологічних дисциплін». Визначено критерії, показники та рівні готовності майбутнього викладача філологічних дисциплін до професійного самовиявлення. Теоретично обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів філологічних дисциплін до професійного самовиявлення. Розкрито логіку, етапи та методику педагогічного експерименту, обґрунтовано вибір діагностичного апарату експериментального дослідження. Наведено результати експериментальної перевірки, що підтвердили ефективність педагогічних умов підготовки майбутнього викладача філологічних дисциплін до професійного самовиявлення.

Шифр НБУВ: RA447000

6.Ш.906. Формування інформаційної культури майбутніх філологів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / А. А. Певсе; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. — Переяслав, 2021. — 23 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено питання щодо формування інформаційної культури (ІК) майбутніх філологів (МФ) у процесі професійної підготовки, сформульовано авторське визначення ключового поняття дослідження «ІК МФ». Уточнено та розширено зміст категорій «інформаційний світогляд», «інформаційна компетентність» та «інформаційна діяльність». Спроектовано на основі інформаційного, культурологічного, комунікативного, системно-діяльного та компетентнісного підходів динамічну модель формування ІК МФ, описано її структуру та взаємоузгоджені складники, зокрема цільовий; процесуально-змістовий та оцінювально-результативний, визначено критерії (мотиваційно-емоційний, когнітивно-продуктивний, професійно-діяльнісний та особистісно-рефлексивний), показники та рівневі сформованості (високий, достатній, середній, низький). Забезпечено практичну реалізацію спроектованої моделі комплексом організаційно-педагогічних умов та відповідних інноваційних технологій у процесі викладання авторського спецкурсу «Інформаційні технології у філологічній освіті» на базі інтегрованого електронного навчально-методичного комплексу, що інтенсифікує процес формування ІК МФ. Подальшого розвитку набули шляхи і механізми оптимізації використання цифрових технологій, спрямованих на вдосконалення професійно-інформаційної діяльності МФ.

Шифр НБУВ: RA448434

6.Ш.907. Trends of Philological Education Development in the Context of European Integration: collective monogr. / V. Badenkova, I. Korniienko, V. Barkasi, T. Filippieva, O. Demianenko, R. Maiboroda, T. Yefymenko, M. Maistrenko, S. Zaskalieta, S. Kalenyuk, V. Zhelyazkova, N. Koch, N. Vasylova, O. Mkhytaryan, I. Rodionova, P. Osipov, N. Bulyk, M. Rakovs'ka, D. Pustovoichenko, L. Ruskulis, L. Aizikova, H. Sadova, O. Rudychuk, A. Solodka, T. Moroz, O. Shcherbakova, S. Nikiforchuk. — Riga: Baltija Publishing, 2021. — IV, 279 с. — укр.

The monograph presents innovative research in modern pedagogy, language education, methods of teaching Ukrainian literature, highlights the peculiarities of training students of philology. The papers concern the problems of learning with the Stop model, the peculiarities of the organization of education and research, independent activities of the students, mixed forms of education. There are found out strategic approaches to the formation of intercultural communication of future philologists. The study of cognitive linguistics and linguoculturology, discourse in the media demonstrates the development of new areas of modern linguistics.

Шифр НБУВ: IB228778

Див. також: 6.Ш.944

Мовознавство

6.Ш.908. Збірник наукових праць на пошану професора Теодозія Михайловича Возного / ред.: З. О. Купчинська; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: Растр-7, 2022. — 597 с.: фот. — (Постаті мовознавчої науки). — Бібліогр.: с. 581-582. — укр.

Зазначено, що у збірнику праць на пошану професора Теодозія Михайловича Возного подано бібліографію наукового та методичного доробку мовознавця, а також представлено вибрані статті професора. Репрезентовано спогади про вченого та статті його колег та учнів.

Шифр НБУВ: BA856975

6.Ш.909. Методологія лінгвістичних досліджень в імперативах постмодернізму / Ю. Стежко, Н. Білоус, Л. Шевчук // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 100-110. — Бібліогр.: 108 назв. — укр.

Висвітлено трансформацію лінгвометодології на зламі цивілізаційних епох. За оцінками провідних лінгвістів, філософів стан методології наразі в багатьох випадках не відповідає загальнонауковому рівню. Зазначено, що лінгвісти не надто переймаються методологією або тлумачать її досить спрощено. Має місце ототожнення методології з її проявами як теорії чи навіть з сукупністю методів. З постмодернізмом в лінгвістичних дослідженнях набуває ваги філософський принцип деконструкції. Методологічні настанови логічності класичної раціональності, фіксованого смислу тексту поступилися позалогічним формам осягнення дійсності, легітимізації міжкультурних форм смислотворення. Відбулася переорієнтація з об'єктивності істини на плюралізм істин з елементами суб'єктивності, завдяки чому методологія стає запорукою виразу позанаукових духовних цінностей, гуманізованою. З позицій нараторології розкриваються методологічне оновлення уявлень про загальні закони смислотворення, спосіб пояснення та мовної презентації дійсності. Розглянуто суб'єктивність референції як ідентифікацію наратором поняття з позамовним об'єктом. Відзначено особливість так званої самореференції у випадках трансцендентності понять. Постмодерністська методологія лінгвістичних досліджень орієнтує на виявлення інструментарію формування смислу тексту на підставі аналізу способу встановлення референції. Таким інструментарієм визначається філософська концепція конвенціоналізму — досягнення міжкультурної співвіднесеності поняття із референтом. Методологічно шугучо призначена референція ґрунтується на філософії прагматизму — вірно те, що ситуативно задовольняє культурні запити наратора, його асоціативні комплекси. Послідовно обґрунтовується значення філософії як методології, яка торує шлях до втілення у лінгвістичні дослідження критеріїв гуманізації у вимірах імперативів постмодернізму.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.910. Субстанційний характер реконструкції в українському та російському мовознавстві XIX ст. — початку XX ст. / О. Піскунов // Теорет. й приклад. проблеми сучас.

філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 10-16. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Дослідники мови значну увагу приділяють питанню матеріальної трансформації мовних одиниць та дослідженню субстанції мови. Подано погляд мовознавців минулого на питання матеріальної трансформації мовних одиниць та дослідження субстанції мови. Досліджено практичне відтворення субстанції, матерії мови та внесок в розробку відповідних проблем мовознавцями зазначеного періоду.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.911. Сучасні підходи до методології лінгвістичних і лінгводидактичних досліджень: монографія / Л. О. Артеменко, К. М. Бабака, Н. С. Молодча, О. В. Тарасова, А. О. Хільковська; ред.: Т. М. Тимошенко; Народна українська академія. — Харків: НУА, 2021. — 133 с.: табл. — укр.

Розглянуто проблеми комунікативної діяльності як синергетичної системи, пов'язаної різноманітними відносинами з навколишнім середовищем, яке слугує джерелом мотивації мовленнєвих дій. На матеріалі різних типів дискурсів аналізуються фактори, що визначають вибір мовних стратегій та мовленнєвих засобів, які забезпечують успішність та ефективність комунікації. Охарактеризовано проблеми навчання етиці міжкультурного спілкування. Окреслено сучасний економічний дискурс у дефініціях і термінах синергетики.

Шифр НБУВ: ВА856581

6.Ш.912. Теорія і практика організації мовної освіти національних меншин у США (друга половина ХХ — початок ХХІ століття): автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 / О. Є. Креск; Східноукраїнський нац. ун-т імені Володимира Даля. — Київ, 2020. — 40 с. — укр.

Уперше у вітчизняній педагогічній науці теоретично здійснено комплексне дослідження організації мовної освіти національних меншин у США (друга половина ХХ — початок ХХІ ст.). Виокремлено та охарактеризовано засади мовної політики в системі освіти національних меншин США, форми та методи мовної освіти національних меншин у США у 60 — 90-ті рр. ХХ ст., інноваційні тенденції організації мовної освіти на початок ХХІ ст., а також підготовку педагогів до роботи в освітніх закладах із представниками національних меншин у США. Розглянуто мовну освіту особистості у вимірах духовно-культурних цінностей виховання, педагогічні умови розвитку мовнокомунікативного потенціалу дітей-білінгвів зі спеціальними потребами, що мають труднощі у спілкуванні в інклюзивних навчальних закладах США. Узагальнено американський досвід формування мовної особистості представників лінгвістичних меншин США. З'ясовано особливості організації мовної освіти національних меншин у США в період розвитку полікультурної освіти в США (середина 1950-х — середина 1960-х рр.), яка проходила у межах «Руху за цивільні права», що включало дії різних соціальних груп для подолання законів і традицій поділу «чорних» і «білих» (1960 — 1970-ті рр.). Уведено в науковий обіг документи урядових і недержавних громадських організацій США щодо практики організації мовної освіти національних меншин у США та доповіді національних комісій США про стан, тенденції і перспективи розвитку мовної освіти національних меншин. Удосконалено періодизацію становлення організації мовної освіти національних меншин у США, яка ґрунтується на ідеях відомих американських дослідників, таких як-от: Дж. Бейкер, Е. Гарсія, Дж. Кроуфорд, К. Овандо. Подальшого розвитку набули наукові уявлення про суть понять, якими послуговуються американські фахівці у сфері мовної освіти національних меншин — «етнічне навчання», «когнітивна академічна мовна майстерність», «предметно-мовне інтегроване навчання», «райдушна коаліція». Розроблено рекомендації щодо використання конструктивних ідей американського досвіду в організації мовної освіти національних меншин в Україні.

Шифр НБУВ: РА446799

6.Ш.913. Філософська мови Дмитра Овсянко-Куликовського: монографія / В. Ю. Свищо; Державний ВНЗ «Ужгородський нац. ун-т». — Ужгород: Говерла, 2021. — 214 с. — Бібліогр.: с. 185-214. — укр.

Вперше в українській історико-філософській думці представлено систематичний концептуальний підхід до філософської спадщини Д. Овсянко-Куликовського в контексті вітчизняної та зарубіжної філософії. З цією метою здійснено історико-філософську ретроспекцію філософії мови та проаналізовано, з одного боку, основні періоди її розвитку, а з іншого — специфіку тлумачення змісту мови на різних стадіях соціокультурного розвитку.

Шифр НБУВ: ВА856351

6.Ш.914. Genesis of theoretically-critical thought about contemporary fiction / М. Pukaliak // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 93-100. — Бібліогр.: 18 назв. — англ.

Досліджено нові тенденції багатомодальної актуалізації літературних текстів та проведено вивчення проблем семіотико-еклектичного тексту, які користуються високою популярністю в сучасній лінгвістиці. Мультиmodalність описує підходи, які надають розуміння, що спілкування та представлення «стосується

більше ніж мови, і там де мова бере участь у повному спектрі комунікаційних форм, якими користуються люди — зображення, жести, погляд, постава та відносини між ними».

Шифр НБУВ: Ж74512

Див. також: 6.Ч.870, 6.Ш.946, 6.Ш.985

Загальне мовознавство

6.Ш.915. Застосування норм контрольованих мов для створення фахових текстів / А. Снявська, Т. Лісна // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 39-48. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто проблему сприйняття, опрацювання та продукування фахових текстів з урахуванням норм контрольованих мов. Визначено поняття контрольована мова, окреслено історію формування та засади використання норм контрольованих мов на прикладі англо- та німецькомовних фахових текстів.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.916. Комунікативні стилі в культурному контексті / Н. Нікітіна, В. Слабоуз, О. Бабенко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 3-10. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Систематизовано класифікацію комунікативних стилів на основі західних і східних ментально-світоглядних позицій та загальнокультурних цінностей, які традиційно сповідують народи Заходу та Сходу. Типи комунікації протиставлено як опозиції за ознаками прямоти/непрямоти, вивченості/стриманості, концентрації на проблемах/зосередженості на людських стосунках, максимально мовного вираження/обов'язкового залучення невербальних засобів; говоріння/слухання.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.917. Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень: навч.-метод. посіб. до спецкурсу для студентів філол. ф-ту / Н. Венжинович; Ужгородський нац. ун-т. — 2-ге вид., допов. і перероб. — Ужгород: Сабов А. М., 2021. — 290 с. — Бібліогр.: с. 235-290. — укр.

Навчально-методичний посібник призначено передусім для студентів 3-го курсу українського відділення філологічного факультету. Мета видання — допомогти студентам здобути і систематизувати знання у галузі новітньої парадигми мовознавчих досліджень. Наведено огляд вузлових питань, словник найуживаніших термінів та докладний список наукової літератури, які стануть у нагоді студентам при написанні курсових, бакалаврських, дипломних та магістерських робіт відповідної проблематики. Висвітлено фраземіку в лінгвокультурологічному та етнопсихологічному аспекті. Розглянуто когнітивний метод дослідження метафор і метонімії у фразеології. Досліджено концептуалізацію дійсності за допомогою власних назв у фраземах української мови. Охарактеризовано фразеологізм як спосіб утілення культури в мовний знак «камінь» (на матеріалі української, російської та англійської мов). Розглянуто фразеологічну картину світу у творах І. Нечуя-Левицького (на матеріалі роману «Хмари»), фраземіку у повісті «Кайдашева сім'я» як джерело відтворення ментальних рис українців. В етнолінгвістичному аспекті досліджено фразеологізми у Святому Письмі.

Шифр НБУВ: ВА855091

6.Ш.918. Мотиваційні характеристики расистських етнономіній в американській лінгвокультурі / О. Єгорова, К. Древаль // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 17-23. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Незважаючи на сталі тенденції сьогодення щодо демократизації суспільства, глобалізації, посилення транскордонної комунікації та співпраці, актуальними залишаються проблеми національних, соціокультурних та індивідуальних відмінностей, що нерідко породжують прояви дискримінації як форми нетерпимості. Одним із видів дискримінації є дискримінація на ґрунті етнічних і расових відмінностей, яка особливих проявів набула в США. У контексті глобальної активізації антирасистських настроїв та рухів у пропонуванні розв'язку розглянуто питання екстеріоризації мови ненависті на просторах американської лінгвокультури. Актуальність теми підсилюється прогалинами в існуючих роботах щодо висвітлення категорій вмотивованості формування расистських етнонімів. Запропонована робота акцентує увагу на шляхах лінгвального вираження расової дискримінації за ознаками етнічної приналежності об'єктів номінації. Здійснено спроби надати власне визначення мовирасизму, а також детермінувати та систематизувати расистські етнономінації за критерієм їх вмотивованості. З цією метою було укладено список з 50 лексичних одиниць расистських етнономіній, відібраних за методом суцільної вибірки зі статей сучасних американських онлайн-видань ABC News, NBC News, The Atlantic, NBR. Аналіз укладеної вибірки доводить, що в контексті американської лінгвокультури дискримінації можуть підлягати представники будь-якої етнічності, проте об'єктами расизму переважно стають афроамериканці, азіяці та автохтонний етнос, які дискримінуються за такими мотивами: гастрономічні уподобання, особливості вимови, колір шкіри тощо. Крім того, популярними асоціатами

для створення етнономії є специфічні реалії навколишнього світу, ономастичні одиниці, анімалістичні та антропометричні мотиви. При цьому найпопулярнішим мотивом утворення расистських етнономій є гастрономічний.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.919. Невербальна комунікація: дискурсна динаміка текстового концепту: монографія / І. А. Бехта, О. Д. Мельничук. — Волинські обереги: Рівне, 2021. — 198 с. — Бібліогр.: с. 172-191. — укр.

Висвітлено окремі питання когнітивного існування концептуального простору англійськомовного художнього дискурсу у руслі новітнього напрямку філологічних студій — когнітивної наратології. Визначено простір текстового концепту «невербальна комунікація» та встановлено його дискурсну динаміку в англійськомовній художній прозі сучасності.

Шифр НБУВ: ВА856368

6.Ш.920. Огляд інфінитивних речень у системі односкладних конструкцій / О. Бурковська // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 51-56. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Розглянуто проблему інфінитивних речень у системі односкладних конструкцій. У лінгвістичнографічному аспекті проаналізовано суперечливі погляди вчених-лінгвістів на синтаксичну форму інфінитивних речень як незалежний тип односкладних речень.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.921. Полімодальне, бімодальне та інтермодальне сприйняття та його відбиття у структурі словникових дефініцій та у лінгвопсихологічній свідомості мовців / А. Йодловська // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 143-153. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Виявлено кореляції між даними, які одержано шляхом психолінгвістичного експерименту, та лексикографічним описом прикметників. Виділено три типи взаємодії відчуттів різних модальностей: синестезію (інтермодальність), бімодальність, полімодальність; проаналізовано їх відображення у структурі словникових дефініцій. Встановлено відмінності представлення різних модусів сприйняття у дефініціях словників російської та англійської мов. Показано, що здебільшого лексикографічний опис є малоінформативним, оскільки у багатьох випадках лексикографі ігнорують перцептивну інформацію і, таким чином, не відображують психолінгвістичної свідомості мовців.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.922. Психолінгвістичні основи популярності американського ток-шоу з участю дітей / І. Б. Морозова, Т. Е. В. Цапенко // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 12-17. — Бібліогр.: 13 назв. — рус.

Цель работы — рассмотрение вербального аспекта межличностной коммуникации типа ребенок — взрослый, реализованной в рамках американского комедийного ток-шоу. Объектом исследования является речь американских детей, являющихся участниками юмористического ток-шоу. Участие детей в телепрограммах позволяет исследовать их спонтанную устную речь и определить психолінгвістичні основи речевого поведіння ребенка в комунікації со взрослым. Предмет исследования составляют психолінгвістичні основи популярности развлекательных шоу с участием коммуникантов-детей. Результаты исследования дают ответы на вопрос о популярности интервью как медийного жанра, а также о непосредственной востребованности в участии детей на телевидении. Выводы: в процессе исследования установлены социально-исторические предпосылки становления и востребованности развлекательных жанров на телевидении. Даны ответы на вопрос о жанровых особенностях ток-шоу. Привлекательность и очарование детей, вызывающие к чувственному компоненту восприятия, эмпатии у телезрителя играет важную роль в массовости появления ток-шоу с детьми. Отмечены особенности детской речи, отражающие детскую картину мира, детскую логику, процесс мышления. Практическое применение исследования может заключаться в процессе работы с детьми, а именно в улучшении навыков речи родного языка, так как дает понимание того, как мыслят дети, каково их восприятие и мировоззрение.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.923. Традиційне й сучасне мовознавство про проблему визначення термінів «підмет» і «присудок» / Б. Маторін, Н. Маторіна // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 44-51. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Проблему визначення термінів «підмет» і «присудок» як лінгвістичного явища неоднозначно висвітлено у лінгвістичних студіях і належить до найбільш дискусійних у сучасному мовознавстві. Запропоновано оцінку наукових позицій граматистів щодо проблеми визначення термінів «підмет» і «присудок», оскільки, попри важливість окресленої проблеми, у сучасній лінгвістичнографії майже відсутні відповідні комплексні дослідження. Встановлено, що нового було внесено лінгвістами в розв'язання цієї проблеми і яке це має значення для мовознавства. Окреслено

перспективи подальшого дослідження питання, що окреслено в науковій розвідці.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.924. Элитарная личность сквозь призму дихотомии языка и речи / Е. А. Пожарицкая, Н. В. Волчок // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 29-34. — Бібліогр.: 18 назв. — рус.

Цель работы — исследование состоит в установлении характерных особенностей лингвального функционирования элитарной речевой личности в англоязычном художественном тексте. Объект работы — дихотомия понятий «языковая» и «речевая личность» в современной лингвистике, а предмет — элитарная речевая личность художественного персонажа. Всестороннее исследование поставленной проблемы предполагает обращение к конкретным методам современного лингвистического анализа. Основным подходом является антропоцентризм: изучение языковых явлений сквозь призму человеческой личности. В качестве основных методов в работе используются анализ, синтез и обобщение, а также специальные лингвистические приемы исследования, такие как дескриптивный, контрастный методы и систематизация исследуемого материала. Результатом изучения данной проблемы является выделение конкретных критериев для размежевания терминов «языковая» и «речевая личность», а также «языковой» и «речевой портрет». Охарактеризованы лингвальные параметры элитарной речевой личности в художественном диалоге. Выводы: элитарная речевая личность воспринимается в современных научных работах как индивид, владеющий исключительным уровнем языковой и коммуникативной компетенции, стратегиями и тактиками эффективного речевого общения, нестандартным мышлением, а также способностью вырабатывать собственные особенности речевого поведения, расширяющие пространство коммуникативного дискурса.

Шифр НБУВ: Ж70547

Лексикологія

6.Ш.925. Лінгвосинергетичний вектор аналізу концепту: динаміка модусів / Н. Таценко // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 111-123. — Бібліогр.: 120 назв. — укр.

Центральна тема роботи — обґрунтування лінгвосинергетичного підходу до аналізу концепту в сучасній лінгвістиці. Дослідження базовано на ґрунтовних положеннях лінгвосинергетики (Dombrován, 2018), психолінгвістики (Залевская, 2014), теорії семантичних констеляцій (Hardy, 1998) та теорії модусних моделей концептів (Морозова, 2007; Никитин, 2003). Увагу зосереджено на раціонально-логічному, образно-ідентифікаційному та організаційному модусах концепту. Стверджено, що активізація модусів у когніції відбувається одночасно, залежить від рівня знань про певний концепт, світоглядних принципів, ціннісних орієнтирів, інтересів, життєвого досвіду та екстралінгвальних чинників і є унікальною для кожної людини. Процес самоорганізації модусів відбувається завдяки внутрішнім чинникам, без зовнішнього специфічного впливу людини. Волевиявлення індивіда разом зі змінюючими зовнішніми умовами здатне мати лише стимулювальний або пригнічувальний вплив. Як параметри порядку концептуальної системи, що ведуть її до аттрактора (внутрішньої тенденції до порівняно стабільного існування в дискурсі), модуси здатні співпрацювати або конкурувати в мозку. Якщо вони конкурують, домінує один із них. У такому випадку концепт досить швидко візуалізується в когнітивній системі людини та легко диференціюється в дискурсі. Якщо модуси співпрацюють, концептуальна система використовує одночасно їх складну ієрархію. Раціонально-логічний модус стимулює появу нерациональної концептуалізації — конкретних образів, спогадів, фантазій, бажань, патернів настрою та поведінки, уривків фраз тощо, які складають образно-ідентифікаційний модус. Водночас людина співвідносить наведені складники концепту з його інтенсіоналом та імплікаціоналом, залучаючи до роботи організаційний модус. Перетворення структури на рівнях модусів не перешкоджає можливості упізнання концепту, а навпаки, сприяє його сталому функціонуванню як системного цілого в дискурсивному середовищі. Результати дослідження показують, що модуси концепту як параметри порядку системи є формами репрезентації різних способів осмислення та вербалізації цілісного знання про нього.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.926. Мотиваційна структура зоонімів та шляхи їх походження / К. Д. Долбіна, Г. В. Ткаченко // Зап. з ономастики. — 2020. — Вип. 23. — С. 33-48. — Бібліогр.: 45 назв. — укр.

Запропоновано загальну класифікацію власних назв взагалі або ж окремих онімичних розрядів за мотиваційними параметрами. Мотивована власна назва має прозору семантичну структуру завдяки своїй твірній основі, вибір якої зумовлено екстралінгвальною причиною, обраною шляхом лінгвопсихоматеріальної операції, яка базується на певній закономірності відносин між змістом і формою мовної одиниці. Мета дослідження — встановити та виокремити мотиваційні параметри власних назв взагалі

або окремого онімічного розряду, пильну увагу приділено зоонімам. Біокремлено класифікацію зоонімів, яка розподіляє власні назви тварин на реально мотивовані, умовно мотивовані та немотивовані, причому мотивованість у даному випадку розуміється як риса іменувань, які виникають природним шляхом, бо базуються на реальних особливостях тварини прямо або метафорично. Матеріалом дослідження послугували зооніми одиниці, які склали стимули для проведення асоціативного ономастичного експерименту, в якому онімізуються лексичні одиниці на позначення ознак тварин: було обрано по 50 україно-, російсько- та англійських реципієнтів, причому кожному реципієнтові було запропоновано назвати п'ять будь-яких тварин, надати їм імена та пояснити, чому саме такий зоонім було обрано. Загальні результати даного дослідження вказують на те, що процеси онімізації (284) та трансонімізації (468) становлять основними тенденціями щодо зоонімаційної русійської сили досліджуваних мов. Зіставлення результатів експерименту, який було проведено з носіями трьох мов, надає змогу зробити припущення щодо універсального характеру цієї тенденції, хоч процентне співвідношення показників російсько- та англійського експерименту є більш драматичним. Висновки: мотивована власна назва має прозору семантичну структуру завдяки своїй твірній основі, вибір якої зумовлено екстралінгвальною причиною, обраною шляхом лінгвопсихоментальної операції, яка базується на певній закономірності відносин між змістом і формою мовної одиниці. Базуючись на результатах вільного асоціативного експерименту, можна стверджувати, що основною русійською силою під час зоонімотворчої діяльності є трансонімізація, яка превалює над процесом онімізації.

Шифр НБУВ: Ж70256

6.ІІІ.927. Проблема доцільності/недоцільності лексичних запозичень у витлумаченні учених другої половини ХХ ст. — початку ХХІ ст. / В. Роман // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 29-38. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Досліджено дискусійне питання мовного пуризму в мові-реципієнтах на тлі європейських мов. Охарактеризовано позитивні та негативні особливості цього явища. Установлено, що дискусія про «міру запозичення», «збереження чистоти мови» знайшла своє відображення практично в усіх працях учених кінця ХІХ ст. — початку ХХІ ст. як реакція на надмірне захоплення суспільства іншомовними словами.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.ІІІ.928. Фразеологізм з онімним компонентом в англійській, польській та українській мовах: лінгвокультурологічний аспект: монографія / І. Ф. Заваринська; Тернопільський нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. — Тернопіль: Осада Ю. В., 2022. — 231 с. — Бібліогр.: с. 178-204. — укр.

Зазначено, що дослідження специфіки мотиваційної основи англійських, польських та українських фразеологічних одиниць з компонентом власна назва у лінгвокультурологічному аспекті є важливим мовознавчим матеріалом для розкриття мовної картини світу та розвитку взаєморозуміння чи інформативності громадян. Акцентовано, що встановлення типологічних особливостей образності досліджуваних одиниць надає можливість виявити специфіку світобачення слов'янських і неслов'янських лінгвокультур, реконструювати культурно-мовні архетипи, сутнісні моменти географічної, соціальної, політичної, релігійної, історичної, фольклорної, культурної реальності, уявлення-символи про людину, її місце в світі та суспільстві.

Шифр НБУВ: ВА857075

6.ІІІ.929. Фразеологічні одиниці з компонентом-зоонімом «Кінь» (на матеріалі української, турецької та англійської мов) / О. К. Чаєнкова // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 132-137. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Зіставлено фразеологізми, що містять найменування тварин в українській, турецькій і англійській мовах. Мета роботи — продемонструвати дані зіставного аналізу фразеологізмів із зоонімічним компонентом «кінь» у вказаних мовах. Об'єктом вивчення виступають українські, турецькі та англійські фразеологічні одиниці на позначення емоційних рис людини. Усі ці одиниці містять зоонім «кінь». Матеріал дослідження: фразеологічні та тлумачні словники української, турецької та англійської мов. Предмет вивчення — особливості культурологічного аспекту функціонування таких фразеологічних одиниць у вказаних мовах та їх структурно-семантичні особливості. Результатом проведення зіставного аналізу турецьких, англійських та українських відповідників кількох груп фразеологічних одиниць стала їх класифікація за семантичними групами. Висновки: дослідження фразеологізмів із зоонімом «кінь» надає змогу виокремити три семантичні групи, які характеризують позитивні й негативні риси людини. Особливості світосприйняття різних народів впливають на кількість фразеологізмів у семантичних типах та мовну організацію зоофразеологізмів.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.ІІІ.930. Contemporary semantics and the sense of the term «risk» / V. S. Voloshyn // Вісн. Приазов. держ. техн. ун-ту.

Сер. Техн. науки. — 2021. — Вип. 43. — С. 169-178. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Зроблено спробу змінити традиційний підхід до розуміння поняття «ризик» — від імовірнісних методів його оцінки до подійних, які вже давно завоювали для себе місце у науковому та прикладному середовищі за допомогою дослідження та застосування у найрізноманітніших галузях діяльності: від економіки та бізнесу до соціальних та виробничих сфер. За основу запропонованої методики прийнято подійний підхід, в якому основна роль відводиться послідовності подій у їх тимчасовій залежності, причинно-наслідкових зв'язків, що змінюються у часі від прогнозованого до реального, а також ентропійного підходу, що забезпечує смислове наповнення поняття «ризик» інформацією про достовірність та передбачуваність, серед прогнозованих подій у момент часу, нескінченно наблизений до сьогодення. Вивчено синонімічність терміну та його семантичний та функціональний сенси для різних систем та сфер застосування, виділено однозначні властивості основних синонімів та функцій, а також суб'єктно-об'єктну складову описів шуканого терміну, які найбільш часто зустрічаються. Подано функціональну модель процесу ризикутворення в подійно-логічній системі координат: час, інформація, енергія. Наведено результати дослідження експертних оцінок різних інтерпретацій терміна «ризик» у порівнянні з їх пріоритетністю у споживача у зазначеній системі координат. Кінцевим результатом роботи є запропоноване поняття терміна «ризик», яке ґрунтується на таких властивостях, як бінарність, очікуваність, дихотомічність, невизначеність і векторність у координатах «час-інформація-ентропія», які в сукупності складають основу можливих ризиків у їх часовій інтерпретації для конкретної системи.

Шифр НБУВ: Ж69254:Техн. н.

Стилістика. Лінгвістика тексту. Переклад

6.ІІІ.931. Енциклопедія перекладознавства: пер. з англ.: [у 4 т.]. Т. 1 / пер.: Н. Андрейчук, С. Брегман, К. Вороніна, О. Габа, А. Галас, Ю. Гарасим, Я. Гребенюк, Н. Гринів, С. Гусак, С. Засекін, Н. Зінукова, Р. Зорівчак, Г. Ігнатюк, О. Кальниченко, Н. Кальниченко, А. Кам'янець, В. Кобилецька, А. Козачук, Л. Кушнір, Т. Лук'янова, А. Мартинюк, Н. Микитяк, О. Молчко, В. Новіков, І. Одрехівська, А. Ольховська, М. Осінська, Н. Павлюк, О. Петрик, А. Расіна, О. Ребрій, О. Рущак, В. Савчин, Р. Ситар, Б. Стасюк, Г. Сташків, Л. Тарапацька, А. Теліга, Д. Фадєєв, Л. Черноватий, Т. Шмігер, М. Шрубковська, С. Шурма; ред.: Олександр А. Кальниченко, Л. М. Черноватий. — Вінниця: Нова Книга, 2020. — 551 с.: табл. — укр.

Запропоновано український переклад першого тому однієї з найвідоміших у світі праць у галузі теорії перекладу — «Енциклопедія перекладознавства» видавництва «Бенджамінз». Перший том охоплює статті таких відомих спеціалістів у цій сфері, як Ампаро Уртадо Альбір, Фабіу Альвес, Мері Снел-Горні, Ів Гамб'є, Даніель Гудек, Люк ван Дорслар, Дороти Келлі, Маріанн Ледерер, Кіртстен Малмк'єр, Крістіана Норд, Алешандра Асіш Роза, Крістіна Шефнер та інших.

Шифр НБУВ: В358336/1

6.ІІІ.932. Мовні прояви авторської присутності в інформаційному медіаконтенті / О. Сидоренко, О. Бондаренко, Л. Вишняк // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 85-99. — Бібліогр.: 97 назв. — укр.

Розглянуто суб'єктивну модальність медіатексту як форму прояву авторської присутності, визначено кореляцію семантики, природи оцінки й імпліцитного/експліцитного впливу на адресанта; розкрито функційно-семантичну й комунікативно-прагматичну природу суб'єктивізації медіаповідомлення. Застосування описового методу надало змогу охарактеризувати формально-граматичні й лексико-семантичні засоби суб'єктивної модальності медіатекстів. Структурний метод, зокрема компонентний аналіз, надав змогу виявити оцінний компонент в семантичній структурі лексем, що є засобом суб'єктивізації медіаповідомлення; аналіз словникових дефініцій — закріплені в мовному узусі оцінні значення, на основі яких формується оцінна прагматика медіатексту. Метод моделювання сприяв систематизації та семантико-груповій організації мовних засобів вираження авторської присутності в медіатексті. Контекстуально-інтерпретаційний метод надав змогу розкрити актуальні суб'єктивно-оцінні значення, не зафіксовані в основному словниковому значенні, факультативна оцінність яких мотивована контекстно-ситуативними умовами. Основним засобом вираження суб'єктивної модальності є оцінна лексика, у семантиці якої наявний семантичний компонент, здатний передавати позитивну або негативну авторську оцінку. Аксіологічна інтерпретація оцінної лексики засвідчила, що часто в основу оцінного значення закладено соціальні стереотипи, а авторська оцінка виражається через оцінні судження, не підкріплені фактами. Моральна оцінка в медіатекстах представлена такими різновидами, як етична, нормативна, естетична, утилітарна. Когнітивну оцінку реалізовано в таких різновидах: раціональна, представлена предметно-логічним компонентом

семантики, передає об'єктивний зміст повідомлюваного; емоційна формає суб'єктивні змісти і сприяє суб'єктивізації/авторизації/персоналізації медіаповідомлення. Абсолютну більшість становить інгерентна оцінка, індивідуально-авторських, контекстно-ситуативних типів оцінкового значення майже не виявлено. Найбільш продуктивним граматичним засобом суб'єктивізації інформаційного контенту є вставні елементи, які надають змогу висловити автору почуття й емоції, переважно як позитивну реакцію на відображений факт дійсності, припущення, посилення на джерело інформація як засіб персоніфікації образу автора. Активно функціонують у медіамовленні модальні частки, які, реалізуючи інформаційно-оцінну функцію, актуалізують цінні для автора змісти. Словотворчий потенціал суб'єктивної оцінки представлено значно менше — афіксами кількісно-оцінкового значення. Незважаючи на те, що інформаційні тексти позбавлені безпосередньої авторської присутності, спостерігається тенденція до активізації модальних процесів у журналістському мовленні цього жанрового різновиду, що веде до індивідуалізації/суб'єктивізації тексту, а отже, до персоніфікації мовної особистості журналіста. Суб'єктивна авторська модальність, з одного боку, сприяє встановленню контакту між автором і адресатом медіаповідомлення, а з іншого — є порушенням журналістських професійних стандартів щодо об'єктивного і неупередженого подання фактичної інформації, тому в інформаційних повідомленнях її варто уникати.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.ІІІ.933. Communicative and pragmatic functions of lexical blends in advertising discourse / О. Medvid, А. Solomka, К. Vashyst // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 68-75. — Бібліогр.: 18 назв. — англ.

The article examines the communicative and pragmatic functions of lexical blends in advertising discourse. It determines that advertising discourse is an area that actively uses lexical blends due to its accuracy, information compression, and simplicity of formation. The concept of advertising, which is defined as a special type of communication, the purpose of which is to have a communicative impact on a potential consumer, has been clarified. The article also describes the classification of advertising types according to various criteria. The main goal of advertising is defined, that is, influencing both specific individuals and society as a whole, and the main purpose of an advertising text is determined, that is to attract attention and promote sales of goods and services. The concept of blending as one of the most productive ways of word formation in the English language (the language of analytical structure) has been clarified. The authors determine that blending represents the great potential for giving the word an expressive and evaluative color compared to other word-formation ways. They consider and describe the potential of blends not only in Germanic (English and German), but also in Slavic (Ukrainian) languages, having the different — synthetic structure. Examples of blends in English, German, and Ukrainian advertising discourse are analyzed. The research studies the communicative and pragmatic functions that reflect both the speaker's attitude to the content of the message and its recipient. The article defines that the communicativeness of the blend is in its ability to establish contact with the message recipient, and the pragmatic aspect is to convince the consumer to buy the advertised product. This article provides an up-to-date idea of the communicative and pragmatic functions of blends in English, German and Ukrainian advertising discourse, as these lexical units strive for expressiveness, evaluation, brevity, and help to attract the attention of the reader or listener.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.ІІІ.934. Communicative competence of specialists / Н. Shmelkova, N. Nadochuy // Викаданя мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 127-138. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Розглянуто суть і важливість ділової комунікації як одного зі складників процесу управління. Проаналізовано та систематизовано завдання ділового спілкування. Вивчено різні види ділового спілкування. Розглянуто комунікативну компетентність як професійно необхідну, і саме це доводить актуальність проблеми. Комунікативна компетентність розглядається як уміння ефективно співпрацювати у робочій команді, здатність враховувати індивідуально-психологічні та національні особливості партнера зі спілкування, використовувати норми ділового етикету, керувати конфліктом та плідно взаємодіяти в межах співпраці. Встановлено, що для досягнення високих результатів комерційної діяльності практично будь-якого виду необхідно володіти певним набором знань, інформації про принципи ділового спілкування. Доведено, що вміння успішно вести ділові переговори, грамотне укладання господарських договорів стало невід'ємною частиною професійної культури менеджерів усіх рівнів. Окреслено шляхи вдосконалення внутрішньої ділової комунікації, які забезпечать ефективну роботу організації та її позитивний імідж. Через постійно зростаючу інтенсивність спілкування в різних сферах дослідження феномена ділового спілкування сьогодні є особливо важливим. Специфіка та складність проблем, що виникають тут, пояснюється тим, що спілкування здійснюється у

несумісних, переважно культурних стереотипах мислення та поведінки, включаючи взаємодію у професійних ситуаціях. Спілкування має бути ефективним у будь-якій сфері людського життя. Ділове спілкування передбачає постійний потік інформації. Це суть управління. Основні функції управління (планування, організація, укомплектування персоналом, керівництво та контроль) неможливо добре виконувати без ефективного спілкування.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.ІІІ.935. Language Milton-model analysis in political discourse / А. Kovalevska // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 29-36. — Бібліогр.: 20 назв. — англ.

The article is dedicated to the analysis of the verbal influence (also known as suggestion) realization phenomenon in political discourse, which is usually understood as a holistic combined image of the text (be it an advertisement slogan, a political program, a speech, or an interview) itself and the emotions of its recipient and addressee, and is aimed at a political subject's (politics, political force, power) influencing a political object (audience, electorate, voter). The political discourse is studied from the standpoint of Psychology, Communicative Linguistics, Sociolinguistics, Speech Acts Theory, Advertisement Theory, PR/GR, Political Linguistics and other related sciences, but it is the involvement of such new methods of studying the linguistic and extralinguistic implementation of suggestion in political discourse, influence being its basic function, that emphasizes the relevance of the work, aimed at studying the manifestations of suggestion in political discourses with the help of NLP's Milton-model analysis. Contemporary political discourse as an array, which, given the specificity of its functioning in today's information society, is characterized by immanent suggestogenicity is the object of the research; while the essential linguistic features of political discourse as a tool for the realization of its programmed suggestibility are the subject. The factual data of the research is represented by recorded media speeches, political advertisement, political programs and press conference speeches of the politicians heading the governments of Ukraine, USA, France, Spain, Italy, Canada, Germany (about 200 items of each class). The author involves the meta-and Milton-model analysis of the text having been researched and developed in the NLP paradigm in order to isolate the actual linguistic influential patterns (markers of language metamodeling processes, simple, complex and indirect inductions). The linguistic algorithm of Milton-model analysis of political discourses having been researched and visually illustrated with relevant examples combines a complex scientific approach within such multisubstrate science as NLP, and thus it will allow not only to single out dominant strategies of constructing texts and mechanisms of these discourses, but also to highlight the ways to counteract their negative effect, as well as serve in the construction of appropriate planning decisions in the field of optimizing the effectiveness of political communication, emphasized the prospects of the research having been presented in the article, as well as its essential practical value.

Шифр НБУВ: Ж100384

Прикладне мовознавство

6.ІІІ.936. Applied linguistics, computational linguistics and other interdisciplinary sciences as effective intercultural communication strategies / І. Serebrianska // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 78-84. — Бібліогр.: 83 назв. — англ.

The article deals with the interaction of linguistics and modern computer information technologies. It systematizes the actual problems and ways of their integration based on the analysis of the latest scientific works and the appropriate educational programs in higher education institutions all over the world. It draws attention to interdisciplinary sciences such as applied linguistics, computational linguistics, linguistic informatics, quantitative linguistics, mathematical linguistics, Internet linguistics, and integrated knowledge. The cooperation of two different areas is very productive and prospective. It contributes to the development of artificial intelligence and provides wider professional opportunities, effective intercultural communication and further improvement of society. The representatives of two, very different fields become mutually beneficial and complete each other successfully. The result of this interaction is a universal specialist which is in great demand nowadays. The main issues of the interaction of linguistics and modern information technologies are the following: the role of virtual space and modern information technology in the development of linguistics; the role of linguistics in the development of virtual space and information technologies, and the training of computer specialists; the place of virtual space and modern information technologies in preparing linguists and translators (machine translation, translation systems, etc.); the emergence of interdisciplinary sciences and educational courses at the intersection of two areas to provide society with professionals with integrated knowledge; duplication of their conceptual and terminological apparatus and research methods (due to their novelty).

Шифр НБУВ: Ж100384

Мови світу

6.Ш.937. Вербалізація маскулінного стереотипу чоловік-лідер / Н. Секіна // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 96-101. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Досліджено вербалізацію маскулінних гендерних стереотипів на матеріалі китайських фразеологізмів. Увагу акцентовано на маскулінних стереотипах китайської мови в аспекті лідерства.

Шифр НБУВ: Ж74512

Викладання та методика вивчення іноземних мов

6.Ш.938. Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: матеріали Міжнар. наук.-практ. семінару, 7 груд. 2021 р. / Харківський нац. ун-т будівництва та архітектури, Університет ПЕЙС, Міжнародна науково-педагогічна організація філологів «ЗАХІД-СХІД». — Харків: Іванченко І. С., 2021. — 219 с. — укр.

Висвітлено актуальні проблеми застосування в навчальному процесі традиційних та інноваційних технологій. Досліджено питання навчання української мови й міжкультурної комунікації студентів. Розглянуто методики викладання української, англійської та німецької мов як іноземних. Проаналізовано проблеми перекладу та процесу підготовки викладачів. Досліджено методи та прийоми формування й розвитку комунікативних компетенцій іноземних та українських студентів. Охарактеризовано основи професійно-мовленнєвого спілкування іноземними мовами й інноваційні методи викладання українською та іноземними мовами. Проаналізовано основні аспекти блогодидатики. Узагальнено досвід викладання спеціальних предметів в іноземній аудиторії. Особливу увагу приділено методам і засобам дистанційної освіти, організації освітнього процесу в умовах карантину та мультимедійним технологіям.

Шифр НБУВ: BA856505

6.Ш.939. Іншомовна комунікативна компетентність як пріоритетний напрям професійної підготовки майбутнього педагога / О. Рибальченко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 70-79. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Надано глумачення поняття компетентності. Досліджено його структуру та основні складові. Важливим структурним компонентом професійної компетентності є комунікативна компетентність. Зазначено фактори, що сприяють формуванню професійної компетентності.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.940. Методичні та психолого-педагогічні проблеми викладання іноземних мов на сучасному етапі: шляхи інтеграції школи та ВНЗ: матеріали XI Міжнар. наук.-метод. конф., 18 квіт. 2019 р. / Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна, Харківська академія неперервної освіти. — Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2019. — 183 с. — укр.

Охарактеризовано етапи адаптації майбутніх філологів до професійної діяльності під час навчання в університеті. Розкрито практичні аспекти розвитку емоційного інтелекту у навчанні іноземної мови. Розглянуто мотивацію як один із чинників успішного оволодіння іноземною мовою. Висвітлено питання формування життєтворчих цінностей на заняттях з англійської мови. Проаналізовано особливості дистанційного навчання в системі освіти Канади. Увагу приділено проблемам використання засобів медіаосвіти та медіаграмотності для формування ключових компетентностей на заняттях з іноземної мови. Розкрито питання навчання англомовному письмовому мовленню в академічних цілях.

Шифр НБУВ: BA856297

6.Ш.941. «Перевернутий» метод для навчання граматики іноземної мови на немовних факультетах / М. Кондратюк, Л. Романюк // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 71-84. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто теоретичний опис, аналіз та рекомендації щодо використання «перевернутого методу» для викладання граматики іноземної мови в навчальному процесі у закладах вищої освіти. Досліджено суть методу перевернутого навчання, який полягає в ролюванні етапів навчального процесу — домашнє освоєння нового матеріалу та аудиторне відпрацювання, що надає змогу зробити навчальний процес більш ефективним. Виокремлено переваги та недоліки використання «перевернутого» методу як для викладачів, так і для студентів. До переваг належать більш інтенсивне використання аудиторного часу; проактивність, відповідальність і автономність студентів; усвідомлене засвоєння студентами навчального матеріалу; розвиток креативності та критичного мислення; врахування особливостей професійно орієнтованого навчання, вікових особливостей та психологічних потреб студентів; можливість працювати в індивідуальному ритмі; архівацію матеріалів. «Перевернутий» метод заохочує проактивні

схеми взаємодії викладача і студента. Опитування показали позитивне ставлення студентів до перевернутого формату після періоду адаптації та освоєння. Ретельність опрацювання матеріалу залежить від рівня внутрішньої мотивації студента, а групові аудиторні завдання створюють і підтримують зовнішню мотивацію.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.942. Pedagogical grammar as the framework of tefl research. Pt. 11. The impact of the monitor on the quality of the foreign language acquisition / L. Chernovaty // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 111-126. — Бібліогр.: 24 назв. — англ.

Пояснено необхідність встановлення спільної основи для інтеграції досліджень з навчання іноземних мов (ІМ), зокрема, розвитку граматичної компетентності, у цілісну галузь з єдиними підходами, термінологією та критеріями. Мета дослідження — проаналізувати поняття «монітор» для його подальшого врахування при розробці програм та в навчанні. Грунтуючись на аналізі експериментів, узагальнено дані про вплив монітора на якість засвоєння ІМ. Виявлено, що в деяких випадках на результати його впливали панівні (в певні періоди) ідеї такі, як концепція переваги свідомого підходу в СРСР у 1960 — 1970-х рр. Показано методологічні недоліки експериментів, що вплинули на їх результати, зокрема такі, як переважне використання дискретних тестів, змішування декларативних і процедурних знань, коротка тривалість експериментів та неадекватні способи одержання зразків мовлення випробуваних. Хоча пізніші дослідження принесли більше розмаїття результатів, чинність гіпотези монітора є дискусійною через неможливість встановити не тільки ступінь його участі у мовленні індивіда, але й сам факт такої участі. Найпоширенішими доказами використання монітора є свідчення випробуваних, що описують використання ними знання правила у мовленні. Однак часто навіть самим мовцями важко пояснити спосіб редагування власних висловлювань. Критика також стосується нечіткого визначення самого монітора, зміст якого інколи збігається зі змістом поняття «навчання» (в теорії Крашена), нездатності цієї теорії пояснити рецептивні види мовленнєвої діяльності, її обмеженості синтаксисом та проблематичності встановлення використання монітора в конкретних випадках. Таким чином, хоча вживання монітора мовцями не підлягає сумнівам, ступінь його застосування залежить від різноманітних чинників, ймовірно, виходить далеко за межі способу засвоєння мови та потребує додаткових досліджень.

Шифр НБУВ: Ж73103

Слов'янські мови

6.Ш.943. Лінгвістично-історіографічний аналіз фонологічних процесів протослов'янського діалекту / А. Орел // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 23-29. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Розкрито лінгвістично-історіографічний аспект дослідження історії фонологічної системи протослов'янського діалекту індоєвропейської прамови в мовознавстві ХХ ст. — ХХІ ст. Досліджено фонетичні процеси, реконструйовані для фонологічної системи протослов'янського діалекту, наслідком яких стало формування фонологічної системи праслов'янської мови. Проаналізовано низку суперечливих питань у дослідженні протослов'янської звукової системи.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.944. У витоків історичної типології слов'янських мов: Палов Житецький / В. Глущенко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 3-10. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Значним внеском не тільки в україністику, а й у славістику в цілому стала книга П. Г. Житецького «Очерк звукової історії малоруського нареччя». Саме Житецькому належить заслуга постановки проблеми зв'язку вокалізму і консонантизму в історії української мови і тим самим в історії слов'янських мов узагалі. Теза Житецького про те, що в слов'янських мовах та в їх історії «бідний» вокалізм поєднується з «багатим» консонантизмом і навпаки, заклала основи історичної типології слов'янських мов (на фонологічному рівні) і виявилася дуже продуктивною в мовознавстві ХХ ст. Вона стала основою поділу слов'янських мов на два типи — вокалічний і консонантний, які було інтерпретовано як у синхронічному, так і в діахронічному аспекті (О. В. Ісаєнко, К. В. Горшкова, В. В. Іванов, В. В. Колесов).

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.945. Personal names in Slavonic anthroponymic systems, derived from a Latin name that denotes an animal / G. Petkova, V. Ivanova // Зап. з ономастики. — 2020. — Вип. 23. — С. 84-100. — Бібліогр.: 97 назв. — англ.

Є два основні періоди запозичення іноземних імен. Перший вплив можна віднести до IX — X ст. н. е., коли християнство стало офіційною релігією для слов'янських народів, і було введено в основному грецькі, латинські і єврейські імена. Пізніше,

в кінці XX ст., західноєвропейські імена стали популярними і модними досі. Мета роботи — представити повний список слов'янських особистих імен, утворених від латинського антропоніма, що позначає тварину, а також їх первісне значення. Деякі тотемні тварини, такі як вовк, ведмідь, лев і орел, є частиною міфології і фольклору багатьох європейських країн. Основна причина вибору дослідження особистих імен, утворених від імен тварини, — це простежити сліди старих вірувань і традицій і вивчити вплив християнства на них. Основні методи, що використано під час проведення дослідження — лексикографічна витримка і етимологічний аналіз. Досліджені антропоніми розподіляються на три основні групи залежно від: значення апелятива (тобто тематичної класифікації); типу основного слова (тобто, якщо досліджуваний антропонім утворюється безпосередньо від найменування або через інший антропонім (будь то римське міфологічне ім'я, римський преномен, римське родове ім'я, римський когномен або неолатинське ім'я); їх канонізації. Всі особисті імена, включені в це дослідження, є частиною сучасних антропонімів, хоча вони представляють невелику групу з відносно нечастим використанням. Очікувані результати полягають в тому, щоб запобігти зникненню цих старих слов'янських імен, зрозуміти етимологію імен більш очевидною для простих людей і розкриваючи приховане символічне значення тотемної тварини. Всі досліджені антропоніми було збережено в базисах слов'янських імен завдяки двом дуже сильним традиціям: згідно з першою, дитині, особливо хлопчиків, давалося тотемне ім'я, а другою — ім'я дитини на честь бабусь і дідусів з боку батька або матері.

Шифр НБУВ: Ж70256
Див. також: 6.Ш.1000

Східнослов'янські мови

6.Ш.946. Прийоми роботи з матеріалом давніх писемних пам'яток як джерелом вивчення історії східнослов'янських мов у працях Б. О. Ларіна / І. Рябініна, М. Потапенко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 17-23. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Б. О. Ларін зробив вагомий внесок у розв'язання проблеми джерел вивчення історії східнослов'янських мов. Було розпочато розробку прийомів опрацювання давніх писемних пам'яток і сучасних говорів. Ларіну належить заслуга формулювання комплексу методичних правил, згідно з якими здійснюється критичний аналіз мови писемних пам'яток. У працях Ларіна було започатковано диференційований підхід до жанрів пам'яток.

Шифр НБУВ: Ж74512

Українська мова

6.Ш.947. Етносеміотрична параметризація аксіоконцептосфер у британській та українській лінгвокультурах: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.17, 10.02.21 / Н. О. Стефанова; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 36 с.: рис. — укр.

Розроблено новий напрям когнітивної лінгвокомпаративістики — «етносеміотрична лінгвоаксіологія» для пояснення етапів і схем конструювання мотиваційного континууму калейдоскопічної матриці ціннісних смислів буття британців й українців. Сформульовано визначення поняття «мотиваційний континуум аксіоконцептосфери» як холистично-синергетичної моделі калейдоскопічної матриці цінностей. Виконано діахронно-синхронну діагностику ядра й інваріантно-варіантної периферії матричних аксіоконцептів TRUTH/ІСТИНА, GOOD/ДОБРО, BEAUTY/КРАСА, BENEFIT/КОРИСТЬ й унаочнено їх зв'язки в мотиваційному континуумі аксіоконцептосфер британців і українців. Опрацьовано результати проведення психолінгвістичного експерименту з британцями й українцями за допомогою комп'ютерного інформаційно-аналітичного сервісу СТИМУЛУС й побудовано асоціативні поля доменів «Інтерес», «Значення Інтересу», «Результат Інтересу» та матричних аксіоконцептів TRUTH/ІСТИНА, GOOD/ДОБРО, BEAUTY/КРАСА, BENEFIT/КОРИСТЬ. Виміряно індекси продуктивності асоціатив для категорійно-ціннісних доменів-стимулів «Інтерес», «Значення Інтересу», «Результат Інтересу» в їх екстраполяції на етнічні константи й культурно-ціннісні доміанти британського й українського етносів.

Шифр НБУВ: РА445966

6.Ш.948. Жертва переслідувань: до лінгвістичної реконструкції концепту / С. А. Матвеева // Мова: наук.-теорет. часопис із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 48-52. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — проведення лінгвістичної реконструкції концепту ЖЕРТВА ПЕРЕСЛІДУВАНЬ когнітивної терміноструктури БІЖЕНЕЦЬ, який вербалізується в терміносполученні жертва переслідувань та функціонує в юридичному дискурсі. Об'єктом розвідки є концепт ЖЕРТВА ПЕРЕСЛІДУВАНЬ, предме-

том — лінгвістична реконструкція зазначеного концепту. Серед методів застосовано елементи лінгвістичної реконструкції, аналіз словникових дефініцій, компонентний аналіз, етимологічний аналіз, а також корпусний підхід. Результатом вивчення цієї проблеми є внесок в розробку нових підходів до тлумачення галузевих термінів шляхом застосування лінгвістичної реконструкції концептів і когнітивних терміноструктур. Галуззю застосування результатів цього дослідження є вдосконалення галузевої лексикографії та подальший розвиток юридичної лінгвістики як науки про мову законів. Висновки: запропонована спроба лінгвістичної реконструкції концепту ЖЕРТВА ПЕРЕСЛІДУВАНЬ когнітивної терміноструктури БІЖЕНЕЦЬ, який вербалізується в терміносполученні жертва переслідувань та функціонує в юридичному дискурсі, продемонструвала, що терміноструктуру жертва переслідувань на позначення гострого соціального феномену сьогодення, репрезентовану в сучасній українській мові як сукупність професійних/наукових та побутових уявлень про людину, яка потерпає від інших людей та/або несприятливих обставин, може бути визначена як «особа, над якою знушаються, проявляють насилила через утиски та пригноблення». Можливість формулювання термінологічного значення на основі аналізу словникових дефініцій, врахування символічних смислів, які концентруються навколо кожної окремої одиниці й цілого тексту, в якому ця лексема функціонує, а також аналіз контекстуального оточення через залучення корпусного підходу підтвердили необхідність застосування лінгвістичної реконструкції концептів і когнітивних терміноструктур для тлумачення термінів у межах галузевих дискурсів.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.949. Імена лів'яків першої половини XX ст.: частотний словник-довідник (на матеріалі метричних книг церкви Св. Параскеви П'ятниці) / наук. ред.: Г. П. Мацюк; уклад.: Л. Є. Дуда; Львівський нац. ун-т імені Івана Франка. — Львів: Коло, 2020. — 152, [7] с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 147-153]. — укр.

Представлено першу в українському мовознавстві лексикографічну працю про зв'язок імені з позалінгвальними чинниками, зокрема державно-політичним контекстом, віросповіданням осіб, належністю до соціальної групи, віком найменованих. Спектр імен, частотність імен, структуру імен, а також їх роль у творенні складних найменувань поєднано із соціологічною інформацією: вказівкою про стать і вік особи, її родинні зв'язки та соціальний статус, віросповідання чи національну належність. Лінгвістичну інформацію сформовано на новій джерельній базі — лів'яківських метричних книгах першої половини XX ст. Зазначено, що ідея частотного словника-довідника імен відображає соціолінгвістичний підхід до трактування оніма.

Шифр НБУВ: ВА853726

6.Ш.950. Комунікативно-прагматичні аспекти ергонімів «дитячого світу» / Г. П. Лукаш // Зап. з ономастики. — 2020. — Вип. 23. — С. 63-83. — Бібліогр.: 80 назв. — укр.

Проаналізовано назви дитячих магазинів з погляду їх комунікативно-прагматичного наповнення. Мета роботи — спроба з'ясувати основні способи мовленнєвої дії емпоронімів — назв магазинів як одиниць мовленнєвої поведінки і складника українського ергонімікону. Об'єкт дослідження — онімна категорія ергонімів, які функціонують в українському ергоніміконі. Предмет дослідження — прагматичні завдання назв дитячих магазинів, пов'язані з учасниками спілкування, темою та ситуацією. Основним методом дослідження є описовий, додатково використувались порівняльно-історичний, стилістичний, екстралінгвальний. Унаслідок дослідження з використанням матеріалу назв дитячих магазинів було підтверджено теоретичні положення щодо особливостей ергонімів як онімної категорії, на яку активно впливає мовна ситуація. Для назв дитячих магазинів запропоновано термін «мороемпороніми». Висновки: назви дитячих магазинів становлять один із продуктивних різновидів ергонімікону. Проаналізований матеріал засвідчив, що скерованість на адресата є основною ознакою ефективної комунікації в ергонімічному просторі. Практична цінність роботи полягає в можливості застосування наукових положень і висновків дослідження у процесі аналізу фактичного матеріалу не тільки з ергонімії, а й з інших онімних категорій.

Шифр НБУВ: Ж70256

6.Ш.951. Концепт «вдячність» як вербальна та ціннісно-смысловна доміанта медіатексту (на прикладі книги «День вдячності») / Л. Яременко // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 134-142. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Досліджено актуальний у сучасному дискурсі концепт «вдячність» на матеріалі медіатекстів, об'єднаних у книзі «День вдячності» (щоденної Всеукраїнської газети «День»). Зроблено спробу визначити понятійне наповнення концепту «вдячність» через вербалізовані засоби об'єктивації цього етнокультурного утворення. Концепт «вдячність» в аналізованих текстах відіграє роль смислової доміанти, що розглядається через призму «Без пам'яті немає вдячності, а без вдячності немає історичної (інституалізованої) пам'яті», яка й визначила його смислову структуру. Зроблено спробу виявити аксіологічний потенціал «вдячності» як доміанти публіцистичного тексту, де експресивність вислову є

засобом досягнення максимального впливу на читача/реципієнта. Провідними смислами-цінностями є вдячність — самоповага, вдячність — щастя, загальнокультурний регулятив.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.952. Концепт «Собака» в сучасній лінгвокультурі / О. І. Панченко // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 24-28. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Мета роботи — проаналізувати й описати нові метафоричні моделі, які увійшли до концепту СОБАКА у 2020 р. Для досягнення цієї мети було використано описовий метод концептуального аналізу. Об'єкт розгляду — фрагменти текстів публіцистичного стилю, Інтернет-ресурсів тощо, які стали відповіддю на суспільно-політичні події, де так чи так зачіпається концепт, що нас цікавить. Предмет розгляду є нові метафоричні моделі концепту СОБАКА та їх лінгвальне втілення. Результатом вивчення цієї проблеми стало доведення того, що зміст концепту СОБАКА в сучасній українській та російській мовах розширився за рахунок появи нових метафоричних моделей СОБАКА — ГРОШІ та СОБАКА — СВОБОДА. Перелічено метафоричні моделі концепту СОБАКА, які можна вважати сталими. Але українська та російська мова в Україні рівною мірою відреагували на дві події: виступ на телешоу народного депутата Є. Брагара, де він зазначив, що елітним собакою можна розраховуватися за газ; дозвіл під час карантину виходити з дому з метою вигулу хатніх тварин, перш за все собак. Отже, можна говорити про зазначені нові метафоричні моделі. Висновки: розглянуті моделі простежуються переважно в Інтернет-жанрах, серед яких фатика, Інтернет мем, фотожаба та звичайний жарг. До прототипів, що вплинули на метафоричне збагачення концепту СОБАКА, уналежнюємо художні тексти, приказки, мультфільми, картини. Під час розвитку зазначеного концепту створюється комічний ефект за рахунок оказіонального словотворення, пародіювання відомих творів, осіб, семантичної компресії та певного алогізму.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.953. Лексема «вказувати» в газетних публікаціях / М. Ріпей // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». Сер. Журналістика. — 2021. — № 1. — С. 69-74. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

На підставі довідкової літератури та власного редакторського досвіду розглянуто вживання лексеми «вказувати» у журналістських матеріалах. Зосереджено увагу на поясненні значення цього слова у «Словнику української мови» (в 11 т.) і «Словнику української мови online». Приклади наведено з щоденної всеукраїнської газети «День», що є одним із найпопулярніших видань у рейтингу загальнонаціональних медіа. Зазначено, що лексемі «вказувати» правильно вживати на позначення «жестом, рухом, спрямованим кудись, на когось, щось, привертати до кого-, чого-небудь увагу; показувати... указувати дорогу... бути зразком для здійснення чого-небудь... відзначати, виділяти, називати що-небудь, роблячи відомим, помітним... звертаючи увагу на що-небудь, пояснювати, розкривати його суть... наказувати кому-небудь, робити зауваження, надавати розпорядження, повчати...». А в інших випадках варто вживати не російським «вказувати», а «зазначити», «занотувати», «зафіксувати», «написати», «подати», «свідчити» тощо. Правильно писати «на звороті малюнка журналіст написав (зазначив, занотував)...»; «зазначити (подати, записати) в фемінітиві назву»; «в декларації подати (зазначити, написати) види доходів»; «у розділі фіксують (записують, зазначають) дані про види та суми доходів»; «зазначити місце проживання, серію і номер паспорта, ідентифікаційний код...»; «інформація не буде подана»; «зазначити (записувати) в документах»; «записувати (зазначити, занотувати) на конверті рік народження»; «Менше 25 хворих на 100 000 мешканців країни свідчить...». Акцентовано, що від точності слововживання залежить доступність, естетичний вплив і дівість газетних публікацій.

Шифр НБУВ: Ж29409:А:Журн. н.

6.Ш.954. Механізми термінообразовання в підсистемі парфюмерії та косметики (на матеріалі російського і українського мовознавства) / Е. А. Войцева // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 80-87. — Бібліогр.: 27 назв. — рос.

Одною із быстро розвиваючихся в руском і украинском языках является терминология, сформированная на основе логико-смысловых связей в области парфюмерии и косметики. Цель работы — анализ механизмов, которые используются при формировании терминологического массива парфюмерии и косметики в русском и украинском языках на материале современных лексикографических трудов и интернет-источников. Предметом статьи являются способы терминологической номинации в парфюмерно-косметической терминологии рассматриваемых славянских языков с помощью компонентного и дефиниционного анализа в синхронно-описательном плане с привлечением элементов диахронии. В результате изучения установлены универсальные тенденции к интеграции, дифференциации, интернационализации и унификации языковых средств в структурном, семантическом и генетическом плане. Выводы: своеобразие корпуса парфюмерно-косметической терминологии в родственных славянских

языках обусловлено велингвистическими и внутренними лингвистическими факторами, а также законами функционирования в системе национального языка, специфической денотативной соотносительностью, что проявляется в номинативном и в семасиологическом аспектах. Отмечена тенденция к использованию следующих механизмов терминообразования: терминологизация и специализация слов общенародного языка, лексическое заимствование терминов из других языков, транслерминологизация, моделирование специальных номинаций с использованием греко-латинских элементов, заимствованных моделей, терминов-редупликаций, моделеслов, словообразовательное калькирование, сокращения; а также расчлененная номинация в виде поликомпонентных терминологических словосочетаний.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.955. Перформанс і текст (на основі матеріалів з онлайн-архіву «Мистецтво Одеси 1980-х») / Д. Гладун // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 29-41. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Дослідження зосереджено на вивченні, систематизації й аналізі матеріалів онлайн-архіву «Мистецтво Одеси 80-х», створеного Центром сучасного мистецтва (м. Одеса) й Інститутом сучасного мистецтва у 2000 р. Розглянуто понад двадцять авторських (індивідуальних і колективних) творів мистецтва перформанс: «Російська іділія» (1982), «Хрестик-Нулик» (1982), «[Між іншим]» (1983), «Пацифістська демонстрація» (1983), «Притулившись до стовпа» (1983), «Щит Давида» (1983), «Я захоплююся друзями» (1983), «Таз» (присвята «Мухоморам») (1984), «Це таємне слово» (1984), «Способи вбивства прапором» (1985), «Я був мужиком там» (1985), «Бити по стіні і по чорній дружині» (1987), «Найбільш сокровенне» (1987), «Розвідка художніх копалін» (1987), «Тут був Вася» (1987), «У два рахунки» (1987) тощо, а також виставку-перформанс «Рідня» (1983). Атрибутивання й опис усіх досліджених творів мистецтва перформанс здійснено внятково на основі (подекуди суперечливих) даних, які вдалося відшукати серед матеріалів онлайн-архіву (переважно фотодокументацій, інтерв'ю, листів). Проведено каталогізацію дійств. Окреслено проблемні моменти дослідження текстового складника перформансів на основі архівних матеріалів.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.956. Пунктуаційний словник-довідник / З. Терлак. — 2-ге вид. — Львів: Априорі, 2021. — 395, [4] с. — Бібліогр.: с. 395. — укр.

Пропонований довідник — перше видання такого типу, створене на українському мовному матеріалі. У ньому використано словникову форму для розкриття особливостей української пунктуації. Реєстр словника містить службові та самостійні частини мови, перед якими чи після яких потрібно ставити певний розділовий знак, а також слова, словосполучення чи цілі синтаксичні конструкції, які потребують у тексті відокремлення. До складу реєстрових слів включено і перелік типових розділових знаків із правилами пунктуації при них.

Шифр НБУВ: ВА856567

6.Ш.957. Семантико-естетична парадигма назв кольорів у сучасній українській мові (на матеріалі художньої прози ХХ ст.): монографія / І. М. Бабій. — Тернопіль: Осадца Ю. В., 2021. — 237 с. — Бібліогр.: с. 175-209. — укр.

Здійснено комплексний аналіз лексики на позначення кольору в сучасній українській мові. Охарактеризовано структурно-граматичну та семантико-функціональну своєрідність назв кольорів, розглянуто тропейні особливості їх уживання в мові художньої прози, узагальнено естетичну роль. Роботу виконано на матеріалі малої прози Василя Стефаника, Михайла Коцюбинського, Миколи Хвильового. Проаналізовано функціонування кольоропозначень в ідіостилі письменників, виявлено колірні домонанти в їх художній мові.

Шифр НБУВ: ВА856698

6.Ш.958. Словник українських східнословобанських говірок / упоряд.: М. О. Волошинова, К. Д. Глушовеца, В. В. Леснова, І. О. Ніколаєнко, Т. П. Терновська, В. Д. Ужченко; Державний заклад «Луганський нац. ун-т ім. Т. Шевченка». — 2-е вид., зі змін. й допов. — Київ: Талком, 2021. — 406 с. — укр.

Вміщено традиційну діалектну лексику, зафіксовану в говірках Східної Слобожанщини та в перехідних від східнословобанських до східностепових (усього 274 населені пункти), яка не ввійшла до основного словникового складу сучасної української літературної мови. У словнику також подано лексеми з етнографічної праці кінця XIX ст.

Шифр НБУВ: ВА855981

6.Ш.959. Сучасний газетний дискурс як сфера об'єктивації складних слів / О. А. Попкова // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 98-103. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Проаналізовано роль сучасного газетного дискурсу у збагаченні лексичного складу мови засобів масової інформації складними словами, описано особливості функціонування складних слів у газетно-публіцистичному контексті. Мета дослідження — проаналізувати сучасний газетний дискурс з огляду збагачення та поповнення лексичного складу мови складними словами, а

також описати особливості функціонування складних слів на матеріалі відомих усеукраїнських газет за 2015 – 2020 рр. Об'єкт дослідження – газетно-публіцистичні тексти як головний чинник поповнення та оновлення української лексики. Предметом вивчення є потенціал складних слів у текстах сучасних газет. Матеріал дослідження вибрано з відомих усеукраїнських газет за період 2015 – 2020 рр. Результати аналізу особливостей функціонування складних лексичних одиниць у сучасному газетному дискурсі уможливають зробити наступні висновки: у сучасному газетному дискурсі фіксовано чималу кількість складних лексем, що зумовлено основним призначенням ЗМІ і надає змогу швидко реагувати на злободенні події, процеси, факти сучасності; складні слова, використовують досить часто із різною стилістичною метою; вони надають змогу створювати комунікативно-прагматичний ефект, тобто через вплив на читача викликають відповідну реакцію у реципієнта, зменшуючи цим самим складність мовного виразу і водночас збільшити кількість повідомленої інформації; основними функціями газетного дискурсу є інформування та вплив на реципієнта за допомогою мовних засобів. У перспективі дослідження – вивчення стилістичного та комунікативно-прагматичного потенціалу складних слів у різних жанрах газетного дискурсу.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.960. Тенденції активізації композитних прикметників-оказіоналізмів у сучасних газетних текстах 20-х років ХХІ сторіччя / О. Попкова // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 68-77. — Бібліогр.: 76 назв. — укр.

На прикладах із друкованих періодичних видань з'ясовано тенденції активізації складних okazіональних прикметників у пресі, окреслено специфіку композитних прикметників-оказіоналізмів, які мають лексико-семантичні особливості вживання, специфіку й закономірності творення та зроблено пояснення їх значення. Здійснено стислий аналіз досліджень вітчизняних мовознавців щодо функціонування в українській мові прикметників-оказіоналізмів. З'ясовано структурно-семантичні особливості та специфіку інноваційних складних прикметників з огляду на мотивувальну базу та закономірності творення, визначено найпродуктивніші їх типи. Розглянуто лексико-семантичний аспект складних okazіональних прикметників на прикладі сучасних газетних текстів початку ХХІ ст.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.961. Терміносфера новітніх технологій: лінгвосоціоконітивні чинники формування та розвитку: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.02.01 / Т. В. Стасюк; НАН України, Інститут української мови. — Київ, 2020. — 44 с. — укр.

Увагу приділено одній з актуальних проблем сучасного світового термінознавства – соціоконітивному дослідженню термінів і термінологій. Проведено соціоконітивний аналіз терміносфери новітніх технологій у технічній, природничій, інформаційно-телекомунікаційній і соціогуманітарній наукових і професійних концептосферах. Уперше в українському термінознавстві досліджено процеси та результати концептуалізації і категоризації в термінології, імпортування та семантичної спеціалізації терміноконцептів, термінопородження і концептотворення в науковому / професійному дискурсі. Розроблено комплексну методикою дослідження термінів новітніх технологій, що інтегрувала методи соціолінгвістики, когнітивної лінгвістики, зокрема когнітивної семантики, та термінознавства. Зазначено, що теоретико-методологія концепція дослідження ґрунтується на антропоцентричному підході в сучасній лінгвістиці, що зосереджує дослідницьку увагу на аналізі змістового компонента лексичних одиниць, а саме – внутрішньої форми терміна та терміносфери.

Шифр НБУВ: РА446767

6.Ш.962. Типологія стоматологічної термінології в українській і англійській мовах та її лексикографічне відтворення: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.21 / Ю. С. Дев'ятко; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2021. — 23 с.: іл. — укр.

Досліджено українські й англійські стоматологічні термінолексики в термінознавчому, лексикографічному та перекладознавчому вимірах, проблеми англо-українського перекладу текстів стоматологічної тематики та практичні аспекти укладання англо-українського глумачого словника стоматологічних термінів. Здійснено різновекторне вивчення основних термінологічних понять і сучасних підходів до вивчення термінів, розглянуто питання впорядкування української стоматологічної термінології в межах медичної макротерміносистеми, вивчено структурні та словотвірні типи стоматологічних терміноодиниць, проведено лексикографічне опрацювання стоматологічної термінолексики на основі сформованої вибірки термінів. Висвітлено питання англо-українського перекладу стоматологічної термінології в структурно-семантичному аспекті, з'ясовано дериваційні характеристики стоматологічних термінів, здійснено структурний аналіз відповідних термінів з конструюванням моделей багатоконпонентних термінів та зазначенням особливостей їх перекладу.

Шифр НБУВ: РА44821

6.Ш.963. Українська мова як державна в Україні: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. «Українська мова як державна в Україні» (в рамках акції «Передаймо нащадкам наш

скарб – рідну мову»), 24 – 25 верес. 1998 р. / ред.: К. Г. Городенська; вступ. ст.: В. В. Німчук; НАН України, Інститут української мови, Всеукраїнське товариство «Просвіта» ім. Т. Шевченка. — Київ: Довіра, 1999. — 98, [1] с. — укр.

Висвітлено історію української мови як державної, визначено її роль у консолідації нації і суспільства, у його інтелектуальному розвитку та формуванні національної свідомості громадян. Спростовано ідею співіснування двох державних мов в Україні, уточнено поняття «російськомовне населення». Проаналізовано основні аспекти діяльності товариства «Просвіта» в утвердженні державності української мови, а також мовленнєву ситуацію в різних регіонах України. Подано нові наукові дані про походження української мови.

Шифр НБУВ: ВА855438

6.Ш.964. Українсько-англійський іхтіологічний глумачний словник: [мовний словник] / І. М. Шерман, Н. О. Грудко, О. В. Грудко. — Херсон: Вишемирський В. С., 2019. — 267 с.: іл. — укр.

Словник містить нові найпоширеніші іхтіологічні терміни та їх глумачення. Висвітлено питання систематики, фізіології, акліматизації та екології риб. Особливу увагу приділено термінології, яку використовують при викладанні спеціальних дисциплін спеціальності 207 «Водні біоресурси та аквакультура».

Шифр НБУВ: ВА855691

6.Ш.965. Фемінітиви в українській мові: лінгвосоціально-контекст / Ю. Стежко // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 104-113. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Висвітлено проблемні аспекти запровадження нового правопису, зокрема, фемінітивів у соціальному та лінгвістичному аспектах. Запропоновано думку, що фемінітивізація мови є закономірним наслідком українізації усіх сфер суспільного буття. Актуальність теми даного дослідження зумовлена незавершеністю лінгвосоціальної рефлексії щодо оцінки та меж застосування фемінітивів. Мета дослідження – висвітлення фемінітивізації української мови у мовно-культурному та соціальному вимірах, зумовленість ужиткової форми фемінітивів фоносемантичним контекстом, суголоссям та артикуляційним виконанням. Здійснено ретроспекцію напрацювань правопису українськими лінгвістами у заломленні на сучасне оновлення українського правопису. Соціальний аспект запровадження фемінітивів розкрито як прояв національної ідентифікації та гендерної рівності. В лінгвістичному аспекті фемінітивізація мови становить впорядкування порушених маскулінтивними (позначення жіночої статі чоловічим найменуванням) морфолого-синтаксичних норм української мови. Зазначено, що утворення фемінітивів за допомогою того чи іншого суфіксу має фоносемантичну та контекстуальну обумовленість. Поза тим приписом щодо доцільності/недоцільності застосування того чи іншого суфіксу задля утворення фемінітиву мають стати фонетична сполучуваність суміжних слів, їх артикуляційне виконання у мовленнєвому процесі та толерантність стосовно суспільної думки. Назагал запровадження фемінітивів, як і нового правопису, оцінюється адекватною відповіддю на новочасні суспільні запити.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.966. Фіксація української архітектурної термінології в лексикографічних джерелах ХІХ — поч. ХХ ст. / Л. Б. Думанська, Г. М. Степанюк // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 92-98. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Мета наукового дослідження – аналіз відображення архітектурної лексики в українських лексикографічних джерелах ХІХ — поч. ХХ ст. Вибір теми дослідження зумовлено практичними потребами суспільства, оскільки термінологія архітектури функціонує на сучасному етапі як цілком сформована мікросистема, яка вимагає подальшої роботи над упорядкуванням стандартизацією та уніфікацією терміноодиниць. Оскільки аналізована термінологія не піддавалася лексикографічному описові, об'єктом дослідження стали глумачні та перекладні, загальні й термінологічні словники ХІХ — поч. ХХ ст. Предмет дослідження – українська архітектурна термінологія як одна з підсистем української наукової термінології, зафіксована у словниках ХІХ — поч. ХХ ст. Аналіз досліджуваного матеріалу здійснено переважно за описовим методом, який реалізовано способами класифікації, лінгвістичного спостереження над функціонуванням термінів у лексикографічних та термінографічних джерелах. Активізація процесу формування української архітектурної термінології припадає на ХІХ — поч. ХХ ст. Досліджувалися як теоретичні, так і прикладні аспекти термінознавства, зокрема створювалися перекладні та глумачні словники, які фіксували термінологічну та професійну лексику. Зроблено висновки, що лексикографічні праці цього періоду є багатим джерелом української архітектурної термінології, цінними пам'ятками української лексикографії етапу зародження та формування, оскільки було вироблено засади мовного планування термінології сфери архітектури. Зібраний та опрацьований матеріал може бути задіяний в укладанні лексикографічних джерел, зокрема термінологічних, у подальшому впорядкуванні сучасної української архітектурної термінології. Це сприятиме підвищенню статусу

термінології архітектури в суспільному житті та забезпеченню належного рівня комунікації в цій науково-професійній галузі.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.967. Фразеологія в українському діалектному мовленні: монографія / Н. Д. Коваленко; Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка. — Кам'янець-Подільський: Друкарня «Рута», 2021. — 403 с. — Бібліогр.: с. 343-398. — укр.

Досліджено фразеологію українського діалектного континууму з увагою до складу та просторового варіювання фразеологізмів, специфіки їх поширення та функціонування в живому говірковому мовленні, текстової поведінки. Розглянуто склад, семантику, ареальне варіювання, особливості функціонування фразеологізмів українських діалектів, відтворення мовної картини світу українців засобами традиційної народної фразеології. Обґрунтовано й апробовано прийоми текстозорієнтованого опрацювання народної фразеології. З'ясовано роль фразеологізмів у формуванні й відтворенні мовної картини світу українців. Для сучасної діалектології важливими і невідкладними є дослідження лексико-фразеологічного складу говірок, видів взаємозв'язку діалектно й літературної фразеології, збереження чи редукції говіркових рис фразем, їх стійкості на фразеологічному та лексичному рівнях; поглиблення теорії фразеології діалектів; з'ясування специфіки функціонування фразеологізмів у живому говірковому мовленні. Запропоновано методику автокоментування для записів та аналізу фразеологізмів говірок, що уможливить швидше та повніше наповнення емпіричної бази української мови. Проаналізовано евристичний потенціал фразеологізмів для мовознавчих досліджень. Досліджено процес лексикографічно-текстографічної репрезентації абстрактних понять в українських говірках.

Шифр НБУВ: ВА85642

6.Ш.968. Функціональні особливості фразеологічних одиниць в текстах публіцистичного стилю української мови / О. Сушко, Л. Кубрак // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 90-96. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Приділено увагу функціонуванню фразеологічних одиниць у текстах публіцистичного стилю. Увагу приділено фразеологізмам-неологізмам, які протягом останніх років активно поповнюють лексико-фразеологічний фонд української мови. Проаналізовано специфіку вияву позитивних і негативних емоцій в засобах ЗМІ через посередництво фразеологічних одиниць. Зроблено висновок про те, що в публіцистичному стилі переважає негативна оцінна конотація.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.969. Neolexems with the VIP component in the modern Ukrainian language / V. Oleksenko // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 42-55. — Бібліогр.: 54 назв. — англ.

Встановлено історико-лінгвістичне походження аббревіатури VIP, проаналізовано творення похідних неолексем з цією аббревіатурою, з'ясовано лексичне значення похідних одиниць з оцінкою лексемою-компонентом VIP, що в останні два десятиріччя освоюється словотвірною системою української мови, оцінено відповідність таких утворень нормам української літературної мови. Констатовано, що соціальні, політичні, економічні зміни у суспільстві на початку XXI ст. суттєво вплинули на розвиток мови і сприяли виникненню нових предметів, явищ, понять, а відповідно і нових слів для їх називання. Встановлено дериваційний потенціал неолексем із компонентом VIP та їх лексико-семантичну типологію.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: **6.У.171, 6.Ш.988, 6.Ш.1020**

Викладання та методика вивчення української мови

Зміст та методика викладання української мови

6.Ш.970. Використання пісенного матеріалу на уроках української мови як іноземної / О. Деньга, Т. Ісаєнко // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 42-56. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Досліджено особливості використання пісенного матеріалу у процесі формування іноземної комунікативної компетенції під час навчання української мови як іноземної студентів різних рівнів володіння мовою. Актуальність роботи зумовлена недостатньою кількістю навчальних ресурсів з української мови для іноземних студентів і, водночас, перевірною ефективністю досліджуваного типу навчального матеріалу, а отже — необхідністю розробки методики його оптимального використання. Мета роботи — створення методики використання пісенного матеріалу на уроках української мови як іноземної для студентів різних рівнів володіння мовою з фокусом уваги на відомих сучасних піснях. Подано методичні рекомендації щодо використання пісенного матеріалу на уроках української мови як іноземної для вирішення таких навчальних завдань: використання пісенного матеріалу як фонетичної зарядки і для корекції вимови, використання пісенного матеріалу як мотиватора для вивчення твор-

чості письменників та поетів, використання пісенного матеріалу у навчанні лексичного та граматичного аспектів мови. Запропоновано методику проведення повного уроку для вивчення образної пісні, а також варіанти використання пісні «Думка» на слова Т. Г. Шевченка на різних етапах вивчення мови. Акцентовано увагу на сучасних піснях, у яких музику покладено на вірші видатних класиків, наведено приклади пісень, рекомендованих для використання на різних етапах навчального процесу. Висновки: залучення пісенного матеріалу має низку важливих переваг у практиці викладання української мови іноземцям і надає змогу створити на заняттях середовище, максимально наближене до автентичних умов, зняти психологічні бар'єри, покращити мікроклімат в аудиторії, збільшити можливості іноземних студентів своєчасно та різнобічно ознайомлюватися з українськими традиціями, культурою, адаптувати студентів до мовного узусу, реалізуючи через пісенний матеріал занурення їх в автентичне українське мовне середовище.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.971. Кафедра української та російської мов як іноземних: бібліогр. покажч. до 20-річ. ювілею Ін-ту філології Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка (2001 — 2021 рр.) / ред.: М. Якубовська; упоряд.: С. Дербя, Г. Звонко, В. Любчевська-Сокур, О. Якименко-Ломон; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ: Фенікс, 2021. — 146 с. — укр.

Досліджено проблеми взаємозв'язку мови та мислення, питання системно структурної організації лексики української та російської мов. Увагу приділено словниковому складу української та російської мов у лінгвокультурологічному аспекті. Вивчено пов'язані з цим особливості функціонування російської мови в Україні. Розглянуто проблеми методики викладання, специфіки функціонування української та російської мов у різних сферах комунікації. Досліджено лінгвістичні основи опису української та російської мов з метою їх викладання в іноземній аудиторії (функціональний, зіставний аспекти) та ін.

Шифр НБУВ: ВА855625

6.Ш.972. Основні етапи навчання студентів-іноземців сприйняття фольклорних творів / С. Гіль // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 14-25. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Розглянуто опис методики навчання іноземців розуміння українських народних казок, яка допомогла б учням розуміти зміст казок на рівні, близькому до рівня носіїв мови і культури. Зазначено, що казки є тим ідеальним полем, на якому можна ефективно використовувати методику лінгвокультурознавства. Актуальність дослідження визначається важливістю лінгвокультурологічного підходу до навчання української мови як іноземної, а також відсутністю системи вправ із викладання українських народних казок, яка сприяла б формуванню в іноземних студентів цілісного уявлення про український національний менталітет. Зроблено висновок, що навчання іноземних учнів читання й розуміння змісту українських народних казок буде ефективнішим, якщо спиратиметься на знання про систему цінностей української народної культури, розуміння реалій і мовних особливостей української народної казки, зіставлення сюжетів українських народних казок із сюжетами казок рідної культури іноземців. Зазначено, що використання текстів українських народних казок є доцільним на заняттях з української мови як іноземної на всіх етапах навчання. Зміст українських народних казок відображає менталітет українського народу і є джерелом для розуміння ціннісних засад української культури. Методична система роботи з текстами казок в іноземній аудиторії має спиратися на лінгвокультурологічний коментар і зіставлення цінностей української культури з цінностями рідної культури іноземних учнів. Під час навчання відбувається забагачення духовного світу іноземних студентів завдяки отриманню ними знань про звичаї, культурні традиції України, розумінню національно-культурної специфіки мовних одиниць. Це є запорукою успішної комунікації між представниками різних народів, мов і культур, а в глобальному сенсі корелює з актуальними проблемами міжмовної та міжкультурної комунікації.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.973. Потенціал використання креолізованих текстів у процесі навчання мови іноземних студентів (на прикладі Інтернет-мемів) / О. Гребенщикова // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 26-41. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Одним із викликів, які стоять перед викладачем іноземної мови в сучасних умовах, є порівняно невисокий початкова мовна підготовка освітніх мігрантів і невисокий же ступінь їх мотивованості у вивченні системи іноземної мови, недостатня залученість у навчальний процес. Одним зі способів, що надають змогу вирішити таку проблему, можна вважати систему роботи із креолізованими текстами. Креолізований текст (інша його назва — полікодовий, або мультимодальний) як вид тексту, який поєднує в собі вербальну та іконічну інформацію, знайомий сучасним студентам із різних країн і вписується у світову постмодерністську реальність. Найчастіше про креолізований текст говорять у

межах аналізу рекламної продукції, плакатів або кінотексту. Разом із тим і для викладачів мови використання полікодових текстів аж ніяк не є новиною: можна назвати хоча б картки, плакати, ілюстрації, картинні словники та інші засоби, що використовуються викладачами-мовцями на початковому етапі. Ці вербально-іконічні засоби довели свою безумовну ефективність як при поясненні лексичного та граматичного матеріалу, так і під час закріплення прочитаного. Прочитання креолізованого тексту надає змогу здійснити перехід від тексту до сенсу: ця конвертація надає можливість здобувачеві вищої освіти комплексно задіяти рецепцію, пам'ять, інтелект, активізувати мовленнєво-мисленеві процеси, використовуючи іноземну мову. Одним із показових і функціональних на сьогоднішній день типів креолізованих текстів є мем — особливий різновид мультимодального тексту, в якому тісно поєднані вербальний та іконічний компоненти, це текст, який має базовий набір ознак: повторюваність, комічність, у пізнаваність, актуальність. Використання мемів у навчанні мови — це спосіб підвищити мотивацію до навчання освітніх мігрантів, налагодити міжкультурну комунікацію, сформувані у студентів лінгвокраїнознавчу компетенцію, полегшити процеси адаптації та соціалізації в новій дійсності. Такі тексти цілком можуть стати одним із джерел інформації про національно-культурні особливості іноземної країни та носіїв мови.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.974. Розвиток у студентів із кліповим мисленням здатності до емпатії / В. Косміна // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 85-96. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Розглянуто прийоми організації навчально-дослідницької діяльності студентів із кліповим мисленням із метою розвитку їх темплатичних здібностей на заняттях з української мови. Запропоновано завдання, що сприяють розширенню пізнавально-когнітивної сфери студентів, розробці, аналізу та використанню емоційно-чуттєвого досвіду людини. Зазначено про актуальність ідей гуманізації та гуманітаризації та недостатню впровадженість їх у систему вищої освіти. Підкреслено важливість формування гуманістичної свідомості сучасного фахівця, що має стати обов'язковим компонентом його професіоналізму, поряд із розвитком системи ціннісних відносин. Українська мова має освітній і виховний потенціал для розвитку морально-етичних якостей особистості. Зроблено висновок про необхідність формування відповідних знань, умінь у студентів, про виховання особистісного ставлення до змісту навчання, про підвищення рівня сформованості емпатії, про прояв глибокого емоційного ставлення до обговорюваних моральних проблем і ціннісно-моральної діяльності в результаті застосування описаних прийомів організації навчально-дослідницької діяльності. Оптимально організований процес викладання української мови може підготувати особистість того, хто навчається, до толерантного сприйняття чужої культури, до толерантності, заснованої на розвиненій емпатії, до нівелювання національних стереотипів і забобонів. Емпатія — це умова, що надає змогу індивіду успішно вирішувати нові проблеми, які можуть з'явитися в його взаєминах із людьми. А темплатичний тип міжкультурної комунікації допомагає знайти найкращі шляхи і способи для організації взаєморозуміння між партнерами під час діалогу культур. Перспективи подальшого дослідження полягають у розробленні методики тестів, які простежують динаміку психологічних феноменів особистості, рівень і розвиток емпатичних здібностей, із метою активного їх використання в навчальному процесі.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.975. Фемінітиви у викладанні української мови як іноземної / Т. Ключко, А. Ященко // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 57-70. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Розроблено методику навчання студентів-іноземців фемінітивів української мови. Проаналізовано структуру сучасних фемінітивів в українській мові, відібрано одиниці для навчання, запропоновано вправи на закріплення навчального матеріалу. Проблема формування фемінітивів у різних мовах є актуальною у зв'язку з демократичними суспільними процесами. Ще одним напрямом дослідження фемінітивів є розгляд їх структурних особливостей. Проблема формування й функціонування фемінітивів тісно пов'язана з явищем лінгвістичної політорекрентності і щодо використання гендерно маркованих слів (особливо найменувань професій), проблемами словотворення й міжкультурних відмінностей у використанні гендерно нейтральних і гендерно маркованих слів. Актуальність роботи зумовлена відсутністю розробки методики викладання фемінітивів в аспекті української мови як іноземної. Лексика відіграє суттєву роль у навчанні студентів-іноземців української мови. Систематичне накопичення й розширення словникового запасу є одним із найголовніших завдань під час навчання мови. Визначено загальні словотвірні тенденції розвитку фемінітивів української мови: підвищення продуктивності суфіксального способу деривації фемінітивів; оновлення й розширення словотвірної бази фемінітивів, надто за рахунок численних запозичень; архаїзація ряду словотвірних

типів фемінітивів; активізація раніше малопродуктивних типів; поширення фемінітивів у професійній сфері для позначення жінок за посадою, спеціалізацією, видом, місцем діяльності, успіхами, досягненнями тощо. Сучасні зміни в суспільстві зумовлюють необхідність більш уважного ставлення до відбору й презентації лексики й навчальних текстів в іноземній аудиторії. Мова безперервно змінюється, а отже, потрібне постійне оновлення навчальних матеріалів як важливого в мовному середовищі інструмента знайомства інофонів з картиною світу його носіїв. У цьому сенсі підвищується роль авторів посібників і викладачів української мови як іноземної, оскільки вони знайомлять іноземців із сучасною українською картиною світу через призму власного сприйняття.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.976. Формування в студентів навичок уживання форм кличного відмінка в різних комунікативних ситуаціях / Н. Кочукова, А. Чепурна // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 18-24. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Розглянуто засоби формування в студентів-філологів навичок уживання форм кличного відмінка в різних комунікативних ситуаціях. Зосереджено увагу на статусі кличного відмінка та його типових ознаках. Запропоновано завдання, які сприятимуть розвитку критичного й творчого лінгвістичного мислення, підвищення грамотності.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.977. Формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах інклюзивної компетентності / І. Давидченко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 11-17. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Розглянуто питання щодо формування лінгвокультурологічної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в умовах інклюзивної компетентності. Спираючись на структуру інклюзивної компетентності майбутнього вихователя дошкільної освіти, виділено наступні компоненти: когнітивний, діяльнісний та особистісний компоненти. Систему інклюзивної освіти спрямовано на реалізацію принципів демократії, гуманізму, справедливості, індивідуального підходу до всіх учасників освітнього процесу, особливо до дітей з особливими освітніми потребами.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.978. Щодо питання про формування лінгвокраїнознавчих компетентностей у іноземних студентів морського вишу / М. О. Грудок-Костюшко, І. Л. Фоміна // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 138-143. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Мета роботи — проаналізувати питання про формування лінгвокраїнознавчих компетентностей у іноземних студентів морського вишу. Предмет розгляду — змістовні, організаційно-педагогічні засоби формування лінгвокраїнознавчих компетентностей студентів морського вишу. Результатом розгляду є сформованість таких лінгвокраїнознавчих компетентностей у іноземних студентів, які потрібні для засвоєння української мови на різних етапах навчання та передбачені обсягом робочої програми з дисципліни «Українська мова як іноземна». Висновки: розвиток у студентів морського вишу лінгвокраїнознавчих знань, умінь і мотивів для здійснення повноцінної міжкультурної комунікації вимагає постійного вдосконалення практичної освіти, а саме створення інтенсивних методик вивчення української мови як іноземної, які сприяють підвищенню якості підготовки іноземних студентів у межах професійної підготовки з урахуванням особливостей морської спеціалізації.

Шифр НБУВ: Ж70547

Див. також: 6.Ш.1012

Підручники та навчальні посібники з української мови для різних типів шкіл і систем навчання

6.Ш.979. Професійна медична комунікація українською мовою лікаря з пацієнтом: посіб. для інозем. студентів / А. В. Вихруц, І. Д. Драч, І. Я. Заліська, В. І. Зевако, Т. П. Мельник, О. А. Мисик, О. І. Новицька, Н. Я. Олійник, К. Л. Стефанишин, М. І. Руденко, М. П. Тишковець, Л. П. Шеремета; ред.: А. В. Вихруц, І. Я. Заліська; Тернопільський національний медичний університет імені І. Я. Горбачевського. — Тернопіль: ТНМУ: Укрмедкнига, 2021. — 203 с.: іл., табл. — укр.

Охарактеризовано засадничі положення дидактики вищої школи. Репрезентовано лексичний та граматичний матеріал професійного спілкування медика у відділеннях кардіології, гастроентерології, акушерства та гінекології, пульмонології, оториноларингології, дерматології, офтальмології, травматології, хірургії, педіатрії, а також у відділенні інфекційних хвороб. Увагу приділено питанням професійного спілкування парамедика під час надання екстреної допомоги.

Шифр НБУВ: ВС69052

Див. також: 6.Ш.917

Російська мова

6.Ш.980. Антропонимы в рекламе книг XIX века: культурно-исторический аспект / С. Насакина // Теорет. и приклад. проблемы сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 185-190. — Бібліогр.: 5 назв. — рус.

Представлен анализ функционирования антропонимов в рекламе книг XIX в. Проанализирована структурно-семантическая организация антропонимов. В аспекте структуры выделены простые, сложные и распространенные антропонимы, а также установлено, что антропонимы, которые представлены в ономастическом пространстве рекламы книг XIX в., отражают тесную связь ономастики с историей, культурой и религией. Доказано, что антропонимы являются дополнительным источником информации в рекламе книг, они способствуют раскрытию идеи рекламного текста.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.981. Из практики преподавания фонетики русского языка китайским студентам: проблемы и возможности / Е. Л. Некрылова // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 159-163. — Бібліогр.: 8 назв. — рус.

Цель работы — обобщение опыта преподавания русского языка, в частности фонетики, китайским студентам, обучающимся во внеязыковой среде и предложение эффективных приёмов и методов для формирования правильного произношения русских звуков. Объект исследования — процесс обучения китайских студентов русскому произношению. Предмет — проблемы фонетического характера у китайских студентов. Используются методы системного и сравнительного анализа, описательный и метод наблюдения. Результатом проведенного исследования стал анализ типичных ошибок, обусловленных значительными фонетическими отличиями русского и китайского языков, возникающих при формировании фонетической компетенции у китайских студентов, а также рассмотрены наиболее эффективные приёмы и методики коррекции фонетических отклонений. Выводы: овладение русским нормативным произношением — одно из условий адекватного получения и трансляции информации. Преподавателю-русисту, работающему в китайской аудитории, необходимо знать сходства и различия в фонетических системах русского и китайского языков, чтобы, учитывая особенности родного (китайского) языка, помочь студентам сформировать правильное произношение звуков русского языка и развить навыки успешного речевого общения. Знание наиболее сложных для китайских студентов моментов русской фонетической системы позволяет правильно построить занятие, чтобы уделить больше внимания тренировке наиболее трудных для учащихся явлений, а правильно подобранные задания, фонетические разминки, диктанты, игры на самые сложные для иностранца звуки способны улучшить произношение и уменьшить количество ошибок. При подборе упражнений и заданий на отработку и закрепление основных фонетических законов следует учитывать типологические особенности родного языка студентов.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.982. Концепт «Огонь» и его репрезентация во фразеологических единицах русского языка / Е. В. Сирота // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 57-63. — Бібліогр.: 14 назв. — рус.

Цель работы — изучить концепт «огонь» на материале фразеологических единиц. Объект анализа — фразеологические единицы современного русского языка, составляющие концепт «огонь». Предмет исследования — особенности объективации данного концепта в русском языке. Использован метод непосредственного наблюдения и описания, а также прием когнитивной и культурно-фоновой интерпретации. Результатом проведенного исследования является рассмотрение содержания концепта «огонь», который оказался объемнее одноименной стихии, так как актуализация значения образа огня реализуется в значительном количестве языковых средств. Кроме этого, ментальное явление «огонь» в современном русском языке выражено множеством лексических единиц, которые можно представить в виде поля, сгруппировать их. Поэтому поле концепта воспринимается как сочлененное множество средств языка, в которых «разбросано» описываемое когнитивное явление. Выводы: концепт рассматривается как многомерное культурно-значимое социопсихическое образование, объективированное в той или иной языковой форме. Это значит, что концепт многомерен, имеет «слоистое» строение, и разные слои являются результатом культурной жизни разных эпох. Более того, концепт не отражает полностью все его интерпретационное поле, является отчасти невербализованным, так как, будучи результатом когнитивной деятельности, концепт не успевает осуществить концептуализацию и категоризацию всей жизни слова, номинирующего различные явления действительности — результаты внутреннего (ментального) и внешнего (материального) мира объективной реальности.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.983. Об ортологии в прикладном аспекте / Н. Маторина, А. Прудникова // Теорет. и приклад. проблемы сучас.

філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 49-59. — Бібліогр.: 23 назв. — рус.

Описаны пути и способы активизации познавательной деятельности студентов-филологов и их интереса к лингвистическим знаниям, развития интеллектуальной инициативы и творческого подхода к исследовательским поискам на примере использования в учебно-воспитательном процессе инновационных языковых технологий.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.984. Особливості давньоруського жіночого іменника історичної Ровенщини / С. Шийка // Теорет. и приклад. проблемы сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 102-108. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Проаналізовано особливості давньоруського жіночого іменника історичної Ровенщини. Названо позалінгвальні фактори, які ускладнюють реконструкцію особових назв. З'ясовано причини їх нечисленності. Досліджено походження і зміст зафіксованих іменувань. Розглянуто жіноче ім'я з позиції складника антропонімічної формули.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.985. Питання походження гіпотаксису в інтерпретації Л. П. Якубинського / А. Ніколайчук, Я. Седашев // Теорет. и приклад. проблемы сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 56-62. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Проаналізовано концепцію генезису гіпотаксису складного речення в працях Л. П. Якубинського. Увагу приділено твердженням мовознавця у доповіді «Проблеми синтаксису у світлі нового вчення про мову». Охарактеризовано погляди вченого щодо особливостей давньоруського складно-підрядного речення та системи підрядних сполучників. Розкрито ідею вченого про два шляхи розвитку гіпотактичних конструкцій. З'ясовано, що Л. П. Якубинський зробив вагомий внесок у дослідження проблеми походження й розвитку підрядності.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.986. Прилагательные-украинизмы: специфика функционирования в русских массмедийных текстах Украины / И. Н. Кошман // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 7-11. — Бібліогр.: 13 назв. — рус.

Цель исследования — рассмотрение семантических, графических и функциональных особенностей имен прилагательных-украинизмов, включаемых в русские тексты Украины новейшего времени. Объект исследования — массмедийные тексты на русском языке, опубликованные в Интернет-СМИ Украины. Предмет исследования — лингвостилистические особенности имен прилагательных-украинизмов как отличительного элемента массмедийных текстов Украины на русском языке. В исследовании использованы методы семантического, грамматического, графического анализа, а также сопоставительный и описательный методы. В результате исследования выделены три функциональные группы именов прилагательных-украинизмов, определены их семантические характеристики и стилистические особенности, указаны особенности графического воплощения. Особое внимание уделено специфике грамматической адаптации украинизмов-прилагательных в русском тексте. Выводы: сходство грамматических систем русского и украинского языков является причиной частеречного разнообразия украинизмов в массмедийных текстах Украины на русском языке. Включение в русские Интернет-тексты прилагательных-украинизмов порождает целый ряд смысловых и стилистических эффектов. Особенности грамматической и графической адаптации украинизмов в русском тексте обуславливают конкуренцию разнонаправленных тенденций. А это приводит к развитию вариативности и становится источником грамматико-орфографических конфликтов, что является фактором нестабильности текстов.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.987. Реализация сквозной смысловой линии «гражданская ответственность» на уроках русского языка во время изучения темы «Простое предложение» / О. Клец, Л. Тепляк, Е. Придыма // Теорет. и приклад. проблемы сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 59-70. — Бібліогр.: 9 назв. — рус.

Освещена проблема реализации сквозной смысловой линии «Гражданская ответственность» на уроках русского языка в 8 классе, обоснована актуальность внедрения данной линии именно в 8 классе, приведены примеры такой реализации на материале темы «Простое предложение».

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.988. Формирование билингвальной компетенции инофонов: аналитико-эвристический подход / Т. Ф. Коляда-Березовская, О. К. Романова // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 144-151. — Бібліогр.: 25 назв. — рус.

Цель работы — представить алгоритмическую концепт-модель формирования билингвальной компетенции инофонов как компоненты коммуникативно-речевой компетентности. Объект анализа — билингвальный формат обучения иностранцев (русскому как языку обучения и украинскому как государственному языку) в учреждениях высшего образования южного региона

України. Предметом розгляду є асоціативно-алгоритмічна методика, три евристических алгоритми: усвоєння семантики лексем на основі фрагментування смислової структури мотивуючих слів, сопоставлення семантики производних і производних основ, формування лінгвістическої ситуативно-контекстуальної спосібності і формування комунікативно-прогностическої спосібності. Результати дослідження підтверджують, що застосування асоціативно-евристических алгоритмів в лінгводидактиці активізує прогностическі потенції інтелекту, дозволяє поєднати інтуїтивно-чуттєве і раціональне, охоплює всі рівні мови: граматический, текстово-дискурсивний і стилістический. Висновки: лінгвоєвристический компонент компетентностної парадигми навчання грає ключову роль в оволодінні практическими і научними знаннями о будучій спеціальності іноземних студентів в бilingвальному форматі, поскільки навчання, здійснюєщеся з застосуванням даного інструментарію, активізує спосібність опережующого сприйняття, дає можливість на когнітивному рівні переводити лінгвістическі знання і уміння в ряд компетентностей. Перспективність описаної концепції-моделі состоїть в тому, що процес освоєння відповідностей і відмінностей паралельно вивчаєщеся двох родствених славянських мов дає матеріал для дослідження типології помилок бilingвальної розробки алгоритму їх подолавання.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.989. Rusca aforizmalarda «Kadin» kavrami / К. Topbasoglu Eray, С. Davioglu // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 76-79. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Мова є ключовим елементом спілкування. Її створено людиною і спрямовано на людину, відображаючи всі сторони її життя й життя суспільства, в якому людина соціалізується та перебуває й живе. Факт гендерних ролей в мові та їх впливу на словники різних мов визнано універсалью. Мета запропонованого дослідження полягає в тому, щоб сфокусувати російські афоризми з концептом «Жінка» на суть їх лінгвокультурної цінності у традиції російського народу. Об'єкт дослідження — афоризми і крилаті вислови з компонентом жінка та синонімічними йому лексичними варіантами. Предмет дослідження — особливості сприйняття та інтерпретації концепту «Жінка» авторами афоризмів — авторитетними представниками та представницями інтелігенції. Зроблено висновки: здебільшого, російська мова освоєє як афоризми висловлювання поетів і письменників з негативним, іронічним, функційно-обмежувальним і навіть принизливим поглядом на жіночу поведінку, що є свідченням стійкості патріархальної свідомості в російському суспільстві. Як правило, позитивно сприймається материнська функція і зовнішня краса жінки.

Шифр НБУВ: Ж70547

Див. також: 6.Ш.921, 6.Ш.954, 6.Ш.971, 6.Ш.1042

Білоруська мова

6.Ш.990. Англицизми на современном этапе развития лексики / Е. Савченко, А. Рубан // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 84-90. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Изучены новые слова на современном этапе развития лексической системы русского языка; представлен ряд англицизмов, описано их происхождение, раскрыто лексическое значение; рассмотрена целесообразность употребления заимствований.

Шифр НБУВ: Ж74512

Західнослов'янські мови

6.Ш.991. Семантика довоєнних назв львівських вілл / К. Бородін // Проблеми слов'язнознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 53-63. — Бібліогр.: 62 назв. — укр.

Проаналізовано довоєнні, переважно польськокомвні, назви кам'яниць і вілл Львова. Досліджено функції назв у діахронічному зрізі, а саме адресну, номінативну, інформативну, роздільну, а також експресивно-апелативну та рекламну. Виокремлено способи називання будинків (авторський і фольклорний) та описано семантичні групи назв. Окреслено номінативне поле будинкових назв (жіночі імена, слова з позитивними асоціаціями, герби, зовнішні характеристики та місце розташування), простежено їх вплив на літературну складову львівського культурного простору та його сучасний стан.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.992. Concept «Destiny»: features of representation in Polish linguoculture / V. Lutsenko, O. Lutsenko // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 58-67. — Бібліогр.: 11 назв.

Concept «los» («destiny») as a key in the Polish culture has many lexical representation. «Destiny» in Polish is the life, the existence of someone or something; future, sequence of events; the supreme regulatory beginning. Destiny is thought of as contradic-

tory, ambivalent beginning. It is able to help or hinder. Carriers of the Polish language are ambivalent in their relation to the destiny. Presence of the destiny may either be approved or denied. Poles have different views on the nature of destiny. On the one hand, destiny is presented as unchangeable and predefined from above. On the other, there is a view that it is created during the life (existence), and, for example, a person can have a significant influence on it. Metaphorically in Polish destiny is represented by the signs of person, connecting or disconnecting, gracious or formidable beginning. The relevance of the study is due to the increased attention of scientists to culturally significant concepts as components of the conceptual picture of the world. Despite the fact that the concept of destiny has been reflected in detail on the material of different languages of the world, in linguistics there are many problems regarding the linguistic interpretation of this culturological phenomenon, including its multilevel structure. The aim of the research is to clarify the linguistic features of the concept of destiny in Polish linguistic culture. Materials and methods of research (detailed description of what material and what methods were used in the research, 3000 — 4000 characters with spaces). The work is performed on the basis of substantiation of theoretical and methodological bases of studying the specifics of objectification of the concept; analysis of the linguistic features of the concept of «los», which is represented by numerous units (tokens, including metaphors, phraseology). The concept of «los» is multilevel in its structure: on the one hand, fate — is a series of events in the life (existence) of someone or something, the future, on the other hand, fate is a higher principle that determines the course of events and features of the life of a subject. Historiography of the problem is to study different types of dictionaries. The results of the research are the main text of the article (the course of the research is described, its main results are stated, indicating the new one proposed by the author to solve this problem). Based on the study of different types of dictionaries, the structure of the concept of «los» is determined, the emphasis is on the interpretation of the above concept in stable phrases. The study of lexical-semantic fields and related intrafield and interfield relations has been productive in this regard. The level structure is also determined and the figurative component of the culturological concept «los» is revealed. Fate is one of the most profound concepts of the Polish cultural area. The semantics of this concept gives us an understanding of the all-encompassing human life and the action of various factors on it.

Шифр НБУВ: Ж100384

Германські мови

6.Ш.993. Когнітивно-комунікативний вимір відтворення культурної інформації в художньому перекладі / Т. Ляшенко // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 46-57. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Розглянуто стратегії відтворення культурної інформації і подолавання культурних розбіжностей на матеріалі німецького перекладу. Методологічною основою визначення стратегій відтворення культурної інформації є тлумачення перекладу як єдності процесу й результату, як когнітивно-комунікативної діяльності, яка розгортається в трифазному процесі — інтерпретація мегаконцепту оригіналу, моделювання мегаконцепту перекладу та його реалізація на текстовому рівні. Для окреслення інтегративного концептуального образу оригіналу застосовано методику моделювання структури текстового концепту. Охарактеризовано понятійний, образний і ціннісний компоненти ієрархічної структури мегаконцепту твору. Проектування концептуального образу оригіналу на картину світу німецької мови надало змогу виявити незбіги щодо культурної інформації, розбіжність її ціннісних інтерпретацій. У результаті проведеного дослідження глобальною стратегією збереження культурної інформації оригіналу визначено очуження. Розглянуто проблеми перекладу, пов'язані із відтворенням культурем. Увагу зосереджено на відтворенні реалій, засобів образності, діалекту, національної специфіки емоцій, подолавання часової дистанції. З'ясовано співвідносність застосування локальних стратегій одомашнення й очуження з характером проблем відтворення культурної інформації. Визначено тактики та прийоми перекладу культурем у тексті оригіналу.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.994. Linguistic and pragmatic parameters of the phenomenon of patriotism in the formation of a national brand (a case study of the language of contemporary media) / I. Ushchapovska, O. Markova // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 126-133. — Бібліогр.: 19 назв. — англ.

Повідомлення національної ідентичності відбувається у різних видах дискурсу — політичному, економічному, дискурсі шоу-бізнесу та спорту, рекламному, дискурсі туризму тощо. Окреслено, як лінгвопрагматичні параметри феномену «патріотизм» формують повідомлення національної ідентичності у газетному дискурсі, оскільки зі зростанням глобалізації комунікативного простору особливого значення набувають ті види комунікації, що мають на меті вияв національної ідентичності: національний

брендинг. Створення умов для розвитку національного бренду будь-якої країни є вкрай актуальне з огляду на інтеграційні й загальноцивілізаційні процеси, соціально-економічну і геополітичну ситуацію, мас-медію пропаганду. Важливу роль у повідомленні національної ідентичності відіграють культурні символи, що є ментально-когнітивними одиницями, які фокусують у собі певне уявлення про країну і позначають типове для неї реалію, типові явище чи типову ознаку життя громадян. Культурний символ може бути виражений ключовим словом, що позначає культурно-маркований концепт, стереотипом або прецедентним феноменом. Феномен «патріотизм», формуючись на вищих почуттях, є базовою аксіологічною доміантою суспільства, хоча сучасне переосмислення ціннісних асоціацій спричинило формування змін у понятті «патріотизм»: помітно відчутні корективи часом, історичними та соціальними умовами. Патріотичність ґрунтується на емоційному аспекті національно-державницького світогляду. Лінгвопрагматичні аспекти феномену «патріотизм» в газетних англомовних текстах виявляють інформативну, оцінну та настанову функції, сформовані під впливом традицій, життєвого досвіду, системи цінностей країни, створюючи передумови ставлення людини до співвітчизників, країни, усього світу.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.995. Structural-semantic features and translation specifics of German phraseological units with a colorative component / L. Shchyhlo, A. Antipova // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 96-103. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

The proposed study deals with structural and semantic features, as well as translation specifics of German phraseological units with a colorative component. The relevance of the topic is determined by the fact that the presence of color notation in the composition of phraseological units with a colorative component make such units difficult to translate. At the same time, in Ukrainian translation studies there is a lack of systematic knowledge and comprehensive research on the peculiarities of the translation of German phraseological units with a colorative component. Phraseological units that use the names of colors are accompanied by evaluative connotations and correlated with a holistic picture of the world of a particular national culture. Therefore, it is not surprising that in recent years, phraseological units with a colorative component have often attracted the attention of researchers. Phraseological units accompany a person throughout his life. They give a description of the world, human activities, and the person himself. At the same time, each object of our reality is characterized by a certain color, even if it is barely noticeable and indistinct. A person perceives color not only as an objective characteristic, but also as a moral and aesthetic category. This category expresses attitude, assessment, norm. Having obtained deep symbolic semantics in the process of the development of the German language, the colors reflect the linguistic view of the world through the prism of which native speakers perceive reality. The structural and semantic difficulties of translating German phraseological units with a colorative component are due to the fact that in addition to the complex structure of such phraseological units and their figurative meaning, the difficulties of translating German phraseological units with a colorative component also include culturally specific information. Correct interpretation and translation of such phraseological units requires from the translator background knowledge, skill in mastering the techniques and means of translation.

Шифр НБУВ: Ж100384

Англійська мова

6.Ш.996. Асоціативний потенціал англомовних гіпонімів / Н. М. Алексеева // Зап. з ономастики. — 2020. — Вип. 23. — С. 5-32. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Вивчено гіпонімний субфрейм сучасної англійської мови, який розглядається як сукупність власних назв чистокровних коней, які беруть активну участь у спортивних змаганнях, а також власних назв коней хобі-класу, які є домашніми улюбленицями. Увагу приділено дослідженню структури асоціативного поля англомовних гіпонімів у ментальному лексиконі носіїв англійської мови за допомогою вільного асоціативного експерименту, який слугує найкращим методом для виявлення семантичного змісту гіпонімних концептів. Мета роботи — аналіз гіпонімів у ментальному лексиконі, тобто у свідомості людини, а не в мові чи мовленні. Об'єктом дослідження є реальні офіційні, реальні неофіційні та віртуальні гіпоніми англійської мови. Предмет дослідження — англомовні гіпоніми як компоненти ментального лексикону. Описовий метод і метод аналізу було використано в дослідженні. Проведено вільний асоціативний експеримент із залученням 250 англомовних респондентів, яким було запропоновано надати асоціативні реакції на 6 гіпонімних стимулів, у результаті чого було одержано та інтерпретовано 1480 реакцій. У результаті ретельного аналізу одержаних асоціацій було вивчено особливості буття власних назв коней у ментальному лексиконі носіїв англійської мови. Висновки: результати даного експерименту допомогли встановити структуру асоціативного поля

реальних офіційних, реальних неофіційних та віртуальних гіпонімів та їх місце в картині світу носіїв англійської мови. Результати вказують на цікаву тенденцію. Домінувальними типами реакцій виявилися гіпероніми та синонімі реакції, що спричинені природою людського мислення, яке в першу чергу намагається віднести онім до певного класу або надати йому індивідуальні характеристики. Більшість учасників експерименту надали реакції впізнання та ідентифікували гіпоніми реального офіційного та віртуального секторів, що свідчить про високу популярність цих гіпонімів серед носіїв англійської мови.

Шифр НБУВ: Ж70256

6.Ш.997. Вербалізований концепт WORD/LANGUAGE /SPEECH в науковій та наївній картині світу: монографія / В. М. Смаглій; ред.: І. М. Колетаєва. — Одеса: Астропринт, 2020. — 508, [1] с. — Бібліогр.: с. 483-508. — укр.

Створено і обґрунтовано новий науковий напрям — дуальне мовознавство: наукове і наївне трактування мови в англійській лексикографії. Висунуто гіпотезу, що трактування феномену мова (разом із невід'ємними від нього феноменами слово і мовлення) у концептуальних, а відповідно і мовних картинах світу пересічного мовця і фахового лінгвіста є кардинально різними. Розглянуто комплексний концепт WORD/LANGUAGE /SPEECH, який вербалізується номінативними одиницями, вилученими із англомовних загальних і спеціальних лексикографічних джерел, утворено два номінативні поля досліджуваного концепту. Запропоновано власну методику укладання таких полів та унаочнено різні дискурсивні патерни, згідно з якими відбувається користування загальними і спеціальними словниками. Описано в порівняльному ракурсі вербалізовані концепти WORD/LANGUAGE/SPEECH, як їх представлено у межах наївної і наукової картин світу.

Шифр НБУВ: ВА855927

6.Ш.998. Інфінітив та інфінітивні конструкції в англійському науковому тексті / Л. Дмитрук, Н. Рибалка // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 109-118. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Досліджено особливості використання інфінітива та інфінітивних конструкцій в науковому тексті. Уточнено понятійно-термінологічний апарат, описаний у порівнянні з планом семантичних особливостей функціонування англійських інфінітивних конструкцій, пояснено градацію їх домінування, виявлено лексичну складову англійських дієслів у наукових текстах.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.999. Конвергенція в семантиці англійських моноаксіоненів / Т. Сорока // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 63-71. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Досліджено англійські моносемантичні іменники на позначення цінностей (impartiality, purposefulness, politeness, gratitude, consensus) в їх формалізованому представленні. Однозначні аксіонени було обрано з тлумачних словників за допомогою прийому суцільної вибірки та процедури ступінчастої ідентифікації. В структурі моносемантичних встановлено чотири генералізовані семи комбінованої функціональності «quality of», «act (of)», action(s)», «feeling (of)», «agreement, conformity», які визначаються конвергентними ознаками в семантиці не лише слів з найвищим і середнім ступенем полісемії, а й моносемантичних аксіоненів.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1000. Параметричні прикметники у словникових дефініціях як прояв антропоцентризму (на матеріалі словників англійської та слов'янських мов) / М. Жуїкова // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 134-143. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Антонімічні прикметники розміру (великий — малий, large — small) використовуються як маркери оцінки просторових параметрів об'єктів. Хоча такі слова є референційно незначеними, їм належить значна роль у вербалізації когнітивної діяльності людей. У структурі словникових дефініцій такі прикметники вказують на когнітивні процедури категоризації, виділення диференційних ознак, формування прототипу категорії, зіставлення об'єктів у межах категорії чи субкатегорії. Показано, що найчастіше параметричні прикметники розміру вживаються при характеристиці лексем на позначення тих об'єктів, які посідають поляри за розміром позиції в певній категорії.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1001. Питання класифікації англійських соціальних діалектів (XIX — початок XXI ст.) / М. Руденко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 38-44. — Бібліогр.: 20 назв. — укр.

Розглянуто питання дослідження загальнотеоретичного вивчення соціальних діалектів в студіях мовознавців США, Європи, у тому числі російських, українських. Проаналізовано погляди вчених на теоретичні аспекти соціальних діалектів, порівняно підходи різних авторів на класифікацію соціальних діалектів. Увагу акцентовано на питаннях класифікації англійських соціальних діалектів.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1002. Специфіка англомовних віртуаліфотопонімів / О. Ю. Карпенко, Т. В. Варбанець // Зап. з ономастики. — 2020. — Вип. 23. — С. 49-62. — Бібліогр.: 59 назв. — укр.

У дослідженні охарактеризовано сучасні комп'ютерні ігри з лінгвістичного, а саме ономастичного, напрямку, зокрема, вивчено різні аспекти пропріальної лексики, а саме мотиваційні особливості через призму психоментальних операцій, які відбуваються при її утворенні, та їх роль в електронному дискурсі комп'ютерних ігор, отже, дослідження належить до когнітивно-дискурсивної парадигми. Мета дослідження — встановлення загальних тенденцій англомовної номінації об'єктів віртуальних світів комп'ютерних ігор. Об'єктом дослідження є англомовний онімійний простір сучасних комп'ютерних ігор. Предмет дослідження — структурно-семантичні особливості віртуаліфотопонімів в електронному дискурсі комп'ютерних ігор. Матеріалом дослідження послугували 300 віртуаліфонімів, дібрані методом суцільної вибірки з популярних англомовних ігор різних жанрів. Під час дослідження використовувалися методи, які є найбільш вживаними в сучасних ономастичних розвідках: загальнонаукові, як-от індукція та дедукція, аналіз та синтез, для створення дослідження, яке б відповідало стандартам світової науки; загальнолінгвістичні: описовий, таксономічний та структурний, щоб класифікувати й впорядкувати матеріал; а також мотиваційний аналіз для реконструкції мотивів номінації онімів. Було також використано кількісний метод з метою узагальнення і квантифікації результатів дослідження. Охарактеризовано такий новітній напрям в ономастиці, як віртуаліфоніміка, і описано віртуаліфотопоніми в електронному дискурсі комп'ютерних ігор, а також окреслено функційні й мотиваційні особливості віртуаліфотопонімів. Висновки: визначено, що до основних функцій віртуаліфотопонімів належать: розділення внутрішньоігрового досвіду гравця на сегменти для полегшення орієнтації в просторі й часі гри, а також полегшення комунікації між гравцями, символічна й стереотипізаційна, щоб підтримати атмосферу гри. Щодо мотиваційних особливостей віртуаліфотопонімів, домінують такі типи мотивації: змішаний (38 %), зокрема, додавання пропозиційного компоненту до оніма з невідомою чи асоціативною мотивацією, та пропозиційний (31 %), що слугують створенню самопоояснювальних назв, та асоціативний (25 %), який є вираженням креативної свободи розробників та іноді слугує виконанню символічної функції.

Шифр НБУВ: Ж70256

6.Ш.1003. Функціональний потенціал оцінних прикметників у сучасних англомовних софтонімах / В. Юшак // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 78-84. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Досліджено функціональний потенціал атрибутивних компонентів із позитивним оцінним значенням у структурі сучасних англомовних софтонімів. З'ясовано, що оцінні прикметники з позитивним значенням володіють значним маніпулятивним потенціалом, впливаючи на сприйняття інформації про програмний продукт користувачем.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1004. Stylistic and functional peculiarities of technical advertisement texts / S. Podolkova // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 56-67. — Бібліогр.: 64 назв. — англ.

Інтенсивний обмін науково-технічною інформацією, визнання англійської мови основним засобом міжкультурної наукової комунікації актуалізує проблему забезпечення ефективності її надання. Досліджено стилістичні та функціональні особливості сучасних англомовних науково-технічних текстів, а саме текстів технічної реклами. В результаті аналізу лінгвістичних та екстралінгвістичних засобів реалізації комунікативних функцій вказаних текстів виявлено, що текстами технічної реклами притаманні основні особливості наукового стилю: об'єктивність, точність, логічність, достовірність повідомлюваної інформації; контрастним явищем є емоційність. Головною метою текстів технічної реклами є повідомлення адресата про нові досягнення та результати останніх досліджень найбільш ефективним та переконуючим способом, впливаючи на його розум та емоції. Доведено, що прагматична настанова авторів текстів технічної реклами — зацікавлення читача та спонукування його до відповідної діяльності — реалізується використанням епістемічних та лінгвістичних засобів. Перші — спеціальні фонові знання та достовірні науково-технічні факти — впливають на розум адресата. Тоді як вплив на емоції читача реалізується використанням емоційно-експресивних лінгвістичних засобів, що надають виразність та яскравість повідомленню. Результати дослідження показують, що експресивна та емоційна забарвленість у текстах технічної реклами досягається вживанням синтаксичних структур контрасту та порівняння; риторичних питань, емфатичних конструкцій, синтаксичного паралелізму, наказового та умовного способів. Експресивний характер викладу матеріалу надає також використання образних лінгвістичних засобів (метафор, порівнянь, ідеоматичних виразів). Таким чином, функції повідомлення та впливу тісно пов'язані між собою, хоча функція повідомлення переважає у текстах технічної реклами. Лінгвістичні засоби впливу виконують допоміжну, але важливу роль у текстах технічної

реклами, яким притаманне поєднання емоційно-експресивно-оцінюючих конотацій з фактуальною інформацією.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1005. Terminology as an object of professional discourse research / L. V. Shchyhlo, Yu. I. Chaika, T. Y. Chaika // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 147-156. — Бібліогр.: 153 назв. — англ.

The article focuses on the on terminological derivation of modern English-language economic discourse terminology as one of the ways of English word-stock enriching, studies structure of multi-component terminological phrases in the mentioned sphere. The main ways of the terminological derivation are the following: terminologization, terminological derivation, borrowing a term from another language, literal translation, abbreviation. The study distinguishes two-, three-, four-, five-, six- and seven-component terminological units. The results of the study indicate a high productivity of two-component terminological phrases. The problem of gaining the equivalency during translation of English economic terms is also dealt with. The differences of the terminological systems of source and target languages cause some problems during translation of economic terminological units. This causes the necessity for study of terminological systems and looking for strategies of translation of partially equivalent and non-equivalent lexis. Establishing the differences in the conceptual systems expressed by terms of a source language and a target one, that enables their usage in the particular sphere, is a major step towards interlingual harmonization of terminological systems (in this particular case, the English and Ukrainian economic terminological systems). Also in the article analyses and generalizes the basic theoretical approaches to description of conceptual and structural organization of terminology, interprets such concept as «term» and highlights its character, establishes the meaning of such concepts as «terminology», «terminological system» and «terminological field» and their relationship.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: 6.Ш.915, 6.Ш.918, 6.Ш.921, 6.Ш.947, 6.Ш.962, 6.Ш.990

Викладання та методика вивчення англійської мови

6.Ш.1006. Критерії відбору мовленнєвого матеріалу для навчання публічних управлінців професійно спрямованої англійської мови / А. Сизенко, Я. Дячкова // Викладання мов у вищ. навч. закл. освіти на сучас. етапі. Міжпредмет. зв'язки: наук. дослідж., досвід, пошуки: зб. наук. пр. — 2021. — Вип. 39. — С. 97-110. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Основним завданням післядипломної освіти є підготовка фахівців із знанням іноземної мови, достатнім для успішної передачі науково-технічних досягнень міжмовними каналами, фахівців із розвиненим емоційним інтелектом та сформованою інгвосоціокультурною компетентністю. Іншомовна компетентність сприяє професійному розвитку фахівця, а володіння професійно спрямованою іноземною мовою як засобом крос-культурного спілкування надає йому можливість реалізувати свій потенціал в особистому, соціальному та професійному житті. Це актуалізує необхідність формування у публічних управлінців іншомовної компетентності, спираючись на автентичний матеріал і ситуації реальної професійної взаємодії, й зумовлює актуальність дослідження, мета якого — визначити та теоретично обґрунтувати критерії відбору мовленнєвого матеріалу для навчання професійно спрямованої англійської мови публічних управлінців. Зазначена мета зумовила використання теоретичних (вивчення лінгвістичних, психологічних, дидактичних і методичних праць і з метою осягнення проблеми, вироблення теоретичних засад та концептуальних підходів до визначення критеріїв відбору) та емпіричних (наукове спостереження за процесом навчання професійно спрямованої англійської мови публічних управлінців із метою з'ясування стану проблеми) методів дослідження. Визначено одиницю відбору навчального матеріалу, окреслено процедуру його обробки й організації в систему. Результат урахування критеріїв при доборі навчального матеріалу та дотримання відповідної процедури також висвітлено в роботі.

Шифр НБУВ: Ж73103

6.Ш.1007. Методика навчання майбутніх учителів англійської мови мовленнєвої адаптації: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ю. В. Коробова; Київський нац. лінгвіст. ун-т. — Київ, 2018. — 23 с.: рис., табл. — укр.

Увагу приділено питанням навчання мовленнєвої адаптації майбутніх учителів англійської мови — студентів третій курсів ВНЗ. Проаналізовано сучасний стан проблеми формування вмінь професійно орієнтованого говоріння в педагогічній теорії та практиці. Досліджено теоретичні передумови формування вмінь мовленнєвої адаптації в майбутніх учителів англійської мови на заняттях із навчальної дисципліни «Практика усного та писемного мовлення англійської мови». Визначено зміст навчання мовленнєвої адаптації майбутніх учителів англійської мови. Конкретизовано та науково обґрунтовано суть понять «мовленнєва адаптація» та «комплексна мовленнєва адаптація».

Виокремлено найбільш ефективні шляхи покращання сприйняття навчальної інформації учнями. Виокремлено принципи відбору навчальних матеріалів, відібрано відповідний навчальний матеріал. Обґрунтовано та практично розроблено підсистему вправ і модель навчання. Експериментально доведено загальну ефективність розробленої методики, визначено її оптимальний варіант, сформульовано методичні рекомендації щодо навчання мовленнєвої адаптації майбутніх учителів англійської мови.

Шифр НБУВ: РА436023

6.Ш.1008. Особливості використання рольової гри на заняттях з англійської мови для розвитку комунікативних навичок майбутніх юристів / О. Шкурат, Л. Гарцунова // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 30-39. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

На даний момент дуже гостро стоїть питання вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей, адже насамперед студенти зацікавлені у вивченні профільних предметів, іноземна ж мова для них є другорядною дисципліною. Мало хто зі студентів усвідомлює важливість вивчення іноземної мови, проте саме вона надає можливість розширити свої знання у професійній сфері. Завдання викладача у цьому випадку — збільшити мотивацію студентів до вивчення іноземної мови, зробити заняття цікавими та інформативними. Розглянуто рольову гру як засіб навчання іноземної мови для студентів вищих навчальних закладів немовних спеціальностей, а саме студентів-юристів. Більшість вчених-методистів розглядають побудову навчання іноземної мови як модель реальної комунікації. Рольова гра максимально наближує навчальну комунікативну ситуацію до реальної. Надано визначення поняттю «рольова гра», розглянуто основні етапи її проведення. Наведено методичні рекомендації по реалізації рольових ігор у процесі навчання іноземної мови. Визначено місце та роль викладача у проведенні гри. Придільено увагу основним перевагам та недолікам використання рольових ігор для активізації пізнавальної діяльності студентів.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1009. Стилістика сучасної англійської мови: навч. посіб. / С. М. Альбота, М. А. Карп; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. — 303 с. — Бібліогр.: с. 295-296. — укр.

Навчальний посібник «English Stylistics» містить теоретичний та практичний матеріал із дисципліни «Стилістика сучасної англійської мови». Змістом посібника передбачено: ознайомити студентів з тематичним планом лекційних занять; подати стилістичний зміст теоретичного матеріалу лекцій; надати проміжні питання/завдання для засвоєння кожного пункту плану та питання для самоконтролю. Наведено список питань для підготовки до семінарів, список основної літератури до курсу, який має на меті допомогти студентам зрозуміти та засвоїти теоретичний матеріал. Запропоновано тестові та індивідуальні завдання, які сприяють засвоєнню матеріалу впродовж аудиторної та самостійної роботи над теоретико-практичним курсом.

Шифр НБУВ: ВА855098

6.Ш.1010. Теоретичні засади викладання англійської мови за професійним спрямуванням у закладах вищої освіти / Н. Бахмат, О. Чайковська // Професійна педагогіка. — 2021. — № 1. — С. 4-12. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Зазначено, що сільське господарство (СГ) є єдиною галуззю в Україні, яка демонструє стабільне зростання і є основним джерелом надходжень в іноземній валюті навіть у період економічного спаду. Нагальними завданнями аграрного сектора України є забезпечення співпраці українських експертів у СГ з іноземними партнерами. Вільне володіння іноземною мовою необхідне для ефективної співпраці українського уряду з ЄС і його партнерами. Мета роботи — висвітлення стратегій ефективного викладання англійської за професійним спрямуванням (АПС) в аграрному університеті та розробка рекомендацій щодо впровадження міждисциплінарного підходу до викладання дисципліни у навчальний процес ЗВО. Методи дослідження: теоретичні (індукція, синтез і узагальнення); емпіричні (вивчення та аналіз педагогічного досвіду, програм підготовки майбутніх фахівців у галузі сільського господарства, результатів їх діяльності). Охарактеризовано основні підходи та проаналізовано експериментальні дослідження з викладання англійської за професійним спрямуванням в аграрних і технічних університетах. Створено рекомендації щодо впровадження міждисциплінарного курсу з АПС в аграрних ЗВО. Аналіз існуючих підходів до вивчення англійської мови за професійним спрямуванням і вивчення передового досвіду викладачів надає підстави стверджувати, що у викладанні АПС можуть бути застосовані різні стратегії навчання, проте переваги варто надавати міждисциплінарним і професійним підходам; особливу увагу має бути зосереджено на веб-методах і навчальних матеріалах, які використовуються для підвищення мотивації у студентів нелінгвістичних факультетів.

Шифр НБУВ: Ж74078

6.Ш.1011. English language teacher professional development / I. Korotiaieva, A. Bizekina // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 24-30. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Розглянуто актуальні проблеми професійного розвитку вчителя англійської мови у сучасному контексті освітнього процесу. Проаналізовано різні точки зору зарубіжних лінгвістів і методистів на проблему професійного розвитку вчителя іноземної мови. Професійний розвиток розглянуто як важливий засіб для визначення та переосмислення професіоналізму у викладацькій професії. Розглянуто можливі шляхи та напрями професійного розвитку, а саме: курси підвищення кваліфікації або післядипломної освіти, науково-дослідницьку роботу, співпрацю з колегами, вивчення досвіду колег, участь у різноманітних професійних групах та вчительських асоціаціях, віртуальні спільноти. Охарактеризовано основні риси, процедури та стратегії діяльності вчителів англійської мови в межах зазначених напрямків професійного розвитку.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1012. Memory training as part of interpreter's professional competence formation / O. Holub, D. Mishyn // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 119-125. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Розглянуто систему підготовки спеціалістів з усного перекладу. Представлено основні уміння, на формування яких спрямовано цю систему. Запропоновано логічну схему тренувальних вправ для підготовки фахівців з усного перекладу. Сформульовано цілі вправ з розвитку пам'яті, окреслено їх основні види. Теоретичні положення проілюстровано прикладами вправ з курсів усного перекладу в англо-українській мовній парі.

Шифр НБУВ: Ж74512

Німецька мова

6.Ш.1013. Безсполучникові ряди зв'язаних у послідовності дій як засіб вираження одноразовості дії у німецькій мові / О. Смерчинська // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 102-109. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Аспектологічний контекст рядів зв'язаних у послідовності дій відносно у німецькій мові до важливих засобів вираження акціонального значення граничності дії. Ряди зв'язаних у послідовності дій характеризуються значеннями часової контактності та одноразовості відповідних дій, а також їх співвіднесенням із конкретним моментом часу. Досліджено вплив безсполучникових рядів зв'язаних у послідовності дій на вираження граничної семантики одноразовості дії за допомогою неграничних або лише потенційно граничних дієслів. Визначено лексико-семантичні групи дієслів, які можуть виражати значення граничної одноразовості дії у відповідному контексті, а також частотність використання рядів зв'язаних у послідовності дій як основного засобу для вираження граничної семантики одноразовості дії у проаналізованих творах німецькою мовою. Проаналізовано ряди послідовних дій, що реалізуються у багатоконponentних реченнях з одним підметом, у безсполучникових багатоконponentних реченнях, де дії відносяться до різних підметів, а також у синтаксичних структурах, серед яких окремо можна виділити суміжні речення, які можуть відноситися зокрема до різних абзаців, та реакції на слова прямої мови на основі одержаних даних відносно ряди зв'язаних у послідовності дій близько до приядерної зони функціонально-семантичного мікрополя одноразовості дії у німецькій мові.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1014. Системна структура німецької мови як відображення соціально-культурної ситуації в суспільстві / М. В. Ціпіню // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 42-47. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Мета роботи — розглянути питання взаємодії мови й суспільства на прикладі сучасної німецької мови в контексті загального мовознавства та філософії, психології, культури. Об'єктом дослідження є німецька мова в ракурсі соціальної диференціації німецькомовного простору. Предмет дослідження — функціонування німецької мови у структурі соціальних відносин і функцій суспільства. Встановлено, що структура німецької мови є відображенням соціально-культурної ситуації в німецькомовному просторі. Взаємозв'язок мови і суспільства прослідковується на різних рівнях мови: фонетичному, морфологічному, лексичному, синтаксичному. Мова глибоко проникає у всі сфери діяльності суспільства та значною мірою зумовлює поведінку індивідів у ньому. Практичне значення полягає у розумінні співвідношення структури німецької мови та використання теоретичної бази під час практичної діяльності. Дослідження може використовуватися у прикладній і теоретичній соціолінгвістиці та системно-структурному мовознавстві. Висновки: структура німецької мови корелює із соціально-культурною ситуацією в німецькомовному просторі. Взаємозв'язок мови і суспільства є нерозривним і прослідковується на різних рівнях мови: фонетичному, морфологічному, лексичному та синтаксичному. У свою чергу, мова глибоко проникає у всі сфери діяльності суспільства та значною мірою зумовлює поведінку індивідів у ньому.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1015. Sprachliche diskriminierung und die politische korrektheit in der Deutschen sprache / S. Ermolenko, K. Turchyn // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 24-31. — Бібліогр.: 16 назв. — рус.

This article is about discrimination in linguistic and political correctness in the language, where words, expressions are used that a certain group of people in different areas, e.g. related to nations, religion, skin color, age, disadvantage or gender, can offend or offend. For almost forty years, political correctness has shaped many languages, taking more and more expressions and replacing them with others that do not sound so offensive, but which are also viewed as censorship and can violate the freedom of the press. This cultural-linguistic, linguistic-historical contribution focuses on aspects that provide insights into the linguistic use of four terms «Sinti», «Roma», «Jenische» and «Zigeuner». The purpose of the analysis is to illustrate the way in which the phenomenon of this minority is expressed in the literary examples and in a political speech. It also shows the historical background that contributed to the fact that the use of the word is different today. Linguistic discrimination is first implicitly prepared in thought and action and then leads to racist verbal utterances. If some terms in classical works were perceived as acceptable, they sound racist today because, after many centuries of use, they are connotatively negatively charged with many historical events. When talking about Roma, Sinti and Yenish, historical external names on the one hand and contemporary self-names on the other hand must be distinguished, whereby the word «Zigeuner» nowadays has to bear the full weight of the tragedy of this largest minority in Europe.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: 6.Ш.915, 6.Ш.995

Латинська мова

6.Ш.1016. Латинська мова: навч. посіб. / А. Хайнц; пер.: О. М. Кобяков, І. К. Кобякова; Сумський державний університет. — Суми: Сум. держ. ун-т, 2020. — 142 с.: табл. — укр.

Розглянуто латинську граматику, наведено зразки відмінювання іменників, прикметників, дієслів тощо. Зазначено про вплив латинської мови на гуманістичний доробок Західної Європи. Підкреслено, що найбільш виразно таке явище спостерігається у філології як науці власне про літературу та мову окремих суспільств Європи.

Шифр НБУВ: BA855719

6.Ш.1017. Латинська мова та основи фармацевтичної термінології: підручник / Г. Б. Паласюк, Т. В. Саварин, І. І. Ворона, Н. О. Федчишин. — Тернопіль: ТНМУ: Укрмедкнига, 2021. — 522 с.: іл., табл. — Бібліогр.: с. 521-522. — укр.

Зазначено, що у підручнику враховано зміни, внесені в останні перегляди хімічної та фармацевтичної номенклатур. Унормовано виклад тем «Номенклатура лікарських засобів» і «Номенклатура лікарських форм» відповідно до вимог Державної фармакопеї України; тем «Латинська хімічна номенклатура» та «Словотворчі елементи у назвах препаратів» — відповідно до принципів нової української номенклатури. Запропоновано вправи для закріплення граматичних тем, формування навичок утворення фармацевтичних термінів і виписування рецептів. Розроблено матеріал для вивчення теми «Клінічна термінологія», запропоновано вправи для її закріплення.

Шифр НБУВ: BC69053

Див. також: 6.Ш.945

Романські мови

6.Ш.1018. Матричне представлення найбільш багатозначних іменників на позначення зла (на матеріалі сучасної французької мови) / Г. Онищак // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 71-78. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Досліджено семантику найбільш багатозначних іменників на позначення зла у сучасній французькій мові за допомогою методики формалізованого аналізу лексичної семантики. Комплексний аналіз досліджуваних слів на основі матриць показав, що вони виступають системою, де кожна лексична одиниця характеризується як автономністю, так і різноаспектними зв'язками з іншими одиницями.

Шифр НБУВ: Ж74512

Тюркські мови

6.Ш.1019. К вопросам об этногенезе гагаузов и истории их письменности / И. Г. Ненов // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 17-23. — Бібліогр.: 25 назв. — рус.

Цель работы — обобщить сведения об истории формирования и развития гагаузской письменности. Объектом изучения являются письменные гагаузские тексты разных периодов истории. Предмет исследования — становление и развитие вариантов гагаузской письменности. Основной метод исследования — историко-описательный. Использовались также методы этимологического, сопоставительного и социолингвистического анализа. Результатом историко-лингвистического исследования стали следующие выводы. Гагаузская письменность прошла три этапа истории: до 1957 г. пишущие приспособлялись к кириллице, которая использовалась в языках соседей: болгар, русских, украинцев, молдаван, — либо латиницу, которую использовали в своих языках румыны, а с 1928 года и турки; на втором этапе (1957 — 1993 гг.) использовался официально принятый алфавит на основе кириллицы; на современном этапе, с 1993 г., используется официально принятый алфавит на основе латиницы. Вариативность письменности привела к тому, что сегодня гагаузы официально используют латиницу, но неофициальные тексты создаются как на латинице, так и на кириллице. Письменная речь — важнейший этнополитический фактор, который способствовал повышению самоидентичности гагаузского народа. Литературный гагаузский язык создан на базе центрального (комратско-чадырлунгского) диалекта. Гагаузы придунайских районов Одесской обл. Украины являются носителями южного (вулканешского) диалекта, который лучше, чем литературный язык, сохранил собственно тюркские черты в устной речи.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1020. Лексико-грамматические особенности прилагательных в русском и турецком языках / И. Г. Ненов // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 110-117. — Бібліогр.: 18 назв. — рус.

Цель работы — описать лексико-грамматические и функциональные особенности и общие черты русских и турецких имен прилагательных для выявления фактов, способных оптимизировать некоторые трудности в усвоении слов этой части речи при изучении русского и турецкого языков. Объектом исследования являются русские и турецкие имена прилагательные. Предмет изучения — сопоставительный аспект в функционировании русских и турецких имен прилагательных с точки зрения их лексико-семантических, словообразовательных и грамматических признаков. В результате сопоставительного изучения русских и турецких имен прилагательных с использованием описательного метода и методов лексико-семантического, словообразовательного, синтаксического, морфологического, парадигмального анализа были сделаны следующие выводы. Главное сходство русских и турецких прилагательных проявляется в их функционировании в роли атрибута. Внутряязыковая систематизация русских и турецких имен прилагательных имеет существенные различия. В русском языке семантически и формально выделяются притяжательные прилагательные, соответствия которых в турецком языке воспринимаются как семантическая разновидность относительных прилагательных. В русском и турецком языках имеется принципиальное отличие имен прилагательных по формальной маркированности. Русские прилагательные отмечены адъективными флексиями и связаны с именами существительными согласованием в роде, числе, падеже и одушевленности/неодушевленности, обуславливая частеречную устойчивость. Турецкие прилагательные обычно не имеют формальных частеречных признаков, примакают к существительным по смыслу и позиции. Они проявляют морфологическую «гибкость», приобретая, по мере коммуникативной необходимости, разную частеречную сущность. В иных синтаксических позициях они становятся существительными, наречиями.

Шифр НБУВ: Ж70547

Фольклор. Фольклористика

Світовий фольклор.

Фольклор народів окремих країн

6.Ш.1021. Усна народна творчість слов'ян: курс лекцій: навч. посіб. / упоряд.: С. Д. Абрамович; Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділь. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2021. — 127 с.: іл. — укр.

Упорядковано та подано у компактному вигляді лекції з курсу «Усна народна творчість слов'ян». Зауважено, що історико-теоретичний виклад супроводжується численними вербальними прикладами та художніми ілюстраціями. Увагу приділено ліричним і ліро-епічним жанрам, а також малим формам слов'янського фольклору.

Шифр НБУВ: BA857076

6.Ш.1022. Psychological basis of the image of a dead lover in mythology of Transcarpathia and P. Kulish's story About, why the Peshevtsov pond was dried up in the town of Voronezh

О. Tykhovska // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 117-125. — Бібліогр.: 9 назв. — англ.

В українській, як і в світовій міфології, побутують уявлення про можливість любовних стосунків між людиною та демонічною істотою — покійним коханим або ж чортом. Зокрема, цій темі присвячено статтю закарпатського етнографа та фольклориста Ф. Потушняка «Мертва любовь вь. нар. віруваню» (1944), де розглянуто народні вірування про демонічних коханців, передумови встановлення зв'язку між ними й людиною та способи їх подолання. Цікаву художню інтерпретацію народних вірувань про побачення жінки з покійним чоловіком знаходимо в оповіданні П. Куліша «О том, от чего в местечке Воронежехе высох Пешевцов став» (1839). Письменник, відштовхуючись від народних міфологічних оповідей, змоделивав трагічну історію жінки, котра через гіркий сум за своїм зниклим чоловіком стала жертвою демона, що постає перед нею в образі коханого. Проаналізовано психологічні передумови появи видінь, в яких фігурує померлий об'єкт кохання. Крізь призму теорії К.-Г. Юнга образ мертвого коханого розглянуто як персоналіфікацію одного з архетипів колективного несвідомого (Анімуса, його негативного аспекту). Руйнівний вияв цього образу в міфологічних легендах та в оповіданні П. Куліша «О том, от чего в местечке Воронежехе высох Пешевцов став» має однакове психологічне підґрунтя. Свідомість жінки відмовляється сприймати реальність такою, якою вона є насправді, й створює для себе альтернативний варіант — мертвий коханий постає в образі живого вночі (коли власне й домінує несвідоме — у нічних сновидіннях реалізуються наші бажання, страхи тощо). Межа між свідомим і несвідомим життям, між неспанням і сновидінням стирається, жінка стає заручницею власної фантазії, яка усуває біль втрати й на якусь мить дарує надію на відновлення втраченої емоційно-духовної рівноваги. Народні оповіді в душі християнської моралі містять «рецепти» боротьби з мертвим коханим, однак у більшості випадків, як і в оповіданні П. Куліша, магичні ритуали не здатні врятувати жінку, одержиму коханням до померлого.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: 6.Ш.1024

Літературознавство

6.Ш.1023. Володимир Андрійович Моторний — штрихи до портрета вчителя / А. Татаренко, О. Сорока // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 9-19. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Окреслено основні штрихи до портрета професора В. А. Моторного — видатного українського вченого, одного з найвизначніших представників львівської славістики. Наведено ключові дати біографії, проаналізовано визначальні напрями наукової, педагогічної, творчої діяльності славіста. Наведено спогади колег — відомих учених, колишніх студентів, учнів і послідовників Професора.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.1024. Лужицький фольклор у славістичних дослідженнях італійця Вольфганга (Вольфа) Джуєті / Я. Кравець // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 36-44. — Бібліогр.: 43 назв. — укр.

Досліджено сорабістичну працю «Народна серболужицька пісня» (1926 р.) італійського славіста лужицького походження В. Джуєті (1901 — 1980), зовсім не знана в українських славістичних колах. Наведено класифікацію найбільш характерних народних пісень, яка стала підставою для італійського науковця: В. Джуєті спирався на авторитетні дослідження, насамперед К. А. Фідлера і Б. Кравца. Відзначено, що літературознавець наголошував на впливі навколишніх народів, яких зазнавала лужицька культура, особливо впливу германської культури, наводив приклади «духовної аналогії» з німецькими народними піснями.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.1025. Про вченого і колегу Володимира Андрійовича Моторного / Л. Стоїчкова // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 34-35. — укр.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.1026. Професор Володимир Андрійович Моторний у спогадах сина / А. Моторний // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 31-33. — укр.

Є такий дещо шаблонний вислів: «Життя, віддане науці». Але у цьому випадку він абсолютно точно відображає той шлях, який обрав і яким пройшов мій батько — професор В. А. Моторний. Адже він зміг об'єднати в єдине ціле і свою роботу, і те, що його найбільше цікавило.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.1027. Сорабістичні дослідження Володимира Моторного в українських та зарубіжних періодичних виданнях / Л. Васильєва // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 20-30. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Досліджено літературні огляди та культурологічні праці на сорабістичну тематику українського славіста-літературознавця професора В. Моторного, опубліковані на сторінках українських, лужицьких, чеських, угорських періодичних видань і збірників. Мета дослідження — привернути увагу наукової громадськості до сорабістичних зацікавлень професора Моторного, акцентувати на найцікавіших його працях на лужицьку проблематику, які створюють уявлення про широкий діапазон його наукових сорабістичних інтересів.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.1028. Українська тематика в іспанському літературознавчому дискурсі діаспори / О. Пронкевич // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 90-101. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Розглянуто першу й поки що єдину іспаномовну спробу представлення історії української літератури, яку було здійснено Д. Бучинським, П. Клюком, Д. Чижевським і Ю. Шевельовим. Вони знайомлять іспаномовну спільноту з ключовими явищами та іменами української літератури, а також запропоновано прочитання останньої як відображення української ідентичності, що є феноменом національним і, водночас, європейським. Д. Бучинський і П. Клюк, які жили в Іспанії й писали іспанською мовою, зосередилися на аналізі іспанської тематики у творах Івана Франка, Лесі Українки, Спиридона Черкасенка й Наталени Королєви. Підходить Д. Чижевського та Ю. Шевельова, чий дослідження було перекладено іспанською мовою для спеціального випуску журналу «Європейський Схід», присвяченого Україні (1957 р.), вирізняються широким європеїзмом. Усі згадані науковці заперечують підходи до трактування української літератури, нав'язані офіційним радянським літературознавством. У Д. Бучинського й П. Клюка ця тенденція проявляється у підкресленні в доробку Івана Франка й Лесі Українки релігійної та загальнолюдської проблематики. Д. Чижевський стверджує, що українська література за часів бароко, забороненого в СРСР, виконувала роль посередника в обміні ідей, у тому числі релігійних, між Заходом і Сходом. Окрема роль у «розрядженні» українського літературного канону першої половини ХХ ст. належить Юрію Шевельову, який оголошує радянський світогляд смертельною загрозою літературній уяві. Він відновлює список ключових репрезентантів українського літературного канону, викреслених із культурної пам'яті внаслідок сталінських репресій, і подає приклади вільної від більшовицьких штамів інтерпретації творчості окремих найважливіших письменників, таких як Павло Тичина, Михайль Семенко, Микола Хвильовий, Микола Куліш та ін. Розвідки з української літератури, надруковані в Іспанії, є яскравим епізодом культурної війни з радянським літературним канonom, яку вела й веде українська діаспора.

Шифр НБУВ: Ж100384

Теорія літератури

6.Ш.1029. Воєнний роман: історія розвитку й типологія жанру / Т. Гросевич // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 61-72. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Досліджено загальні закономірності й основні тенденції розвитку воєнного роману, здійснено спробу його типології та періодизації, виокремлено найбільш поширені жанрові моделі. Роман про Другу світову війну як провідний епічний жанр, що розвиває тему війни в літературі, синтезував увесь набутий письменниками-фронтвиками творчий досвід, став помітним художнім явищем і розповсюдженою змістовою формою в західноєвропейському, американському та слов'янському письменстві. Дійдено висновку, що естетичний та ідейно-тематичний рівень художнього моделювання воєнної дійсності локалізовано у різних національних літературах нерівномірно та зумовлено передусім історичними й геополітичними масштабами залучення воюючих країн у воєнні дії. До прикладу, в німецькій воєнній романістиці розповсюдженням є т. зв. «ремаркістський» роман, а також роман з вираженим антимілітаристським характером. Натомість в Англії, яка уникла окупації, аналізований жанр займає скромне місце. Головним сюжетом французького воєнного роману виступає рух Опору, а також італійсько-фашистське панування й окупаційні дії на Балканах. Американські романісти сфокусовані на війні як соціальному явищі, збройних конфліктах у В'єтнамі. Поліекторність художніх пошуків, багатство типів і різновидів воєнного роману (панорамний роман, ліричний воєнний роман, антифашистський роман, солдатський роман, воєнний роман-виховання, воєнний роман з документальною основою та ін.) демонструє воєнна романна творчість східних слов'ян. Зокрема, в розвитку українського воєнного роману літературознавці виокремлюють такі відгалуження, як власне воєнний роман, післявоєнний роман першого десятиліття, воєнна романна проза «другої хвилі» (др. пол. 50 — 60-ті рр.), воєнний роман 70 — 80-х рр., а також сучасна воєнна романістика.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1030. Сопоставительный анализ парадигматической структуры лексики пародий и их претекстов / О. Воробьева

// Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 160-169. — Библиогр.: 8 назв. — рус.

Проведен аналіз і сопоставлення парадигматического устроїства пародий і претекстов з целью определения различий в структуре их гиперпарадигм, обуславливающих понимание текста. При помощи проведенного анализа выявлены определенные специфические черты пародийных текстов по сравнению с претекстами (такие, как меньшее количество парадигм, отсутствие сложных межпарадигматических связей, тенденция к формированию гиперактуальных парадигм), а также сделан вывод об ориентированности пародий на более легкое восприятие читателем.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1031. Теорія літератури і методологічний дискурс: навч. посіб.: [у 2 ч.]. Ч. 1 / Л. М. Горболіс; Сумський держ. пед. ун-т ім. А. С. Макаренка. — Суми, 2022. — 248 с.: рис., табл. — Библиогр.: с. 150-154. — укр.

Посібник має сприяти опануванню навчальних дисциплін «Теорія літератури», «Культура літературознавчих досліджень». Звернено увагу на питання поглиблення уявлення студентів про мистецтво, культуру літературознавчих досліджень, сучасний теоретичний дискурс. Висвітлено актуальні поняття сучасної літературної методології. Наведено теоретичні принципи аналізу літературного твору, надано можливість майбутнім фахівцям-філологам продемонструвати набуті знання в оцінці конкретних літературних творів у аспекті їх жанрового змісту й форми та стилістики. Теоретична частина посібника містить стислий виклад окремих тем. Запропонована теоретичні і практична частина може бути залучена на розсуд викладача для проведення практичних занять, перевірки тем, винесених на самостійне опрацювання. Додатки містять різноманітний матеріал, що сприяє організації самостійної роботи й забезпечить ефективне засвоєння знань.

Шифр НБУВ: В358883/1

6.Ш.1032. Трансформація парадигматического строя лексик претекста в ремейках (на матеріалі ремейков повісти А. П. Чехова «Дама с собачкой») / О. А. Воробьєва // Мо-ва: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 87-92. — Библиогр.: 12 назв. — рус.

Цель работы — выявление и описание характерных признаков ремейка с точки зрения парадигматической организации его лексики в сопоставлении с организацией лексики первичного текста. Объект анализа — парадигматический строй ремейков в сравнении с парадигматическим строем первичного текста и особенности трансформации лексических парадигм в ремейках. Предмет исследования — ремейки В. С. Токаревой и Д. И. Рубиной на повесть А. П. Чехова «Дама с собачкой». Используются методы парадигматического и сопоставительного анализа. Результат исследования — выявленные различия в парадигматическом строе ремейков по сравнению с первичным текстом. Они заключаются в частичном упрощении парадигматического строя, изъятии некоторых парадигм первичного текста либо слиянии нескольких парадигм в одну. Также выявлены особенности трансформации в ремейках парадигматического строя первичного текста: сохраняются общие черты конфигурации парадигм при одновременном изменении конкретных способов построения данной конфигурации. Так, если в первичном тексте противопоставление парадигм выражается в последовательном чередовании их элементов, то элементы противопоставленных парадигм, сохраняющихся в ремейке, иначе расположены относительно друг друга. Их чередование обычно не последовательно, а хаотично, либо элементы одной парадигмы встречаются крайне редко по сравнению с элементами другой. Следовательно, при сохранении общего принципа конфигурации парадигм его способы воплощения различны. Выводы: при сохранении основных парадигм первичного текста и основного принципа их конфигурации ремейк трансформирует сами парадигмы и конкретные элементы конфигурации. За счет подобных трансформаций идеи первичного текста могут значительно изменяться: вплоть до инверсии его изначального замысла.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1033. Флуктуационная теория сонета (Наставление по Сонету). Сонетный атлас: монография / В. Осень. — 6-е изд., доп. и уточн. — Одесса: Астропринт, 2021. — 223 с.: ил. — Библиогр.: с. 205-209. — рус.

Представлено Флуктуативну теорію Сонета як Повчання про Сонет. Запропоновано такі нові поняття, як Ідеальний Сонет, Канонічне Розширення, змістова цезура, вірш у сонетній формі з флуктуаціями та ін., надано визначення їм і Канонічному Сонету. Розроблено типологізацію світової сонетної множини у вигляді семи типів сонетних форм із відповідними визначеннями, а також типи та види структури сонетної діалектики. Розглянуто подальший розвиток і практичне застосування теорії як продовження типологізації у вигляді класифікації існуючої сонетної множини аж до індексації кожного окремого вірша, для чого введено поняття Сонетний Атлас і надано йому визначення, а також запропоновано його структуру та індексацію у трьох варіантах. Наведено приклади Сонетних Атласів із десятковою

та змішаною індексацією для тридцяти шести авторських віршів у сонетній формі (двох груп і загальною).

Шифр НБУВ: ВА855349

Див. також: 6.Ш.931, 6.Ш.993

Світова література. Література народів окремих країн

6.Ш.1034. Дієслівна синонімія Яра Славутича як прояв авторської індивідуальності (на основі синонімічних рядів зі словами-показниками говорити, кричати, кликати) / Т. Полякова, А. Чепурна // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 178-187. — Библиогр.: 26 назв. — укр.

Стаття продовжує цикл публікацій авторів з питань дослідження ідіостилію українських письменників. На прикладі дієслівної синонімії поетичних творів Яра Славутича розкрито багатство образного мовлення майстра художнього слова.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1035. Жизнь и творчество М. Максимовича (И. Шанхайского) в интеллектуальном пространстве культуры первой половины XX в. / О. Беличенко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 130-139. — Библиогр.: 6 назв. — рус.

Работа посвящена выдающемуся отечественному мыслителю и богослову Иоанну Шанхайскому. Сделана попытка воспроизвести духовный портрет деятеля на фоне социальных и культурных катаклизмов начала XX ст. Труды святителя стали значительным вкладом в развитие богословской литературы, а его деяния — опорой для многочисленных изгнанников.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1036. Культурологічний підхід у змісті шкільної дутуратурної освіти (друга половина XX — початок XXI ст.): монографія / Н. В. Гоголь; ред.: Т. О. Яценко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки. — Суми: Цьома С. П., 2021. — 481 с. — Библиогр.: с. 347-425. — укр.

Представлено системне дослідження культурологічних основ змісту шкільної літературної освіти в історико-педагогічному аспекті другої половини XX — початку XX(ст. Досліджено генезу педагогічних і науково-методичних ідей щодо обґрунтування культурологічних основ змісту шкільної літературної освіти за розробленою періодизацією розвитку шкільної літературної освіти. Означено здобутки та суперечності розвитку методики навчання літератури в культурологічному аспекті періоду радянської школи 1950-ті — 1991 рр. і в часи реформування шкільної літературної освіти в умовах утвердження національної школи в 1991 — 2016 рр. Узагальнено й систематизовано традиційний і новаторський досвід навчання літератури з урахуванням ідей культурологічного підходу в практиці роботи закладів загальної середньої освіти України другої половини XX — початку XXI ст. Доведено доцільність і перспективність реалізації ідей культурологічного підходу в змісті шкільної літературної освіти на початку XXI ст.

Шифр НБУВ: ВА855687

6.Ш.1037. Мовна репрезентація концепту «страх» у сучасній англійській мові на прикладі творів Стівена Кінга «Salem's Lot» та «Pet Sematary» / Л. Ясногурська // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 153-159. — Библиогр.: 9 назв. — укр.

Особливий інтерес для дослідників представляють базові емоції, які є складовою частиною культури кожного народу. До числа таких універсальних концептів, загальних для більшості культур і народів, відноситься концепт «страх». З огляду на життєву важливість, базовість даної емоції, потенціал засобів вербалізації концепту «страх» є високим і відрізняється специфічною лексикою та синтаксисом. Спираючись на праці відомих вчених, у роботі досліджено такі поняття, як «мовна картина світу» і «концепт». Проведено аналіз двох англомовних творів американського письменника жанру «хоррор» Стівена Кінга «Salem's Lot» і «Pet Sematary» на предмет використання лексичних та стилістичних засобів при вираженні емоційного концепту «страх». В результаті аналізу за методом суцільної вибірки було виявлено лексеми вираження розглянутого концепту. МЗ використаням методу кількісного аналізу було встановлено частотність їх вживання, ставлення до проявів страху з урахуванням ряду характеристик і особливостей даної емоції. Виявлено широкі вживання в складі концепту концептуальної метонімії, що асоціюється з емоційним концептом, де фізіологічні або поведінкові прояви замінюють найменування емоційного стану. Виявлено широкий спектр мовних засобів, що вербалізують емоцію страх, що базуються не лише на прямому найменуванні емоції, а й репрезентують концепт за допомогою опису емоційних і фізіологічних змін. Запропонований підхід до вивчення концепту «страх» може бути використаний при розгляді інших мовних концептів.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1038. О взаємодійності літератури і математики / А. Рубан // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 177-184. — Бібліогр.: 6 назв. — рус.

Предложені матеріали, розрушаючі стереотип несумісності літератури і математики і доказуючі наявність між ними тесного взаємодійності. Автор стремитися увидіти за словом число, за літературним сюжетом — формулу і убедитися, що література існує не тільки для літераторів, а математика — не тільки для математиків.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1039. Світова література ХХ — ХХІ століття в англійському науковому дискурсі: навч. посіб. / М. В. Варданян; Криворізький державний педагогічний університет. — Кривий Ріг: Криворізь. держ. пед. ун-т, 2021. — 201 с.: табл. — Бібліогр.: с. 196-201. — укр.

Навчальний посібник «Світова література ХХ — ХХІ ст. в англійському науковому дискурсі» адресовано магістрам спеціальної 014 Середня освіта (Англійська мова і література), (Німецька мова і література), 035 Філологія. Германські мови та літератури (переклад), які налаштовані опанувати основні напрями світової літератури постколоніалізму та постмодернізму, презентовані в англійському науковому дискурсі. Наведено ключові компоненти тем, блок підготовки до практичного заняття, питання для самоконтролю, тести, а також глосарій та інтерпретації художніх текстів. У результаті чого передбачається, що магістри одержать знання про теоретичну та методологічну базу світової літератури в англійському науковому дискурсі, удосконалять уміння аналізувати художні твори та літературні явища постмодерну та постколоніалізму, осмислюватимуть дискусійні питання світової літератури.

Шифр НБУВ: ВА855110

6.Ш.1040. Слов'янські літератури у світовому культурному контексті: універсальне та індивідуальне: [зб. наук. пр.] / С. Д. Абрамович, О. В. Бороць, О. Г. Бросаліна, Л. С. Генералюк, М. П. Гоголя, Н. П. Іванова, М. Ю. Климець, Л. Л. Корнеєва, П. Г. Кошман, К. С. Кривошишина, З. Б. Лановик, І. В. Левичев, О. О. Ліденкова, Т. В. Лук'янова, О. П. Люсий, Т. О. Лях, А. В. Матющенко, Т. М. Михайлова, П. В. Михед, Л. М. Остапенко, Н. Ю. Поліщук, Г. В. Самойленко, Н. М. Сквіра, Л. В. Скорурина, О. О. Смольницька, Л. Б. Тарнашинська, Р. Б. Харчук, Д. Ч. Чик, О. І. Чик, С. М. Яковенко, О. П. Яковина; ред.: П. В. Михед; упоряд.: Н. М. Сквіра; НАН України, Інститут літератури імені Т. Г. Шевченка. — Ніжин: Лук'яненко В. В.: Орхідея, 2019. — 553 с. — укр.

В літературознавстві є просвітницько-марксистське уявлення про те, що письменник неодмінно має «відбивати реальний світ», в першу чергу — соціальні проблеми. Зауважено, що історія культури свідчить про роль сакрального матеріалу як її глибинного фундаменту. Впровадження Біблії в слов'янський світ увійшло в протиріччя з «рідною» язичницькою спадщиною й визначало внутрішню конфліктність і динаміку духовного пошуку. Особливо властиве це для російської класики ХІХ ст., яка сполучала натуралістичність з витонченістю спиритуального ідеалу. Розглянуто творчість Скорина Л. В. стосовно «російського сліду» в українській епіграфістиці 20-х рр. ХХ ст. Виокремлено значення кліше «вбити дракона» у поезії Віри Вовк. Увагу приділено образу Дон Кіхота як дзеркалу самоідентифікації: апологія лицарства українського шістдесятництва. Охарактеризовано жанр психологічного роману в українській і англійській літературах першої половини ХІХ ст. (Є. Гребінка, Т. де Квінсі), наведено концепти шляху і світу від Григорія Сковороди, окреслено простори літературної фантастики у письменстві хорватського бароко тощо.

Шифр НБУВ: ВА855171

6.Ш.1041. Специфіка осмислення проблеми гендерних стосунків у творчості Джумпи Лагірі / О. Яловенко // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 136-143. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Проаналізовано специфіку осмислення проблеми гендерних стосунків у творчості американської письменниці бенгальського походження Д. Лагірі. Мета роботи — дослідити особливості гендерних стосунків в контексті транскультурної парадигми у творчості Джумпи Лагірі. Методи дослідження: історико-типологічний (визначення специфіки тем, мотивів, образів, сюжетних особливостей творів письменниці), герменевтичний (інтерпретація різних аспектів літературного тексту), наратологічний аналіз (аналіз специфіки оповідної манери Д. Лагірі). Зазначено, що дослідження гендерної проблематики важливе у сучасному дискурсі літературознавства. У творчості Д. Лагірі простежуються відмінності адаптації чоловіків та жінок до нового культурного середовища. Так, мета чоловіків — реалізувати свою «американську мрію», оскільки більшість з них емігрують у пошуку кращого життя, наукових та академічних цілей (прикладом є чоловік з оповідання «У пані Сен»). Як і належить бенгальським родинам, чоловіки мають повне право приймати всі важливі у родині рішення. Проаналізовано особливості адаптації індійських жінок до нової культури, які вбачаються не лише в подо-

ланні мовного бар'єру, а помітні у побуті та у стосунках з чоловіками. Жінки мають зовсім інший досвід адаптації. Проблема гендерних стосунків простежується в кризі ідентичності індійської жінки в Америці, яка балансує між культурами і живе одночасно в двох світах: прагне бути американкою і в той же час не забувати про свою «деш» (дослівно «батьківщина» з бенгальської). У творах Д. Лагірі змальовується стереотипний образ індійської жінки, яка «жертвує» собою і залишається в безвиході в стінах американської квартири. Гендерна специфіка розглядається в ролі «невидимого існування»: героїні асоціюються із служницями, які вміють лише готувати обід та прати шкарпетки. Жінки знаходять притулок у минулому та уникають теперішнього. На відміну від чоловіків, для жінок процес асиміляції набагато важчий. Зазначено, що Д. Лагірі показує матеріальну залежність жінок від чоловіків. Не менш важливо, що проблема гендерних стосунків пов'язується також із занепадом сімейних цінностей, де шлюб перетворюється на тимчасову справу.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1042. Тавтологічне сочетание і специфіка их перевода в произведении А. И. Куприна «Гранатовый браслет» (на материале оригинального и переводного дискурсов) / Л. В. Парахонько // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 118-124. — Бібліогр.: 14 назв. — рус.

Цель работы — исследовать тавтологические сочетания и специфику их перевода в произведении А. И. Куприна «Гранатовый браслет» (на материале оригинального и переводного дискурсов). Объект анализа — тавтологические сочетания и специфика их перевода в произведении А. И. Куприна «Гранатовый браслет». Предмет анализа — техники перевода, позволяющие проанализировать специфику перевода тавтологических сочетаний, а значит — и их роль, релевантность в оригинальном художественном произведении А. И. Куприна «Гранатовый браслет» и его английском аналоге. Как основной в работе использован метод контрастивного анализа. Рассмотрена амбивалентность в отношении к тавтологическим компонентам, выражающим определенные смыслы, описана специфика перевода тавтологических сочетаний в художественном произведении, выявлены проблемы, с которыми сталкивается переводчик, намечены перспективные решения некоторых из них. Выводы: иностранный текст может быть одновременно переводимым и непереводаемым из-за существующей языковой асистемности, которая находит свою когерентность (взаимосвязь) с грамматическим аспектом концептуализации, что свидетельствует о логоцентризме языковых категорий. Выявлены два направления антропоцентрического подхода к нему, на которые указывала Е. С. Кубрякова: «человек в языке», выступающий как носитель сознания и транслятор культур, «язык в человеке», служащем мерой всех вещей в языке и культуре.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1043. Формування естетичних смаків учнів засобами художнього мовлення (на матеріалі твору Євгена Маланюка «Уривок з поеми») / А. З. Подворчан // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 164-167. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Мета роботи — розкриття особливостей формування естетичних смаків учнів засобами художнього мовлення. Матеріалом дослідження обрано текст твору Євгена Маланюка «Уривок з поеми». Об'єктом вивчення є образно-тропичні ресурси цієї поезії: епітети, метафори, алюзії, звертання, порівняння, інверсії. Предмет дослідження — особливості формування естетичних смаків старшокласників як складової частини їх естетичного виховання цими засобами художнього мовлення. До об'єкта дослідження застосовано культурологічний та ціннісний підходи, метод аналізу мовних засобів впливу на процеси формування естетичного смаку підлітків та реалізації ідеальних уявлень у їхню життєву практику. Результатом роботи стало виокремлення образно-тропичних засобів художнього поетичного мовлення в аналізованому тексті та визначення особливостей процесу формування за їх допомогою естетичних смаків старшокласників. Зроблено певні висновки. Вивчення поетичної спадщини Євгена Маланюка виступає ефективним засобом формування естетичних смаків і загальної морально-естетичної культури учнів, бо включає в себе систему базових духовно-моральних цінностей та ідеалів, утілених у художніх засобах поетичного твору та символічних образах, що відображають світогляд і культуру народу. Вивчення школярами поезії, яка поєднує естетичне з емоційним, розвиває у підлітків почуття любові, співчуття, радості, насолоди життям.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1044. Фразеологічний модус англійського художнього дискурсу: [монографія] / І. А. Бехта, О. С. Матвієнків. — Рівне: Волінські береги, 2022. — 302 с.: рис. — Бібліогр.: с. 269-296. — укр.

Висвітлено окремі питання прагматичного опису фразеологічного модусу англійського художнього тексту в макрофразеологічному ключі (міждисциплінарній інтеграції гуманітарної сфери знання). Відображаючи тенденції та інновації в розвитку сучасної англійської художньої фразеології, книга буде цікава

фахівцям у царині загальної, художньої, а також порівняльної фразеології. Розглянуто теоретичні засади вивчення фразеологічних одиниць в англomовному художньому тексті доби постмодерну. Наведено мовні характеристики типів фразеологічних одиниць в англістиці. Охарактеризовано ідіому як фразеологічну одиницю у зарубіжній мовознавчій школі. Наведено структуру та семантику англійських фразеологізмів, узуальні характеристики фразеологічних одиниць у художньому тексті.

Шифр НБУВ: ВА856784

6.III.1045. Художні версії проблеми національної ідентичності у творах Аскольда Мельничука / Г. Бокшань // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 7-16. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясувати специфіку художньої інтерпретації проблеми національної ідентичності в романах А. Мельничука «Що сказано» і «Посол мертвих» та ідентифікувати кореляцію моделей етнічного самовизначення з персонажами цих творів. Основну увагу зосереджено на особливостях художнього втілення письменником моделей національної ідентичності, обгрунтованих В. Агеєвою з літературознавчих позицій, одна з яких спирається на уявлення про її незмінність, друга ж передбачає можливість індивідуального вибору. Визначено виклики для національної ідентичності в умовах еміграції, окреслені автором у романах «Що сказано» і «Посол мертвих». Виявлено, що засоби характеротворення у Мельничукових творах відображають детермінованість національно-культурного самовизначення окремих героїв та еволюцію його складових через інших персонажів, що ілюструє тезу В. Агеєвої про сучасні погляди на цю проблему. Акцентовано зв'язок мотивів національної ідентичності та історичної пам'яті, що оприявнюється в обох романах як щодо індивідуальних персонажів, так і стосовно збірного образу української громади у США. З'ясовано, що в обох романах А. Мельничука оприсутнюються полярні моделі національного самовизначення: частина героїв репрезентує тих, хто неухильно плекає і береже успадковану ідентичність (Зенон Забобон і його донька Слава; Адріана Крук), у той час як інші персонажі виявляють гнучкість, готовність асимілюватися в новому середовищі, обстоюючи право індивідуального вибору (Наталка Забобон і Аркадій Ворог; поет Антон, Алекс Крук і оповідач Нік Блюд).

Шифр НБУВ: Ж100384

6.III.1046. A new disenfranchised type of person in Ukrainian and Russian small prose of the literary emigration of 1919 — 1939 / I. Zhylenko // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 143-149. — Бібліогр.: 12 назв. — англ.

Розглянуто еволюцію типу «зайвої» людини у творах малої прози українських і російських письменників літературної еміграції 1919 — 1939 рр. Зазначено, що в оповіданнях В. Леонтовича і В. Федорова представлений тип «зайвої» людини, що сформувався в умовах більшовицького ладу. Герої творів — Сара Соломонівна, професор, народовець Кость, Олександр Левенець (оповідання В. Леонтовича «Сара Соломонівна», «Гинуть мрії», «Вигнанці»), селянин Вареник (оповідання В. Федорова «Суд Вареника») — усі вони знаходяться в ситуації відчуження до більшовицької влади. Цим «зайвим» людям немає місця у новому суспільстві. Відзначено, що вони відчувають ворожість з боку нового ладу, яка наздоганяє усіх їх поступово, і кожен із персонажів оповідань українського й російського письменників проходить своєрідні випробування новою владою. Змінюється ставлення до героїв творів і з боку сусідів та колег, з'являється підозра, недовіра до них. Визначено головні риси, притаманні новій «зайвій» людині 20 — 40-х рр.: відчуження від політики нової влади, від рідного середовища, глибока душевна втома від втрати вітчизни, що переростає в екзистенціальну самотність.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.III.1047. A. S. Puskin'in «Tutsak» ve Sabahattin Ali'nin «Napishane sarkisi 5» siirlerinde esaret kavramı / S. Karayel, S. Odabasioglu // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 69-76. — Бібліогр.: 20 назв. — рус.

Мета роботи — порівняти концепт «неволя» в семіотичній картині світу О. С. Пушкіна і Сабахаттіна Алі, поетів, творчість яких відіграє важливу роль у російському й турецькому гуманітарному просторі. Об'єкт вивчення — тексти їх віршів, відповідно, «В'язень» («Узник») і «Тюремна пісня» («Napishane sarkisi V»), предмет дослідження — способи вираження авторського розуміння антонімічних концептів «неволя»/«свобода» в російській та турецькій мовах. Застосовано методи семантичного, граматичного, порівняльного аналізу, історико-описовий і описовий методи лінгвістичного дослідження. Результатом проведеної роботи є з'ясування того, що О. С. Пушкін і С. Алі стикаються з однаковими проблемами і приходять до висновку про суспільну значимість мистецтва, хоча жили і творили в різні історичні періоди і в різних соціальних умовах. Висновки: обидва поети віддають перевагу простоті авторського стилю письма; у обох поетів не могли скластися хороші відносини з урядами через різницю в поглядах на соціальний устрій своїх держав; обидва поети піддавалися гонінням з боку вищої суспільної ланки; і О. С. Пушкін, і С. Алі показали, що невільник, в'язень — не лише той, хто живе за ґратами, а неволя — це не тільки тюремне ув'язнення. Людина здатна опинитися в полоні власних

страхів, бажань, потреб, духовної залежності. Порушена в досліджених віршах проблема актуальна сьогодні, оскільки надає змогу ставити питання технологічної, соціальної, матеріальної, духовної залежності більшості сучасних людей із споживчою психологією.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.III.1048. Literary Discourse: Theoretical and Practical Aspects: [collective monogr.] / M. Vardanian, V. Hamaniuk, M. Berezna, L. Lutsenko, I. Zorenko, I. Klimentko, S. Amelina, M. Dudnickov, O. Mohnachova, V. Poliarenko, L. Fedoriaka, V. Revenko, H. Melnychuk, R. Lopatysh, O. Hamali, O. Kanevska, K. Hostra, O. Sulik, N. Meshcheriakova, I. Salata, L. Sorochan. — Riga: Baltija Publishing, 2020. — IV, 231 с. — англ.

The monograph is aimed at analyzing the specific character of the literary discourse, which is viewed in theoretical and practical aspects. The volume thematically falls into five sections; each of them reveals particular items of the literary narrative. Special attention is paid to the literary approaches to discourse, its linguistic and translating perspectives, its realization in national literatures and usage in foreign language teaching. The issues researched by the authors of the book reflect the actual problems in the branch of literature, linguistics, translation studies, pedagogics and methodology, and represent the variants of their solution.

Шифр НБУВ: IB228777

6.III.1049. Stages of the artistic realia introduction into English literary texts / M. Chernyuk // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 7-16. — Бібліогр.: 22 назв. — англ.

Розглянуто диференціацію етапів інтродукції мистецьких реалій в англomовні художні тексти, які інтегруються в мистецькі комунікативні ситуації, з урахуванням особливостей інтеракції комунікантів, актуалізації твору мистецтва та реалізації часо-просторових характеристик у мистецькому дискурсі. На основі аналізу структури мистецької комунікативної ситуації розроблено поетапну диференціацію введення творів мистецтва в художній текст, згідно з якою виокремлено передінтродуктивний, інтродуктивний і постінтродуктивний етапи. Повнота репрезентації кожного етапу визначається формою актуалізації твору мистецтва в художньому тексті й може бути повною, згорнутою або нульовою. На основі аналізу ілюстративного матеріалу виявляються закономірності реалізації кожного з етапів: передінтродуктивного (визначення часо-просторових параметрів комунікативної ситуації перед появою твору мистецтва, введення учасників спілкування і опис їх зовнішності й внутрішнього стану), інтродуктивного (безпосереднє введення твору мистецтва в комунікативну ситуацію, опис таких складових, як форма, значення, характеристика твору мистецтва, а також формування емоцій та вражень від нього) та постінтродуктивного (реакція на твір мистецтва після його сприйняття, яка реалізується на рівні вербалізованої та невербалізованої реакції та має потенціал надавати поштовх для початку обговорення сприйнятої інформації). Особливу увагу приділено відмінностям інтродукції творів мистецтва з позицій репрезентатора та реципієнта, розглянуто деталі й аспекти, які актуалізуються в їх описах. Залежно від особи, яка веде розповідь, етапи інтродукції розподіляються на передрепрезентаційний, репрезентаційний, пострепрезентаційний (в описах репрезентатора) або передперцептивний, перцептивний та постперцептивний (в описах реципієнта).

Шифр НБУВ: Ж100384

6.III.1050. The expression of destructive love in Ovid's Heroids with emotional means / L. Maystrenko // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 82-89. — Бібліогр.: 7 назв. — англ.

Пошуки вчених XXI ст. щораз більше зорієнтовано на сферу, яка недоступна для прямого спостереження сферу емоцій. Тому питання емотивного компоненту художнього тексту на різних рівнях належить до пріоритетних напрямків не тільки сучасного мовознавства. Емоції репрезентують мовну картину художнього весвіту поета, розкривають внутрішній світ його героїв. Екзистенційно-почуттєва сфера є виявом суб'єктивного ставлення людини до навколишньої дійсності і самої себе у ментальному просторі митця. Овідій тонко відтворює душевний світ люблячої жінки у невичерпному багатстві емоційних проявів та неповторно-індивідуальних своєрідностей. Основним об'єктом нещасливого кохання у «Героїдах» є замінна жінка або гетера. Овідій — яскравий співівець чуттєво-земного Еросу. Антична людина, якій поняття гріха було чужим, не соромилася чуттєвого характеру свого кохання в різних формах, зосереджуючи весь свій інтерес на земному існуванні, обожнювала бажання. Проте чуттєвий Ерос Героїд з нещасливим кінцем естетично прекрасний. Відмовившись від звичних тем августовської поезії, пов'язаних з історичним минулим Риму або подіями особистого життя, Овідій у «Героїдах» звертається виключно до міфологічної тематики, популярної в поезії неотериків або в елліністичній поезії, зображуючи героїнь грецької міфології і саму Саффо у відповідності з психологією сучасних йому римських жінок. «Героїди» — риторично-декламаторська поезія, обмежена межами суворої схеми, проте з глибоким психологічним контекстом. «Героїди» Овідія

свідчить про те, що психологія люблячої жінки не змінилася з часів Римської імперії.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1051. The reflection of the era of «Roaring Twenties» in the F. S. Fitzgerald's novel «The Great Gatsby» / А. Diadechko // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 7-14. — Бібліогр.: 33 назв. — англ.

The article deals with the portraying «Roaring Twenties» which marked a legendary and unprecedented period in the history of American society. Though this era goes back to the beginning of the 20th century, it has never stopped arousing deep common interest because of its uniqueness. Having been abundantly reflected in numerous pieces of art and literature, «Roaring Twenties», synonymously named «The Jazz Age», go on provoking public discussion and reevaluation. If viewed in literary terms, this epoch is certainly linked with the name of Francis Scott Fitzgerald (1896 — 1940) and with his best known novel «The Great Gatsby» filmed five times. The writer is considered to be one of the best chroniclers of the American 1920s. Fitzgerald's masterpiece had embodied many symbols and icons of America which travelled through one hundred years and still feature contemporary society. The article attempts to outline extra-lingual information and data that shape the temporal and cultural background of the novel. It aims at providing the readers with sufficient additional information that may significantly enlarge on the novel context grasping. It proposes a detailed description and interpretation of symbols and markers of the American 1920s which typically feature «Roaring Twenties» and the ways they are projected onto Fitzgerald's story. In particular, the focus is made on American Dream doctrine, New York of the 1920s, the conflict between «the old money» and «the new money», feminism and fashion, alcohol and crime, music, cars. Some parallels between the author's life story and his characters are also specified.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1052. Why heroes fail: national identity in Jin Yong's martial arts novel The Book and the Sword / М. Fedosova // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 124-131. — Бібліогр.: 131 назв. — англ.

Белетристика бойових мистецтв представляє низку знаків, що визначають китайську культурну окремість і відображають національну ідентичність китайських спільнот по всьому світу. Обрано роман «Книга і меч» Цзінь Юна, найвідомішого автора белетристики бойових мистецтв, щоб проаналізувати як конвенції можуть бути застосовані для репрезентації формування нової емігрантської ідентичності в умовах чужоземного правління і під впливом покинутого Континентального Китаю. Розміщення подій своїх романів в міфічному минулому надає змогу Цзінь Юну вільно обговорювати тогочасні культурні, соціальні і політичні обставини, які сприяли оформленню цієї нової національної ідентичності. Дослідивши порівняльні студії з белетристики бойових мистецтв, відзначено, що моральні кодекси китайських благородних мечників і західних мандрівних лицарів значно не відрізняються; крім того, ці героїчні образи залишаються подібні в різних культурах і належать до універсальної структури міфу. Стверджено, що видозміна героїчного міфу, виражена у творі національної художньої літератури, завжди представляє культурну ідентичність окремої нації, певний символ, через який нація сприймає себе і представляється іншим. Хоча національна ідентичність є уявна конструкція, яка повністю не відтворює реальність, кожен представник нації (корінний чи діаспорний мешканець) упізнає цінності та правди, які передаються через міфічну оповідь. Показано, що в аналізованому романі національна ідентичність не є стійким концептом й індивіди можуть змінювати свої політичні доляльності залежно від обставин чи особистих переваг, але безвідносно до їх етнічного походження. Зроблено висновок, що роман розкриває поразку національної свідомої еліти у встановленні самоврядування в межах держави з метою захистити свою національну ідентичність від чужинської політично панівної групи.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: **6.Ш.919, 6.Ш.924, 6.Ш.1056, 6.Ш.1065, 6.Ш.1070**

Література Європи

6.Ш.1053. Баллада Р. Саути «Суд божий над єпископом» в перекладі В. Жуковського / М. Брусловская, И. Казаков // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 101-109. — Бібліогр.: 5 назв. — рус.

Рассмотрены особенности перевода В. А. Жуковским баллады Р. Саути «Суд Божий над епископом». По преимуществу объективированная, бесстрастная манера Саути оказалась в целом чуждой Жуковскому. Русский вариант баллады более эмоционален, насыщен выразительными образными средствами, оценочными тропами, богаче в ритмическом и интонационном отношении.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1054. Вербалізація космологічної моделі в поезії Олексія Довгого «Ходітьте в край, де ще живуть лелеки...» / О. М. Строкаль // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 63-69. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Мета роботи — проаналізувати характер мовної експлікації уявлень ліричного героя Олексія Довгого про особливості світобудови й організацію Всесвіту, репрезентовані в поезії «Ходітьте в край, де ще живуть лелеки...». Об'єктом дослідження є художня мова Олексія Довгого, представлена у згаданій поезії, предметом — аналіз особливостей лінгвального відображення поетом погляду його ліричного героя на будову Всесвіту. Розглянуто комплекс теоретичних питань, пов'язаних із вивченням тексту як лінгвістичного й онтологічного явища. Висвітлено питання лінгвальної комунікації як засобу формування мовної та концептуальної картин світу. Обґрунтовано актуальність такого аналізу в межах антропоцентричної парадигми сучасних наукових студій. З'ясовано, що в аналізованому тексті представлено образ рідного краю ліричного героя, який усвідомлюється ним як сакральний локус, певне вмістище легенд і переказів, слави й історичної пам'яті. Аналіз космологічних уявлень ліричного героя поета показав, що в його картині світу Всесвіт має трирівневу структуру і складається з ВЕРХНЬОЇ, СЕРЕДНЬОЇ та НИЖНЬОЇ сфер. Помічено, що образ верхнього світу представлено у тексті не прямими його номінаціями, а опосередковано — поет використовує лексеми на позначення таких реалій вищого ярусу, як сонце, зоря, місяць, птах та ін. Дослідник відзначає значущу роль цих образів для ліричного героя в організації зображуваного світу. З'ясовано, що в картині світу ліричного героя горішній просторовий ярус виступає по відношенню до середнього як світ богів, під благословенням яких перебуває змальований автором світ земний, Україна. Експліковані відповідними мовними конструкціями образи середнього світу поет використовує для зміщення акценту на таку ознаку сакрального локусу, як «плодючість». Лексеми-номінації образів нижнього просторового ярусу використовуються автором для передачі особливостей світоглядних уявлень українців, підкреслення їх культурного надбання. Висновки: вказано на важливу роль образу дерева у зображенні космологічної моделі. Зазначено, що згаданий образ уведено поетом для художнього відтворення архетипного образу Світового дерева, який поєднує всі три просторові яруси і виступає своєрідною віссю. Цим відзначено різнорівневність і водночас цілісність космологічної структури, зображеної поетом, елементи якої перебувають у постійній взаємодії.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1055. Взаємодія польської та української літератури на сторінках часопису «Кур'єр Кривбасу» / Н. Чаура // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 140-146. — Бібліогр.: 145 назв. — укр.

Інформаційний простір сучасності вимагає від літературно-мистецької періодики нових форм взаємодії між учасниками комунікативного процесу. Адже з появою нових медіа письменники втрачають свою нішу на теренах літературних видань. Подібні осередки розміщення матеріалу зникають у всесвітній мережі, замінюючись масовим контентом. Значна увага у літературно-мистецьких журналістів скеровує увагу на якісній трансляції міжкультурного досвіду поколінь. За таких умов виникає необхідність простежити українсько-польські літературні взаємозв'язки в епоху конвергентних медіа. Ці аспекти відображаються, наприклад, у специфіці перекладів. Значна кількість листування, рецензування, критичних розвідок відомих постатей вітчизняного літературознавства, які пов'язані з письменниками країни-сусіда, надає змогу виданню відкрити завісу сприйняття світу письменниками Польщі. Цікавим є питання особливостей комунікації між письменниками України та Польщі. За допомогою яких ресурсів письменники досягають консенсусу, шукають співпраці та ведуть вільні діалоги, які публікує редакція аналізованого часопису. Зроблено спробу проаналізувати трансляцію польської літератури на сторінках часопису «Кур'єр Кривбасу», кризь призму взаємодії автора та перекладача. Зазначено способи їх комунікації, у процесі використання мовних кодів країн. Визначено найпоширеніші жанри відображення письменницьких концепцій на сторінках українського видання. У наш час відбувається модифікація різноманітних публіцистичних жанрів. «Кур'єр Кривбасу» пропонує читачам незвичні форми художнього слова, які визначають самі автори розвідок, зокрема, міркування, роздуми, монологи, згадки тощо. Не залишаються без уваги і класичні форми представлення текстів.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1056. Зарубежная литература. Новейший период. Английская и американская литература конца XX и первых десятилетий XXI века: учеб. пособие для соискателей высш. образования степени «Магистр» специальности 035 — филология, специализации 035.041 «Германские языки и литературы (перевод включительно), первый — английский» / В. И. Силантьева. — Одесса: Астропринт, 2021. — 223, [1] с.: ил. — Бібліогр.: с. 213-[224]. — рус.

Навчальний посібник адресовано магістрантам гуманітарних факультетів університетів, зокрема, тим, хто вивчає іноземні

мови і літератури Західної Європи та Америки. Запропоновано теоретичне обґрунтування літературного процесу кінця ХХ — початку ХХІ ст. як явища «перехідного», «рубіжного» порядку. Імена письменників, твори яких аналізуються, вже відзначено престижними літературними преміями, а їх творчість сприймається як явище безумовно талановите.

Шифр НБУВ: BA856699

6.Ш.1057. Застосування лексико-семантичних трансформацій в українських перекладах роману Г. Веллса «Машина часу» / С. Остапенко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 125-133. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Визначено поняття «трансформація» і «лексична трансформація» та специфіку їх застосування у процесі художнього перекладу. На основі компаративного аналізу автором досліджено проблему застосування лексико-семантичних трансформацій в українських перекладах роману Г. Веллса «Машина часу», здійснених М. Івановим та О. Дідик, з'ясовано їх комплексність та виправданість.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1058. Ідея Центральної Європи: літературні проєкції (М. Кундера, Д. Кіша, Ю. Андрухович) / М. Гоголя // Проблеми слов'янознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 45-52. — Бібліогр.: 50 назв. — укр.

Окреслено особливості вираження ідеї Центральної Європи в естетико-філософській думці письменників М. Кундера, Данила Кіша, Ю. Андруховича та продемонстровано різні прояви цієї концепції у слов'янських літературах. Подібними для цих митців є бачення центральноєвропейського (міського, постгабсбурзького) простору, апокаліптичність, антиімперськість. Чітко простежуються опозиції «свій» — «чужий», «культурний» — «варварський», «гармонійний» — «нав'язаний». Літературні проєкції Центральної Європи доповнюються спробами її реконструкції, фіксації світу, що зникає, де переважає універсальна (габсбурзька) спадщина, в якій подекуди порушується національна (у даних випадках — чеська, єврейська, українська) й антиколоніальна проблематика.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Ш.1059. Лексичні засоби вираження категорії темпоральності в німецькомовному нарративному дискурсі / Ю. Ледняк, Г. Ледняк // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 152-160. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Розглянуто системний опис лексичних засобів вираження темпоральних відношень у нарративному дискурсі німецької мови на матеріалі творів швейцарського письменника Ф. Дюрренматта «Ковбаса» й «Суддя та його кат» і німецької письменниці М. Л. Кашніц «Примари» та «Одного разу опівдні, в середині червня», в яких представлені різні варіанти побудови нарації. Доведено, що звивання зазначених засобів може зумовлюватися певною комунікативною метою, характером оповіді, жанром твору. Відзначено, що лексичні показники темпоральності здатні передавати найрізноманітніші відтінки сприйняття часу людиною та виступають важливим засобом характеристики ситуацій та персонажів.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1060. Лінгвемотивне моделювання епіграфів в постмодерністському тексті Джона Фаулза (на матеріалі роману «The French Lieutenant's Woman») / М. Сторчак // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 110-116. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

Розглянуто проблему побудови лінгвемотивної моделі епіграфів постмодерністського тексту. Об'єктом дослідження є постмодерністський текст, а предметом дослідження виступають лінгвемотивні моделі епіграфів в сучасному англомовному художньому дискурсі. Матеріалом дослідження слугує постмодерністський роман Джона Фаулза «Жінка французького лейтенанта» (The French Lieutenant's Woman). Методологія дослідження базується на антропоцентричній парадигмі в межах комунікативного напрямку лінгвістики. Під моделюванням розуміється процес побудови і застосування моделей. Мета моделювання тексту — аналіз та опис процесу передачі, сприйняття та інтерпретації художнього тексту і ситуацій через вербальні й невербальні засоби. Лінгвемотивне моделювання постмодерністського тексту характеризується фрагментарністю, неповнотою, різним рівнем узагальнення та інтерпретації. Емотивний компонент ситуації, представлений лінгвістичними засобами, розширює зміст тексту. Специфіка роману Джона Фаулза The French Lieutenant's Woman полягає у використанні емотивно навантажених епіграфів. Взаємодія тексту і ситуації з використанням модифікованих емоціями епіграфів відображає ідиостиль автора.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1061. Образ тварини-кіборга у творі Б. Вербера «І величність кішка» / А. Полторацька // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 86-95. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

У центрі уваги дослідження — романи «Завтра будуть коти» (2016) та «І величність кішка» (2019) французького автора Б. Вербера, в якому автор репрезентує один з варіантів майбутньої взаємодії людини з твариною, де останню зображено за

межами традиційного сприйняття людини. Проаналізовано бачення письменником майбутніх взаємозв'язків між видами та умовний симбіоз тварин і людей заради порятунку кожного. Розглянуто тварин-кіборгів, які прагнуть змінити світовий лад. Письменник у романах репрезентує новий рівень взаємодії людини з Іншим (лабораторною твариною, твариною-кіборгом) і закликає до перегляду у звичаєного людського сприйняття тварин. Людина має відмовитися від традиційної вишесті і обміркувати шляхи зупинення екологічних проблем, серед яких є вимирання рідкісних видів тварин. Автор прагне застеретти людину, тому описує ряд ситуацій, в яких людина постає жорстокою до світу навколо та вберегти людину майбутнього від результатів її ж власних дій. На фоні війни автор зображує проблему взаємодії людини з навколишнім світом, в якому загрозю всьому живому є не лише мародерства, чума, а і пошесть щурів, що прагнуть домінувати над містом. Для загального порятунку тварини об'єднуються з людьми, що надає можливість письменнику інтерпретувати образ тварини як вид близький людині. Б. Вербер говорить про те, що місія людей на землі змінюється, вони мають турбуватися не лише про свій вид, але і про світ навколо і зазначає — Земля належить однаковою мірою всім формам життя, тваринним чи рослинним, які її населяють.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1062. Оповідання М. Коцюбинського «Лялечка» і А. Чехова «Душечка»: компаративний аналіз / Л. Жижченко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 109-114. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Розглянуто компаративний аналіз оповідань М. Коцюбинського «Лялечка» і А. Чехова «Душечка». Обраний підхід сприяє формуванню концептуальних засад у дослідженні новаторських здобутків М. Коцюбинського і А. Чехова як авторів психологічних творів у жанрах малої прози. Образи героїв оповідань розглянуто з позицій класичних уявлень про інтерпретацію зображення характеру людини в літературно-художньому творі.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1063. Особливості відтворення розмовної лексики твору Реймона Кено «Exercices de style» в українському перекладі / Д. Х. Романюк // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 125-132. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Мета роботи — виокремити, проаналізувати і систематизувати способи трансляції лексики розмовного стилю збірки Реймона Кено «Exercices de style» («Вправи зі стилю») українською мовою. Об'єктом вивчення є розмовна лексика як одна із рис індивідуального стилю Р. Кено в оригіналі та перекладі. Предмет дослідження — перекладацькі відповідники стилістично маркованої лексики і трансформації як засіб відтворення розмовної лексики твору Р. Кено в перекладі. У дослідженні було використано описовий та зіставний методи, компонентний аналіз, а також елементи кількісного аналізу. Результатом роботи стало виокремлення й опис лексичних одиниць розмовного стилю та їх перекладацьких відповідників, визначення закономірностей відтворення розмовної лексики в перекладі. Охарактеризовано засоби збереження відтінку розмовності (прийоми компенсації та додавання) та випадки його втрати (вилучення лексичних одиниць, використання відповідників зі зміненним семним складом). Висновки: як свідчить проведений аналіз, перекладачі можуть суттєво змінювати текст оригіналу з метою відтворення мовних експериментів Р. Кено засобами української мови. Обмеження, свідомо створені письменником, значно ускладнюють пошук відповідників. Розбіжності в лексичній структурі розмовного регістру двох мов, соціокультурні відмінності сприйняття французького й українського читачів створюють труднощі у процесі перекладу та зумовлюють використання перекладацьких трансформацій. Перспективним для подальших розвідок видається вивчення засобів відтворення в українському перекладі розмовної лексики роману Р. Кено «Zazie dans le metro» («Зазі у метро»).

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1064. Переклад дійктично маркованих синтаксичних структур англомовної мемуарної літератури / Н. І. Білан // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 104-109. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Мета роботи — визначення особливостей перекладу українською мовою П. Таращук мовних засобів вираження дійктичних параметрів оригінального тексту політичних мемуарів Т. Блера «Шлях». Об'єкт аналізу — дійктично марковані синтаксичні структури оригінального тексту та тексту друготвору українською мовою. Предмет дослідження — особливості функціонування дійктично маркованих синтаксичних структур в оригінальному тексті та в тексті перекладу цієї книги українською мовою. Результатом дослідження є виявлення сталої моделі перекладу П. Таращук оригінальних речень з займенником 1-ї особи однини І у позиції підмета односкладними дієслівними означено-особовими реченнями й тих смислових втрат, яких завдали ці перекладацькі трансформації. Обґрунтовано, що регулярне усунення перекладачем дискретно виражених суб'єктів оригінальних речень у відповідних українських реченнях

привело до викривленого представлення моделі мовної поведінки автора досліджуваного твору в тексті перекладу. Установлено, що зазначена модель перекладацьких трансформацій спричинила руйнування сильного ритмічного рисунка оригінального тексту, який є складовою його естетичного впливу. Висновки: виконане дослідження надало змогу встановити зміни дійсних характеристик розглянутих оригінальних речень, які було обґрунтовано обраною перекладачем стратегією доместикації, що зумовило виникнення досить значних викривлень смислового навантаження оригінального твору в тексті перекладу.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1065. Функціонування біблійних символів у сучасному поетичному дискурсі українських, польських й англійських митців / О. Решетняк, Є. Данильченко // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 160-168. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Досліджено умови функціонування біблійних символів у сучасному поетичному дискурсі українських, польських й англійських митців. У дослідженні окреслено межі поняттєвого поля біблійна символа як лінгвокультурологічної одиниці; виокремлено асоціативно-образну парадигму старозаповітних і новозаповітних символів з антропонімічним і топонімічним компонентами, що функціонують в українській, польській та англійській сучасній літературі; проаналізовано співвідношення між символами-біблійними в зазначених мовах.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1066. Художній світ поезії Олени Теліги / О. Шаболдов // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 122-130. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Проаналізовано художній світ поезії О. Теліги, розкрито зв'язок художньої образності в поетичній творчості О. Теліги з певними матеріальними стихіями, які надихали поетку, в контексті реалізації авторської настанови на творення в літературі модерних жіночих образів. На основі проведеного аналізу відзначено домінування образів вогняної стихії, що асоціюється переважно з маскулінними рисами та вповні відповідає потребі творення образу модерної жінки, як особистості, у якій поєднуються фемінні й маскулінні риси.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1067. Еволюція женской речі в англійських романах 19 — 20 вв. / И. И. Репушевская // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 34-39. — Бібліогр.: 10 назв. — рус.

Цель работы — рассмотреть проблему диахронических изменений в речи главных героинь романов XIX — XX вв. Представлены результаты лингвистического исследования речи образованных женщин в функционально-гендерном аспекте. Актуальность этой проблемы обусловлена возрастающей социальной ролью женщин в нынешнем мире и гносеологическим значением гендерных исследований в современной лингвистике. Проанализированные романы относятся к жанру так называемого «романа морали», где внимание читателя обращается на брачные, финансовые, этикетные и некоторые другие вопросы жизни общества в конкретный период времени. Фактический исследуемый материал представлен фрагментами диалога, взятыми последовательно из романа Дж. Остен «Гордость и предубеждение» (XIX в.) и «Дневник Бриджит Джонс» Х. Филдинг (XX в.). Объект изучения — диалоги с участием женщин, представленные в указанных текстах. Предмет исследования — эволюция форм диалога, типичных для викторианской Англии и современной Британии. Результатом сопоставления речевых средств, используемых героинями в диалогах разных эпох, удалось установить некоторые диахронические изменения коммуникативных стратегий, отражающие корреляционные отношения между общепринятыми в обществе нормами и женскими речевыми партиями литературных персонажей. Выводы: профессиональная занятость, личностный рост, желание карьерной успешности вытесняют из жизни современных героинь любимые женщинами викторианской Англии приватные беседы по обмену мнениями, сплетни. Современная героиня чаще занята в информативных разговорах, чем ее предшественницы в XIX в. Возрастает нервное напряжение, и участницы современного художественного диалога менее сдержаны в пределах нейтрального речевого поведения, более эмоциональны и искренни в выражении чувств.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1068. Ekphrasis in Arts and Wonders by Gregory Norminton: Giuseppe Arcimboldo and Tommaso Grilli / L. Harmash // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 49-60. — Бібліогр.: 19 назв. — англ.

The article reveals some features of postmodern aesthetics that were borrowed by modern literature from romantics, and are now undergoing a period of criticism. It is shown how a fiction reflects the continuity between contemporary literature and previous literary phenomena, which consists in the perception, transformation, and critical rethinking of aesthetic ideas and concepts. For this purpose, the genesis of Norminton's novel *Arts and Wonders* was traced and a literary technique such as ekphrasis, that means a verbal description of a painting, was researched. An analysis of the

two most significant ekphrases — *Vertumn and The Librarian* — showed that the author of the novel solves the problem of copy or plagiarism, which today has gained particular relevance both in the world of art and in the academic environment. It was shown that Norminton solves this issue by referring to the traditional concept of mimesis. Despite the declaration of the need to imitate nature, Arts and Wonders demonstrates that the contemporary author asserts his right to free creative imagination, including the interpretation of historical facts and figures. The literary text refers to the artifacts which are presented in the arsenal of culture that are freely combined according to a kaleidoscope principle. Raising the question of the dialectical unity of such aesthetic categories as «beauty» and «ugliness», Norminton enters into a polemic with the forerunner of postmodernism — romanticism. At the same time, the writer also poses questions about the correlation in the artist's work of parts and the whole, about the need to achieve a balance of proportions between the elements that make up a work of art. Determining the genre originality of the novel, the author of the article concludes that it is a complex synthetic form that combines the features of picaresque novel, a biographical novel, a travel book, a historical novel, an artist's novel, and a Bildungsroman, which as a result forms a new genre variety an adventure novel about the artist.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1069. The concept of the pictography as a background for «Free Hands» written by Paul Eluard and Man Ray / Yu. Ivlieva // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 22-28. — Бібліогр.: 6 назв. — англ.

This article is part of a deeper study of the phenomenon of «picto-poetry» on the example of Paul Eluard and Man Ray's collection «Free Hands». The article proves the intermediality hypothesis of a collection based on the history of its creation, where the two types of arts not only complement each other, but merge into one, creating new forms and genres of French poetry. The purpose of the study is to determine the nature and imagery of the interaction of visual and verbal codes of artistic reality in the collection «Free Hands», as well as to identify the basic features of the composition «in four hands» on the example of the frontispiece of the collection. Research methods: descriptive, structural and semantic analysis methods that allow the identification of relationships between different sign systems (visual, plastic, etc.). The main feature of Paul Eluard and Man Ray's picto-poetic collection «Free Hands», in the preface to which P. Eluard outlined the principles of a single picto-poetic reproduction of the world, is the special principle of organizing the artistic space, when graphic realities also become «literary text», and the poetic text and its graphic «second voice» cannot be interpreted separately. The multi-layered and heterogeneous internal connections in the texts and graphics of authors serve as a form of reproduction of the underlying processes that take place in the human psyche, and the texts of Eluard create visual metaphors that resemble dreams.

Шифр НБУВ: Ж100384

Література України

6.Ш.1070. Орієнтальний дискурс в українській літературі XIX — XX століття: парадигми розвитку, акценти: зб. наук. пр. / Л. В. Грищик; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 223 с. — укр.

Розглянуто основні види та форми україно-східних літературних відносин початку XX ст. Висвітлено літературознавчі аспекти університетської орієнталістики, приділено увагу об'єктивній структурі та суб'єктивній реструктурі Сходу. Акцентовано на орієнталістиці А. Кримського. Розглянуто художній переклад в україно-грузинському літературному дискурсі. Досліджено україно-грузинські літературні відносини початку XX ст.: преференції та акценти порівняльних досліджень. Проаналізовано орієнтальні наративи П. Куліша; орієнтальний дискурс І. С. Нечуя-Левицького. Придільено увагу рефлексіям з приводу української речешпії Махтумкулі тощо.

Шифр НБУВ: ВА856892

Див. також: 6.Ш.1028, 6.Ш.1036, 6.Ш.1055

Українська література XVIII століття

6.Ш.1071. Жанр щоденника в окресленні антиімперських ідей в українській літературі XVIII століття / Ю. Величковська // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 127-135. — Бібліогр.: 17 назв. — укр.

Досліджено загальні закономірності й основні тенденції становлення та розвитку жанру щоденника як самодостатнього виду в національній літературі у XVIII ст., у висвітленні антиімперських ідей на прикладі мемуарів «Домашній протокол» (1717 — 1767) генерального підскарбія Якова Марковича, «Діаріушъ или Журналь» (1722) і «Дневникъ» (1727 — 1752) генерального хорунжого Миколи Ханенка. Проаналізовано особистий підхід Я. Марковича та М. Ханенка до творення жанру

щоденника. Доведено, що мемуарні праці цих канцеляристів характеризуються особливою манерою оповіді, що нагадує канцелярський звітний документ. Описано події із власного життя, переплітаючи їх із загальнонаціональними. Фіксація миттєвостей із притаманною фактографічною точністю допомогла створити цілісне полотно нашої історії у період розгортання і наступу імперської колоніальної політики в Україні. Важливою рисою щоденникової оповіді є лаконічність та інтровертність оповіді, що пояснюється приховуванням самостійного осмислення та оцінок подій щоденниками. Суспільний рівень тематики повсякденності підкреслював колоніальне становище Козацької України у XVIII ст. Системний аналіз жанрових особливостей щоденників «Домашній протокол» Я. Марковича, «Діаріуш або Журнал» і «Дневник» М. Ханенка, жанрово та проблемно взаємопов'язаних із козацьким літописанням, надає підстави стверджувати, що зміст нотаток про історичні події в Україні першої половини та середини XVIII ст. і поза її межами, лаконічність та інтровертність оповіді, фіксація миттєвостей із фактографічною точністю, переплетіння особистісних життєвих подій із загальнонаціональними сприяли утвердженню в них антиімперської тематики, що впливала й на тенденції в національній літературі.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: 6.Ю.1215

Українська література XIX — початку XX століття

6.Ш.1072. «Борись і добувайся батьківщини...» (життя і творчість Лесі Українки, вшанування її пам'яті на сторінках часопису «Українські вісті», Німеччина, 1945 — США, 2000) / С. Б. Козак // Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. — 2020. — № 3. — С. 24-31. — Бібліогр.: 29 назв. — укр.

Мета роботи — з'ясувати значення біографії та творчості Лесі Українки в житті української діаспори, зокрема для читачів еміграційного періодичного видання. Основний метод дослідження — аналіз публікацій у часописі «Українські вісті». Завдяки історичному методу одержано можливість вивчати об'єкти в хронологічній послідовності. Проаналізовано всі матеріали за темою «Життя і творчість Лесі Українки, вшанування її пам'яті на сторінках часопису «УВ» (Німеччина, 1945 — США, 2000)». Усього за темою дослідження виявлено 89 дописів у часописі «Українські вісті» («УВ»). Серед них — матеріали таких тематичних напрямів: твори Лесі Українки на шпальтах газети, біографічні відомості, закордонні книжкові видання творів поетеси, їх переклади чужими мовами в різних країнах світу, сценічне життя драматичних творів авторки, хроніка вшанування її пам'яті в середовищі діаспори тощо. На сторінках «УВ» ці публікації оприлюднено в таких, відповідно до нашої систематизації, рубриках: «Література. Критика. Час», «Літературна хроніка», «Мистецтво», «Освіта», «Імена і дати», «Українська мова. Наука», «Видавничі справи». Матеріали про Лесю Українку на шпальтах цього еміграційного часопису досліджено вперше. Зокрема, уперше підготовлено бібліографічний (хронологічний) покажчик матеріалів за цією темою, визначено їх тематично-жанрову розмаїтість, окреслено внесок діаспори на шпальтах газети у справу вивчення лесезнавства.

Шифр НБУВ: Ж23244:Соц. комун.

6.Ш.1073. Дискурс маскулінності у прозі Івана Франка: авторец. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / К. М. Шмега; Прикарпатський нац. ун-т імені Василя Стефаника. — Івано-Франківськ, 2020. — 20 с. — укр.

Проведено дослідження маскулінного дискурсу у прозовій творчості І. Франка. Вперше в українському літературознавстві запропоновано комплексне осмислення різних виявів маскулінності в художній прозі письменника з урахуванням соціокультурного контексту часового періоду його творчості — другої половини XIX — початку XX ст. Висвітлено погляди І. Франка на маскулінні та фемінні гендерні ролі та соціопсихологічні риси, його міркування про різні типи чоловіків, «чоловічий» і «жіночий» різновиди письма. Визначено та теоретично обгрунтовано елементи гендерного аналізу маскулінності в літературі, досліджено її основні проблемно-тематичні пласти. Встановлено та пояснено особливості маскулінних моделей поведінки Франкових персонажів у взаєминах із чоловіками та жінками. Розглянуто різні соціальні системи, які формують маскулінні засади майбутнього чоловіка, проаналізовано ословлення маскулінності через стратегії і тактики спілкування чоловіків, їх вербальну та невербальну комунікативну поведінку. Визначено особливості характерокреаційної і портретної технік І. Франка у творенні маскулінної тілесності та психології. Розглянуто самоідентифікацію чоловічих персонажів і природу їх маскулінності в контексті революційно-мілітарного дискурсу. На ґрунті низки соціопсихологічних критеріїв виокремлено основні маскулінні типи у прозі І. Франка. Доведено, що близьким до Франкового маскулінного ідеалу є архетип культурного героя, втілений в образотворенні його персонажів-інтелігентів.

Шифр НБУВ: РА446797

Українська література XX — XXI ст.

Історія літератури. Ідейно-художні особливості літератури

6.Ш.1074. Архетипні концепти українського художнього мовимислення: монографія / О. В. Льбіна; ред.: К. Ю. Голобородько; Харківський нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 337 с. — Бібліогр.: с. 300-337. — укр.

Розглянуто проблеми, які торкаються репрезентації архетипних уявлень у мові. Досліджено лінгвальне вираження груп слів, що позначають найбільш важливі фрагменти картини світу — природні стихії. Подано визначення архетипних концептів, окреслено характерні риси, які відрізняють цей вид концептів від інших, запропоновано методику аналізу архетипних концептів. Також висвітлено майстерність мовотворчості українських письменників останніх десятиліть XX ст.: П. М. Гірника, І. В. Жиленко, М. І. Людкевич, П. М. Мовчана, Ю. М. Мушкетика та Л. М. Талалая. Увагу приділено лінгвопоетичним особливостям вираження архетипних концептів на позначення природних стихій як важливих складників поетичних ідіостилів.

Шифр НБУВ: ВА856582

6.Ш.1075. Критична рецепція екзистенційної прози міжвоєнних десятиліть в українському літературознавстві / І. Девдюк // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 17-28. — Бібліогр.: 31 назв. — укр.

Розглянуто особливості критичного осмислення екзистенційної проблематики у прозі 20 — 30-х рр. минулого століття. Актуальність розвідки викликана відсутністю спеціальних досліджень, присвячених названій темі. Її мета полягає у виявленні наповнення та динаміки науково-критичної рецепції екзистенційного дискурсу в українському письменстві означеного періоду. Встановлено, що перші позитивні відгуки, в яких акцентовано інтелектуально-психологічну доміанту творів, припадають на 20-і рр., позначені відносною свободою вираження думки. Починаючи з 30-х і аж до кінця 80-х рр., доробок митців-новаторів майже повністю зникає з наукового й читачького простору. Підкреслено характерну для тоталітарного суспільства ситуацію, коли критика, прислужуючи панівній ідеології, набуває ознак політичної структури. Ігнорування радянським літературознавством факту функціонування модернізму в українському культурно-мистецькому просторі означало одночасне відвернення від проявів художнього репрезентування індивідуальної екзистенції. Штучно гальмований процес компенсує літературознавчі студії представників української діаспори, в яких відзначено високий художній рівень текстів М. Хвильового, В. Підмогильного, В. Петрова-Домановича та ін., їх спорідненість із європейською літературою. Третій етап бере початок у 90-і рр. і триває до сьогодні. У контексті критичного прочитання літературних текстів із позицій новітніх методологій активізується вивчення творів у проекції філософії існування. Огляд праць доводить відчутний поступ наших науковців на шляху освоєння екзистенційності як історично й культурно зумовленого явища в українському мистецькому просторі. Екзистенційний дискурс одногослоно розцінюється вченими як органічна складова модерністських процесів, позначених зміщенням уваги із зовнішньої дійсності на сферу внутрішнього буття. Результатом активних пошуків дослідників стало як урізноманітнення науково-методологічного спектра досліджень, так і розширення візій художньо-естетичного контексту, в якому функціонує вказаний дискурс.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1076. Напрями літератури другої половини XX століття: «робітничий роман», мінімалізм, «нова хвиля» / С. Криворучко, Л. Ричкова, О. Карпенко // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 32-41. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

В українському літературознавстві сформувалася думка, що «західній» літературі другої половини XX ст. властива естетика постмодернізму. Однак виникає питання: чи однорідний цей процес? Розгалуженість естетики літературних творів другої половини XX ст. є науковою проблемою, яка потребує осмислення. Це важливо, оскільки потрібна теоретична база для дослідження окремих персоналій/письменників, ідіостилів яких має спільні точки перетину із загальними світовими художніми орієнтирами. Мета дослідження — спроба сформувати «систему» напрямів і течій другої половини XX ст. Це є першим наближенням до наукової проблеми. Для досягнення мети використано порівняльно-історичний і типологічний методи, системний підхід. У добі постмодерну «2 пол. XX ст. «відзеркалено відчуття безсвідомого страху індивіда перед розвитком наукових технологій, перед атомною загрозою. Напрямом «робітничий роман», течія «неореалізм», течія «нова хвиля», угруповання «мінімалізм» сформувалися в літературі 2 пол. XX ст., вони не входять в дискурс постмодернізму і поставангардизму, оскільки в цих творах наявний реалістичний хронотоп. Тут утворено новий тип героя та порушено морально-етичні проблеми «пересічної» звичайної особистості, яка не досягає успіху. Свідомість персонажів розпадається, вони не здатні осмислити ані свої ідеї, ані висловлювання інших. У них зовсім немає сил та енергії. Нудьга іноді підштовхує їх до дій, у чому відзеркалюються віяння часу.

Інтелектуалів представлено як психологічно мертвих людей, які ні на що не здатні, порожні, приречені. Індивідуалізм героя порушує проблему відірваності та розрізненості людей у вузькому побутовому та широкому історичному контексті. Соціальна проблематика «робітничого роману», «нової хвилі», мінімалізму та неореалізму сприяла впровадженню та використанню письменниками межі ХХ — ХХІ ст. реалістичного хронотопу у напрямі «критичний вимисел».

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1077. Emotional and semantic dominant in the poetry of the participants in Joint Forces Operation / Т. Khraban // Філол. трактати. — 2021. — 13, № 1. — С. 132-139. — Бібліогр.: 138 назв. — англ.

Мета роботи — виявлення емоційно-сміслової домінанти поезії учасників операції Об'єднаних сил. Зведення складних емоцій до невеликої групи базових емоцій робить можливим визначення емоційно-сміслової домінанти тексту. Семантичний аналіз надав змогу виявити емоційно-сміслову домінанту на рівні семантичних відносин між словами, а дискурс-аналіз забезпечив її розкриття на рівні змістової структури тексту. Матеріалом для дослідження обрано поезію учасників Операції об'єднаних сил, що розміщена на сторінках груп соціальної мережі Facebook «Вірші АТО. Солдат», «Пісні, створені в зоні АТО». Для поезії характерні парні комбінації емоції гніву зі страхом, відразою, сумом, незлагою, радістю. Гнів також стає елементом більш складних емоцій, що складаються з декількох компонентів. На мовному рівні гнів знаходить своє вираження у вербальній агресії. Сміслову домінанту поезії в ракурсі емоції гніву можна виразити як «Я ненавиджу війну». Емоції горя і печалі часто комбінуються з іншими базовими емоціями для створення похідних складних об'єднань. На мовному рівні основним засобом вираження горя і печалі є лексичні одиниці, що мають семантичні компоненти «смерть», «біль», «втрата», «пекло», «смуток», «самотність», «образ», «розчарування», «безнадійність». Сміслову домінантою в ракурсі емоції горя і печалі є прохання о психологічній підтримці. Емоція страху пов'язана з появою «екзистенційної тривоги», сенс якої полягає у відчутті людиною загрози небуття. Емоція страху часто межує з емоцією провини. Основним засобом вираження емоцій страху і провини є лексичні одиниці, що мають семантичні компоненти «смерть», «втрата», «жертва», «небо», «пекло». Сміслову домінантою поезії в ракурсі емоцій страху і провини є уявлення комбатантів про смерть і безсмертя людини у контексті філософсько-релігійного контексту. Основним засобом вираження емоції радості є емотиви, що мають семантичні компоненти «щастя», «світ», «перемога», та окличні речення. Сміслову поезії в ракурсі емоції радості є ідея миру. Висновки: в поезії учасників операції Об'єднаних сил превалюють емоції гніву, страждання, страху. Однак, будь-які емоції існують не в безвідносному прояві, а в розмаїтті комбінацій з іншими базовими емоціями, створюючи різні конгломерати. Загальною смисловою домінантою поезії учасників Операції об'єднаних сил є «Ні війни».

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: 6.У.336, 6.Ш.904, 6.Ш.957, 6.Ш.1057, 6.Ш.1063-6.Ш.1064

Персоналії письменників

6.Ш.1078. Вінграновський: поетика міфу: монографія / С. М. Богдан. — Черкаси: Олександр Третьяков, 2021. — 247 с.: іл. — Бібліогр.: с. 222-241. — укр.

Розглянуто творчість Миколи Вінграновського під новим кутом зору, який раніше комплексно не залучали для інтерпретації цього корпусу текстів, а саме у площині міфопоетики. Увагу зосереджено на точці перетину між творами автора-шістдесятника (як поетичними, так і прозовими) і прадавними міфологічними оповідями українців та інших народів. Охарактеризовано категорію міфу в людській свідомості та в літературі. До аналізу залучено рівні мовних конструкцій і часпросторової моделі, розглянуто поетику загадки й концепт табуованого імені, архетипні образи та міфологеми. Водночас проаналізовано авторські модифікації, яких архаїчні міфологічні моделі й образи зазнають у своєрідній аксіологічній структурі, розробленій М. Вінграновським, що надає змогу вписувати його міфотворчість у парадигму модернізму. Досліджено особливості мовних конструкцій і часово-просторових відношень міфу у творчості поета. Особливу увагу приділено типологічній близькості доробку М. Вінграновського і поетів Київської школи.

Шифр НБУВ: ВА856247

6.Ш.1079. Власне авторська мовленнєва сфера в романі В. Домонтовича «Доктор Серафікус» / Н. Зубець // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 144-152. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Дослідження здійснено на матеріалі екзистенційно-психологічного роману В. Домонтовича «Доктор Серафікус». Композиційну структуру художнього тексту розглянуто на основі розмежування в ньому головних типів мовлення — авторського і персонального. Наголошено, що точка зору письменника найбільш

повно, експліцитно виявляється у власному мовленні автора, яке відіграє провідну роль у формуванні концепту твору, характеризується оцінністю та модальністю. Названо принципові підходи до визначення поняття «авторське мовлення» з точки зору психології і мовознавства. Оскільки авторську думку структурують, упорядковують розвиток і забезпечують її цілісність та завершеність складні функціональні текстово-мовленнєві одиниці — описи, розповіді, роздуми, то наведено і встановлено роль кожної композиційно-мовленнєвої форми в розкритті ідеї твору (показ макропростору й мікросвіту людини, передавання часової послідовності й зумовленості, відображення світосприйняття автора). Суттєву увагу приділено формі роздуму як узагальненому представленню авторської точки зору, яке є універсальним і автономним. Проаналізовано лексико-семантичні, структурно-синтаксичні та функційно-стилістичні особливості композиційно-мовленнєвих форм.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1080. Змістовий та функціонально-стилістичний потенціал лексико-семантичного поля людина в романі Мирослава Дочинця «Лис» / Л. Прокопович // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 1). — С. 168-178. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто змістовий та функціонально-стилістичний потенціал лексико-семантичного поля людина. Лінгвальна концепція психологічного портретування спирається на традиційні мотиви осмислення людиною свого місця в навколишньому світі й свого внутрішнього я. У цьому сегменті охарактеризовано лексеми життя, смерть, душа, пам'ять. Парадигму зовнішнього портретування людини здійснено через зовнішньо-портретні деталі: очі, ніс, рот, брови. Досліджено, що це відкрита стилістична зона, розвиток якої пов'язаний з індивідуальним типом мовомислення, естетичними уподобаннями автора.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1081. Концепт води в романі Олени Печорної «Химерниця» / А. Гурдуз // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 42-48. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

В українській прозі перших десятиліть ХХІ ст. чи не найбільшу увагу чистій художнього слова приділяє Олена Печорна, малодосліджена романістика якої заслуговує насистемне вивчення. Роман «Химерниця» займає важливе місце в її доробку й органічний парадигматичні її ідіостилю, але поки не отримав фахової оцінки. Уперше здійснюємо спробу визначити специфіку домінантного в романі «Химерниця» концепту води. Ключовими в роботі стають висвітлення характеру реалізації концепту води в книзі і простеження змін його вираження у порівнянні з попередніми романами письменниці, з'ясування способу підпорядкованості поетика «Химерниці» названому концепту. «Химерницею» продовжено ряд квазімістичних романів, де атмосфера ірраціонального сприяє вираженню телесності і системне уособлення природних явищ, об'єктів, абстракцій тощо. Уособлення тут вибірковіше, його прийоми перенесено в описи душевного стану, пейзажу, інтер'єру. На перший план виходять «кільцеві елементи», які сприяють концептуалізації низки явищ. Це лейтмотивні імітації: оновлення; елементів уживання їжі та/чи смакових відчуттів; анатомізації явищ, предметів, абстракцій тощо; підкресленої тактильності. У персоналізованій системі образів і мікрообразів «Химерниці» окреме місце належить концепту води. Як і в «Колах на воді» чи «Фортеці для серця», вода жива, але вже неанатомізована і частіше змальовувана в описі процесів і станів. Доповнюють водний диктат відповідно оформлені описи переживань і властивостей персонажів. Панівне жіноче начало, властиве пантеїстичній картині світу письменниці, підкреслено домінантністю стихії води й відповідним ключовим концептом. Він реалізується через варіативну поетику і підпорядковує структуру твору, взаємодіє з аналогічними кластерами уособлення, лейтмотивними імітаціями, з концептами пам'яті, повернення, раю, пекла й под., сприяючи формуванню в романі міфопоетичної парадигми мозаїчного типу. Актуалізовано в романі концепти пам'яті, «крилатої» жінки.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1082. Реконбінація особистості в оповіданні «Емальована миска» В. Петрова / В. Кравченко // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 37-45. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Дослідження здійснено на основі оповідання В. Петрова «Емальована миска». Простежено хронологічну модель, яка для творів В. Петрова є архетипною: буття людини в часі ідеологічних змін стає для неї катастрофічним, адже її «перепрограмують»; осмислено світovidчуття, психологію та мораль, означено суспільно ціннісні орієнтири митця з метою усвідомлення духовно-естетичної суті персонажа твору; розкрито власне авторські художні механізми їх тілення; простежено розгортання конфлікту, щоб показати протипоробство виразників різних ідей. Наголошено, що внутрішня свобода особистості є основою екзистенційної моралі — людина повинна покладатися на себе, мати опору в собі, а відвертість із собою постає як своєрідне протиставлення світовій дисгармонії. Проаналізовано систему зображально-виразжальних засобів іпріюмів, зокрема пейзаж, який підсилює трагізм ситуації, діалоги, що драматизують дію, символіка кольору,

описи інтер'єру, які допомагають створити психологічний портрет персонажа. Наголошено, що стверджена В. Петровим ідея життя людини породжує іншу — ідею самозречення в ім'я праці на благо людства. Письменицьке розуміння застигості, як ствердження непорушності влади, чітко корелює з естетичними пошуками В. Петрова, суголосне новим естетичним і філософським поглядам у Європі.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1083. Специфіка інтерпретації історичного факту в повістях Андрія Чайковського 20 — 30-х р. XX ст. / В. Разживін // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 115-122. — Бібліогр.: 4 назв. — укр.

Робота продовжує серію публікацій про вітчизняну історичну прозу. Її присвячено проблемі художньої інтерпретації історичного факту в повістях Андрія Чайковського. Розглянуто специфіку трактування подій минувшини, авторські особливості їх моделювання. Наголошено на оригінальності та своєрідності авторської версії, що ґрунтується на глибокому знанні історії.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1084. Сюжетність і фабульність малих епічних форм / Н. Лисенко, Р. Ковальов // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 88-93. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Проаналізовано поняття «сюжетність» і «фабульність» малих епічних форм. Представлено основні теоретичні положення щодо цих компонентів у художній літературі. Охарактеризовано сюжетно-фабульний рівень малої прози Ірини Вільде. Досліджено архітектоніку малих жанрових утворень.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1085. Художні особливості втілення образу смерті як атрибуту детективного жанру в романах Андрія Кокотюхи / Н. Тендітна // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 139-151. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

На основі романів сучасного українського письменника А. Кокотюхи «Таємне джерело», «Осінній сезон смертей», «Червоний» та «Пророчниця» досліджено авторські особливості художнього втілення образу смерті, зокрема, поряд із традиційним зображенням смерті у детективному творі простежуються індивідуальні риси прозисупу: історична ретроспекція, українські реалії та проблеми, держава — суспільство — закон — людина.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1086. Artistic reportages by O. Kryshchop's Ukraine: the scope 1:1 / M. Lenok // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 1. — С. 73-81. — Бібліогр.: 16 назв. — англ.

Розглянуто художні репортажі О. Криштопи — українського автора літератури нон-фікшн. Художній репортаж початку ХХІ ст. зазнав суттєвих змін, еволюціонуючи від літературних репортажів 1920-х рр. Сучасні автори удосконалюють тексти різними мистецькими прийомами, жанрово стилізованими техніками, що призводить до виникнення спільних жанрів. У документально-художньому дискурсі такі тексти тяжіють до метажанрових. Художні репортажі мають двоїсту природу, тому що синтезують жанрові особливості літератури та журналістики. Сьогодні домінує тенденція насичувати художній репортаж мистецькими прийомами, розширюючи можливості літератури. Мета дослідження — з'ясувати місце художнього репортажу в сучасному українському літературному дискурсі та проаналізувати тексти, зокрема книги О. Криштопи «Україна: масштаб 1:1». Автор зобразив у книзі картографію власних мандрівок і відраджень різними куточками країни, яка охоплює низку малих і великих міст. Примітно, що він висвітлює зловідомі теми: безробіття, заробітчанство, мова, політика, екологія, вугільна лихоманка, Чорнобиль. У книзі «Україна: масштаб 1:1» митець уміло користується мовно-стилістичними й образними засобами, які акцентують увагу на поетичних мікрообразах у текстах художніх репортажів. Звукові й зорові образи надають текстам правдивості. Митець наснажує метафоричним, метонімічним чи ампліфікаційним характером тексти, використовує прості порівняння, синекдоху, часто парцелює оповідь, яка допомагає концентрувати увагу на фоні зображення; увіразнює художнє тло літературними алюзіями, зберігаючи традицію розгляду одного тексту в межах іншого. Дослідження жанрової специфіки художнього репортажу може бути предметом подальших розвідок.

Шифр НБУВ: Ж100384

6.Ш.1087. Psychoanalytical interpretation of the intersex relations in S. Protsyuk's novel «Infection» / V. Melniichuk // Філол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 76-85. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

The article is devoted to the analysis of the artistic world of the S. Protsyuk's novel «Infection». The selected a priori schemes-matrices in the research help to find the complexes around which the author's imagination begins to work and to create the artistic world of the future work. The partially explained process of formation of the writer's novels helped to outline certain unconscious components and supplanted desires of the artist. The analysis of the character's dreams, his fantasies and visions reveals to the recipient the undisguised archetype of the writer's Anima. The

considering hero's unconscious states around this matrix explain us several complexes. The identified features make it possible to assert their presence in creator's person. Our creative search involves the explanation of the intersex relations of the characters with the help of the archetype of Anima, which forces the person to unconscious actions. It includes: attraction to persons of the opposite sex, neurotic perception of reality, donjuanism, the emergence of fantasies and dreams, which opens a broader picture of the psyche of the individual. This archetype often finds its expression in the work and is clearly manifested in the love lines of the novel, so it would be wrong to ignore it. The comparison of the features of the protagonist's wife and his mother shows us the similarity and correspondence of the heroines. Analysis of the dreams and fantasies of the hero indicates that the hero lived at the expense of women. This statement is confirmed by the interpretation of the following dreams and fantasies in the article. The consideration of the childhood reveals to us the main reason for the betrayal of the hero, because there we find two complexes: the Oedipus complex and the Mother complex. The detected complexes become the cause of neurotic perception of reality and unstable psyche.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: 6.С.54, 6.Т.92, 6.Ш.1022, 6.Щ.1186

Література

6.Ш.1088. Донецький край у біографії Максима Горького / В. Романько // Теорет. й приклад. проблеми сучас. філології: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 10 (ч. 2). — С. 170-176. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Наведено розповідь про відвідини Донецького краю письменником Максимом Горьким. Мова йде про перебування у Слов'янську молодого Олексія Пешкова, а через роки, уже будучи відомим письменником, Максим Горький відвідав Краматорськ. Тісні зв'язки з гірниками Донеччини підтримував письменник упродовж багатьох років. Наведено факти вшанування М. Горького на Донецькій землі.

Шифр НБУВ: Ж74512

6.Ш.1089. Значення описання одягу в динаміці образу Анни Карениної / И. В. Мурадян // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 53-57. — Бібліогр.: 10 назв. — рус.

Цель работы — исследовать описания Л. Н. Толстого одежды Анны Карениной в его романе «Анна Каренина» и то, как описание одежды отражает изменения, происходящие в жизни главной героини. Объектом изучения служат лексемы, использованные Л. Н. Толстым при описании нарядов Анны Карениной. Предметом исследования является передача динамики образа с помощью такой значимой детали, как одежда. Материалом для изучения послужили описания одежды героини и использованные для этого лексемы во всем тексте романа. Также привлечены для анализа элементы костюмов других персонажей. Автор приходит к следующим выводам. Л. Н. Толстой тщательно описывает одежду главной героини, представляя ее как важную деталь, дополняющую образ.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1090. Логоэпистемы, репрезентирующие образ Англии в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина»: лингвомагологический аспект / А. В. Тупчий // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 39-42. — Бібліогр.: 9 назв. — рус.

Цель работы — показать особенности и важность логоэпистем, репрезентирующих образ Англии в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина» и содержащих компонент английский: «английская лошадь» и «английский экипаж». Анализ осуществляется в лингвомагологическом аспекте. Предметом рассмотрения является вербализация образа Англии в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина». Проанализировано один из аспектов указанной вербализации — логоэпистемы. Также определяется уровень прецедентности рассмотренных логоэпистем. Объектом исследования является образ Англии в указанном романе. Ключевыми методами исследования являются описательный метод и метод лингвомагологической интерпретации текста. При помощи последнего метода выявляется связь значения слова с реалиями исследуемого периода, прослеживаются исторические изменения значения слов и динамика данных изменений. Основопологающей для данного метода является оценка и характеристика лексики, а также личности автора текста. Выводы: логоэпистемы английского происхождения в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина» свидетельствуют об аккумулярованном знании фактов и реалий английской культуры автором романа, а также героями произведения, что может свидетельствовать о подобном знании современниками автора произведения. Обращение к таким фактам и реалиям и их заимствование служат аргументом в пользу значимости образа Англии для русского языка и культуры второй половины 19 века.

Шифр НБУВ: Ж70547

6.Ш.1091. Навчально-методичні матеріали з курсу «Історія російської літератури ХІХ століття»: навч. посіб. Ч. 1

/ уклад.: Н. В. Беляєва, О. В. Подденежна; ред.: О. В. Медуха; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Б. м., 2021. — 66 с. — укр.

Роботу спрямовано на вивчення особливостей російської літератури XIX ст., її стилізованої та жанрової систем, індивідуально-авторських дискурсів та їх проєкцій у літературі XX — XXI ст. Розглянуто творчість К. Батюшкова, В. Жуковського, О. Грибодова, О. Пушкіна, М. Лермонтова, М. Гоголя, І. Тургенева, Л. Толстого, Ф. Достоєвського, А. Чехова та багатьох інших.

Шифр НБУВ: В358840/1

6.Ш.1092. Среди гениев: художественно-эстетическое своеобразие поэзии Ивана Ключникова (1811 — 1895) / Е. Ткаченко, Е. Бондаренко // Филол. трактати. — 2020. — 12, № 2. — С. 114-126. — Библиогр.: 17 назв. — рус.

Статья посвящена творчеству И. Ключникова, представителя рефлектирующей поэзии русского романтизма 30 — 40-х гг. XIX в., с целью обозначить идейно-художественное своеобразие его стихотворений. В исследовании прослеживаются основные тематические направления лирики Ключникова, свойственные романтической поэзии первой половины XIX в.

Шифр НБУВ: Ж100384

Див. також: **6.Ш.989, 6.Ш.1032, 6.Ш.1042, 6.Ш.1047, 6.Ш.1053, 6.Ш.1062**

Ораторське мистецтво

6.Ш.1093. Формування риторичної компетентності майбутніх психологів у закладах вищої освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Т. Я. Конівіцька; Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності. — Львів, 2020. — 20 с.: рис. — укр.

Досліджено проблеми вдосконалення професійної підготовки майбутніх психологів (МП) шляхом формування їх риторичної компетентності (РК). На основі аналізу теоретико-методологічних підходів і психолого-педагогічних засад риторичної освіти, вивчення особливостей викладання риторики в закладах вищої освіти та дослідження провідних риторичних аспектів професійної діяльності практичних психологів визначено суть, зміст і структуру формування РК МП, специфічні принципи реалізації цього процесу, уточнено критерії, показники і рівні сформованості їх РК. Побудовано й впроваджено модель формування РК МП у закладах вищої освіти (ЗВО) (концептуально-методологічний, змістовий, суб'єктний, організаційно-діяльнісний та оцінно-результативний блоки). Обґрунтовано педагогічні умови ефективної риторичної підготовки МП у ЗВО — комплекс науково-методичних заходів, які забезпечують їх ефективну рито-

ричну підготовку у ЗВО. Зазначено, що методика формування РК МП спеціальності «Психологія» поєднує елементи колективного, кооперативного, тренінгового та професійно ситуативного навчання, новітні освітні технології, які містять сучасні інтерактивні методи розвитку риторичних знань, умінь і навичок відповідно до теми та мети кожного заняття. Доведено, що реалізація запропонованих інновацій суттєво покращує процес риторичної підготовки, підвищує якісні показники та динаміку формування риторичної компетентності МП у процесі професійної освіти.

Шифр НБУВ: РА445367

Дитяча та юнацька література

6.Ш.1094. Языковые средства воспитывающего характера в фантастических произведениях В. П. Крапивина для подростков / А. А. Мацулевич, Е. Н. Степанов // Мова: наук.-теорет. часоп. із мовознавства. — 2020. — № 33. — С. 152-159. — Библиогр.: 28 назв. — рус.

Цель работы — описать результаты выявления и анализа в четырех повестях В. П. Крапивина из фантастического цикла «В глубине Великого Кристалла» общим объемом в 176 580 слов типичных языковых средств, направленных на формирование чувства доверия и справедливости как социальных и морально-нравственных ценностей подростка. Объект изучения — лексические единицы, оязыковляющие концепты «доверие» и «справедливость». Предмет исследования — механизмы воспитательного морально-нравственного воздействия на читателя-подростка лексических репрезентантов этих концептов. Выявлены лексические средства и исследован их план содержания, значимый в процессе воспитания чтением, вскрыты некоторые механизмы нейролингвистического влияния этих языковых средств на сознание подростка. Сделана попытка определить пропорции, при которых слова-маркеры содействуют формированию высокой нравственности и духовности, оказывая воспитывающее воздействие в большей или меньшей степени на подростка. Выводы: использование репрезентантов концептов «справедливость» и «доверие» в фантастических повестях В. П. Крапивина имеет цель активного воспитательного воздействия на читателей-подростков, так как индексы воздействия этих лексических средств в анализируемых текстах составляют, соответственно, 1,73 и 1,5. Степень воздействия лексических средств и механизмы воспитательного воздействия зависят от частоты использования этих средств. Индекс, значительно превышающий единицу, указывает на целевое воздействие анализируемых языковых средств на сознание читателя. Такие средства можно считать ключевыми.

Шифр НБУВ: Ж70547

Мистецтво. Мистецтвознавство

(реферати 6.Щ.1095 — 6.Щ.1198)

6.Щ.1095. Зооморфні зображення з трипільських поселень етапу ВІІ Середнього Побужжя / С. О. Гусев // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 36-46. — Бібліогр.: 43 назв. — укр.

Широко известные в трипольской археологической культуре разнообразные зооморфные изображения ярко представляют многогранный духовный мир земледельцев эпохи энеолита, в частности распространение культа домашних животных. Сохраняя общие черты зооморфизма во всем ареале распространения Триполья от ранних до позднейших этапов, для каждого региона и своего времени существования присущи определенные самобытные черты. Их изучение позволяет понять особенности формирования и развития образа животного, манеры и стили его исполнения. Представляется важным комплексное изучение воплощений образа животного в разнотипных археологических материалах трипольских поселений этапа ВІІ Среднего Побужжя (пластика, посуда, модели жилищ) и определение территориально-временных особенностей по сравнению с другими ареалами распространения Триполья. На поселениях Ворошиловка, Сосны, Селище, Немиров, Каролина больше всего найдено статуэток домашних животных, которые изготавливались в реалистичной или стилистической манерах. Здесь доминируют фигурки малых и средних размеров, которые классифицированы как бовиды/овиды. Они имели спаренные ноги, небольшие рога и хвост. Иногда симитированы вымя или пенис, что указывает на пол животного (корова, бык). Особое внимание привлекают статуэтки и зооморфные миски, в спаренных ножках которых имелись поперечные отверстия-втулки. Возможно, они дополнялись колесиками и использовались в обрядах как подвижные фигурки. Распространенными являются зооморфные миски на четырех ножках с рогой головой и хвостом на венчиках, а также своеобразные овальные или прямоугольные миски на четырех ножках, напоминающие корыта для кормления скота. Они расписывались орнаментом в зооморфном стиле, напоминаящем позночник или шерсть животного. Отмечено, что на столовых сосудах из поселений среднебугской локальной группы не найдено рисунков «собак», «олений», «птиц», известных в других регионах Триполья. Зооморфные черты присутствуют и на кухонной керамике. Горшки имели четыре ножки на доньшках, а на венчиках налеплялись небольшие рогатые головки. Зооморфизм прослеживается на известной модели жилища из Ворошиловки, где строила крыши над фасадной и тыльной стенами оформлены в виде рогов домашнего животного. Если учесть, что модель имела четыре высокие ножки, правомерно предположить, что она могла использоваться в ритуалах чествования жилища и домашнего скота. Комплексный анализ зооморфных изображений из поселений этапа ВІІ Триполья среднебугской локальной группы показал как некоторые региональные отличия, так и общие тенденции в развитии идеологических взглядов древнего земледельческого населения Правобережной Украины. Образ животного, особенно домашнего скота, глубоко проник в сознание носителей трипольской культуры, а культ рогатого быка стал одним из ведущих в их идеологии.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Щ.1096. Концептуальні засади мистецької педагогіки у вищій школі: колект. монографія / В. В. Молодиченко, Н. В. Ігнатенко, Т. В. Мартинюк, В. Г. Мозгот, В. Я. Редя, Н. А. Сегеда, О. С. Аліксійчук, В. В. Федорчук, Л. Г. Кондратова, С. А. Мозгот, М. В. Білецька, В. Г. Шевчук, О. В. Стрілець, Н. М. Ачкуріна-Муфтієва, С. С. Горбенко, Н. А. Молодиченко, В. В. Троценко, І. М. Пашенко, Т. В. Борисова, Т. Б. Носаченко, М. Г. Колос, А. К. Мартинюк, З. А. Алієва, А. А. Чергеев, Р. Йовчев, Й. Гошев, А. В. Лебедєва, Т. І. Люріна; ред.: Т. В. Мартинюк, Н. В. Ігнатенко. — Мелітополь: МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. — 263 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 238-252. — укр.

Висвітлено погляди сучасних представників наукової філософської, педагогічної та мистецтвознавчої думки з питань сучасної методології педагогіки та мистецтвознавства. Охарактеризовано практичні аспекти викладання мистецьких навчальних дисциплін, розглянуто наукові основи сучасної теорії та практики виховної роботи у вузі. Наведено національно-регіональні культурні, мистецькі та освітні практики, проаналізовано навчальну та позаурочну музично-творчу діяльність школярів.

Шифр НБУВ: ВА856049

6.Щ.1097. Феномен «Колумба». Успіх стратегій провінційного фотоклубу / Н. П. Бабій // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 245-251. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Дослідження присвячено висвітленню творчої та суспільної діяльності фотоклубу «Колумба», м. Тисмениці, Івано-Франківської обл. в контексті розвитку актуальних мистецьких та культурних тенденцій 80-х років ХХ — поч. ХХІ ст. Визначено ключові експерименти фотохудожників із формою, натурою та змістом. Наголошено, що завдяки новаторським стратегіям фотоклуб не лише пропагує творчість талановитих митців, а й створює культурні та соціальні проекти, що популяризують регіон у світовому культурному просторі: виставки сучасної фотографії, творчі пленери, соціальні проекти, що привертають увагу до питань розвитку регіону.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1098. Художньо-композиційні принципи рекламного плаката перших десятиліть ХХІ століття / Ю. М. Кравчук // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 58-63. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто художньо-композиційні принципи рекламного плаката станом на перші десятиліття ХХІ ст. Досліджено проблематику збагачення плакатної форми на сучасному етапі розвитку проєктно-творчої дизайнерської діяльності. Проаналізовано естетичну цінність та художньо-комунікативні особливості візуального образу рекламного плаката. Узагальнено та систематизовано відомі факти з історії плаката з метою структурованої репрезентації предмета дослідження. Виявлено композиційні, художньо-естетичні та комунікативні особливості сучасного рекламного плаката. Дизайн сучасного рекламного плаката розглянуто в контексті специфіки синтезу мистецтва та комунікаційних технологій. З'ясовано, що професійно створений рекламний плакат, розроблений з урахуванням специфіки художньо-естетичних принципів, а також розуміння особливостей емоційного сприйняття композиційних прийомів — могутній інструмент впливу на свідомість споживача. Сучасний плакат є результатом проєктної діяльності дизайнера, його основною функцією є реклама, але за умови відповідного творчого підходу, рекламний плакат ХХІ ст. стає твором мистецтва.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Ч.866, 6.Ш.955, 6.Ю.1248

Образотворче мистецтво

Охорона пам'яток мистецтва. Художні музеї, колекції, зібрання

6.Щ.1099. Сучасна реставраційна діяльність: основні напрями, завдання та пріоритети / О. Б. Рішняк // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 220-226. — Бібліогр.: 14 назв. — укр.

Розглянуто основні напрями сучасної реставраційної діяльності, зокрема превентивну та інвазивну консервації, а також реставрацію. Сформульовано основні завдання кожного напрямку, визначено передумови практичного проведення окресленого кола заходів та проаналізовано їх вплив на об'єкт реставрації. Звернено увагу на важливе значення превентивної консервації для сфери охорони світової культурної спадщини та недостатнє використання напрацювань цього напрямку в українській реставраційній справі.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Ч.717

Історія образотворчого мистецтва

6.Щ.1100. Воєнна тематика в нових ньяньхуа Китаю кінця ХІХ — початку ХХ ст. / Чжао Чженгуан // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 51-58. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Досліджено воєнну тематику у нових ньяньхуа Китаю кінця ХІХ — початку ХХ ст., які із сучасних політичних подій найчастіше зображувалися на народній картині війни, на які так багата новітня китайська історія. Сучасну війну художники почали зображати старими перевіреними методами, тобто

представляючи кожну батальну сцену як театральну. Виявлено, що протягом указаного періоду традиційна жанрова і художня система няхуа зазнає кардинальних змін. Із кінця 30-х рр. XX ст. і в перші роки КНР комуністичні ідеологи розраховували, що виконані професійними художниками із залученням майстрів традиційних промислів, няхуа, які за формою багато чого запозичували від старих картин, приваблять новизною комуністичної ідеології велику кількість селян та робітників.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1101. Модифікація теми міста у візуальному мистецтві Західної України другої половини XX століття / Н. П. Бабій // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 45-51. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Оголошена тема передбачає дослідження стосунків «місто — людина» як актуальної естетичної рефлексії у візуальному мистецтві Західної України другої половини XX ст. Проаналізовані джерела, обрані за принципом декларації у них тематики міста як «метафори свідомості», відповідно мистецька інтерпретація міського простору розглядаються як інтерпретація художнього тексту, що відображає появу нових змістів та значень, залежних від реципієнта. У роботах художників 1950-х рр. відзначено метафори міста-ілюзії, марення, островів, урбаністичної утопії, породженої естетикою авангардизму. Творчі рефлексії 1960-х рр. фокусуються на темах мовчазного опору, русифікації та люмпенізації; 1980-х — самотності митця, гетеротопії. Зазначено, що візуальні твори тяжіють до інтермедіальності як літературного принципу концепції.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1102. Терміносистема дослідження новітніх прийомів утворення художньої форми у віртуальній реальності / К. А. Шиман // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 95-100. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Активний розвиток мистецьких практик та форм сприяє появі нових категорій та понять. Зосереджено увагу на термінах, що увійшли до лексики актуального мистецтва переважно після 1990-х рр. та стосуються віртуальної реальності. Розглянуто трактування самого поняття «віртуальна реальність» та дотичних термінів у контексті мистецьких практик («доповнена реальність», «змішана реальність», «розширена реальність», «фіджитал-арт», «криптомистецтво» тощо) як зарубіжними, так і вітчизняними дослідниками. Представлено трактування визначення реально-віртуального континууму та його складової — змішаної реальності. Важливо, щоб терміни, що є в обігу площини актуального мистецтва, було систематизовано, адже це забезпечує розуміння у єдиному колі пізнання.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Т.123

Архітектура

6.Щ.1103. Архітектура, будівництво, дизайн в освітньому просторі: колект. монографія / Г. М. Агеева, М. С. Авдеева, Н. В. Бжезовська, С. Г. Буравченко, К. В. Спасіченко, О. А. Костюченко, В. В. Правдохін, О. А. Трошкіна, О. М. Дубик, К. В. Краюшкіна, О. І. Лапенко, V. Pershakov, О. В. Степанчук, Л. Р. Гнатюк, В. В. Карпов, Е. В. Обуховська, Л. В. Обуховська, С. Т. Триколенко, О. В. Джурик, Н. М. Волошина, В. Г. Ковезюк, М. Г. Купрієнко, М. О. Лапенко, Н. А. Пилипенко, Ю. О. Розналевич, Н. О. Савіна, Ю. В. Федорова, Х. С. Шепелюк, О. Ю. Яременко; ред.: В. В. Карпов; Національний авіаційний університет. — Riga: Baltija Publishing, 2021. — 602 с.: рис., табл. — укр.

Наведено результати наукових розвідок вчених факультету архітектури, будівництва та дизайну Національного авіаційного університету України. Зазначено, що сфери архітектури, будівництва, дизайну та мистецтвознавства взаємопов'язані зі становленням і розвитком авіаційної галузі. Дослідження взаємовпливу, синтезу технічних рішень і герменевтики духу, що утворює нову парадигму людської діяльності, є важливим науковим напрямом гуманітаристики.

Шифр НБУВ: BA856355

6.Щ.1104. Методологічні основи архітектурно-ландшафтної організації прибережних та водних територій: автореф. дис. ... д-ра архітектури: 18.00.04 / Л. І. Рубан; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. — Київ, 2020. — 44, [1] с.: рис. — укр.

Викладено методологічні основи архітектурно-ландшафтної організації прибережних і водних територій. Науково обгрунтований новий об'єкт ландшафтного та містобудівного проектування — «водні території» інтегровано з «прибережними територіями» — як перспективну основу розвитку нового напрямку містобудівних та економіко-географічних наукових досліджень «водної урбаністики». Розроблено основи концепції планувальної інтеграції прибережних і водних територій при їх архітек-

турно-ландшафтній організації на основі парадигми їх сучасного співіснування та взаємодії, розробленої моделі «системних зв'язків водного та антропогенного середовищ»; теоретичного обгрунтування впливу водного компонента на середовище життєдіяльності людини на 5-ох концептуальних ієрархічних рівнях (планетарному, континентальному, державному, локальному й індивідуальному). Зазначено, що метод дослідження «взаємозалежних перехідних масивів (матриць) даних» прибережних і водних територій урахує «багатомірність» територіальних рівнів об'єктів дослідження та «перехідність» фізичних станів води (твердий, рідкий, газоподібний). Сформульовано основні принципи архітектурно-ландшафтної організації та планувальної інтеграції прибережних і водних територій («ієрархічної планувальної організації», «територіальної безперервності», «відповідності планування природним процесам у водних екосистемах», «доступності та контакту людини з водним компонентом»). Удосконалено методикою архітектурно-ландшафтної організації прибережних територій у частині «природно-гідрологічного захисту», формування «блакитно-зеленої» інфраструктури; визначення «водних об'єктів історико-культурної спадщини», інформаційно-цифрового контролю й управління територіями. Досліджено архітектурно-ландшафтне засвоєння водних територій залежно від виду водного об'єкта (море, річка, озеро), фізичного стану водного елемента (рідкий, твердий, газоподібний) і їх територіального рівня (планування поселень, окремої споруди; конструктивного елемента). Виявлено композиційні прийоми архітектурно-ландшафтної організації прибережно-водних територій, а також декоративні засоби ландшафтної архітектури залежно від фізичного стану водних компонентів.

Шифр НБУВ: RA446731

6.Щ.1105. Палаці та парки Хмельницької області: навч.-метод. посіб. / К. Кілінська, І. Журба; Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. — Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича, 2021. — 59 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 55-56. — укр.

Розкрито науково-методичні засади дослідження палаців та парків, розглянуто географічні особливості природних умов і природних ресурсів Хмельницької обл. Запропоновано детальну характеристику палацово-паркових комплексів області, виявлено проблеми та перспективи розвитку даних комплексів.

Шифр НБУВ: BA856032

6.Щ.1106. Organization of the urban public park of culture and recreation in the city of Uzhhorod / O. Borshovskiy, H. Koznarska, H. Lukashchuk // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 1-8. — Бібліогр.: 8 назв. — англ.

Досліджено парки Ужгорода, аргументовано доцільність перенесення парку культури та відпочинку з Підзамкового до Боздоського. Підзамковий парк, площею всього 4 га, вже давно не витримує навантаження, яке на нього покладено та не відповідає вимогам ДБН щодо подібних об'єктів. Подальше використання цього парку для культурно-масових заходів призведе до втрати цінних насаджень і руйнування історичного ландшафту міста. Тому, питання винесення з нього функцій парку культури та відпочинку на даний час постало надзвичайно гостро. Натомість, дану територію може бути використано як місце локального відпочинку навколишніх мешканців. Для функції загальноміського парку культури та відпочинку запропоновано Боздоський парк, який містить всі необхідні компоненти для організації проведення діяльності населення міста: доступність, достатню площу та рекреаційні ресурси.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1107. Participation of lecturers and students of Lviv Architectural School in Prague Quadrennial 2019 / V. Proskuryakov // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 117-119. — Бібліогр.: 119 назв. — англ.

Висвітлено низку унікальних заходів PQ19, в яких прийняла участь Львівська архітектурна школа для набуття досвіду в творенні середовища для презентації національних досягнень в театральній культурі. Викладачі, при залученні студентів кафедр, запроєктували, виготовили та змонтували у Празі, у «Промисловому палаці», для Першої Української Національної виставки, Перший павільйон для показу вирішення 5-ти кращих сценаріїв українських лялькових театрів; для виступів із доповідями референтів; для бесід та обміну досвідом. Шість науковців кафедри підготували доповіді та виступили на IV Трансатлантичному семінарі з театрального мистецтва; професор Проскураков В., Ph.d.Arch. Гой Б. і Климко З.; аспіранти та науковці Богданова Ю., Копиляк І., Філіпчук Ю. А також учасники з Канади: професор П. Босій, студенти Урбані та Настурціо; та Н. Гунія-Кузнєцова з Грузії. Професор В. Проскураков виступив на найвищому рівні конференції Квадрінале — «PQ Talks — історія, теорія, співробітництво» у спільній презентації теми «Результати співпраці архітекторів, технологів і виконавців» з доповіддю «Особливості співпраці архітекторів і театральних дизайнерів». Яка спиралася на результати студентського українсько-канадського проектного семінару у Львові в 2017 р. Одним із заходів була доставка зі Львова та встановлення в одній із залів павільйону «Лapidаріум» макету виставки балету видатного українського художника-сценографа Є. Лисика

«Сотворення Світу» науково-освітні екскурсії студентів, бакалаврів, магістрів, аспірантів на виставці, та участь їх у конференціях усіх рангів.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1108. Pedagogic activity of Ivan Levynsky at Lviv School of Architecture in the late 19th century — early 20th century / Yu. Petrovsk, V. Kuzmich // *Architectural Studies*. — 2020. — 6, № 1. — С. 157-161. — Бібліогр.: 160 назв. — англ.

Висвітлено педагогічну діяльність І. Левинського у Політехнічній школі. Історичні документи з Державного архіву Львівської обл. допоможуть розглянути та проаналізувати навчальні плани Відділу будівництва (Program szkoły politechnicznej we Lwowie), які включають назви навчальних дисциплін, години їх вивчення на різних курсах і короткі анотації змісту предметів, які викладав професор І. Левинський. Як науковець і педагог, він зміг започаткувати власну систему підготовки кадрів, яка сприяла розвитку науково-технічних досліджень в Галичині. Під його керівництвом студенти старших курсів, формувалися як спеціалісти Політехнічної школи, оскільки проходили поглиблену практику в проєктно-будівельній фірмі. Активно займався науковою роботою, публікував свої напрацювання у збірниках наукових праць і виступав із доповідями, в яких висвітлював свою професійну позицію. На громадських зібраннях Левинський трактував власну методику викладання навчальних дисциплін, що полягала у викладанні навчальних предметів, основою яких є лекційний матеріал, котрий на думку професора має супроводжувати кожну дисципліну. Водночас наголошував на тому, що слід вивчати новітні зразки будівель, виконаних за межами країни, здійснювати натурні обстеження та виконувати архітектурні замальовки, як в ескізній формі, так і в техніці академічного рисунку. Кафедра, яку він очолював під назвою «утилітарного» будівництва, повністю відповідала його поглядам і досвіду. Окремі громадські будівлі відігравали певну символічну роль, проте найперше мають бути комфортними для її мешканців, зручно розпланованими та технічно оснащеними. Важливим елементом було достатнє природне освітлення будівлі, яке сприятливо впливало на здоров'я людини. І. Левинський, як видатний український архітектор, будівничий, інженер, промисловець, професор Політехнічної школи у Львові, на зламі XIX та XX ст., втілював свої ідеї відродження українського народного стилю в архітектурних будівлях, спорудах і мистецьких творах, мотиви народної творчості.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1109. Phenomenology of perception of architectural monuments by students acquiring art education (through the example of a graphic plain air dedicated to «The Year of Ivan Levynsky») / Yu. Bohdanova, Z. V. Klymko // *Architectural Studies*. — 2020. — 6, № 1. — С. 149-156. — Бібліогр.: 155 назв. — англ.

Художня освіта покликана надати студентам наукові знання та практичні вміння, що у поєднанні з креативними здібностями надасть змогу одержати добре підготовленого спеціаліста. Окрім суто раціональної складової (опанування знань за методом вивчення дисциплін) є ще й інший підхід — ірраціональний (феноменологічний), що базується на розумінні оточення, використуючи інтуїцію та емоції. Художній плернер, присвячений творчості І. Левинського у межах «Року Івана Левинського у Львові» було організовано за підтримки Львівської організації НСАУ. Напрацьовані впродовж цього заходу роботи мають цінні особливості. На акварелях Турчин Н. і Климко З. зображено фрагменти огорожі бурси «Народний Дім». Але на першій, це пофарбований зеленою фарбою метал на тлі теракотової стіни, а на другій — золотисто-коричневий колір швидше натякає, що це залізниці грати, ніж переада їх реально. В роботах Опришка Р. видно, з якою точністю він намагався відтворити об'ємно-просторове вирішення та фасадне опорядження балкону вілли «Марія» за фронтоном над входом до будинку по вул. Чупринки, 17. І хоча загальною видно ще певну несміливість, яка не надає можливості вільно імпровізувати з об'єктом творчості, проте цю особливість автор вправно заміняє старанністю побудови та графіки. Зображуючи еркер будинку Тхоровська О. намагалася визначити для себе найважливіші конструктивні елементи та деталі фасаду, аби стилізувати об'єкт. Проте він залишився добре впізнаваним. Ескіз невеликого будинку зі шпильчастою вежею на вул. Коновальця, 71, виконаний Турчин Н. у легкій акварельній техніці, дуже емоційно передає не тільки цей конкретний об'єкт, а й загальний характер забудови ділянки, що потопав у зелені садів. Аналізуючи роботи практики-плернеру, зауважено характерну особливість. На початкових курсах, коли студенти ще не мають вичерпних знань для передачі архітектури, вони керуються великою мірою емоціями та інтуїцією. Це спричиняє проблеми з правильною побудовою об'єктів. І навпаки, ті студенти, що грамотно побудували об'ємно-просторову модель зображуваного будинку чи фрагменту, практично позбавили його емоційного наповнення. Це доводить актуальність поєднання інтуїтивного (феноменологічного) та науково-практичного (раціонального) підходів у навчальному процесі з підготовки фахівців художньої освіти.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1110. Use of cultural landscapes as a part of open-air museums / M. Brych // *Architectural Studies*. — 2020. — 6, № 2. — С. 181-187. — Бібліогр.: 186 назв. — англ.

Дії, що сьогодні вживаються щодо пам'яткових ансамблів і комплексів, свідчать про відсутність цілісного сприйняття історико-культурного середовища як об'єкта охорони та використання. Важливою проблемою у сфері збереження архітектурної культурної спадщини постає фокусування безпосередньо на об'єкті та нівелювання його оточуючого середовища. Зміст і суть пам'ятки невіддільно пов'язані не лише з її матеріальною структурою, але й з оточенням. Історично сформоване природно-ландшафтне чи міське середовище виявляє її історико-культурну суть, широко розкриває зміст, збагачує образно-художні якості. Багато характеристик культурних ландшафтів можуть бути використано в сучасному туризмі, зокрема у формі музею під відкритим небом. Використання їх як ключового чи вторинного елементу експозиції розширює потенціал пам'яткових комплексів. Музеї під відкритим небом включають численні об'єкти разом з оточенням, і всі вони є важливими елементами історичного середовища. Музеефікація пам'яток в контексті створення музеїв під відкритим небом означає музеефікацію всього комплексу, включно з ландшафтом і середовищем. Саме у музеях під відкритим небом культурні ландшафти різного типу — угіддя садів і резиденцій, парки палацових ансамблів, широкі території монастирських комплексів, промислові ландшафти, меморіальні пам'ятні місця, археологічні комплекси тощо — можуть стати об'єктом охорони та показу. Збереження всього історико-культурного комплексу буде ефективним тільки тоді, коли розуміння об'єкта охорони буде розширено до меж культурного ландшафту, включаючи всі його цінні елементи. Оптимальним шляхом реалізації цієї концепції є включення культурних ландшафтів в експозицію музеїв під відкритим небом як невід'ємного, активного та живого елемента експозиції.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.Ю.1230

Теорія архітектури

6.ІІ.1111. Принципи архітектурно-планувальної організації арт-центрів: автореф. дис. ... канд. архітектури: 18.00.02 / О. А. Костюченко; Київський нац. ун-т будівництва і архітектури. — Київ, 2020. — 22 с.: рис. — укр.

Узагальнено досвід проєктування, будівництва й експлуатації споруд арт-центрів із виявленням сучасних тенденцій і факторів, що впливають на їх розміщення та формування. Системно розглянуто архітектурно-планувальне формування арт-центрів: етапи розвитку, основні прийоми розміщення, типологічну класифікацію, функціональне зонування, планувальні рішення. Розроблено варіанти архітектурно-планувальної структури арт-центрів із різним складом об'єктів з урахуванням потреб у певних мистецьких просторах. Сформовано основні принципи та чотири концептуальні моделі арт-центрів на основі типів: мінімальну, стандартну, розширену та композитну (кластер мистецтв). Розроблено принципову схему формування мережі арт-центрів на території України, що складається з чотирьох рівнів і може бути використана для розробки централізованих і децентралізованих мереж арт-центрів, які розрізняються за містобудівним значенням, місткістю, величиною, функціональною програмою. Визначено особливості та вимоги до розміщення арт-центрів на території міста й у міській забудові. Розроблено рекомендації по функціонально-планувальному зонуванню ділянки будівлі арт-центру. Запропоновано практичні рекомендації по формуванню архітектурно-планувальної структури арт-центрів для України.

Шифр НБУВ: РА446750

6.ІІ.1112. Architects and theatrical designers cooperation: main aspects (based on the results of the student Ukrainian-Canadian project seminar in Lviv in 2017 on the renovation of the hall of the first academic building of «Lviv Polytechnic» and expansion of theatrical-entertaining and cultural-educational functions) / P. V. Bosyy, V. Proskuryakov // *Architectural Studies*. — 2020. — 6, № 1. — С. 68-75. — Бібліогр.: 74 назв. — англ.

Висвітлено результати студентського українсько-канадського проєктного семінару у Львові в 2017 р. із реновації залу Першого навчального корпусу «Львівської політехніки» з розширенням театральньо-видовищної та культурно-просвітницької функції. Концептуально частину семінару розробили професори В. Прокуряков із Львова та Ш. Долгой і П. Босий із Торонто. Мета семінару — розробити архітектурну концепцію історичної зали, забезпечивши використання в ній широкої палітри сучасних заходів і засобів видовищно-просвітницької функціональної діяльності; забезпечити естетичне вирішення його середовища відповідно до вимог ХХІ ст. і водночас зберегти тектоніку й образність того часу, в який відбувалось будівництво. До завдань семінару використано досвід кафедри дизайну архітектурного середовища Національного університету «Львівська політехніка» в галузі театральної архітектури та досвід школи театральних

мистецтв Університету ім. Райерсона з м. Торонто. Серед ідей, поданих студентами та викладачами Львова і Торонто, до творення яких приєдналися учасники з міст Дніпро і Дрезден, найбільшої уваги заслуговують ті, в яких значну увагу було приділено не лише новаторським рішенням із реновації актових залів, але й модерній архітектурно-функціональній організації сцени та зали і простору корпусу загалом. У цілому було створено 5 проектів — клаузул творчими колективами студентів з України, Канади, Німеччини (схеми, ескізи, малюнки, фото) які стали основою подальшої роботи у вигляді семестрових, бакалаврських, магістерських робіт.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1113. Architectural, economic, and mental factors of the revival of historical industrial facilities in the context of the formation of territorial communities of Ukraine (on the example of the renovation of a salt factory in Drohobych) / V. Proskuryakov, S. Ivanov-Kostetskyy, M. Anisimova, A. Fitio // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 66-77. — Бібліогр.: 75 назв. — англ.

Висвітлено шлях і фактори, що впливають на відродження історичних пам'яток на прикладі реконструкції соляного заводу у Дрогобичі. Дослідження фаз міських центрів життя вченими світу показало, що міста можуть опинитися у тяжкій ситуації та впадати у депресію не від застою та руйнування культурних цінностей та об'єктів культурної спадщини, а від спадщини та промислових об'єктів. До таких міст в Україні належить м. Дрогобич, де основні підприємства припинили свою діяльність або функціонують частково. У Дрогобичі, як і в багатьох європейських містах, є історичні промислові підприємства, відомі в усьому світі. Перш за все, це солезавод, м'ясокомбінат, нафтопереробний комплекс «Полімін», нині — «Галичина» тощо, які мають і мають стати координатами пошуку районів оновлення, ревалоризації, реабілітації історичних пам'яток промислової архітектури. Для вирішення цих проблем 8 — 17 грудня 2020 р. в Україні відбувся семінар «Чарівні соляні міста», ініційований викладачами та викладачами Технічного університету в Кайзерслаутерні, Німеччина, та Національним університетом Львівської політехніки, студентами-архітекторами, експертами в галузі економіки, екологія та географія. Зі списку об'єктів було обрано соляний завод у Дрогобичі, відомий як підприємство з XIV ст. Після роботи в групах українських і німецьких студентів над обстеженням солеварних підприємств, дослідженнями у галузі видобутку солі в Європі та Україні, дослідженнями різних методів оновлення історичних промислових об'єктів, учасниками семінару було обрано 4 напрямки: ремонт будинків виключно як підприємство; передача об'єктів культури та мистецтва на соляний завод; об'єкти здоров'я та медичної функції; комбіновані бази відпочинку та виробництва. Розроблено 11 навчально-пошукових проектів. Ці проекти буде підготовлено у формі виставки у 2021 р. у приміщенні Дрогобицької міської ради.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1114. Human-friendly new way of seeing architecture / Anna Maria Maj, A. Kusnierska // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 220-229. — Бібліогр.: 228 назв. — англ.

Дану роботу написано після першої хвилі пандемії COVID-19, яка приголомшила світ і застарілі системи. Після COVID ніщо не було б таким, як було раніше, однак потрібно зрозуміти, що саме потребує змін. Проаналізовано, що світ зміниться сам не зможе; запропоновано, як має надалі працювати архітектор і дизайнер, та визначено основні напрямки розвитку містобудування. Процес містобудування дуже складний, як і архітектурне проектування, але сьогодні це інший масштаб проекту. Мета дослідження — аналіз стійкого дизайну, добросусідські умови та оптимальне використання енергії та можливостей, які пропонує технологічний прогрес. Планувальникам, містобудівникам та архітекторам доводиться мати справу з багатьма аспектами одночасно. У Німеччині (яка досі приймається за модель) планування здійснюється на фазах, що дуже перетинаються, і підходять до цього процесу міждисциплінарно. Оцінка ситуації, виявлення проблеми, встановлення цілей, визначення обсягу планування, самого планування, фази реалізації, а також моніторинг та оцінка виконання плану підлягають консультаціям не тільки з боку галузі, а й з боку громадськості. Завдяки морфологічному аналізу, містобудування надає можливість оптимізовано використовувати енергію вітру та сонячного світла. Хороший план міста або план ревіталізації, введений із погляду енергетичної оптимізації, вплине на температуру повітря, обмежуючи ефект каньйону, здоров'я його мешканців і комфорт функціонування в ньому. Підхід до проектування змінюється з впровадженням сучасних методів планування та існуючих інструментів, знань та обізнаності експертів, які проєктують простір. Міждисциплінарний підхід, професійна відповідальність та етика дизайну взаємопроникають як ніколи раніше, створюючи сучасні моделі спроб врятувати застійний світ. Вимоги покоління, яке добре усвідомлює кліматичну загрозу, покоління, яке стикається з руйнуванням і деградацією, стають основою стійких дизайнерських ідей і мають визначити напрямки, дій.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1115. Ideological aspects of the architecture of national determined historicism on the example of Ukrainian, Polish and Russian narratives / R. Frankiv // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 24-31. — Бібліогр.: 30 назв. — англ.

Розглянуто проблематику тлумачення об'єктів архітектурної спадщини в контексті постійного збільшення їх кількості та розширення їх типологічного спектра, що призводить до загрози релятивізації поняття «цінності»; в зв'язку із цим, виникає необхідність розширення формулювання категорії цінності тих чи інших об'єктів спадщини. Одним із досі незадіяних ресурсів, у цьому контексті, може вважатись поняття ідентичності, розуміння якої потребує теоретичної кваліфікації. В межах цих пошуків, розглянуто ідеологічні аспекти архітектури національно детермінованого історизму XIX ст. На прикладі українського, польського та російського наративів простежено роль пафосу Ідеальної Батьківщини та конструювання психологічної прив'язаності до середовища тої чи іншої новопосталої нації. Здійснено аналіз концептуальних засад, які лягли в основу творення всіх трьох ідентичностей і були пов'язані зі специфікою зміни феодального парадигми на модерну у регіоні Сх. Європи. Запропоновано принцип оціночної диференціації цього виду спадщини залежно від властивих кожній із них символічних ідеалів, транслюованих тою чи іншою конструкцією національної ідентичності.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1116. Improving the energy efficiency of architectural solutions in context of climate change scenarios / L. Shuldan // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 87-95. — Бібліогр.: 93 назв. — англ.

Зв'язки між кліматичними умовами та архітектурою будівель і містобудівних утворень розкривають у частині архітектурної фізики — архітектурній кліматології. Сьогодні світова кліматична система демонструє ознаки стрімких змін, що у спеціальній літературі останнім часом обережно названа «кліматичним переходом». Кліматичні тенденції проаналізовано в різних територіальних (глобальних, макро-, мезо- та мікрокліматичних) і часових межах (історичний огляд; сучасний стан; довго-, середньо- та стислокова перспективи). В результаті їх опрацювання, обґрунтованих даних на перспективу, співвідносно з орієнтовним терміном життя будівель (100 років), не виявлено. Тож, за основу взято найбільш імовірні середньострокові прогнози до 2050 р. Авторська участь у розробці Держстандарту «Будівельна кліматологія» 2011 р. спонукала до продовження досліджень і виявлення тенденцій кліматичних змін у мезокліматичному масштабі. Проведено аналіз даних нормативних джерел від 60-х рр. минулого століття (1963, 1973, 1983, 2000, 2011 за даними спостережень від 1950 до 2008 рр.) і продовжені дослідження з лінійним усередненням з 2009 до 2019 р. Порівняння одержаних даних надає картину динаміки змін показників кліматичних режимів (температурного, вологісного, вітрового) за майже 70 років. Оцінено мінливість значень основних параметрів у цілому на території України. Визначено динаміку змін основних кліматичних параметрів для м. Львів. Сформульовано основні вимоги до архітектурних рішень у різних кліматичних умовах України. Проведено кореляцію покращання енергоефективності архітектурних рішень з актуальними зовнішньо мікрокліматичними умовами.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІ.1117. Stenography of light in the architecture of modern theater buildings / M. Yatsiv // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 46-52. — Бібліогр.: 51 назв. — англ.

Світло — це субстрат візуального образу, його суть і основа. В театральному спектаклі, світло — це спосіб занурити глядача в атмосферу, задуману режисером і створену художником світла та акторами. Все, що бачить людське око, є нескінченим океаном комбінацій світла. Тому декорацію вистави можна розглядати як динамічну побудову світлових потоків. У театральній будівлі, за межами сценічного простору, важливе значення має природне світло. Архітектору треба не тільки розуміти природу світла, але й вміти маніпулювати ним задля створення потрібного архітектурного образу та відповідної атмосфери в інтер'єрі. Створення світлового середовища в архітектурі театру засобами природного світла — це особливе мистецтво творення емоційного переживання людиною динамічного простору театральної будівлі та її архітектоніки. За допомогою світла вирішуються творчі художні завдання, які зводяться до виявлення обсягів і фактур архітектурної форми, світлотіні та колориту предметного середовища. За способом організації світлового середовища, сучасні театральні будівлі можна розподілити на 3 великі групи. До першої залучено театри, в яких природне світло потрапляє у внутрішній простір малими поріями, крізь малочисельні світлові прорізи в структурі зовнішніх стін. У другій групі театрів спостерігається активніше розкриття внутрішнього простору. Стіни замінюються напівпрозорим огородженням: вітражами, структурними скляними конструкціями. До третьої групи відносяться театральні будівлі стіни та навіть покрівля яких виконуються з напівпрозорих чи прозорих матеріалів. За встановленою класифікацією досліджено світлове середовище наступних театрів: театр на Подолі в Києві (Україна), театр Шекспіра в Гданську (Польща), оперний театр в Осло (Норвегія), театри в

Гуанчжоу і Харбіні (Китай) і Концертний центр в Рейк'явіку (Ісландія). Встановлено, що сьогоденні свігло в театральних будівлях не лише виявляє архітектурну форму, але надає емоційну глибину архітектурному простору, є засобом створення різноманітних асоціативних образів. Завдяки активному використанню скління сучасна театральна архітектура відображає нову реальність — розмивання меж між внутрішнім і зовнішнім, реальним і віртуальним просторами.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1118. Two approaches to restoring historical buildings and environments for the theatre function (based on the architectural reconstruction and technical refurbishing of the new facility of Ryerson school of performance, Toronto, 2015 — 2016, and theatre on the Podil, Kyiv, Ukraine, opened in 2017) / P. V. Bosyy, Sh. Dolgoy // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 87-98. — англ.

Висвітлено ідеї архітектурної реконструкції та технічного оновлення нового приміщення Школи виконавських мистецтв для потреб у викладанні, виробництві та виконанні у знайденому просторі-підвалі Студентського навчального центру Університету Райерсона з використанням сучасних мистецьких технологій і просторів для Київського Академічного Театру на Подолі, одного з провідних драматичних театрів в Україні, який отримав будинок із найсучаснішим ігровим майданчиком. Однак зовнішній вигляд і фасад театру викликали суттєві публічні суперечки. Досвід цих реконструкцій знайшов своє відображення у двох документальних фільмах представлених на Празькому Квадріенале у 2019 р. Аналіз реконструкції надає можливість зробити висновок, що і в першому (Торонто), і в другому випадку (в Києві) заходи по реконструкції одержали унікальні середовища для театральної-видовищної діяльності, з набором усіх можливих допоміжних приміщень і техніко-технологічного обладнання. Але у випадку із Київським театром авторами проєктів було проігноровано історично-культурний контекст середовища вул. Андріївський Узвіз, що породило протиріччя поміж інтер'єром та екстер'єром театру. Як в самому міському середовищі міста, так і в світовому шанувальників.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1119. Zaera-Polo's architectural compass as a research tool for modern concepts of architectural environment design / Yu. Dzhyhil // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 17-23. — Бібліогр.: 22 назв. — англ.

Розглянуто тенденції сучасної архітектури, викладені в дослідженнях архітектурного критика А. Заера-Поло та його команди. Створений ними інструмент одержав назву «Інтерактивна карта сучасної архітектури». «Еволюційне дерево» Ч. Дженкса (схема архітектури 20 ст.) справило значний вплив на цей інструмент. Інтерактивна карта стала загальнодоступним інструментом для вивчення та порівняння методів роботи та стилістичних особливостей, що виявляються в роботі сучасних архітекторів з усього світу. Функціональність карти Заера-Поло протягом п'яти років вивчалася автором під час навчання майбутніх архітекторів на кафедрі проектування архітектурного середовища Національного університету «Львівська політехніка». Ці експертизи надали можливість сформулювати низку пропозицій щодо вдосконалення обох — структури цієї карти та методології її створення. Зазначено, що інтерактивна карта є потужним інструментом для здобуття студентами знань з дисципліни «Сучасні концепції проектування архітектурного середовища». Передбачається, що ця карта може стати прототипом діаграми «Сучасний стан сучасної української архітектури» у майбутньому.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.Щ.1123, 6.Щ.1127-6.Щ.1128, 6.Щ.1134

Історія архітектури

6.Щ.1120. Architectural works of Pierre Ricard de Tirregaille in Galicia / V. Taras // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 96-108. — Бібліогр.: 102 назв. — англ.

Незважаючи на те, що постає цього військового інженера, геометра, архітектора П'єра Ріко де Тиррегаля (1725 — 1772) є відносно добре відомою дослідникам, його біографія поза періодом діяльності в Речі Посполитій залишається в основному невідомою. Узагальнення та систематизація результатів попередніх досліджень показали, що наукові дослідження з даної теми проводились у кількох напрямках. Перший напрямок включає ті дослідження авторів, які присвячено особистості архітектора П'єра Ріко де Тиррегаля і які можна розподілити на роботи, що стосуються біографічної інформації про архітектора, та студії про різні проєкти, які П'єр Ріко де Тиррегейл виконав на замовлення. Рукописні та графічні матеріали, що зберігаються в архівах Варшави, Кракова, Національному інституті спадщини у Варшаві та Національній бібліотеці Франції в Парижі, є важливими джерелами для пошуку біографічної інформації про П'єра Ріко де Тиррегаля та його замовлення на проєкти. П'єр Ріко де Тиррегейл народився близько 1725 р. у французькій дворянській родині в р-ні Тирегале в Провансі. Його професійна

освіта була покращена в Барселоні під керівництвом інженера Френсіса Рікоде де Тьерреагіла. На території Речі Посполитої він працював із 1752 до 1762 рр. За цей час у їх діяльності можна виділити 3 періоди: I — Варшава (1752 — 1757), II — Львів (1757 — 1760) і III — Варшава (1760 — 1762). Більшість замовлень архітектор одержав від кількох магнатських родин: Браницьких, Потоцьких, Мнішек та інших. Перша згадка про перебування П'єра Ріко де Тиррегаля в Речі Посполитій відноситься до 1752 р., коли він одержав звання лейтенанта в піхотному полку великого коронного гетьмана Яна Клементя Браницького (1689 — 1771) і як військовий інженер вступив обслуговування. У портфоліо архітектора було включено: проєкт і керівництво монтажними роботами з водопостачання саду та звириня в місті Білосток, проєкт палацу з садом у м. Кристинополь, палац у с. Песпа, проєкт палацу Чацьких — Фелінських у Львові, проєкт модернізації палацу для А. Бельського. Ймовірно, палацовий сад для греко-католицьких митрополитів у Львові та палац із садом у Кракові — теж його робота. П'єр Ріко де Тиррегей також склав детальний план м. Варшава в масштабі 1:1000 між 1762 — 1763. Після дев'яти років служби П'єр Ріко де Тиррегей сподівався на підвищення. У грудні 1761 р. він попросив гетьмана Браницького допомогти йому просунути до звання колони. Його прохання також підтримав маршал Ф. Бєлінський, який попросив гетьмана допомогти у Королівському дворі цим проханням, яке «надасть варшавському плану більше значення», але, на жаль, це не спрацювало. Після одинадцятирічного перебування в Польщі, П'єр Ріко де Тиррегей, не маючи можливості обіймати відповідну посаду при дворі Августа III, переїхав до Берліна в 1762 — 1763 рр., де був призначений на інженерний факультет на невизначену посаду та викладацький склад посаду при дворі прусського короля Фрідріха II. У 1772 р. у Потсдамі він опублікував нумізматичний трактат, присвячений російським медалям XVIII ст. У 1776 р. П'єр Ріко де Тиррегей одержав звання полковника та продовжував працювати над наступним томом нумізматичного трактату про медалі Бранденбурзького суду, але незабаром він помирає.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1121. Between traditionalism and avant-garde: creative heritage of architector Serhiy Tymoshenko in the interwar period / O. Mykhaylyshyn, P. Benediuk // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 59-67. — Бібліогр.: 66 назв. — англ.

Досліджено архітектурну діяльність С. П. Тимошенка у міжвоєнний період. На підставі виявлених архівних джерел окреслено типологію об'єктів архітектора в регіоні; встановлено авторство щодо окремих житлових будинків і культових будівель; проаналізовано особливості творчого підходу до їх проектування. На прикладі конкретних об'єктів показано еволюцію архітектурно-стилістичних та об'ємно-планувальних вирішень у контексті модерністичних тенденцій розвитку архітектури міжвоєнного періоду, уявлень автора про прийом втілення національної ідеї в архітектурі, що базуються на синтезі традиційної та нової морфології.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1122. Buildings on Kost Levytsky street designed by architect Ivan Levynsky / T. Klymeniuk, Yu. Petrovska // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 107-116. — Бібліогр.: 115 назв. — англ.

Основним предметом дослідження обрано житлові будинки Львова, збудовані фабрикою І. Левинського на початку XX ст. Проведено архівний пошук і натурні обстеження будинків. Надано історико-архітектурну характеристику львівської секесії (модерну) — стилю кінця XIX — початку XX ст. Розкрито своєрідність цього явища; досліджено об'ємно-просторові рішення та виражальні засоби образно-пластичної системи секесії. На прикладі будинків на вул. К. Левинського, що є пам'ятками архітектури Львова місцевого значення, розкрито культурне, функціональне та розпланувальне значення житлових будинків кінця XIX — початку XX ст. збудованих архітектурним-бюро І. Левинського; наведено їх особливості композиції та опорядження фасадів, інтер'єрів, внутрішніх дворів; продемонстровано збережені автентичні частини та декоративні елементи; наведено частини споруд, які не є доступними для загального огляду. Історико-архітектурна характеристика львівської секесії на прикладі житлової архітектури початку XX ст. надає можливість представити це явище як самобутнє: застосовувалися нові будівельні матеріали — бетон, метал, скло та конструкції з них; створювалися експресивні, небачено пластичні форми оздоблення будівель та їх орнаментального декору (віконних прорізів; завершених кутів аттиками, щипцями, куполами; кованих металевих решіток; вітражів; кераміки). Проведене дослідження надає можливість припустити, що осмислення історичних, соціально-економічних, мистецько-культурних, архітектурно-містобудівних процесів буде позбавлено тепла людської присутності, якщо не побачити в контексті всіх явищ роль окремої особистості, яка є живим свідком і учасником формування нових естетичних уподобань львівської громадськості в кінці XIX — початку XX ст.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1123. Conceptual analysis of the architecture of modern interiors of food facilities in Lviv, Kyiv and Odesa

А. Hromnyuk // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 32-41. — Бібліогр.: 40 назв. — англ.

Наведено концептуальний аналіз предметно-просторового середовища сучасних підприємств громадського харчування у Львові, Києві та Одесі. Вони славляться найбільшим розмаїттям надзвичайних тематичних і багатofункціональних закладів. Розроблено класифікацію смислових і художніх рішень інтер'єрів для відвідувачів цих закладів. Їх різновиди окреслено за такими ознаками: стилістичний напрямок, сюжетно-тематичний напрямок, жанровий зміст і предметно-чуттєвий зміст, гастрономічна спеціалізація, імітація чи відтворення певного історичного типу закладів харчування. Встановлено, що на концепцію підприємства громадського харчування та його тематичну спрямованість також часто впливає історичне минуле будівлі: тип закладу, його основні функції та стилістичне рішення. Сформульовано основні підходи до проектування архітектури сучасних інтер'єрів закладів харчування в контексті їх художньо-образного вирішення: концептуалізм, еkleктика, екологічність, традиціоналізм, функціоналізм, символізм, інноваційність та експерименталізм. Визначено додатковий спектр послуг і спеціальних функцій, які доповнюють концептуальний дизайн тематичних установ. Це реабілітаційна, культурно-освітня функція (наявність музеїв, книжкових магазинів, бібліотек, лекцій і тематичних зустрічей, майстер-класів, музичних концертів, художніх виставок), розваги (риболовля, кіно, дискотека, караоке, стендап-вистави, театральні вистави, театральні вистави) акції, що передбачають різноманітні ігри), наявність ремонту велосипедів, дитячої кімнати, тематичного магазину або можливості провести час із тваринами. Визначено основні тенденції зростання актуальності та ідентифікації закладів харчування, що сприяють зростанню їх популярності, привабливості та відвідуваності. Це: гастрономічна спеціалізація; акцент на художньо-образне рішення; універсальність і доступність додаткових послуг; інтерактивність.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1124. Designing the architecture of the first Ukrainian national theater pavilion for the World exhibition / V. Proskuryakova // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 120-127. — Бібліогр.: 125 назв. — англ.

Проведено аналіз Українських національних театральних павільйонів для всевітніх виставок і зокрема формування ідеї, з якої повстав проєкт архітектурного рішення та спорудження Першого українського національного павільйону для Празького Квадрінале 2019 р., створений у Львівській архітектурній школі. Таке завдання було абсолютно новим для викладачів і студентів, тому було вирішено розпочати пошуки архітектури цього об'єкта задовго до червня 2019 р., розпочати у семестрових проєктах, проєктах бакалаврських і магістерських робіт. Було розроблено багато цікавих проєктів, ідей, були конкурентоздатними, але авторам не вдалося створити конструкцію та простір в яких би відобразилися не тільки як виставкова функція, а і генеза та розвиток національної української культури, і зокрема театру. Дослідивши історичні матеріали і провівши аналіз сучасного проєктування. За ідею побудови простору дійової організації естетичного вирішення архітектури павільйону проф. В. Прокурякова прийняв споруду, в якій із прадавніх часів відбувалася «Купальська драма», який своїм виглядом нагадував амфітеатр-віночок. Ним після реконструкції загального вигляду споруди та складових елементів було розроблено ескізи креслень, що стали базовими для сучасного театрального павільйону; він підібрав сучасні матеріали конструктивних елементів; узгодив масштаб павільйону з параметрами відведеного для нього організаторами РQ простору в «Промисловому палаці». Впорядкував креслення павільйону допомогли студенти старших курсів В. Вовк і А. Откидач, а виготовити масштабну модель павільйону студенти М. Лопоща і Ю. Чолавін. Павільйон було доставлено і змонтовано у Празі у «Промисловому палаці» 6 червня, і покинув Квадрінале ввечері 16 червня 2019.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1125. Influence of Ivan Levynsky on the architecture of secessive Lviv / Yu. Bohdanova // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 170-180. — Бібліогр.: 179 назв. — англ.

Виникнення комплексних проєктно-будівельних виробництв стало наслідком розвитку галузі та спричинило великий попит на експертів у різних сферах цивільного будівництва. Одним із перших інженерів у Львові, що спробували всебічно підійти до надання архітектурно-будівельних послуг був І. Левинський, який завдяки грамотно організованій командній роботі, одержав великий успіх і заслужив широке визнання. Якщо проаналізувати архітектуру міста на межі XIX і XX ст., можна побачити яку велику кількість громадських і житлових будинків було зведено, а часто й спроектовано підприємством І. Левинського. У сьогоденній Україні про нього написано багато публікацій, а проведені дослідження виявляють насамперед непересічні обдарування цього чоловіка. Кар'єра І. Левинського — підприємця почалася в 1880 р., після успішного закінчення Технічної Академії, коли він одержав замовлення підготувати до будівництва територію Кастелівки. Там, на сучасній вулиці Генерала Чупринки, 58, І. Левинський створив магазин із будівельними матеріалами.

Поступово він перейшов до виготовлення та продажу власної продукції. З роками маленька фабрика перетворилася на гігантський консорціум, який складався з численних компаній. В часи найбільшого розквіту тут працювало близько 1000 робітників. Фірма Левинського проєктувала, будувала, провадила будівельний нагляд, виготовляла цеглу, кераміку, гіпс, бетон, штучний камінь, кольорове скло та багато інших будівельних виробів. І. Левинський був шанованим меценатом, постійним членом культурних і технічних товариств — Політехнічного Товариства, Товариства Робітників і Промисловців, а також активним учасником українського суспільного життя — дійсним членом Товариства «Просвіта». Він сприяв створенню фахових шкіл і організації перших промислових виставок у Львові у 1892 і 1894 рр. Плідну практичну діяльність І. Левинському вдалося поєднувати з викладанням у Львівській Політехніці аж до 1919 р., коли його було вислано зі Львова, а потім звільнено з роботи. Це, ймовірно, прискорило його смерть і призвело до банкрутства його велике підприємство, початково знищене під час Першої світової війни. І. Левинський теж є широко відомим як творець українського модерну в архітектурі. У свій розквіт (1903 — 1913 рр.) корпорація І. Левинського була монополістом на ринку будівництва у Львові. Тут могли працювати одночасно з сотнею замовлень, здійснюючи будівництво таких проєктування корпорації Левинського співпали з розвитком сецесії у Львові, а сам І. Левинський вважається головним архітектором цього стилю. Він заслужив це звання, поперше, як виробник численних декоративних елементів, які можна побачити сьогодні на фасадах і в інтер'єрах львівських кам'яниць. По-друге, неможливо переоцінити значення фірми І. Левинського як осередку підготовки молодих кадрів.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1126. Kastelivka: folk-romantic tendencies development of architecture in Lviv at the turn of 19th – 20th centuries / S. Linda, B. Cherkes // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 76-86. — Бібліогр.: 85 назв. — англ.

Інтенсивний будівельний рух Львова межі XIX – XX ст. зумовив виникнення нових містобудівельних, типологічних і стильових тенденцій у розвитку архітектури міста. Ситезуючим прикладом новаторських вирішень стала забудова ділянки Кастелівки. Мета роботи — узагальнити попередні дослідження та на їх основі створити цілісний образ формування архітектури Кастелівки у містобудівному, типологічному та стильовому аспектах. У 1885 р. ділянку було придбано архітекторами Ю. Захарівичем і І. Левинським і з того часу розпочався новий період розбудови ділянки, яка зберегла свою історичну назву. Містобудівельна ідея Кастелівки ґрунтувалася на спробі створити гуманізоване, побудоване на глибокій єдності з природою середовища для проживання людини. Архітектори відмовилися від поширеної практики розбивки ділянки паралельними та перпендикулярними вулицями на однакові прямокутні квартали. Натомість було запроєктовано мальовничу систему криволінійних вулиць, які підкресливали складний рельєф місцевості, підпорядковуючись природному оточенню. Вулиці розподілили ділянку на невеликі, неправильної форми квартали, які своєю чергою було розподілено на мальовничі різної форми ділянки під забудову. Котеджі, кожний за індивідуальним проєктом, розташовувалися в глибині ділянок, територія яких була розчленована криволінійними стежками. У планувальному вирішенні будівель реалізовано принципи функціональної доцільності, що зумовлювало переважну їх асиметрію. Це надавало можливість створювати зручні комунікаційні зв'язки в середині приміщень, досягати оптимальної орієнтації кімнат. Приміщення об'єднано у просторові групи за функціональною ознакою і організовані, як правило, навколо коридору. Тераси, балкони, вежі функціонально виправдані та підсилюють комфорт приміщень. Наслідком реалізованих планувально-композиційних принципів стала своєрідна багатогранність архітектурно-художнього образу. Асиметричні об'єми, прорізано вікнами різних обрисів, доповнено вежами з характерними завершеннями, а також використано різнохарактерних будівельних матеріалів створили складноконтрастну та мальовничу гру архітектурних мас. Архітектори прагнули створити цілісний архітектурний образ ділянки, що було принципово новим у львівській практиці. Ю. Захарівич і І. Левинський намагалися створити єдиний містобудівельний ансамбль за допомогою єдиного стилю споруд. Це була нова, романтична течія у стильовій поліфонії львівського історизму, яка базувалася на інтерпретації мотивів народного будівництва. Архітектура Кастелівки стала особливим сторінкою розвитку Львова: новаторською була її містобудівельна структура, оригінальними стильові вирішення, які базувалися на формах народної архітектури. Всього за період з 1889 р. по 1906 р. було реалізовано 23 особняки у стилі «народного романтизму», ще кілька у першому десятилітті XX ст. було споруджено по вул. Котляревського і Горбачевського, хоча стильові характеристики їх свідчать про інший напрямок у львівській архітектурі.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1127. Territory of Vicheva Square and problems of its architectural renovation / O. Kryvoruchko, D. Plesnytskiy

// Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 214-219. — Бібліогр.: 218 назв. — англ.

Досліджено історичне підґрунтя утворення сучасної площі Вічевої та визначення відповідно до історичних даних її ролі у сучасній структурі м. Львів. Також предметом зацікавлення є містобудівний аналіз, що проведено на рівні дипломного проектування для напрацювання архітектурних пропозицій і рекомендацій. Низький замок має назву на противагу іншому — Високому Замку, що знаходився на горі, на північному сході міста. Найдавніша згадка — 1270 рр., у зв'язку з перенесенням сюди помешкання короля Лева Даниловича, він належав до найдавніших будівель, і пізніше став частиною нового середмістя. На території Низького замку була кам'яна каплиця святої Катерини Олександрійської, яка спочатку була руською церквою, про що свідчили описи про багаті розписи її інтер'єрів. Після завоювання Львова польським королем Казимиром III замок слугував неофіційною королівською резиденцією. Йому неодноразово завдавалася шкода, зокрема під час нападів литовського князя Любарта в 1340, 1353 рр.; від пожежі 1565 р.; під час пограбування міста шведськими військами в 1704 р., проте він відбудовувався багато разів. Через брак коштів на підтримання в належному стані, будівлі Низького Замку поступово занепадали, і були остаточно розібрані в 1802 р., а частина вивільненої площі перетворена під торгівлю площу. Нині територія, де був замок, частково зайнята драматичним театром, а частково будівлею Національного музею. Деяка частина території не забудована, вона містить ринок мистецьких творів і сувенірів Вернісаж, це площа Вічева. Коротка вулиця, що перетинає територію, де раніше був замок (між Національним музеєм і площею Вічевою), отримала назву Низький замок у 1991 р. Аналізуючи історичне підґрунтя та всі аспекти сучасної містобудівної ситуації, можна зробити деякі висновки. Хаотична організація громадського простору через присутність тут ринку, оточеного парковкою, відрізаність від решти середмістя, незручність пішохідних шляхів, які тут інтенсивно діють, відсутність озеленення — все це створює суміш із несприятливих моментів для успішної реновації площі Вічевої. Проте, заховані під землею залишки Низького замку та церкви св. Катерини створюють дуже позитивне підґрунтя, що може надати гарний поштовх до розвитку площі, саме в аспекті історико-археологічної та культурної спадщини.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1128. Ukrainian identity in buildings of Ivan Levynskiy's company / I. Dvuda // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 32-40. — Бібліогр.: 39 назв. — англ.

Стильове різноманіття архітектурного середовища на початку ХХ ст. сприяло демонстрації національної ідентичності будинку в його формах і деталях. На відміну від попередніх стилів, український архітектурний модерн став результатом аналізу та узагальнення історичної української архітектурної спадщини. Фірма Левинського розвивала своє бачення та свою методику інтерпретації традиційних рис української архітектури в нових спорудах. Значний вплив на вибір творчих засобів інтерпретації першоджерел мали специфічні місцеві чинники й обставини: споруди для української громади, поряд із традиційними регіональними характеристиками, мали підкреслити етнокультурну єдність Галичини з рештою України, виявити стильову відмінність від «закопанського способу» у будівництві, зазначити культурно-емоційні пріоритети громади — замовника. В цьому контексті, фірма Левинського поряд з інтерпретацією форм народної дерев'яної архітектури, робила акцент на гуцульських регіональних мотивах в орнаментіці та колористіці, та на використанні кераміки в декорі фасадів. Зважаючи, що основу архітектурної ідентичності міста формують будинки з громадською функцією, розглянуто будинки кредитного товариства та банку «Дністер», бурси Педагогічного товариства, Українського музичного товариства ім. Лисенка, в яких проявились індивідуальні підходи до художньо-образного та архітектурного вирішення. Вони в оптимальний спосіб поєднали в собі передові для свого часу функціональні, технологічні та стилістичні вимоги з дуже виразними традиційними візуальними характеристиками. Запроєктовані та побудовані для української спільноти Львова споруди є цінним підґрунтям для творчого переосмислення питання української ідентичності в умовах сучасного архітектурного процесу в Україні.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.Щ.1112-6.Щ.1113, 6.Щ.1150, 6.Э.1203

Види та типи архітектури за призначенням

6.Щ.1129. Church of the Discalced Carmelites in Lviv and architectural style / S. Husak // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 42-57. — Бібліогр.: 56 назв. — англ.

Кошичний костел і монастир кармелітів босих та теперішня греко-католицька церква Архистратига Михаїла, є однією з найменш досліджуваних сакральних споруд Львова. Незважаючи на його історичну цінність для міста, в небагатьох документах, які збереглися до наших днів, перераховано лише пожертви та ко-

ролівські привілеї: за допомогою прикладів інших костелів кармелітів, а також італійських святинь, буде зроблено спробу відтворення можливого процесу його будівництва. Не лише вони, а й вже існуючі монастирі та храми міста сформувавши вигляд костелу львівських кармелітів, що є важливим для розуміння та локалізації його історії в місцевій будівничій традиції.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1130. Current situation and conservation issues of the cemetery near the Church of the Holy Spirit in Rohatyn / O. Stasyuk // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 286-295. — Бібліогр.: 294 назв. — англ.

Рогатин є містечком давнім та історичним. Воно є відомим і знаменитим своїми історичними, культурними й архітектурними пам'ятками. Історичні цвинтарі, як і церкви є невід'ємною складовою частиною культурного пейзажу кожного міста та містечка. Для українців сам храм є надзвичайно важливим — це уявлення, матеріальне втілення духовної суті християнства. У давнину християни ховали довкола церков, а також у церковних криптах. На жаль, історичні цвинтарі є дуже вразливими до руйнувань — це фізичні, хімічні та біологічні чинники, а також людський фактор, як то звичайний вандалізм або звичайна некомпетентність при виконанні ремонтних чи опоряджувальних робіт. Для того, щоб успішно створити та втілити програму збереження історичних кладовищ необхідно ретельно їх дослідити задокументувати, інвентаризувати, а також вивчити матеріал з якого виконані ці пам'ятки. Мета дослідження — вивчити існуючий стан історичного цвинтаря біля церкви Св. Духа в Рогатині; дослідити матеріал, зокрема кам'яний, меморіальної пластини цвинтаря, проаналізувати причини його знищення та пошкодження; показати виклики та завдання, які пов'язані з реставрацією та збереженням цього об'єкту. Сьогодні Рогатин роблять відомим: ім'я Роксолани і пам'ятку включено у список світової спадщини ЮНЕСКО — дерев'яна Церква Зішестя Святого Духа. Історичний цвинтар біля церкви Зішестя Святого Духа перебуває в задовільному стані та зберіг свою історичну та мистецьку цінність. Щодо матеріалу надгробних пам'ятників, то він, зокрема, є дуже різним. А що стосується руйнувань і пошкодження, то всі природні чинники руйнування — працюють. На діючому цвинтарі додається ще людський фактор — наприклад, нефаховий ремонт чи впорядкування пам'ятників. Дуже шкідливою є й бездіяльність. Як кожен окремий пам'ятник, так і цвинтар цілому, для того, щоб постійно перебувати в доброму стані, вимагають постійного догляду. Історичний цвинтар біля церкви Зішестя Святого Духа в Рогатині вимагає визначення та затвердження свого правового статусу і прийняття концепції щодо його подальшого функціонування і використання. Виклики щодо способу та методики збереження, мусять вирішуватися фахівцями з урахуванням особливого пам'яткового статусу, а значить, крім українського, ще й міжнародного законодавства.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1131. Experience in using modular social housing / S. Lukanchenko, V. Babyak, I. Gnes // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 194-197. — Бібліогр.: 197 назв. — англ.

Модульна архітектура на сьогодні активно використовується в будівництві, бо має чимало переваг у порівнянні з традиційним будівництвом. Такий тип проектування спрощує та пришвидшує процес створення не тільки соціального житла, але й студентських містечок, лікарень, коли відбувається епідемія та потрібно в швидкі терміни забезпечити хворих палатами, чи вийти з житлового дефіциту під час економічної кризи. Окрім того, що такий метод є практичним, він набагато дешевший та екологічніший. Наведено приклади використання модулів у будівництві та архітектурі, щоб аргументувати актуальність і потребу використовувати модульну архітектуру та її розвивати. Використання технології модульного формування архітектурних об'єктів може вирішити термінові завдання в сучасному світі: подолання наслідків природних явищ, бойових дій, формування соціального та нішевого спеціалізованого житла. Наведені приклади не є нововведеннями, недосяжними чи не масштабованими через технологічні причини. Висвітлене питання лише показує необхідність поширення цих рішень у практиці. Ще одна причина використання модульної архітектури, передбачає змогу пришвидшити процес будівництва. Іноді у міському середовищі доводиться виходити за межі ділянки, щоб реалізувати будівництво, але є один нюанс, і він передбачає, що терміни реалізації будівництва в такому випадку скорочуються вдвічі, аніж, якби будівництво відбувалось лише на своїй ділянці. Таким чином, монтування модульної архітектури не тільки надає змогу пришвидшити будівництво, але й зекономити фінанси в схожих ситуаціях, коли на ділянці немає можливості розмістити великогабаритну будівельну техніку. Чимало архітектурних бюрок розпочинає пропонувати не просто статичну модульну архітектуру, а зокрема ту, яка має змогу адаптуватися до різних кліматичних і топографічних умов. Це також надає шанс розробляти модулі для постійної експлуатації, а не лише для тимчасової. Такий метод трансформації непостійного житла під постійне враховує те, що модуль може доповнюватись іншою архітектурою під потреби замовника, що є дуже зручно. Тому, соціальне тимчасове житло

з часом може стати постійним житлом для людей із різними вимогами та потребами.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1132. Nature and fortification structures of downtowns in the cities of Kyiv Region in the 17th — end of the 18th centuries / O. Rybchynskiy // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 249-257. — Бібліогр.: 256 назв. — англ.

Описано характер і фортифікаційний уклад середмість у містах Київщини XVII — кінця XVIII ст. Збройні війська Польщі, Туреччини, Швеції, Росії впродовж XVII — кінця XVIII ст. розгортали в Україні численні фронти військових операцій. Відтак, у відповідь загрозам, середмістя і замки у містах починають покращувати: копають рови та насипають вали, бастіони, равеліни та влаштовують додаткові пастки. Під час розбудови міст використовували природні оборонні чинники — вигнуті береги або гирла річок, які впливали на розмір і конфігурацію абрису середмість. В кількох поселеннях надійно укріпленими були лише замки. На картах Г. Левассера де Боплана 1650 р. вирізняє міста з надійним фортифікаційним забезпеченням, а саме: Лисянка, Вільшана, Сміла, Чигирин, Крилів, Боровиця, Черкаси, Мошни, Корсунь, Богуслав та інші. Це свідчить про існування територіальної оборонної стратегії. Натомість, численні війни та татарські набіги, мала чисельність залоги та незначне озброєння, занепад і відсутність ремонтів фортифікацій визначили її малу ефективність. Приватних міст було більше, ніж королівських. Відтак, характер і фортифікаційний уклад середмістя впродовж XVII — кінця XVIII ст., в першу чергу залежав від ресурсів, амбіцій та ерудитів землевласника. В результаті обрахунку співвідношення розмірів територій середмістя та замку встановлено, що найбільш розповсюдженими були відповідності 4:1 (Бужин, Вільшана, Германівка, Димер, Павлоч та інші), рідше 3:1 (Триліси, Сквиря) та 5:1 (Лисянка, Ставище). У другій половині XVII ст., у результаті відбудови та модернізації, лише в кількох замках з'являються башти та бастіони. Середмістя зберігають просту оборонну систему. Лише в окремих прикладах оборонного периметру, будують земляні бастіони та редути. У XVIII ст., унаслідок шведської експансії (1700 — 1721 рр.) і гайдамацьких повстань (1734., 1750 і 1768 рр.) фортифікаційний уклад середмість поступово занепадає. Оборонна архітектура замків продовжує підтримуватися, частково регенерується та призначається під пенітенціарні заклади.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1133. Sacred image of Ternopil region / O. Dyachok // Architectural Studies. — 2021. — 7, № 1. — С. 9-16. — Бібліогр.: 15 назв. — англ.

Висвітлено етапи формування архітектури храмових комплексів на Тернопільщині, які сьогодні формують сакральний образ регіону. Джерела, використані у дослідженні, мають різне походження, надають дослідникам інформацію для аналізу сакральної архітектури сучасної Тернопільської обл., яку може бути використано для подальших досліджень. Джерельною базою дослідження є церкви різних конфесій — православна, католицька, греко-католицька, єврейська, вірменська, а також залишки дохристиянських комплексів. Така етнічна та конфесійна неоднорідність, складні соціально-політичні процеси на території регіону породили типологічне різноманіття храмів, що відрізняються стилем, розмірами, композиційним вирішенням, оздобленням. Аналіз сакральних комплексів проведено за методом польових обстежень, історичного та порівняльного аналізу та базувався на надійних архівних джерелах, даних дослідницьких установ, заповідників і публікаціях провідних учених. Європейську систему періодизації використано для аналізу стадій формування сакральної архітектури: Середньовіччя, Відродження, Реформація, Просвітництво, період XIX — XX ст. і сучасний період. Кожен етап відзначається появою величезних храмів, які є яскравими домінами в архітектурному просторі поселень і створюють неповторний сакральний образ Тернопільської обл. Показано, що на досліджуваній території майже не залишилось священних предметів ранньосередньовічного періоду крім курганів і печерних храмів. Високе Середньовіччя представлено одиничними храмами. Період Відродження декларує прийняття західноєвропейських будівельних технологій. Храми мають яскраво виражену захисну функцію. Найяскравіше Тернопільщина представлена Бароковими храмами епохи Просвітництва. Період XIX — XX ст. ознаменовано пошуками національного стилю в сакральній архітектурі.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1134. The architecture of wooden temple buildings — modernity and the form of identity / R. Hnidets, M. Yasynskiy // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 207-213. — Бібліогр.: 212 назв. — англ.

В розумінні традиції, новаторства та національної ідентичності взірців дерев'яних храмових будівель, зокрема, українських дерев'яних церков, виявляються певні тенденції, які за своєю суттю стають головними, щодо тягловості (тривалості) розвитку в храмобудуванні. Проявляються чинники традиції та новаторства, як важливі середники утвердження національної ідентичності образу дерев'яних храмових будівель, та їх вираження в сучасному храмобудівному процесі творення християнської свя-

тині. Традиція українських дерев'яних церков є достатньо важливим і невід'ємним чинником у формотворенні їхніх типових взірців, зокрема, тридільного або хрещатого типів розпланування, висотно-просторового розвитку храмової структури, що завершується однією, трьома або більше банями. Їх форма (саме баневих завершень), переважно грушевидна, видовжена догори, півциркулярна, пірамідальна або їх різновиди, творять властиво національний образ українського храму. Новаторство як сучасне втілення тієї ж традиції храмобудування в Україні та за її межами є своєрідним намаганням у новітні часи, під засобом форми конструкції та матеріалу — дерева, надати нове життя, нової інтерпретації усталеній традиції, як виявлення до неї поваги та пошани у втіленні, а не як певний спосіб її вульгаризації та спрощення. Ці 2 чинники — традиції та новаторства — виступають важливим підґрунтям для усвідомлення та ідентифікації феномену національної ідентичності образу української дерев'яної церковної архітектури й архітектури загалом, у просторі України, і тих просторів, де перебувають і живуть українці, український етнос.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1135. The role and meaning of sacral building in the process of evolution of architectural and planning structure of Galician towns founded in the second half of the 16th — 17th century (evidence from artistic heritage of Vasyl Nahirnyi) / S. Topylko // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 99-106. — Бібліогр.: 105 назв. — англ.

Розглянуто еволюційні етапи архітектурно-планувальної структури містечок Галичини, закладених у другій половині XVI — XVII ст. від часу закладення до сьогодні. Власне даний період характеризується закладенням великої кількості міських поселень, понад 200. Ці містечка є прикладами реалізації ренесансних містобудівних ідей, що формувались і розвивались за певних політичних і соціально-економічних умов. Типове місто, яке було одночасним закладенням, — це регулярна забудова навколо ринку з прямокутно-сітчастою структурою. Важливими домінами архітектурно-планувальної структури (АПС), поряд із ринковою площею та будівельною парцелею, є сакральні об'єкти. Розташування сакральних споруд в АПС підпорядковувалося загальній композиції міста. Архітектурно-містобудівна структура містечок протягом століть пройшла складний еволюційний шлях у ході історичного процесу, як відповідь на соціально-економічні, культурні та духовні потреби різних історичних епох. Можна виділити декілька етапів еволюції АПС містечок Галичини: зміни АПС містечок від закладення до початку XX ст.; будівельні заходи у містечках у міжвоєнний період — 1918 — 1939 рр.; втрати в АПС містечок від 1939 до 1990-х рр.; сучасний стан АПС містечок. Розглядаючи кожен з етапів, виявлено, що найстійкішим елементом планувальної структури та композиційними домінами є сакральні споруди, які є найкраще збережені на сьогодні. І саме церкви, збудовані за проектом В. Нагірного, слід розглядати як об'єкти, які доцільно включити в перелік культурної спадщини України. Мова йде про розроблення та здійснення адміністративно-правових, науково-методичних, архітектурно-реставраційних, культурно-просвітницьких і фінансово-економічних заходів, які нададуть змогу забезпечити належне збереження, використання та популяризацію пам'яток сакральної архітектури.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.ІІІ.1136. Visual and aesthetic evaluation of the trace highways in the landscape / B. Posatskyi, T. Mazur, Ye. Korol // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 243-248. — Бібліогр.: 247 назв. — англ.

Обґрунтовано актуальність і розглянуто методичні підходи до архітектурно-ландшафтної організації простору автомобільних доріг як комплексу заходів, спрямованих на вдосконалення його візуально-естетичних характеристик. В Україні зростання рівня автомобілізації та обсягів автотранспортних перевезень ставлять нові вимоги до розвитку автомобільної дорожньої мережі. З березня 2020 р. в країні започатковано та реалізується національний проект «Велике будівництво». Досвід розвинених країн свідчить про важливість узгодження інженерно-технічних питань дорожнього будівництва з архітектурно-ландшафтними та інформаційно-естетичними задачами. З огляду на великий обсяг спорудження автодоріг, дослідження архітектурно-ландшафтних питань, формування дорожнього простору є актуальними для України. Такі питання тривалий час досліджуються в США та західноєвропейських країнах. У 1980 р. в США було створено, а в 2011 р. оновлено систему VRM (Visual Resource Management), що надало можливість використовувати її в Європі. Система VRM призначена для інвентаризації та візуального аналізу краєвидів великих територій перед початком проектування об'єктів енергетики, транспорту та заходів із вирубування лісів. Європейська Конвенція Ландшафтів, ратифікована Україною у 2006 р., зобов'язує проведення відповідних досліджень. Проводячи великі програми будівництва та ремонт автошляхів, необхідно надавати належну увагу збереженню ландшафтів і збільшенню їх візуально-естетичної привабливості.

Шифр НБУВ: Ж44045

Декоративно-прикладне мистецтво

Види художніх виробів, що розрізняються за матеріалом виготовлення

6.Щ.1137. Історіографія дослідження творчості китайського художника-кераміста Гу Цзинчжоу (кінець ХХ — початок ХХІ ст.) // Ян Цзе // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 106-112. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Розглянуто питання історіографії творчості китайського художника-кераміста Гу Цзинчжоу, представника ісинської кераміки Цзи Ша ХХ ст. Дослідження творчості художника проводяться з кінця ХХ ст. і до наших днів у Китаї. Розглянуто шість напрямів дослідження творчості Гу Цзинчжоу, проведених китайськими вченими та експертами; відзначено увагу наукових кіл до творчості Гу Цзинчжоу на міжнародному рівні і означено проблемні питання в світі й недоліки його розуміння, зокрема в Україні; викладено актуальність проведення аналізу його творчості в контексті глобалізації та міжкультурної комунікації.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1138. Косторізна справа Кам'янської Січі / А. В. Волков // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 130-145. — Бібліогр.: 143 назв. — укр.

Изготовление предметов из кости, обработка кости и рога являются одними из древнейших видов ремесел. На протяжении веков люди использовали кость из-за ее распространенности и легкости в обработке. В XVI — XVIII вв. кость продолжали использовать как один из материалов, но широкого распространения среди казацких ремесел она не получила. Хотя широко известны казацкие костяные пороховницы-натруски, часто украшенные замысловатой резьбой. В работе рассмотрены более простые и распространенные в повседневном быту вещи — накладки для рукояток ножей, проколки, пряслица и др. На сегодня существует возможность исследовать этот специфический вид ремесла на примере археологических находок с одной из запорожских сечей — Каменской. Массовый остеологический материал во многих случаях содержит следы намеренной обработки, попытки придать кости определенную форму, получить из кости или рога изделие. Анализируя находки нескольких археологических сезонов, можно вывести некоторые общие черты, получить представление о распространенности этого ремесла и его значимости, представление о бытовой жизни казачества в начале XVIII в. В работе рассмотрены находки из кости, сделанные с начала 1970-х гг., приведена их характеристика и общие черты. Акцентировано внимание именно на костяных изделиях, коротко описаны «порционные» кости и отходы при производстве костяного изделия. Одной из основных целей данной работы является введение в научный оборот ряд предметов изготовленных из кости, на одной территории в довольно небольшой период времени существования Каменской Сечи (1709 — 1711 и 1728 — 1734 гг.). На сегодня невозможно произвести сравнительный анализ костяного производства с других Сичей или казацких ремесленных объектов, но можно на примере находок из Каменской Сечи получить представление о развитии данного вида ремесла.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Щ.1139. Місце барської кераміки в гончарній спадщині України: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, 12 верес. 2021 р., м. Бар / ред.: А. Л. Щербань; Український центр культурних досліджень, Харківська державна академія культури, Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, Департамент гуманітарної політики Вінницької обласної державної адміністрації, Державний історико-культурний заповідник «Межибіж», Громадська організація «Барський міський художній аматорський театр». — Кам'янець-Подільський: Рута, 2021. — 260, [3] с.: рис., фот. — укр.

Увагу приділено особливостям історії та сучасності гончарства Поділля, зокрема барського гончарства як культурного феномену. Вивчено місце та роль кераміки в національній культурній спадщині України. Висвітлено історію формування колекції барської кераміки за фондовими збірками Вінницького обласного краєзнавчого та художнього музеїв (ХХ — початок ХХІ ст.). Подано інформацію щодо синхронізації орнаментальних мотивів барської та шаргородської кераміки. Розглянуто художні та технологічні особливості гончарних виробів Середньої Наддніпрянщини кінця XIX — середини ХХ ст. Досліджено можливості петрографічної характеристики барської кераміки.

Шифр НБУВ: ВА85521

6.Щ.1140. «Плетінка» на литовських і литовсько-руських монетах XIV ст. // Г. А. Козубовський // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 61-80. — Бібліогр.: 73 назв. — укр.

Рассмотрена проблема присутствия плетенки на литовских, литовско-русских и золотоордынских монетах XIV ст. Проведено исследование монет с портретом и львом (или леопардом) с плетенкой над ним и арабской (кириллической (?)) легендой.

Также проанализированы киевские монеты Владимира Ольгердовича (1362 — 1394) с княжеским знаком и плетенкой (вокруг которой надпись с именем князя) и золотоордынские монеты с плетенкой. Многие исследователи связывают плетенку с татарской тамгой, и монеты с таким символом могут быть показателем зависимости литовских и литовско-русских князей от Золотой Орды. Но этот орнамент («ornamentum monetale», по Х. Френу) может иметь отношение к особенностям джучидской монетной чеканки. Золотоордынские монеты с плетенкой были важнейшим инструментом осуществления платежей и налогов на территории многих литовских и литовско-русских княжеств. После Синеводской битвы 1362 г. много золотоордынских центров и торговых путей в бассейнах Днепра, Днестра и Южного Буга были значительным источником поступления монетарного серебра. Много качественных серебряных монет Абдуллаха (1363 — 1370) и Мухаммед-Булака (1370 — 1380) выпустили в западных монетных дворах Мамаевой Орды (Азак, Орда, Шехр ал-Джедид). Серебряные золотоордынские монеты были источником серебра для древнейших литовских и литовско-русских монет и слитков Ольгерда (1345 — 1377) и его сыновей. Древнейшие литовские и литовско-русские монеты, с около 900° серебра, соотносятся с серебряными золотоордынскими монетами этого времени.

Шифр НБУВ: Ж14310

Див. також: 6.Т.77

Види художніх виробів, що відрізняються за призначенням

6.Щ.1141. Цикл вагітності жінки в множинах знаків на археологічних артефактах та орнаментах рушників Поділля / Є. М. Причепій // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 3-11. — Бібліогр.: 6 назв. — укр.

Під множинами знаків розуміються групи простих знаків (палочок, шевронів, крапок), що трапляються на археологічних артефактах і орнаментах народних рушників. Вони, на думку автора, передають тривалість циклів Сонця і Місяця та деяких планет і цикл вагітності жінки. Досліджено логіку формування цих знаків. Автор трактує їх, виходячи з думки Г. Кантора, за якою в історії людства множини передавали числам. Проаналізовано множини з 280 знаків, що передавала цикл вагітності у днях, а також множини з 40 і 10 знаків, що передавали тривалість вагітності у скороченому на числа 7 і 28 вигляді. Демонстровано присутність цих множин на археологічних артефактах та орнаментах подільських рушників.

Шифр НБУВ: Ж69407

Скульптура

6.Щ.1142. Мармуровий бюст Мітри-Тавроктона з Ольвії / Р. О. Козленко // Археологія. — 2021. — № 3. — С. 95-105. — Бібліогр.: 101 назв. — укр.

В работе в научный оборот вводится мраморный бюст божества Митры, который был найден в 2010 г. в яме II — III вв. н. э. при раскопках участка Р-25 в Верхнем городе Ольвии. Исходя из иконографии скульптуры, боковых и фронтальных отверстий с остатками ржавчины от предназначенных для крепления железных стержней, следует предполагать, что он мог быть частью скульптуры Митры-Тавроктона, закальвающего быка. Подобное скульптурное изображение Митры в Северном Причерноморье найдено впервые и имеет аналоги в святилищах европейских и малоазиатских провинций Римской империи. В это время культ Митры получил широкое распространение в среде римской армии, в частности в Дунайских провинциях, откуда, в составе римских вексиляций, он попал в античные центры Северного Причерноморья. Его почитание в Ольвии зафиксировано находками фрагментов от четырех мраморных рельефных плиток. На этом же участке в римском слое найдены фрагменты от мраморных статуй, архитектурные детали, алтарь и нижняя часть мраморного рельефа с изображением ноги коны или быка, который может происходить от данной скульптуры, поскольку они изготовлены из одного сорта мрамора. В Северном Причерноморье находки вотивных плиток, скульптурных изображений Митры и латинские надписи с посвящением этому божеству маркируют пункты дислокаций римских войск. Публикуемый мраморный бюст мог происходить из митреума 2 святилища, связанного с культом Митры, который появился в Ольвии в результате пребывания в городе во второй половине II — первой половине III вв. н. э. римского гарнизона. Поскольку все находки связанные с культом Митры в Ольвии найдены на территории цитадели, наличие митреума следует предполагать в Верхнем городе.

Шифр НБУВ: Ж14310

6.Щ.1143. Феномен жіночого мистецтва скульпторки Проперції де Россі у культурі чинквеченто Болоньї / О. М. Гончарова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 3-15. — Бібліогр.: 51 назв. — укр.

На основі антропоцентричного підходу до аналізу візуальних самопрезентацій Проперції де Россі у творах скульптури, які виступають її засобами пізнання суті людини, представлено художню творчість як феномен культури чинквеченто Болоньї. Проведене дослідження не лише надає інформацію про «авторську особистість» скульпторки, але й надає вихід на стереотипи соціуму певної історичної доби. Використано низку методів історичного дослідження: біографічний, історико-хронологічний, історико-порівняльний. До них додано іконографічний та іконологічний методи. Наукова новизна полягає в авторській методиці аналізу творів образотворчого мистецтва з точки зору антропоцентричного підходу, а також розгляді генези та іконографії художньої творчості Проперції де Россі у стилістиці М. Раймонді, Рафаеля, Мікеланджело, що породжує нову культурну реальність. Заперечено стереотип щодо другорядності мистецтва, створеного жінками. Встановлено, що соціалізація жінки скульпторки в культурі чинквеченто Болоньї відбувалася складніше, ніж чоловіка. Значний вплив на культурний розвиток Болоньї і жінок-мисткинь здійснював Болонський університет (1088 р.), у якому дозволялося вчитися жінкам. З'ясовано, що більш успішною у професійній мисткині могла стати черниця у монастирі, або донька художника у майстерні батька. Вдома жінці дозволяли брати уроки рисування і живопису, займатися різьбленням, але коли це ставало її професією, вона потребувала маркетингу, комерціалізації свого мистецтва, шукала замовників та меценатів серед nobilitetu, долаючи їхній скептицизм та отримуючи меншу грошову оплату, ніж художники-чоловіки. Твори цієї скульпторки уособлювали філософію її жіночого мистецтва, пов'язаного з релігійною тематикою. Її соціальне становище підвищувалося і наближалось до соціального статусу гуманістичної інтелігенції, ніж до статусу ремісничої культури чинквеченто Болоньї.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Щ.1130, 6.Э.1203

Живопис

Історія живопису

6.Щ.1144. Народний художник України Данило Нарбут: бібліогр. покажч. / упоряд.: Л. К. Кравченко, Н. В. Ребякова; передм.: Н. М. Клименко; Черкаська обласна державна адміністрація, Черкаська обласна рада. — Черкаси: ОУНБ ім. Тараса Шевченка, 2021. — 32 с.: іл. — (Серія «Черкащини славетні імена»). — укр.

Д. Г. Нарбут — уродженець шляхетної української родини, продовжувач патріотичної справи свого батька, видатного художника і графіка Георгія Нарбута. У мистецьких творах Д. Нарбута постає слава князя доба, старовинні Черкаси, героїчний дух козаччини, наше сьогодні. Більшу частину свого життя художник жив і творив у м. Черкаси. «Я не вродженець Черкащини, але покохав цей край, край багатой чарівної природи. Це синтез моєї рідної України», — писав художник. З матеріалів про творчість Д. Г. Нарбута знайомить друге, доповнене та перероблене видання біобібліографічного посібника «Народний художник України Данило Нарбут», підготовлений Черкаською обласною універсальною науковою бібліотекою ім. Тараса Шевченка в серії «Черкащини славетні імена». Розпочинається покажчик мистецтвознавчим нарисом «Україна Данила Нарбута» заслуженого працівника культури України Н. М. Клименко. Автор прослідковує основні віхи життя та творчості художника, розповідає про картини митця. Бібліографічна частина складається з таких розділів: «Окремі видання творів Д. Нарбута», «Література про життя і творчість Д. Нарбута», «Вшанування пам'яті Д. Г. Нарбута».

Шифр НБУВ: P139288

6.Щ.1145. Феномен жіночого мистецтва Артемізії Джентілескі у ранньомодерний період італійської культури / О. М. Гончарова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 11-19. — Бібліогр.: 19 назв. — укр.

На основі антропоцентричного підходу до аналізу візуальних самопрезентацій А. Джентілескі у творах живопису представлено художню творчість як феномен ранньомодерного періоду італійської культури як самооб'єктивації мисткині, що, породжуючи нову культурну реальність, виступають водночас засобами пізнання сутності людини. Під час здійснення роботи використано принципи і методи філософсько-антропологічного дослідження у поєднанні з хронологічним, іконографічним і образно-стилістичним методами. З поміж філософсько-антропологічних використовувалась принцип антропологічної редукції, керуючись

яким аналізувалась творчість А. Джентілескі як її самооб'єктивація, принцип екстраполяції окремого факту життя художниці та антропологічної інтерпретації еволюції творчості, коли криз низку хронологічно послідовних творів як образних об'єктивацій, здійснюється спроба пізнання їхнього творця. Іконографічні та образно-стилістичні методи (прийоми композиції, сюжети, колористичні характеристики) — при аналізі художнього відеоряду: автопортретів, алегорій і сюжетних картин. Аналітична робота здійснювалась поетапно як перехід від іконографічної інтерпретації картини з поступовою елімінацією художньо-стильових характеристик як позаантропологічних культурних констант із подальшою антропологічною редукцією культурного образу. Наукова новизна полягає в авторській методиці аналізу творів візуального (образотворчого) мистецтва з точки зору антропоцентричного підходу, а також у розгляді художньої творчості А. Джентілескі як її самооб'єктивації, що породжуючи нову культурну реальність, виступають, водночас, засобами пізнання сутності людини. Творчість А. Джентілескі в діяхронічному розгортанні можна розглядати як феномен ранньомодерного періоду італійської культури, як самооб'єктивацію художниці, в якій простежується еволюція самовиявлення від особистості з традиційним самосприйняттям за соціальними гендерними стереотипами (1610 р.) до феномену особистого життя, який визначатиме подальшу еволюцію її самоідентифікування (згвалтування 1611 р.) та викорінення почуття сорому через віртуальну помсту (самовиявлення в циклі Юдіф), каяття (цикл Марії Магдаліни), провини (цикл Лукреції) та формування складової ідентичності художниці як звільнення від соціальних гендерних забобів і стереотипів щодо соціально приписаних жінці ролей і стандартів поведінки (цикл Сусанни).

Шифр НБУВ: Ж69407

Види і жанри живопису

6.Щ.1146. Використання символічних знаків у сучасному українському монументальному церковному живописі: класифікація, прихована семантика / Ю. І. Хлустун // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 71-76. — Бібліогр.: 9 назв. — укр.

Монументальний церковний живопис часто сприймається або як внутрішня прикраса храму, або як «Евангеліє для неписьмених», оскільки храмовий розпис часто містить сцени зі Святого Письма. У науці живопису Православної Церкви є переважно предметом вивчення мистецтвознавців, але з точки зору культурології та семіотики його вивчено недостатньо. Символіку монументального церковного живопису недостатньо розкрито. Автор пропонує власну класифікацію символів монументального церковного розпису, використовуючи приклади з фресок сучасних православних храмів на Сході України, переважно з Донецької обл. Усі символічні знаки сучасного українського монументального церковного живопису можна розподілити на такі види: персоналізовані, літургійні, апокаліптичні, містичні, декоративні, абстрактно-спіритуалістичні, пейзажні та символічні елементи. Аналіз семіотичних знаків у монументальному церковному живописі сприяє більш детальному «прочитанню» розпису православного храму, розкриттю прихованої семантики іконографічної тематики та розумінню східнохристиянського світогляду.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1147. Знаки і символи українських неканонічних ікон христологічного типу XVIII — XIX ст. / В. Р. Козінчук // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 162-168. — Бібліогр.: 25 назв. — укр.

Дослідження знаків в українському мистецтвознавстві пов'язано з рядом запитів образотворчого та богословського характеру. Дане дослідження є спробою поставити та розглянути питання про значення символів і алегорій в українському образотворчому мистецтві на прикладі маловідомих ікон, які прийнято називати неканонічними, тобто з певними відступами від загально прийнятих візантійських норм (канонів). Автор аналізує малодосліджені ікони з позиції проблематики їх «канонічності» і «неканонічності» символіки. Широта асоціацій, вивчення культових пам'яток надає змогу автору різносторонньо висвітлити особливості знаків і символів в українських іконах.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1148. Канон і стиль у сакральному мистецтві (на основі праць Г. К. Вагнера) / В. Р. Козінчук, М. В. Павлюк // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 75-82. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Наукове дослідження присвячено темі стильового канону в мистецтві. Канон — один із найважливіших та основоположних принципів, яким керуються під час створення церковного мистецтва. Враховано християнську сакральну культуру східного обряду, на основі якої сформувався іконографічний канон. Думки Г. Вагнера було використано для обґрунтування наукових

досліджень. Проблема дослідження лежить у межах таких дисциплін як історія, культурологія, богослов'я та мистецтво. Проаналізовано стан наукового вивчення канону в мистецтві. На сьогодні, вивчення іконографічного канону залишається надзвичайно актуальним в українському мистецтві та богословському дослідженні. Перші наукові розробки було зроблено на початку XX ст. Першим дослідником стильового канону був Г. Вагнер. Тему стильового канону в іконографії вперше досліджено в Україні.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1149. Програма розпису Православного Храму як культурологічна проблема / Ю. І. Хлестун // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 214-219. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Висвітлено проблему визначення поняття «Програма розпису Православного Храму» в контексті культурології, а також співвідношення термінів «програма», «система» і «схема» розпису православного храму. Прیدілено увагу факторам, що безпосередньо впливають на формування програми храмового розпису. Із точки зору різних наукових підходів дослідників розкрито призначення монументального живопису, звернуто увагу на те, як впливає час на особливості сприйняття храмового розпису.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1150. Типологія музичної іконографії в архітектурі Львова кінця XIX — початку XX століття / С. Р. Великанич // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 103-109. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто музичну іконографію в оздобі архітектурних будівель Львова зазначеного періоду. Визначено методологічні вектори роботи з темою і вказано на необхідність застосування різних пошукових інструментів. Здійснено спробу типології будівель і об'єктів за трьома рівнями: за жанрами, стилями та цільовим призначенням із метою розширення розуміння проблематики загалом. Детальніше проаналізовано деякі зразки жанрової класифікації. Вказано на рівень дослідження даної тематики і акцентовано на необхідності виходу її на рівень узагальнення.

Шифр НБУВ: Ж69407

Музика та видовищні мистецтва

6.Щ.1151. Вектори композиторського стилю та виконавської школи Віктора Власова (з нагоди 85-ї річниці народження композитора) / М. Черепанин, М. Булда // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 174-181. — Бібліогр.: 24 назв. — укр.

Проаналізовано різновекторну творчість В. Власова, зокрема його композиторського стилю та виконавської школи, підрунтям якої стали фундаментальні наукові дослідження й особисті творчі досягнення автора. Узагальнено основні засади творчого методу композитора як творця естрадно-джазової музики для баяна (акордеона), її головні стильові напрями та визначальні принципи формування школи сучасного джазового виконавства.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1152. Індивідуально-стильова специфіка музичного мовлення в партесних композиціях другої половини XVII — першої половини XVIII століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / Б. М. Дем'яненко; Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. — Київ, 2021. — 17 с.: рис. — укр.

Розглянуто музичне мовлення як одну з визначальних характеристик музичного стилю. Визначено, що частотні характеристики музичного мовлення партесних композицій другої половини XVII — першої половини XVIII ст. використовуються як для вирішення однієї з ключових проблем у вивченні партесної музики — атрибуції творів, так і для характеристики партесного стилю на різних його рівнях. З'ясовано, що музичне мовлення партесних композицій систематично відрізняється в композиторських стилях авторів, належних до різних територіальних осередків партесної творчості. Окреслено відмінності музичного мовлення в партесних творах київської, московської та віденської композиторських шкіл. Показано специфіку музичного мовлення різних композиторів у межах кожного осередку. У київських рукописах знайдено анонімні твори, що походять і з інших осередків. Виявлено єдність музичного мовлення творів київського осередку у творчості композиторів різних поколінь.

Шифр НБУВ: РА451432

6.Щ.1153. Мистецька діяльність Адама Дідуря в контексті світової та вітчизняної музичної культури / Л. Б. Романюк // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 44-50. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Висвітлено багатогранну художню діяльність співака польського походження, вихідця з Галичини Адама Дідуря, який був

одним із найвидатніших оперних виконавців на межі XIX — XX ст. Відзначено, що упродовж тривалого часу він жив і творив на теренах Західної України та здійснив значний внесок у становлення і розвиток її музичної культури і освіти як блискучий виконавець, режисер та педагог. Представлено панораму творчих досягнень А. Дідуря у сфері оперного виконавства як провідного співака, запрошеного до кращих світових театрів, серед яких «La Scala» (Мілан) та «Metropolitan Opera» (Нью-Йорк).

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1154. Мистецька спадщина Одарки Бандрівської у виконавській практиці / О. Ю. Бобечко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 39-45. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Досліджено мистецький доробок яскравої представниці львівської вокальної школи Одарки Бандрівської в контексті його впливу на виконавську діяльність вихованців викладача. Розглянуто її напрацювання щодо практичних порад досвідченої співачки, висвітлення проблемних питань виконання та інтерпретації низки вокальних композицій, а також особливого ставлення О. Бандрівської до музики українських композиторів. Висвітлено виконавську діяльність провідних вихованців її класу М. Антоновича, Л. Мацюка, Т. Дідик та М. Процев'ят, котрі продовжили вокальну справу своєї наставниці і стали відомими камерними та оперними виконавцями, а також високопрофесійними вокальними педагогами сучасності, які виховали чимало фахових співаків.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1155. Музичні видавництва у національному соціокультурному просторі (досвід України та Китаю) / Ян Цзюнь // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 159-164. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Висвітлено роль і місце музичних видавництв як важливої складової національних культур України й Китаю. Запропоновано твердження, що нотодрук історично був і залишається важливим чинником формування й розвитку соціокультурного простору. Розглянуто головні тенденції видавничої діяльності в означеній сфері в Україні впродовж XX — XXI ст., особливий акцент зроблено на періодах інституційного становлення музичної культури. Проаналізовано практику нотодруку в сучасному Китаї, зокрема роботу Народного музичного видавництва. Відзначено зусилля видавництв з просування творчості представників національної композиторської школи. Окреслено перспективи появи нових форм передачі музичної інформації в умовах інформаційного суспільства.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1156. Національна ментальність та ідентичність у музиці: дефініції та кореляція понять / Х. Охитва // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 101-106. — Бібліогр.: 26 назв. — укр.

Проаналізовано поняття музичної ментальності та ідентичності на основі їх трактування у сучасному українському музикознавстві. Відрізняються відповідні ідеї із праць Н. Герасимової-Персицької, В. Драганчук, М. Новакович, М. Ярмо та ін. На цій основі зроблено спробу визначити суть та здійснити кореляцію понять «національна ментальність» і «національна ідентичність» в музиці. Стверджується, що суттю музичної ментальності є спосіб музичного мислення, через який транслюються характерна для певної історичної доби національна самосвідомість та пов'язані з нею характерні риси культури. Національна музична ідентичність є формою ідентифікації етнічного елемента в музиці ототожнення себе з власною нацією, вираженим у музичній тканині, що передається сукупністю елементів, які вказують на належність до того чи іншого народу. Ідентичність є залежною від ментальності, адже саме спосіб мислення керує творенням специфічно-національного мовного тезаурусу та відображенням психічного устрою народу у музичній стилістиці.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1157. Паралітургійна музика Віктора Степурка в контексті культуротворчих процесів XXI століття / О. І. Галай // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 50-54. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Відстежено еволюцію та місце православного церковного співу в культуротворчих процесах сучасної України. Увагу приділено творчій постаті Віктора Степурка. Проаналізовано зв'язок найдавніших канонічних піснеспівів з актуальними паралітургійними творами на прикладі творчого доробку композитора. Вказано на вплив російської культури на сьогодишній церковний простір для загострення проблеми небажання сепараті УПЦ від нав'язаних ззовні застарілих культурних орієнтирів.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1158. Педагогічні виміри диригентсько-оркестрового мистецтва: монографія / Я. В. Сверлюк; ред.: В. Й. Сидорук; Рівненський держ. гуманіт. ун-т. — Рівне: Волинські обереги, 2022. — 273 с.: табл. — Бібліогр.: с. 261-273. — укр.

Розглянуто професійну музичну освіту як логічно організовану, самодостатню систему. Обґрунтовано сучасні методологічні підходи щодо підготовки диригента оркестрового колективу. Висвітлено особливості формування професійних якостей у процесі освоєння основ і операцій музично-виконавської діяльності.

Шифр НБУВ: ВА856395

6.Щ.1159. Репрезентація цирку у кінематографі / О. Ю. Пожарська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 239-245. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Циркове мистецтво досліджено у контексті його репрезентації в кінематографі. Відзначено, що циркове мистецтво є середовищем постачання символів, образів, метафор, виконуючи таким чином функцію гармонізуючого компонента культури. Зазначено, що циркові образи активно використовуються митцями, оскільки здатні впливати на міру сумісності ідеї і явища, свободи і необхідності, індивідуального і суспільного, абсолютного і відносного. Зроблено висновок, що використовувати в кінематографі циркові образи, інтерпретуючись індивідуумом, стають одним із способів сприйняття і тлумачення світу. «Циркова» метафора бере участь у трансляції названого соціокультурного досвіду і ув створенні нового, сприяє побудові образу світу, виконує функцію передавання найбільш суттєвої культурної інформації.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1160. Соломія Крушельницька в українському та світовому музично-театральному мистецтві / Л. І. Турчак // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 31-39. — Бібліогр.: 40 назв. — укр.

Проаналізовано професійну діяльність та виконавсько-сценічний доробок С. Крушельницької, беручи до уваги її вокальний репертуар, національно-просвітницьку і педагогічну діяльність. Співачка поєднала в своїй творчості різні школи вокалу в манері співу (львівську, італійську та німецьку), її діяльність вирізнялася високим рівнем артистизму, прагненням до розвитку та професійного вдосконалення, що відобразилося в пошуку нових вокально-сценічних прийомів. Наголошено на важливості художнього синтезу світового і українського репертуару. Виявлено, що завдяки відданості гуманістичним ідеалам мистецтва, вимогливості до себе, унікальному голосу, зовнішній поставі, здатності до емпатії, сценічності, здібності до мов, само дисциплінованості, сценічності, інтелекту та інтелігентності С. Крушельницької вдалося передати зміст модерних стильових напрямів і тенденцій в опері, здійснити прорив української професійної музичної культури в європейській мистецькій простір, співачка досягнула мистецьких вершин світового масштабу, популяризуючи музичну культуру в тому числі мистецтво свого народу.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1161. Специфіка та регіональні особливості проведення конкурсу вокалістів й хорових колективів імені Соломії Крушельницької у Тернополі / У. І. Шерстій, Б. О. Водяний // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 23-31. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Висвітлено специфіку і регіональну особливість проведення конкурсу вокалістів і хорових колективів ім. Соломії Крушельницької у Тернополі, проаналізовано його вплив на різні аспекти художнього життя міста. Узагальнено результати та організаційні особливості (кількісні показники, географія учасників, охоплення сценічних майданчиків тощо) процесу проведення цього знакового регіонального культурно-мистецького проекту. На основі проаналізованого матеріалу, запропоновано перспективне бачення майбутнього розвитку регіонального конкурсно-фестивального руху.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1162. Створення моделі просторового звукового образу (на прикладі концертної зали) / О. О. Войтович // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 113-117. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Запропоновано один із способів створення моделі просторового звукового образу для оцінки акустичних властивостей діючих та проектних концертних зал. Розглянуто методи моделювання та вибрано метод комп'ютерної симуляції їх акустичного середовища. Для створення моделі обрано діючу концертну залу. Підібрано комп'ютерне програмне забезпечення, за допомогою якого моделюються акустичні властивості концертної зали, та створюється модель звучання музичного матеріалу в даному просторі. Для комп'ютерної симуляції описано умови створення аудіо файлу. Запропоновано метод суб'єктивної оцінки звучання музичного матеріалу за допомогою вагомих критеріїв встановленого зразка для естетичної оцінки результатів моделювання. Результати симуляції порівняно зі звучанням музичного матеріалу в діючій концертній залі. Описано геометричні та акустичні умови прослуховування створених аудіо файлів експертними групами. На основі одержаних результатів сформульовано труднощі, які виникають під час комп'ютерної симуляції акустичного середовища та запропоновано моделювання як перспективний напрям

моє в дослідженні акустики діючих та проектних концертних зал. Намічено подальші напрями досліджень.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1163. Твори І. Стравінського в балеті: хронологія та типологія / В. А. Грек, Т. Г. Луговенко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 127-131. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Стверджено, що твори І. Стравінського стали основою для створення великої кількості хореографічних вистав як класичного та неокласичного стилю, так і в постмодерністській естетичній упродовж ХХ — перших двох десятиліть ХХІ ст. Проведено умовну диференціацію балетів за групами: ранні балети «Жар-птиця», «Петрушка», «Весна священна»; балетні вистави після 1913 р. — традиційні та синтетичні; не балетні твори, що стали музичною основою для балетних інтерпретацій. Першим постановником більшості творів І. Стравінського на не балетну музику був Дж. Баланчин у трупі «Нью-Йорк Сіті Балет».

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1164. Творча діяльність Лариси Атаманчук у контексті бандурного виконавства Тернопільщини / М. В. Євгенєва // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 181-188. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Розглянуто життєтворчість і здобутки педагога-методиста Комунального закладу «Острівська музична школа» Великоберезької селищної ради, бандуристки та культурно-громадської діячки Тернопільщини, членкині Національної спілки кобзарів України Лариси Атаманчук. Проаналізовано етапи її концертно-виконавської діяльності. Акцентовано увагу на практично-творчій роботі зі зразковим ансамблем бандуристів «Диво-струни». Визначено особливості збереження та розвитку бандурних традицій Тернопільщини, проаналізовано навчально-методичний посібник «Грають Диво-струни» (пісні для ансамблів та капел бандуристів) та аудіо- й відеоматеріали.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1165. Творчість М. Мошковського у контексті фортепіанного мистецтва другої половини ХІХ — початку ХХ століття: автореф. дис. ... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / О. Р. Міц; Харківський нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського. — Харків, 2021. — 20 с. — укр.

Дисертацію присвячено творчості визначного польського композитора, піаніста, педагога та диригента М. Мошковського. Зазначено, що багатогранність різних видів діяльності М. Мошковського у сфері фортепіанної музики потребує осмислення його особистості як універсального музиканта. Зазначено, що у композиторському доробку митця є скерцо, каприччіо, фантазія-експромт, музичні моменти, арабески, канон, баркарола, ліричні п'єси, тобто практично весь набір найбільш поширених жанрів романтичної епохи. Розглянуто методичні принципи композитора, розроблені ним принципи аплікатури, що мають велике значення, але використовуються в навчальній практиці недостатньо широко. Підкреслено їх важливість. М. Мошковський — яскравий приклад універсальної особистості, що демонстрував музичні (композиторські, виконавські) таланти, педагогічні дарування, редакторські та організаційські здібності тощо.

Шифр НБУВ: РА451423

6.Щ.1166. Україна і світ: музичний полілог: колект. монографія / А. Азарова, С. Василик, І. Горбунова, В. Кузик, О. Кушнірук, О. Летичевська, І. Лісняк, О. Прилепа, І. Сікорська; ред.: А. Калениченко; НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. — Київ: ІМФЕ, 2021. — 163 с.: іл. — Бібліогр.: с. 159-163. — укр.

Комплексно досліджено різноманітні аспекти розвитку української музичної культури в контексті світових полікультурних тенденцій. Тісний музичний зв'язок України зі світом розкрито на прикладі творчості українських композиторів і виконавців, визнаних світовою спільнотою, теоретичних музикознавчих розробок, фестивального руху, діяльності провідних мистецьких інституцій країни. Проаналізовано інтермедіальність творчості Богдана Лепкого в контексті українсько-польських культурних зв'язків. Розглянуто жанр фортепіанної транскрипції у європейській музиці та внесок у нього українських піаністів ХХ — початку ХХІ ст. Увагу приділено виконавському, науковому, педагогічному дискурсам австралійсько-канадського бандуриста Віктора Мішалова.

Шифр НБУВ: ВА855863

6.Щ.1167. Українська академічна пісня у сучасному соціокультурному просторі / Б. О. Водяний, Т. А. Задорюжна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 88-94. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Розглянуто проблеми та перспективи подальшого розвитку української академічної пісні у сучасному соціокультурному просторі. Зроблено спробу теоретичного обґрунтування поняття «українська академічна пісня», виявлено її характерні особливості у контексті сучасного функціонування основних жанрових різновидів. Окреслено роль і значення української композиторської вокальної спадщини у вирішенні завдань музичного просвітництва

та формування національно-культурної ідентичності сучасної молоді.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1168. Українська кантата і ораторія: [монографія] / А. К. Терещенко. — Київ: ЛІРА, 2021. — 362 с.: нот. — укр.

Поетапно розглянуто періоди становлення й еволюції в українському музичному мистецтві кантатно-ораторіального жанру — від часів його зародження до сучасності. Досліджено естетичні та жанрово-семантичні ознаки вітчизняної кантатно-ораторіальної творчості в історичних умовах бароко-класицистських, романтично-постромантичних і модерних стилевих ознак української музики XVIII — XX ст. Послідовно відтворено концепційні та стилеві пріоритети українських кантат та ораторій, створених композиторами до 1991 р., у складних умовах бездержавності та жорсткого політичного диктату російської, а згодом радянської влади в культурно-мистецькому житті України.

Шифр НБУВ: ВА853719

6.Щ.1169. «Український передзвін» карильйону і бандур: результати Всеукраїнського мистецького проекту / В. Дутчак // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 16-22. — Бібліогр.: 16 назв. — укр.

Розглянуто концепцію створення, перебіг реалізації і результати мистецького проекту «Український передзвін. Карильйон і бандура», здійсненого за підтримки Українського культурного фонду у співпраці карильйоністки І. Рябчун (Київ) і квартету бандуристок «Гердан» під керівництвом В. Дутчак (Івано-Франківськ). Виокремлено музикознавчі, культурологічні, музично-терапевтичні, аксіологічні (ціннісні) виміри підсумків проекту. Відзначено перспективу нового тембрального ансамблю в музичній культурі.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1170. Універсализм духовної музики британського композитора Джона Раттера / А. Соколова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 3-9. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Позначено відмінні риси музичного ландшафту сучасної Британії, які проявилися у впливі інших культур, древньої музики і модернізму на музичну культуру Британії. Розглянуто жанрові особливості вокально-хорових творів Дж. Раттера, розкрито їх християнський принцип викладу. Визначено мелодійну і гармонійну своєрідність хорових творів британського композитора. Зроблено аналіз «Дитячої меси» Дж. Раттера. Охарактеризовано стилістичні особливості концерту Раттера для двох фортепіано та оркестру «The Beatles Concerto». Розкрито універсальність музичної мови Дж. Раттера, яка синтезувала найкращі традиції хорової творчості П. Чайковського, Б. Брітенна, Пітера Максвелла Девіса, С. Рахманінова. Виявлено, що стиль Дж. Раттера тісно пов'язаний зі стародавньою англійською хоровою традицією.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1171. Філософська методологія в сучасних музикознавчих дослідженнях / Н. О. Швець // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 70-75. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Розглянуто філософсько-методологічну проблематику сучасних музикознавчих досліджень, проаналізовано особливості застосування методів і підходів сучасної філософії (герменевтичний, системно-структурний, функціональний, культурно-історичний, семантичний, інтегративний підходи). Обґрунтовано доцільність розширення методології вузько спеціалізованих музикознавчих досліджень методами сучасної філософії музики. Зауважено, що філософська методологія значно розширює можливості теоретичного осмислення та розуміння конкретних і практичних проблем сучасного музикознавства. Виявлено, що філософські концепції багатьох музичних феноменів, долаючи недоліки вузькоспеціалізованих досліджень, поглиблюють розуміння їх специфічної суті та визначають перспективи подальших досліджень.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1172. Modern Ukrainian Musicology: From Musical Artifacts to Humanistic Universals: collective monogr. / О. І. Самойленко, С. В. Осадча, М. Ю. Северінова, Н. В. Броїако, V. Yu. Dorofieieva, M. D. Копиця, Г. Л. Асталош, Л. М. Микуланинець, Ю. В. Ніколаєвська, Л. В. Шаповалова, М. Р. Черкашина-Губаренко, А. Г. Єфіменко, А. І. Коменда, Т. V. Pistunova, Г. С. Савченко, О. В. Сергієва, І. С. Драч, М. С. Чернявська, Р. Ю. Кундис, А. І. Душний, А. М. Лігус, У. Б. Молчко, С. V. Ovcharenko, В. В. Сінельнікова, І. Г. Сінельніков, Г. В. Улич, Г. С. Омельченко-Агай Кухі, О. В. Оганезова-Григоренко, В. Б. Артем'єва, О. С. Сліпченко, І. В. Мельниченко, О. О. Федотова; ed.: О. І. Samoilenko, I. S. Drach, S. V. Osadcha, M. Yu. Severynova, M. R. Cherkashyna-Hubarenko, A. D. Chernoivanenko; Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation, Odesa National A. V. Nezhdanova Academy of Music, Non-governmental

organisation «Community «Musicology of Ukraine in the World Culture». — Riga: Baltija Publishing, 2021. — IV, 515 с.: ill., tab. — укр.

Розглянуто музикологію у мультидисциплінарному середовищі сучасної гуманітарної науки й освіти. Висвітлено актуальні виміри вивчення православного співацького мистецтва: від прагматики богослужіння до сучасних художніх рішень. Досліджено феномен архетипу як співбуття у науковому дискурсі музичної культурології. Розглянуто творчий портрет як спосіб пізнання особистості митця. Увагу приділено творчості українських композиторів і вокалістів у світі нового проектного оперотворення. Проаналізовано смисли та коди в інструментальних творах О. Щетинського тощо.

Шифр НБУВ: ІВ228774

6.Щ.1173. Traces of works of Stanislaw Moniuszko in contemporary cultural projects in Ukraine / L. Obukh // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 57-62. — Бібліогр.: 19 назв. — англ.

Здійснено спробу дослідити практику використання багатогранної композиторської спадщини Станіслава Монюшка крізь призму управління культурою, тобто стратегічного менеджменту. Розглянуто низку стратегічних проектів із нагоди офіційних святкувань в Україні таких річниць як 100-річчя відновлення Польщею незалежності чи 200-річчя від дня народження класика польської музики Станіслава Монюшка, організованих за сприяння посольством й консульствами Республікою Польща (РП) та польськими організаціями в Україні. Унікальність висвітлених культурних проектів складає основу культурної політики між РП та Україною, стратегією її розвитку.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Т.111, 6.Ч.741, 6.Щ.1182, 6.Ю.1240

Танець. Хореографія

6.Щ.1174. Естетика українського народного традиційного танцю: семіотичний підхід / Чжао Жуйсюе, В. О. Водяна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 139-145. — Бібліогр.: 13 назв. — укр.

Досліджено естетику українського народного традиційного танцю крізь призму семіотичного аналізу. Акцентовано увагу на тому, що він є носієм сутнісних естетичних цінностей, які закладено у пластичних символах хореографічної дії. Традиційний танець розглядається як процес естетичної комунікації людини з найважливішими цінностями її життя. Проведено аналіз естетичного змісту українських народних традиційних танців, зокрема гаївки «Зайчику, зайчику», парного «Роман» та жартівливого «Шевчик».

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1175. Синтез бойового та хореографічного мистецтва. Специфіка взаємодії / І. С. Мостова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 145-150. — Бібліогр.: 12 назв. — укр.

Розглянуто бойові танці різних країн світу, організацію військової підготовки, процесу надбання та удосконалення бойових навичок. Виявлено особливості формування та розвитку бойових танців в Україні. Проаналізовано особливості взаємодії бойового та хореографічного мистецтва в межах їх історичного розвитку. Визначено вплив даного синтезу на удосконалення та подальший розвиток обох видів мистецтва на сучасному етапі. Особливо висвітлено місце жінки у військовій практиці. Проведено контент-аналіз хореографічних творів, в яких втілено бойові танці та адаптовано елементи бойових мистецтва відповідно до сценічних вимог.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1176. Сучасний танець: шляхи творчого вдосконалення: навч. посіб. / І. І. Герц, Л. В. Мова, О. Б. Кебас, О. С. Бойко, А. В. Журавльова; Київський нац. ун-т культури і мистецтва. — Київ: КНУКіМ, 2021. — 242 с.: фот. — Бібліогр.: с. 233-241. — укр.

Роботу присвячено науково-теоретичним питанням хореографічної діяльності в інноваційному підході до художньо-творчого процесу та викладання фахових дисциплін. Висвітлено науково-теоретичні засади хореографічної освіти та практичний досвід фахівців сучасного хореографічного мистецтва, здобутий під час творчої та педагогічної діяльності в закладах вищої освіти, зокрема в Київському національному університеті культури і мистецтва.

Шифр НБУВ: ВА856170

6.Щ.1177. Сценічний бальний танець XXI століття: монографія / О. М. Вакулєнко. — Київ: КНУКіМ, 2021. — 157 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 149-156. — укр.

Проаналізовано етапи становлення, розвитку та утвердження хореографічних постановок як невід'ємної частини сценічного дійства вистави, що сприяють розкриттю режисерського бачення

твору. Розглянуто значення аудіальних і візуальних непластичних елементів хореографічної вистави (сценографії, музичного оформлення та драматичної основи) в контексті розвитку цілісного образу сценічного твору. Досліджено інтерактивні аспекти сценічного бального танцю як естетичного, соціального та театрального виступу; розглянуто синтез емоційної, експресивної, чуттєвої та пропріорцепторної складової танцю у контексті сценічного хореографічного виступу. Теоретично осмислено проблеми новаторських виражальних засобів сценічного бального танцю шляхом аналізу творчого пошуку хореографічної мови провідних світових балетмейстерів-постановників початку ХХІ ст. Виявлено причини, специфіку та закономірності виникнення і розвитку нових виражальних засобів у постановках сучасної сценічної бальної хореографії.

Шифр НБУВ: ВА856172

6.Щ.1178. Тенденції розвитку бальної хореографії у Північній Америці кінця ХІХ — початку ХХІ століття / Т. С. Павлюк // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 118-127. — Бібліогр.: 21 назв. — укр.

Виявлено історичні процеси розвитку бальної хореографії в Північній Америці кінця ХІХ — поч. ХХІ ст. Методологія дослідження базується на принципах об'єктивності, історизму, багатофакторності, системності, комплексності, а для досягнення мети використано методи наукового пізнання: проблемно-хронологічний, конкретно-історичний, статистичний, описовий, логіко-аналітичний. Вперше здійснено спробу наукового дослідження актуальних питань проблематики розвитку бальної хореографії в Північній Америці, кінця ХІХ — поч. ХХІ ст. Висновки: з'ясовано особливості північноамериканської школи бальної хореографії. Саме США стали батьківщиною ексцентричних танців, тут зазнали стилістичної трансформації бальні танці латиноамериканського походження, виникли оригінальні бальні танці. Важливим для світового розвитку бальної хореографії стала популярність американського кіно, діяльність відомих майстрів бальної хореографії, а також становлення унікального стилю виконання Smooth and Rhythm.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1179. Теоретико-методичні засади формування творчого потенціалу хореографів у системі неперервної освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Л. В. Мова; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2021. — 44, [1] с.: рис. — укр.

Здійснено теоретичне узаленнення і запропоновано новий синергетично-потоківий підхід, який базується на адекватному сучасним науковим парадигмальним пріоритетам дослідження методологічних орієнтирів у визначенні сутності та змісту творчого потенціалу хореографів (ТПХ), систематизації відповідного понятійно-категоріального апарату, виявленні, обґрунтуванні та моделюванні його змісту в системі неперервної освіти. Науково обґрунтовано та розроблено концепцію формування їх творчого потенціалу враховуючи сучасні вимоги. Побудовано на основі визначених концептуальних засад теоретичну модель формування ТПХ як інтеграційну складову процесу неперервної освіти. Детально висвітлено систему формування ТПХ, з'ясовано теоретичні підходи до структурування і змістового наповнення курсу, визначено організаційно-педагогічні умови формування ТПХ, зокрема встановлено можливості використання у навчальному процесі новітніх хореографічних технологій. Зазначено, що компетентісну структурно-процесуальну модель «Природа тіла в контексті танцю» доцільно будувати як навчальний комплекс, в якому лекційний курс створюється на хронологічному принципі міждисциплінарних зв'язків, а практичний — охоплює методику опанування технік сучасного танцю (contemporary dance, танцювальна імпровізація, LMA, BF) та запропоновано варіант такого комплексу. Підтверджено за результатами експериментального дослідження обґрунтованість запропонованих теоретичних і методичних засад та ефективність розробленої на їх основі інтегративної компетентісної структурно-процесуальної моделі, яку було впроваджено в систему неперервної освіти хореографів.

Шифр НБУВ: РА448411

6.Щ.1180. Феномен національного в радянській культурі (на прикладі хореографічного мистецтва) / І. С. Климчук // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 266-270. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

На прикладі хореографічного мистецтва розглянуто феномен національного в радянській культурі. Стверджується, що поступовий відхід від сталінської формули «національна форма» культури та впровадження формулювання «національна своєрідність» в СРСР розширило розуміння тощо, що національне проявляється не лише у формі, а й у змісті. Зазначено, що поняття «національне» в сценічному хореографічному мистецтві радянського періоду можна розглядати в оптиці народно-сценічної хореографії, національної балетної вистави та бального танцювання, але ці феномени різною мірою та в різний спосіб засвоїли національні ознаки.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: 6.Щ.1191

Театр

6.Щ.1181. Едуард Митницький: монографія / О. В. Попова. — Київ: КНУКіМ, 2020. — 118 с.: фот. — Бібліогр.: с. 110-117. — укр.

Досліджено режисерську діяльність Едуарда Марковича Митницького — провідного українського теоретика і практика театрального мистецтва другої половини ХХ — початку ХХІ ст. Проаналізовано специфіку його новаторських концепцій та виявлено їх вплив на розвиток сучасного українського театрального мистецтва. Акцентовано увагу на масштабне режисерське мислення, глибину психологічної розробки характерів героїв та бачення напруженої стриманості форми й метафоричного наповнення змісту. Визначено, що Е. Митницький — режисер, який відкрив нові шляхи в сучасному сценічному мистецтві, створивши новаторський авторський театр. У театральній педагогіці Е. Митницького, стосунки якого з учнями будувалися на основі справедливості та відвертості, домінуючим було прагнення посприяти відкриттю власної мистецької орієнтації кожного студента, уникнувши наслідувального рефлексу. Осмислено концепції режисерської діяльності Е. Митницького крізь призму художнього кредо, ставлення до класичної п'єси та ролі драматурга, визначення глибини його образного мислення, своєрідності пошуків та самотності творчих напрямків. Підкреслено невід'ємність його естетичного досвіду й головних принципів та програм провідних театральних режисерів ХХ ст. для пошуку нових шляхів та дієвих зв'язків театрального мистецтва з життям.

Шифр НБУВ: ВА856179

6.Щ.1182. «Заза» Р. Леонкавалло в руслі традицій веристського музичного театру / Г. А. Джулай // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 9-15. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Зосереджено увагу на типологічних ознаках італійського веристського музичного театру, його сюжетно-образній специфіці та інтонаційно-драматургічних характеристиках. Виявлено духовно-етичні настанови італійської веристської опери та особливості її інтонаційної мови. Обґрунтовано поетико-інтонаційну своєрідність опери Р. Леонкавалло «Заза», що виникла на перетині традицій італійського веристської опери і близької їй французької ліричної опери і, водночас, увібрала в себе духовно-етичний потенціал оперної спадщини Дж. Верді.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1183. Медіатрансформації та Івент-технології в сучасній театральній культурі: український контекст / Т. М. Пригода, О. Д. Москвич // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 115-122. — Бібліогр.: 11 назв. — укр.

Здійснено культурологічний аналіз сучасного театрального мистецтва України. На основі дослідження діяльності українських театральних студій першого двадцятиліття ХХІ ст. виявлено процеси трансформації класичного театру та появу нових театральних проєктів, медіатизацію, комерціалізацію та масовізацію театральної діяльності, інтеграцію у світовий театральний простір, пошуки нових змістів і форм комунікації та репрезентації. Проаналізовано вплив медіа та Івент-технологій на театральну культуру в контексті сучасних викликів пандемії. Визначено амбівалентність медіатрансформацій та застосування Івент-технологій у театрі. Здійснено спробу виявити перспективи розвитку нового українського театру в контексті соціокультурних змін.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Щ.1184. Пластична режисура: монографія / Р. М. Николенко. — Київ: КНУКіМ, 2021. — 181 с.: іл., фот. — Бібліогр.: с. 166-180. — укр.

Розглянуто та проаналізовано особливості пластичної режисури в контексті сучасного українського театрального мистецтва. Розглянуто проблематику трансгресії художніх форм у сучасному вітчизняному театрі, а також шляхи та перспективи розвитку вітчизняної пластичної режисури в контексті глобальних та локальних тенденцій сценічного мистецтва ХХІ ст.

Шифр НБУВ: ВА856186

6.Щ.1185. Режисерсько-організаційна діяльність Станіслава Мойсеєва у контексті реформування Київського академічного молодого театру / Н. В. Соколенко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 164-168. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Досліджено режисерську та організаційну діяльність Станіслава Мойсеєва на посаді художнього керівника Київського академічного молодого театру (1996 — 2012 рр.). Проаналізовано художньо-естетичні принципи режисерської діяльності майстра в 1996 — 2012 рр., які складають поняття режисерський театр С. Мойсеєва. Виявлено вплив діяльності С. Мойсеєва на розвиток українського театрального мистецтва загалом та Київського академічного молодого театру зокрема. На основі аналізу організаційно-керівної діяльності С. Мойсеєва 1996 — 2012 рр. з'ясовано, що його стратегія розвитку театру полягала в

поширені репертуару, співпраці з закордонними режисерами, активної участі у фестиваліній діяльності; залученні до участі у постановках театру акторів з інших колективів. Константовано, що художня практика, теоретичні та методологічні позиції С. Мойсеєва, а також його організаційна діяльність на посаді художнього керівника Київського академічного молодого театру, що сприяла відкриттю перед колективом нових неосвоєних раніше можливостей, демонструє нову сучасну систему, значущість якої проявляється не лише в контексті дослідження творчих здобутків театру 1996 — 2012 рр., але й українського театраль-ного мистецтва означеного періоду в цілому.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1186. Сценічні рецепції творів В. Винниченка наприкінці ХХ — перших двох десятиліттях ХХІ ст. / М. В. Сорока // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 158-164. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Виявлено ознаки експериментів і пошуків нових сценічних форм у театрі України наприкінці ХХ — перших двох десятиліттях ХХІ ст. Зроблено висновок про те, що інтерпретація творів письменника з погляду сьогодення зумовлена режисерською концепцією, грою й костюмами акторів, специфічним оформленням сцени, монтажем кадрів, світловими ефектами, музичним супроводом, призначеними для увиразнення психологізму літературної основи.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1187. Творчість Сергія Лифаря: досягнення у мистецтві хореографії / Л. І. Турчак // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 232-239. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Досліджено спадщину балетмейстера, хореографа, педагога С. М. Лифаря в українське та світове мистецтво танцю. Проаналізовано творчий шлях і доведено його значний внесок у світове мистецтво танцю. Наголошено на важливості його новаторського підходу до тогочасних постановок, організаторських здібностей, які допомогли в роботі з балетом «Grand Opera» у досить складний історичний період. Означено особливості його роботи, які називають «неокласикою» балету («Падіння ікара», «Сюїта у білому»). Він здійснив понад 200 постановок, працював художнім керівником у «Grand Opera» майже 30 років. Не зважаючи на те, що основну частину свого життя митець прожив за кордоном, він вважав себе українцем і відхилив пропозицію стати громадянином Франції.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1188. Театр Закарпаття: шлях до його професіоналізації (1930 — 1945 рр.) / В. М. Андрійцьо, Н. І. Шетеля // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 256-266. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Здійснено спробу на матеріалах архівів, спогадів та непоодиноких праць, зокрема й української діаспори здійснити реконструкцію становлення театального життя на Закарпатті, виявити підстави його професіоналізації та акцентувати увагу на постатях, які стояли у керівництві театральним рухом. Наголошено на специфіці роботи театральних гуртів, проаналізовано їх репертуар. Доведено думку про те, що театральне життя 1920 — 1940-х рр. на Закарпатті відрізняло чимало спільних із театральним рухом у Західній Україні цієї доби загалом рис. Запропонований матеріал, на думку авторів, складе оригінальну сторінку історії театального руху на Закарпатті.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1189. Український театр крізь призму регіонального глядача / С. В. Виткалов // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 169-173. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

З'ясовано суть організації театально-концертного життя в сучасному культурному просторі регіону; виявлено закономірності його організації; наголошено на ролі професіонального митця у формуванні ціннісних орієнтацій відвідувачів будь-якої видовищної організації та проблемах, наявних у культурному житті. Акцентовано увагу на репертуарі та інших формах впливу на сучасну регіональну аудиторію і прослідковується роль глядача у цьому процесі. До прикладу залучено одну з київських театральних антрепріз, учасники якої час від часу гастролюють Західною Україною.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1190. Український театр на шляху до власної ідентичності: історичні передумови, виклики та перспективи / Ю. С. Мельничук // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 151-158. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Досліджено історичні передумови формування сучасного театру в Україні періоду здобуття державної незалежності. Розглянуто проблему дерусифікації та десовєтзації національного театального простору, подолання колоніальної залежності від російського театру. Окреслено ключові тенденції розвитку та вплив естетики постмодерну на українську драматургію і театр. Дове-

дено необхідність відмови від радянських підходів до організації театральної справи, витіснення російськомовного контенту з наукової та освітньої діяльності. Зроблено висновок про доцільність наукових досліджень та введення до навчального процесу педагогічної спадщини Леся Курбаса його методики виховання майбутніх акторів та режисерів. Виявлено кардинальні зміни в підході до роботи режисера над текстами класичної драматургії.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1191. Характерні особливості танцю модерн у сучасному балетному просторі / А. І. Хмельова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 132-138. — Бібліогр.: 18 назв. — укр.

Досліджено використання засобів та прийомів модерн-хореографії у творчості сучасних балетмейстерів. Проведено аналіз робіт відомих постановників та порівняння їх хореографічної лексики з базовими технічними принципами модерн-хореографії, створеними засновниками даного стилю. Хореограф-постановник сьогодення у своїх композиціях гармонійно поєднує індивідуальний стиль роботи з художніми засобами та прийомами танцювального напрямку модерн, що доводить актуальність стилю, створеного у І пол. ХХ ст. Власну хореографічну думку з основними танцю модерн у своїх балагах яскраво поєднують такі відомі балетмейстери як Сіді Ларбі Шеркауї («Паул»), Метью Борн («Лебедине зеро»), Іржи Кілліан («Маленька смерть»), Меді Валерські («Маленька церемонія») та Олександр Екман («Кактус»).

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ш.1192. Analysis of the genre palette of F. Kiesler's creative activities / Т. Harashchak // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 41-45. — Бібліогр.: 45 назв. — англ.

Мистецтво Кізлера не базувалося на теорії форми, кольору та засобів; його мистецтво не було політичним інструментом для коментування стану суспільства, і він не вважав його мистецтвом продуктом наукового процесу, результатом, який містив абсолютну істину. Він вважав, що його мистецтво відкриває істину, яку наука не може побачити, і ця правда є ключем до «стриженого» існування. Він вважав, що на його процес і його ритуал напали оманливі вірування інших. «Відроджене мистецтво, викрадене з теплої обійми, замерзаючи в його наготі, охолоджене потом чоло відчайдушно потребує нового плаща, щоб не замерзнути до смерті». Екологічне та галактичне мистецтво Кізлера, як і його нескінченна архітектура, були теплим одягом для мистецтва, яке відчайдушно потребувало тепла.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Ш.1193. Development of the theatrical function in the network of Ukrainian cultural and educational establishments of Galicia / І. Kopylyak // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 26-31. — Бібліогр.: 30 назв. — англ.

Традиції українського театру сягають своїми коренями своєї давнини дохристиянської епохи. Початок генезиукраїнського театру в Галичині могли покласти літургійний і старовинний обрядовий театри, як своєрідні просвітницькі дійства, що несуть досвід з глибини віків. Протягом довгого часу народні обрядові дійства переважно відбувалися під відкритим небом, а майданчиком для них були міські вулиці, площі, подвір'я. З початком функціонування греко-католицької семінарії у Львові (1783 р.), в її стінах виникає традиція постановок театральних видовищ. Театр духовної семінарії залишаючись аматорським, професійно підходив до театральної справи. Він заклав основу подальшому розвитку українського театального руху, ставши першою сходинкою на шляху виховання майбутніх громадських і культурних діячів, які вирости і сформувалися у Львові. У процесі свого становлення, український театр був тісно пов'язаний із мережею культурно-просвітницьких установ, які почали виникати в Галичині вже з середини ХІХ ст., а перед початком ІІ Світової війни сформували, що рівномірно охопила населені пункти на цих територіях. Народні доми, читальні «Просвіти», будинки товариств і спілок — стали справжніми осередками культурного життя. Оскільки, українці не мали власних спеціалізованих театральних будівель, то сцени клубів надовго стали простором для діяльності національного театру. Процеси формування нових типів культурно-просвітницьких будівель, їх структур, відбувалися залежно від розвитку та змін соціально-культурних умов в країні. Тому, щоб передбачити розвиток сучасних культурних центрів, визначити їх оптимальну функціональну структуру та об'ємно-просторове рішення, необхідно аналізувати та використовувати архітектурний досвід, особливо першої половини ХХ ст., часу, коли громадські будівлі стають найбільш популярними, як на наших теренах так і в світовому досвіді.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Ш.1194. Scenographic ideas of Yevhen Lysyk in artistic works of the architects of Ukraine / Z. V. Klymko, I. Gumenyuk // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 162-169. — Бібліогр.: 167 назв. — англ.

В дослідженні «Сценографічні ідеї Євгена Лисика в творчості архітекторів України» висвітлено розвиток архітектурно-сценографічних ідей всесвітньвідомого сценографа Є. Лисика в сучасному архітектурному проектуванні та будівництві в Україні,

та названо твори та об'єкти, в яких ці ідеї було реалізовано. Для визначення впливу ідей Є. Лисика на творчість архітекторів України було опитано 50 осіб зі Львова, Києва, Чернівців, Дніпра, Луцька та інших міст, і одержано 21 відповідь. Було також опитано 5 сценографів в Україні та за кордоном (Торонто, Москва) та одержано 3 відповіді. Серед опитаних архітекторів — В. І. О. Проскуракови, Б. Гой, І. Шербаков, Р. Кубай та ін. зі Львова; О. і І. Кордуняни з Чернівців; Т. Товстик із Дніпра, В. Мещеряков з Одеси; І. Тарасюк з Луцька тощо. Серед сценографів П. Босий і Ш. Долгой із Торонто; С. Бархін з Москви. Всі опитані практикуючі архітектори знайомі з театральною творчістю Є. Лисика і його архітектурно-сценографічними здобутками, хоча не всі займалися проектуванням театральних видовищних об'єктів. Обізнаність із творчістю Є. Лисика в Україні підтвердило 11 респондентів, в інших країнах — 7. Вони назвали архітектурно-сценографічні рішення, що є прогресивними та мають далеку перспективу використання в майбутньому. Ними було названо такі рішення — пристосування, адаптація, інтеграція архітектурного та сценографічного середовища в стаціонарних театрах; інтеграція простору сцени в архітектурне середовище стаціонарних театрів; використання культурних надбань, творення нових типів; а серед іншого — театралізація міського простору біля театрів, творення інших типів видовищних будівель і споруд. Деякі архітектори та сценографи назвали конкретні приклади архітектурно-сценографічних принципів, засобів і заходів творення вистав Є. Лисиком, які вони використали або розвинули у своїх проектах і реалізаціях. Наприклад В. Проскураков повідомив, що каталізатором ідеї проекту його ландшафтного театру у Львові були ескізи Є. Лисика до фолк-опери «Цвіт папороті». Архітектор В. Мещеряков з Одеси використав для збільшення фізичного простору спроектованого ним нижнього храму, при відродженні одеського кафедрального Спасо-Преображенського собору, уміння Є. Лисика застосовувати оптичні ілюзії, тощо. Стали в нагоді архітектурно-сценографічні ідеї Є. Лисика та архітекторам Т. Товстик із Дніпра, О. Кордуняну з Чернівців, Ю. Філіпчуку з Червонограда, І. Тарасюку з Луцька та іншим в їх проектах і будівлях.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1195. Theatre costume as a factor of architectonics of theatre space (costume design for the Penelopiad) / A. Nasturzio, A. Urbani // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 2. — С. 230-234. — англ.

Дизайн костюмів Е. Настурціо та А. Урбані в театрі університету Райерсона вніс інноваційний, креативний та унікальний підхід в побудову дії вистави та архітектури сценічного простору, де саме театральні костюми у виставі «Пенелопіада» стали фактором їх творення. Вистава вишуканого класу Школи виконавських мистецтв Університету ім. Е. Райерсона «Пенелопіада» відомої сучасної канадської авторки М. Етвуд поставлено на великій сцені школи (її зала налічувала 1200 місць) у 2018 р. Для вистави цей простір було змінено на камерний, де 100 глядачів розміщувалося над оркестровою ямою, на спеціально збудованих трибунах, практично в самому просторі дії. Сам простір сценічної дії за задумом не мав мати ні початку, ні кінця як в просторі, так і в часі. Актори не мали зникати під час вистави для перевдягання у просторі сцени за лаштунками, завісами, палетами. За мінімуму інших сценографічно-світлових, просторових, декоративних рішень саме костюмам, рішення яких полягало у використанні магнітів, що утримували, а за потребою, могли падати на планшет і розкривати інший сценічний одяг, вдалося підтримувати.

Шифр НБУВ: Ж44045

6.Щ.1196. Theatre performances in non-theatre spaces (based on Guram Matskhonashvili's three performances) / N. Gunia-Kuznetsova // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 53-58. — Бібліогр.: 58 назв. — англ.

Висвітлено та проаналізовано стан театрального мистецтва наприкінці ХХ початку ХХІ ст. в Грузії. Усвідомлено важливість театральної архітектури, яка виражає «душу епохи» і яку можна вважати метафорою єдності суспільства та його держави. Наголошено, що у Грузії та 1990 рр., у період війн та інших впливів, молоді режисери працювали на «інтимних» майданчиках і мали набагато чутливішу та адекватнішу аудиторію і репертуар ніж академічні театри. Але після революції 2003, коли режисери-новатори влаштувалися у великих театрах, справжній характер їх діяльності почав згасати. Протягом першого десятиліття ХХІ ст. розвиток театральної архітектури одержав 2 напрямки: реставрацію та модернізацію видатних пам'яток культурної спадщини та історично важливих театрів, і будівництво нових. До перших можна віднести висвітлений приклад драматичного театру на 800 глядачів в м. Телаві, до других — Державний драматичний театр ім. В. Гунія в Поті, Чорноморську Арену в Шекветелі та Королівський районний театр, що діяльністю та зусиллями молоді трупи під опікою Д. Тевадзе перетворився на найважливішу сцену в регіоні. Аналізуючи театральну діяльність у позатеатральних просторах на прикладі творчості Гурама Мацхонашвілі, увагу приділено трьом виставам талановитого діяча театру: «Відлік часу» Т. Мелашвілі, «Антимедей» Л. Бугадзе та версії «Гамлета» Шекспіра. Для яких режисер знайшов рішення в позатеатральних просторах: будівлі, що реставрувалася для першої вистави, пляж Мальтакава у Чорному морі для другої, середовище в одному з найважливіших просторів неформальної культури Тбілісі — нічного клубу «Мктварце».

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.Щ.1107, 6.Щ.1112, 6.Щ.1117, 6.Ю.1230

Кіномистецтво

6.Щ.1197. Основи теорії кінотелемонтажу: [тексти лекцій] / Г. О. Десятник; ред.: В. В. Гоян; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ: Ін-т журналістики КНУ, 2022. — 200 с. — Бібліогр.: с. 120. — укр.

Розглянуто технології кінотелемонтажу. Наведено теоретичні засади кіномонтажу та історія його формування. Визначено оповідний монтаж, методи й форми оповідного монтажу. Увагу приділено організації та прийомам оповідного монтажу. Наведено аналітичний метод та його монтажні форми. Розглянуто звуко-зоровий монтаж: звук як виражальний засіб екранного твору, прийоми звуко-зорового монтажу, «Монтаж атракціонів. Розглянуто внутрішньокадровий монтаж.

Шифр НБУВ: ВА855856

6.Щ.1198. Персоналізована історія європейського кіномистецтва: потенціал культурологічного аналізу: монографія / Т. Г. Кохан; Національна академія мистецтв України, Інститут культурології. — Київ: Ін-т культурології НАМ України, 2021. — 318, [1] с. — Бібліогр.: с. 305-[319]. — укр.

Розглянуто персоналізовану історію європейського кіномистецтва, що розглянуто на засадах культурологічного аналізу, застосування якого актуалізує низку важливих проблем: потенціал концептуального перехрестя «культурологія — кінознавство», особливості трансформаційних процесів у логіці руху європейського кінематографа, історико-культурні етапи «класика — постмодернізм — неокласика». Наголошено на феномені «персоналізація», що розглядається як структурний елемент біографічного методу — одного з наріжних чинників культурологічного аналізу. «Персоналізовану історію європейського кіномистецтва» інтерпретовано відповідно до естетико-художніх уподобань автора.

Шифр НБУВ: ВА855647

Релігія

(реферати 6.Э.1199 — 6.Э.1205)

Релігія в цілому

Філософія, соціологія та психологія релігії

6.Э.1199. Межі релігійного і природного: різноманітність традицій та інтерпретацій: [зб. наук. ст.] / Ю. Загородній, М. Карпівський, Г. Тарнапольська, І. М. Фенно, Ю. С. Філь, В. В. Шепанський, Д. Марков, О. М. Бібік, В. А. Долгочуб, П. Тутковський, О. Хулькранц, А. Девід; ред.: В. В. Шепанський, М. Карпівський. — Рівне: О. Зень, 2021. — 287 с.: кольор. іл., фот. — укр.

Дане дослідження — спроба поглянути на те, як релігії у цілому світі формують уявлення та практики, пов'язані з довкіллям. На думку авторів, людина не здатна вирішити екологічні проблеми, не розуміючи складних взаємовідносин між людськими культурами, релігіями та довкіллям. Уже протягом тривалого часу дослідники з різних галузей гуманітарного знання вивчають роль релігії у формуванні людських стосунків з природою, тому збірник є логічним продовженням попередніх напрацювань у цій галузі. Піднято питання релігійної етики, філософії та історії релігій, а також базові питання екології. Розглянуто релігію і природу в традиціях Азії та океанії. Визначено питання релігії і природи в європейській традиції. Розкрито поняття природне та релігійне на теренах України.

Шифр НБУВ: ВА856206

Див. також: 6.Ю.1207

Окремі релігії

Християнство

6.Э.1200. До питання картини світу отця Остапа Нижанківського / У. Б. Молчко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2021. — Вип. 39. — С. 35-42. — Бібліогр.: 27 назв. — укр.

Розглянуто світоглядні константи видатного політичного, суспільно-економічного, громадсько-освітнього, музичного діяча Галичини початку ХХ ст. отця Остапа Нижанківського. Визначено тип індивідуальної картини світу галицького митця. Висвітлено родинне середовище, релігійної еліти, у якому зростає і формувався світогляд о. О. Нижанківського. Проаналізовано діяльність громадсько-культурного діяча як ретранслятора української музики поза межами Східної Галичини. Описано його тісну співпрацю з М. Лисенком. Наведено його блискучі виступи на ювілейних святкуваннях та похороні наддніпрянського композитора. Охарактеризовано хорову, інструментальну, камерно-вокальну спадщину. Розглянуто впровадження ним національної соціально-економічної моделі господарювання на Стрийщині і в Галичині. Досліджено його співпрацю з політичною організацією «Підгірська рада», молодіжними товариствами «Січ», «Соколи».

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Э.1201. Релігійна маргінальність як страх свободи в культурі протестантизму / С. П. Мартинова, Т. В. Андрущенко // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 96-103. — Бібліогр.: 15 назв. — укр.

Розглянуто релігійну маргінальну особистість, яка вказує на можливість виникнення особливого положення індивіда чи групи в соціальному просторі, коли вони найбільш повною мірою виявляються на стику субкультур, не належачи жодній із них, чи просто витісняються на периферію соціального життя. Досліджено маргінальність як явище — неминучість соціальної мобільності, причому як вертикальної, пов'язаної з переходом від однієї страти до іншої, так і горизонтальної, пов'язаної з переходом на інші рівні щодо престижності статусної позиції.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Э.1202. Ян Амос Коменський: зародження екуменічного світогляду / В. Любашенко // Проблеми слов'язознавства: зб. наук. пр. — 2020. — Вип. 69. — С. 143-172. — Бібліогр.: 164 назв. — укр.

Простежено становлення екуменічного дискурсу, актуалізованого трагічними подіями Тридцятилітньої війни в Європі. На

прикладі церковної та науково-просвітницької діяльності чеського мислителя Яна Амоса Коменського висвітлено процес пошуку реформаторами ХVII ст. шляхів релігійного порозуміння. Доведено, що екуменічний світогляд Коменського базувався на гуманістичній духовній традиції та еклезіальній парадигмі Чеського братства, на наукових досягненнях і соціоетичних утопіях ранньомодерної доби, а також на іренічних проектах європейських реформаторів-просвітників.

Шифр НБУВ: Ж62333

6.Э.1203. Cemetery and church: art environment and spiritually-functional symbiosis / О. Stasyuk // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 18-25. — Бібліогр.: 24 назв. — англ.

Християнство — найбільша релігія в Європі. Після прийняття християнства римським імператором Костянтином, Європа стала важливим центром християнської культури, Виникнення поняття «Європа» тісно пов'язано з поняттям «християнства» чи «християнського світу». У всі часи традиції народної релігії існували значною мірою незалежно від офіційних конфесій чи догматів. Християнство в Україні є дійсно народною релігією. Церква розглядається християнами як найважливіший і необхідний інститут християнства. В Україні церква фігурує не лише, як інституція, спільнота віруючих мирян і священників, але і як храм, в якому відбувається християнське богослужіння. Для українців сам храм є надзвичайно важливим — це унаочнення, матеріальне втілення духовної сутності християнства. Це дім Бога, а більшість церков — це не звичайні споруди, а справжні витвори мистецтва. Територію навколо кожного християнського храму називали також і «цвинтарем». Цвинтар був місцем де тіла покійних спочивають, очікуючи часу Другого пришествя Господнього та загального воскресіння померлих. У давнину християн ховали довкола церков, а також в церковних криптах. І навпаки — храми та каплиці спеціально будували на місцях масових поховань. Звідси властиво взаємодія і співіснування пам'яті минулого, реалій сьогодення і надії на майбутнє. Сьогодні у Львові функціонує біля сотні церков різних конфесій. Найстаріші церкви зосереджені в історичному центрі Львова. А далі церкви є дуже різні — побудовані і у ХVIII, і у ХІХ і на початку ХХ і в кінці ХХ ст. Сьогодні у Львові налічується 13 цвинтарів з яких 4 є діючими. Сьогодні у Львові немає жодного прицерковного цвинтаря — ні діючого ні не діючого. Можна лише вивчати історію і бачити рештки чи залишки колишніх цвинтарів довкола Латинської катедрі, костелу Бернардинів і Вірменської церкви. І ті історичні церкви і ті новозбудовані в Галичині є справжніми витворами мистецтва. І кількість новозбудованих храмів вражає. Духовне середовище не мислиться без мистецького середовища. Духовне середовище матеріальним втіленням якого є церква покращується та прикрашається з застосуванням всіх доступних мистецьких засобів. І це не змінюється від середньовіччя до сьогодення. Співіснування цвинтаря і церкви впродовж століть було дуже тісним. «Міні-цвинтар» у церковних криптах і справжній цвинтар навколо церкви. Сьогодні ця ситуація кардинально змінилася. Я не знаю прикладу закладення цвинтаря довкола новозбудованої церкви. Я також не знаю актуального будівництва церкви на новозкладеному цвинтарі чи на відносно новому цвинтарі, який функціонує і на якому нема церкви. Тобто можна сказати, що сьогодні церква та цвинтар рухаються в напрямку співіснування на відстані. Така ситуація характерна для більших міст — динамічних, які швидко розвиваються та змінюються. Маленькі містечка і села більш схильні до збереження традицій. Якщо в якомусь населеному пункті існує цвинтар коло церкви, то сьогодні ніхто руйнувати його не збирається. Сьогодні люди скоріше з пошаною ставляться і до цвинтаря і до церкви не лише як до інституції, але і як до споруди.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.Щ.1129

Православ'я

6.Э.1204. Небо на землі: від Альфи до Омеги. Феномен Спасіння-освячення в Києво-Печерському монастирі (давньоруська доба): наук. монографія / М. М. Нікітенко; Національний заповідник «Києво-Печерська лавра». — Київ: Горобець, 2022. — 581, [2] с.: іл. — укр.

Висвітлено історію ментальності будівничих раннього Києво-Печерського монастиря. Досліджено сприйняття давніми

русичами процесу розбудови знаменитої чернечої обителі і, особливо, її головної святині — Великої Печерської церкви чи Успенського собору. Зазначено, що цей храм був сакральним і архітектурним осердям Києво-Печерського монастиря. Запропоновано нове герменевтичне прочитання інформації «Києво-Печерського патерика» — кризь призму середньовічної ментальності та православної культурної традиції, що прийшла в Русь із Візантії. Окрім Успенського собору Києво-Печерської лаври, в цьому контексті розглянуто найбільші святині раннього Києво-Печерського монастиря — «намісну» Богородичну ікону та пояса варяга Шимона.

Шифр НБУВ: ВА855896

6.Э.1205. Церковні школи в Україні кінця XVIII — початку XX ст.: забутий світ: [монографія]. Т. 3. **Церковні школи Полтавської єпархії (губернії) (кінець XVIII — початок XX ст.)** / В. С. Перерва, І. М. Петренко. — Б. м., 2020. — 689 с.: іл., фот. — укр.

На основі кількох тисяч документальних актів з архівосховищ Санкт-Петербурга і Полтави розглянуто історичний шлях церковнопарафіяльної шкільної справи Полтавської єпархії, яка на той час територіально збігалася з однойменною губернією. Проаналізовано історію Церкви, освіти й культури. Висвітлено розвиток церковнопарафіяльної освіти Полтавської єпархії, дяківське навчання та перші кроки його становлення на початку XIX ст. Надано оцінку діяльності шкіл 30-х — 50-х рр. XIX ст: парафіяльні, проте не зовсім церковні та синодальні парафіяльні школи. Окреслено розвиток шкільництва у 60-х рр. XIX ст. та розквіт церковнопарафіяльного шкільництва у 1880-х рр., а також розвиток церковної шкільної справи на межі XIX — XX ст.

Шифр НБУВ: В358975/3

Див. також: 6.С.35, 6.Щ.1146-6.Щ.1147

Філософські науки. Психологія

(реферати 6.Ю.1206 — 6.Ю.1251)

6.Ю.1206. Герменевтичний потенціал деконструкції: історико-філософський аналіз: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.05 / А. А. Полівода; Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. — Дніпро, 2021. — 20 с. — укр.

Розкрито на підставі аналізу спадщини Г-Г. Гадамера, Ж. Дерріда, П. де Мана топологічні, змістовні, методологічні аспекти здійснення герменевтичного потенціалу деконструкції. Зазначено, що артикулований топологічний простір «мова — текст — інтерпретатор», здатний поєднувати герменевтичні та деконструктивні складові. Усвідомлено, що у межах творчості П. де Мана інтерпретація постає як спрямована водночас на цілісне розуміння та викриття розхитаних смислів. Через порівняння поглядів Г-Г. Гадамера та Ж. Дерріда, П. де Мана та Ж. Дерріда тощо, обґрунтовано методологічну складову проблеми як подвійну деконструкцію, через яку висвітлюються критичні аспекти осягнення текстів у межах опозиції «сліпота/прозоріння».

Шифр НБУВ: RA448424

6.Ю.1207. Завершення метафізики як умова формування постсекулярної парадигми: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / К. Ю. Кузнецова; Харківський нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. — Харків, 2021. — 16 с. — укр.

Дисертацію присвячено дослідженню постсекулярного повороту в суспільному пізнанні, який відображає новий тип відносин між секулярними і релігійними сферами в сучасному суспільстві, деприватизацію релігії та повернення її в публічний простір. Робота є результатом переосмислення постметафізичного мислення як необхідної умови формування постсекулярної парадигми. Виділено й охарактеризовано два підходи до критики метафізики: епістемологічний підхід сциєнтистської елімінації метафізики й онтологічний підхід негативної метафізики, які у комплексі створюють горизонти постметафізичного мислення. Запропоновано розмежування між анти- та постметафізичною стратегіями філософування, остання з яких є не відкиданням метафізики, а обмеженням її привілейованого доступу до абсолютного знання. Виявлено два аспекти зв'язку між постметафізичним мисленням і формуванням постсекулярної парадигми. Обґрунтовано, що завершення метафізики означає втрату довіри до будь-яких метанаративів, у тому числі і секуляризму, що робить суспільну свідомість відкритою для релігійного досвіду. З'ясовано роль постметафізичного мислення у формуванні постсекулярної парадигми.

Шифр НБУВ: RA451430

6.Ю.1208. Категорії. За результатами Всеукраїнського круглого столу «Читання пам'яті Івана Бойченка — 2021. Людина. Історія. Незалежність», 22 жовтня 2021 року: зб. наук. матеріалів / ред.: А. Є. Конверський, А. М. Єрмоленко, В. А. Рижко, О. В. Яковлева, М. М. Рогожа, В. В. Зінченко, І. І. Маслікова, М. І. Бойченко; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди, Центр гуманітарної освіти. — Київ: Знання України, 2021. — 122 с. — укр.

Розглянуто систему категорій філософії та її категоріальний апарат. Досліджено філософію історії досвіду українського націєтворення. Увагу приділено біогістичним принципам та їх ролі у реалізації незалежності наукових досліджень. Розглянуто академічну свободу та незалежність оновленої вищої школи Німеччини як центральну ідею освітнього проєкту М. Шелера. Досліджено специфіку «експертності» й експертної оцінки наукової роботи в Україні. Розглянуто гуманітарну безпеку в концептуальних вимірах незалежності. Проаналізовано шлях становлення української ідентичності: методико-філософський контекст. Розглянуто динаміку секуляризації як процес взаємного навчання філософії та релігії. Увагу приділено місцевим виборам і раціональному вибору. Розкрито функціональне значення понять «успіх» та «удача» в сучасній бізнес-культурі. Досліджено різновиди ліберальної традиції відповідно до класифікації Фрідріха Гаєка. Акцентовано на специфіці розуміння людини у Київській школі філософії (періоду з 1960-х рр. до кінця ХХ ст.) тощо.

Шифр НБУВ: VA855893

6.Ю.1209. Некоторые экологические катастрофы. История, закономерности, предвидение. Синергетический подход: монография / С. В. Станкевич, Е. Н. Белецкий, Д. И. Малюкина, И. В. Забродина, Л. В. Головань; Харьковский национальный аграрный университет имени В. В. Докучаева. — Харьков: Вид-во Иванченка І. С., 2022. — 120 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 117-120. — рус.

Представлено на основе синергетической методологии историко-статистическое и теоретическое исследование многолетней динамики землетрясений, извержения вулканов, засух и лесных пожаров, цунами и наводнений, массовых размножений насеко-

мых-вредителей, эпидемических катастроф гриппа, холеры и чумы. Показана общая закономерность этих сложных природных экологических процессов, возможность их предвидения.

Шифр НБУВ: VA856220

6.Ю.1210. Пластичне самовираження людини як культурно-антропологічний феномен: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.04 / Н. В. Чумак; Харківський нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Харків, 2021. — 16 с. — укр.

Визначено, що гармонійний духовний і фізичний розвиток людини багато в чому залежить від усвідомлення свого тіла і пластичного вираження, їх взаємозв'язку з почуттями і мисленням. Проведено дослідження пластичного самовираження людини як культурно-антропологічного феномену, в ході якого здійснюється аналіз еволюції пластичної мови в різні культурно-історичні епохи. Розглянуто зв'язок невербальної комунікації з типом мислення, за допомогою методу психоаналізу розкрито внутрішні механізми формування пластичного самовираження людини. Окреслено характеристику пластичної культури модерну і постмодерну, що надає змогу зробити висновки про взаємний вплив пластичного самовираження людини та соціальних процесів, ідеології, моралі. У контексті культурно-антропологічного феномену розглянуто танець. Запропоновано сучасні пластичні культурні форми як засіб подолання роздвоєності людини і гармонізації відносин зі світом.

Шифр НБУВ: RA451431

6.Ю.1211. Філософський словник для студентів медичних закладів / уклад.: Л. В. Кравчук, О. В. Лабівка, Т. Б. Кадобний, Л. О. Кравчук. — Тернопіль: ТНМУ: Укрмедкнига, 2022. — 119 с. — укр.

Наведено найбільш вживані слова, що зустрічаються під час вивчення історії світової та вітчизняної філософської думки, природничих і гуманітарних дисциплін студентами-медиками. Подано тлумачення таких понять, як неотомізм, прагматична максима, практична етика, правильний розум, трансценденція.

Шифр НБУВ: VA856618

Див. також: 6.Ю.1232

Історія філософії

6.Ю.1212. Соціально-філософський аналіз історичного наративу сучасного суспільства: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / М. В. Родян; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. — Одеса, 2020. — 20 с. — укр.

Вперше в соціально-філософському ракурсі осмислено та проаналізовано історичний наратив сучасного суспільства як результат індивідуальної чи колективної ідеалізації, що містить відображену інформацію про реально існуючу емпіричну очевидність. Запропоновано визначення історичного наративу як форми організації та презентації історичної реальності, що постає єдністю історичних текстів, історичної дійсності та діяльності історика-інтерпретатора. З'ясовано механізми формування Я-наративу в сучасному суспільстві, які постають у використанні символічних ресурсів мови, взаємодії соціальної та індивідуальної складових свідомості, що перебуває в безперервному діалозі із самим собою, тобто авторство по відношенню до Я-наративу є однією з найважливіших характеристик сучасної особистості. Визначено особливості та значення українського історичного наративу в контексті трансформаційних процесів сучасного суспільства. Уточнено розуміння самоідентичності людини як результату критичного переосмислення різноманіття історичного наративу, створення з різнорідних історичних наративів, існуючих у сучасному ідеологічному просторі, нового образу етнічної ідентичності, який відповідає викликам сучасного світу та зберігає духовну спадщину минулого. Уточнено також поняття наративної логіки Ф. Анкерсмита та трактування trauma studies в ролі головного чинника навколишнього простору, що створює ефект реальності та допомагає розуму спостерігати і технічно заповнювати недоліки знання про соціальне минуле. Розвинуто теорію історичного наративу, що визнає незалежність тексту як цілісності від результатів дослідження історика, виражених окремими логічними висловлюваннями. Тобто, наративна теорія сприймає минуле як конструкт, підкорену реальність, вписану у сітку наративу. Сформовано порівняння історичного наративу та полікультурності як двох соціально-культурних феноменів, яке надає

зможу відзначити їх функціональну спільність. Полікультурність трактовано як інтегративну якість особистості, яка базується на загальній культурі і проявляється в міжкультурній взаємодії шляхом усвідомлення та подолання негативних культурних стереотипів.

Шифр НБУВ: RA446772

6.Ю.1213. Філософські засади соціальної доктрини масонства: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / А. В. Димчук; Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського. — Одеса, 2020. — 19 с. — укр.

Увагу приділено реконструкції соціальної доктрини масонства та висвітленню її філософських засад у контексті масонської парадигми. Вперше в соціально-філософському ракурсі експліковано та представлено в синтетичній єдності філософські засади соціальної доктрини масонства як комплекс ідей, норм, цінностей, що базуються на синтезуванні здобутків піфагорійської традиції, руху розенкрейсерів, Християнської Кабали, вчень ідеологів масонства, в тому числі Й. Г. Фіхте та А. Пайка. Сформульовано в цілісному вигляді базисні змістовні складові соціальної доктрини масонства: віра у соціальний прогрес на основі будівництва моральної, вільної, емансипованої «досконалої людини», в раціональну гармонізацію всього соціокультурного буття через істинну науку й освіту, віра у Вищу Сутність/Великого Архітектора Всесвіту як гаранта гармонійного «будівництва» суспільства; впевненість у тому, що головна місія людини — реалізація Божественного «будівничого плану світу», боротьба із соціальною ентропією — «Ordo Ab Chao»; масонське братство — взірець для створення ідеального майбутнього суспільства вільних націй, найкращий інструмент «будівництва-обтесування». Виокремлено основні етапи формування масонської парадигми в Україні. Проаналізовано вплив масонської системи цінностей та орієнтацій на українську соціальну дійсність.

Шифр НБУВ: RA446774

Філософія країн Європи

6.Ю.1214. Генеза і розвиток герменевтичної проблематики в німецькій філософії XIX — XX ст.: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.05 / В. О. Дубініна; Дніпровський нац. ун-т імені Олеся Гончара. — Дніпро, 2020. — 37 с. — укр.

Викладено результати історико-філософського дослідження становлення та розвитку ідей філософської герменевтики в німецькій філософії XIX — XX ст. Розглянуто різноманітність герменевтичних концепцій, їх трансформацію і взаємовпливи. Особливу увагу приділено реценції герменевтичних теорій, ідей і концептів у межах німецької філологічної науки, аналітичної філософії та інших теорій. Установлено взаємозв'язок між різними підходами до розуміння понять філософської герменевтики: розуміння, інтерпретація, сенс, герменевтичне коло та ін. Доведено тезис про формування у німецькій філософії упродовж останніх двох століть особливого герменевтичного простору, представленого тематично та концептуально, що є новим етапом у розвитку західноєвропейської мегафізики.

Шифр НБУВ: RA446764

6.Ю.1215. Християнська філософія вічності та часу у творах Григорія Сковороди: [монографія] / О. С. Кирилюк; НАН України, Центр гуманітарної освіти. — Київ, 2022. — 171 с. — (Світ Сковороди. 300 років з дня народження. Брендінг Мінкультури України). — Бібліогр.: с. 162-169. — укр.

Вперше в літературі розглянуто погляди Г. Сковороди на вічність та час. Аналіз показав, що вони або текстуально, або за своєю суттю пов'язані з християнським — біблійним, конфесіональним чи філософсько-богословським їх тлумаченням, зважаючи одночасно на античні джерела. Міркування Г. Сковороди про час і вічність, класифіковано за їх типами, введено у контекст традиційних креаціонізму або еманационізму, прив'язано до вчень про множинність світів і приєднано до дискусії, що точиться з давніх часів до наших днів про співвідношення вічності та часу.

Шифр НБУВ: BA856025

Див. також: 6.Э.1202

Логіка

6.Ю.1216. Введення в логіку: курс лекцій і матеріали для проведення практик занять / А. В. Пустовит. — 2-е изд., испр. и доп. — Киев: Дух і Літера, 2021. — 258, [1] с.: рис. — Бібліогр.: с. 221-227. — рус.

Рассмотрены вопросы, которые не входят в традиционный курс логики (противоречивость движения, проблема истины, метаматематика и теорема Геделя). Дано общее представление о проблематике и происхождении классической логики, а также о семиотическом характере этой науки, ее философских и культурологических аспектах.

Шифр НБУВ: BA855994

Соціальна філософія

Поняття суспільства. Суспільство як система. Глобальне суспільство

6.Ю.1217. Флуктуації особистості в сучасному суспільному бутті: автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03 / К. В. Ткаченко; Південноукраїнський нац. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. — Одеса, 2020. — 17 с. — укр.

Уперше в українській соціально-філософській думці концептуалізовано флуктуації особистості в сучасному суспільному бутті в умовах інформаційної цивілізації та розвитку українського суспільства. Представлено еволюцію особистості як боротьбу двох протилежних начал: з одного боку, прагнення до зняття напруги, врівноважування своєї взаємодії із соціальним середовищем, пом'якшення конфлікту між індивідом та суспільством і відновленням колишнього врівноваженого стану, з іншого — пошук постійної напруги, постановка та реалізація проєктів, цілей, завдань, які керують поведінкою особистості. Обґрунтовано, що постмодерністський діагноз кризи (фактично — розпаду) ідентичності може бути подоланий за допомогою феноменології, адже саме феноменологія надає особистості онтологічне підґрунтя, переводячи дискурс у площину тілесності та постулюючи, що культурний світ виникає в той момент, коли утворюється система «Я — Інший», коли між свідомістю та тілом Я і свідомістю та тілом Іншого з'являється внутрішнє відношення, коли Інший виступає не як фрагмент світу, а як альтернативний локус світобачення. З'ясовано суть постмодерністських антиномій, які, з одного боку, відзеркалюють ситуацію тотальної невизначеності й умовності, де опинилася сучасна людина, з іншого — виступають новою формою свободи, що позбавляє людину від тоталітарних наративів минулого та надає їй простору для реалізації особистих можливостей. Уточнено ідею щодо динамічної рівноваги, яка існує між особистістю та суспільством. Зазначено, що саме відхилення від цієї рівноваги слугує основним джерелом активності системи «особистість». Уточнено тезу про те, що криза особистості являє собою біфуркаційну фазу у процесі її еволюційного становлення. Доведено, що вихід із кризи може мати конструктивний характер за умови високого рівня духовного потенціалу людини, який не тільки збагачує людину, сприяє розвитку, але і надає нові можливості для взаємодії із соціальною системою, вибудовування нових взаємин, соціальної творчості в різних проявах. Уточнено положення, що зафіксована постмодерністами криза ідентичності пов'язувалась ними з перетворенням особистості на фантом, який являє собою поле взаємодії симулякрів; діяльність постмодерністів об'єктивно сприяла поживаленню пошуків онтологічно значимих основ особистості заради збереження як самої культури, так і, власне, особистості. Уточнено поняття субкультури, що є системою цінностей, моделей поведінки, життєвого стилю соціальної групи, самостійним цілісним утворенням у рамках домінуючої культури. Також уточнено розуміння явища маргінальності криз призму творчого постмодерного дискурсу, що виявляється в його проєкції на постаті митця, який є втіленням моделі людини; робиться спроба затвердити «принциповий маргіналізм», а тому навіть безумство починає усвідомлюватись як рушійна сила творчої активності, що рятує від тотальності «культурного несвідомого», як позиція вільної особистості, яка надає можливість встояти під тиском ідеологічних схем, що осмілюють світ. Дістало подальшого розвитку розуміння флуктуаційної поведінки особистості: у випадку, коли особистість не змогла знайти своє місце в соціокультурному середовищі, вона шукає альтернативні варіанти, одним з яких можуть бути субкультури, що можуть тим чи іншим шляхом руйнувати культуру сучасного суспільства. Розглянуто положення про багатовимірність особистості в історичному й екзистенціальному аспектах. Обґрунтовано нелінійність трансформації особистості, що потребує використання методологічного апарату синергетики для її адекватного дослідження.

Шифр НБУВ: RA446773

Етика

6.Ю.1218. Біоетика: від теорії до практики: [зб. статей] / ред.: О. О. Кришталь, М. О. Чашин, К. В. Скребцова. — Київ: Авіцена, 2021. — 142 [1] с. — укр.

Наведено праці фахівців і вчених — активних членів біоетичного руху в Україні й постійних учасників національних конгресів з біоетики, що проводилися в Києві впродовж останніх 20 років. За ці роки біоетика широко увійшла в наше життя — про це, зокрема, свідчить перелік тем, які представлено в колективній монографії, а саме: філософські й світоглядні аспекти біоетики та поширення біоетичних норм і правил у різних сферах

діяльності людини. Розглянуто як теоретичні аспекти біоетики, так і приклади практичного застосування біоетичних принципів.

Шифр НБУВ: ВА856474

6.Ю.1219. Філософські засади французької гуманістики: досвід кінця XIX — першої половини XX століття / С. М. Холодинська // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 20-27. — Бібліогр.: 8 назв. — укр.

Реконструйовано стан французької гуманістики на межі XIX — XX ст., коли країна переживала зміну парадигми в логіці розвитку гуманітарного знання: поступове утвердження інтуїтивізму, неомізму, персоналізму, екзистенціалізму на противагу позитивізму; самобутність імпресіонізму та активне втручання в тогочасний творчий процес фовізму та кубізму. Показано, що ці художньо-творчі модифікації — як виявилось згодом — відбувалися з втручанням різних філософських орієнтацій, що виконували роль своєрідного теоретичного підґрунтя історико-культурних змін на тогочасному етапі культуротворення. Зазначено, що філософські засади, що виявилися на межі віків, протягом першої пол. XX ст. помітно впливали на художню практику, формуючи творчий діалог «філософія — мистецтво — мистецтво», поглиблюючи усвідомлення митцем суті творчого процесу. Наголошено на потенціалі культурологічного аналізу означеного періоду, оскільки такі властиві йому підходи, як міжнауковість, діалогізм, персоналізація поглиблюють розуміння причин і наслідків тих процесів, що мали місце у французькій гуманістиці означеного в роботі періоду.

Шифр НБУВ: Ж69407

Див. також: **6.Ю.1207**

Психологія

6.Ю.1220. Основи наукових досліджень: навч.-метод. посіб.: для студентів та аспірантів всіх форм навчання спец. 053 «Психологія», 011 «Освітні, педагогічні науки», 232 «Соціальне забезпечення» / О. Г. Романовський, А. І. Черкашин, Л. М. Грень, С. М. Резнік; Нац. техн. ун-т «Харківський політехнічний інститут». — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2022. — 149 с. — Бібліогр.: с. 146-148. — укр.

Розглянуто поняття, структуру і логіку наукового дослідження. Запропоновано методи емпіричного й теоретичного дослідження. Розкрито зміст академічної доброчесності, її дотримання педагогічними, науково-педагогічними і науковими працівниками, а також відповідальність за її порушення. Запропоновано методичні вказівки до самостійної роботи і перелік контрольних питань.

Шифр НБУВ: ВА856543

6.Ю.1221. Становлення психологічної думки в українській діаспорі XX століття: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.01 / А. М. Маслюк; Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка. — Київ, 2020. — 39 с. — укр.

Деталізовано основні категоріально-понятійні контури феномену української діаспори, розглянуто концептуальні позиції історично-психологічної зумовленості становлення психологічної думки в українській діаспорі XX ст. Виокремлено осередки функціонування української психологічної думки в діаспорі XX ст. в Європі, США, Канаді та Австралії. Розроблено періодизацію становлення Українського вільного університету, яка включає в себе чотири етапи. Проаналізовано особливості розвитку психологічних знань на кожному етапі інституційного становлення освітньої установи. Виявлено дату викладу першого курсу психології в українській діаспорі XX ст. в Європі й західній діаспорі в цілому. Запропоновано вважати 1919 р. роком народження психології в українській еміграції. Встановлено дату систематичного викладання психології як окремої дисципліни в навчальних закладах української діаспори XX ст. в Європі. Здійснено порівняльний аналіз психологічних здобутків української діаспори та української радянської психології XX ст. (на прикладі Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України). Запропоновано періодизацію становлення розвитку української психологічної думки.

Шифр НБУВ: РА445374

6.Ю.1222. Філософія освітнього простору вищої школи: психологічний та психолінгвістичний дискурс: колект. монографія / Н. М. Савелюк, Е. З. Івашкевич, О. Ю. Набочук, Е. Е. Івашкевич, Н. О. Хулавцева, Н. М. Токарева, Н. М. Макаренко, Н. В. Корчакова, Г. О. Луцик, Н. О. Михайльчук, С. М. Харченко, Е. С. Главінська, А. О. Яцюрик; ред.: Н. В. Корчакова. — Київ: Центр учбової літератури, 2022. — 467 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 430-463. — укр.

Роботу присвячено психологічним питанням життєдіяльності вищої школи, підготовки фахівців психологічних та педагогічних спеціальностей. Висвітлено результати психологічних спостережень за формуванням професійних компетенцій здобувачів вищої освіти, їх особистісним та професійним зростанням під

час навчання та оволодіння освітніми компонентами психологічного спрямування. Акумуляовано нові надбання психологічної науки з питань вікової та педагогічної психології, медіапсихології, конфліктології, психолінгвістики, психології вищої школи.

Шифр НБУВ: ВА856544

Див. також: **6.С.26**

Загальна психологія

6.Ю.1223. Загальна психологія. Теоретико-методологічні основи науки: навч. посіб. / О. В. Ловка, Л. Л. Борсенко, Л. А. Колесніченко, Л. В. Музичко, А. В. Тімакова, Д. Г. Лавриненко; заг. ред.: О. В. Ловка; ред.: С. О. Цимбалюк, С. Б. Артеменко, М. А. Артюшина, Ю. М. Вільчинський, О. Б. Гаєвська, В. Л. Деркач, А. М. Колод, Л. В. Музичко, В. М. Петюх, В. В. Сгадова; Державний ВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». — Київ: КНЕУ, 2019. — 390 с.: рис., табл. — укр.

Подано теоретичні відомості та практичні завдання для самостійної підготовки до семінарських занять з дисципліни «Загальна психологія: основні проблеми науки», що є нормативною складовою підготовки психологів у ДВНЗ «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». Посібник є першою частиною навчального змісту єдиного 2-річного циклу дисциплін з загальної психології. Висвітлено загальні теоретико-методологічні проблеми психології, теоретичні принципи, методи психологічного пізнання, особливості та основні закономірності існування і розвитку психічних явищ, основні проблеми, категорії та поняття психологічної науки. Особливу увагу приділено фундаментальним теоретико-методологічним основам психологічної науки. Окреслено міфологічний період розвитку психології, розкрито психологію як науку про душу. Визначено філософський період розвитку психології. Охарактеризовано психологію і як науку про свідомість. Розглянуто експериментальний період розвитку психології та становлення наукової психології.

Шифр НБУВ: ВА856332

Психічні процеси та стани

6.Ю.1224. Дослідження сукупного впливу стресового фактору та музичного сигналу на психофізичний стан людини / А. В. Паренюк, Д. В. Паренюк, К. С. Дрозденко, С. А. Найда // Мікросистеми, Електроніка та Акустика. — 2021. — № 1. — С. 71-79. — Бібліогр.: 28 назв. — укр.

Проведено дослідження психофізичного стану людини під час сумарного впливу розтягнутого у часі стресового фактора та спрямованого акустичного впливу, що є музичним сигналом низької частоти. Оскільки наявність дельта-хвиль (ДХ) в електроенцефалограмі (ЕЕГ) відносно здорової людини в стані неспання може свідчити про перебування її в стані стресу, мета роботи — аналіз зміни вкладу ДГ головного мозку (ГМ) у його сумарну електричну активність під час прослуховування низькочастотного акустичного сигналу до та під час впливу стресогенного фактора. Використано спектральний аналіз відфільтрованих результатів запису нативної ЕЕГ для одержання ритмів ГМ. Показано, що під впливом значного навчального навантаження на зареєстрованій ЕЕГ зростає відсотковий вклад ДХ у сумарну потужність, що говорить про збільшення психоемоційної напруженості. Для статистичного аналізу співвідношень між тестовими підгрупами використано непараметричний критерій Уїлкоксона. На підставі збільшення вкладу дельта-ритму (ДР) у загальну потужність енцефалограми в межах порівняльних груп у діапазоні від 7,11 до 10,79 відсоткових пунктів обґрунтовано переважну роль впливу розтягнутого у часі стресового фактора у формуванні психофізичного стану людини. За одержаними результатами зроблено висновок, що перебування людини в стані стресу нівелює корисний терапевтичний вплив низькочастотних музичних аудіостимулів, що було зареєстровано у вигляді зменшення відсоткового вкладу ДР у сумарну потужність одержаних сигналів у межах 2 — 3 відсоткових пунктів.

Шифр НБУВ: Ж69367

6.Ю.1225. Медико-психологічні основи здоров'язбереження та фізичної реабілітації молоді в умовах сучасних трансформаційних змін: монографія / В. А. Шаповалова, Ю. А. Хунов, Н. Є. Завацька, В. Ю. Завацький, О. М. Гетта; ред.: Н. Є. Завацька; Східноукраїнський нац. ун-т імені Володимира Даля. — Северодонецьк: СЧУ ім. В. Даля, 2016. — 295 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 160-197. — укр.

Розкрито медико-психологічні основи здоров'язбереження та фізичної реабілітації молоді в умовах сучасних трансформаційних змін (на прикладі визначення чинників подолання посттравматичних стресових розладів у молоді в умовах сучасного соціуму). Виокремлено системотворюючі медико- та соціально-психологічні чинники посттравматичних стресових розладів у молоді та розроблено структурну модель їх диференціації з урахуванням ступеня (низького, вираженого, глобального) та типу

(активно-захисного, пасивно-захисного, дисгармонійного) прояві таких розладів. Визначено провідні чинники подолання посттравматичних стресових розладів у молоді та заходи щодо її фізичної реабілітації в умовах сучасного соціуму: на макро, мезо та мікро рівнях. Розроблено інтегровану соціально-психологічну програму подолання посттравматичних стресових розладів у молоді в сучасних умовах та доведено її ефективність. Розглянуто теоретико-методологічні основи вивчення проблеми посттравматичних стресових розладів особистості, зроблено аналіз підходів до проблеми стресових розладів особистості в науковій літературі. Виокремлено особливості травматичних (екстремальних) ситуацій та їх вплив на формування посттравматичних стресових розладів. Наведено сучасні підходи до запобігання та корекції посттравматичних стресових розладів особистості та визначено соціально-психологічні чинники посттравматичних стресових розладів у молоді за умов сучасного соціуму.

Шифр НБУВ: ВА811331

6.Ю.1226. Психологічні особливості емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Ж. М. Новікова; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 20, [1] с.: рис., табл. — укр.

Уперше проведено системне теоретико-експериментальне дослідження психологічних особливостей емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку. Визначено суть поняття «емоційно-вольова регуляція осіб похилого віку» як особистісно-суб'єктивний регуляційний потенціал, що інтегрує емоційні й вольові процеси та являє собою цілісну достатньо стабільну, відкриту систему індивіда, яка на різних рівнях психічної активності регулює (визначає, посилює, спрямовує, обмежує) реалізацію внутрішніх можливостей, сформованих досвід активності особистості соціально прийнятними способами. Встановлено особливості емоційної сфери осіб похилого віку як інтегративної складової емоційно-вольової регуляції. Виявлено, що переважання негативних емоцій виступає диспозитивною основою специфіки емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку. Визначено компоненти емоційно-вольової регуляції: емоції, вольова регуляція, досвід емоційно-вольової регуляції. Обґрунтовано критерії емоційно-вольової регуляції (стійкість емоційної сфери, високий рівень розвинутої вольової регуляції, сформованість позитивного досвіду емоційно-вольової регуляції). Виокремлено рівні та показники розвитку емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку (високий, середній, низький). Визначено форми емоційно-вольової регуляції: механізми психологічного захисту, копінг-стратегії та життєстійкість. Установлено фактори (стан фізичного та психічного здоров'я, рівень соціальної активності, особливості сприйняття світу, специфіка життєстихих установок, індивідуально-психологічні риси), які впливають на специфіку проявів емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку. Виокремлено рівні сформованості особистісних рис осіб похилого віку (високий рівень — емоційно-вольова стійкість; середній рівень — емоційна стійкість, вольова стійкість; низький рівень — емоційно-вольова нестійкість). Установлено особливості емоційно-вольової регуляції залежно від місця проживання (вдома, будинок-інтернат). З'ясовано вікову динаміку емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку. Створено типологію осіб похилого віку за способами використання механізмів емоційно-вольової регуляції (активно-регулюючий, адаптивно-регулюючий, пасивно-регулюючий, деструктивно-регулюючий). Розроблено модель оптимізації розвитку емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку. Обґрунтовано, апробовано та доведено результативність психологічного супроводу підвищення ефективності емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку. Поглиблено й уточнено дуальну природу емоційно-вольової регуляції осіб похилого віку: особистісно-орієнтовану (залежність від індивідуально-психологічних рис особистості), соціально-орієнтовану (залежність від соціального середовища, соціальної підтримки).

Шифр НБУВ: РА446760

6.Ю.1227. Психологічні умови розвитку професійної відповідальності у майбутніх фахівців ракетно-космічної галузі: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Н. П. Крошка; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2020. — 20, [1] с.: рис., табл. — укр.

Досліджено психологічні умови розвитку професійної відповідальності майбутніх фахівців ракетно-космічної галузі, здійснено теоретичний аналіз наукових підходів дослідження проблеми в зарубіжній та вітчизняній психології. Визначено суть поняття «професійна відповідальність майбутніх фахівців ракетно-космічної галузі»; теоретично обґрунтовано психологічні умови її розвитку у процесі професійної підготовки. Емпірично досліджено особливості та динаміку розвитку структурних компонентів професійної відповідальності студентів. Визначено критерії (засвоєння суті професійної відповідальності; суб'єктивізація мотивів та цінностей професійно відповідальної поведінки; осмисленість професійної діяльності), показники та рівні (низький, базовий, виконавчий, ініціативно-відповідальний) розвитку професійної відповідальності майбутніх фахівців ракетно-космічної галузі. Обґрунтовано модель та розроблено і апробовано психолого-педагогічну програму розвитку професійної відповідальності май-

бутніх фахівців ракетно-космічної галузі. Увагу приділено розвитку цілеспрямованості в умовах апробації експериментальної програми. Доведено її ефективність і доцільність впровадження до процесу професійної підготовки майбутніх фахівців технічного профілю.

Шифр НБУВ: РА445980

6.Ю.1228. Психологічні умови розвитку стресостійкості жінок — державних службовців: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07 / Р. М. Шевченко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Язюна. — Київ, 2020. — 22 с.: табл. — укр.

Досліджено психологічні умови розвитку стресостійкості жінок — державних службовців. Обґрунтовано теоретичні підходи до вивчення стресостійкості та її розвитку в жінок-держслужбовців. Проаналізовано специфіку професійної діяльності державних службовців, що актуалізує доцільність розвитку їх стресостійкості. Теоретично аргументовано зміст, компоненти, психологічні умови розвитку стресостійкості жінок — державних службовців. Згідно з результатами емпіричного дослідження, констатовано недостатній рівень компонентів, а також неналежний загальний рівень розвитку стресостійкості жінок — державних службовців. Охарактеризовано специфіку такого розвитку у порівнянні з представниками державної служби чоловічої статі в цілому, а також за віком, соціально-демографічними й організаційно-професійними рисами державних службовців. Підготовлено й апробовано програму розвитку стресостійкості державних службовців, з огляду на виявлені психологічні особливості та умови, доведено її ефективність. Ефективність програми засвідчує позитивна статистично значуща динаміка розвитку стресостійкості як за компонентами, так і в цілому в жінок-держслужбовців з експериментальної групи; натомість у контрольній групі статистично значущих результатів не зафіксовано. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблем розвитку стресостійкості державних службовців. Зазначено, що перспективним є поглиблене вивчення психологічних чинників розвитку стресостійкості державних службовців різної статі та особливостей психологічної підготовки майбутніх фахівців до опанування ситуацій різної виробничої складності, які потребують позитивного емоційного відновлення.

Шифр НБУВ: РА445984

6.Ю.1229. Стресостійкість: навч. посіб. / Н. М. Бардин, Ю. П. Жидецький, Ю. І. Кіржецький, Я. М. Когут, Н. О. Прахіна; ред.: Я. М. Когут; Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2021. — 203 с.: рис. — Бібліогр.: с. 177-183. — укр.

Розкрито основні аспекти впливу стресу на людей, зокрема працівників правоохоронних органів. Визначено основні шляхи управління стресом з метою зміцнення стресостійкості. Запропоновано сучасні методи розвитку стресостійкої поведінки на основі аналізу закордонного досвіду. Надано рекомендації з розвитку стресостійкості керівників та формування толерантності до невизначеності. Охарактеризовано напрями профілактики суцільної поведінки, особливості кризової комунікації та способи уникнення емоційного вигорання. Окремлено проблематику стресу та способи його опанування. Наголошено, що повсякденна життєдіяльність людей в умовах різних кризових явищ, конфліктів є джерелом негативних емоцій. Особливо у цьому контексті, вирізняється професійна діяльність правоохоронних органів, яка, зазвичай, відбувається в екстремальних умовах. Зазначено, що професійне середовище оперативно-службової діяльності потребує особливої психічної стійкості. Перебуваючи під впливом психологічних навантажень, правоохоронці здійснюють ризиковані дії під час виконання своїх функцій, піддаються високому рівню емоційно-фізіологічного напруження. Зауважено, що постійний професійний стрес може зумовити професійну деформацію особистості, підвищити конфліктність у колективі, зменшити ефективність праці, негативно позначитися на здоров'ї персоналу та їх близьких. Відсутність належної психологічної підготовки та адаптивних властивостей до стресу, зазвичай, може стати джерелом негативних наслідків для психічного та фізичного здоров'я.

Шифр НБУВ: ВА856852

6.Ю.1230. Principles of space perception in nature, theatrical scenography and architecture / Yu. Bohdanova // Architectural Studies. — 2020. — 6, № 1. — С. 135-142. — Бібліогр.: 141 назв. — англ.

Сьогодні звичайна людина, незалежно від ритму свого життя, перебуває щонайменше у трьох різних середовищах. Природне (незмінне людиною) — займає найбільший за вимірами простір. Театральне чи театралізоване (середовище перевтілень на сцені термін часу) — зосереджено в локальних, невеликих за розмірами просторах інтер'єрного чи екстер'єрного характеру. Архітектурне — міське (антропогенне — повністю змінене людиною), що, зважаючи на свої параметри та окреслені межі, займає середню позицію між природним і театральним. Пі з першого погляду, дуже відмінні середовища є мікросвітом існування людства, незалежно від того, за якими правилами вони творяться. Проте, напевно, ще з давніх часів людина цікавилася

закономірностями організації природного середовища та намагалася відтворити його у власних моделях. Звернено увагу лише на деякі з них, що є найбільш характерними: перспектива, з візуальним акцентом і вертикальна, ритмічність (повторюваність), центричність, взаємопроникнення (перемішування) природного та антропогенного середовища, футуристичні (скульптурні) доміанти, динаміка. Роздуми щодо закономірностей творення та суті простору почалися ще в античності. Класичне розуміння Всесвіту, як такого, що існував та існуватиме незмінним завжди, згодом змінилося на уявлення, в якому він еволюціонує в часі. Простір і час — це гранично загальні поняття, більш загальні важко навіть уявити. Законами побудови простору цікавились художники доби Відродження, аби одержати змогу реалістично передавати середовище на своїх полотнах. Сьогодні питання пошуків закономірностей побудови простору не тільки не являється вичерпаним, а набуває дедалі складнішого характеру досліджень. Мета дослідження — намагання визначити деякі характерні закономірності організації та сприйняття людюю середовища, що існують незалежно від того, чи простір є антропогенним, чи природним, чи замкнутим, чи відкритим, чи існує буквально, чи зображений на полотні театральної завіси, переданий завдяки образному мисленню художника. Розуміння деяких реалістичних універсальних закономірностей сприйняття світу та простору надають можливість людині, відтворюючи їх за допомогою різних прийомів, моделювати своє власне середовище.

Шифр НБУВ: Ж44045

Див. також: 6.У.174, 6.У.180

Психологія особистості

6.Ю.1231. Актуальні проблеми психології особистості та міжособистісних взаємин: Матеріали XIV міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2022 р. / голов. ред.: С. Д. Максименко, Л. А. Онуфрієва; ред.: С. Клімовський, В. Массот Морис, А. Мажец, М. Палюх, У. Груца-Мьонсік, В. І. Шебанова, Н. І. Тавровецька, Л. М. Воевідко, Н. М. Гончарук, І. Л. Рудевич, О. В. Гудима, О. М. Чайковська, Р. Т. Сімко, Д. І. Куриця; Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка, Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, Херсонський державний університет, Жешівський університет, Академія імені Яна Длугоша в Ченстохові, Association pour la Promotion des Sciences et des Innovations. — Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2022. — 273 с.: рис. — укр.

Окреслено найбільш актуальні проблеми сучасної психології. Представлено широкий спектр наукових розробок вітчизняних і зарубіжних дослідників у галузі психології відповідно за спільних міжнародних науково-дослідницьких проєктів. Розглянуто технології аксіопсихологічного проєктування життєвих досягнень особистості в контексті вітчизняних наукових шкіл. Розкрито індивідуально-особистісні причини виникнення помилку у творчому математичному мисленні. Охарактеризовано психологічні ризики волонтерів, що допомагають постраждалим у період воєнного стану. Висвітлено особливості дослідження емоційно-оцінювального ставлення особистості до себе. Подано інформацію про зарубіжний досвід дослідження ролі батьків в освітньому процесі. Увагу приділено впливу сімейних конфліктів на психічний розвиток дитини. Розглянуто ігрову залежність як форму адиктивної поведінки підлітків.

Шифр НБУВ: ВА857192

6.Ю.1232. Вплив ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / Д. В. Місенг; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. — Київ, 2020. — 17 с. — укр.

Подано теоретичне узагальнення й емпіричне розв'язання проблеми психологічних особливостей впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості. Стиль життя особистості визначено як характеристику життєдіяльності, що виявляється в регулярних патернах поведінки на таких рівнях життєдіяльності: загальний характер взаємовідносин особистості зі світом, конструювання особистісних стратегій і тактик життєдіяльності; рівень стильової самопрезентації особистості. Продемонстровано структурувальну роль ціннісних орієнтацій в організації життєвих стилів. Доведено існування впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості, за силою визначено цей вплив як слабкий або помірний. Підтверджено функційність запропонованої комплексної моделі впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості, описано психологічні особливості функціонування. Представлено комплексну модель впливу ціннісних орієнтацій на стиль життя особистості та визначено ціннісні орієнтації особистості, Я — концепцію та образ значущої особи як чинники впливу на цей стиль.

Шифр НБУВ: РА445369

6.Ю.1233. Культурно-ціннісні орієнтації студентів з різним рівнем етнічної ідентичності: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.01 / О. С. Рибак; Національна академія педагогіч-

них наук України, Ін-т соціальної та політичної психології. — Київ, 2020. — 19 с.: рис., табл. — укр.

Досліджено проблему визначення структури культур ціннісних орієнтацій залежно від рівня сформованості етнічної ідентичності (ЕІ) студентів. Запропоновано теоретичну модель взаємозв'язку культурно-ціннісних орієнтацій (КЦО) та ЕІ особистості. Визначено особливості прояву КЦО та сформованості ЕІ залежно від соціальних і демографічних характеристик досліджуваних, виявлено й охарактеризовано особливості взаємозв'язку цих орієнтацій та ЕІ студентів. Встановлено, що серед культурно-ціннісних орієнтацій студентів найбільше проявилися цінності індивідуалізму-колективізму: у студентів із високим рівнем ЕІ переважають цінності колективізму, у студентів із низьким рівнем — індивідуалістичні цінності, у студентів із середнім рівнем виявлено маневрування на межі індивідуалістичних і колективістських цінностей. Виокремлено профілі культурно-ціннісних орієнтацій й охарактеризовано їх структуру залежно від рівня сформованості етнічної ідентичності студентів, що відображено в розробленій емпіричній моделі.

Шифр НБУВ: РА445368

6.Ю.1234. Метакогнітивний моніторинг саморегульованого навчання студентів: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / Е. М. Балашов; нац. ун-т «Острозька академія». — Острог, 2020. — 40 с.: рис., табл. — укр.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі метакогнітивного моніторингу саморегульованого навчання студентів. Результати комплексного дослідження саморегульованого навчання студентів репрезентуються крізь призму інтегрального, особистісного, мотиваційно-вольового, емоційно-поведінкового комунікативного, когнітивного та метакогнітивного рівнів. Особливу увагу приділено вивченню чинників процесу саморегуляції навчання студентів закладів вищої освіти. Розкрито психологічний зміст саморегульованого навчання студентів у конкретних психолого-педагогічних умовах, що формувалися з урахуванням вимог навколишнього соціокультурного середовища, у контексті автономного та відповідального досягнення визначених особистісно-професійних цілей у взаємодії його основних суб'єктів (студент, студентська група, викладач). Саморегуляцію навчальної діяльності студентів розглянуто як метакогнітивний рівень ініціювання, мотивування, моніторингу, оцінювання та контролю автономним суб'єктом навчальної діяльності всіх видів і форм власної зовнішньої і внутрішньої активності, які спрямовані на досягнення визначених цілей навчальної діяльності, особистісний і професійний саморозвиток і самореалізацію. Розроблено й апробовано тренінгову програму з підвищення ефективності саморегульованого навчання за відповідними рівнями. На основі результатів апробації розроблено психолого-методичні рекомендації, спрямовані на підвищення рівня ефективності саморегульованого навчання студентів та пов'язані з ефективністю метакогнітивного моніторингу за такими напрямками, як урахування інтегральних, особистісних, мотиваційно-вольових, емоційно-поведінкових, комунікативних, когнітивних і метакогнітивних характеристик студентів, формування у студентів знання про ефективне саморегульоване навчання.

Шифр НБУВ: РА447008

Див. також: 6.Ю.1226

Галузева (прикладна) психологія. Психологія окремих видів діяльності

6.Ю.1235. Актуальні проблеми юридичної психології: навч. посіб. / І. В. Озерський; Чорноморський нац. ун-т ім. П. Могили. — Миколаїв: ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. — 298 с.: табл., схеми — Бібліогр. с. 232-235. — укр.

Досліджено окремі питання удосконалення технології використання спеціальних психологічних знань у кримінальному, адміністративному, господарському та цивільному судочинстві України. Розглянуто основні проблемні положення юридичної психології як галузі, юридичної науки, що акумулює методи та прийоми означеної галузі, розкриваючи закономірності та генезу її розвитку в системі новітніх юридичних знань. Запропоновано оригінальні ідеї бачення розв'язання низки складних, дискусійних, у теорії та практиці юридичної психології питань стосовно її оптимізації в різних сферах юрисдикційної діяльності. Розглянуто основну термінологію у сфері юридичної психології. Проаналізовано психологічні особливості фахового спілкування в юридичній діяльності. Висвітлено особливості використання та застосування спеціальних психологічних знань в окремих видах юрисдикційного процесу поза межами кримінальної юстиції. Здійснено юридико-психологічний аналіз прокурорського нагляду за досудовим розслідуванням у формі процесуального керівництва. Проаналізовано юридико-психологічні особливості підтримання прокурором публічного обвинувачення.

Шифр НБУВ: ВА855609

6.Ю.1236. Інформаційні засоби визначення стресостійкості та формування психофізичного портрету в умовах стресових ситуацій: монографія / Н. І. Бойко, С. С. Федушко,

Л. І. Мочурад, О. Б. Вовк, Р. М. Камінський; Нац. ун-т «Львівська політехніка». — Львів: Бона, 2022. — 208 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 194-207. — укр.

Розглянуто теоретичні основи психодіагностики стресу, що стосується психодіагностичної процедури, етики та етапи психодіагностичного обстеження. Наведено методики психологічної діагностики рівня стресу. Надано оцінку стресостійкості, виявлення копінг-стратегій, оцінки професійного стресу та діагностики посттравматичного стресового розладу.

Шифр НБУВ: BA855743

6.Ю.1237. Основи психологічної практики: навч. посіб. / О. Б. Кузьо; Львівський державний університет внутрішніх справ. — Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2022. — 123 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 110-111. — укр.

Розглянуто основні положення та поняття психологічної практики, алгоритм роботи з найпоширенішими психологічними труднощами та запитамі клієнтів. Запропоновано техніки і завдання для формування та розвитку навичок, необхідних у процесі фахової взаємодії «психолог-клієнт». Досліджено взаємозв'язок психологічного консультування, психотерапії та психокорекції. Охарактеризовано професійні вимоги до особистості практичного психолога. Проаналізовано особливості використання індивідуальної та групової стратегій в роботі практичного психолога. Увагу приділено особливостям надання психологічної допомоги під час депресії. Визначено критерії діагностики рівнів організації особистості, а саме невротичному рівню розвитку особистості. Охарактеризовано структуру особистості межового рівня.

Шифр НБУВ: BA856649

6.Ю.1238. Практична психосоматика: діагностичні шкали: навч. посіб. / О. С. Чабан, О. О. Хаустова, А. Е. Асанова, І. О. Франкова, Д. О. Асонов, А. О. Дорохіна, С. І. Лагутіна, Л. В. Сак, К. О. Скурат; ред.: О. С. Чабан, О. О. Хаустова. — 3-тє вид., випр. і допов. — Київ: Медкнига, 2021. — 199 с.: іл. — (Бібліотечка практикуючого лікаря). — Бібліогр.: с. 185-191. — укр.

Запропоновано діагностичні підходи до курації пацієнтів загальносоматичної та психіатричної практики в умовах сучасного агресивного соціуму. Проаналізовано проблеми гіподіагностики психічних розладів у пацієнтів соматичної практики, особливо за наявності одного або кількох хронічних неінфекційних захворювань. Наведено та пояснено представлення психосоматичних розладів у класифікаціях МКХ-10, DSM 5 та МКХ-11. Описано методи обстеження психосоматичного пацієнта, що надають змогу визначити його схильність до розвитку психосоматичного розладу, верифікувати наявність та ступінь виразності тривоги, ПТСР, депресії, суїцидальних тенденцій, безсоння, болю, втоми, когнітивного дефіциту, порушень міжособистісних відносин тощо. Представлено також оцінку життєстійкості та потреб у реабілітації; надано шкали для визначення тривоги та депресії в постінсультних пацієнтів із вадами комунікації. Представлено методи визначення якості життя психосоматичних пацієнтів, зокрема, розроблені авторами посібника. Окремий підрозділ присвячено діагностиці синдрому емоційного вигорання. Наведені матеріали надають змогу провести всебічну оцінку основних психопатологічних феноменів задля обґрунтованої подальшої розробки стратегій і тактики комплексної терапії.

Шифр НБУВ: BA855088

6.Ю.1239. Психічне здоров'я як соціально-психологічний чинник професійної діяльності викладача вищого навчального закладу: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 / Н. В. Піковець; Східноукраїнський нац. ун-т імені Володимира Дала. — Северодонецьк, 2020. — 20 с. — укр.

Встановлено за допомогою методів аналізу, анкетування та експерименту, вплив компонентів психічного здоров'я на особливості перебігу професійної діяльності викладача вищого навчального закладу (ВНЗ). Визначено психічне здоров'я як соціально-психологічний чинник професійної діяльності ВНЗ. Розроблено, за результатами дослідження, інтегровану програму соціально-психологічного супроводу професійної діяльності ВНЗ на пряму оптимізації процесу збереження його психічного здоров'я.

Шифр НБУВ: RA445377

6.Ю.1240. Психологічні засади інтонуювання: погляд в історію музикознавчих уявлень / В. Кашаюк, Н. Павлюк, Л. Ігнатова // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям: Мистецтвознавство: наук. зб. — 2021. — Вип. 38. — С. 82-87. — Бібліогр.: 22 назв. — укр.

Здійснено спробу створення концептуальних основ інтонуювання крізь призму музично-психологічних підходів, виявлених в історії музикознавчих уявлень, що сягають античних музично-філософських систем та торкаються сучасних наукових поглядів на вказане явище. З цією метою проаналізовано античне поняття етосу музики з точки зору відображення у ньому напруження і розрядки, характерних для інтонуювання. Проаналізовано низку музично-психологічних концепцій. Зокрема, пояснення психологічних першопричин інтонуювання вбачаються у концепції «емоційно-психологічного коду» В. Леві, а саме — у переконанні, що перегукується з ідеєю Г. Спенсера про роль інтонаційного фактора у походженні музичного мистецтва, і полягає у тому, що той чи інший звук і поєднання звуків, які складають інтона-

ції, співвідносяться з тими чи іншими емоціями. Важливу увагу також приділено концепції Н. Шнайдер, в якій обґрунтовано «емоційно-інтонаційний колорит» або «забарвлення емоційного напруження».

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ю.1241. Психологічні засади музикотерапевтичної роботи з дітьми із розладами аутистичного спектру: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.08 / Р. А. Призванська; Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. — Київ, 2021. — 19 с.: табл. — укр.

Досліджено проблему корекції розладів спектра аутизму у дітей. Вивчено вплив музичної терапії як засобу впливу, спрямованого на запобігання аутистичним розладам у дітей дошкільного віку та їх подолання. Висвітлено теоретико-методологічні підходи до музикотерапії як парадигми створення програми психологічної корекції аутистичних розладів у дітей. Представлено аналіз результатів дослідження якостей психіки дітей дошкільного віку із розладами аутистичного спектра і особливостей впливу музичної терапії на аутистичні показники дитини. Розроблено й апробовано комплексну програму психокорекції аутистичних порушень засобами музичної терапії. Представлено статистичні дані порівняльного та багатфакторного аналізу з огляду на позитивну динаміку психологічного та терапевтичного впливу засобів музичної терапії на подолання тривожності, нервозності, страждань, самоагресії у дітей із аутистичними розладами.

Шифр НБУВ: RA448413

6.Ю.1242. Психологія навченої безпорадності особистості в клініці психосоматичних захворювань: монографія / Ю. Ю. Чистовська. — Ottawa. — Glasgow: Accent Graphics Communications & Publishing: SSPISML, 2021. — 208 с.: табл. — Бібліогр.: с. 175-208. — укр.

Обґрунтовано концепцію формування і прогредієнтності феномену навченої безпорадності у хворих на психосоматичну патологію та розроблено дієві заходи її адаптивної трансформації. На основі ідентифікації пато- і нозоспецифічності феномену навченої безпорадності у хворих на психосоматичну патологію, провідних мішеней медико-психологічного впливу обґрунтовано та розроблено п'ятиетапну систему психологічної корекції та психопрофілактичної підтримки хворих, яка забезпечує дієвість і персоналізацію медико-психологічного впливу, що робить її ефективним інструментом в клініці психосоматичної медицини.

Шифр НБУВ: BA856357

6.Ю.1243. Психологія посттравматичного зростання: монографія / В. О. Климчук; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. — 156, [1] с.: іл. — Бібліогр.: с. 137-147. — укр.

Представлено аналіз феномену посттравматичного зростання. Охоплено низку контекстів від історії виявлення посттравматичного зростання людини до перспектив його дослідження в масштабах суспільства. Наведено результати досліджень посттравматичного зростання під час коронавірусної пандемії. Подано рекомендації щодо підтримки зростання на робочому місці. Обґрунтовано принципи фасилітації посттравматичного зростання. Розглянуто питання, як травма впливає на наше життя; як виявити, що, крім посттравматичного розладу, є ще й посттравматичне зростання; у чому ж суть зростання після травми?

Шифр НБУВ: BA855587

6.Ю.1244. Психологія та туризм: Матеріали міжнар. наук.-практ. конф., Київ, 27 трав. 2022 р. / упоряд.: І. Винниченко, І. Тишук; Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т психології ім. Г. С. Костюка, Нац. туристська організація України, Асоціація в'їзних туроператорів України, Асоціація чорнобильських туроператорів, TO Coral travel, Ін-т досліджень діаспори. — Київ: Геопрінт, 2022. — 218 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено психологічні фактори в туристсько-рекреаційній царині. Охарактеризовано психологічні компетенції менеджерів туристської сфери. Розкрито особливості психології споживача туристського продукту. Увагу приділено питанням психології взаємодії з діловими партнерами та клієнтами у сфері гостинності, мотивації до праці в туристсько-рекреаційній індустрії. Розкрито специфіку ділового спілкування в туризмі. Розглянуто етноекзотичний туризм як фактор розвитку сфери гостинності.

Шифр НБУВ: BA857193

6.Ю.1245. Психологія управління: навч. посіб. / Л. С. Яковичка; Національний авіаційний університет. — Київ: НАУ, 2021. — 170, [1] с. — Бібліогр.: с. 165-169. — укр.

Розглянуто психологічну складову різноманітних видів управлінської діяльності у виробничих організаціях: знання конкретних психологічних механізмів та прийомів управління, здатність побачити їх соціальну значущість для функціонування організації; природу розв'язуваних управлінських завдань та алгоритми прийняття рішень; креативний характер управлінської діяльності, особливо, коли вона здійснюється в інформаційному вакуумі, в умовах мінливості, часто конфліктної обстановки в організації; значну роль комунікативної складової виробничої взаємодії, вироблення ціннісно-нормативної системи взаємин між членами організації під час спільної діяльності та спілкування.

Шифр НБУВ: BA855582

6.Ю.1246. Генеза розуміння текстів Інтернету: автореф. дис. ... д-ра психол. наук: 19.00.07 / Н. В. Акімова; Переяслав-Хмельницький держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди. — Переяслав, 2020. — 43 с.: рис., табл. — укр.

Здійснено аналіз теоретико-емпіричних психологічних досліджень феномена Інтернету, дефініції тексту в контексті психології та психолінгвістики, проблеми розуміння тексту загалом і текстів Інтернету зокрема. Розроблено цілісну концепцію дослідження генези розуміння текстів Інтернету з урахуванням послідовності процесу розуміння, його механізмів і закономірностей. Створено програму емпіричного дослідження успішності розуміння текстів Інтернету. Виокремлено й обґрунтовано критерії оцінки успішності розуміння текстів Інтернету. Досліджено вплив суб'єктивних та об'єктивних чинників на процес розуміння текстів Інтернету. На підставі теоретико-емпіричного дослідження виявлено психологічні закономірності й особливості розуміння текстів Інтернету. Експліковано та порівняно психологічні особливості розуміння текстів Інтернету залежно від рівня досвіду користування Інтернетом, мисленнєво-мовленнєвого розвитку, Інтернет-спрямованості особистості й об'єктивних характеристик текстів Інтернету. Сконструйовано емпіричну модель динаміки генези розуміння текстів у юності, молодості та в зрілому віці. Виявлено закономірності вікової генези розуміння текстів Інтернету. Розроблено процесуально-функціональну модель цілеспрямованого формування успішного розуміння текстів Інтернету. Створено й апробовано програму психологічного тренінгу формування успішного розуміння текстів Інтернету.

Шифр НБУВ: RA447007

Див. також: 6.С.7, 6.У.322, 6.Ч.786, 6.Щ.1109, 6.Щ.1156, 6.Ю.1234, 6.Ю.1248

Соціальна (суспільна) психологія

6.Ю.1247. Вплив особистісних характеристик керівника та стилю його управлінської діяльності на соціально-психологічний клімат колективу: монографія / Ю. Розмирська; Волинський нац. ун-т імені Лесі Українки. — Луцьк: Вежа-Друк, 2022. — 111 с.: рис., табл. — Бібліогр.: с. 83-90. — укр.

Доведено, що ефективність функціонування організацій значною мірою зумовлюється управлінською діяльністю. Вивчено психологічні особливості впливу особистісних характеристик керівника та стилю його управлінської діяльності на соціально-психологічний клімат в колективі. Проаналізовано основні теоретичні підходи до дослідження стилю керівництва, складових сприятливого соціально-психологічного клімату в колективі. Обґрунтовано важливість формування оптимального стилю керівництва в системі державного управління. Виявлено особливості стилів управлінської діяльності керівників в системі державної служби, вказано на тісний взаємозв'язок особистісних — характеристик керівника з кліматом в колективі. Наведено рекомендації щодо розробки оптимального стилю управління в системі державної служби.

Шифр НБУВ: BA856126

6.Ю.1248. Політика неофіційного: до проблеми інтерпретації українського мистецького нонконформізму / Л. В. Смирна // Укр. культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок: Культурологія: наук. зб. — 2020. — Вип. 35. — С. 90-96. — Бібліогр.: 5 назв. — укр.

Запропоновано генеративну синтетичну модель реконструкції українського мистецького нонконформізму, зокрема в українському мистецтві XX — початку XXI ст., що поєднує антропологічні, морфологічні аспекти створення художньої форми, а відтак і художнього образу в контексті мистецького опору ідео-

логічному, політичному тиску та постмодерністської культури, що формується в пострадянському просторі. На основі розкриття специфіки еволюції й образних трансформацій українського мистецького нонконформізму, здійснено історико-культурної реконструкції еволюції нонконформізму в українському мистецтві, проаналізованих витоків нонконформного руху в 1920 — 1930-і рр. запропоновано модель функціонування явища нонконформізму в контексті українського візуального мистецтва та української культури XX — поч. XXI ст.

Шифр НБУВ: Ж69407

6.Ю.1249. Психологічні умови благополуччя персоналу організацій. II Міжнародна науково-практична конференція, 7 — 8 жовтня 2021 року / упоряд.: О. І. Свідерська, М. Р. Клименко; Нац. ун-т «Львівська політехніка», Українська асоціація організаційних психологів та психологів праці, Національна академія педагогічних наук України, Інститут психології імені Г. С. Костюка, О. Р. Jindal Global University, Turan University, Staropolska szkola wyższa w Kielcach, SoftServe, It-компанія. — Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2021. — 95 с. — укр.

Вміщено тези доповідей учасників II Міжнародної науково-практичної конференції УПсихологічні умови благополуччя персоналу організаційФ, яка відбулася 7 — 8 жовтня 2021 р. в Інституті права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка». Актуалізовано проблему збереження психологічного здоров'я та благополуччя різної категорії населення України та світу. Додатково акцентовано увагу на ролі постпандемічної кризи у збереженні психологічного благополуччя, визначено ряд умов збереження психологічного благополуччя персоналу організацій.

Шифр НБУВ: BA855087

6.Ю.1250. Соціальна психологія націєтворення: суб'єктно-чинковий підхід: монографія / В. О. Татенко; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. — 2-ге вид., перероб. і допов. — Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. — 141 с. — Бібліогр.: с. 135-141. — укр.

Представлено теоретико-методологічні засади дослідження та конструювання націєтворчої діяльності народу, що здійснюється ним як колективним суб'єктом. Наголошено на свідомому, цілеспрямованому, креативному, відповідальному і вчинковому характері цієї діяльності. Розкрито значення суб'єктночинкового підходу для теорії і практики націєтворення.

Шифр НБУВ: BA855592

6.Ю.1251. Трансформація життєвих перспектив особистості: колект. монографія / І. Черезова, М. Дорошенко, В. Федорик, Н. Сердюк, О. Фролова, М. Радіонова, О. Горещька, В. Чумак, Т. Малихіна, О. Колпакчи, О. Малихіна; Бердянський держ. пед. ун-т. — Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2021. — 263 с.: рис., табл. — укр.

Висвітлено результати дослідження особливостей побудови життєвих перспектив представниками різних вікових груп, чинники особистісних змін в онтогенетичному просторі. Проаналізовано деякі аспекти професійного самовизначення й самореалізації в контексті життєвої перспективи особистості; подано результати емпіричних досліджень і практичні напрацювання з окресленої проблематики. Розглянуто самооцінку молодшого школяра як основу життєвої перспективи, формування впевненості в собі у молодшому шкільному віці як запоруку успішного саморозвитку, психологічні особливості формування життєвих перспектив у підлітковому віці. Звернено увагу на емоційний інтелект у контексті життєвих перспектив підлітків, чинники трансформаційних змін особистості здобувачів вищої освіти.

Шифр НБУВ: BA855111

Див. також: 6.У.174, 6.Ю.1231, 6.Ю.1245

Література універсального змісту

(реферат 6.Я.1252)

6.Я.1252. Білоруси і Вінниччина: люди і долі в історії краю: біогр. слов. / І. М. Журавлівський, К. В. Завальнюк, Р. М. Зелінський; упоряд.: І. М. Журавлівський, К. В. Завальнюк, Р. М. Зелінський. — Вінниця: Нілан-ЛТД, 2021. — 347, [28] с.: іл., фот. — укр.

Біографічний словник містить 894 імені, серед яких персоналії з найдавніших часів до сучасності. Життєдіяльність зазначе-

них у книзі білорусів та уродженців Білорусі пов'язана з Вінниччиною та Поділлям загалом. До видання, як виняток, внесено імена окремих подолян, чия професійна та творча діяльність має стосунок до білоруського культурного, мистецького та духовного розвитку.

Шифр НБУВ: BA856562

Див. також: 6.Ч.869, 6.Ч.872

- Ostafiichuk L. 6.Ч.751
 Ostapenko O. G. 6. V. 328
 Ovcharenko S. V. 6. III. 1172
 Ovsak O. R. 6. V. 328
 Palamar B. 6.Ч.756
 Palamar S. 6.Ч.757
 Palchyk S. 6.Ч.752
 Panasenko A. 6.Ч.754
 Panasyuk V. 6.Ч.753
 Pansyryeva H. 6.Ч.747
 Pashkovska L. 6.Ч.745
 Pashkuda T. 6. V. 255
 Pavlyk O. 6.Ч.757
 Pawlik A. 6. V. 328
 Penchuk I. 6.Ч.899
 Perchuk O. 6.Ч.396
 Peretiatio O. 6.Ч.736
 Perminov S. B. 6. V. 162
 Pershakov V. 6. III. 1103
 Petkova G. 6. III. 945
 Petrova Z. 6.Ч.747
 Petrovska Yu. 6. III. 1108,
 6. III. 1122
 Petrukha S. 6.Ч.746,
 6.Ч.753, 6.Ч.758
 Petrusenko N. 6.Ч.746
 Petruska A. 6.Ч.751
 Petryshyn I. 6.Ч.749
 Petryshyn N. Ya. 6. V. 384
 Pidhorodetska I. 6.Ч.754
 Pidlisetska Kh. 6. C. 43
 Pidtereda Mykhailo 6.Ч.752
 Pilytay S. 6.Ч.747
 Pistunova T. V. 6. III. 1172
 Plesnytskyi D. 6. III. 1127
 Plotnikova L. 6. X. 595
 Pochueva O. 6.Ч.754
 Podolhanchuk O. 6.Ч.753
 Podolkova S. 6. III. 1004
 Podra O. P. 6. V. 384
 Pogrebnyak M. 6.Ч.752
 Pohorielova O. 6.Ч.749
 Pohrebniak I. V. 6. C. 32
 Poliakova J. 6. V. 300
 Poliarenko V. 6. III. 1048
 Polishchuk R. 6.Ч.750
 Polivvanchuk A. 6.Ч.752
 Pombberger B. M. 6. T. 111
 Ponomarenko T. 6.Ч.754
 Ponomarova M. 6.Ч.758
 Popova H. 6.Ч.757
 Popyuk I. 6.Ч.755
 Posatskyi B. 6. III. 1136
 Poznyak S. 6.Ч.746
 Primierova O. K. 6. V. 328
 Privarnikov A. 6.Ч.756
 Proskuryakov V. 6. III. 1107,
 6. III. 1112-6. III. 1113,
 6. III. 1124
 Prytychenko T. I. 6. V. 271
 Pukaliak M. 6. III. 914
 Pustovoichenko D. 6. III. 907
 Putsyata I. 6.Ч.901
 Pysarkova V. R. 6. V. 328
 Rabinovych O. 6.Ч.755
 Radionov Y. 6. V. 300
 Radionov Yu. D. 6. V. 328
 Radzievska S. 6.Ч.758
 Radziyvska S. 6.Ч.753
 Rajevska Y. 6.Ч.755
 Rakovska M. 6. III. 907
 Revenko V. 6. III. 1048
 Riashchenko V. 6. V. 285
 Rodionova I. 6.Ч.757,
 6. III. 907
 Roik O. 6.Ч.753
 Romanovska A. 6. V. 300
 Rudnytska L. 6.Ч.745
 Rudychuk O. 6. III. 907
 Ruskulis L. 6. III. 907
 Ruskulis L. 6.Ч.757
 Rusnak D. 6.Ч.757
 Rybchynskiy O. 6. III. 1132
 Sabirova S. B. 6.Ч.846
 Sadova H. 6. III. 907
 Sadretdinova N. 6.Ч.749
 Sakharuk I. 6.Ч.749
 Sakhenko A. 6.Ч.752
 Salata I. 6. III. 1048
 Saliuk A. 6. V. 425
 Saliuk-Kravchenko O. O.
 6. V. 328
 Samchynska Y. 6.Ч.757
 Sanak-Kosmowska K.
 6. V. 153
 Sanakuiev M. 6.Ч.750
 Savchuk O. O. 6. V. 328
 Savenko V. 6.Ч.752
 Semchenko N. 6.Ч.749
 Semen N. 6. C. 31
 Semenov K. L. 6. V. 328
 Semenovska L. 6.Ч.748
 Senchenko N. 6.Ч.751
 Serebrianska I. 6. III. 936
 Shaida O. 6. V. 300
 Shalgunova S. 6.Ч.751
 Shamshina T. 6. V. 285
 Shapar R. 6.Ч.752
 Shcherbakova E. 6.Ч.757
 Shcherbakova O. 6. III. 907
 Shchitova S. 6.Ч.750
 Shchyhlo L. 6. III. 995
 Shchyhlo L. V. 6. III. 1005
 Shedyakov V. 6. V. 300,
 6.Ч.751, 6.Ч.755
 Sheiko I. M. 6. T. 121
 Shelenko D. I. 6. V. 328
 Sherman M. 6.Ч.757
 Shevchenko A. 6. V. 425
 Shevchenko O. 6. V. 425
 Shevchenko T. 6.Ч.751,
 6.Ч.758
 Shevchenko V. 6. V. 300
 Shevchenko V. Yu. 6. V. 328
 Shevchuk V. O. 6.Ч.814
 Shmelkova H. 6. III. 934
 Shtraikher O. 6.Ч.750
 Shuba L. 6.Ч.832
 Shuba Victor 6.Ч.852
 Shuba Victoria 6.Ч.852
 Shuldani L. 6. III. 1116
 Shvardak M. 6.Ч.745
 Shved A. 6.Ч.749
 Shymanska O. A. 6. V. 328
 Shyshkina A. 6.Ч.747
 Shyhova O. 6.Ч.755
 Sichkar A. 6.Ч.748
 Sidletska T. 6.Ч.755
 Sierova I. 6.Ч.749
 Sierikh L. 6.Ч.745
 Silnyagina N. 6.Ч.747
 Skok A. 6.Ч.751
 Skrynyk N. 6.Ч.757
 Skuridina E. 6.Ч.752
 Slobodianiuk K. 6.Ч.747
 Smadych I. 6. C. 68
 Smirnov S. 6.Ч.754
 Sniezhhin Y. 6.Ч.747
 Sobura J. 6. V. 153
 Sohor A. 6.Ч.756
 Soina I. 6.Ч.746
 Sokolov V. 6.Ч.752
 Sokolova N. 6.Ч.752
 Solodka A. 6. III. 907
 Solomka A. 6. III. 933
 Solovey O. 6.Ч.747
 Sorochan L. 6. III. 1048
 Spitsyna A. Ye. 6. V. 328
 Stabnikov V. 6. V. 425
 Stabnikova O. 6. V. 425
 Stadler P. 6. T. 111
 Stadnik N. 6.Ч.757
 Stakhov B. 6.Ч.758
 Starukh A. 6.Ч.758
 Stasyuk O. 6. III. 1130,
 6. Э. 1203
 Stativka N. 6.Ч.751
 Stecenko I. 6. X. 595
 Stepanov A. 6. V. 300
 Stepanova O. 6.Ч.749
 Stovbur L. 6.Ч.745
 Stupak D. V. 6. T. 118
 Stupnytskyy O. 6.Ч.753
 Sudakova O. 6.Ч.746
 Suheiko L. 6.Ч.757
 Sulik O. 6. III. 1048
 Svistunov A. 6. V. 300
 Svydlo H. 6.Ч.749
 Sydorenko V. 6.Ч.752
 Syerova L. P. 6. V. 328
 Tanana S. 6.Ч.808
 Taras V. 6. III. 1120
 Tarasevych O. 6. V. 300
 Tarasov V. 6.Ч.749
 Tarchynska Y. 6.Ч.748
 Telekalo N. 6.Ч.747
 Teremko V. 6.Ч.745
 Terletska L. 6.Ч.757
 Tkachenko O. 6.Ч.750
 Tkachuk O. 6.Ч.747
 Todosiichuk V. 6.Ч.753
 Tokareva N. 6.Ч.745
 Tomaz I. 6.Ч.745
 Topbasoglu Eray K.
 6. III. 989
 Topylko S. 6. III. 1135
 Torianyk I. 6.Ч.750
 Tretyak T. 6.Ч.747
 Trishchuk O. 6.Ч.751,
 6.Ч.756
 Trofimov A. Yu. 6. V. 328
 Tsybul'skyi V. 6.Ч.747
 Tubaltsev A. M. 6. V. 328
 Tubaltseva N. P. 6. V. 328
 Tunitska Yu. M. 6. V. 328
 Turchyn K. 6. III. 1015
 Tykhonenko O. 6.Ч.754
 Tykhovska O. 6. III. 1022
 Urbani A. 6. III. 1195
 Ushchapovska I. 6. III. 994
 Usikova Z. 6.Ч.756
 Usmankhodzhaeva A. A.
 6.Ч.846
 Vansac P. 6.Ч.780
 Vardanian M. 6. III. 1048
 Vashak O. 6.Ч.754
 Vashyst K. 6. III. 933
 Vasychenko A. 6.Ч.756
 Vasyukova N. 6. III. 907
 Vegina Y. 6.Ч.746
 Velychko V. 6. V. 300
 Venhlovska O. 6.Ч.748
 Verbenets B. 6.Ч.752
 Vizitiv Yu. 6.Ч.751
 Volivach A. 6.Ч.749
 Voloshchuk V. 6.Ч.752
 Voloshyn V. S. 6. III. 930
 Volyn L. 6.Ч.756
 Volynets E. 6.Ч.757
 Volynets Y. 6.Ч.757
 Voroshylova N. 6.Ч.747
 Vysnhavska M. O. 6. V. 328
 Victor 6. V. 153
 Yablonska H. 6. C. 70
 Yankovets T. M. 6. V. 328
 Yarema Y. R. 6. V. 328
 Yaroshevska T. 6.Ч.751
 Yarygina I. 6.Ч.746
 Yarymbash D. 6.Ч.749
 Yasin'skyi M. 6. III. 1134
 Yatsiv M. 6. III. 1117
 Yefymenko T. 6. III. 907
 Yemets O. I. 6. V. 328
 Yerofeyenko L. V. 6. V. 328
 Yurzhenko A. 6.Ч.757
 Zahorukko A. 6.Ч.752
 Zahorukko O. 6.Ч.752
 Zakharova T. 6. V. 300
 Zamaslo O. T. 6. V. 259
 Zamojski J. 6. V. 328
 Zaskalieta S. 6. III. 907
 Zbkowska Agnieszka
 6. V. 153
 Zelensky A. 6.Ч.756
 Zheltoborodov O. 6.Ч.746
 Zhelezkova V. 6. III. 907
 Zhikhareva-Tolstik H.
 6.Ч.746
 Zhuk V. 6.Ч.748
 Zhylenko I. 6. III. 1046
 Ziviter M. 6. V. 285
 Zorenko I. 6. III. 1048
 Zosimova O. 6.Ч.754
 Zubkova A. B. 6. V. 189

